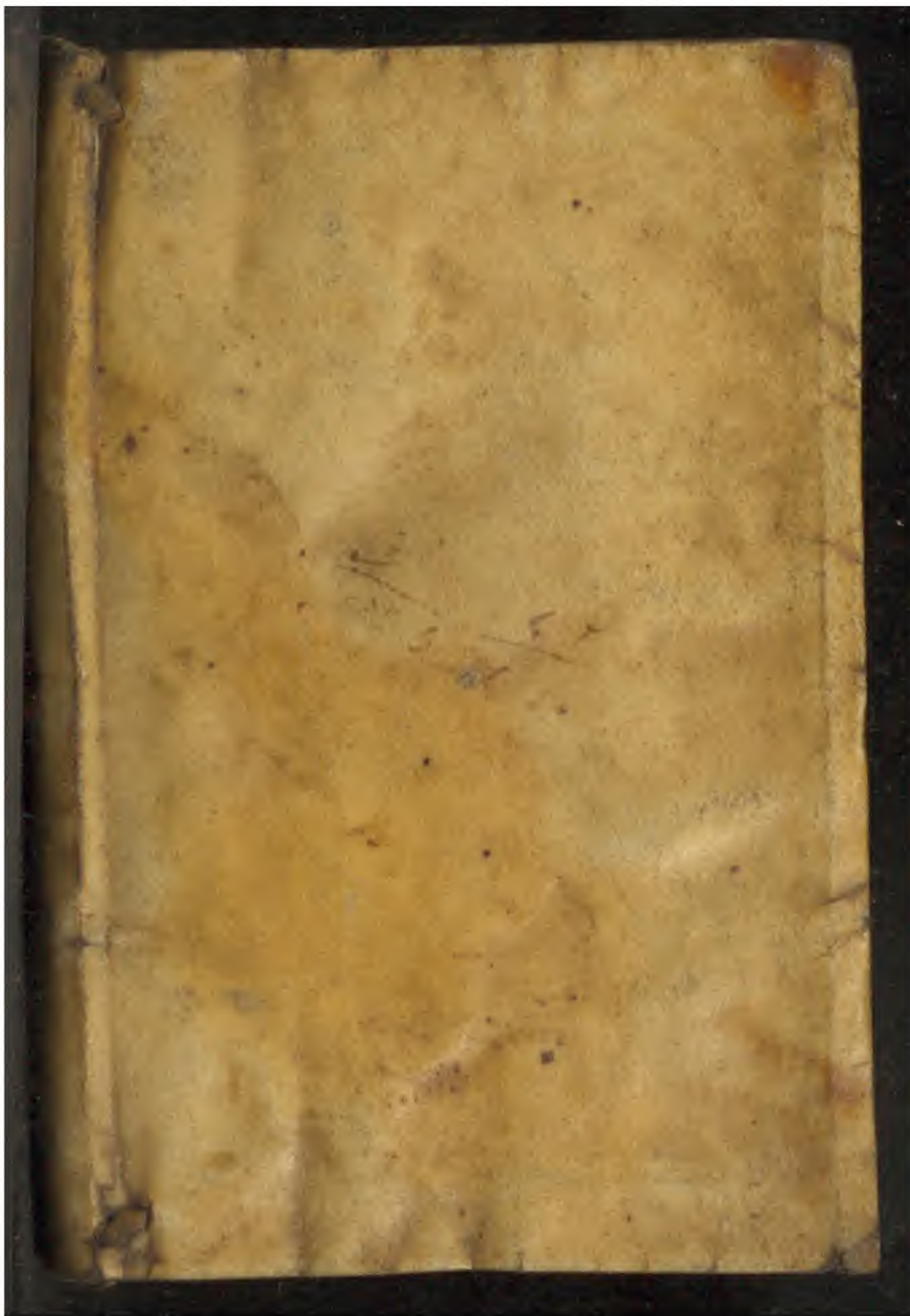

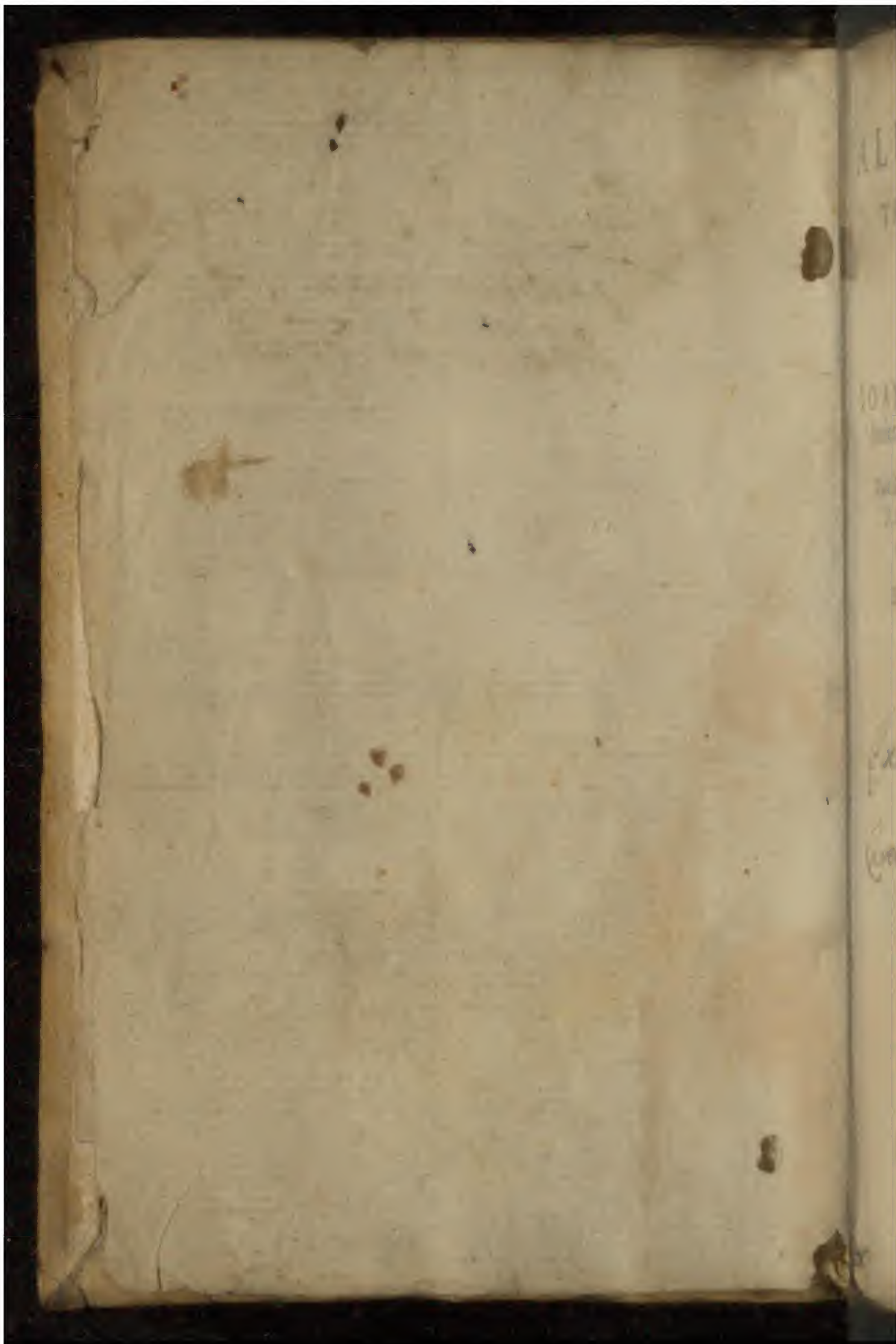

214/A
A.XIX.K

Physicus [illegible] [illegible]
possedet [illegible] [illegible]
Alex: Tral: [illegible]

ALEXANDRI TRALLIANI MEDICI LIBRI Duodecim,

*

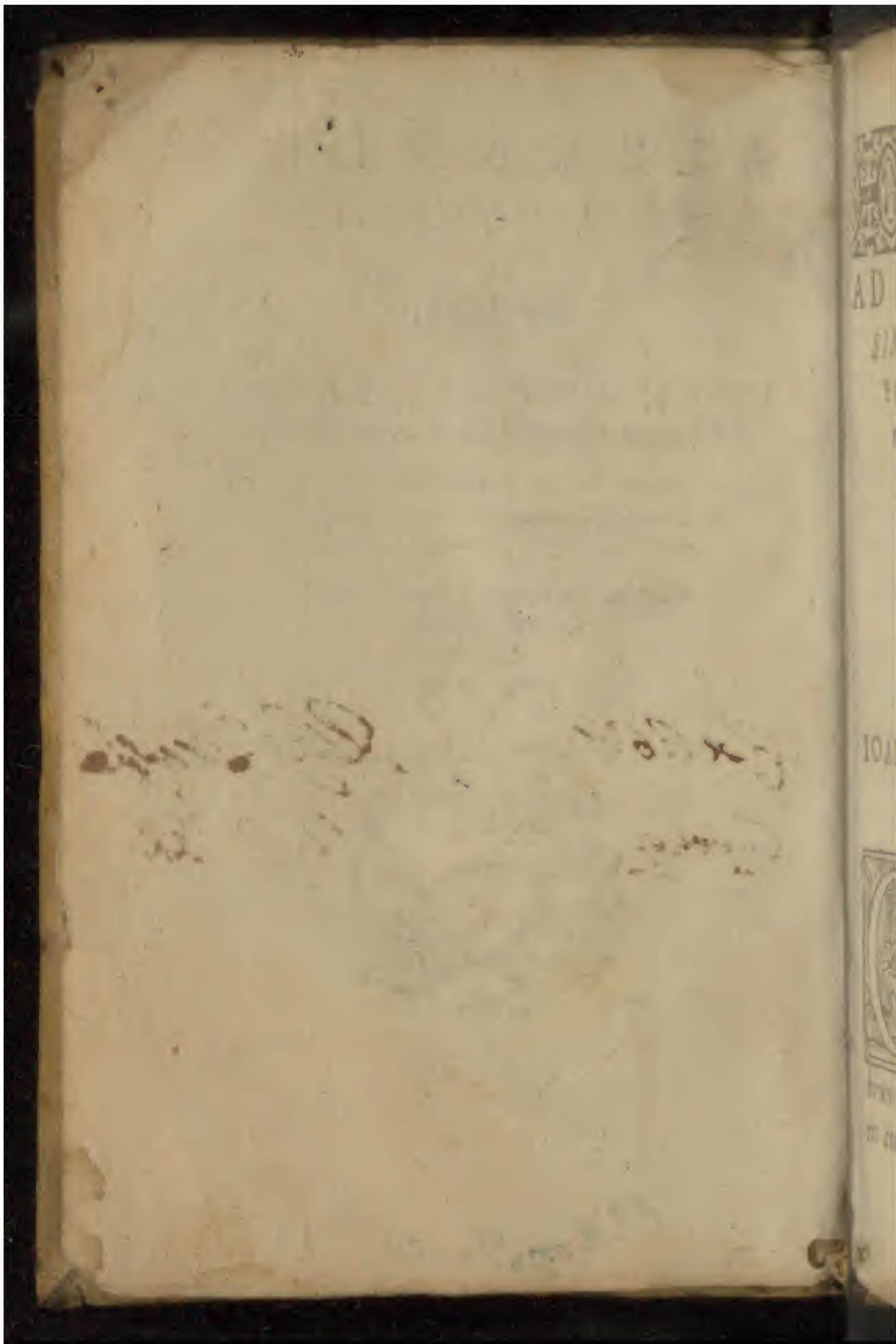
IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete & emendatore.

Nunc demum IOANNIS MOLINAEI D. M. doctißimis annotationibus illustrati, multisq; in locis suo nitori restituti.

Cum indice rerum & verborum locupletissimo.

LVGDVNI,
Apud Antonium de Harsy,
1576.

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM GVILLIELmum Hessorum Landgrauium, Comitem in Catzenelbogen, Sigenheim, Dizij & Nidæ:

IOANNIS GVINTERII ANdernaci Medici Præfatio.

VM in veteri consuetudine & more positū sit, PRINCEPS GVILLIELME *Illustrissime, vt homines eruditi laborum suorum patronos & defensores contra maleuolos quærant atque*

contra maleuolos quærant atque comparent, cogitaui tibi aliquod professionis meæ & doctrinæ opus nuper elucubratum, sub tuo nomine & authoritate in publicum emittere: vt & tutius sit à vitilitigatoribus, & plus gratiæ apud literatos acquirat. Sunt autem duodecim Alexandri Trallia-ni libri, quos antea quidem Petrus Castellanus ex regia Gallorum bibliotheca Græcos in lucem edendos curauit, nos autem postea in Latinam orationem conuertimus: & quæ in illis adhuc præter accuratas aliorum annotationes desiderabantur, ex antiquis codicibus summa tum fide, tum diligentia restituimus. Atque vtinam nobis in eo labore per omnia satisfacere potuissemus, quem communis potius vtilitatis studiosorum, quàm priuatæ gloriæ ac laudis gratia suscepimus. Meretur certè optimus ille medicinæ author, vt pristino suo nitori

tori & dignitati aliquando restitua-tur. cuius in docendo iudicium, fidem, diligentiam, artificium & ordinem satis admirari nequeo: cùm alij qui eum ætate præcesserunt, vel etiam secuti sunt, pace illorum dixerim, medicinam potius in aceruum quendam insignem accumulasse, quam accuratè tradidisse videantur. Scribunt nonnulli Alexandrum hunc patrum memoria Iatrosophistam: alij initio quidem sophistam, postea verò Iatron, hoc est medicum, excellentiæ ratione appellatum fuisse. sed quibus id faciant authoribus, non ostendunt: nec ego magnopere cum illis contendendum esse puto. Hoc certè mihi videtur cognomentum hoc Iatri, Alexandro, & si longè omnibus suæ ætatis medicis ingenio atque eruditione excelluerit, internotionis potius gratia fuisse inditum: quòd multi tunc Alexandri appellarentur, præsertim

cùm posteriores tam Græci, Arabes, cum Alexandrum duntaxat nuncuparint. Quodsi ætatem, qua ille floruerit, inquiramus, Oribasio quidem, Aetióque posteriorem fuisse constat, vt quorum nominatim aliquoties meminerit. Paulo autem Aeginetæ priorem extitisse, inde cognoscitur: quod hic illius, vt idonei scriptoris, medicamentorúmque ipsius mentionem faciat. Atque ita Alexander veluti medius inter illos, nempe non multò post Iuliani Imperatoris tempora, vixisse rectè dicetur. Hic inquā author clarissimus, vt in arte medica cognoscenda, faciendáque excellentior fieret, & consummatus, non diu in patria sua Tralle, ciuitate Lydiæ, aliàs celebri, atque eruditissimis hominibus, liberalissimísque studiis affluenti permanēdum: sed omnes cunctæ Græciæ partes Italiam, Galliam, Hispaniam peragrandas sibi esse censuit: vnde etiam diuersarum gent

gentium vocibus ſæpe vtitur, quæ non exiguam eius in arte paſſim diligẽtiam teſtantur. Poſt longas autem peregrinationes, ad ſcribendi ſtudium ſe contulit, & experimenta quæ longo vſu atque periclitatione ex morbis collegerat, in duodecim commentarios hoſce redigenda putauit. quibus omnium propè morborum curationem tam accuratè perſequitur, nihil vt amplius in eis requirere poſſit. Nam vt veteres medici Græci omnes, & recentiores, multa de curandis morbis ſcripſerint: nemo tamen, pace iſtorum dixerim, Therapeuticen accuratius illo, meliorique artificio, & apto magis ordine docuit, eámque maiore vſu atque experientia comprobauit. Galenus quidem de omnibus Medicinæ partibus copioſiſſimè tractauit: ſed quod ipſe in aliis reprehendit, pleraque confuſius, indiſtinctiuſque, nec vno in opere de vniuerſis affectibus, vt res exigebat, cõ

mentatus est. Oribasius medicinam quidem in compendium redigere Iu=liani imperatoris iussu conatus, totum ferè Galenum in septuaginta duos libros coegit: vnde etiam simia Galeni appellatus est. Verùm cùm hoc opus grandius cerneret, quàm vt à multis comparari possit, idem rursus in octo ad Eustatium filium libros tanta breuitate redegit, vt plerosque morbos in eis non attingat, neque causas aut signa obseruet, ne dicam, quòd integram sæ=pe curationem omittat. Paulus dein=de Aegineta suum de Medicina volu men scribendum suscepit, vt ex omnibus ipse quasi faceret temperamen=tum, neque prolixum, neque nimis suc=cinctum: sed in hoc quoque est, quod eruditi requirant. Ætius postremò, eandem penè scribẽdi rationem, quam coæuus ipsius Oribasius, obtinet: mul=ta quoque inseruit liberius, nulla adeò distinctione, aut ratione sæpius adie=cta.

cta. Verùm hæc ego non dico, vt veteres illos medicos (quorum vtinam merear esse discipulus) sugillem, aut reprehendam: sed quòd Alexander hic Trallianus omnia diligentissimè perscrutatus sit, morborum causas, indicia, differentias & internotiones item quòd alia atque alia medicamenta, variasque eorum parandorum rationes, & exhibendi tempora & modos præscribat, necnon victum vnicuique vitio congruentem curiosissimè indicet. Quàm vtilis hic author scholis futurus sit, optimè intelligent, qui tum alibi, tum in Marpurgi Academia celebri medicinam profitētur. Inter quos doctissimus ille Dryander, vetus meus amicus & familiaris, summum meritò locum obtinet. Quicquid igitur in hoc authore Græco, non solum in plus mille antea locis deprauato, sed etiam insigniter mutilo, vel emendando, vel instaurando impendimus, tuo

nomini, clarissime Princeps, imò totum Alexandrum Græcolatinum nuncupamus. Primùm quidem, quòd singularem tuam in me beneuolentiam ac propensionem iampridem animaduerterim: cui etiam charissima quæque, imò vitam ipsam committere non dubitem. Deinde, quod bonas literas, earúmque studiosos summo amore & studio prosequaris, atque apud illustrissimum Principem Philippum patrem tuum promoueas, iuues, & tuearis. Qua quidem voluntate nihil uel animi tui uis prudentius, uel fortuna præstantius habere potest. Ac uerè princeps nobilitatis censeri debet, cui præclarum alioqui genus, excellénsque natura, & uitæ ratio doctrina illustratur: proximus, qui tametsi hac destitutus est, tamen eos qui præditi sunt, amat. Quemadmodum enim stirpes, feræ & agrestes, cultura & curatione mitescunt, & in aliam quasi naturam degenerant: ita

ita hominum animi ſæpe rudes, barbari & feroces, literis, & honeſta educatione humani, mites & benigni erga omnes redduntur. Hoc nimirum inclytus Princeps ac Heros pater tuus intellexit, qui non modo generoſiſſimos liberos ſuos literis & doctrina erudiri, ſed etiam toti ſuæ regioni ludos doctiſſimorum hominum refertos, paſſim aperiri voluit, vbi tum nobilium, tum ciuium, externarúmque nationum iuuentus, ingenij cultum ac eruditionem præclaram capeſſeret. Quo nomine vniuerſæ Cattorum genti gratulor, gaudeo literis, quæ in poſterum etiam patronum te, & tutorem habituræ ſint. Interea hos labores noſtros in communem ſtudioſorum Medicinæ vſum, optime Princeps, ſuſceptos, ne contemne: dum aliquando maiores, dignioréſque tua amplitudine comparauero.

CAN

CANDIDO
LECTORI.

EN habes, candide Lector, Alexan-
arum Trallianum, Medicum, Lati-
num, ex uariorum codicum collatione
summa fide & diligẽtia auctiorem quàm
antea, & castigatiorem. Nam cùm pri-
mùm in Latinam orationem illum con-
uerterem, multa in Græco exemplari lo-
ca tum uitiata, tum mutila deprehendi:
quæ antea nemo, quod sciam, animaduer-
terat. quanquam Iacobus Goupylus re-
gius Medicinæ professor Lutetiæ, egre-
giam in eo operam prima Græci codicis
editione præstiterit. Quod in ea reliquum
adhuc erat deprauatum, omissum, alie-
nóque loco positum, nos meliorum exem
plarium adiumento resarcire & repone-
re studuimus. Huius autem te admonitum
uolo, in Alexandro recognoscendo reli-
giosissimè me esse uersatum: nihil temerè
immutasse, nihil nisi ex meliorum codi-
cum,

cum, & aliorum authorum subsidio uel adiecisse, uel sustulisse: De nostra autem emendatione non aliud pollicemur quàm conferendo legendóque poterit cognosci. Difficilis labor est corrigere: laus exigua.

Quare æqui bonique consule, si
non omnia ut uolui,
præstare po=
tuerim.
Vale.

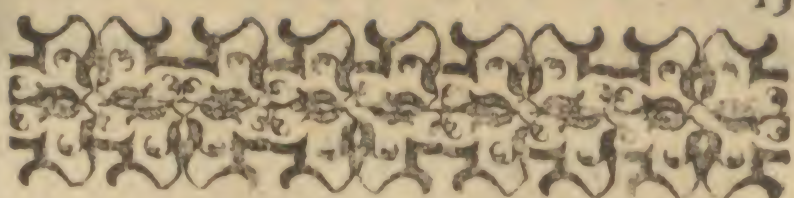
*

TYPOGRAPHVS Lectori.

Exiſtimaui(lector candide)è re tua fore ſi ſingulorum librorũ capitibus & appendicibus ad calcem trãſlatis quæ in initio cuiuſque legebantur, eorum loco eruditæ quædam annotationes, per breues illæ quidem, ordine digeſtæ, & ſingulis libris ita accommodatæ nihil vt à te deſiderari poſsit, ſuccederẽt. Iam igitur denuò prodit in lucẽ noſter Trallianus multò quàm anteà emendatior & ſcholiis non inutilibus (vt ſpero) margini appoſitis auctior atque locupletior.

Vale & noſtra opera fruere

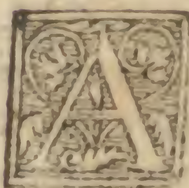
*

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER PRIMVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

De alopecia. Caput I.

Lopecia vitium est, quo capillis fluentibus, caput nudatur ac glabrescit. non autem ex vna, sed varia & multiplici causa trahit originem. Quippe tum ex pituita calefacta, ac in salsam qualitatem conuersa, tum ex bile & humore melancholico nascitur. Efficiens igitur affectus causa considerari, & internosci atque ita tandem curatio ipsius tentari admoueriq́; debet:

Notæ.

Causa vitij efficiēs ex pilorū colore internoscitur: Etenim flaui, biliosam humorū vitiositatē superare indicant: nigri, humorem

melan

melancholicum: albi, pituitam. Sic igitur discernere licet, quo recremento superante vitium in capite prouenerit.

Curatio.

Curatio Alopeciæ.

Curare igitur hoc modo conuenit: Humorem vitiosum, siquidem copiosius superet, expurgato, bona prius victus ratione vsus. Sin exiguus extiterit, medicamenta quæ salinam mouent, ἀποφλεγματισμοὺς Græci appellant, & sola præsidia quæ partibus inducuntur, sufficient. At in quibus vitium inueterauit, valentioribus auxilijs potius vtitor: in quibus autem non multo ante affectus ipse obtigerit, imbecillioribus simul & simplicioribus curationem tentabis. Quoniam igitur remediorum alia simplicia, alia sunt composita, primum a simplicioribus auspicemur: ex quibus is qui vires ipsorum nouerit, etiam composita facere medicamenta potest.

De simplicibus medicamentis.

Simplicia Alopeciæ remedia.

Alcyoniū igitur vstum & ex veteri oleo tritū, si loco illinatur, probè alopecijs medetur: atq; id subinde in ijs expertus sū qui nō longo tēpore hoc vitio detēti fuerant. Similiter

terfacit etiam arundinis cortex, ac radices eius combustæ: item amygdalæ amaræ totæ ignem expertæ. Vtilißima quoq; est hastulæ regiæ radix & abrotanum. ad hæc fimus caprarum, earũque vngues cremati, & ex aceto in læuorem detriti. Iam thuris lacryma etiam accuratè pluribus diebus læuigata bene facit. Adhuc efficacius id præstabit, si ad solem pluſculis diebus studiose læuigata fuerit. Vel herbam verbenacam probe detritam ex aceto illinito: vbi partem cui induces, nitro prius bene infricaueris & linteolo absterseris: commodius enim ita operabitur. Insuper thuris lachryma, & murium stercus pari portione aceto læuigata pilis cito producendis faciũt. Præstat autem locum prius irritare, cui remedia inducentur, raphani radicibus & cepis transuersi incisis: atque ita remedio vti.

Aliud.

Item erinacci terrestris cinis pice liquida exceptus, illitusq; pilos reddit, ac statim alopeciæ vitio medetur.

Aliud.

Pari modo facit etiam ranarum cinis, pice liquida exceptus, & illitus.

Aliud.

Pyrethrum læuigatum vnà cum felle vitulino illinito, continuè id faciens etiam cõtra

diuturnos affectus.

Aliud.

Stercus felinum ex aceto oblinito, præstans est remedium, & naturali vi huic vitio valde aduersatur.

De medicamentis compositis.

Alopeciæ medicamēta composita.

Aeris vsti drachmæ duæ: sulphuris viui drach. duæ: hastulæ regiæ drachmæ duæ. Læuigata ex ouorum luteo, loco prius infricato illinantur.

Aliud.

Nuces auellanas integrè combustas ex oleo læuigato partique prius rasæ illinito.

Aliud.

Adipis vrsini vnciæ duæ: adarcæ vnciæ tres: muscerdæ vnciæ 3. picis liquidæ vnciæ tres, olei ex lucerna vsti drachmæ duæ. Hoc excepta loco prius raso inungito.

Aliud.

Aceti acris vncia: alliorū, olei rosacei singulor.

gulorum vncia. Partem ægram panniculo laneo infricatam oblinito.

Aliud.

Ranarum vnciæ 3. muscerdæ corticis arundinis cineris, picis liquidæ porri seminis singulorum vncia. Cedrino oleo excepta illinuntur.

DE CAPILLIS FLVENTIBUS. Caput II.

Capilli multis de causis fluunt, etenim ex inopia materiæ, quæ ipsos nutrire & generare potest: item ex meatibus densatis & rarefactis & ex prauorum recrementorum purgatione interdũ accidit. Quoniam igitur causæ quæ defluuia capillorum, efficiunt non simplices sed diuersæ existunt, oportet vnicuiq; obsistere: atq; ita conuenientem curationẽ adhibere. Si enim ex magna siccitate capillorum defluuia accidant, & quod recrementa illos nutrientia consumantur: tunc frequẽtius æger lauari debet ciboq; nutriri humido boniq; succi & qui prõpte in corpus distribui possit: nihil autem habeat salsum aut acre. Vinum & non liberaliter permittere, præsertim merum, neque multã venerem concedere oportet. (Balneum autem hunc in modum adhibendum est.)

Causæ. Inopia materiæ.

Alopeciæ ob siccitatem remedia.

De balneo ad idem.

Balneum esto temperatũ quod non valde

calidum, vel aerẽ, vel solũ habeat. Accipiat autem ægri aquam temperatè calidam, ingantq́ caput multo hydrelæo: non autẽ sapone, aut nitro caput abstergãt. Quippe id agẽdum non est, si capillorum defluuium ob inediam euenerit. Sin autẽ ex meatuũ raritate & humorũ digestione & veluti extra cutẽ elabẽtibus, quæ ipsos nutriũt, recremẽtis accidat, nõ alienum est tunc uti remedijs, quæ refrigerãt, et astringũt liberalius, similiq́ victu qui nihil acre in se contineat, dilatandis aperiẽdisq́ meatibus efficax: cuiusmodi sunt eruca nasturcium, porrum, cepa & allium. Hæc enim omnia defluuio ex densatis infarctisq́ meatibus orto sunt idonea. Lactuca autẽ, malua, oua panis siligineus, in tẽperatum aut frigidam aqua tinctus, pepones, cucumeres pisces dura carne præditi: suilla caro nõ pinguis, & maximè bubula, pedes bubuli, isicia pectinei & buccina, ijs quibus ob cutis raritatẽ pilus defluit, conueniũt. Vino hi, & potissimũ veteri abstineãt: balneũ verò ingressi aqua frigida caput perfundãt: ac rursus in frigida soliũ descendentes, ex fluẽte canali aquam frigidã copiose capite recipiãt, rosaceaq́ ipsum aut omphacino, aut melino, aut myrteo perũgant. Hac enim victus ratione degẽtibus, ipsis non modo defluuiũ nascens impedietur, sed etiã alij capilli enascentur

ſcẽtur. Porrò ſi ob meatuum denſitatem pilorũ generatio prohibeatur, tunc ijs potius vti cõuenit quæ rarefacere poſſunt & moderatè calefacere: atq; tunc etiam magis quum tempus fuerit hybernum & æger in frigidis locis degerit: vel etiã ſi temperamento frigidiore ſit, & magis pituitoſo prædit⁹. At quia rarefacientia materiã quidem euocant, non ſinunt autẽ ipſam inhærere & pilos nutrire ac generare, miſcere his conuenit tũ quæ cutem roborare, tum quæ denſare paulatim queat, vt mixta in remedio facultas eſſe deprehendatur: nempe attractrix ſimul & altrix retentrixq;: ex præſenti quidẽ caliditate, attractoria: ex frigiditate verò, retẽtoria. Multa igitur ſunt medicamenta, quæ vires ex varijs naturis conflatas habeant: ex quorum numero exiſtit ladanum, oleum lentiſcinum omphacinum, & myrteum. Sunt etiam complura ad rarefaciendum apta, vt ranarum cinis, cepa alcyonium, thapſia, euphorbium, ſinapi & quæ ſunt eius generis: quibus omnibus vti poteris, ſi valentiorum quidem vim remittas, imbecilliorum autem intendas. At ſi ex recremẽtorum capitis purgatione capillorum defluuiũ acciderit, nihil prorſus curioſe tẽtandũ eſt, quemadmodũ in his qui ex morbo ſe recolligũt. Sufficit enim

Victus dẽſis meatibus conueniens.

Medicamẽta multa variis cõſtant facultatib⁹.

solum si bonus sanguis deinceps generetur: & ager in naturalem statum ex morbo reuertatur.

Medicamentum ex ladano.

Medicamẽtum ex ladano.

Ladanum myrteo oleo & vino maceratum, dum mellis habeat craßitiem, capiti ante balneum & post illud inungito. Satius autem est etiam polytricum quod nonnulli adianthũ vocant, dimidio ladani pondere adijcere: & myrteo oleo exceptum illinire. Quod si hyems fuerit, & ager caput temperamento frigidum habeat etiam paulum calefacientia & rarefacientia remedia adiungito: vt nardinum modicum, & cyprinum, vel aliud tenue & odoratum medicamentum.

Aliud.

Anemona florem tritum ex oleo illinito.

Aliud.

Verbenacam rectam cum radicibus siccatam tritamq́ tenuißimo cribro incernito: deinde mixtam oleo vt sordium craßitudo fiat, æreo vase reponito: & cum opus erit, ex oleo vtitor.

QVO

QVOMODO CAPILli nigrescant. Cap. III.

GAllarum, acaciæ, squamæ æris, chalcanthi, aluminis pares modos in vrina pueri venerem non experti diem vnum macerato: deinde pilis detersis illinito: & caput linteo ad triduum ligato. Vsu compertum est. Quibus pili nigrescant.

Aliud.

Nucum viridium corticis vncias tres: ilicis fructus vncias sex: vini nigri sextarios tres: ad tertias decoquito. ac vbi id quod reliquum est, expresseris, cum olei myrtei sextario subigito. Vtitor quotidie. Paul° Aegines.

Aliud.

Vini nigri vetustissimi vncias tres in vas plumbeum conijcito: & rasuræ plumbi vncias duas in eo dies quindecim macerari sinito deinde oleum primi meriti superfundito: & subigens, illinito præcipue in viris.

Aliud.

Gallas coctas tritasq; capillis nocte ac die obducito: à lecto autem surgens, aqua frigida abluito.

Vt capilli rufi tingantur, & flauescant.

Quib. capilli rufi flauescãt.

Myrrhæ partē vnam: salis floris partem

vnam: diligenter læuigato & redigito ad sordium craßitudinem: ac caput, vbi exterseris, medicamento illinito: sinitóque noctem & diem: & deinde abluito.

Aliud.

Lupinos crudos ex aqua inungito: item iunci angulosi folia herbæ lanariæ, quæ στρούθιον Græcis dicitur, succo macerato, atque eo diluto vtitor.

Vt capilli flaui fiant.

Paulus dra chami.

Argenti spumæ vncias quatuor: terræ Creticæ vncias quatuor: calcis viuæ vncias 4. aquæ, quantum ad sordium craßitiem faciendam satis est, inungito apponitóque betæ folia ad dies tres aut quatuor: deinde medicamenta abluito.

Vt capilli nigri flauescant.

Floces vini in balnei sordes mittito, & in spißitudinem cerati redacta, sub somnum il linito, & manè capilli flauescunt.

Tinctura, qua capilli fiant colore aurei.

Capilli au rei quibus fiant.

Aluminis drachmæ sex: sandaracæ drachmæ sex: croci drachmæ duæ: thapsi qua tinctores vtuntur, Romani herbam rubeam appellat, drachmæ duæ: lixiuij piliariorum sextarij

tarij quatuor. Lixiuium cum thapso incoquito vsque ad dimidias, deinde arida adijcito: & postquam vsus fueris, abluito aqua decocti fœnugraci, & hordei cuminiq;.

Quomodo capilli albi fiant.

Verbasci albi florē comburito: ac ex aceto maceratum in saponem misceto, eoq; pilos abstergito.

Aliud

Verbasci seminis aluminis rotundi, raphani corticis, singulas vncias contundito, misceto q; glutinis taurini, quæ taurocolle à Græcis dicitur, drachmas quatuor: ac vtitor.

DE PORRIGINE.
Caput IIII.

Porrigo est, vt compendiose dicā, vbi tenuia & furfuracea corpuscula ex capitis superficie aut etiā ex reliquo corpore citra exulcerationē plurimū resoluūtur: vnde etiam Græcis pityriasis appellata est. Nascitur hoc vitiū inde quòd prauus quidam humor pituitæ salsæ aut biliosæ, & melancholici sanguinis, sursum ad caput euectus fuerit. Si igitur talia in toto subsistāt corpore ipsius antea ratio curáq; habeda est: deinde sic adea quæ partibus admouentur remedia, descendendum. Si verò nullū in vniuerso cor- Porrigo

pore recrementum conspiciatur, etiam sola tum quæ à veteribus medicis, tum quæ à nobis inuenta sunt, medicamentorum auxilia, probè curare affectum possunt.

Curatio.

Curatio porriginis loco adhibenda.

Cretæ cimoliæ aqua prius maceratæ succum betæ misceto, & illinito, & sinito dum inaruerint: deinde vbi ablueris, thuris lachrymam tritam ex vino & oleo inungito, sinito quousque desiccetur, aut herbam pedicularium quæ staphisagria dicitur, ex oleo perungito.

Aliud.

Ad humidiores autem porrigines muria, aut lupinorum diluto, abluito. Est enim hoc medicamentum experimentis & vsu comprobatum.

Ad pediculos & lendes.

Nitri sandaracæ, herbæ pedicularia, singulorum vncia, ex oleo myrteo inungitur.

Aliud.

Herbæ pedicularia vnciæ duæ, sandaracæ vncia ex oleo & vino trita, toti corpori inungentur. Ad idem facit etiam terra Samia, quæ Græcis ἀστὴρ dicitur, & nitrum ex oleo.

AD

AD PSYDRACIA ET exanthemata, quæ in capite gignuntur.

Caput V.

PSydracia exigua capitis tubercula sunt, pustulis similia, quæ summam cutem excedunt. Exanthemata verò, superficiariæ cutis exulcerationes, sunt subrubicundæ, & asperæ. Vtrumque vitium præsidijs infrà positis exteritur. Psydracia. Exanthemata capitis.

Curatio.

Argenti spumæ, cerusæ, singulorum vnciæ quatuor: aluminis, rutæ foliorum viridium, singulorum vnciæ duæ. Ex aceto myrteoque oleo inungitur. Magis autem proficiunt ad ea, quæ humiditate scatent. Exanthemathũ curatio.

AD VITIA CAPITIS scabiosa & saniosa.

Caput VI.

RVta & alumine detritis ex melle vtitor in capite prius raso. Si verò cutis à capite recedat, oleæ folia cocta ex melle inducito. Scabiosa & saniosa capitis vitia.

AD

AD VLCVSCVLA CApitis densa & rubra, papillis similia, à quibus sanies resoluuntur.

Caput VII.

Vlcuscula capitis densa.

CApite prius raso, ac aqua nitro absterso sulphure viuo ex hominis vrina cōtrito, vtitor.

Aliud ad capitis vitia.

Argenti spumæ, cerusæ, singulorum drachmæ duodecim: sulphuris viui drachmæ octo. Cerato myrteo exceptis, vtitor.

Aliud.

Cretam sutoriam quæ melanteria Græcis dicitur, cum aceto inungito.

DE ACHORE.

Caput VIII.

Achor.

AChor vitiū est, quod in capitis extima cute exiguis foraminibus oboritur. ex quibus humor saniei, quæ Græcè ichor dicitur similis emanat: ideo etiam malum illud achor Græcis appellatur: nostris manantia vlcera. Est autem id quod defluit interim biliosum aut pituitosum: interim etiam melancholicum. Interno scere igitur principale causam oportet. non enim eadem in omnibus curatio existit. Nam cum recrementum

Notæ achorum.

quod

quod superat, biliosum est, tenue substantia existit quod emanat, & colore suppallidū. Sin autē nō tenue substantia, & colore suppallidum, sed crassum & viscosum extiterit, id quod redundat pituita est, & achorē efficit. Quòd si nihil horū fuerit, loca verò vnde humor effluit, dura magis, cutem excedentia, & tristiora appareant, vt ne quicquam ab eis effluat aut vix exiguū intelligito melancholicū subesse recrementum, quod achorē pariat. Cæterùm etiam obseruari debent causæ, quæ præcesserunt temperamentū ægri ætas, & gustus. Etenim amarorē sentiunt, quibus causa est biliosa: salsam autem qualitatem quibus est pituita salsa: acidam verò, quibus humor melancolicus. Iā ex tactu internoscere poteris Calidior enim tibi apparet in quibus est biliosum: frigidior autē, in quibus pituitosum: minus autē frigidum, in quibus melancholicum Ita sanè internosces humores achorem parientes. Causæ achorum.

Curatio.

Curare hos oportet similiter ac eos qui alopeciæ vitio tenentur: siquidē corpus vniuersum humoribus copiosis scateat, quod plethoricum dicitur, & vitiosis, quod cacochymum, purgare id totum primo, eiúsque sollicitudinem habere, postea ad particulares medicinas peruenire conuenit. Curatio achorum.

DE

DE FAVO.

Caput IX.

Fauus.

Sciendum est etiam fauum simile esse achoribus vitium, magnitudine tantùm differens. Nam foramina meatuum, vnde humor emanat, apium fauis respondent: vnde etiam Græcis κηρίον apud veteres nominatum est. In achoribus autem dictis, nõ videntur meatuum foramina, ex quibus humor in eis emanat. Quæ igitur ad achoras dicta sunt, ea quoque in fauo recitare cõuenit. Quoniã verò multa sunt quæ aduersus achoras proficiũt, distinguere cõuenit, quæ horũ sint valentiora, magisq́ discutiant: rursus quæ repellãt quæ verò mixtam facultatem habeant. Dicamus igitur, quibus in affectibus quæ potius medicamenta adhibenda sint. Incipientes sanè achoras vbi totum corpus prauis humoribus aut copiosis liberum fuerit, medicamenta astrictoria repulsoriáque curant: qualia sunt myrtu, piceæ cortex & rubi folia, illita item plantago oleastri succus salicis folia floréque & polygonium. Difficilium autem achorum incrementis obsistunt ea quæ simul repellunt id quod influit simul etiam concoquunt: & id quod cõtinetur discutiunt: cum mixta facultate sint prædita, quibus post principia vti cõuenit. Huiusmodi verò sunt, myrteum oleum lentiscinum, ruborum aut portu-

Achores incipiẽtes quibus curantur.

Difficiles achores.

laca.

laccæ succus ex oleo ladanum cum vino illitum, cyperus, & lenticula. At superficiarijs & exiguis achoribus, auxiliantur, quæ mediocrem facultatem obtinent. & nihil quod irritet discutiēdo indicant. Id præstat terra Cymolia, Cretica, & Samia: item pompholix, spodium, spuma argenti, cadmia, adianthum cum rosaceo, fænugræci decoctum, malua cum vino & farina subacta, ac nonnulla validissimis viribus, vt etiam achoras à crassis admodum & viscosis humoribus infartisque cuti contumaciter possint euacuare. Talia sunt, sales, chalcitis, fex vini cremata, sandaracha, calx viua, item acetū quàm accerrimum præstantissimum ad achoras est medicamentum, Optimè etiam discutit radix lilij, cucumeris, bryoniæ & asparagi.

Superficiarij achores.

Valentissima remed. achorum.

Medicamenta ad achoras dolorificos.

Quum multa sanies excernitur, & dolor vehemens affligit, cataplasma conuenit ex lente læuigata, coctáque cum melis momento: aut ex pane cum coriandro, aut plantagine, aut solano, aut seri aut polygonio, aut perdicio herba. Scire autem licet, cum accessiones remittunt, partem affectam tondendam esse, & abstergendam fænugræci decocto aut betæ similiumq; ex aqua.

Achores dolorofici.

Medi-

Medicamentum ad achoras,& totius corporis eruptiones, quæ exanthemata dicuntur.

Medicamẽta ad oẽs eruptiões corporis.

Cerusæ drachmæ sex. argenti spumæ drachmæ quatuor, sulphuris Vini drachmæ sex: ceræ drach. sex olei rosacei, aut myrtei quod satis est, Vt ceratum liquidius efficias. Sicca cerato misceto, & caput inungito.

Aliud.

Plumbaginis. sulphuris Vini paria pondera. Lauigatis affundito rosaceum, aut myrteum, aut lentiscinum, Vsque dum sordium fiat crassities, & illinito.

Aliud efficacius, ad achoras peculiare.

Argenti spumæ drachmæ Viginti: calcis Viuæ drach. quindecim: aceti hemina: olei myrtei Vncia quatuor. Sicca teres diligenter ex aceto postea superfundes oleum, & Vteris.

DE DOLORE CAPITIS. Caput x.

Dolor capitis vnde fiat.

D*Olor capitis, qui Græcis κεφαλαλγία dicitur, accidens est multis ex causis ipsum efficientibus prouenіens. Etenim sæpe & à qualitate sola & à copia, interdum ab Vtrisque simul contingit: breuiter, quicunq; dixeris*

dixeris præcedentē, siue cōiunctam causam, hāc quoque dolorē capitis facere deprehendes. Quoniam igitur non Vna causa existit, sed diuersa, quæ dolorē capitis excitent, necesse est Variā quoque curationē adhibere, ad singulas ipsas respicientes: atque idcirco à curatione illius doloris qui ex qualitate cōtractus est auspicemur. Sciendū itaque est Vehementissimos capitis dolores ex efficientibus qualitatibus proficisci, & præcipuè calida: qui Verò à siccitate proueniunt, æquè Vehementes non sunt. Nam humidæ qualitates quantū ad ipsas attinet nullum prorsus dolorē inferunt, nisi acrimonia fuerit coniuncta. At Vbi humores non calore, aut frigiditate, sed copia infestant, tum distensionis, tum obstructionis dolores pariūt, maximè si crassi & glutinosi fuerint. Incipiamus igitur curationes persequi, initium facientes ab ijs capitis doloribus, qui à præcedētibus causis atque æternis cōstituuntur.

Notæ doloris capitis ex insolatu contracti.

Eorū qui insolatu & calida intemperie capite laborāt, indicia omnibus nota & in confesso sunt. Nam cutis horū ad tactum calidior apparet: quamprimū manū ei admoueris, sine mora aridior deprehēditur. Ocu-

los ægri habent rubentes, frigida aspergini-bus super caput datis oblectantur: & non solũ hoc facientibus dolor mitigatur, sed etiã maximum percipitur adiumentum.

Curatio doloris ex insolatu concitati.

Quòd exusti in sole refrigerantia requi-runt omnibus est manifestum: sed illa quæ etiã tenuentẽ facultatẽ obtinent cuiusmodi est oleũ quoque rosaceũ inunctũ paulo aceti adiecto. Magis enim adhuc penetrare rosa-ceũ potest, si cum aceto illinatur. Quòd si ca-lor amplius superare videatur, etiã refrige-rantium vim intẽdere conuenit, admiscen-do semperuiui succũ, aut serpilli, aut parie-taria, aut portulaca, aut lactuca syluestris, aut sereos aut intyborũ, aut cucurbitæ, aut rosarũ, aut vuæ acerbæ, aut polygonij succũ, aut mali punici, & præsertim acidi, aut aliorũ similium, siquidem cõsideraueris, re-frigerantiũ ita vt non magnũ torporem in-ducant, aut astringant, vt dictum est. Vitare igitur oportet etiã propter hoc mandrago-ræ oleum, & quæ ex capitibus papaueris, & liquore eius parantur, nisi antea eis vti propter multas vigilias coacti fuerimus: at-que tunc cum multa cautione modicè offer-ri debent. Cùm igitur perfecerimus, quod res postulat, statim refrigerantium vsum fugiemus, maximè in corporibus quæ ex-

cremen-

crementis scatēt, & quibus grauitatis sensus in capite percipitur. Accidit enim frequenter, vt caput in his, quibus id humorū copia praeditis ex insolatu repletur, cucurbitulae instar superflua ad se attrahat: sicut in illis quibus ex insolatu simul etiā humores infarcti impactíque in capite sunt, valde refrigerātia vitari debent. oleū autē adhiberi chamamelinum, recenter potius praeparatum. Sin autē vetustas vitiū occuparit, adijcere ipsi etiā rosaceū oportet, duas quidē partes chamamelini, vnā autē rosacei: vel contrà, vel etiā aequali portione. Alias enim alia quantitas conuenit eósque definiri non potest. Condiscere igitur omnia oportet, quēadmodum vera Hippocratis doctrina praecipit, atque ita variare quantitatem respiciendo ad aetatem, anni tempus, regionem, habitum corporis, & temperamentum. Hac regulam attendens, exquisitam quantitatem consequeris.

De cerato ad idem vitium.

Sin autē calida in his intēperies perseueret, necessariò vtemur etiā ceratis ad refrigerandū efficacioribus, maximè rosaceo cui adiectū sit paulū aceti, aut succi portulacae, aut perdiciadis, aut cuiusdā alterius ex iis quae superius recitauimus. Oportet autem semper cerā prius lauare, aqua frigida adie-

cta, vbi ad ignẽ resolutam probè liquefeceris: atque id faciendũ est no solum priorem aquam mutando sed etiã postea puram immittẽdo. Post hoc autẽ oleum rosaceum ceræ admisceto, aquam, vt diximus & acetum, aut succũ aliquem superfundens, quousque ambo bene comixta fuerint. Ceratũ sic confectum in tenue linamentum illitũ, toti capiti applicato, præsertim teporibus, vt medicameti vis transmittatur: capillos autem auferre cõuenit & medicamentũ crebrius mutare. Vbi enim sic nos egerimus, superãs intẽperies, ad tẽperiẽ repentè conuertitur.

De capitis dolore, qui ob calidam intemperiem perseuerat.

Quibus calida intẽperies constanter perseuerat, in his ea quæ prædiximus agenda sunt. Cùm verò nihil profecerint, etiã necessariis & valentioribus remediis vtendum est: inter quæ habetur etiam pastillus, cuius mixtura ita habet.

Pastillus ad diuturnum capitis dolorem, & calidam intemperiem.

Croci drachmæ quinque: chalcãthi drachmæ decẽ: aluminis scissi drachmæ sedecim: myrrhæ drach. tres: omphacij drach. 3. chalcitidis, gũmi singulorũ drach. tres. vini austeri quod sufficit. Terito diligẽter, ac in pastillos

ſtillos redigito. Quum vſus poſtulat, expoſca diluito ac vtitor ad intéperies calidas iam inueteratas. Quòd ſi vigiliæ ægro obuenerint, ſuccum papaueris potius obijcito. Ita enim vtriſque, & intemperiei ſimul, & vigiliæ rectè medeberis.

De capitis dolore, qui ex calida iecoris intemperie prouenit.

At ſi capitis dolor frequenter inde quòd iecur ſit calidũ, oriatur, dũ ſcilicet ardeſcit ipſum, vaporéſque ſurſum ad caput exhalãt neceſſe eſt vniuerſam curationem ad id quod præceſsit accõmodare: extrinſecus ſanè, aut melinũ oleũ, aut roſaceũ, aut hydrelæum, aut creatũ: intus autem, cibum, præſertim liberaliorem, qui refrigerare queat, & ægrè cõſici: hora ſecũda aut tertia, panẽ in aquam tepidam intinctum aſſumere, ne vapores ſurſum erumpãt aut citrũ, aut malũ, aut aliud quoddã refrigerans. iiſque cibi vice vtantur, & aquam frigidam bibant, præcipuè ſi eius potioni aſſueuerint. Sin minus, certè ad medium cibi ſumpti, aut cum vino, aut abſque vino ea offeratur. Breuiter, vniuerſum victũ talem inſtituant. Ita quoque in ijs qui ſtomachum calidiorem, ventrem, aut lienem habent, agere cõuenit.

De capitis dolore, ex frigida intemperie orto.

Qui verò capitis dolorem ob frigidã intẽperiem conceperunt qui omnia illis cõtraria experiũtur quibus ex insolatu caput indolescit. Etenim neque caput tactu calidum deprehenditur neque facies rubescit, neque arida & collapsa apparet, sed contrariò plena & pallida. Ita verò internosces, qui ob frigiditatẽ densatiõnemque capitis dolorem sustinẽt Cæterum & victus ratio, & causa primaria ac præcedẽtes si diligẽter perscruteris, manifestam tibi discretionẽ adferent.

Curatio.

Curare igitur generatim quidem calefacientibus oportet: cæterùm verò pro intemperiei magnitudine remedium quoque variandum est: interdum rutaceũ oleum capiti inducendo, aut laurinum, aut irinum, aut nardinum, aut opobalsamum: quod etiã maximè proficit in quibus dolor ex crassiore & viscosa magis pituita oritur. illinire autem conuenit frontem ipsorum & tempora medicamento cyphonio & iis quæ ex pipere & euphorbio componuntur Multa autem sunt ab autoribus prodita, ex quibus licet si parare oportet, vnicuique vtile ac idoneũ deligere. His igitur si vinum tenue dederis, aut aliud quoddam extenuans calefaciénsque, non nocebis. Nam omnia ipsos iuuant, quæ mediocriter extenuare & calefacere possunt:

possunt: & gestatio motúsque in equo, balineæ calidiores & apophlegmatismi. Sin autem affectus inueterascit etiam vomitus à radiculis raphani prodest. At in quibus qualitas citra copiam molesta est, non opus erit eiusmodi medicamentis. Vt autem inueteratos affectus promptè curare possis, vtitor eo quod columbarum stercus recipit. Habet autem ipsius compositio in hunc modum: Piperis albi, crocomagmatis, singulorum drach. duas: euphorbij recentis drach. sex: stercoris columbini drachmam vnam semissem: aceti acerrimi quod satis est. Locum affectum prius perfricatum vt calescat, inungito Vbi autem medicamētum validius est quàm corpus ferat, remittere vim ipsius oportet, admiscēdo ei amyli momentum, & lac muliebre, cùm vti volueris. Rursus autem vbi vim eius intendere libet, absinthij paulum admiscebis, ex aqua dilutum.

De dolore capitis, ex vitio stomachi contracto.

Non enim dolor in capite primario affectu laborante perpetuò accidit, sed interim etiam ex ventre ipso frequenter, aut stomacho, aut aliā quadam particula, aut flatibus vapores quosdam sursum mittentibus superuenit.

De dolore capitis, quem biliosus humor inuexerit.

Si igitur capitis dolor subinde ex humorũ biliosi abundantia nascatur, curatio eius medicamentis quæ biliosum humorem purgant, & subducunt, administrari debet: Verùm vt probè hunc vacuare possis, humidiore prius victu opus est, balneisque temperatis, vnctionibus, & aqua potu liberaliore. Ita enim diffusa bilis, & veluti imbecillior facta, facilius a medicamento ipsam trahente vacuabitur. Si igitur biliosus humor copiosus nimium & calidus fuerit, ita agere oportet, ac liquorem ipsius potißimũ scammoniæ, cum modica aloe, aut absinthio, aut rosarum succo aut rhodomelo exhibere. Si verò non abundat tibi magis amara bilis humor, sed in stomachi tunicas, veluti spongiam aliquam absorptus apparet. medicamenta ex scammonia vitari debent, & omnino quæ valde calefaciunt. Dari autem ipsis debet, aut absinthij dilutum, aut ipsa aloe, aut medicamẽtum picra, si qua etiam craßities bilis permixta tibi videatur.

Curatio, si viscosi fuerint humores stomacho insidentes.

Sin autẽ humores viscosi in stomacho redun-

dundent, & inflatus dissoluantur, dolorisque autores fiant, ad ea quæ validè extenuant tum in cibo, tum in medicamentis, veniũdum est: cuiusmodi est etiam apij radicis, aut hyssopi dilutum, & superfundenda inungendáque sunt, quæ corroborãt & calefaciunt vt nardinum vnguentum vel gleucinum, vel marciatum dictum. Quòd si magna humorum insidentium copia extiterit, non solis remedijs quæ partibus inducuntur, vti oportet, sed prius extenuatæ probè materie, exhibere etiã quæ pituitam purgare queant: aut oxymeli, tum simplex, tum quod Iulianum dicitur, caput, stomachum & totum corpus purgare efficax: vel catapotia, quæ colocynthidem recipiunt. Purgare autẽ non modò semel sed etiam bis oportet. Neque enim viscosius humor vacuationib⁹ vniuersis, ac vna vice factis cedit, sed potius per interualla paulatimque, & crebrius repurgari medicamẽtis debet.

De dolore capitis in febribus oboriente.

Obuenit etiam capitis dolor iis qui vehemẽter febricitãt. Verùm cõsidera diligenter, num crisis ratione, an nõ, oriatur. Constat enim, quòd si capitis dolor huius gratia contingat, vt in iis qui sanguinem ex naribus profundunt, aut vomunt, nihil tentare

oportere,aut tumultuari,aut curationẽ a-bibere.Nã ea quæ admonẽtur, præterquã quòd nihil iuuant,etiam naturam subin-impediunt:id enim propter febris vehem-tiam & malignitatem accidit.Ac omni-agenda sunt,vt febris vehementia mitige-tur.Cæterùm capitis quoque cura haber-debet,rosaceum ipsi superfundendo,interim per se,interim cum aliquo refrigerante, v-serpillo,aut hedera,aut rosis, aut semperui-uo.Quòd si vigiliæ vrgeant, etiam decoct-chamæmeli,capitum paueris & hedreæ cũ oleo rosaceo superfundatur:ac frons somniferis inungatur,aut succo lactucæ au pastillo Trigono, aut Crocode: aut summatim omnia quæ adhibentur, leniendi, refrigerandi & somnum inducendi vim obtineãt.

De dolore capitis ex vino.

Dolor capitis,qui etiam ex vino suscitatur, facile discutitur. Nam quamprimum causam didicerimus, conuenit ante omnia vino interdicere, & medicamentis vti quæ refrigerant. & vapores repellunt. Tale autem est præstantissimum rosaceum, aut per se,aut cum aceto,vel succo hederæ,vel brassicæ.Nam huiusmodi non solùm siccant, sed etiam naturali quadam facultate vino aduersantur.Vnde etiam ipsa braßicæ folia si capiti applicentur,bene faciunt:oportet au-

tem

tem ea prius aqua calida maldefacere, atque ita illigare, Iam conuenit etiam ipsam braßiccam decoctã semper comedere. Quinetiam lenticula his auxiliatur, præsertim qui humidiorem habent ventriculum. Adhæc mali punici grana super cibum comesta ipsos iuuant: ac mala similiter, piráque assumere, & frigidam aquam bibere confert. At qui imbecilliori stomacho sunt præditi, iis etiam paulum vini propinare præsertim aquosi, quale est Cnidium Samium, & Sareptinum, conducit: nullum autem vinum sit vetustum. Nam præterquàm quòd caput nonnihil feriat, etiam vaporis quippiam ad superiores partes effert. Panis autẽ ex aqua esui his aptißimus est: item halica cocta oua tenera, columbarũ & gallinarum alæ, gallorum testiculi, turdus: breuiter, vniuersus cibus esto boni succi stomacho vtilis, & qui vapores arceat.

De dolore capitis ex ictu.

Dolor capitis etiam ex ictu aut casu accidit, inflammatione in illo subsistẽte: quare etiã curatio eius magno studio tractãda est. Quippe periculum inducit, dum humores copiosius ad ipsum cõfluũt, Si itaque oborta inflãmatio solam cutem ambiat, & non vlterius adhuc procedat, nihil negocij est: sed

dolor

dolor etiam qui circa caput contingit, facilè discutietur: sin autem tātæ, et tā validæ vrget vt etiā membranam caluariā ambientē in consortium doloris pertrahat, frequenter autem cerebri quoque membranam quam me nynga Græci appellāt, haud exiguū erit periculum. Nā conuulsiones magna parte, & delyria comitantur, vt mortem ipsis maximè præcipitē inducant. Vt igitur magnas inflammationes oboriri prohibeamus, necesse est, curationē à sanguinis missione incipere. ita nāque influxus reuelletur. Porrò vacuatione facta, & corpore toto recrementis libero, deinceps etiā parti admouere auxilia oportet, & capitis ipsius curā habere: oleo dulci perfundēdo, lanis contegendo, fouendóq; omni ex parte, vt ne caput, hoc est, neruorū origo rigeat. Vino autē per initia ipsos, & carnibus arcere cōuenit et in totū, omnis victus purus & recremētis expers esse debet: præsertim si etiā febris tibi vehemēs esse videatur. tunc enim tanquā illius ratione, ptisanæ cremorē, lutea ouorū maluā decoctā, lactucā, intybū & cucurbitā exhibere oportet. Quòd si vigilia vrgeāt, etiā chamæmelino oleo, et rosaceo perfundere debemus: subinde verò etiā vtrisq; cōmixtis vti, plus & minus à magnitudine inflammationis, ægri tēperamēto et ætate cōsideratis. Ita sanè vbi

inflamma

inflāmatio citra vlcus obuenerit, curationē moliri cōuenit. Sin ante vlcus quoq; infestet, tunc eisdē sanè vti non dehortabimur: sed præterea etiā rosaceo cū melle, aut tetrapharmaco itē ceratum ad inflāmationē arcendam efficax, & medicamenta cōmodè imponuntur, præsertim anemone. hac enim varijs modis auxiliatur, & linamentis illita, & superinducta. Talis enim curatio existit, cum inflammatio vlceri coniuncta fuerit. Dicetur autem absolutius, cum de vulneribus capitis aliarúmque particularum proprijs sermonem habebimus.

DE CEPHALAEA.

Cap. XI.

G*Rauis quidem affectus, & vehementer dolorificus est, vt etiam ipsa oculorum radices indolescant. est quoque diuturnus, et leui occasione excandescit exacuitúrque. Nā qui hoc malo detinentur, alij vini paulo meracioris potiōe, alij odore quodā, vt styracis, aut thuris, nonnulli ab ipso luminis splendore feriuntur, vt in tenebris magis contenti sint, quàm in lumine degere. Fit autē potissimum hic morbus etiam ex diuturna membrana caluariam ambientis, aut cerebri mēbranarum inflammatione: itē ex obstructione & crudiorum craßiorúmque humorum copia, interdum etiam ob magnam humorū*

in

in alto desidentium acrimoniam. Frequenter ob calidam quoque intemperiem malũ hoc nascitur, capite scilicet spacio temporis imbeciliore facto, atque ob id prōptè humores suscipiente: nonnunquam vero ab inferioribus recrementa quæ inveniũtur, cucurbitula instar attrahente. Diligenter itaque attẽdendũ est, qua ex causa nascatur, & generationis trahat originẽ: nempe, ex copiáne, an particularum cerebri inflãmatione quapiam, vel obstructione, vel acrimonia inveteratæ. Sic namque morbus, si modum aut tempus inspexeris arte facilius solui poterit.

Notæ ipsius hæ sunto.

Si igitur magna grauitas in particula percipitur, constat non solum qualitatem, aut vapores aliquos sed materiæ copiam obstructionis esse opificem: id quod manifestius cognosces, si præter omnia à me dicta, totum ægri corpus consideres, naturáne plethoricũ sit, an minus: item si omnia quæ præcesserũt perpendas, Vbi enim sic vniuersa circumspexeris firmius internosces.

Notæ cephalææ, quæ propter cerebri inflammationem.
nascitur.

Si igitur grauitatis sensus & pulsatilis dolor

dolor ortus fuerit, clarum est, cephalææ affectum propter inflammationem quandam euenire.

Notæ cephalææ ex spiritu.

Quòd si tensionem solam citra grauitatẽ & pulsum æger sentiat, manifestum est rursus, affectũ ex flatuoso insidente spiritu fieri.

De dolore ex acrimonia prouenieate.

At si nullum ex his infestet, rosio autem solum incidat, dolorem ex acri & bilioso humore excitari intelligas.

Notæ doloris ex calida intemperie creati.

Sin autem nulla ex his, causa morbum capitis pariens existit, calor autem circa caput percipitur, atque id natura calidius tẽperamento esse videtur, & causæ quæ præcesserunt, calidiores, collige potius ex omnibus, calidam quoque esse intemperiem, quæ ab infernis recrementa cucurbitulæ alicuius modo ad se attrahat, efficiátque vt caput facilè repleatur humoribus.

Curatio.

Qui sanè hunc in modum bona internoscendi ratione ac via vtuntur, inueteratos cephalææ affectus sanare possunt. Si enim morbus ex copia fiat, totius primũ corporis curam

curam habere debemus, initio id quod superat commodè vacuantes, vel per sanguinis missionē vel purgationem. Sin autem totū corpus nō fuerit plethoricum, ipsum verò caput potius causam præbere videatur, eo quòd natura ipsum iniuriis & repletioni sit opportunū, poßitq; attrahere quodcūque in vētre contētum inuenerit: à toto quidē corpore abstinēdū est, neque venā secare prorsus aut purgare oportet: sed in primis ipsi tanquā primario affectu laborāti prospiciendum. Et si quidē humores infixos frigidos esse suspiceris siue à caliditate attractos siue ex imbecillitate illic natos, superfundere ipsum & irrorare oleo cōuenit, aut herbis in vino decoctis non admodū calidis sed quæ robur quoddā habeant ad caput firmandū: quale est oleum ex acerbis oliuis expressum, omotribes dicitur, cui adijciantur capreoli hederæ aut serpilli, aut mēta viridis. Procedēte autè tēpore etiā ex calidioribus admisceto sisymbrium, aut pulegiū aut folia lauri, aut calaminthē. His igitur medicamētis eorúmque similibus vtendū est: præsertim in hyeme, & maximè vbi superās intemperies frigida esse apparet, et humores qui capiti insidēt, viscosi fuerint, et craßi. Nā illa infixos humores strenuè discutiūt, et caput corroborāt, vt ne ipsum infirmetur, neque recremēta, quæ ex ventre in
reli-

reliquas corporis partes distribuuntur prōptè suscipiat: caput enim frequenter nō adeò calidum est, vt ipsum recrementa corporis poßit attrahere, sed propter imbecillitatem illis repletur, suscipiens magis quàm attrahēs, Ita illis sanè, si humores qui capiti insident frigidiores fuerint, agendum censeo.

Curatio, si dolor à bile procreatus fuerit.

Quod si humores calidi & biliosi existant, tū oxyrrhodino, hoc est, aceto & oleo rosaceo tepido, tū eo medicamento quod ex papaueris capitibus paratur, vnde Græcis διακωδιῶν dicitur, & rosarū decocto paratur, caput superfundas, adiiciens præterea etiā ea quæ leniter discutiūt, vt hederā aut sepillū, aut chamæmeliū herbā, aut chamæmelinū oleū: ac lauent ægri aqua tēperatā, hoc est tepida, vtētes, abstergantúrque ptisanæ cremore, aut vitellis ouorū tepidā superfundētes aquā. Nam calida admodū & feruens præterquā quòd nihil præsidij adfert, offendere ipsos, & irritare solet. Vbi verò caliditatis feruor cōquiescit, nō alienū est etiā mellis exiguū vna cū vitellis ouorū, & vnctionibus moderatis, quæ abstergere & expolire possunt, admiscere. Nā omnia

nia nimium calida his ſunt inimica. ſiue ſmegmata ſint ſiue apophlegmatiſmi. Quippe bilioſa recrementa ab humectātibus mediocriter tum balneis, tum medicamentis magis diſcutiuntur, quàm plus æquo ſiccantibus & calefacientibus: quia ex eiuſmodi magis ſpiſſeſcunt, quàm diſsipantur. At in quibus craſsi & non admodum calidi ſunt humores in iis conſulo ne admodum ſubitò ad ea quæ diſcutiunt feraris: mitigare autem potius materiam moderatis vnctionibus & balneis debes, atque ita deſcendere ad efficaciora quæ extenuāt & diſcutiunt, vt quæ ex nitro & ſinapi conficiuntur. Declinante autem affectu, etiam frictione capitis linteis adhibita vti oportet: præcipuè in balneo prius nimirū capillis adeptis: itē per vices iis quæ ſternutamenta prouocant, primùm ſanè ſimplicioribus, deinde valentioribus. Vt autem is qui parare illa velit, promptè inueniat, explicanda etiā hic putaui: quorum ſcriptura in hunc modū habet.

Errhinum, hoc eſt, medicamentum quod naribus inditur, caput purgans, ad lippitudinem & morbū comitialē efficax.

Melanthij drachmæ octo: ſalis ammoniaci drachma: elaterij drach 4. Trita excipiūtur oleo Sicyonio, aut myrteo, aut irrino, aut Cyprino, vt cerati habeant craſsitem.

Rec. oſi

Repositio igitur in pixide cornea vtitor, subungens nares, attrahere iubeto. Hoc errhinum non modò confert diuturno capitis dolore affectis, sed etiam iis qui lippitudine infestantur, & comitialibus. Educit enim facilè, si quid viscosum in cerebro, & crassum inhæreat: præterea etiam quod ex cyclamino constat, nihilominus proficit: habet autem huius quoque scriptura hoc pacto.

Errhinum ex cyclamino.

Cyclamini sicci drachmæ octo: nitri rubri drachmæ quatuor. Sin autem loco nitri, elaterium inicias præstantius euaserit. Vtitor autem in hunc modum. Tritum ipsum probè per arundinem inspirato præcipiens sursum inclinando attrahere: deinde rursus deorsum vergendo, etiam id quod congregatur, expuere.

Epithema ad diuturnos capitis dolores.

Vtitor etiã epithematis in capite, & vnctionibus in diuturnis affectibus, quæ discutiendi vim obtinent: quorum è grege est & hoc quod frequenter experimentum probauit: scriptura eius in hunc modum habet.

De cerato.

Irini vnguenti, peucedani, castorei, singu-

lorum drachma: baccarũ lauri drach. duæ: rutæ ſurculorũ drac. quatuor, Excipiuntur cerato, quod ex roſaceo paratum eſt: ac capite deraſo per totum ipſum imponito. Sin autem acceſſio magna orta fuerit, mitigantibus & medriocriter reficientibus vtitor, ex quibus hoc habetur.

Smegma ad capitis dolorem.

Liquoris peucedani drachmæ ſedecim: liquoris papaueris, aniſi, mentæ, myrrhæ ſingulorum drachmæ duæ. Aceto excipiuntur fitque vnguẽtum. In doloribus immoderatis, caput eo illinito. His & ſimilibus vti cõſilium eſt, in quibus propter craſſos humores, & ſpiritum flatulentum dolor gignitur.

In quibus qualitas doloris cauſa eſt.

At ſi dolor ex calida qualitate oriatur, clarũ eſt ea adhibẽda eſſe, quæ etiã ex birioſo humore dolentibus conuenire diximus, citra miſſionẽ ſanguinis, aut purgationem, aut omnino qualecunque tandẽ vacuãs remediũ adhibitũ. Porro ſi affectũ ex ventris retẽtione prouenire cõtingit, omnibus modis is cibo, & leniter purgare potentibus ſubduci debet. ſunt autẽ huiuſmodi multa tum ipſe ſal. Quare ſi aluus ob viſcoſos humores

mores cohibetur, hanc compositionē mixturamque dato: Salis ammoniaci drachmas duas, piperis drachmā euphorbij, drachmā. Dato ex ouo, aut ptisana drachmas duas, aut quatuor: aut scrupulos tres, aut quatuor, Quibus autem venter non ob viscosos humores astringitur, in iis vtitor medicamentis, quæ scammoniā recipiat. habet autē horum cōpositio in eum modū: Salis communis torrefacti drachmæ tres, piperis drachmæ duæ, scammonij drachma. Datur ex ouo, pane, & quomodocunque velis, cochleariū. Nā hi sales admodū leniter ac citra molestiā ventrē purgare & emollire solent. Vtitor his cū fiduciatū illis quæ euphorbiū recipiunt. Quod si venter citatior sit, & caput magis ob siccitatē doleat, nititor eū cibo, potu & medicamentis sistere. At si affectus ex vigilia & sollicitudine eueniat, iis quæ somnū inducunt, & laborantes omnino leniunt, curari debet. Summatim, remedia semper ad causam morbum facientem accommodato, ac vtitor prædictis bona ratione ac via. Ita namque inueteratus ac contumax affectus, diligenti artificio & commodis præsidiis adhibitis, ex toto euincetur.

DE HEMICRANIA.

CAP. XII.

Saepe dimidia capitis pars indolescit, ita vt dolor circa dimidiam caluariam incipiat. Atque generatur hic, cùm recrementum aliquod ibi infixum aut impactum tum in flatus resoluitur: tum loca singulis diebus, aut vno interposito, aut duobus, irritat, pro subiecta specie motus sumēs initium. Si igitur totum corpus recrementis liberum tibi apparet, capiti prospicito, ipsique particularem curationem adhibeto. At si copia toti corpori facessit negocium, tunc multifariam attendendum est, & internoscendum, quis vtique humor superans existat. Cōstat enim & vacuationem eius tentandam esse, & si sanguis fuerit, per venae sectionem detrahendum. Sin alius quispiam humorum fuerit, purgatione recrementi quod molestat, succurrendum.

De hemicrania ex consensu.

Si hemicrania stomachi affecti consensu oriatur, vel dū ipse in concoctione infirmatur, vel cùm materiā in se biliosam vel pituitosam continet, nec humores, hi probè coguntur: perpende rursus, vtrum ex calida intēperie, aut frigida proueniat. Si igitur ex frigida intemperie, calefaciētibus ei prospi-

cere

cero oportet: sin ex calida, frigidis & contemperantibus.

Si dolor ex frigida stomachi causa dimidiam caluariæ partem exerceat.

Quòd si dolor ex frigida stomachi causa factus apparet, primùm utitor fomentis ex vino & oleo: quod Græcè œnelæon dicitur, nardo, gleucino styrace, mastiche. Deinde etiam epithematis, Polyarchio aut Philagrio & Marciato dicto, quod flatus in stomacho suborto strenuè potest discutere. Cibus esto eiusmodi, qui calfaciat simul & extenuet, necnon robur apponat. Hydrogarum igitur his est idoneum, quod copiosius anisum receperit. Confert etiã oxymelis potum, & porra cocta, in cibo sumpta. Itẽ quod ex malis cotoneis conficitur, piper & gingiber recipiens. Auxiliantur ipsis etiam quæ ex hyssopo, aniso, dauco & apio propinantur. Ex oleribus, scandix, gingidium, asparagi palustres & beta cum synapi, & cappares. Allium verò diuturnos frequenter dolores discussit, quemadmodum etiam salsamentum, & enchathera dicta, & coriax.

Catapotia, quæ Græcè vocantur κόκκια διὰ κολοκυνθίδ@, hoc est, grana ex colocynthide.

Iuuat hos & vomitus à cibo, & purgatio

quæ fit ex catapotiis, quæ colocynthidem & euphorbium recipiunt, cõpositio ipsorum ita habet. Aloes sescuncia: euphorbij sescuncia, colocynthidis medullæ, scammoniæ, gummi, singulorũ vncia: bdellij scythici vncia vna. S. nitri Alexãdrini sescuncia: veratri nigri corticis vncia. Excipito succo braßicæ, aut citrij, aut rhodomeli: ac dato scrupulos sex. Tu verò nõ vniuersa, sed per vices ipsa exhibeto, atque sic ad perfectũ modum perueniás. Nã nõ minus quàm hiera, humores ex alto euocare possunt: cæterùm etiã nõ superficiariã vacuationẽ moliuntur, sed ex alto, & veluti ab ipsa radice recremẽta extrahunt: & siquis rectè vsus fuerit, non modò hemicranicũ, sed etiã vetustum dolorẽ, stomachicos affectus, morbos comitiales, articularios, & coxendicum vitia sanare possunt. Hoc pacto quidem dolorem, si ob viscosos humores in stomacho excitatos prouenerit, mederi oportet.

De hemicrania, quæ ob biliosum in altera capitis parte contractum humorem nascitur.

Si biliosus humor dolorẽ peperit, sumãt ægri ante omnia panẽ ex aqua temperata, vt quæ supra modũ ipsis auxilietur. Cæterùm etiam malua & lactuca comesta prosunt

sunt: in vniuersum, cibus sit humectans, & balnea temperata: postremò purgatio, quæ ex picra & scammonia & aliis quæ bilem citra magnum dolorem purgare solent, adhiberi debet.

Epithemata.

Similiter etiam vnctiones, quæ extrinsecus imponuntur, non sint nimium calidæ: in totum, vniuersa medendi ratio eiusmodi adhibeatur, qualis etiam in capitis doloribus præcepta est: nam eadem genere causæ existunt, nisi quòd capite laborantes, diuturniores valentioresque habeant. Vt autē remedia vnicuique causæ idoneæ promptius inuenire queas, etiam horum descriptiones tibi subiungam.

Vnctiones aduersus dolores ex crassis viscosísque humoribus in dimidia caluariæ parte ortos.

Euphorbij partem vnā: castorei tantundē: aqua excepta auri iuxta partē dolentem imponito, ac statim in balneum ire, & lauare cōsueto more præcipito. Hoc admòdum generosum auxiliū est, & cū fiducia eo vtitor. Iā maximum hoc quoque est, quod recipit atramentū scriptorium. habet autē descriptio eius in hunc modū. Euphorbij drachma quatuor: atramenti scriptorij drach.

quatuor: myrrhæ troglodyticæ drachmæ tres: croci drach. duæ: crocomagmatis drachmæ duæ: piperis albi drach. tres: aceti quod satis est, ut hæc probè læuigẽtur, & crassities sordiũ similis fiat: atque hoc illinito à medio superciliorũ incipiens, usque ad tota tẽpora præcipuè si locus pilis careat: & cùm refrigeratus fuerit æger, hoc rursus inungito eodem in loco ad tertiã usque uicẽ. Oportet autẽ ipsum manè inungere, ut auxiliũ uim suã probè exercere poßit, quousque ille lauaturus est. Verùm caueto, ne quãdo æger illinitur, medicamẽtũ oculos ingrediatur. Nã spõgia utẽs dextrè id quòd illitũ est, absterges. Vbi ex balneo æger uenerit, rursus simili modo sæpius illinito, donec in totũ dolore liberetur: atque eo discusso, per interualla iterũ medicamẽto uti debes, ne in eũdẽ denuò morbũ incidat. His maiora præsidia ad longos ualidósque dolores inuenire nõ licet: ad moderatiores autẽ unctione utitor, quæ cerã & euphorbiũ habeat. Mixtura ipsius hæc recipit. Olei Sabini sextarios quinque, ceræ uncias tres: euphorbij unciã. Hoc utitor, dimidiã frõtis partẽ cũ temporũ musculo ante balneũ illinẽs. Facit hoc præcipuè ad dolores ex frigidis affectibus ortos. Porrò inuenies alia quoque multa à ueteribus prodita: uerùm hæc sola sufficiunt, plurimis experimen

rimentis comprobata.

In quibus dolor ob bilem contrahitur.

Qui ex bile dolorem experiuntur, iis abũdè est etiã pastillus Crocodes illitus, & Trygõ: adhaec terra Aegyptia, omnésque vnctiones quæ ex rosaceo & chamamelino oleo parantur, modico aceti adiecto aut quodã succo mitigatorio. His & similibus medicũ qui recta curandi ratione vtitur, vti oportet.

DE PHRENITIDE.

CAP. XIII.

QVod sanè phrenitis acutissimus periculosissimúsque sit affectus, omnibus est in cõfesso. Vnde autẽ cõstituatur, et quo affectu cerebro laborãte, & quæ curatio cõueniat, de hoc omnes dissentiunt. Dicamus igitur etiã nos, quæ sit exquisita phrenitis, quæ eius causa, & quomodo internosci debeat. Plerique enim ipsorũ in discernendo eã potissimũ non mediocriter decepti sunt, vt etiam eos qui delirant, existimarent phreniticos, cum res sit longè diuersa.

Quæ sit causa phreniridis.

Exquisita igitur phrenitis à flaua bile nascitur, cũm ipsa in cerebrum aut eius membranam distributa inflammationem excitauerit

rit. Priusquã enim dispensato infixáque fuerit, non phrenitidem, sed delirium producit. Atque hòc in acutarum magna parte febriũ statu ac vigore accidere cõsueuit: deinde rursus in declinationibus cessare: atque id delirij propriũ est, quòd febres per tota earũ tempora non perseuerent, sed cõquiescant: phrenitis autem semper perduret. Est autẽ ipsius nõ vna tantum species, sed etiam multiplex. Alia siquidem ex pallida bile constituitur, quæ mitior existit. Sin autem ex flaua bile, quæ & multo vehementior, febres quoque maiores inducit. Iam alia quoque efferata dicta nascitur, bile flaua immoderatius excalfacta, & plus æquo adusta.

Notæ futuræ phrenitidis.

Futuram phrenitidem vigiliæ potissimũ cõtinuæ & intensæ, somníque turbulẽti præcedunt: ægri exiliunt, & somniorum imaginationibus interdum detinentur, vt etiam nonnulli se futura scire suspicentur, & velint prædicere. Præcedit etiã, vt ægri quæ dicũtur, obliuiscantur. Nam cũ familiaribus præcipere quædã incipiunt, ad alia cõuertuntur, eorum quæ ab initio iniuncturi erant, obliuiscentes. Item cũ respondent, ferociores ac iracũdiores quàm prius apparent: magnã & crebram respirationem edunt: pulsus habent

bent paruos, & duros: atque occipitio frequẽter indolescunt. Quod si affectus increuerit, vt parũ ipsi à phrenitide absint, fixis oculis cernunt, eosque admodũ squalidos & rubẽtes habẽt. necnon pituita eis inhærescit, ac lachryma ex vtrisque profluunt. Sin autẽ vitium magis intendatur, incipiunt & floccos carpere, & festucas legere, neque responsionem manifestã dare possunt, & linguã multo magis scabrã habent, febrésque sicciores, interdum & tremuli sunt, exarescente cerebro, eiúsque neruis, & ægrè sentiunt, vt etiã cum ipsi excitentur, vix, aut nequaquã exaudiant. Eiusmodi ergo, & tot eorum qui propriè phrenitici existunt signa habẽtur. Cerebrum igitur statim per initia morbi causam habuit: nõ enim alia quadam parte affecta, quæ propriè phrenitis est, contrahitur: quẽadmodum nonnulli phreneticos ob septi trãsuersi inflammationẽ fieri existimarũt, quod verum non est: sed & ipsum cerebrum, vbi inflammationem senserit, valida efficit deliria, vt phrenitidi respondeant.

Quomodo delirantes à phreniticis discernere oporteat.

Qui propriè phrenitici existunt, à delirãtibus ex partium consortiis distinguuntur, quòd ipsis febris adsit perpetua, oculi sint cruenti, sanguis è naribus profluat, & caput sit

calidius

lidius. Nã qui septo trãsuerso laborãt, his caput nõ est adeò calidũ, vt præcordia, ipsúmque septum: ægrè magis spirant, & inæqualẽ valde spirationẽ edunt. Discernes autẽ phreniticos ab insaniẽtibus, eo quòd insania quidẽ, quæ Græcè mania dicitur, citra febrim: phrenitis autem, vt diximus, semper cum febri spectetur. Hæc quidem sunt signa eorũ qui propriè phrenitici dicuntur: in quibus etiam flaua bilis sola sine alia materia desixa, affectum peperit: quemadmodum etiam si pituitæ flauæ bili cõiuncta fuerit, eiusmodi falsa phrenitis appellatur: & vigilẽ soporẽ, qui Græcis agripnon coma vocatur, excitat.

Signa phrenitidis falsæ.

Nosces autem phrenitidem ex humorũ mixtione factam, inde, quòd etiam symptomata quæ superueniunt, mixta sint, referentia eandem naturam illorum quæ causam eandẽ habent. Etenim vigilant simul & in altum somnum deferuntur, rursúsque paulatim delirant, & somno alto soporosóque pressi: cum tumultu excitantur, & illis qui ipsis loquentur, inordinata verba, & insaniam testantia respondent.

De inueteratis iam phreneticis.

At quòd hæc per morbi initia, & breui tẽpore accidere consueuerũt, nosse conuenit, Vbi verò morbus in vetustatẽ inciderit, &

vires

vires sint debilitatæ, exigua ipsius indicia apparent, vt nonnulli aliam quandā phrenitidis speciē esse arbitrentur: non est autem alia, sed ægri per initia quidem turbulenti fiunt, & furibundi, tanquā bile statim ad superiora tendēte, & cerebrū excitāte: postea autē hecticis febribus similiter æquabili intemperie in totū cerebrū dispersa, non amplius valde perturbantur, & inordinata furiosáque nugantur, sed iacent, neque vocē edere propter imbecillitatē potētes, neque decubitus figurā mutātes: neque valdè exilientes, manus solūmodo inordinatè iactitant, vt quidā ignorātes ægrū quærere aliquid & si inueniat velle cōtinere suspicentur: nōnulli autē ipsorū ne palpebras quidē propter vires iā antè defatigatas aperire possunt. Sin autē aliquando etiam aperiant, vbi paulisper respexerint, statim rursus propter infestantem humorē conueniēt. Verùm hæc signa adhuc infirmante ipsorū facultate superueniūt, nec aliā adhuc phrenitidis speciem ostēdit id, quòd pulsus sit imbecillis, durus, exiguus & angustus, sed etiā ad omnes magna ex parte phreniticos pertinet, præcipuè inueteratos. Hæc igitur indicia sunt quibus phrenitici cognoscūtur: deinceps autem quomodo curationem ipsorum optimam adhibeas iam persequamur.

Curat

Curatio phreniticorum.

In omnib. propriè phreneticis, si vires robusta sunt, & nihil aliud prohibet, sanguinis detractio adhibenda est, tanquam primum omnium & maximũ futurũ præsidium. Sin autem repugnet, æger, quod sæpe accidit, vt nolit brachium permittere medico, omnino conandum tandẽ est ex recta in fronte vena sanguinis mißionem moliri. Facis autẽ id rectè, si collũ artificiose fascia lanea constringas, vt vas attollatur. Ita namque si feceris, sanguis statim vena secta cura impedimentum cũ spiritu erũpet. Ego sanè magna adeò phrenitide correptũ curaui: & nisi multi fortésque famuli eum continuissent, & vinculis vndequaque constrinxissent, neutiquã ne in frõte quidem venã secare potuissem: adeò ferociter agitabatur, omniáque faciebat quæ insanientes solent: atque si gladiũ habuisset, non paucos, qui ei aderant, iugulasset. Quia verò bis sanguinem detrahere molestum est visum, ideò tantũ initio euacuauimus, quantum ei satis erat futurum, etiam si secunda vice iterum emisissemus. At mirabile erat, vacuatione facta, quàm festinaret ex riuo superbibere: simul autẽ astantes etiã aspergebat, vt risum quoque idiò vulgo excitaret. Verùm hic quidem celeriter curatus est, alia quoque ratione ac cura cõuenienter ei adhibita

bita. Sic igitur agẽdum est, si venã in cubito secare nõ liceat. Post sanguinis vacuationẽ parti quoque remedia inducẽda sunt, & caput oxyrrhodino madefaciẽdũ ne ipsum, quum calidũ sit liberalius humores attrahat atque idcirco eis repleatur. Aceto autẽ ea quæ mitigant & somnũ conciliare poterũt, admiscere conabimur. At cùm morbus viget et vigilias mentísque alienationẽ inuehit adhuc magis succurrendũ est, & largius oxyrrhodino caput implendũ & decocto chamameli papaueris capitum, serpilli, hederæ rursúsque oxyrrhodino superfundẽdũ: itẽ ea quæ odorẽ mouẽt naribus adhibẽda, necnõ vnctionibus vtendũ, vt omni ratione vigilias excindamus, somnúmque ægro accersamus: quod solũ & maximũ est deliberantiũ & cuiusuis morbi remedium. Quòd si his administratis vigiliæ et alienationis symptomata perseuerent, dato ei potui medicamentum quod à papauerũ capitibus, dia codiõ Græci appellant ad omnia futurũ vtilissimũ. Non solũ enim vigiliis, sed etiam febri medetur, præterea caput tanquam ab igne adustũ refrigerare poterit. Sin autẽ nihil admodũ impellit, vrgétque noli medicamentũ dia codiõ exhibere: præsertim si neque phrenitis quædam germana esse videatur, sed etiã pituitæ nõnihil particeps sit, vt

ipsa quoque falsa nominetur: tūc caueto ne idipsum vel aliud quoddā ad sopore torporémque inducendū efficax offeras. Sin autē vires quoq; imbecillæ fuerint: tūc maximè vitabis, ne quid torpori somnoque inducēdo accōmodū exhibeas. Nā in his qui infirmas vires habēt, nō vulgaris noxa, imò interdum mors, talium potionem comitatur. De habitatione.

Narcotica periculosa.

Cōsiderari debet etiā habitatio, in qua deget æger, vt aerē neque admodū crassum, neque humidū frigidúmque, aut nimis calidū habeat: ne capiti meatuū densatio aut repletio superueniat, sed tēperatus existat, quo animalis spiritus tēperie ipsius refocilletur ac relaxetur. Sit autem magis lucidus quàm tenebrosus, vt æger per huius sensum ad cōsuetorū perceptionē ac cōscientiā perueniat. Quare et amici nōnulli admodū familiares ei aßistāt, vt etiā increpātes ipsum propter ea quæ facit, reuereatur. Neque verò domesti us aut cognat⁹, cuius causa aliquando tristetur aut cui irascatur, ingredi debet: quippe hoc irritare ægros & cōmouere solet, & vt valde perturbetur, manifestā præbet occasionē. Sed nec amici frequētes & copiosi ad eū ingrediātur, quippe turbā tātum ei excitant, præterea aere quoque crassum efficiūt frigidos emittētes spiritus. Iā nō violēter mouēdus est sed leniter, ne in lecto propter imbecillitatē cōcutiatur. Hoc

Phreniticorum habitatio.

Mot⁹ violentus Phreniticos offendit.

enim si quid aliud ægrũ irritat, & somnũ impedit. ij vero qui adsunt oĩa ipsius mẽbra citra violentiã teneãt, leniterque perfrictẽt, et præsertim inferiora: atque tũc magis, vbi cõuulsiones ægro oboriũtur, artus vinculis excipiãtur. Quippe hoc materiã ad inferna prouocat: præterea cõuulsiones lenit. Satius autem est inferiora quoque, vbi perfricatæ fuerint fouere, atque sic deligare, vt materia quæ fotu simul et fricatione accita fuerit, ad ima potius deriuare poßit. Nihil aũt facere oportet ante febriũ declinationẽ: lõgè verò antequã inuadãt, id præstandũ. Iã cucurbitulæ adhiberi, præsertim ante acceßionẽ debẽt, vt materiæ sursum vergẽtis impetus per reuulsionẽ coerceatur. Similí modo etiã epipthemata semper eis admouere oportet q̃ nõ nimis frigida sint: neque rursus calida; sed potius tepida. Qui enim viscera largius fometis excalfecerũt, maxima hi mala ægris accerserũt materiã subitò ac vniuersè cõmouẽtes, vt ad supernas partes profecta caput admodũ repleuerit, vnde vehemẽs alienatio metis prouenerit. nonnunquã etiam sopor, qui caros dicitur, ita vt rursus iis opus fuerit quæ excitare poßunt, sternutamẽta prouocãtibus, tũ frictionibus. Quare viscera validiores fotus nõ requirunt: præsertim in ijs qui vehemẽtiori febri laborãt:

Frictio inferiorum phreniticis accommodada.

Epithema phreniticorum.

itē quibus copia humorū ineſt, & caput affectū. Sufficit igitur ſolū lini ſemē hydrelæo incoctū aut cū chamæmelini iure blandum et tepidū viſceribus obducere. Ita enim feruor mitigabitur. & vi cera diſtēta laxabūtur, atque ideo etiam febres erunt mitiores.

De victu.

Cōuenit autē inter medicādum, vt cōtulerit etiā victus rationi vt maximè neceſſariæ animū adhibere. Multi namque ipſam negligentes ignorāt quantū noxæ & adiumenti ægro adferri poßit. Vtinā verò etiam rectè medicari ſcirēt, tēpú que inquirerent aut ordinē aut qualitatē aut quātitatē: verū nullū horū attēdētes, ſingulis vicibus, cū ægrū accedūt, viſceribus faciſſunt negociū, aut perfundēdo aut obducēdo aut oī tēpore parādo etiā cū copia, interim quoque cruditas vrget: præſertim cū ſapiētiſſimus Galenus manifeſtò clamitet, neque cataplaſmatis, neque aſperginibus quouis tēpore vtēdū eſſe, niſi in olis illis quibus nullū in toto corpore excrementū aliáque ſuperflua exiſtūt: reliquis aūt oībus extremū eſſe malū. Verū hæc quidē ij qui nō bene mēte ac ratione cōſtāt, faciūt. Nos aūt qui ex veteribus didicimus, ſimul etiā ſi quid ratio facere nos rectè admonet, tā exponamus. Ptiſana igitur primū oīum victus ratione phreneticis remedium

diũ adhibeatur, optimè prius decocta. Detur autẽ solus ipsius cremor: quẽ si nõ libẽter assumãt ægri, cũ granis ipsam sine aliquo cibo capiãt. sin ea oblectẽtur, adijcere cõuenit solũ hydromeli exiguũ, aut hydrorosatũ aut rhodomeliũ. Hydromeli verò maximè Cybyriticũ vt inimicũ ipsis, vitare oportet et oxymeli. Quòd si minus gratiã habent ptisanã (multi enim ne nomẽ quidem illius libẽter audiũt) exhiberi ipsis oportet auenæ cremorẽ, si inueniatur, aut citrij. At si in totũ sorbitiones auersẽtur, panẽ in aquã calidã intingito: nõ minꝰ enim quã sorbitiones iuuabit.

De oleribus.

Ex oleribus edãt intybũ & maluã coctã: interim etiã crudã si caliditas nimium superare videatur, & æger siticulosus sit vigilijsque admodum prematur. Ita namque adiuuabis. Præterea etiam magis si lactucæ semina cucumerum medullã, & peponum exhibeas. Vbi concoctio apparuerit, etiam pisces assument, vt erinaceum & pectines.

De pomaceis fructibus & potu.

Ex fructibus sumãt duracina persica, cerasea, mala, & punica, sed hæc rarò: bibere autẽ ipsos crebrius, & paulatim aquã tepidã conducit. Neque enim multam potionem appetunt: neque iuuãtur, si cumulatè bibãt: frigidã autem aquã vitare oportet, eo quòd

tuta nõ sit Nam si inflãmatio circa septum trãsuersum, aut aliã quãpiam particulã, inuenta fuerit, nõ exiguum periculũ sequitur. Quamuis enim frigida potio mitigare ipsas videatur, tamẽ maiores postea, et malignas febres excitat vt ẽt alienatio mentis augeatur: breuiter õia ad deterius maligniúsque conuertantur. Quare tutius est, tepida potius quàm frigida aqua vti. Noui autẽ me etiã hydreleo vsum, in quibus siccitatem immedicã et bilẽ superiora occupare, nihilque ab intestinis notatu dignũ excerni viderẽ: hinc calor mitigatus fuit, & viscerum intẽtiones inflãmationẽque relaxatæ: biliosa per aluũ & vomitiones excretæ, vt æger nõ multis adhuc dieb⁹ ad vniuersũ prorsus depellendũ indigeret. Etenim õia quę ipsi admouebãtur remedia tũc administrabãtur: cũ totũ corpus recrementis esse vacuũt.

Frigidæ potio nõ tota phreneticis.

De balneo.

Phrenetici quomodo lauandi.

Lauare eos & perungere cõuenit, quibus iam vacuatio facta est, & quantitas totum corpus nõ offendit, verũ siccitas & vigiliæ plurimæ vrgent: & si febricitet æger, nihil nocebit ei, si ita lauetur præcipuè etiã cùm balneũ tẽperatũ adhibitũ fuerit, vt neque aer sit igneus, neque soliũ nimis calidũ. Qui autẽ febris metu eos non lauãt, maximè offendunt. Nam ægri vigiliis magis torquẽtur

bal

balnei abstinentia: adhuc magis etiã animo turbãtur. Lauãdi igitur sunt quemadmodũ cõprehensum est. Sic enim balneo vtentes ad bonã tẽperiẽ reuertũtur, & in posterũ delirio & affectu febrim incendente liberãtur.

De vino.

Quin & vinũ quod sitim restinguat dare phreniticis audendũ est, in quibus multa vrgẽt vigilia, et vires sunt imbecilla: febres autem nondũ vehementiã neque ardorem habent, sed quadã cõcoctio vrinarũ quoque in eis apparet. Praterea illis potius cum fiducia dandũ est qui per sanitatem quoque vinum amare cõsueuerunt, & os ventriculi imbecillum, & natura frigidius obtinent. In his enim tempestiua est vini potio, et omnibus mente alienatis si modice assumatur. Nam ferociam ipsorum mutat, & ferinos mores ad hilaritatem trãsfert, somnúmque conciliat eo quòd cibum celeriter cõcoquat, & in totum corpus distribuendum adiuuet. In quibus igitur nulla feruens inflãmatio, aut magnus admodum calor pracordia infestet & vires infirmentur, audacter vinum ipsis exhibeto. Maius enim ex eo cõmodum erit, quam qua noxa fore putetur. Si enim vires recollecta fuerint, & nõ collabi permissa, omnia: tentare possumus, & multifariã agro succurrere. Collapsis autem ipsis

Vini vsus phreniticis.

vigilia omnis medicorum curatio desperata erit. Quare metiri cõuenit & noxã quæ ex vino expectatur, & cõmodum. Atque si plura fuerint quæ permittunt, propinari debet, minorẽ offensionem cõtemnendo. Fieri enim haud potest, vt id quod iuuat, aliqua etiam parte non noceat. Medici autem est eiusmodi tum metiri, tum iudicare. Nã si vniuersa moderatè quantitate, qualitate, ordine & tẽpore adhibeãtur, totã artẽ absoluunt, consummúntque, & finem bonum imponunt.

DE LETHARGO.

Cap. XIIII.

GEnuinus ac germanus lethargus, quem admodum phrenitis, sedem quidẽ habet cerebrum, materiã autem phrenitidi cõtrariã. Nã ex pituita superãte nascitur, quæ ipsum humectat, & validè adeò madefacit, vt ægri eorum quæ dicuntur, nequeant meminisse, sed palpebris semper conniuere velint, & cõquiescere, vel prorsus in soporem, qui Græcis caros dicitur, ab humiditate simul & frigiditate, quæ spiritum animalem suffocat, & torpidum efficit, perducantur.*

Notæ veri lethargi.

Si igitur humor qui lethargum parit, solus sit pituitosus, genuinus lethargus nascitur, atque omnia hæc accidentia inducit.

Notæ falsi lethargi.

Sin

Sin autem non sola in capite pituita, sed etiã bilis, fuerit, necesse est symptomata quòque mixta fieri. ut ægri nonnunquã vigilẽt, nonnunquã altißimo somno premãtur, alias delirent. Ambo enim faciunt, & conniuent palpebris & manus mouẽt, tanquam cõtingentes quadã eáque tenere nõ potentes. Qui igitur moderatius degunt, nõnullis ipsos inclamãtibus interim palpebras aperiunt, & rursus conniuent. Sin autem admodum imbecilles sint, & valde morbo vindicantur, nullatenus exaudiunt neque palpebras mouẽt pulsusque habẽt raros exiguos & obscuros. Sic igitur facile est ipsos internoscere. Dicamus autem quomodo curare oporteat.

Curatio.

Quum oĩa accuratè inspexeris, quæ veteres nobis præcipiunt nẽpe ægri vires, habitũ, aliáque, ut ætatẽ, & totius corporis statum: ita tandem huc venies, ut sanguinis detractionem ante oĩa adhibeas, nisi quid ex cõmemoratis tibi aduersetur, et præcipuè vires Vbi verò totius corporis curã habueris etiã remediis que partib. inducũtur, ægro succurres, omnem capiti diligentiã adhibens. Vt et vapores, ne sursum ferãtur prohibeas, et eos qui iã eò irruperint discutias, maximè autẽ hoc præstat, acetũ cũ oleo rosaceo, quod Græci appellãt oxyrrhodinũ, caput corroborans,

præsertim inter affect⁹ primordia, ne deinceps multos vapores ad ipsum sursum tendentes facilè recipiat. Quoniā igitur materia quæ in cerebro cōtinetur, pituitosa est, et superās causa humida et frigida demōstratur, miscere & incoquere ea oxyrrhodino quæ extenuare etiā simul possunt, expedit: nēpe vel peucedanū vel castoreū, vel pulegiū vel calaminthē, vel thymū. Ac fros illinēda est aut castoreo aut pilis humanis crematis læuigatisq; ex aceto. Huiusmodi enim valde proficiūt, excitántque, forsan etiā naturali quadā facultate lethargo contraria. Quòd si affectus perseueret, & ægri difficulter excitentur, vtendū eo est quod sternutamēta mouet struthio dicto, vel cū castoreo, vel pipere, vel euphorbio, vel epithymo, nūc quidē inspirātes, alias pēna illinētes: verùm id cōtinuè faciendū nō est, quippe vires eorū laborāt, et adhuc magis caput repletur. Cæterùm crura perfricare eo oleo Sicyonio perūgere oportet: interim solā ipsam scillā ex aceto læuigatam crurib. obducere. Hoc enim etiā eos qui in somnū valde altū & veternosum deferūtur, excitare solet. At si affect⁹ et malignus est, et inueterascit, capillos adimito, vngitoque ijs tūc caput quæ exasperare ac vellere cutē possunt, vnà cū castoreo, datóque ipsis potui castoreū præ cibus. idque facien-

Pili humani.

Scilla in lethargo vtilis.

Castorei vis & vsus.

faciēdū est, præsertim hora vna ante acces-
sionē. Etenim extenuat et corpus quod per-
frixit, & propè est vt totū emoriatur, recal-
facit fouetq; Ego sanè noui multos eo mor-
bo victos, hoc solo remedio mortē euasisse. Itē
per se exhibitū proficit: adhuc autē magis cū
oxymelite. Quod si æger recrementis plenus
fuerit, etiā cū aliquo ad ventrē subducendū
efficaci, præsertim scamonia, dari debet. Suf
ficit autē vnū scāmoniæ scrupulū, aut paulo
plus minusue, pro viriū ratione duobus ca-
storei scrupulis adijcere. Iam verò non solum
auxilia extenuantia esse debent sed etiam
cibus talis exhiberi. Quare succus quoque
amygdalarū ex melle coactarum præbendus
est, ac ptisana quæ habeat comam porri, aut
apij, aut hyssopi, nisi ægri vehementer febri-
citent. Si enim febris vehemes fuerit abun-
de est etiā solus apij radix, & oxymeli sim-
plex, tum ex ptisana, tū per se solū Saluta-
res sunt etiam micæ panis ex apomelite aut
hydromelite data. At hydromeli Cybyriticū
dare ipsis nō oportet: imò neq; Cnidiū pror-
sus morbo adhuc cōcoctionis experte. Vbi ve
rò cōcoqui inceperit nihil obstat & lauare
ipsos & vini paulū exhibere: præsertim à
sanguinis missione, ventris subductione, &
mediocri toti' corporis purgatione: verū bal
neū timeri nō debet, nisi recrementorū copia
subsit

Historia lethargici castores curati.

ſubſit. Nã quæ in cute hærẽt ſuperflua, magis balnei calore moderato digerentur. Ego certè noui me quoſdã ita laborãtes, neque ſuſpicere præ multo ſopore potẽtes, neque hoc ipſum quòd lauarẽtur percipiẽtes, poſtquã à ſepte diebus in balneũ duxiſſem magis ab eo excitatos inueniſſe, ut reſpicere, loqui, nõnulloſque aſtantiũ agnoſcere potuerint. Quare ſi uires robuſtæ appareãt, in balneo lauãdũ eſt: ſin imbecilliores, ut æger laſſitudinẽ, aut calorẽ balnei ferre nequeat domi lauato uaſe quodã aqua calida repleto in quo æger collocetur ita ut ſedeat, capite aquã excedẽte. Facile autẽ eſt, eiuſmodi uas ex lignis parare. Non madefaciet autẽ caput æger, quoniã præterquàm quòd nihil à calidæ ſuperfuſione iuuatur etiam animæ defectionem celeriter ſuſtinet. Sic igitur donec ſemel aut bis lotus æger fuerit, agendum eſt: deinceps tandem ab balneum ducere ipſum, & cõſuetis nihil ſuſpicantẽ abſtergere cõuenit. Eiuſmodi curatio etiam in his qui ueternoſo ſopore, quẽ caron uocant, premuntur, tentanda eſt, neque enim ea multum uariabit, neque cauſa. At noſſe oportet, caron in anteriore potius capitis parte conſtitui: quare etiã ſenſoria ipſorum uires magis oblæduntur. Cæterùm oritur ob uehemẽtes quoque dolores, ut quibus ſpiritus animalis diſſipetur, &

concidat:

cõcidat: itẽ cõtusionibus hoc accidẽs euenit, si quis cerebri mẽbranã lamina ænea quã inde quòd membranam tueatur, meningophylaca Græci appellant, negligenter continẽs deligauerit. Sic etiã accidit si quis os vehementius contundens, mediũ cerebri vẽtriculum compresserit. Sed de horũ curatione nunc scribere tempestiuum non est. Peculiares enim hæc curationes requirũt: ac differemus de his dicere in eũ locum, vbi de fracturis agemus: nunc autem de morbo comitiali verba facere instituimus.

DE MORBO COMItiali. Cap. XV.

MOrbus comitialis, qui epilepsia Græcis dicitur, vnus quidẽ & ipse ex longis affectibus habetur, qui excellentem diligentiam studiúmque requirat: & si per initia neglectus fuerit freq̃ueter ij qui eo detinentur, commoriũtur. Nam capitis vitiũ est vbi sensus motúsque origo habetur: quòd autẽ capitis morbus sit, testatur hoc, quòd per accessiones ægris cõtingit. Neque enim audire, aut videre, aut intelligere prorsus, aut meminisse alicuius possunt, sed omni destituti sensu iacẽt, mortuis non dissimiles: quapropter etiã Græci epilepsiã quasi cõprehẽsionẽ, vitiũ hoc nominarũt, quòd videlicet ægri rerum obliuiscantur, & sensu eorũ detineantur

tur

Epilepsia vnde dicta.

tur. Cæterùm hoc ipsum vitium nõnulli vocarunt etiã morbum sacrum, quia cerebrum sacrum & honoratum sit: alij verò morbũ Herculeũ, quod validus sit, & cõtumax ad amouendum: alij aliter nominarũt. Verùm nõ oportet omnia scribere, sed illa potius quæ instituto cõueniunt. Hæc enim magis scire cõueniunt, eisq; insistendum: id quod nos etiam facturos promisimus. Morbus igitur comitialis tribus modis generatur: vel enim capite primariò laborãte, vel stomacho, vel alia quadã particula affecta, & prauitatẽ in ea subsistentem ad caput remittente.

Morbus sacer & Herculeus.

Signa morbi comitialis, ex stomacho oriuntis.

Quot modis generetur comitialis morbus.

Morbum comitialem à stomacho proficisci testatur, quòd continua plerunque in eo gignatur & turbatio quadam, & rosio: itẽ quòd morbi accessione tum potius ægri sentiunt, irritanturq; cum tardè ipsos cibum sumere aut nullum contingit.

Signa comitialis morbi, ex alia particula contracti.

Comitialis morbus ex particula.

Qui verò ob particulam quampiam concidunt, distributionem mali ad superiora fieri manifestò percipiũt: & id quod futurũ ipsis est prædicũt, quũ distributio vitij ad cerebrũ vergere incipit. Accidit autẽ hic affectus etiam pueris præsertim humidioribus:

quæ

qua de causa nonnulli puerilem ipsum nominarunt.

Signa morbi comitialis, ex primario capitis affectu excitati.

Qui primario capitis affectu laborãt omnibus sunt manifesti. Etenim grauantur capite, oculi obscurantur, & caligant, tardeq; sentiunt. At hic affectus pueris potissimum accidit. Nos igitur à puerili ætate incipientes reliqua persequamur. Quòd si infãs est, vel etiã lac assumit, nihil moliendũ est neq; agendũ quãtum ad curationẽ attinet. Subsequens enim ætas, & calor augescens superfluam in capite humiditatem replentemq; ipsius ventriculos discutit. Attamen iuuare nos curamq; habere oportet, vt lac nutricis benignũ sit, & recrementis liberũ. Nã quod vitiosum & crassum est valde solet naturã impedire. Fiet autẽ probi boniq; succi, si nutrici animum adhibeas et exercitiis vt ipsa & mediocriter exerceatur, et cibis boni succi vtatur. Si igitur lac fuerit tenue paulo ipsum crassius efficere cõuenit: sin crassum, extenuare quibusdã, quale est feniculũ, aut anethũ aut anisum, aut eruca aut rutã, aut porrũ Omnia autẽ hæc dum virida sunt assumantur. Nã sicca, cùm magis sint acria, plus vteri vasa aperiunt & nimis sanguinis menstruorũ vacuationes incitantur: quo nihil est deterius. Nã hinc necesse est etiã lac

imminui, dum sanguis purgatione decrescit: quare etiã venus nutrici, pueris lactẽtibus est nocentissima: quippe lac hinc tenue & fœtidi odoris fieri necesse est, sin autẽ contingat etiã cõcipere, adhuc multo fit perniciosius. ac cauendum est, ne illa omnino nutrix puero mammillam porrigat: sed alia potius quærenda est, quæ lac habeat benignum.

Notatio lactis.

Internoscitur autem lac colore, substãtia & odore: colore quidem, vt & albissimum sit & nihil habeat liuidũ aut fœtidũ: substãtia verò, vt nihil admodũ tenue, aut crassum, aut caseosum cõtineat. Nã tale cõuulsiones potissimum generare solet, & neruos obstruere. Quare etiã vinũ mediocriter tenue nutrici propinandũ est, recremẽti expers, & boni succi efficax. Motũ laborémque semper ante cibũ subire debet: ita quidem, si infans adhuc lactet, nutrici prospiciendũ est, vt lac ipsius bonũ euadat: si verò reliquo tempore moueri velit, mediocriter id agendũ est, exercitandum ludendúmque: atque sic cibus sumẽdus. Neque verò lauare continuè debet, sed vitare hoc maximè à cibo, item ne bibat statim à balneo præsertim meracũ: nihil enĩ ipsis adeò est nociuũ, vnctione autẽ vtantur & frictione ante cibum. Nã exercitatio secundũ cibũ non modò sic affectis, sed etiam omni

omnibus inimica. Caeterùm in frictione primū à brachiis auspicari oportet, deinde tā- té ad pectus & ventrem venire, post hac ad crura descendere, ac plus ipsa valentiúsque perfricare, vt etiam recremēta, quæ sursum fergūt, per eiusmodi ad inferna reuellas. At aliis particulis perfricatis tunc demū & caput fricari debet. Prius enim nō cōuenit, ne omnia ad ipsum trahātur. Post exercitia & frictionē nō statim æger in frigidū aerē procedat, in eoque versetur: sed vbi distulerit donec calor sensim perspirauerit, & spiritus cōtinuitas remiserit, ita ad cosueta prodeat, cibúmque conuenientē sumat. Panē igitur rectißime assatū, optime fermētatū, & præsertim clibanariū quatenus fieri potest, esse cōducit. Hic enim superfluis expers, & minimus est recrementitius. Capiat autem ex eo vnā, aut duas vncias præcipue si puer tēperamenti sit magis melācholici, ex aqua feruēte, in qua sit coriandrum: ita enim comestus, humorū vapores ad cerebrū ferri prohibet, quod maximū est cōmodū, & ab effectu præseruat. At ex oleribus edat betā, maluā, præcipue aute caucalidē gingidiū, porra decocta: intybū vero si misceatur, hos iuuat. Cōdimētū oleris esto ex olei modico, & sale admodū mediocri. Ex volatu agri edat gallinā cohortale, phasianos nō pingues, ansērū

Aues. alas, attagenas, passeres, turdos, & turtures: verùm ex his quoque minus pingues. Anates autẽ, & quæ in paludibus degunt, auersentur: iura sint sincera. Quòd si cruditas quapiam ægro acciderit, aut distētio à flatu in vētre excitetur, adiiciātur grana piperis

Carnes. nouẽ, aut vndecim, & anisi paulū. A carnibus omnino puerū abstinere bonū est, præcipuè suillis, & bubulis: voluptatis autem causa, aut etiā alio vrgēte vsu medicas accipiat, & rarò: sed quæ non sunt pingues, &

Caput replentia vitari debent. decoctū potius quàm ius: intingátque carnem in garū ex pipere, aut sinapi. Nā istud, etsi vim habeat incisoriā, tamē ipsum auersandum est, eo quòd nonnihil caput repleat: quare etiā nō consulo cepas & daucū assumere, nec smyrneū, vt replendi capitis efficax. Iā apiū vitādum est, ceu naturaliter comitiales offendens. Ex piscibus exhibeātur,

Pisces. qui superfluitate vacāt, vt psessum fluuiū, merulā, aut scorpiū aut scarū: pingues autē auersentur, & cetaceos, vt scobrū pelamidas. Hi enim omnes crassum terrestrémque, & inimicū naturæ succū cōgregant. Ex fluuiatilibus eos sumat potissimū, quos Græci,

Pisces anadromi. quòd ex mari in fluuios cōscendāt, anadromos appellāt: atque hos nō admodū cōtinuè. Decoctioni ipsorū adiiciatur paulū piperis, aut oxymelitis. nā talis decoctio crassum ipsorū humorem noxiúmque tollit. At eorum

qui testaceã cutẽ habẽt, esum cauere oportet, eo quod frigidi ipsi sint, & crassum humorem pariãt. Sin aute ex erinaceo quoque sumere per interualla cupiãt, nõ alienũ est: quippe habet aliquid quod ventri ducendo, stomachoque firmando, & vrina citãda faciat: verum hæc sumere oportet ex calido quodã vino facticio, aut absynthite, aut cõdito. hoc enim innocens est. At carnes vitari debẽt, donec in totum morbus fuerit discussus, & præsertim suilla: similiter etiã legumina, præcipuè lẽticula. Sin autem æger illa velit sumere, admisceatur extenuatiũ aliquid, vti pulegiũ, aut piper, vt crassities horum mixtura tollatur. fructus vero cauere, admodũ salubre est. Sin autẽ voluptatis gratia ægri cupiãt assumere, medici offerãtur, & magis a cibo: ita enim minus nocebũt. Iã pleraque bellaria fugiant, vt nuces. & palmulas: pistacea vero, & vuas passas super cibũ sumãt, præsertim quæ leue astringẽdi vim habẽt. Placẽtis in totum abstineat & cõtusis quæ pini nucleũ recipiãt. Quæ verò ex amygdalis, aut pistaceis cõpositæ sunt, admittũtur: talia nãque vim quadam pituitã purgãte obtinẽt. Vinũ qu itũ ad affectũ attinet, circũcidẽdũ est, vt quod caput repleat, præcipuè vetustũ: stomachi autẽ gratia vt concoctioni auxilietur, nõ abs re est, medio-

Ermace9.

Vinum nõ nisi stomachi causa admittitur.

criter ipsum assumere. Vina autem factitia, quæ propomata Græci dicunt, raro offerri debent, præter solum absinthites, quod stomachum firmare, & recrementum quod in eo continetur, extenuare atque expellere potest. Talis quidē victus ratio puero adhibebitur: hæc autem medicamenta.

Auxilia medicamentorum ad comitiales.

Vbi manè surrexerit æger, & aluū deiecerit extenuans quoddā ita assumet: hyeme quidem decoctū hyssopi, quod magnū potest adferre iuuamentū: ac plerique solo hoc decocto vsi cōsanuerūt, vt nō amplius secundùm aut tertiùm in eundē morbum inciderint. Quippe viscosa & crassa recrementa incidit, & nō permittit vel in stomacho vel in thorace recremētū in craßitiē ccire, spissari: aliud enim per vrinas, aliud per aluū probè expellit. Hoc sanè decoctū æger capiat per se, aut cū oxymelite, in hyeme potius, & autumno: per æstatē verò rarius. At anethi decoctū cū oxymelite, vt dictū est, exhibebis. Quòd si puer tēperamento sit magis melancholico, sumet etiā epithymi decoctū, eo quòd id quoque humorē istum probè subtrahat.

De medicamentis purgantibus.

Si puer eius quoque ætatis sit vt purgans medicamētū ferre queat, porrigātur ea quæ pituitam & recrementū melancholicū ex-

purg

purgant. Hierā ſanè ad huiuſmodi etiā affectus valere, cū talē euacuet humorē, teſtimonijs autorū probatū eſt: verū ætas valde iuuenilis efficaciā eius non tolerat, vt cuius vires illa ſuperet. Vigentibus autē ætate, & validis viribus præditis, & melancholicis vtiliter exhibetur. Præſtat igitur iuuenibus, epithymi potius momentū cū picra præbere. Etenim ex humore quiddam ſubducit, & prius extenuat: atque ita antidote quod Theodoretū dicitur, purgare cōuenit. Vt autē hoc quoque antidotū probè reliquū corpus purgare queat, adijciantur ipſi pendenti ſcrupuli quatuor: colocynthidis ſiliquæ tres, aut quatuor: vel etiā ſi multū, quinque: ſcāmoniæ ſiliquæ quinque, aut ſex, aut plures, pro ægri viribus, vt moderata ſit euacuatio. Ac multos noui, quos eiuſmodi ſola purgatio ſanauerit. At ſi prauitas humoris adhuc infeſtet, affectúſque perſeueret, etiā catapotiis à me cōfectis vtātur. quibus nihil valentius inueni. Habet autē mixtura eorū hoc pacto. Aloes ſcāmoniæ, gūmi, colocynthidis, bdellij, ſingulorum ſemuncia. Capiat ex his æger pro viribus ſcrupulos tres, aut quatuor: adultis autem etiā ſex ſcrupulos dato: & ſi plures porrexeris, nihil nocebis, adeò leniter & tutò purgant: nec comitialibus modò, ſed etiā vertiginoſis, & articularijs,

si quid aliud, auxiliatur, excipiatur autem brassicæ succo. A purgatione confert etiã iis quæ saliuam mouent, vti: id si quid crassum adhuc & viscosum contineatur, id quoque per palatum eliceant. Itaque bene vacuant & pastilli, si manducentur qui recipiunt hyssopum, pulegiũ, aut piper. Præterea magis adhuc proficit etiam sola gargarizatio, quæ in hunc modũ paratur. Hyssopum herbam accipito itẽ pulegium, origanũ & ficus siccatas septem, aut nouẽ: atque his ad tertias decoctis, & cochlearijs duobus inde sic cũ sapa mixtis, ante cibũ gargarizando saliuam ducito. postquã hanc sic purgaueris, balneum eo die tanquã noxium futurũ caueto. Secundùm purgationem verò, & apophlegmatismũ cõuenit præseruationis causa etiã vomitionibus vti. Etenim illæ quoque humorẽ qui quotidie colligitur, euacuant, nec permittunt in vnum cumulari. Prosunt igitur etiam quæ ante cibum mouentur: sed multo vtiliores, quæ post cibũ: multóque magis adhuc, quæ ex raphani radicibus, escis pinguioribus, repletione ciborũ eorúmque dulciũ eius & ebrietate sollicitãtur. Nã eiusmodi vomitus si quid crassum in stomacho, & viscosum inhærescens inueniant, omne discutiunt, ac liberãt. Atque hæc sanè eo modo in omnibus comitialibus agẽda cẽsemus.

Vomitus à cibo quibus fiat.

Curat

Curatio eorum qui ex stomachi affectu comitiali morbo corripiuntur.

Comitialis ex stomacho curatio.

Si stomachus affectus fuerit, inspiciendum est, qualis in eo humor generetur: & si quidem biliosus, omnia tentare oportet, vt ne in posterum bilem ei producere concedamus, absinthij potu, & picra antidoto. Accipiet etiam panis exiguum ex aqua admodum calente ad horam secundam, aut tertiam: & summatim, in quibus flaua bilis circa stomachū generatur, replétque caput, in his necesse est totum victum & tepidum & contemperantem adhiberi, qui nihil habeat acre, aut pingue, aut oleosum, aut salsum: hoc enim bilem parit. At si frigidus stomachus pituitosum congreget humorem, atque hinc caput malè simul afficiat, & conuulsionem inducat, consilium est per ea quæ leniter calefaciunt, & corroborant, ei prospicere, vt os ventriculi bis aut ter in mense perfundatur oleo, præsertim chamæmelino, gleucino & absinthino. Adiiciatur autē his & styrax, & mastiche. Hoc namque magis adhuc calefacere, & quod imbecille est, firmare poterit, vt etiam probè coquat: quo nullum est in omnibus quidem affectibus, præcipuè verò comitialibus præstantius.

Stomach[9] frigidus quomodo curetur.

Curatio eorum qui ex alia particula comitialem morbum experiuntur.

Sin autē nec stomachus, nec caput morbi habeat originē, considera num ex alia quadam particula hic sumat initiū. Nam alij à superiore pedis parte, quæ tarsos Græcè dicitur, alij à tibia, alij ex alia particula morbi accessionē sentire visi sunt. Et si quidē tale conspectū fuerit, etiā illi potissimū parti prospicito, & totā ei curationē admoueto. Ego sane vidi quendā lectorem in hūc morbū incidisse, qui cū ei euenturus erat, auras quasdā frigidas à superiore pedis parte ad cerebrū ascendētes percipere se dicebat. Cùm igitur hunc catapotiis pituitā & melancholicū humorē vacuātibus antea purgassem, imposui parti affectæ etiā quæ exulcerare illum, extenuare. & calefacere possunt, vt hinc ipsa & sudauerit, & humida quædā nō pauca ex eadē manifestò emanarint: atque hoc vbi nos fecissemus, adolescēs sanus euasit. Erat autem auxilium quod ei impositum erat, sanaueràtque, lepidiū herba. Idē namque etiā alia quædam præstant, sed nullum adeò vt ea herba. Post huiusmodi iam curationem adhibitam, etiā vomitus moueri, & pituita per os educi debet: in palæstra verò exercitationē pro virium ratione æger, vt maximū bonum, & præcipuè ante cibos aggrediatur. Moueatur autē non solum ambulatione, sed etiam equitatu, pri-

mum

mũ sanè mitiori, postea verò vehementiori quoque. Atque exercitij modus sit, cũ respiratio eius qui exercetur, frequẽtior euadit. Vbi enim hoc senserit, corpus non amplius exercere oportet. Ab exercitatione balneis dulcis aqua vtatur, sed nõ continuis, verùm semel aut bis in septimana: & ante cibum potius, quàm post illũ: nec diu in balnei aëre immoretur, sed etiã situlas calidas stomacho quidẽ & cruribus. superfundat, paucas antè in caput, eásque tepidas, & totũ corpus aqua non nimis calida detergeat: caput admodũ moderatè perfricet. Ingressus autem soliũ caput non intingat sæpius, sed bis, aut ter. In frigidæ labrum ingressus primùm caput aqua modica superfundat, atque ita in illud descendat: vt ipsum neque vapores ex toto corpore ascendentes ad se rapiat, neque excipiat: & operimentis inuolutus, rursus aquam manibus excipiat, frõtèmque ipsius aspergat. Vinũ statim à balneo meracũ bibere cautio est: nihil enim adeò affectũ excitat. quare cauẽda est meraci potio, præsertim comitialibus. Hæc sanè in eum modum agẽda sunt: atque hoc victu nõ modò puer, sed etiam is qui ætatis est florentis, sustineri debet. Quòd si morbus vetustus & contumax fuerit, vt mitiora cõtẽnat remedia, tũc iis quoque vtẽdũ erit, quæ largius extenuãt,

& totum affectum exscindunt: praesertim ea purgatione, quae Veratrum album recipit, cuius descriptio sic habet.

Medicamentum purgans, ex veratro albo

Baccarum lauri purgatarum siliqua octo: alypiadis, piperis albi, euphorbij, Veratri albi singulorum siliqua octo. Haec omnia contusa singulàque ponderata, quemadmodum etiam scriptum est, dato Vna Vice ex colocynthidis diluto, quod in hunc modum parabitur. Colocynthidem probè prius purgatam, Vt nihil interni seminis neque lanugi-
Dilutum colocynthidis. *nis relictū sit, sapa repleto, sinitóque ipsam in calido cinere à Vespere Vsque ad primū diluculum pernoctescere: atque ita dato, Vt auxilium maximum, quod & Vomitu plurima Valde crassa & Viscosa recrementa purget. Quare etiam Vomitus adiuuari debet, cùm aegri nausea premūtur aut conturbantur, paululū mulsa supersorbendū dando: & si nauscantes nihil notatu dignū sur-*
Mulsa vomitum adiuuat. *sum eduxerint, etiā pinnis ad stomachi turbationem Vtendum est, copiosiorem adhuc mulsam propinando. Ita enim minori cum molestia recrementa quae stomacho infixa sunt, sursum emolietur. Secùdùm purgationē panis exiguum mulso intinctū dato: bal-*
Panis mulse intinctus. *neum autē die Vno aut altero Vtatur. Caeterùm hoc sciendū est, quod in iis qui os stomachi*

machi imbecillum, & bene sensile habent, non veratrum album, sed potius nigrũ purgationi iniiciendum sit. Sic enim datũ sine molestia purgabit, & proficiet præterquàm ꝙ neque violentos vellicatus inducet. Ego etiam hiera probè purgaui, & lapide armeniaco tribus eius scrupulis datis, & profeci: verùm in comitialibus inueteratis nullũ adeò efficax inueni, vt hoc potißimũ medicamentum purgãs: multosq; noui desperatos ab aliis medicis, vel hoc solo persanatos fuisse. A purgationibus deinde etiam antidota quædã sumi debent, quæ refocillare vires, & si quid meatibus insideat, extenuare possunt. Tale est tum quod hermoclimax appellatur, tum theriaca. Atque hæc sanè variis mixturis constant, & ægrè comparantur. Inter simplicia verò & facilè acquiritur, et valentißimum est pyrethri radix contusa, & melle excepta, si detur cochleari vno per interualla, donec vndecies exhibueris. Experientia probatum est auxilium: ne ipsius vtilitatem contemnas.

Hiera lapis armenius.

Antidota post purgationes.

Quæ naturaliter ad comitiales valent.

Hæc igitur de comitialibus dicta sunt, quæ & nos cognouimus, & longa experientia docuit: verum cum nonnulli naturalibus quorũ ratio haberi nequit, quæq; alligari solẽt oble

Naturalia comitialium remedia.

oblectẽtur, eisque vti desiderẽt, & re vera id quò intẽdunt, assequãtur, cõueniẽs existimaui, studiosis de his quoque nonnulla percensere, vt medicus omni ex parte ad opem agris ferendã sit instructus. Archigenes igitur in libris quos Catagenos inscripsit, pręcipit his verbis: Per accessiones omnes partes continere oportet quẽadmodum etiã eos qui per circuitũ rigorẽ experiuntur, singuláque mẽbra vnctis manibus moderatè cõtinẽdo in rectũ dirigere, oculos ipsorũ leniter attrectantes, & demulcentes: pręterea sanguinem ipsis hoc tẽpore dimittere. Vbi verò accessio finierit, omnia mẽbra perũgẽda vestimẽtisque fouẽda, & caput multo oleo calẽte superfundendũ. At si cum graui somno, quę catаphora Gręcè dicitur, in comitialem morbũ prolabuntur, in sindonem aut aliud vestimentum cõiectos dimoueri agitarique pręcipito. Puncta autẽ qualibet ęgri ipsius parte sanguine os oblinito, & expergiscet. Post accessiones tota quidem morbi excisio medicis in huiusmodi rebus exercitatis cõmittenda est: verùm citra superuacaneã curiositatẽ ac curã hęc facere conabimur. Sed ęquũ est, prænũcia morbi indicia, & remedia quę ipsum coarguant, antea explicare.

Indicia quibus comitiales agnoſcantur.

Comitialis hoc modo nosci debet. Aegrum pelle

pelle caprina opertũ mari intingito: ſtatim enim concidet. aut loco ipſius capite ex cornu caprino, nares eius ſuffito, ac cadet. Idem etiam præſtat lapis Gagates, igni prius admotus, & naribus inditus: concidet enim. Ex alio exemplari ſic: Gingiberis modicum naribus indito, & inde cadet.

Ex Apollonij commentariis facilè paratur medicamentum, ſi quidem comitialis eſt curabilis.

Poſtquã conciderit æger, admoueto ei thymum, & ſi apprehendat, curabilis eſt ſin minus, non. Ad prænoſcendum comitiales hoc quoque produnt: nempe quod venæ ſub lingua ipſorum ſitæ virides inueniantur.

Curatio ex ſecundo Theodori.

Comitiali collapſo, vbi à magnis pedũ digitis ſanguinem lancinatu extraxeris, labra & frontem ipſius inungito, et inde reſurget. Apollonius autem inquit, rectè dari ſanguinem ipſorum potioni: vino autem abſtinendum. hoc apud Xenocratem inuenies.

Aliud.

Hoc quoquẽ mirificè facit: Duo lapilli in hirundinum pullis diſſectis inueniũtur: quorum vnus quidẽ niger, alter verò albus exiſtit: comitiali collapſo eos imponito, ac ipſum excitabis. nigrum verò cuti alligato. At hirũdines dicuntur primo pullo hos lapillos da

re, qui

re, qui non facilè inueniuntur, nisi vniuersis pullis dissectis.

Aliud.

Chamæleon. Chamaleontem in oleo coquito, donec intabuerit, & oleum spissescat: consumpto autem animali, ossa ipsius selecta in locum solis expertem reponito, ac comitialem collapsum in ventrem conuertito, oleoque dorsum a sacro osse vsque ad primam vertebram inungito, ac statim excitabitur: hoc vbi septies feceris, ex toto ægrum liberabis. oleum autem pixide reponito.

Aliud.

Alij verò inquiunt, Comitiales, vbi agniti fuerint, curari debere, quemadmodum Archigenes præcipit. Primario igitur in victu cõgrua aqua potione vtendum est, carnibus abstinendum, & venere. Iam vnctiones quæ adhiberi debeant, ab expertis obseruatũ est. hæc quoque illis conueniunt. Mustelæ iecur sine felle cum dimidia aqua hemina ieiuno ad tres dies propinatur. Referunt autem quidã, partem auis ossiphagi crematum potu morbum tollere: atque hæc sanè ex Archigenis libris decerpta sunt.

Aliud.

Aliud quod in tertio Strato prodidit, istud est. Cani diebus quatuordecim incluso ossa tãtũ deuorãda dato: quintodecimo die ex al

bo canis

bo canis stercore cochlearium duorum instar cõburito, ac diebus quinque propinato.

Aliud.

Hoc quoque in Thuscia à rustico quodam accepi, qui dicebat aliquem casu morbo liberatum fuisse. Rutam enim syluaticã, quã rure habebat, contundebat: & vbi cõseruus eius lunaticus concidisset, ipse rutæ odore plenus, aggressus nares agri continebat: vnde ille excitatus, non amplius comitiali morbo laborabat. Expertus autem erat hoc etiã in alio, morboq́; eum liberauerat. Atque ego sæpius ita hunc affectum curaui. Mirabile igitur & eximium medicamẽtum est, quod nulli communicabis. Experimẽtum rustici.

Ex quinquagesimo octauo Theodori Moschionis, ad comitiales.

Herbæ pedicularia, quæ staphisagria Græcè dicitur, drachmæ octo: castores drachmæ quatuor: liquoris peucedani, pyrethri, singulorum drachmæ duæ. Pediculariam contundito, ac in vesicam ouillam, aut caprillam, in qua adhuc vrina sit, depositam siccari curato: deinde contusam incretamq́; aliis admisceto, ac ex mulsa pro viribus dato. Staphisagria ad comitiales.

Aliud, quod accepi ex Gallia.

Galli gallinacei testiculos in puluerẽ tritos, ex aqua et lacte ieiuno propinato, idq́; diebus quinq́; facito: vino autem abstinẽdũ est. Testiculi gallinacei ad comitiales.

Aliud

Aliud, à Merſino Thrace acceptum.

Gladiatoris occiſi, aut alterius cuiuſdam mortis rei panniculum cruentum cōburito, ac cineri vinum miſceto: vbi ſepties hoc dederis agro liberabis. Hoc inſigni experimento ſæpe probatum eſt.

Ex his quæ Stratonis libris adiecta ſunt. dicit autem Orpheum authorem eſſe.

Solani radicem luna declinante acceptā tundito, ac eam potui dato, primo quidem die ſemel deinde bis, poſtea ter, tandē quater: atque ita ordine, donec quindenis vicibus eam inſumpſeris. Arcanum autem eſt hoc, & multis mirabile.

In Hiſpania hoc ad comitiales didici.

Caluariam aſini diligenter crematam cōtundito, incernitoque, & in pixide habeto. Cùm vſus poſtulat, dato drachmā vnā. In alio inueni ℥. ij ex aquæ frigidæ hemina. Priuſquam autē medicamentum dederis, ſabinam herbā leuigato datoque potui ex ea ℥. tres cum aquæ hemina. In alio habetur cochleare vnū ieiuno ad dies duos dato, quādo tēpus eſt ſubnubilū. Ac paucis interpoſitis

tis diebus exhibeto id quod ex caluaria asini paratur. At priusquã aliquid ex prædictis offeras, caput ægri ad dies tres purgato. Vt infrà scriptũ est. Herbæ pedicularia, sinapis singulorũ drach 4. pyrethri drach. salis ammoniaci drach: cõtusa, & cribro secreta in puluerem redigito: datoque mãdendũ post diẽ vnũ, ac finito ægrũ hianti ore pituitã emittere: est autẽ hoc valde mirificum.

Quæ alligantur, & naturaliter comitialibus obsistunt, ex Comment. Archigenis.

Iis autẽ quæ alligantur vtendis est ad affectũ, vt Asclepiades medicamẽtarius prodit: clauum cruce fixum brachio ægri alligato, & liberabis. Zalachtes autem hæc ait:

Lapis iaspis à fumo quo infectus nõ pellucet, Capnias appellatur, ad oĩa capitis & mẽtis vitia alligatur: & is contritus si cum humore illinatur, hæc efficiet euidẽter et mirificè. Osthanes inquit: Coralliũ & glycizidẽ, solanique radicẽ luna incl nãte collectã, illigatámque in lintheolum lineũ appẽdito. Lapis Iaspis. I. pæoniã.

Aliud.

Iaspis similis callaino, digito impositus gestatur, & liberat: est autem preciosus.

Aliud.

Democratem Athenienſem ferunt cùm adolescẽs esset, et morbo comitiali teneretur, ad Delphos profectũ fuisse: eúmque rogasse

deum, cùm plerique ei offerrent alliganda mobo contraria, quali ex eis Vteretur? ac Pythiam respondisse.

Quos madidis cerebri latebris procreare capella.

Dicitur humores, Vermem de Vertisse longum. Vel sic:

De grege sume capræ maiores ruris alūna

Et cerebro Vermes. & ouis dato tergora circum.

Multiplici Vermi pecoris de frōte reuulso

Democrates cū hac audiuisset, expēdebat quid tūc Deus loqueretur: cùm autem ipse profectus ad Theognostū Democratium nonagesimum octauum annum iam agentem Venisset, oraculū huic denunciat: ille autem Vehementer miratus dei prudentiam, Vatis Pythiæ obscuritatem, & obliquum dictum, sententiam oraculi manifestauit: gregariarum, inquit, captarū caput naturaliter multis Vermibus iuxta cerebri basim plenum efficitur: ac sternutamētis animali obortis, multi Vermes in nares capræ insiliūt. Oportet igitur Veste substrata, ne terrā attingāt, illos excipere, Vnum, Vel tres. & indutū pelle nigræ ouis tenero collo alligare. Atque hoc ait morbo naturaliter aduersari.

Exposi-tio ora-culi.

Aliud ad idem, quod in libro Stratonis scriptum est, dicitur autem Moschionis.

Asini

Asini frons cuti alligata gestataq́ꝫ, morbo liberat.

Aliud.

Clauum ex nauigio confracto exemptum, in brachij ornamentum latum concinnato, vt imponatur os ex corde cerui, & sinistro brachio circumdatur. Postquam autē ceruo viuo cor exemeris, ossiculū, quod in eo explicato ceu carunculā concretā arūdine statim sine mora inuenies, siccato: ac vbi reliquum proieceris facito vt prædictū est, ac miraberis.

Aliud.

Linteum ex naue confracta, iam attritū inueteratúmq́ꝫ dextro brachio ad septē hebdomadas alligato: in quibus alias & æger liberabitur. Concidet autem, si pilos asini & mulæ in suffitum offeras. Pyrethrum cùm naribus ipsius inspirauerìs siquidem sanabilis sit morbus, sternutabit æger: sin autem curari nequeat, non item. Deest aliquid.

Aliud.

Coralliū ex cerebro asini alligato. Glycyzidis radicis, & solani, declinante luna granū vnum dato: primò autē vnum, deinde duo, postea quatuor, donec quindecim exhibueris. Iā chrysòlithos probè facit: itē iaspis, aērīū colorē habens, aut persimilis calaino, digito gestatus, idē præstat. Hæc sanè à veteribus dicta sunt, tanquam naturaliter, hoc Coralliū. Glicizis.

est, latēti natura, efficacia. At quæ nos edidimus secundū certā quandā viam & rationem, quam Græci μέθοδον vocant, dicta sunt: ac cōuenit peritū omni modo auxiliari, tum naturalibus Vtendo tū scietifica ratione, & methodo artificiali: quodque rectè dici solet, oī modo properandū est, Vt longo morbo & prauo ægrum liberes. Mihi sanè oībus Vti placet: quia Verò plerique hoc tēpore indocti accusant eos qui Vtūtur naturalibus caui, ne cōtinuè ijs quæ naturaliter operātur, Vterer, conatúsque sum artificiosa Via & ratione morbos superare: ac noui nō modò comitiales, sed etiā alios morbos plerosque Victu & medicamentis fuisse persanatos. Quare etiā nunc cōsulo, Vt is qui Velit comitiale euadere, hoc potius nūc à me dicto Victu, & medicamētis Vtatur: nec successu frustrabitur. Iā efficax in cōmemoratos etiā

Cyphi. *solare cyphi potū inueni, præsertim à purgatione. Oportet autē semel propinare, desinente luna: idque facere, dū in totū morbus fuerit discussus. Nihil autem minus cōfert, Vbi curatus quoque fuerit, præseruationis gratia ipsum porrigere, quousqq; tutā & firmā morbi liberationem Videris, & nullæ ipsius reliquiæ superstites maneāt. Quin etiā præcaueri in comitialibus oīno debet, ne Vllo modo affectū irritemus. maximè omniū Vi-*

tanda

tanda est cruditas. Vt maximũ malũ: in cœna, aut prãdio etiã suspicio cruditatis: item ne cibus tarde sumatur, & bilis cõmoueatur, cauendũ est. Adhæc fugienda potio statim à balneo, Vt diximus, præsertim meraca: Vina valde vetusta & nouella admodũ, astringentiáque: itẽ lactis potus, caseúsque, & si quid ex lacte præparatur, necnon fætida. Insuper vitãdũ, ne ægri prorsus in huiusmodi locis cõmorẽtur, suffimentaq́ꝫ plurimũ odorentur: neqꝫ è sublimi defixis oculis diutius cernãt neqꝫ admodũ caput operiãt, calefaciãtqꝫ: præterea ne in sole immorentur, aut vbi ignis est, plerunqꝫ adhæc, ne in balneo tardius desideat, et caput calida rursus aqua abstergãt, cõcoctioneq́ꝫ nõ obita rursus lauent. Insuper ne à cibo dulce quoddã esculentũ aut pocul ẽtũ assumãt. Quippe hoc etiã affectũ irritat præcipuè in quibus flaua bilis stomacho innascitur Nã hos tẽperato victu alere cõuenit: nõ quemadmodum eos qui pituitosum humorẽ cõgregãt per illa quæ omnifariã extenuant humores, & calefaciunt. Hæc si quis accuratè cõseruet & tueatur, nõ opus habebit alio quodã auxilio, et maximè illis quæ dolorẽ mouẽt, periculũqꝫ vitæ inferũt: nõnũquã etiã arteriæ sectione, caluariæ adustione, & aliis quæ cruciatũ et suppliciũ magis quàm curationem multis conciliant.

DE RESOLVTIONE particularum.

Cap. XVI.

REsolutionis vitium, quod Græci πάρεσιν & παράλυσιν nominare consueuerũt, nihil aliud est, quã sensus & motus priuatio. Differt aũt ab apoplexia, quod ipsa quidem totius corporis sensus & motus abolitio, cum principiis animæ functionum noxa, & quodammodo mors accidit.

Resolutio. *Resolutio autem est, qua dimidia pars corporis, vel vna emoritur, vel etiam particulæ quædam neruosæ obstructæ, ita vt vel cerebrum, vel spinalis medulla ab effectu sit immunis. Vbi igitur prius animaduerteris vnde inceperit, & vnde causa prouenerit, ita tandem curationem tẽtato. Fieri enim nequit, vt qui causam, aut quod sit vitiũ, ignoret, morbum infestantem possit exscindere.*

Notæ.

Indicia resolutionis. *Si igitur superioribus particulis quædam affecta fuerint, nempe oculus, aut nasus, aut lingua, aut quædam in facie, cõstat ipsum cerebrum morbo esse implicitum, eique primario succurendum esse. Si igitur nulla ex prædictis partibus sensu, aut motu, aut vtroque læsa fuerit, nẽcesse est spinalem medullam ægrotare, aut aliquem neruorum*

ex ipso

ex ipſo procedentium affectum eſſe, ſtatuere. Attendito igitur diligenter, quæ ſit pars affecta, & vnde initium trahat, aut à qua vertebra id, aut neruo recipiat: atque illi curationem adhibeto: non autem vt vulgò, ſymptomatibus tantum obſiſtito. Itaque reſolutas particulas ſic internoſcere cõuenit, animum ſcientiæ anatomicæ aduertendo.

Cauſa reſolutionis.

Cauſam reſolutionis effectricem magna ex parte internoſcere licet, ex craſſo, viſcoſo, frigido, interdum etiam terreſtri & melancholico humore conſtitui. Sciendum autem eſt, vitium hoc ex qualitate calida aut ſicca proficiſci, vbi calida intemperies ſanguinem & humores nimium torreſecerit: ſimilieer etiam ob frigidam qualitatem ſolam. Quoniam igitur cauſa diuerſa eſt, quæ reſolutionis affectum pariat, inſpiciendum internoſcendúmque diligenter eſt, copiane ſit, an qualitas ſola: non parũ enim intereſt. Si nãque copia & craſsities, neceſſe eſt adhibere quæ extenuant, & humoris, qui reſolutionẽ excitarit, vacuationem moliũtur. At ſi qualitas ſola fuerit calida & ſicca, tũc extenuantia calefacientiáque (omnia enim eiuſmodi natiuum humorem conſumunt) Reſolutionis cauſa.

magis adhuc assant materiem, crassioremque reddunt. Liquet igitur cõtraria qualitati remedia inducẽda esse, hoc est, refrigerantia & humectantia omnia: ad frigida verò necessariò ea quæ calefaciunt applicari debẽt. Quæ cùm ita habeãt dicamus quomodo etiam curatione vtendum sit ab affectu, qui ex copia prouenit prius exorsi.

Curatio.

Si quidem igitur copiã sanguinis ex notis deprehendas, liquet moderata eius euacuationem ante aliam curationem vniuersam adhibendam esse. Non enim conuenit in his multum sanguinis, etiam si abundet, detrahere: sed ad auxilia potius quæ locis inducuntur, perueniendum est. Si nãque in facie affectus constiterit, ante omnia capiti prospiciẽdum est. Cõstat enim principio affecto, meritò etiam faciei partes oblæsas esse. Necessariò igitur omnia quæ caput euacuant, ipsúmque recremẽtis liberum reddunt, adhiberi debent: quemadmodũ apophlegmatismis quoque perfrictione, dropacibus: et omnibus vtendum est, quæ extenuare & aperire possunt. Quod si pituitosior sanguis fuerit, iis quæ pituita per os educunt: sicut etiã cùm magis melancholicus, illorum vsus est, quæ hunc humorẽ emoliuntur. Optimè verò ad vtraque facere possunt & catapotia,

Curatio resolutionis.

quæ

quæ ex colocynthide parantur: quorum descriptio hæc est.

Catapotia διὰ κολοκυνθίδος

Aloes hepaticæ, colocynthidis singulorum vnciæ: euphorbij semiũcia: veratri nigri vnciæ: bdellij gũmi singulorũ vnciæ: nitri Alexandrini semuncia. His semper vtitor, cùm humorem melancholicum, aut pituitã purgare voluero. Nihil enim adeò humores ex alto euocare, & neruos laborãtes caputque expurgare potest, vt horum catapotiorũ compositio. Sufficit autẽ ex eis vsque ad scrupulos 4 aut sex pro ægri viribus exhibere. Ad integrũ verò modũ veniendum non est, sed paulatim à duobus aut tribus scrupulis exorsi ipsa porrigemus: si igitur affectus recens fuerit, æger autẽ sæpe facilis ad vomitum, medicamentorum potionẽ auersetur, nullũ aliud præferendũ, sed his vtendũ est. Nã præter id quod nõ facilè euomũtur, materiã quoque citra molestiã purgant, & cõmodè ex alto euocant. Arbitror autem nullũ statim alio remedio opus habiturum, si quis ipsis rectè vti posset. At si affectus longo tempore ægrum molestarit, & moderatioribus medicamentis non obtemperet, sed his cõtumaciter resistat, etiam omnibus potius quæ aperire & extenuare possunt, vti conuenit. Vbi verò materiam tenuem & fluidã red-

Catapotia. (margin, beside the line beginning "Aloes hepaticæ")

Resolutio diurna. (margin, beside the lines "ipsi rectè vti posset…" to "pore ægrum molestarit…")

dideris, medicamentum hiera aſſumi debet, quæ à me paratur, cùm ſit præſtantiſſima & tuta, periculique expers: deſcribitur autem in hunc modum.

Hiera tuta, hoc eſt, quæ ſine periculo ſumi poteſt.

Aloes ſcrupuli quatuor, in alio octo: folij ſcrupuli decem: agarici ſcrupuli octo, in alio exemplari decem: polipodij ſcrupuli octo: piperis albi ſcrup. 5. piperis longi ſcrupuli 8. piperis nigri ſcrup. 5. caſiæ ſcru. 8. opoponacis, amomi, croci, ſagapeni, caſtorei, ſingulorum ſcrup. 5. ſcammonij lacrymæ ſcrupuli decem: amoniaci ſuffiminis totidem: petroſelini macedonici, ariſtolochiæ, veratri ſingulorum ſcrupuli quinque: marrubij ſicci ſcrupuli 8. chamæpithyos, bdellij, colocynthidis ſingulorum ſcrupuli octo. Integrum antidoti modum, ſiquidem abſque melle habes, dato ſcrupulos ſeptem: ſin autem cum melle, ſcrupulos duodecim, aut paulo plus minusue. Non oportet autem adijcere extrinſecus alterius ſcammoniæ modo. Multi namque arbitrati ſe promouere medicamentum ad euacuandum, ita faciunt, ignari quòd inutile magis ipſum reddunt. Non enim volumus id protinus ad ventrem deferri, ſed potius in membra diſtribui, in corpore immorari, extenuare recrementum,

mentum & emendare, item meatus dilatare, vt obstructiones neruorum adaperiantur, & spiritus qui in ea mittitur purus suppeditetur. Quare medicamētum vacuatorium efficere non licet, præsertim in pituitosis: sed contra ex scammonia adimere conandum est, augeri autem potius colocynthidis pondus, at totus modus potui statim à primo die dari non debet, sed partiri in tria, exhiberique primū drachma: deinde tribus diebus interpositis, drachmæ duæ: admixta salis hemina: piperis autem minus, quod sit admodū subtiliter detritum. Consilium enim nobis est, vt medicamentum, sicut diximus, distribuatur, nō spissetur. Cum paucis diebus salem ægro differre iusseris, dato rursus et tres drachmas, deinde rursus aliis paucis diebus interiectis, offerto ipsi drachmas quatuor: ita namque iuuabis ægrum & simul medicamenti vim, ac quanta qualiáque efficere soleat, admiraberis. Vulgares autem ipsum occultát, ignorantes ipsius vsum. Scire verò licet, quòd si vires ægri robustæ sint, vereri non oporteat, quinque drachmas exhibere, interdum etiam sex: magisque, si æger omnibus ex æquo humoribus scateat, qui Græcè plethoricus dicitur, ætate vrgente, & temperamento humidus sit. Ita curādi, qui re-

soln-

ſolutionem ex humidorum viſcoſorùmq; et craßiorum humorum copia ſuſtinuerunt.

Reſolutionis ex qualitate curatio.

Si reſolutio ex ſola fiat qualitate.

At ſi non copia ſed qualitas potius cauſa fuerit morbi effectrix, vbi quidem ſiccitas ſimul cum caliditate infeſtat, refrigerantibus ſenſim & humectantibus potionibus et cibis vtendum magis conſulo: vt cremore ptiſanæ, aut auena, aut chidro. Inter olera, intybis, aut lactucarũ caulibus. admiſceatur autem his tum aſparagus paluſtris, tum radix apij. Aues comedantur propè omnes, præter nimium pingues, vel quæ in paludibus aluntur. Inter piſces nimirum ſaxatiles potius: teſtacea verò deuitentur, præter pedines & erinaceos. Interdicantur etiam legumina omnia, præſertim halica. Inter fructus pomaceos vniuerſos comedant magis ficus, vuas, ſemen peponum, & mala: punica verò, perſica, duracina, ſycomori fructus, & quæ vocantur mala aurea, cauere debēt: ſummatim, vniuerſus victus qui refrigerare ac contemperare poteſt: præterquàm quod nihil admodum recrementitium aut craßi ſucci habeat. Vinum bibant aquoſum, & non adeò vetuſtum, vt quod magis exſiccet, & neruos offendat. Quare etiam vinis factitiis interdicatur, præter-

quàm

quàm rosato & violato: at si fieri possit, etiã citra vinum æger degat, sola tepida aqua usus: id multo quoque melius est. Bibant autem, qui assueuerunt, etiam in medio cibi aquam frigidam cum vino. Talibus igitur purgans aliquod medicamentum præbere commodum non est. Vniuersa namque ipsis inimica sunt præsertim hiera, quæ euphorbio constant. Nam præterquàm quòd nihil iuuant, siccitatem neruorum adhuc magis augent. Noui sanè ego quendam resolutionem ex mœrore, multa sollicitudine & inedia expertum: deinde sumpta hiera, adeò læsum, vt totus ipse immobilis fieret. et propemodum interiret, nisi in contrarium mutatus fuisset, & humectantibus omnibus tum potionibus tum cibis, et aliis quæ temperatum, ipsum reddidissent, vsus fuisset: maximè vero balneis compluribus, vnctione ex hydrelæo, mutatione aeris temperati, & omni hilaritate. Etenim tristis erat, ad iram procliuis, à medicamento nimirum excitatus, & qui flauam bilem collegisset. Hac sanè ratione si qualitas fuerit, præsertim intemperies calida, vitari debent cibi acriores: adhuc autem magis quæ medicãtem vim purgãtemque obtinent. Nam præter id quod nihil inueniat, quid ex corpore euacuet, magis adhuc aliam intemperiem Historia.

rege-

Resolutio ex frigida intemperie.

regenerant. Pari modo etiam in frigida intemperie praeditis, medicamentis purgantibus vtendum non est quum solo victu tales curari possint. His igitur & vinum moderatum vetustius, allia, porra tum per se, tum cum sale comesta, apium, petroselinum, daucus, item quae piper recipiant: ad haec vnctiones calefacientes conueniunt, praesertim circa stomachum adhibitae: quale est etiam Marciatum habet enim medullam ceruinam, styracem & neruos vehementer iuuare potest: quemadmodum oleum quoque rutaceum, & cùm ipso, & cum alio refrigeratos neruos probè excalefacit. Sin autem morbus in vetustatem incidit, etiam aquae naturales, hoc est, quae sponte sua calidae ex terra prosiliunt, quantum ad frigiditatem attinet, sunt ipsis accommodae, verum diu eis immorandum non est: neque bis die lauandum, sed permittendum vt in frigidum quoque solium descendant, ne ipsi supra modum exsicentur, sed mediocriter etiam adiumento quod ex ipsis prouenit, fruantur. Ita sanè resolutio quae propter intemperiem accidit pro virium ratione curare conuenit. Caeterum autem deinceps explicemus, quibus remediorum auxiliis, in quibus corporibus ad morbum depellendum vti magis expediat.

De ocu-

De oculorum resolutione.

Quòd si igitur oculus fuerit affectus, in primis capiti, vt diximus, prospiciẽdum est, apophlematismis perfrictionibus, et reuulsionibus, cucurbitulas in posteriorem capitis partem adglutinando, trahendo, & scarificãdo, si copia subiecta requirat. At si affectus remanet, etiam dropaces superciliis imponãtur: quippe trahunt ex alto, calefaciúntque partes affectas, & recreãt: necnon scirro induratas excitant, remolliúntque vt musculi refocillati in naturalium actionum memoriã reuertantur. Porrò vtantur etiã succo betæ, cum melle ipsum naribus infundentes: item succus anagallidis bene facit. Quin etiam ad sternutamentum prouocandum efficacibus medicamentis hoc in affectu vtendum est, herba lanaria præsertim, quæ Græcè struthiõ appellatur: vel euphorbio cum castoreo, vel tribus simul cõiunctis. Oculorũ resolutio

De labro resoluto aut gena.

At si labrum resolutionem expertum sit, aut gena, aut maxilla, apophlegmatismis potissimum vtẽdum est, quæ staphide agria, mastiche & pipere constant: item perungere iis quæ ex sinapi fiunt, confert: necnon pastillis qui hyssopum, aut pulegium, aut piper recipiunt. Hæc valent vt acriora, & emortuum sensum reuocant. Prodest ipsis Labrum resolutũ aut gena.

etiam

etiam nucum pinearum crematarum vapor: permittendum autem est, ut affecti vaporem hunc inspirẽt: valde enim hoc facientes adiuuantur. Quòd si morbus inueterascens copia infestare videatur, etiam venas sub lingua incidere oportet, Saluberrimum enim illis hoc est auxilium, qui in faciei particulis resolutionem experiuntur: vnctionibus autem vtaris ex castoreo, medulla ceruina, & styrace confectis. Omnibus hoc auxiliatur, præsertim resolutionem in maxillaribus musculis expertis. In altis vero regionibus, vt manu, stomacho, aut vesica, non solum hoc, sed etiam Lysiponium dictum valde efficax est remedium, cuius scriptura hæc est.

Lysiponium.

Scriptura Lysiponij.

Castores, euphorbij, piperis, singulis vnciæ: suffiminis ammoniaci, opponacis galbani singulorum vnciæ duæ: medullæ ceruinæ vnciæ tres: terebinthinæ vnciæ sex: ceræ libra: olei veteris tantundem: olei taurini, ireni, gleucini cyprini singulorum vnciæ tres, Hoc auxilium est vtilissimum ad omnem resolutionem, & per se, & cum rutaceo oleo. Episthematis autem tum eo quod dia daphnidon, tum quod Appollophanis dicitur, aut eo quod constat casia, vel samsuco, velcachri, & in summariis vtendum est,

est, quæ ex alto euocare humores, & cruentare cutem possunt. His etiam in coxendicibus affectis, neruis difficulter sentientibus, & in iis qui stercus retinere nequeunt, vti decet. Iam verò iniectiones quæ ex euphorbio, castoreo & nitro cõstant, item quæ allium, rutam & cuminum vnà cum oleo incocta habent, istis opitulantur. At si musculi sedis resolutionem sustinuerint, per insessus ipsis & suffimigia succurrendum est. Ad hanc rem præstantissimus est lapis molaris: oportet autem ægrũ vestimentis contectum, infundibulo ipsi subiecto vaporem ascendentẽ excipere. Lapis verò vbi ignitus fuerit, vino aspergatur. His & similibus remediorum auxiliis, solo vsus modo immutato, in affectis particulis vtendum est.

Coxæ resolutæ.

Musculi sedis resoluti.

DE MELANCHOLIA.

CAP. XVI.

NOn vna quædã melãcholiæ causa est, neque vnus humor vitij parens, sed plures, & alias aliter mutati: vnde neque omnes eadẽ symptomata sustinẽt, neque similiter eisdẽ imaginationibus agitantur, sed alij ipsorũ rident semper, & cũ hilaritate imaginãtur: alij cũ ira & cõtẽtione, iis qui phrenitici appellãtur, ea in re consimiles: quidã ipsorũ cũ torpore multo ac segnicie,

Differentiæ melãcholicorum.

gnicie, vt ipsi loqui nolint, stultorum modo, quos Graeci vocant μῶροι: nonnulli opinionibus addicti sunt, & futura prædicere arbitrantur, hi verò mortem desiderant: illi iugulari optant, alij metuunt. Atque ex his quidam ipsorum interualla morbi temporibus quibusdam habent, vt etiam consueta administrẽt: alij in cõtinua dementia sunt. At non solum variis quibusdam motibus symptomatum ipsis oborientium differunt, sed etiam affectorum locorum ratione. Hi quidem solum ipsum cerebrum morbo affectum habent, illi verò etiam reliquũ totum corpus: alij autem ventrem solum, & præcordia. Quoniam igitur causæ melancholiæ, & particulæ affectæ differentes sunt, item quæ mouẽt, quæq; infestant has accidentia, ideo conueniens studiosis existimo, vt singula intelligere, & vnde fiant, nitantur. Quare internotiones ipsorum accuratè nobis exponendas esse duximus. Ita namque tum mederi rectè, tum morbum superare, etiam si difficilis fuerit, poterimus.

Signa melancholiæ ex sanguinis copia nascentis.

Signa melancholiæ ex copia sanguinis.

Internosces autem melancholiã ex copia sanguinis fieri, primùm sanè, si ad ipsum ægri tẽperamentũ respicias. Nouimus enim hirsutos nigrosq; colore, & habitu tenues

multo facilius quàm cãdidos, & craßiores, melancholia corripi: adhac eos magis qui ætate vigent, tenui victu vtuntur, iracundi sunt, & vitam curis, tristitia & mœrore plurima ex parte transegerunt. Adhac interrogare conuenit, num aliqua solitæ vacuationis retentio obuenerit, in viris quidem sanguinis per venas ani quæ hæmorrhoides Græcè dicuntur, profluentis: in mulieribus autem menstruæ purgationis. Et si in corpore veteris grauitatis sensus inest, facies quoque inspici debet, num multo quàm antea rubicundior sit, venæq́ue magis turgescant, & intẽtæ sint. Hæc enim si deprehenduntur sanguinis copiã quæ vapores ad caput transmittat, suspicari oportet. Sin autem quædam vanarũ imaginationũ interualla ipsis obueniant, vt etiam consueta quoque opera aliquantisper velint attingere, adhuc magis tũ melancholiæ speciem accidere suspicabimur, cum ex euaporatione sanguinei humoris originẽ trahat, offendatq́ue cerebrũ. Ac simile quid ægris cõtingit, cuiusmodi iis, quibus oculi suffunduntur, accidit. Quòd si cum risu vanæ imaginationes oriãtur: humorem qui offendit, non admodũ vitiosum esse & rodentem, sola autem copia nocere.

Melãcholia ex euaporatiõe humorũ.

Curatio.

Curatio melanch. ex sang. copia.

Si igitur notatio id quod offendit, sanguinis

guinis copiam esse, tibi suggerat, atque ob hanc talem melãcholiam superuenire, dum vapores inde, vt diximus, spiritum animalem turbidum reddunt, & eiusmodi excitant imaginationes, ante omnem aliam curationem, sanguinis missio adhibenda est. Differendum enim hic non est, cum metus sit, ne cum nos diutius expectamus, vapores cerebri corpus magis inalterent: vel etiam lõgius immorati, ventriculos ipsius interiores obstruãt. Paucis itaque diebus, vbi ægrũ cibo boni succi & tẽperato traduxeris, nequaquam concedens, vt carnes, & ea que sanguineum humorẽ generare possunt omnino assumat, ad sanguinis vacuationẽ venito: & si vires robustæ sunt, quantum satis esse putaueris, statim detrahito. Frequenter enim vniuersa euacuatio efficit, vt nõnihil etiã spiritus qui vapores transmittit, euacuetur & dissipetur. Sin autẽ vires multã prima vice euacuationẽ non tolerãt, necesse est tunc non modò semel, sed etiam bis, & sæpius, quantum licet, paulatim auferre. Quòd si à brachio vacuatio fieri nequit, tẽtandum est eam à poplite & tali partibus moliri. atque hoc magis in muliebribus corporibus faciẽdũ est: quippe mẽstruã purgationẽ prouocat. Cùm autem venas cubiti nõ manifestas inueneris, eas quæ cõmemoratis locis

Sang. detractio e quacunque parte prodest.

locis subiacent, incidere tunc oportet. Nã ad affectum prædictum sanguinis vacuatio est necessaria. Nihil igitur minus iuuabis, ex quacumque parte sanguinẽ detraxeris, cùm etiam omnia simul vacuentur, quemadmodum diuus Hippocrates ait: Cõfluxus vnus, conspiratio vna, omnia consentientia. Hippocrates de alimẽtis.

Curatio melancholiæ ex infarcto impactóque sanguine ortæ.

Melãcholiæ curatio ex impacto sanguin.

Si humoris sanguinei materies cerebro impacta fuerit, tunc audacter venã in fronte secato. Nam post totius corporis vacuationem si loco iam remedia adhibeas, nihil nocebis. At si circa caput aliquid moliri cogites, priusquam totum corpus recrementis liberum reddideris, offendes magis quàm iuuabis, copiosiorem materiam ad locum affectum attrahens. Hac sanè ratione iis qui ex sola sanguinis copia melãcholia laborare inceperunt, mederi cõuenit, vbi nondum ad rodentem, acrem, aut biliosam, aliámue quandam humoris intemperiem manifesto immutatus fuerit. Nam si horũ aliquid sustinuerit, hi non amplius cum risu imaginationes habet, sed cõtrà feras ac furiosas admodum accessiones experiuntur: quare per initia affectũ exscindere tentandum est. Inueteratus enim, & veluti in naturam conuersus, incurabilis propemodum Sang. missio. Insania quid.

euadit: & tali morbo affecti, non melancholia tantum laborant, sed etiam per circuitus insaniunt. Nihil enim aliud est insania, quàm melancholia ad maiorem feritatem intensio.

Indicia melancholiæ, quam sanguis acrior biliosiórque excitauit.

Notæ melanch. ex acri & bilioso sangui.

Cognosces autem ex notis quas prædiximus non amplius vapores sanguineos, sed magis melancholicos, aut acriores sursum efferri. Quòd autē ægri iracundi magis turbidique, & minus placidi sint, id bili, non autem sanguini tribuendum est. Cæterùm quod temperamentum ægri calidius sit, & siccum, ætas vigens, quodq; victus præcesserit calidior, & acrior, aliáque his cognata, clarius tibi indicabūt, sanguinem ad biliosiorem magis maturā esse conuersum. Nam humores diuersis modis commouentur, & aliàs aliam qualitatem recipiunt. Siquidem in bilem conuertuntur multa inedia, continuo falsorum ciborum esu, aut validis curis. Ad sanguineum autē humorem magis vergunt, ex largioris vini vsu, & quodam valentium ciborum appetitu, & liberalioribus balneis. Sin autem duos quoque humores superare contingat, vtrumque horum accidens oboritur. Interim namque rident ægri, interim ferocius loquuntur, & alias

Notæ sanguineihumoris.

aliàs alios motus, interuallaq́ue & acceßiones habẽt: quemadmodum in febribus accidit, quæ circuitu mouentur. Atque in his nonnunquam hoc humore cerebrum repleri, nonnunquam illo, pro diuersis ipsorum mutationibus, motibúsque.

Curatio melancholiæ, quæ à bilioso & acriore ſanguine naſcitur.

Si igitur ex his quæ diximus, indiciis, bilem ſanguini in vaſis admixtam eſſe ſuſpiceris, ad ea quæ huiuſmodi humorem vacuant, ſtatim veniendum eſt. Hoc autem probè facies, ac purgatio tibi commodè ſuccedet, ſi paucis antè diebus homini cibo temperato & humidiore nutrito medicamentum ad bilem ducendam efficax porrigas. Sic enim humor etiam qui offendit, medicamẽto purganti facilè cedet, ita vt vincatur potius, quàm illius vim euincat. Nã vt in craßioribus humoribus cibi qui extenuant & calefaciunt, vtiliter adhibentur, ita etiam tales eiſdem ad euacuationẽ magis idonei reddentur. Vbi verò eos qui à bilioſo ſanguine infeſtantur, humido, vt diximus, & temperato victu alueris, medicamentũ exhibeto. Sit autẽ picra quæ recipit liquorẽ ſcãmoniæ: verũ picræ quidẽ ſcrupulos ſex, ſcãmoniæ verò liquoris ſiliquas octo, aut paulo amplius minúſue ponito. Quòd

Reitera- *si æger medicamentũ solutum nolit assume-*
tio pur- *re, fiãt catapotia: sin hæc quoque per se inui-*
gationis. *tus capiat, vino, aut oui mollißimis exci-*
piat, ita vt vitelli mẽbrana leuiter aperta,
in medio illa coniiciantur: sic enim æger sine
molestia, & placidè omnino ea accipiet. Cæ-
terùm si tali dato medicamento corpus non
abundè satis vacuatũ esse deprehendas, post
paucos dies, & victũ humectãtẽ rursus ad-
hibitũ, balneo vtitor, & quiete ægrúmque
iterum purgato aucto paulo magis medica-
mẽti põdere. sic enim optimè feceris in qui-
bus melancholia nõ ex sanguine in biliosam
naturã cõuerso, & plus satis excalescẽte, &
toto ferè nimis adusto prouenerit. Qui enim
calidioribus antidotis aut purgationibus in
tali melancholia vsi sunt, præsertim hiera,
ægros magis furiosos atque insanos reddi-
derunt, dum sanguinẽ ad siccius & acrius
cõuerterẽt. Præstat igitur tales simpliciori-
bus adhuc medicamentis, quæ corpus totum
nequeãt calefacere, repurgatos humectanti
cibo permittere. Nouistis autẽ vos me quo-
Victus *que plerosque ita laborantes, victu potius*
plerosq; *quàm medicamentis vsum, persanasse. Ve-*
sanat. *rùm esto cibus, vt summatim dicã, ptisana*
potißimùm, quæ manè cum granis ipsis, aut
circa horã secũdã assumatur: in prãdio etiã
pisces saxatiles, gallina cohortalis, atq; alia
quæ

quæ volatu sidunt, præter palustres: item ex testacea cute præditis pectines, astaci & erinacei: inter olera, lactuca & intybus omni modo comesta: adhæc malua. alia vero omnia vitētur, præsertim braßica, & agrestia olera. Ex fructibus pomaceis peponum & cucumerum medulla: similiter etiam inter vuas, dulces, & dura carne prædita: ex malis quæ non astringunt. Ficus autem vitentur, aut modicè assumantur: atque hæc sunt omnia. Nam talia ferè non posse, vsu probauimus. At ex placentis vniuersis assumere quid, prorsus cauendum est: item quæ ex garo & caseo præparantur. Nā omnia quæ in hunc modum conficiuntur, biliosum humorem magis augent, & nimis exassant. Vinum, si vsus quoque postulauerit, Chrysatticum, eiúsque modicum propinabis. Huius inopia, præferri debēt quæ nihil astringens habent, ne ipsa ad caput vapores trāsmittūt. Huiusmodi sanè victus ipsis præscribatur. Etenim si quid ex particularibus desideretur, hoc quoq; medicus intelligens, iis quæ dicta sunt, prudenter adiiciet: atq; per se inuenire poterit, num carnibus & balneis æger indigeat, aut augens, aut minuens quantitatem non nimis subitò.

De balneo.

Balnea dulcia cō ferunt.

Dulcium balneorum vsus, si quid aliud,

 ipsis

ipsis opitulatur. Aliam namque partem bilis discutere, aliam humidorum qualitate contemperare. totum vero corpus aqua calida superfundere, caput tepida potius, & luteis ouorum abstergere, ac vniuersum sanè corpus hydrelæo. caput autē rosaceo vngere conuenit. Aer quoque sit temperatus: pari modo calida labrum: atque ægri in eo immorentur diutius, ac in calidam descendere cogantur: omnino etiam si æstas fuerit, in ea diutius insideant. A balneo nō statim bibant vinum sed aquam tepidam: atque ita vt antea prædiximus, cibum sumant. Dormituris rursus tepida offeratur. Hoc sanè victu eos qui ex bilioso sanguine calido admodum melancholia laborare incipiunt, nutrire conuenit. Notandum verò est, veteres in capite talium melancholicorum cucurbitulis & pulueribus acrioribus vsos fuisse, cruentare ipsum cupientes: alios etiā hirudinibus: nos autem in omnibus huiusmodi, talia fugiamus. Nā præterquàm quòd nihil ipsos iuuant, adhuc etiā magis intemperatos & sicciores reddunt. Tunc autem ista fieri debent, quādo materia violēter ad cerebrū profecta, & crassior impacta fuerit, vt aliis cedere medicamentis repugnet.

Tepida post bal. potanda.

De melancholia, quæ à sanguine melancholico nascitur.

Accid

Accidit igitur nõnullos melãcholia potissimum laborare, quũ sanguis plus satis adustus, vapores immoderatius capiti trãsmittit, animaleq́ in eo spiritũ permuttat. Vapores autẽ à melãcholico potius humore excitari inde nosces, quòd æger tristitia præter rationẽ, mœrore & metu afficiatur, optetq́ mortẽ, & auersetur eos qui maximè videntur esse amici: suspicionesq́ falsas habeat, quasi nõnulli velint eũ interimere, aut gladio arrepto aut medicamẽto exhibito. Nouimus autẽ eiusmodi humorẽ etiã alias infinitas, peregrinas & multiplices imaginatiões inducere posse & quòd alij se vas fictile esse putarint, alij coriũ, alij gallũ etiã, vt vocẽ illius imitentur: quemadmodũ alij lusciniã se esse crediderint, & plorẽt quod ityn perdiderint: alij verò quòd cœlũ gestẽt, tãquã Atlas, ac metuere dicãt, ne collabatur, & nõ solũ illũ, sed etiã omnes simul cõterat. Ego mulierẽ vidi, quæ ea imaginatione vexabatur, vt mediũ manus suæ digitũ cõstringeret, tãquã in ipsò totũ gestaret orbẽ. Plorabat autẽ illa quoq́, verita ne quando digitũ suũ inflecteret, & totus orbis corrueret, & oĩa statim interirent. Iã alios plerosque vidimus quorũ superfluũ est, fortè etiã supra vires nostras, oĩa velle meminisse: verũ hæc apposuisse sufficiet, quæ iis potius qui à mel

Melanch. ex humore crasso notæ.

Mulier melãcholica.

à melancholico humore originẽ morbi trahere inceperunt, solent euenire Quapropter si morbus ex tristitia aut sollicitudine quadã præcedente, aut alio animi affectu cœperit considerare tunc oportet imaginationis speciẽ, aut rationẽ, aut aliud quiddã eorum quæ subitã mutationẽ efficere possunt. Plurimi namq; sic curati sunt quodã modo, vel cum vidissent audiuissentq; ea quæ cõsequi desiderabant. Ita ergo Philodotus medicus quendã qui sibi caput amputatũ esse, ꝙ tyrannus factus fuisset putabat, casumq; deplorabat, curauit: imposito repẽte capiti ipsius plũbeo pileo, vt grauitatẽ sentiens caput se recepisse rursus putaret, gauisusq; sit plurimũ, atq; ideo vana imaginatione liberatus. Iam mulierem quidam curauit melancholia laborantem, hoc pactò: Cùm putaret serpẽtem se deuorasse, vomitũ medicamento citauit atq; in id quod reiectum fuit, paruam bestiã per omnia imaginationi illius, & descriptæ à vana imaginatione feræ similẽ imposuit. Quare huius quoq; affectũ, quia ob tristitiã eius quod putarat euenit, gaudium nimirum subitò accedẽs dissoluit. Adhæc aliam quandam, ex longa viri peregrinatione melãcholia correptam, & iracundè omnibus respõdentẽ vidi: sed & ipsa eodem modo sanata fuit. Nã maritus illius

Mulier melãcholica.

pereg

peregrè reuersus, nulli prædicens, neque aliquandiu differens, sed subitò ingressus seipsum illi ostẽdit. Præter spem igitur ipsum mulier cõspiciens, atque ita amplexa, multoq; gaudio affecta, subitò omni metu liberata est, rursusq; ad statũ naturalẽ rediit, vt nulla alia indigeret curatione. Sic igitur, nisi affectus lõgo aliquo tẽpore infestauerit, tales imaginationes curare oportet, omni modo omniq; artificio vtentẽ, præsertim vbi malum à manifesta quadam, & veluti primaria causa occasionẽ habuerit.

De melancholicis iam inueteratis.

Si morbus inueterauerit, & imaginatio in habitũ abierit, nihil adeò magnũ, aut ratio, aut aliud quoddã artificiũ efficere, & agrũ iuuare poterit. Necesse autẽ tunc est, & mentem arti adhibere, & considerare num à sanguinis missione, an à purgatione, vel etiam ab vtroque simul incipiendũ sit: & siquidem vtrisque opus fuerit, sanguinis detractione prius vtendũ est. Post sanguinis vacuationẽ ægri vires cibo boni succi & tẽperato, balneisq; dulcis aquæ recreandæ: deinde sic recollectis ægri viribus, ad humorũ noxiorum vacuationẽ veniendum. Paretur autem his purgatio ex epithymo & modico sero lactis. epithymi quidẽ sint scrupuli duodecim: seri lactis autem cochleare. quòd si tempus

Melãcholia inueterata.

tempus

tēpus serum lactis nō habeat, ex mulsa dentur. Paucis diebus interpositis, offerto rursus epithymum, adiiciens ei picram: sint autem epithymi scrupuli sex, & picræ totidē. At si etiam post hanc purgationē insaniæ & melācholiæ symptomata adhuc perseuerēt, nihilq́ minus ægrum infestent, à nouem, aut longißimum decē diebus ad valentius purgantia transito, præcipuè hierā Galeni: hæc enim vtraque obtinet: varios expurgat humores citra molestiā, & turbationē. Purgatione autē facta inspicienda rursus ægri mens est: & si quidē melius habere videatur (cognosces autē hoc nimirum inde, quòd metus & tristitia intempestiua iam cessarint, & moderatiores mãsuetioresq́ potius euaserint) audacter rursus eadē purgatione vtitor: iisdem namque insistentes, curationem quoque ita rectè peragemus. Quòd si hiera data melancholiæ imaginationes nihilominus infestare videātur, tunc sine vlla cunctatione lapidē Armeniacū dare festinato. Noui enim ex veteribus antiquiores ad veratrū albū properasse, vbi affectū ab aliis purgationibus nihil penè imminui conspicerent. Verùm ego lapidē Armeniacū veratro albo præfero: atque licet vtentem ipse experiētia cognoscere, quomodo prater- quàm efficaciter, etiā sine molestia & pe-

Lapis Armeniac⁹.

Veratrū album.

ricul

riculo purget: quorum nihil Veratrum album habere nouimus.

Quomodo lapis Armeniacus exhibeatur.

Si igitur res postulat non modò infrà per aluum, sed etiam per vomitus purgationem fieri, lapidem illorum conuenit: sit autẽ modus ipsius, scrupuli tres aut quatuor, aut paulo amplius minúsue, pro viriũ simul & copiæ humoris noxij ratione. At si æger purgatione per vomitum non admodũ indigere videatur, sed per imum ventrem totũ vitiosum humorem exire conducat, tũc lapidem eluere oportet, vsq; ad duodenas vices Vbi enim sic fecerimus, neque turbationẽ stomachi, aut cõpreßionẽ lapis excitare potest, sed etiã minori cũ molestia nigrũ terrestremq; humorẽ vacuabit, vt paucis præteritis diebus, adiumentũ ex eo nobis acceßisse percipiamus. Dato autẽ ex hoc scrupulos quinq;, aut sex, vt plurimũ ex aqua tepida, semper ex cognatis dictis cõiectura deprehendẽs, an plus minúsue exhibere debeas. Quòd si ægrũ etiã bis adhuc requirere suspiceris, cũ fiducia rursus exhibeto. Neq; enim calorẽ habet aut siccantem admodũ, aut aliam quampiã ipsi insidentem amaram & venenosam qualitatem, vt æger ideo medicamentũ bibere detrectet. Sin autẽ nõnulli humidũ aliquod

Vetus legit quinquagenas.

Lapidis Arm. facultas.

medic

medicamentum sumere auersentur, (multi enim in totum non sustinent solutum medicamentũ assumere) in catapotia lapidem redigere oportet. Si vero libet, etiam picræ aliquam insignem partem admisceto, aut etiam ex aliis quibusdam quæ purgationem magis promoueant, & non renitantur. Ne autem is qui parare velit horum confectionem inquirendo laboret, visum mihi est ea de causa etiam horum compositionis meminisse. habet autem in hunc modum.

Descriptio catapotiorum ex lapide Armeniaco.

Compositio Catapotiorũ ex lapide Armeno.

Picræ semuncia: epithymi semuncia: agarici scrupuli quatuor: lapidis Armeniaci scrup. quatuor: scamoniæ vncia: gariophyllorũ grana viginti. Cotusa excipiantur rhodomelo, aut succo citrij, aut rhodomelite: detur scrupuli duo, plurimũ quatuor. Notādũ vero est, hæc, præterquam quod stomachũ corroborāt, simul etiā varios humores, præsertim terrestrē & melancholicũ citra molestiam purgare posse. Idē igitur lapis, vt diximus, & potus, & in catapotia redactus, ad purgandũ est efficax. Nec amplius quærendũ est, nũ suffocatio quædā, aut syncope subsecutura sit, quēadmodum id ex albo veratro fieri cōtingit. Neq; necesse est nos antea ægros præparare medicamentis, quæ

metu

metu suffocationum assumere consueuerũt: quorũ amplius nũc meminisse opus non est: illa vero admouendi gratia scribimus quæ etiã nũc facere solemus in consuetis magna parte purgationibus, vt illæ plus minúsve moueri videãtur. Si igitur minus quã par est purgauerint, mulsam dare conuenit, & tempore interposito hoc victu nutrire, aut cremore ptisanæ, aut pane aut colũbæ iure, aut gallinaceo, quod non multũ olei adiectũ habeat. Sin autẽ purgationẽ copiosiore fieri cõtingat, vt etiã conuulsiones superueniant (multis enim hoc accidit) & si nõ animaduersione dignũ quid euacuatũ fuerit, quod ægri neruos habeãt natura si cciores, imbecilliorésque, aquã liberaliter superfundito, multoque vtitor hydrelæo, ac pane ex vino diluto, aut omphacomelite, aut aqua frigida porrigito. Sin autẽ aquã frigidã bibere cupiant, adhuc magis ipsos iuuabit. Vtile est etiã malũ punicũ, mala & pira ante cibũ, & gallinarum ventres. Vbi verò nutrieris, quies & somnus ægro indici debet: postquã vires receperit, ad balneum ipse ducendus, quod aerẽ habeat tẽperatũ: cõcededúmque, vt nõ modò in calida solio, sed etiã frigidæ labro diutius immoretur. At vestimẽtis indutum rursus ipsum nutries, pane ex vino aut omphacomelite (quod ex vuis semiacer-

bis, et melle despumato paratur) reuerso autē domū permittendū ut conquiescat et omnino obdormiscat, quippe hoc semper oībus purgatis euenire cō uenit: praesertim autem iis, qui largius uacuati fuerint, ut tum suauius, tū altius obdormire cupiant. A somno uires ipsorū recreare oportet, & permittere, ut cū amicis familiaribus colloquantur. Atque ubi ipsos cōsentanea respondere deprehēdis, ratiocinationésque firmas habere, & barbaricū morē deposuisse, adhuc etiam magis copiosum alimētū porrigito perdices, gallinas, phasianos, qui non sint pingues, & passeres similiter. Vitētur autē oīa esculēta, quae in paludibus proueniūt: ex piscibus, cetacei, praeterquā saxatiles. Postquā uerò cibo boni succi usi fuerint, & ueluti bonū fundamentū iecerint, ita rursus secundū tres, aut quatuor dies olera deinceps assumant, intybū lactucā, maluā & palustres asparages moderatè. Abstineāt autem brassica, & oībus quae melancholicū humorē pariunt, ut eruca sinapi allio. Ex carnibus bubula potissimū, & ceruina, ac oībus summatim ferinis: item panibus, sordibus, garo, & uinis uetustis, austerísque. Sic iam aegrum uictu, & balneorum usu uires recreare, loca mutare, intimis cōuersari amicis, ac facere, quae etiā prius ipsi grata erāt, & spectaculis inter

Quid fiat in omnibus purgatis.

tereſſe permitto Ita enim ex purgatione, victu boni ſucci & benigno, aliáque animi oblectatione toto corporis habitu corroborato, mutatóque furioſum & amarũ morbum exuere poterit. Quòd ſi reliquia quedã ipſis ſuperſint, & æger non admodum mundam habere mentẽ appareat, rurſus expectata bona aeris tẽperie auxilia debet repetere, initiũ à primis faciens, à quibus etiam antea incipiẽdum diximus. Atque hæc paulatim facito, confides quòd etiam ſi affectus difficilis & prope inſanabilis exiſtat, iiſdem ipſis inſiſtendo peritè, & vt rationi conſentaneum eſt, omni tamẽ ægrum morbo amaro moleſtóque liberabis.

ANNOTATIONES IN librum primum Alexand. Tralliani.

Prius irritare fol. 17.lin. 16

Προσερεθίξαν, vel προφοινίξαν, ad ruborem vſque bellicare, vel ἀνατρῖψαι perfricare, Sic enim Galenus de eadem re loquens.

Iſicia, fol. 20.lin. 20

Iſicus, ſiue Iſicium, ſiue Iſicum ex Athẽ. & Alexandro lib. 1. Problematum variarũ carniũ tritura eſt ac mixtura: ſiebat etiã ex piſcibus. Vide Apiciũ lib. 2. de opſoniis.

Squamæ, fol. 23. lin. 1

Λεπίδος σιδήρου squamæ ferri, De qua Galenus lib. 9. Simpliciũ med.

Terræ Creticæ, fol. 24. lin. 9

Vel terræ Samiæ quæ aster dicitur, vt videtur legiste verus interpres.

Thapsis fol. 24. lin. 24

Thapsus herba est (vt scholiastes Theocriti scribit quæ Chrysoxilon vulgò dicitur, qua lanæ tinguntur & luteæ fiunt, pilique flaui, quam facultatẽ tapsiæ (sic enim prius legebatur) inesse nemo adhuc comperit. Verba autem ea, ἣν ὀρωμαῖοι ἐρυθρὰν βοτάνην καλοῦσι. i. quam Romani herbam rubram appellant, hic & in Paulo iuducenda esse annotauit Goupy. non tam enim alieni in re medica fuerunt Alexand. & Paul. vt scripserint Tapsum eam esse herbam quę à Romanis Rubra, a Græcis ecithrodanum dicitur.

Lixiuij pilialiorum. fol. 24. lin. 26

Κονίας πιλοποιικῆς non πηλοπ quæ & κονία πιλοποικπικὴ vel ὕδας πιλοποιικὸν vel πιλοποιητικὸν vel τῶν πιλοποιῶν vocatur. i. aqua qua πιλοποιοὶ vtuntur, qui cum lanas succidas cogunt nõ dubium est quin hæc vim aliquam medicamentosam in aqua relinquant, ex quo nomen τῆς κονίας. i. lixiuij inuenit: Ex hac aqua farinam ordeaceam

Gal.

Gal.coxit ad neruum, punctum lib.6.Methodi med.eamque diaphoreticis admiscuit.lib.27.de comp. med. κατὰ γένη. Aetiũ Λιθοπιλοποιικὸν ab aliis dictum τάσιν τῶν πιλητικῶν appellat. Marcell. Empiric. ὕδωρ πιλοποιικὸν interpretatur Lixiuiũ vnde coactiliarij operantur, Hæc a nomine, πῖλος quod significat ex lana coactum indumẽtum, & πιλεῖν siue πιλοῦν est lanas cogere, vnde πίλημα feltrũ. Hæc Goup. & Guint. adnotarunt.

Quæ mediocrem fol.31.lin. 3

Mediocribus viribus prædita, & quibus nihil insit quod discutiendo irritet. fol.34. linea. 14

Serpilli. ἑρπύλλου lege ψυλλίου. Sic enim Aet. apud quem tota hæc sententia de his quæ vehementius refrigerant, admouendis, iisdem fere verbis legitur. Idem ratio conuincit. Serpyllum enim vsque adeo excalfacit, vt menses & vrinas moueat, ac gustu multum est acre. Psyllium vero ex secundo est refrigerantium ordine.

Narcoticis modice vtendum vbi vigiliæ infestant. fol.eod.linea. 21

Accidit fol.35.linea. 2

Accidit enim sepe vt iis qui humorum copia abũdant, caput repleatur ex insolatu Cucurbitulæ instar, superuacuos hu-

mores ad caput attrahente. His docet In plethoricis corporibus nimis refrigerantia capitis dolori ex insolatu non esse admouenda: vt nec iis quibus iam infarctos impactosque humores in capite habentibus simul & insolatus dolorem attulit.

Sin. Ibidem.

Sin autem vetustius fuerit oleum sub.

Cyphonio. fol. 38. linea. 20

Cyphi vel vnguentum ex Cyphi hic intelligitur, de quo vide Diosco. lib. 1. & Gal. lib. 8. de Comp. med. κατὰ τόπους author hic alibi meminit κύφεως τοῦ ἡλιακοῦ, Paul. τοῦ σεληνιακοῦ, quod soli & lunæ priuatim incenderentur.

Serpyllo, fol. 42. linea. 9

Vide num psyllio legendum sit vt prius.

Sareptinum. fol. 43. linea. 11

Σαρεπτηνὸς non σαρφθῖνος, vt in quibusdam legitur, ex Sarepta, quæ vrbs est inter Sidonē & Tyrum in Phœnicia. Huius vini frequens fit mentio ab authore, id aliquādo cum Tyrio coniungit quod maxime a Plinio commendatur.

Drachmas fol. 52. linea. 4

Cum tota compositio sit tātum drachmarum quatuor, legendum videtur scrupulos tres aut quatuor, cui lectioni consentit vetus interpres.

Spara-

Sparagi fol.55.linea. 19

Ἐλαῖαι ἀσπάραγοι, de quibus vide Galenum lib.2.de fac.alim.in quibusdam legitur, ἐλαῖα ἀσπαράγοι. Oliuę asparagi.

Encathera.Ibid.

Ἐγκάτηρα & κοgίαξ vel κοgίαξιν verba esse ex sermone vulgi Græcorum petita genera quædam salsamentorum significantia annotauit Goup.quibus ægris vtẽdum in morbis ex frigido crasso & viscido humore ortis author hic præcipit multis locis huius libri verbum autem ἐγκάτηρα deductũ videtur a nomine ἐγκυτρά, quo significantur intestina tum piscium, tum quadrupedum, quæ etiamnum sale condiebantur.

Κόκκοι.Ibid.

Κόκκοι, ad verbum grana, vnde pilulæ cocciæ. Catapotia perspicuitatis gratia vertit Gunit.

Aloes sescuncia.fol.56.linea. 3

In aliis Codicibus pondus ab hoc variat. Vide integram horum Catapotiorum descriptionem cap.de Epilep.& lib.1.cõp. med κατὰ τόπους.

Citra fol.57.linea. 3

Ἐκτὸς πάνυ θερμαίνειν citra magnum calorem.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER SECVNDVS.

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE CVRATIONE oculorum. Cap. I.

ETSI iam in aliis quibusdam libris oculorum vitia persecutus sim, quomodoq; illa cognosci debeant, & quæ eorum sint causæ atque curationes, item diuersa ipsorum collyria, vsúsque horum modum & confectionem: hic tamen similiter eadē quoque summatim & breuiter perstringere, operæ precium mihi visum est, vt ne qui in hunc de medendi ratione librum inciderint, aliunde, quæ oculis conducunt, colligere cogātur. Vt igitur in aliis multis, ita in oculorum quoque vitiis primùm docere cōuenit, quomodo vniuersa internosci debeant, deinde curationem subiungere. Quare nunc à dolore qui oculis accidit, exordiemur nihil enim adeò excruciat vrgétque arte ad curationem, vt vehemens dolor oculos affligens.

gens. Si igitur vehementiores acrioresque dolores oculos comprehendant, quàm vt æger ferre queat, ne collyriis ad torporem inducendum efficacibus, vt plerique, confidas. Multi namque opium quoque instillare ausi, præterquam quod nihil prorsus dolorem mitigarint, etiam valde adhuc offenderunt. Quapropter causam efficientem inspicere oportet, & eam considerando, ita quoque curationis speciē definire, non enim vna est causa efficiens, sed multæ ac variæ. Sola materiæ copia influens dolorem potest excitare, necnon qualitas: subinde verò etiam vtrūque & qualitas simul, & quātitas. Videndum porrò est, vnde id quod influxit, procedat, num ex toto corpore, an ex solo capite: item, vtrum per arterias an à venis, vel vtrisque profluat. Adhæc, quale vtique sit quod influit: vel enim sanguis potius, vel bilis, vel pituita, vel humor melancholicus, vel spiritus flatulētus est quod influxerit: præterea humor noxius, vnúsne sit, an duo commixti. Fieri enim potest, vt vnius tantùm influxus inflamationem dolorémque vehementem, & duorum simul etiam compositum tumorē excitarint. Quoniam igitur differentes sunt causæ, artificem ad singulas se accommodare oportet, præcedat autem internotio, qua ad rectam

Narcoticis ī oculis non vtendū.

Materiæ fons obseruādus.

Curatio singulis accommodanda.

curationem deducit.

Quomodo ſanguinem humor inflammationem excitaſſe noſcatur.

Sanguineum itaque humorem influxiſſe, ac inflammationem concitaſſe, ex ſpecie ac forma ipſius tibi conſtabit. Omnia namque rubra & ſanguinea ſunt facies rubens & tumidior, venæ latiores, grauitatis ſenſus, pigritia ad conſuetas actiones. Quòd ſi præter hac neque lacryma rodens & aeris appareat, adhuc etiam magis ſanguinem influxus cauſam eſſe, & inflammationem peperiſſe putato.

Curatio.

Curatio doloris oculorũ.

Si igitur ſanguis cauſa tibi inflammationis effectrix eſſe apparuerit, venam ſecare humeralem oportet. Sin bilioſi & acres humores cum ſanguine, etiam purgationem paulo poſt ſanguinem dimiſſum adhibeto, ac medicamentis vtitor, intus quidem iis quæ non rodunt, & leniſſimis: extrinſecus autem illis quæ concoquere inflammationes poſſunt quorum etiam compoſitiones vobis exponemus.

De remediis quæ extrinſecus imponunt.

Lac muliebre cum vitellis ouorum et ro-

ſaceo

facco ſuperimpoſitum, mirificè lenit, inflammationéſque oculorum admodum feruentes concoquit: ſimilia præſtant etiam Viola folia. Ad maximas autem inflammationes tumidioréſque bene facit & crocus cum mica panis, luteiſque ouorum, ac roſaceo. Idem faciunt etiam palmulæ, præterquàm quòd fluxionis curſum ſiſtunt, cum meliloto, croco, glaucio. ouorum luteis ſeptem ferueſactis, & oleo roſaceo.

Ad vehementes dolores, & maximas epiphoras.

Roſarum recentium drachmæ quatuor: croci drachma: excipiantur meliloti in Vino dulci decocti iure. Remediũ epiphoræ.

De collyriis.

Cataplaſmatis igitur in inflammatis extrinſecus Vtendum eſt. quæ Vero illini & inſtillari debeant, hæc ſunt: Verum ſcire prius oportet, ea quæ inflammationem experiuntur, mitigatorijs, lenioribúſque & non reprimentibus collyrijs demulcenda eſſe: deinde etiam quæ reprimere poſſunt ſic adhibenda, Vt primum quidem admiſceamus ea teneris ac mollibus, poſtea Verò concoctione facta, etiam ſinceris. Quum enim feruor inflammationis, & multa aſperitas finierit, ægri citra moleſtiam quoque aſtringentia ferre poſſunt.

Collyrium mitigatorium Trypherum, ad eos qui collyriorum rosionem ferre nequeunt, præsertim ad affectus recentes.

Collyriũ Trypherum.

Cadmiæ combustæ, ex lacte muliebri restinctæ (mihi autem melius visum est, prius lotam comburere, atque sic lacte extinguere) cerusæ lotæ singulorũ drachmæ sedecim: croci drachmæ tres: opij drachma: tragacanthi drachmæ duæ, Aqua pluuiali excipito. Vsus est ex ouo: facit etiam ad pustulas oculorum, quæ Græcè φλυκταίναι *dicuntur.*

Aliud, & ipsum longè lenissimum.

Cadmiæ drachmæ quinq;: cerusæ drach. quatuor: pompholygis drach. duæ: opij drach. tragacanthi drach. tres. Aqua pluuialis ad excipienda adijcitur. Hoc inflammationes admodum ardentes & dolorificas citra rosionem mitigare, plurimis constat experimentis.

Aliud egregium, quod breui paratur.

Cadmiæ combustæ, & asinino lacte extinctæ vnciæ quatuor: cerusæ vnciæ duodecim: terræ Samiæ quæ ἀστὴρ *Græcis dicitur, tragacanthi, mandragoræ, amyli hordeacei, lactucæ, caulium succi, gummi, singulorum drach. duæ: opij drach. 3. ouorũ 12 albumina.*

Colly

Collyrium quod Spongarium dicitur, ad maximos oculorum cruciatus, celeriter enim mitigat, in hunc modum habet.

Amyli, cerusæ, singulorũ drachmæ quatuor: opij obolus: gummi drachm. duæ. aqua pluuialis adiicitur. Vsus ex lacte est.

De collyriis reprimentibus, quæ etiam monohemera dicuntur.

Reprimentium collyriorum, & quæ ab Vno die monohemera dicuntur Græcis, duplex quædam differentia existit. Maiora igitur ipsorũ Vim habent discutiendi, et reprimendi moderatam, Vt ipsa etiã ad incipientes lippitudines citra rosionem accõmodari, tum instillando, tum inungẽdo poßint. Quare etiam imbecillioribus, & cæsiis oculis potius, molliquæ carne præditis, & mulierum faciebus inscribuntur. cuiusmodi sunt quæ ex lycio, croco & glaucio temperantur. Præter has igitur compositiones medicamenta Vobis, quæ Valentiorem astringendi Vim habent, explicabo, Vt etiam in diuturnioribus ac inueteratis Vti liceat. At in Validiore lippitudine, et Vehemẽtiore, talia sunt idonea, quæ ex Vino parantur, quibus germina quoque oliuarum cum reliquis odoramẽtis, quæ calfacere & siccare possunt, iniect. Cùm igitur talis sit collyriorũ differentia, de iis quæ medi

Monohemera collyria.

medi

mediocriter reprimunt, & ad incipientes lippitudines conueniunt, prius agemus: deinde sic quæ plus astringunt, & efficacius repellunt persequamur.

Collyrium reprimens mediocriter, monohemerum. Hoc & Medicum, & à dolore mitigando Acesodinum appellant.

Acesodinum collyrium.

Repellit igitur per initia si inungatur, & instilletur ex ouorum albumine, frequenter etiam cùm lauamus: adhuc prodest ad epiphoras, acres fluxiones, & cicatrices veteres diruptas. Repurgat enim, & cicatrices etiã tenues abluit, vt mireris. Ego vtor hoc & puluere & collyrio cum ouo: sarcocollæ glaucij, croci singulorum drachma: tragacanthi drachma, aqua pluuiali adijcitur.

Aliud.

Glaucij drach. 8. sarcocollæ drach 4. croci drach. duæ: tragacanthi drachma: opij drac. semis: aqua pluuiali excipiuntur.

Aliud ad eadem præstantissimum, & vsu probatum.

Rosarum tenerarum drachmæ quindecim: croci drach. octodecim: tragacanthi drachmæ septem: opij dolum non experti drachmæ duæ: spicæ nardi drach duæ gummi drachmæ septem Aqua pluuiali excipiũtur. Ex ijsdem illitum collyrium Nili, quod diarrhodon inscribitur, ad ardorem facit.

Aliud

Aliud Musarium dictum ex tomo Hieratica.

Hoc quoq; collyrium est praestantissimum, quod eandem, ut praedicta vim obtinet, nisi quòd fluxionum cursibus repellendis efficacius quàm illa existat. habet autem in hunc modum: amyli drachm. quindecim: glaucij drachm. octo sarcocollae drach. quatuor: croci drachmae duae: mirrhae drachma: gummi drachm. duae, ex aqua pluuiali utitor.

Aliud, Polydeuci cognomento, quod nos saepe sumus experti.

Rosarum viridium succi quod sufficit: croci drachma: sarcocollae drachm. 2. glaucij drachmae quatuor gummi drachma: Copij drachmae quatuor: tragacãthi drachma. Gummi contundito primum, adiecta tragacanthi drachma. Glaucium, sarcocolla, opium, laeuigata rosarum succo excipiantur.

Aliud collyrium, quod Medicum vocatur admodum strenuè repellens, statim per initia iunctum.

Glaucij drachmae octo: sarcocollae drachmae quatuor: croci drachmae duae: tragacanthi drachma: opij drachmae semis. aqua pluuia Colyriũ medicũ.

pluuialis adiicitur. Ego hoc abundè ſum expertus, ✓t etiam ſi cum alio quodam mitiatorio inſtilletur.

Aliud ſiccum collyrium, quod διὰ λιβάνου dicitur, ad incipientes lippitudines.

Glaucij ſarcocollæ, croci, aloes, ſingulorum drachma. Hoc etiam ✓t præſeruante ✓ti oportet. quippe repellit omnem oculi turbationem ſubunctum. His igitur prædictis in eum modum ✓tendum eſt: reprimunt enim omnem turbationem, ſi per initia ſublinantur, & non diu inhæreant. nam diuturnior ipſorum ✓ſus aſperitates in palpebris excitat, atque in affectum pertrahit.

De collyriis quæ alio modo monohemera appellantur.

Deinceps autem dicamus etiam de collyriis, quæ alia ratione monohemera nuncupantur: quorum ✓is eſt ✓alentior, magiſq́ poteſt reprimere, & aſtringere. quare etiam in iis fluxionibus quæ citra exulcerationem fiunt, & inflammationibus ✓ti oportet: quorum deſcriptio in hunc modum habet.

Primarium monohemerum, quod à vino διὰ οἴνου vocatur.

Aeris combuſti drachmæ 24. cadmiæ drachmæ ſedecim: lacrymæ papaueris drachm. octo:

cto:croci drach.8.myrrhæ drach.8.gummi rachmæ 40.vino Mendesio excipiuntur.

Aliud giluum,quo vtor,Ceræcium dictum.

Cadmiæ drach. 20. æris combusti drach. 16.opij drach.8.croci drach.8 acaciæ drach. 24.gummi totidem.

Aliud ad eadem efficax , cognomento Theophylion habet hoc pacto.

Cadmiæ drach.16.croci drachmæ 6.myrrhæ drachm. 4.nardi Indicæ drach. 4.acaciæ drach 18.gummi drach. 24.æris combusti drachmæ 16 opij drach.3.

Aliud , quod xerocollyrium vocatur, reprimens,hac mixtura constat.

Cadmiæ,acaciæ,gummi.singulorũ drach. 16.æris combusti , lacrymæ papaueris,myrrhæ , singulorum drach. 4. aqua pluuialis adiicitur.

Aliud collyrium reprimens,admodum generosum monohemerum.

Stibis eloti drachmæ 8.cadmiæ drachmæ 8.æris cõbusti & eloti drachm.4.aloes drachmæ tres:myrrhæ drach.quinq; acaciæ rufæ drachmæ 12.opij drachma.vtitor cũ fidu-

ciæ ad fluxionum impetus, postquam toti corpori prospectum fuerit.

Collyrium, quod magnus Hermolaus dicitur.

Magnus Hermolaus. *Aeris combusti drachmæ octo: cadmia totidem: spicæ nardi sesquidrachma: croci drachmæ quatuor: myrrhæ drachmæ quatuor: aloes drachmæ octo: glycij Indici drachmæ duæ: acaciæ gummi, singulorum drachmæ viginti: opij drachmæ quatuor. Aqua pluuialis adiicitur. mirabiliter repellit & extenuat inflammationes.*

Aliud collyrium Hermolaus, quod ab o'eo δι᾽ ἐλαίου dicitur.

Cadmiæ drachmæ sex: æris combusti drachm. sex: myrrhæ drahma semis: aloes sesquidrachma: opij drachma semis: croci drachma: gummi, acaciæ, singulorum drachma vna & semis: olei veteris ad excipiendum ea drachmæ quatuor. Aqua pluuialis adiiciatur.

Collyrium Nicarium cognomento.

Valde opitulatur omni fluxioni, & chemosi puncturisq;, & membranarum excrescentiis, item crassæ pituitæ angulis oculorum inhærenti, staphylomatis, myocephalis, crustis, & omni affectui benefacere compertum est. At vilitatem medicaminum ne contemnas. Aeris combusti drachmæ sedecim:

cim: cadmiæ drachmæ viginti: gummi drachmæ triginta duæ: medicamenti drachmæ triginta sex. Aqua pluuialis additur. Est autem medicamenti confectio hæc: succi centaurei drachmæ duæ: sapæ Creticæ pars vna. Cõquito sermaccis lignis in olla recenti, donec sordium craßitiem habuerint: & ex ouo instillato iuis, qui quod astringit, non ferunt. aliàs ex aqua benè facit: per initia autem ipso aquato vti oportet.

Aliud, quod Pilarium vocatur.

Cadmiæ combustæ, æris vsti & eloti, singulorũ drachmæ duæ: epij, acaciæ rufæ, singulorum drachmæ tres: cerusæ drach. sex: myrrhæ drach. 3. amyli, tragacanthi, gummi. singulorum drach 12, pluuialis aqua additur, egregiè admodum repellit ac mitigat pinguior eius vnctio. Cùm iam explicauerimus, qui sanguinis mißionem requirant, & de conuenientibus ipsis, si vsus postulet, collyris, perscribamus etiam, qui ex ipsis purgationem desiderent. Pilarum Collyriũ.

SI DOLOR EX BILIOSO & acri humore nascatur.

CAP. II.

AN *igitur dolor aliquis ex bilioso & acri humore prouenerit, clarum tibi ex multis euadet. Primum sanè inde,*

Doloris ocul. ex acri humore notæ.

quòd totum corpus plethoricum non appareret, sed potius vitio, o etiam humore prædictum. ad hæc, quòd non solù anguli, sed etiam malæ vehementer ex influxu rcdantur, ægrique videantur vri, exiliantq; ro, onem non tolerantes. Quum igitur morbum ex his atque illis quæ præcesserunt, internoueris (nã tristitia plurimum curæ, insolatus, ira, & acrium esus præcedunt) cum fiducia curationem aggredere: licebit enim celerrimè vel sine collyriis affectui mederi.

Curatio.

Curatio ocul.

Si igitur biliosa humorum prauitas in toto corpore superare videatur, iis quæ totum corpus purgant, liberantq;, recrementis vtitor. sin autem recrementa acria non in toto redundant corpore, sed qualitate potius quàm quantitate peccare videantur, solis balneis dulcis aquæ, & temperatis, ægrum citra dolorem liberabis. Quòd si etiam obediens æger fuerit, cibo quoque lenissimo mitissimoq; & crasso vtatur: vt orpho, & aliis durioribus piscibus, glauco, buccinis: aut isycio ex ipsis parato, aut bulbio, aut sturnio ex oleribus, intybo, aut malua: inter fructus pomaceos, malis, peponibus, vua dulci. Ficus autem lippitudine laborantibus assumere neutiquam consulo: habent enim quidpiam quod oculos irritet,

comm-

commoueatq́ȝ. At citriorum carnē ſine cortice ante cibum potius, celeriusq́ȝ aſſumant: aquam tepidam magis quàm vinū bibant: ſin autem hāc bibere nolint, Chryſatticum ipſis dato, aut dulce Bithymum, ac alia quæ humores craſsiores efficiunt, obtunduntq́ȝ. At ſi ægri inobediētes victus rationem non obſeruent, quemadmodum pleriq́ȝ ſunt, præſertim barbari, tunc collyriis vti neceſſe eſt, atque ex eorum numero quæ non rodant, ſed acrimoniam queant obtundere: ex quibus primum eſt, quod ex pompholyge paratur. Deſcriptio eius in hunc modum habet.

Collyrium ad acres fluxiones efficax.

Pompholygis lotæ, piperis, ceruſæ lotæ, plumbi cremati & eloti, amyli, ſingulorum drahmæ vigintiquinq́ȝ: gummi albi drachmæ quadraginta. aqua pluuiali excipiuntur. ſingula hæc poſt combuſtionem eluere oportet, donec aqua mixta non amplius nebuloſum inde aſcēdat: deinde ſiccata etiam pondere appenſo miſcere: læuigatis ſimul diebus pluſculis amylum & gummi ad excipiendum illa, adiicere conuenit. nam ſi cum aliis amylum quoque ſuperiniiciatur, facilè aceſcit. Hoc collyrium laudatiſsimum eſt, cùm aliis multis de cauſis, tum maximè

quòd nihil torpori faciendo efficax habeat admixtum: quemadmodum sunt alia multa, quæ ex opio & mandrogoræ succo, & similibus, torporem inducentibus partem recipiunt, quorum copiosior vsus noxius existit: licet autem si vsus requirat, nonnihil ex repellentibus sæpe admiscere, aut ex mitigantibus, quantum quis affectui infestanti conuenire putauerit. Aliàs enim aliter idonea mensura inuenitur.

SI OBSTRVCTIO SOLA oculos exerceat.

CAPVT III.

Oculi dolor ex obstructiõe.

SI inflammatio ex sanguinis craßioris, magnóq; pituitosi obstructione citra corporis repletionẽ facta sit, sanguinis missio aut purgatio adhiberi non debet: sed potius vinum aliquod ex iis quæ in corpus facilè distribuuntur, ipsis propinari. Etenim potest hoc & sanguinem dißipare, humoremq; impactũ dissoluere, & particulæ imbecillitatem corroborare, vt non amplius humores recipiat. Satius autem est in huiusmodi affectibus, vbi in toto corpore copia non est, vt diximus, ægrotantem temperato prius balneo lauare, meatus excalfacere, & laxare: atque tunc vinum exhibere. Ita enim potio facilè in totum corpus par-

tesq;

tesq; superiores distribuetur, vt nõnihil eorum quæ obstructionem pepererint, nõ modo calore ipsius, sed etiam motus celeritate extenuet & expellat, simúlque etiam particularum, vt diximus, imbecillitatem confirmet, vt ipsæ quoque partem aliquam illorum quæ insident, extrudere possint. Hæc igitur internoscendi ratio est, ad quam obseruandam optimus medicus requiritur. At si vini potione vti metuat, fomentum potius ex calida, cùm sit tutissimum, & præterea internotioni conferat, admoneatur. Cùm enim, vbi foues partem nihil influit, constat totum corpus recremẽtis esse vacuum, ac fomentis insistendum est. nam affectum in totum discuties. Sin autẽ humor influit, & dolor paulum remissus iterum intendatur, vacuatione indiget: nempe sanguinis missione, aut purgatione: vbi corpus quidem magis est plethoricum, sanguinis missione: vbi autem vitiosis humoribus & recrementis scatet, purgatione. His etiã aquosam mulsam instillare conuenit: atque tunc multo magis, cum crassiores pituitæ enascentes oculum premunt. Nihil enim adeò extenuat, crassámque pituitam nasci prohibet, vt mulsa, & ea collyria quæ vim discutiendi, & inflammationes concoquendi obtinent.

DE DENSITATE
CAPVT IIII.

Ocu.dẽsitas.

QVod si etiam densitas quadã in meatibus extiterit, hanc quoque mulsa potest dilatare, & meatus aperire, vt æger mirificè & subitò dolore liberetur eo quod insidet siue humor, siue spiritus sit dissipatio. At spiritum esse, qui distendat meatus, faciátque dolorem, hoc incidat, quòd neque inflammatione, neque rosione vrgente oculi intolerabiliter doleant, distendantur, & rumpi videantur. Ego sanè quendam ita affectum mulsa curaui, cum nullum ex iis quæ mitigant, dolorémque leniunt, sopire cruciatum posset, sed etiam maiorem quàm antea fuerit, excitaret. Cùm igitur exposuerimus, qui nam sanguinis missione indigeant, qui verò purgatione, item qui vtrisque, superest vt deinceps etiam de balneis, fomento, vini potione, itẽ de vlceribus, tum quæ cum inflammatione affligunt, tum quæ cum ruptura & erosione, necnõ Myocephala, & Staphylomata experiuntur, & vt dicam breuiter de omnibus quæ inueteratos habent affectus, de cicatricibus, albuginibus, pterygiis, sycosi, & suffusionibus incipientibus agamus.

DE

DE EXVLCERATIONE & inflammatione Caput V.

SI igitur vlcus simul & inflãmatio oculum exercet, clarum est curationẽ quoque mixtam desiderari, per ea quæ inflammationem mitigare possunt, & concoquere: talia autem sunt tum quod à thure διὰ λιβάνου Græcis dicitur, tum cygnos, tum quod ex amylo fit, tum quod cerusa & terra samia, quæ aster dicitur, constat. Hæc omnia tum erosiones, tum vlcera, fluxione ex acri humore facta, persanant. habet autem scriptura horum in eum modum.

Collyrium cygnos.

Lenissimum hoc est collyrium ad magnos oculorum dolores, & acres fluxionum impetus. Conuenit autem iis qui collyriorum rosionem ob corporis mollitiem, & imbecillitatem non ferunt. Cadmiæ drachmæ sedecim: cerusæ elotæ drachmæ quadraginta: amyli, acaciæ, tragacanthæ, opij singulorum drach. duæ. Aqua pluuialis adiicitur, & ad excipiendum ea ouorum trigintaduo albumina.

Collyrium Libianum.

Cadmiæ cõbustæ & elotæ drachmæ duæ: cerusæ totidẽ. amyli drach. duæ: cineris põ-

pholygis drach. octo. terræ samiæ quæ aster dicitur drach. octo: plumbi combusti & eloti, tragacanthi, singulorũ drach. octo: (gummi drachmæ tres) aqua læuigato, & excipiendis illis ouorum viginti albumina adiicito. in alio, opij drachmæ duæ. Hoc collyriũ longè est vtilißimum: valet ad oculorum pustulas, ardores, rupturas, puris colluuiem, chemoses, magnos dolores, multosq́; affectus, cicatrices exterit: in summa, multi est vsus, facitq́; ad omnia prædicta, maximè ad inflammationes quæ cum vlcere infestant. Similiter etiam id quod διὰ λιβάνου, inscribitur, ad eadem facit: præsertim ad vehementes oculorum chemoses.

Collyrium διὰ λιβάνου, ad chemosin efficax.

Cadmiæ, thuris singulorum drachmæ viginti: cerusæ drachmæ quadraginta: opij drachmæ sex. aqua pluuiali excipiuntur. Confert etiam glaucium ex aqua, si extrinsecus illinatur: sed non statim per initia chemosis, verum à quinque aut sex diebus, vbi huius concoctio facta fuerit. Atque id sum expertus.

Collyrium Vranium.

In quibus influxus non adeò calidus est, bene hoc facit, ad pustulas, rupturas, procidẽtias staphylomatũ, puris colluuiẽ, erosiones, nomas, & carbũculos. Terræ Samiæ torrefa-

cta

ctæ vnciæ 3 pompholygis vncia: cadmiæ lotæ vncia: stibis vnciæ duæ: squamæ æris elotæ vnciæ 4. opij drach, 6. gummi vnciæ 4. Aqua pluuialis adiicitur. At si cum vlcere inflammatio vrgeat, & lacryma influens copiosa fuerit, misceto lenioribus paulùlum ex iis quæ repellere possunt. sin autem acris fuerit, ea quæ à rosis diarrhodon inscribuntur. Quòd si non est admodum calida lacryma, etiam exiguum ex Hermolao collyrio, vel eo quod dicitur Pilarion, vel ex illis quæ monohemera, aut acharista nuncupantur: quorum etiam mixturas vobis exposui: & si quid omissum fuerit, adscribemus. Iam mali punici granum, si exprimatur in oculum, qui carbunculo afficitur, valde opitulatur. Qui id expertus erat, dicebat à diuina se apparitione per insomnia edoctum esse.

Quæ cicatrices exterunt.

Quæ ex smegmatis cicatrices exterere solent, hæc quoque callos abolere possunt, crassásque cicatrices. Sunt igitur multa quæ id præstare queant. Anemonæ omnis succus cicatrices oculorum exterit. Similiter etiam centaurei minoris succus ex melle abstergit. In magis autem vetustis cedria quoque vsi sunt. Hæc etiam scirrhosas albugines, quæ Græci leucomata quoque appellant Cicatrices exterentia.

pellant

pellant, largius extenuat. Nitrum ex oleo veteri lauigatum diligēter, & illitum, probè facit: item sepiæ testa combusta, & ex melle contrita. Inter collyria verò hoc quoque admodum probè & leniter abstergit, quod recipit, mamyræ, suffiminis ammoniaci, myrrhæ troglodyticæ, crocodili terrestris fimi, omnium æquales partes in collyrium redigito, & vtitor tanquam experimentis probato.

Collyrium diathece, ad vlcera mirabile.

Confert etiam vetustis: præsertim autem vlcera maligna & albugines exterit, atque extenuat. Quare etiam ad myocephala valet, aliásque plurimas laude dignas vires obtinet: hæc autem recipit: Cadmiæ combustæ & elothæ drachm. 25. stibis drach. 5. spicæ nardi drach. tres: croci drachmas tres: castorei, squamæ æris, singulorum drachmas duas: æruginis drach. quatuor: æris combusti drach. tres: piperis, cerusæ, lycij, opij thuris, opobalsami, singulorum drach. quatuor: lapidis schisti, casiæ rufæ, singulorum drachm. duas: æruginis scoleciæ drach. duas: chalcāthi drach. duas: myrrhæ drach. duas: gummi drach. viginti: succi fœniculi drachmam: fellis caprilli drachmas quatuor. Vino Amynæo lauigato, & vtitor.

Colly

Collyrium Chionion.

Cerusæ drach.1. salis ammoniaci drach.1. ammoniaci thymiamatis drach.3. sepiæ testæ drach. vna semis. Præstantissimum est remedium, & subinde vsu probatum.

Collyrium nardinum Zoili.

Stibis cremati & eloti drachmæ octo: æris combusti drach.8. cerusæ combustæ & elotæ drachm. octo: spicæ nardi drachm. tres: folij drach. tres: croci drach. sex: opij drach. 4. myrrhæ drach. duæ: cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ octo: lycij Indici drachmæ sedecim: myrrhæ drachmæ quatuor: acaciæ rufæ drach. viginti: castorei dcachm. sex: aloes totidem: gummi drachm. viginti. Aqua pluuialis adiicitur. Hoc collyrium ad affectus admodum veteres bene proficit. Etenim ea quæ ab vlceribus proueniunt, & albugines extenuat, & cursum fluxionis repellit. At in iis qui rosionem ipsius non tolerant, miscere ei leniæ quoque collyria oportet. Ita namque vsus ipsius molestiæ expers, & tutior fiet.

Collyrium hydares, hoc est aquosum, egregium.

Facit ad oculos purulentos, sycoses, chemosesq; & fluxiones. Vtendū eo dilutiore. Cadmiæ

mia drachmæ sedecim: æris usti drachmæ nouem: lapidis schisti, aloes, nardi Gallicæ, singulorum drachmæ octo. Haud noui an collyrium hoc sit præstantius ad oculos purulentos, chemoses, & fluxionum impetus, quæ epiphora dicitur. Oportet autem eo uti aquoso, etiam postquam finierit magna intemperies & fluoris acrimoniæ. sin autē intemperies acrimoniaq; fluxionis oculum infestet, lenibus collyriis paululum ex eo per initia admisceto deinde amplius: & postremò per se ad affectus commemoratos cum fiducia utitor.

Collyrium Heraclium.

Confert ulceribus admodum canis, & ubi carne obducta fuerint: tenues & obscuras cicatrices efficit, præterquàm quòd etiā ipsas tingere potest. Plumbi combusti & eloti drach. quatuor: croci drachma: gummi drachmæ duæ: spodij eloti drachm quatuor: squamæ stomomatis, piperis singulorū drachma. Aqua pluuialis additur.

Dacneron, hoc est, mordicans collyrium ad visum acuendum.

Hæc igitur cōmemorata ad cicatrices, & diuturnos affectus, cum sint detergentia, cōueniunt. Deinceps autem eorum quoque similiter mentio facienda est, quæ ab acuēdo

visu Oxydorcia Græcis dicuntur, ad caliginosos oculos accommodata. Quoniam autẽ in prouectis etiam ætate visorij spiritus imbecillitatem emẽdat, & actiones reddit vegetiores, incipientésque oculorum suffusiones dissoluit, primariò ei appellatio indita est cynopticon, quasi caninum visum præstans. Aeris combusti drachm. 32. piperis drachm. 16 cadmiæ drachm. 8. aliàs inueni additionem drachm. 9 myrrhæ croci singulorum drach. 4 gummi drach. 24 opij drac. 5. Aqua exceptis vtitor.

Hygrocollyrium ad hebetudinem oculorum, & alia multa efficax.

Pompholygis elotæ cochlearia sex: opobalsami cochlearium: mellis cochlearia duo: vini non gypsati veteris, & albi, quod satis est. Pompholyx propè admodum læuigata primum inijci debet: mox opobalsamum misceri, deinde mel, postremò omnium vinum. Post misturam igitur vsque ad dies tres diligenter læuigato, atque sic in vas vitreum conijcito: & cum vti voles, vas agitato, atque sic specillo sublinito: vbi concoctio facta fuerit, oculos calida abluens.

Aliud, vt possis etiam solem citra noxam intueri.

Iaspim album, Magnetem viuum, Sapphy

Saphyrum aurei coloris, Agatem, Hamathitem Chamamelum, Hieracidem, liquorum conysæ tenuis, omnia hæc æquali pondere accepta, in collyrium tenue redigito, & subungito.

Puluis Seuerius cognomento, ad visus acumen.

Cadmiæ drachmæ tres, salis ammoniaci sesquidrachma, folij drachmæ tres, piperis drachmæ sex. In puluerem redacta sublimito: facit etiam ad aridam lippitudinē, quam Græci Xerophthalmian appellant.

Puluis cui nomen est a lumine Phos, ad hebetudinem oculorum, & dolores fluxionésque dentium efficax.

Cadmiæ drachmæ octo, salis ammoniaci drachmæ quatuor: croci drachmæ duæ, piperis drachmæ tres. folij. auripigmenti, singulorum drachma vna & semis: valde bonum.

Aliud admodum idoneum ad scabiosos oculorum affectus, pruritus, hebetudines, palpebras asperas, fluxiones antiquas, oculorum cicatrices, & pterygia, quo vtor.

Cadmiæ, chalcitidis combustæ in pane, singulorum drachmæ quatuor: croci drachma: piperis drachmæ duæ: auripigmēti drachmæ quatuor: salis ammoniaci drachm. Læuigata subung

subiungito medicamẽtum per membranam à cornu dictam ceratoidem applicans.

Aliud ad hebetudines & incipientes oculorum suffusiones.

Baccarum lauri excorticatarum drachmas viginti: læuigato ex vrina pueri venerem non experti cum gũmi drachmis duabus, suffusos quidem ex vrina, alios autem ex aqua inungito. Hebetudinis ocul. Collyrium.

Aliud.

Fel hyenæ cum melle & coniza illinito.

Aliud.

Fel perdicis cum melle & succo feniculi illinito. Admodum efficax etiam ad incipientes suffusiones collyrium Protheus existit: & quod Thalasseros dicitur, ad hebetudinem & incipientes suffusiones, & callos exterit.

Aliud.

Fel aquilæ bene facit per se & cum melle illitum. Scribendum est etiam prophetæ Gygrocollyrium.

DE NYCTALOPE. Cap. 6.

AD eos qui serò non cernunt quos Græci Nyctalopas appellãt, nitro ex aqua fluuiali trito vtitor.

Aliud.

Fel hirci ex melle illinito: tollit vitium paucis diebus.

Aliud ad idem.

Iecoris hircini saniem, quæ dum assatur effluit colligito, atque hac eo: oblinito. Idem autē iecur comedendū dato, & vaporē eius dum assatur oculis apertis excipere iubeto.

Ad asperas palpebras.

Trachomaticum Collyriū. *Collyrium Trachomaticum, quod palpebrarum excrescentias admodum probe extenuat, hæc autem recipit. Cadmiæ drachmas sedecim: lapidis hæmatitis, lapidis schisti singulorū drach. quadraginta: æris combusti drach. viginti: æruginis drach. 8. opij drach. 4. seminis papaueris drach. sedecim: gummi drach. triginta duas: semen papaueris læuigabis, succúmque exprimes, atque ex eo collyrium factū instillabis. Aduerte autem, quomodo eo in Trachomaticis collyriis vtare. Si enim vlcus cum asperitate palpebrarum esse contigerit, satis est ipsas potius inuersas ita abstergere, aut mucrone specilli, aut ficulneis foliis. Nonnulli verò etiam sepiæ testa, aut pelle asperiore vtuntur: alij rursus collyriis ex pumice sublinūt. Cùm igitur subsederint palpebræ, & extenuatæ fuerint, tunc demum etiam vlceribus prospicito, applicans aut Libianum, aut Vranion,*

Vranion, admixtis eis si quid influit etiam repellentibus: sin autem nihil vrget, Theodotium. Hac enim methodo & ratione vtentes, vlcera à fluxionibus conseruabimus, & cito ad cicatrices reducentur.

Puluis ad incipientes suffusiones.

Veratri albi drachma, piperis albi drachmæ quatuor: ammoniaci suffiminis drachma semissis: raphani succo læuigata sinito refrigerari, & rursus tritis vtitor, vt mira præstantibus. Suffusionum pulu is.

Ad tingendas albugines valde generosum.

Chalcanth. drachm. quatuor: spinij Aegyptiæ gallæ singulorum drachm. quatuor: aqua exceptis vtitor.

Collyrium quod magnũ Theodotium vocatur, valens ad magnos dolores, & inueteratos affectus.

Hoc collyriũ cicatrices callósque exterit, itẽ ad Myocephala aliáque multa notatu digna mirabiliter valet. Cadmiæ opij chalcitidis croci, aloes hepaticæ, castorei folij thuris, singulorum drachmæ duæ: stybis

drachmæ quinque: acaciæ totidem: æris combusti drachmæ quatuor: myrrhæ troglodyticæ drachmæ quatuor: spicæ nardi drachma: cerusæ: drach. octo. gummi drach. quadraginta quatuor: aqua pluuialis additur, nonnulli autem vinum quoque adiiciunt.

Collyrium hecatombe valet ad cicatrices crassas, & incipientes suffusiones, latas pupillas, quas Platicorias vocant: item caligines, pterygia & tenuis lachrymæ cursum extenuat, detergit, purgat & repellit.

Cadmiæ combustæ & elotæ æris vsti & eloti singulorum drachmæ octo: stybis combusti drachmæ quindecim: acaciæ rufæ drachmæ quindecim, aloes drachmæ quatuor, castorei, lycij spicæ nardi, croci, opij, myrrhæ, cerusæ, ebeni scobis, chalcitidis singulorum drachma: rosarum drachma semis: aqua pluuialis adiicitur. Hoc maximum est collyrium & plura præstat quàm promittit.

Xerocollyrium facit ad sycosin, putredines, & carnis excrescentias.

Cadmiæ drac. quatuor, chalcitidis drac. octo: piperis grana quindecim: nardi gallicæ drachma. Cadmiam & chalcitidem ex vino terito siccatoque, & nardo tunc in fuliginē redacta omnia misceto, ac vtitor vt præstātissimo remedio.

Hydro-

Hydrocollyrium efficax ad oculos purulentos, mirificè valet etiam ad sordida vlcera, & myocephala.

Chalcitis croci, myrrhæ, singulorum vnciæ quatuor: mellis libra ex succo senetionis parato. Ego autem ex vino Ascalonite noui me hoc temperasse.

De mulsa.

De mulsa quoque mentionem facere duxi necessarium, vt ex qua magnos longo tẽporis vsu & experientia successus sim expertus. Nam vlcera sordida, & præsertim maligna, carbunculorúmque naturam referentia, hac etiam sola, persanasse me scio: item eos qui pus iam in alto congregarant, & immodicè dolebant, necnon illos qui in siderationem quam Greci σφακελον dicunt, inciderant. Adhæc vbi viscosi humores, aut crassiores constricti, vel impacti hæret. Ignoro autem, an quis medicamentum hoc præclarius, aut efficacius, aut blandius inuenerit. Præcipuè verò valet etiam, in quibus multa pituita crassior oculis innascitur. Nam præterquam quòd ipsam purgat, & sine dolore eluit, non sinit eam rursus procreari: præstat hac vti, quam spongia continuè palpebram mouere, vt quæ exasperet, doloremque faciat. Noui enim lippitudines ex crassiore pituita ortas, etiam nullū prorsus Mulsæ vires.

ſus collyrium admiſiſſe: mulſam autem ſolam ipſis gratã fuiſſe & collyrij vſum abũde ſatis expleuiſſe. Scire aute conuenit mulſa paranda vtendaq; præſertim rationem ac modum efficere, vt etiam ipſa multo his plura præſtet. Non enim ipſa meraca & craſſa coſ̃ui debet, ſed ita vt guſtu exiguum obſcurumq; dulcedinis ſenſum linguæ præbeat, precipue quando non ſolum exulceratio: ſed etiam inflammatio mixta apparet. At nõ expedit, vt ſolo ſpecillo vſus mulſam inſtilles ſed multo adhuc ſatius, ſi etiam vitreo quodam, & anguſti oris vaſe mulſa repleto, id perficiatur Quanto enim quis ea copioſiore vſus fuerit tanto magis opitulabitur. Quæcunque enim in tunicis cõtinentur ſiue craßior pituita, ſiue etiam recrementum acre, hæc manere intus nequeunt ſed proijciuntur, & à mulſa abſtergentur, vtendum ea confidenter ad quodcunque res poſtulat. Neque enim aſtrictionem habet, vt oculum denſet & exaſperet: neque frigiditatem, vt torporem inducat ac materiam conſtringat, aut rupturam, aut eroſionem, aut aliam quampiam duritiam, aut acrem qualitatem excitet. Propter hæc etiã ſi collyrio quis vti velit, confert hæc primum oculos abluere atque ita illud admouere, quæ vnicuique curationi cõgruunt. Nullus enim

adhuc

adhuc metus erit. Vbi oculus recremētis ex mulsa liberatus fuerit, & si res exigat, etiā alia multa experimenta, & præclara prodita inuenias: Verùm ne longius sermo protrahatur, sufficiunt hæc quoque iis, qui vires intelligunt, vt inueniant alias quoque omnes, quæ ipsi adsunt facultates, non modò ad tales oculorum affectus, sed etiā ad alias totius corporis curationes.

Ad staphylomata excellentissimum.

Chalciditis, croci singulorum drachma: mellis drachmæ quinque: aquæ quod sufficit.

Collyrium maximiani.

Collyrij Cigni partes duæ: collyrij Hermolai magni & parui singulæ partes: hæc tria accuratè in puluerem redigito, & tenui in cretæ cribro aqua excipito: ac in collyrium reductis, in omni magno dolore non statim per morbi initia sed vbi vehementior euaserit, & in statu, sit vigiliáque induxerit, vtitor. Nam præter id quod dolorem finit, etiā somnū cōciliat: Valet etiā ad oculos puruletos, quos Græci hypopios appellāt, myocephala, & staphylomata. Vsus eius est ex ouo: melius autē habet si oculis sublimatur.

quàm si instilletur: item sub palpebris vtendum est si qua scabricies ipsos infestet: verùm in myocephalis, & purulētis, post inunctionem medicamēti oculum deligare oportet, aut panniculo lineo in aquam frigidam intincto, aut spongiam, & ipsam aqua imbutam, quæ ambiens habeat linamentum, ne oculus adustionem experiatur.

DE CARBVNCVLIS QVI in oculis excitantur. Cap. 7.

Oculor. Carbunculi curatio.

QVoniam carbunculi & oculis & reliquo corpori accidunt, necesse est horū quoque curationem explicare, qua via & ratione administretur. Quippe cum ex sanguine nimium torrefacto trahant originem, meritò dolores, siderationes, & magnas inflammationes oculis inferunt, vt periculum sit, ne etiam toti excidant. Interdum verò conuulsiones quoque & deliria, propter cerebri & membranarum eius vicinam, pariunt. Quare vacuatio per sanguinis detractionem ante omnia in huiusmodi adhibēda est. Vena cubiti potius secta, quæ humeralis nominatur: vel si fieri potest, ea quæ directe oculum respicit per interualla autem, & paulatim. Non alienum est etiam per aluum purgationem moliri, scammonia lachrymam pro ægri viribus exhibentes: ita vt eam ex cremore ptisanæ ipse assumat.

Noni

Noui enim quoſdam ægros ne odorem quidem ipſius ferre, nam ad vomitum ſtatim incitantur quod in iis qui lippitudine laborant longe peſſimum eſt, dum tunicæ in eo ſint periculo ne ex diſtentione rumpantur. At poſt has euacuationes, ſiquidẽ etiam totum corpus tibi acrioribus ſuccis obnoxium eſſe appareat, lauare ſtatim balneis temperatis & dulcis aquæ, non abs re fuerit, & caput leniter admodũ detergere, ſi opus ſit, vitellis ouorum cum ptiſanæ cremore, & exigua ſapa. Nã ſi oculos ipſorum vehementer moueas, fluxionẽ proritabis. Ne concedas autem vt æger diu in calido aere moretur, neque caput frequenter in calidæ ſoliũ intingat: vtraque enim oculis ſunt nocua frigida ſanè, vt noſtis, cùm ſuperficiem denſet, & recrementa includat, plurium dolorum cauſa efficitur: calida verò cùm rarefaciat, fluxiones admodum mouere cõſueuit. Summa igitur & extrema in omnibus morbis, præſertim autem oculorum fugere oportet. ſimiliter caue, ne caput oleo inungas. Nam cùm id meatus impleat, obturétque, efficit, vt ipſum nõ perſpiret, idq; fluxionis cauſam præbet. Subinde verò etiã cùm oculos ingreditur, cruciatũ excitat acriter ipſos rodens. At balneũ egreſſo iubeto vt tepidã aut ptiſanam per ſe, aut cũ aliquo eorũ quæ ipſam

dulcem reddere queant assumat: dico cum rhodomelite, aut hydromelo, aut chrysattico, præsertim primis diebus si æger stomachum quoque nimia humiditate debilitatum habeat, vel si etiam per seipsum sumere abhorreat. Domu profectus æger, per initia quidem dierũ cibum recremeti expertẽ edat, ut lactucas, quæ merulia & thridacinas appellãt: item intyba, alias cruda, alias etiam decocta, Præter hæc etiam fructus quos Græci oporas propriè, nos poma vocamus, maturos & dulces assumet. Nam adeò recentibus ex balneo omnis, ut summatim dicam, victus refrigerans & humectãs conuenit: ubi autem oportunũ tibi visum fuerit, cibum deinceps mutato, datoque piscem molli carne præditũ, & assum & elixum. Sit autẽ sturnus. psitta, bug. ossus, & si quid eiusmodi inter pisces idoneum inuenerit. Procedẽte tẽpore transeundũ est ad gallin. i cohortalẽ priusquam ad ipsius pullos, ad pectus phasiani citra pinguedinem, anserum alas sic ut omniũ eiusmodi decoctio sit recremeti expers, citra condimentũ acre, aut salsum. At cùm fluxionis tenuis rursus est, qui frequens alimentũ desideret, admisceri debent quædã frumentacea gallinis, ut halica, aut chõdrus, aut ptisana, aut seminalis placenta, quæ itriõ dicitur, aut similago aut

mica

mica panis, aut oryza: si hoc quoque requiritur, ut etiam venter impediatur, sistaturque. Finitis tandem doloribus, et fluxionis impetu, si ægrum etiam copiosiore cibo indigere intelligas, carnes suillas quoque præsertim pedes offerto. Vinū autē tenue, benè albū, odoratū & aquosum ipsis exhiberi debet. Vbi iam affectus declinare videtur, moderatione in cibo & potu obseruata, hæc sanè ceu in victu asſumi debēt: auxiliis aute hisce vtendū In primis igitur cognoscendū, collyriorū vsum tales quidē affectus per initia nō ferre, cū plurimū ab eis offendantur: verùm mul[?]a aquosissima vtendū est, aut succo fœnugræci ter, quaterue aut etiā sæpius, si succi per decoctionem extracti iure exiguo adiecto indigeat. Extrinsecus autē cataplasma ex palmulis, croco & mica panis inducetur. Porrò vbi immodicus ardor affligit, & crusta adest, vt etiā palpebras depascatur, plantagine minorē, aut maiorē cum mica panis obducito. Etenim refrigerat, & duriciē carbunculi emollit. Nihil minus etiam proficit perdicias, præsertim si membranæ rhagoidis procidentia viget, totiusque oculi distensio, sy deratio & multus dolor. Herba autē imposita deligāda est. sic enim efficax est: quoniā etiā oculi peculiarem situm recipiūt, vbi & Myocephala, & staphylomata in eis nasci cō tingit: verùm hoc rarò euenit. Nam car-

bunculo intereunte, totus simul oculus perit, tunicis totis diruptis, & humoribus effusis, quod in magnis carbũculis euenire solet. Sin autem hoc non comitetur, staphylomata verò aut myocephala, quemadmodum dictum est, gignuntur, tum etiam collyriis ad talia inscriptis, & præsertim magno diarrhodon vtendum est, cuius scripturam hanc vobis apposui.

Collyrium diarthodon magnum cognomento.

Rosarum viridium quibus vnguis sit detractus drach. 2. cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ. 4. croci drach. 6. opij. stibis, singulorum drach. 3. æruginis drach. 4. squamæ æris drach. 2. nardi Indicæ drach. myrrhæ drach. 3. gummi drac. 24. Aqua pluuialis additur. Nos frequẽter sumus experti: confert ad magnos dolores pustulas, ardores, staphylomata procidẽtias, oculos purulẽtos, item ad veteres & diuturnas fluxiones cõtumacésque affectus.

Collyrium quod ab ouis δι ὠῶν Græcis dicitur: opitulatur carbunculis, vlceribus, procidentiis, oculis purulentis, & fluxionibus.

Spodij croci, amyli tragacãthæ, singulorũ drachmæ octo. Excipito ouorũ octo albuminibus. Hoc eodẽ die & vno illitu mẽbranæ oculo-

oculorum proficit.

Collyrium diarrhodon aliud, oculis purulentis, staphylomatis, myocephalis, & lippitudinibus in sphacelum degenerantibus vtile.

In staphylomatis quidem ex lacte, in aliis autem ex ouo. Cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ octo: æris vsti drachmæ quatuor: rosarum siccarum drachmæ quatuor: opij thebani drachmæ duæ: croci Sicilicis drachma: myrrhæ drachma: lapidis schisti drachmæ duæ: gummi drachmæ sex: vino marinæ experte, aut palmulato excipiuntur. Sufficiunt sanè & hæc ad affectus commemoratos. Sunt aliorum quoque collyriorum descriptiones, quæ eiusmodi præstare queant, præsertim collyrium Diathece, Theodotiū, & quæ similiter componuntur. At ne etiam nos, dum hæc scribimus, omnia collyria in memoriam reuocantes sermonem producamus, vbi pauca de pterygiis & ægilopibus adiecerimus, orationē de oculis absoluem⁹.

Ad pterygia & sycoses.

Chalcanti, salis ammoniaci gummi paria pondera aceto læuigata in collyrium redigito, & vtitor.

Aliud.

Lachrymam populi arboris, cum duplicato melle illinito.

Aliud.

Aliud.

Sepiæ testa cremata, læuigatáq; simul cũ sale foßitio, excrescentias carnis in oculis, & pterygia consumit.

Aliud, ad palpebrarum scabricias.

Sepiæ testa ignem non experta, in collyrij modum concinnatur, & infricatur. Ita enim collyria purgantia vim suam magis ostendunt.

AD RHYADAS. Cap. VIII.

Rhyas fit angulo imminuto: interdum etiam prorsus abolito. & si hoc fieri contingat, talis Rhyas curationem non recipit. Inspiciendum autem est, considerandúmq; totum corpus. & si vitiosis scatet succis, purgare nimirum ipsum oportet atque ita, quæ mediocriter astringunt, ei adhibere: commixtis illis quæ carnem augere possunt, qualia sunt quæ ex vino parantur collyria si cõ temperentur iis quæ ex glaucio & croco constant. Puluis autem probè facit, qui diacrocu appellatur: item aloe sola potius inspersa. Oportet autẽ vino eam prius lauare atq; ita in pollinem redactam ipsam inspergere, sic vt paulatim admoueas.

Aliud bene faciens ad Aegilopas.

Alterci folia viridia affatim in vino decocta, & læuia fronti imposita, bene auxiliantur item vinum solum per se probè opitulatur si quis spongiam eo imbuens, continuè frontem attingat. Quòd si alumē etiam vino inieceris simúlq; coxeris, vinum reddes adhuc efficacius, & quod magis siccare poßit, necnon reprimere. Aegilopū ocul. remed.

Ad Aegilopas.

Aegilopas statim ab initio consistentes, lenibus medicamentis, & siccantibus curare oportet. Nam à rodentibus, aut acribus malè afficiuntur, & ad ampliorem tumorem perueniunt,

Ad incipientes Aeagilopas.

Ad incipientes Aegilepas proficit glaucium & crocus, si vnà cum succo perdiciadis illinantur: mutare autem continuè medicamentum oportet. Ego sanè incipientes iam, & nondum in opus conuersos horum vsu, ne in suppurationem mutarentur, prohibui.

Aliud.

Halica ex aceto cocta, nō modo incipiētes Aegilopas, sed etiam inueteratos iam, & in pus conuersos mirabiliter sanauit. Caterùm læuigata probè imponi debet: quòd si etiam pus inhærescens deprehendatur, rumpit ipsum, & vsq; ad os penetrat, adeò validū est.

est medicamentum. Hoc solo quoque vsus, non modo ægilopas, sed etiam diuturnos ægilopas curasse me noui.

Aliud.

Ruta satiua vnà cum lixiuio, quod primum destillarit, læuigata probè admodum ægilopas tollit curatq; (per initia quidem) hoc præsidium eis impositum modicè rodit, postea verò non item. Ac mirum est, quemadmodum vnum quoddam ex adurentibus, ita etiam hoc medicamentum vsque ad os penetrare, & ne (cicatricem quidem indecoram) relinquere.

Aliud vsu probatum.

Internam arundinis membranam, id quod rotundum circa nodos inueniri consueuit, acceptum melli iniicito ac particulæ affectæ imponito, mutans quotidie quater. Vbi locum probè repurgaueris, mulsa cum spongia oculari abluito. Adhæc prædictam arundinis membranam per se imponito, ac miraberis.

FINIS LIBRI SECVNDI.

ANNOTATIONES IN secundum librum.

Aliis fol.156.lin. 1

τισὶ. Alij legunt τρισὶ quo significatur tres lib. ab Alexand. de oculis scriptos esse.

Co

Cogantur folio eodem.lin. 11

Ἀναγκάζεσθαι Igitur legēdum non ἀνακλε-γιστα μὴ ζητεῖν ἐξ ἑτέρων ἀναγκάζωνται nō co-gantur aliunde quærere

Bucinis.fol.148.lin. 3

Βούλβιον à nomine latino vulua deductū esse putat Goup. ὑποκοριστικῶς quo signifi-catur animalium vulua cuius esu pituito-sus sanguis gignitur στέρνιον autē petitam esse vocē ex vulgari Græciæ sermone,qua significatur testacei alicuius species. Ali-quādo inter pisces duræ carnis sic enu-merat vt etiā βούλβιον testaceorum species esse videatur,aliquando vero inter carnes.

Piperis.fol.149.lin. 16

Alij collyrio huic aduersus acres fluxio-nes piper non admiscent.

Mamyræ.fol.156.lin. 6

Mamyra vt declarat Paul. est radicula herbæ frequentibus tuberculis intume-scēs quæ cicatrices & albugines extenua-re creditur quippe cum abstergendi vim possideat.

Oeruginis fol.eod.lin. 23

Vide quid sit apud Dioscoridem

Myrrhæ fol.157.lin. 14

Dele myrrhæ drach. quatuor præcellit enim myrrhæ Drach.duæ.

Hieracidem.fol.160.lin. 2

Videtur author (ait Goup.) hic significare. Hieracium, quo oculorum obscuritatem accipitres (vt scribit Plinius) discutiunt.

Cremore. fol. 168. lin. 28

Ipsius sub. Scammoniæ non prisanæ, est enim scammoniæ radix (vt scribit Dioscorides) βαρύοσμος & (vt Plinius scribit) nauseosa.

Merulia fol. 170. lin. 8

Harum dictionum alterã superuacuam esse annotat Goup. Nã recentiores Græci Psellus & Simeon Sethi, μαρούλια vel μαϊούλια appellant, quas θριδάκινας alij.

Oculos fol. 172. lin. 19

Υπόπυοι quorum totus orbis aut dimidium pure occupatur.

Gal. lib. 14. Meth. med.

Sicilicis fol. 173. lin. 20

Ex Silicia. In aliis legitur κίλικος ex Cilicia, & fortasse rectius, Præstantiss. enim est ex Coryceo Ciliciæ, postremus omniũ est centuripinus ex agro siciliæ.

Palmulato fol. eod. lin. 13

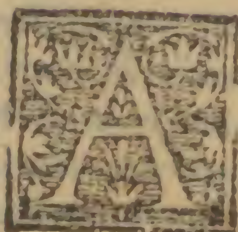
Σπαθίτην. Paulus etiam lib. 3. ἐλαίου σπαθίτου meminit. Est autem σπάθη, id vnde fructus palmæ dependet, dicitur & ἐλάτη.

ALEX

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER TERTIVS,

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete.

DE AVRIVM AFFECTIBVS. CAPVT I.

VRIS multis admodũ, & varijs vitijs subiicitur. Etenim ex frigida sæpe, & calida intemperie, nonnunquam etiam ex viscosorum humorum obstructione, & spiritu flatuleto, necnon inflammatione extra ipsius meatum, aut intus constituta: adhæc ex calidi sanguinis biliosi influxu, & alijs de causis valde multis laborat, de quibus omnibus dicetur, conuenientibus singulorum notis adiectis. Incipiamus igitur primũ à dolore: quoniam hic potißimum accidens, artem ad curationem incitat. Aurium dolor.

Si dolor ex obstructione eueniat.

Quia verò dolor, & à craßioris spiritus

obstructione, & viscosis crassisq; humoribus quibus non patet exitus generatur, necesse est causam doloris effectricē discernere.

Internotio vtrum ex spiritu, an viscosis humoribus, vel inflammatione aurium dolor excitetur.

Dolorem ex crassiorū viscosorumq; humorū obstructione potius cōcitari artificiosa quis cōiectura hinc deprehenderit, quòd ager capitis sentiat grauitatem: item quòd cibi precedētes, & potus succos frigidiores, & magis humidos procrearint. At si distentio quidem orta fuerit, grauitatem verò in capite vel aure neutiquam percipiat, spiritum flatuosum & crassum, qui nō inueniat exitū, doloris causam potius existimandū esse manifestò constat. Sin autē granitatis simul, & distentionis, calidttatis & doloris pulsatilis sensus oriatur, inflammationē efficientē esse causam doloris, qui à sanguinis excalefacti influxu originem habuerit, bona ratione existimare licet. Ac venā in cubito prius secare oportet: deinde sic ad auxilia digredi quæ inflāmationes sedare prædicātur. Clarū verò est, id in aliis quoq; humoribus fieri debere: ac spectari vtrū humores quantitate an qualitate offendāt. Et si quidem copia dolorē parit, ea sanè quæ biliosa esse videntur, victu contēperare oportet, la-

ctuc-

uca cucumere intubo pepone malis, ma-ua: & inter pisces dura carne præditis, & is quæ bilio um calidúmq; humorem permutant. Similiter autem pituitosum extenuare & cibo & medicamentis conuenit. Vt enim sic nos agimus, humores qui fuerant, medicamentis purgantibus facile xcutientur: & ea quæ applicantur, præentius ostendent adiumentum.

Curatio doloris ex humorum obstructione & spiritu contracti.

Si itaque dolor ex inflammatione propter obstructionem oriatur, constat his rectè pplicari, quæ abstergere & incidere sunt donea: quale est aphonitrũ, mellis & aceti ulo ei mixto. Item fel ouillum ex oleo his dmoueri conuenit. salutare etiam amygdalinum oleum fuerit.

Aliud.

Porri succus si instilletur, per se bene facit, & cum mellis momento.

Aliud.

Caparum succum cum melle mixtum instillato.

Aliud.

Origanum tritum ex melle & lacte muliebri infundito.

Aliud.

Fel caprillum cũ porri succo vehemẽtioribus obstructionibus admoueto. Multa ve-

rò sunt & alia à veteribus prodita, tũ simplicia, tum composita medicamẽta, quæ obstructionibus ex humoribus aut spiritu flatuoso ortis accommodari possunt: ex quibus facile est deinceps complura deligere, vbi causa, quæ offendit, cognita nobis fuerit. Deligenda verò potius quæ abstergere, incidere, & purgare citra vehementem rosionem solent. Verùm in illis huiusmodi vitare conuenit, in quibus dolor magnus, & copiæ suspicio subest. Frequẽter enim talia etiam fluxionis excitatæ causam præbẽt, vt & aures magis fluxione laborent, & dolor amplius irritetur. In quibus autem non multus vrget cruciatus, sed diuturna quædam affectio apparet, & ea quæ dicuntur, æger difficilius audit, in huiusmodi non alienum est etiam illis vti, quæ largius rodere & abstergere possunt: quorum è numero est dracunculi succus, asari, & pæoniæ, atque his similia.

Ad obstructiones sine dolore incidentes.

Veratri albi drach. duæ: nitri drach. 16. croci drach. 3. Læuigata in pastillos ex aceto redigito, ac vtitor ad obstructiones, quæ sine dolore obueniunt: item in grauiter audientibus.

Aliud.

Veratri nigri radices ex aceto & melle læuigat

nigatas instillato. Notum vero est, nullum frigidum medicamentum auri adhibendum esse, sed prius concalfacta, & multo magis, cum aurem densatam obstructámque fueris suspicatus.

Aliud.

Peucedani liquor, cum irino oleo, aut amygdalino, vel betæ succus cum felle taurino laeuigatus instilletur.

Aliud.

Floccum felle taurino imbutum laeuigatúmque auri imponito.

Aliud.

Fel bubulum, aut ouillum instillato, aut capræ vrinam continuè infundito.

Ad grauem auditum & dolorem, compositum medicamentum.

Myrrhæ drachma: thuris drachmæ quatuor: amygdalarum amararum purgatarũ grana viginti: aphonitri drachma: croci drahmæ quatuor: opij drach. tres: galbani drachmæ duæ. Galbanum cũ amygdalis seorsim laeuigatur, excipitúrque aceto cum reliquis. Vtitor in magno quidem dolore ex rosaceo: in graui autem auditu, ex aceto. In impresso græco, tres.

Aliud multis vtile.

Probatum medicamentum, præsertim in vlceribus vetustis, & depascetibus, item in

iis qui ex flatuoso spiritu & viscosis humoribus admodum grauiter audiũt, vt etiam in surditatem prolapsuri sint. Bene autem proficit etiam ad veteres sonitus & sibilos cedria hieratica lauigata ex aceto. Vtitor ad prædicta omnia, infundẽs per specillum, aut panniculum inungens, aut stuppam, aut lanam, aut vt voles excogitare. Est enim medicamentum valde efficax.

De dolore ex frigida causa nascente.

Aur. dolor ex frigida causa.

Quòd si dolor frigidis vẽtis, & humidioribus, balneisque eiusmodi prægressu, ortus fuerit, constat etiam horum curationem facilẽ esse: ac iis quæ calefaciunt medicamentis, vti oportet. Multa verò sunt vel inter simplicia, quæ hoc præstare queãt quemadmodum & præstãtissima nardus per se excalfacta & ruta oleo incocta. Porrò ad maximas perfrictiones piper quoq; ex oleo bene facit. Item euphorbium, similiter allium, cepa, lauri folia, styrax, casia, calamus odoratus, irinum oleum, amaricinum, laurinum, & opobalsamum. Sic igitur doloribus ex frigida intemperie natis mederi conuenit.

De dolore ex calida intemperie.

Aur. dol. calida intẽperie.

Dolorẽ, qui à caliditate, aut humore acri excitatur, cõtrariis ipsum quoq; curare oportet

tet, pro causa effectricis magnitudine, id quod conuenit, accommodantes. Itaque ad mediocres intemperies optimè facit etiã oui albumen quemadmodum in oculis, si tepidum paulatim cum lacte muliebri infundatur. Pari modo cum quodã collyrio dolorem sopiente, quod anodynon appellatur: succus quoque perdiciadis strenuè valet & per se, & cũ exigua parte rosacei mixtus Idẽ præstat rosa cum aceti momento, præsertim in feruente admodum & ignea intemperie. Pari modo etiam succus solani, coriadri, & hastulæ regiæ plurimum auxiliatur.

Aliud.

Buccina quæ carnem viuã habeant, tria cum oleo amygdalino incoquito, ac vtitor. Naturaliter autem hoc idem præstant aselli, qui iuxta situlas inueniuntur: item terræ intestina consimiliter.

DE INFLAMMATIONE quæ meatum auditorium intus obsederit.

CAPVT II.

Siue meatus auris, siue alia ipsius quæpiã interna particula freqũeter inflammatione laboret, acutissima pericula vicinia regionis & genere substãtiæ inducit. Etenim neruus, qui internã auris superficiẽ sublinit, cùm sit sensibilis, validos do- Auriũ inflãmatio.

 lores,

lores, acutosq; excitat, ut etiam cerebrum in consensum perducat. Unde febres & deliria sic affectus oboriũtur. interim vero etiã letales. Ac iuuenes quidẽ ex acutissimo ipsis eueniẽte dolore, aut delirio, aut ortis febribus, intereunt: senes autem febri quidẽ non subinde corripiũtur, neque affectu conuulsorio, neque delirio. Nam cùm humor qui superat frigidior ipsis pariter, & crassior existat, ipse sibi ligamentum factus, in affecta parte manet. Atque idem longo tempore suppurascere incipit, & vires paulatim debilitata, antequàm ille concoctus fuerit, mortem inferunt. Materia enim dum non euincitur, tandem ad partes principaliores confluit. In iuuenibus non celeriter suppurascit: nã acumen doloris generationem puris prauertit. At si quando etiam inflammatio in pus conuerti videatur, ægri dolore liberantur, & salutem consequuntur.

Curatio inflammationis.

Ad inflammationes moderatas sanè conducit rosaceum ipsum & per se, & cũ modico aceto infusum: similiter etiã glaucium in cote ex modico aceto detritũ tepidũmque infusum: adhac eodem modo omnia quæ ex glaucio & croco parantur, etiã ipsa moderatis inflammationibus medentur, item rumicetorum quoq; cucurbita succus ad maximo-

mos eryſipilaceos affectus, & per ſe & cum roſaceo auxiliatur: adhæc glaucium æquali pondere cum opio mixtum, & ex lacte muliebri infuſum, ſimiliter feruidas inflãmationes, maximosque dolores lenire cõſueuit. Eodẽ modo & caſtoreum in magnis doloribus proficit, ſi æquale opio miſceatur, lauigeturq; ex ſapa, & auri tepidum iniectum generosè lenit. Conſtat autem opium deligẽdum eſſe vetus, eo quòd nos magnã ipſius in torpore inducẽdo facultatẽ vitemus. Ego enim noui quendã ſolo vſum opio & vocẽ & ſenſum ægro ademiſſe, vt ne opobalſamo quidem, aut aliis quibuſdã calidis iniectis, homo amplius reſtitui potuerit. Quocirca ſi etiam quis ob multum dolorẽ opio, aut alio quodam torporis faciundi vim habente vti coactus fuerit ſemel ipſum, aut iterũ offerre conuenit: poſtea vero caſtoreum, cum oleo tepido inicere. & extrinſecus lanã oleo calido, aut nardino, quòd adipem anſerinum habeat imbutã omni ex parte circũdare, ſi torporem ex frigidis cõtractum curare moliaris. At cùm mediocris eſt inflãmatio, & non admodum feruida, vbiq; non eſt febris valde calida, æger non ſit ætatis vigentis, etiam paulo tetrapharmaci, quod nonnulli Baſilicum appellant, miſcere nardinũ vnguentũ, ſi hyems fuerit: ſin autem æſtas ro-

Opij vires.

faceŭ oportet. Pulchrè verò iuuat & adeps anserinum, aut phasianorum, ipsi adiectus. Fiat autem quemadmodum etiā diuinissimus Galenus docet, cuius verba ita habent: Ego vero magno dolore conflictantibus nullum medicamentum infundo neq; lana extergo, experientia edoctus, satis esse ne attingere quidem meatum auditorium, quo tēpore dolor infestat. Specillo igitur lana inuoluto foueo dolentes, hoc medicamento moderatè adeò in clystere auriculario tepefacto, vt interrogātibus nobis ægrū, num tepidū ei videatur, & calidius adhuc ipsum ferre possit, eò caliditatis illud perducam, vt neutiquam offendatur. Itaque specillum in medicamentū sic præparatū intingēs, & iuxta meatus initium leniter deponens, in altum fluere finito, ac deinde iterū atque iterū & subinde intingens, idē hoc facito, nullo tēpore interposito. Notum verò est, quod si hoc factum fuerit, omnino aliquid etiā foras effluxū iri, meatu auditorio toto repleto. Hoc igitur quàm licet modestè excipito, meatum non attingens. Postquam verò abundè foueris meatū qui medicamēto repletus est, relicto mollē extrinsecus lanā imponito ori meatus, totiq; auri. At si opus sit rursus fouere, lana quæ extrinsecus imposita est, sensim ablata, rursus similiter facito, cauens quatenus fie

nus fieri poßit, ne aliã quoq; corporis partẽ quandã attingas Atque hinc mentẽ adhibeto, ceu maximo auriũ curationis præcepto. Hæc igitur prodidit Galenus præcipiens nobis, vt in omni dolorifica inflãmatione hac vtamur nulla distinctione apposita. Ego autẽ potius iuuenibus vt dixi, & calidis tẽperamẽto itẽ in quibus ad nodũ ferues est inflãmatio subinde vero etiã cũ febri vtendum vobis dedi: præsertim si ægrum æstatis tempore & in regione calida, laborare contingat. Præstat autẽ si fomento quoque ob vehemẽtiã dolorũ, vti res postulat, illud in his per spõgias calẽte aqua ibutas adhiberi.

Fomentum ad aurium dolorem, quod per spongias, & aquam calidam applicatur.

Fomentis per spongias aqua calida imbutas, & abunde expressas vtendum est: item iis quæ per cucurbitulã fiunt. Hæc autẽ insecta ei prius aqua calida deinde euacuata, dolenti auriculæ applicatur: vapor enim quidam ex ea mitis ingrediens, dolorẽ solatur. Præterea illis vti fomentis expedit, quæ ex vaporibus per arundines perforatas adhibitis constant. oportet autẽ alterã arũdinis partem auris sinui accommodari: alteram verò in olla quæ operculum habeat perforatum, & vndique constrictum. Sit autem in ea

absin

absinthium aquæ incoctũ, vt vapor, qui sursum ascendit, auris meatus occurrat: collum porrò super ollam inclinare debet: auri vero lanam foris omni ex parte superimponere, & probè tueri, ne ambientes loci adurantur.

De cataplasmatibus.

Aurium Cataplasmata. *Si externa videantur inflammatione tentari, non alienum est etiam farinam ordeaceam aut triticeam sæpe, aut vino dulci, & astrictionis experti incoctam, cataplasmatis modo inducere. Maximè vero cataplasmatibus & spongiis vtendum est, in quibus materiam suppurari suspicamur. Si enim eiusmodi quippiam contigerit, tunc etiam ex farinæ polline cataplasmatibus vti, & tetrapharmaco oportet: aliis et ceratis, quæ ex adipibus componuntur, interdum admixtis: magis autem festinandum est, vt inflammationes à suppuratione tueamur: id quod præstare poterimus, subiectis vsi medicamentis.*

Auriculare Anodynum. Auriculare anodynum valde bonum, si frequenter infundatur, vbi & inflammatio, & distentio vrget, & vehementes admodum dolores infestant.

Adipis anserini, aut gallinacei drachm. sex: opij, myrrhæ, croci singulorum drachmæ duæ: cum fiducia vtitor: valde bonum est.

Aliud

Aliud ad inflammationes non admodum feruentes.

Butyrum, mel, hyssopũ, pari portione omnia tepida instillato: Valet etiam ad sordida Vlcera, & inflammatione obsessa.

Aliud ad dolores qui ex inflammatione proueniunt, atque in hoc ferè sunt, vt in pus mutentur.

Argenti spumæ cerusæ, singulorum Vncia, thuris, iridis, resinæ terebinthinæ, singulorum Vnciæ tres, colophoniæ Vnciæ quatuor: ceræ, olei singulorum libra: adipis anserini recentis libræ duæ: succi lini seminis quod sufficit. Confert etiam furunculis, & podagricis affectibus.

Aliud ad inflammationes ex ictu & fluxione ortas.

Butyrum recens liquatum instillato: necnon adipem anserinum & lac muliebre soluta.

Aliud.

Lac muliebre cum croco læuigatum extrinsecus illinito, præsertim Vbi rubra est inflammatio: sin autem dolorem quoque moueat, confert etiam opium exiguum mixtum illinire.

Aliud.

Argenti spumam, glaucium, crocum ex aqua læuigato, & sapa illinito.

Aliud

Aliud.

Psyllium tritum ex aqua inducito.

Aliud.

Cerussam corindri succum, aut solanum mixta inungito.

Aliud.

Lenticulam coctam cum mica panis obducito, in quibus etiam vlcus est cum inflammatione.

Aliud.

Malum punicum coctum cum mica panis in iisdem affectibus applicato. Prædicta sanè ad inflammationes quæ citra vlcus vrgent, iuuant: ac festinandum, vt eas potius discutiamus. Quòd si vlcus quoque fieri contingat, vel etiam antea acciderit, medicamentis vtendum est, quæ nunc subiungam. habent autem in hunc modum.

Ad aurium vlcera.

Glaucium, lycium, & meconium, quod est papaueris lachryma, trita ex melle auri imponuntur, & vlcera inflammatione obsessa leniunt.

Aliud ad diuturna aurium vlcera.

Cedria melli mixta inunctáque bene proficit.

Aliud ad eos qui multum puris habent.

Mysi

Mysi crematum in olla, tritúmque inspirato.

Aliud.

Cerusa cum melle vtitor: sordida valde purgat.

Aliud.

Aloe & croco aqua solutis vtitor.

Aliud.

Thuris lachryma vino soluta vtitor: hoc etiam carnem inducit.

Aliud.

Spodium læuigatum inspirato: prius autem mulsa, aut lenticulæ decocto aurem eluito: aut rosis ex vino coctis cum melle subluito: aut oleæ foliis contusis succo expresso cum melle vtitor.

Ad vlcera valde sordida depascentia.

Vinũ vrinámque pueri impuberis melli mixta instillato.

Aliud ad eadem admodum efficax.

Sandaracham tritam melléque mixtam instillato: aut penicillum è lucerna, quod ellychnium vocant, probißime vnctũ meatui demittito. Optimè facit, purgat, siccat, ad cicatricem ducit, & dolorẽ aufert: cum fiducia vtitor.

Aliud.

Scoriam læuigatam ex aceto, coctámque sensim auri instillato.

Aliud compositum.

Chlora hoc est, viridis emplastri partem vnam: pastilli ex castoreo partes duas, rosacei quod satis est: mixtis vtitor, aure prius mulsa elota.

Ad sordida vlcera, in quibus pus effluit, & caro excrescit, in hunc modum habet.

Aeruginis rasæ, aluminis, singulorum drachmæ duæ: thuris drachma: mellis heminæ duæ: aceti hemina incoquito, dum mellis fiat crassities, ac vtitor, instillans, aut penicillum circumlitum in meatum demittens.

Aliud ad eadem valde commodum.

Alumē scissile ex aceto læuigatum, dum mellis habeat crassitiem, excipito lana delicatiore: & cum refrixerit, intra meatum auditorium demittes.

Aliud.

Cyphios scrupuli tres: aphonitri scrupuli duo: collyrij Diarhodon scrupuli quinque: lycij Indici scrupuli quatuor. vino excepta, aut succo perdiciadis instillato. Bene proficit desiccat, ab inflammatione & dolore vlcera vindicat. Idem verò præstat etiam

succus.

succus perdicialis cum melle tepefactus, & ad craßitiem sensim redactus, si eo penicillum imbuatur, imponatúrque meatui. Quòd si liquidius ipsum infundis, probè valet etiam ad sanguine ex aure prorumpentem.

Aliud ad valde vetusta vlcera.

Myrrhæ drachma: thuris drachma: marrubij succi drachmæ quatuor: nitri Alexādrini drachmæ duodecim: vrinæ apri drachmæ viginti: nucum Ponticarum drachmæ viginti: capnelai castones, croci, opij, singulorum drachmæ quatuor: amygdalæ octodecim, his læuigatis, ex rosaceo & amygdalino oleo, acetoque modico vtitor.

Ad aures diruptas cõtusásque ex ictu.

Panis calidi micam cum exiguo mellis tritam imponito.

Aliud.

Myrrham detritam ex vino tenui inungito.

Aliud.

Cochlearum ceruices tritas & myrrhæ dimidiam partem imponito.

Aliud.

Manniam thuris lamigatam inspergito. Sin autem opus sit deligare, violenter in his ligamina ventriculi sunt, & diligenter immutandum quod imponitur. Hoc enim nocet, & fluxionis causam praebet.

DE SONITV AVRIVM
Cap. III.

Aurium sonitus.

SOnitus partim ex flatuoso crassoque spiritu creantur, partim etiam ex humore obstructo: interdum ob locorum imbecillitatem, quemadmodum in iis qui ex morbo se recolligunt, accidere consueuit. Iam fiunt etiam ex multo sensus acumine, praeterea ratione crisis, in quibus nihil adhibendum est. Si igitur sonitus nunc excitentur, nunc cessent, & spacio interposito rursus reuertantur, intelligito ex spiritu, cui facilis non patet exitus prouenire, maxime si praecesserint cibi, qui flatus generare possint, et multae cruditates. An vero talis propter viscosos crassosque humores accidat, inde cognosces, quod neque repente oboriantur sonitus, sed paulatim increscat: insuper quod etiam grauitas percipiatur, praecesserintque cruditates balneorum intempestiuorum vsus, & alia quae crudos humores generare solent. Ad sonitus igitur constantes & diuturnos aures ex aceto & melle nitroque eluito.

 Aliud.

Aliud.

Veratri albi, castorei, singulorum drach. 2. croci drach. 3. Reductis in pastillum, & ex aceto detritis vtitor.

Aliud.

Castorei, seminis cicutæ pares portiones ex aceto læuigatas, tepidas immittito. Hoc quoque valet precipue in iis qui ob magnā sentiendi vim ac facultatē vapores sursum ascendentes percipiunt.

Aliud.

Euphorbium ex oleo cyprino læuigatum, calfactúmque adhibeto: valet præsertim ad inueteratos aurium sonitus, & tinnitus.

Ad aurium sonitus, qui ex morbo prouenire consueuerunt.

In iis autem, qui ex morbo aurium sonitus experiuntur, vbi eas absinthij decocto foueris, acetum & rosaceum infundito raphanique succum cum rosaceo, aut veratrum nigrum cum aceto iniicito.

De iis quorum aures sordibus repletæ sunt.

Cardamomum et nitri paulum cum siccatis ficubus, granis exemptis, quæ Græci Cechramidas appellant, exceptæ, in collyria redigito, ac in auris meatū demittito: tertio

quoque die auferto: educit enim multas sordes, & abundè leuat Hoc etiam ad excrescentias carnis conducit.

Aliud.

Nitri torrefacti puluere aurem obturato, atque ita rursus acetum superinstillato: postero die calente hydrelæo eluito.

Si aqua in aurem incidit.

Quòd si aquam auri incidere contigerit, fac vt æger vno pede qua parte auris affecta est, subsiliat, ad eam inclinando ita nanque facilè excernitur. Cæterùm extrahit etiam id quod valde infixum est si quis ore aurem exurgat: id quod per arundinē quoque fieri potest. Vbi verò exuxeris etiam oleum calidum irinum, aut amygdalinum instillato.

Si lapilli, aut alia quædam in aurem inciderint.

Si lapillus, aut faba, aut aliud quiddam in aurem incidat specillum lana inuolutū in resinam terebinthinam, aut glutinosum aliquod intingito: ac vbi in aurem injeceris leniter protrahito ac sternutamentum excitans, os & nares obturato. Nam spiritus intentione, quæ ita fit, id quod intus impactum est, expellitur. Hoc autem continuè facito, diligentia adhibita, vt quamprimùm eximatur. Sin autem neque sic exciderit,

viderit. inflammatione oboriente conuulsiones sæpe comitantur, vt etiam ægri de vita periclitentur. Quare oleum quoque tepidum frequenter infundere oportet, sic enim locus inflammatione liberatus, id quod insidet, facile eximetur. Ac vbi inflammationes solutæ fuerint, mulsa eluere aures cōfert. Quippe id quod incidit, subinde per liquida explicatur & vol ella promptè extrahitur. Iam nonnulli fistula auri imposita ore exuerunt eoque modo attrahentes eximere potuerunt. Ante omnia vero oleo tepido servamentis vt dixi & mul a vtendum est: vbi enim sic nos egerimus, facilè etiā specillo, & quocunque tandē prædictorū voles, ex alto id quod inhæret educetur.

Aduersus aurium vermes.

Vermes auriū corrumpit quidem et oxeleum si instilletur. & capparis succus: simili modo etiam calaminthæ succus, si quid aliud. omnē dolorē cum instillatur mitigat. Item veratrum album aurium vermes tollit, si cum vino læuigetur instilletúrque.

Aliud.

Absinthio decocto ex vino aurē eluito, aut marrubio, & centaureo similiter: ad hæc scammoniam aceto solutam, vel absinthij succum, aut sulphur, nitrúmque cum raphani succo instillato.

DE AVRIVM DOLORIbus ex defluxione, quæ catarrhos appellatur. Cap. IIII.

HOc scire in vniuersum, et cauere oportet, ne subito in doloribus, qui ob defluxionem eueniunt, parti remedia adhibere festines. Nam præterquam quòd nihil iuuant, etiam magis adhuc materiam attrahunt, & vt copiosius ad affectas particulas post concoctionem feratur, irritant. Quare in eiusmodi, & lauandum est, & cucurbitulis in occipitio vtendum: maximè si etiam grauitatē circa caput, & ruborem in facie sentiant: adhæc si æger vinum bibere soleat. Sin autem nihil horum extiterit, verum corpus siccum, & gracile sit, influxioque aeris, victu vtendum crasso temperatoque, ocio et quiete, magis autem balneis. & iis quæ somnum inducunt: quorum innumerū est medicamentum à papaueris capitibus Diacodyon dictum, quod humores acres si quid aliud, concoquere, crassiores facere, & contemperare potest.

SI SANGVIS EX AVribus profluat. Cap. V.

QVod verò sanguinis ex auribus profluuia fieri cōtingat, & pericula quædam interdum comitentur, idque non ratione crisis, hoc quoque in morbis valde

multis

multis videre licet præsertim capite robusto, & materiam foras propellēte: quemadmodum etiā natura hoc per nares, & alias quasdam particulas facere consueuit. Si igitur post concoctionem id spectaueris naturæ impetus prohiberi non debet: quoniā ægri salus est, vbi hoc ipsa tentauerit. Quod si vires interim deiici multa vacuatione, aut alias periculum inducente contingat, tunc ægro succurrendum est, & immoderatus sanguinis cursus reprimendus. Sunt autem multa quæ hoc efficere possunt, & præcipue hæc.

Medicamentum quod sanguinis profluuium reprimat.

Rubi et gallarum aceto incoactarū succum auri infundito.

Aliud ad idem.

Succum prædictadis tepefactum infundito.

Aliud ne sanguis in auribus coeat in grumos.

Pori succum cum aceto mixtū frequenter infundito.

DE SVRDITATE.

Caput VI.

AT si auditus in totum offensus fuerit, quam Cophosin Græci nominant, nos

surditatem, ac quibusdam sane ipsa sine febri quibusdam vero etiam cum febri superueniat quæ ex bilioso quidem humore impetum ad superiora capiente accidit, hæc facilius curationem recipit, aut ventre naturaliter moto, aut medicamento ægris dato, quod biliosum humore vacuare soleat. Quæ verò ex viscosis crassisque humoribus, ad aures decumbentibus generatur, ut in lethargu, catasphoris, cephaleis diuturnis, aliisque affectibus accidit, ea omnis difficulter solui potest, & ægri magna parte ei commoriuntur. Valde igitur affectui resistendum est initium faciendo ab imi ventris purgatione, quæ petetur ex oxymelite Iulianio dicto, & Hiera. frequentius autē ex salibus qui recipiunt euphorbiū, vel qui à nobis parari solent. Videntur quidem inutiles & simpliciores, verum magnas vires obtinent, etiam ad alia multa efficaces, habet autē ipsorū compositio in hunc modum.

Halatium, quod est medicamentum ex sale.

Ammoniaci drach. 2. piperis drac. 1. euphorbij drac. datur pro virib⁹ scrup. 4. aut sex ex ouis, aut mulsa, aut olere, aut quomodocunq; ipsos exhibere velis. Vtiles sunt vertiginosis quoq; & quibus menses retinētur. Vbi iam ventrē inanieris, tandē etiā

ad ea transito, quæ aluum per os educunt, item ad ea quæ per nares humores prouocant & extrahunt. Errhina dicuntur, necnon ad ea quæ sternutamenta ciere solent.

De apophlegmatiſmis.

Hi præstantiſsimi ſunt apophlegmatiſmi, qui ex herba pediculari, & ſinapi constant, ſi ex eis fiat gargarizatio.

De iis quæ ſternutamenta mouent.

Ex ſternutamenta mouentibus, ea conueniunt quæ ex pipere, ſtruthio nobis dicitur herba lanaria Veratro albo herba ranunculo pari portione constans Quæ autem naribus infunduntur ex cyclamini ſucco, & melle commixtis, ſunto.

Aliud.

Probè facit etiam puluis hic per arundinem inſpiratus: iſta recipit: cumini ſicci drachmas. 8. iridis drach. 4. nitri rubri drachm. elaterij drachmam. Trita in lauorem naribus inſpirato. Nam caput copia infestatum egregiè leuat Iam aures etiam bene purgat medicamentum quod ex centaureo colocynthide & Veratro conficitur, ſi naribus infundatur.

Ad grauem auditum & ſurditatem.

Vera

Veratri nigri, castorei, singulæ drachmæ. Aceto exceptis utitor. Conueniunt autē his etiam quæ superius ad grauem auditum, & obstructiones dicta sunt. Talia uero habentur etiam quæ ex succis, nitro, & cedria cōponuntur. Præterea succus chameleæ efficacissimus existit, & ad maximas surditates cōprobatus. Quod si affectus perseuerat, uomitu quoque utendū, qui ex ueratro moueri solet. Post euacuationes, uomitus, medicamenta, quæ per nares mouent, item quæ affectis partibus imponuntur, etiam exercitationem per equos adhibeant, præsertim eam quæ curru obiri solet: & loca mutent. deligito autē maritima potius quàm mediterranea, & balineas naturales dulcibus præponito: harum inopia confert etiam in marinis aquis corpus abstergere. Adhæc caput: præsertim quibus graue est, & repletum, exiccare salubre est: præterea hirudinibus, sinapismis, & cutis perfricatione utendū. Quidam uerò non solùm hæc, sed etiam arteriæ incisionem postea adhibuerunt, & extrema tubicinalis calami parte in auris meatū imposita, ita modulati sūt. Alij uerò per magna tintinabula insonarūt, ac alij alijs machinis excogitatis usi sunt. Nam in magnis affectibus, etiā si multa remedia nihil notatu dignum facere uideatur, tamen excogitanda sunt

Balneæ naturales aduersus surditatem.

sunt, nec labor ad succurrendum detestari, nihilq; omitti debet. Pleraque enim non raro præter opinionem succedunt.

DE PAROTIDIBVS. Caput VII.

AVrium affectus iam persecuti, deinceps opportunè de parotidibus agemus. Scire igitur nos oportet, plurimas parotidū esse differentias quadam enim ipsarum, ratione crisis, concoctione iam apparente, fiunt. quæ neque prauæ, sed potius curatu faciles existunt, multosq; magnis periculis liberarunt. Aliæ verò ex copia cruda contingunt, quæ naturam grauant, simul & nonnihil irritant: quare etiam procedente tempore periclitantur, & medicis multa tentantibus vix ad suppurationem aut concoctionem perueniunt. Accuratè igitur inspici debet, tū qualitas tum quātitas materiæ influētis, & parotidas excitantis. Nonnullæ siquidem ipsarū ex copioso humore calidiore & bilioso, et nōnullæ rursus ex crassiore & frigido generantur. Ex his ipsis rursus, quæ quidē ex copia calidiore cōstituūtur, magnos quibusdā, & vehemētes cruciat⁹ inducūt: quæ autē ex subtili, erysipelata, neq; grauātes, neq; meatus arctātes: quæ autem à crassiore sanguine origi

originem traxerunt grauant. Quæ autem à magis melancholico & crasso prouenerunt, grauant quidem, sed neq; ruborem habent, neque dolorem adeo ipsæ inferunt, tumorem autẽ schirosum repræsentant, quemadmodum illæ quæ à pituita traxerunt originem, laxum tumorem qui [illegible] à Græcis dicitur. Quoniam igitur ipsarum qualitas quantitásq; diuersa est, diligenter eam inspicere & sic ad curationem congruam venire expedit.

Curatio parotidum, quæ à copia sanguinis constituuntur.

Parotis ex sanguinis copia.

Incipiamus igitur à Parotidibus, quæ à sanguinis copia generantur. Quãdo itaq; ex tali humore cõsistũt, necesse est tumores magnos, & rubros apparere, doloresq; euenire continuos, vehemẽtes, & periculosos. Antequam igitur vllam curationem parti adhibeam, ad sanguinis missionẽ procedendũ est. Qui enim nulla vacuatione præmissa, statim ad inducenda cataplasmata transierunt, aut ad aliud quod discutere, aut extrahere Parotidas potest cuiusmodi sunt quæ ex fermẽto & vt co parãtur: hi manifesta tumores extiterunt cur agri strãgularẽtur. Quare si nihil aliud in Parotidib⁹ ex crassioris sanguinis copia constitutis impedit ad sanguinis missionem venire oportet atq; ita cum bona

fiducia offerre quaecunque medicamẽtum, quod affectui conuenire existimaueris.

De cataplasmatis.

Cataplasmata igitur in maximis & dolorificis inflammationibus conueniũt, quae ordeacea farina & semine lini constãt. Sin & durities quaedam fuerit ficus siccas, adipem suillum & laphatum adijcere oportet. Constat autẽ cataplasma coqui debere ex iure foenugraeci chamameli althea & ficuũ siccarum. Tribus diebus post cataplasma inductũ emplastro quod ad Mnasaeum autore refertur admodum leniẽti, & ad ea quae in scirrhũ induruerunt discutienda emolliendasq; durities bene efficaci, Vtitor. Haec autẽ recicipit: Cerae librã: exũgiae porcinae librã: colophoniae Vn. 6. argẽti spumae libras duas: Vini lecti heminas sex. Paratu. Vtitor. Nõ minus autẽ hoc quoq; medicamentum quam praedicta Valet: habent autẽ in hunc modũ Terebinthinae libram: masticha, cerae singulorum Vncias tres: olei gleucini & myrtei quod satis est. Medicamentũ in aquã marina coniicito. Optime facit etiã emplastrum diamelitos per se. & cum psytta. io. Pari modo etiã paeonia in superficiarijs parotidibus, & quae ex sanguine originem trahunt, recte adhibetur

hibetur. Verùm in iis quæ altius delitescũt, & in quibus cutis est dẽsa, crassiorque materia, si nitri paulum, & draconculi radicem cataplasmati iã dicto admiscueris, præstantius adhuc, magisq; discutiens medicamentum efficies, quemadmodum si ammoniacum adijcias.

Curatio earum in quibus tumor est scirrhosus.

Tumor scirrosus in parotidib.

In quibus magna quædam durities apparet, aut picem liquidã, aut seuum taurinum aut hircinum, aut vitulinnũ aut ceruinum, aut bdelliũ, aut styracem cõtinuè addere expedit. Hæc enim omnia duros scirrhososq; tumores dissipare, & emollire possunt. Deligẽdũ igitur ex his est, quod vnicuiq; competit, vbi tumoris discutiẽdi, molliendiq; spes est. Cæterum oleum, quod parotidibus ex frigido subortis, & durioribus superaccõmodabitur, aut irinum, aut sycionium esto, quemadmodũ rursus calidioribus rosaceũ, aut chamæmelinum. Clarũ verò est calidiora medicamẽta melius adhiberi, vbi febris non adest, etiã in diuturnis affectibus: qualia sunt tũ Ariobarzanum, tum Diasdrathiu appellatum, quorum descriptiones vobis subieci, ne eas aliunde conquirere cogeremini.

Emplastrum Ariobarzanium ad scirrhosos affectus efficax.

Spumæ argenti libras tres, & sescunciã: cerusæ libram (& vncias 5.) aquæ (marinæ) vncias vigintiquinq; : olei veteris sesquilibram: buccinorum combustorum vncias septem & semissem: ceræ rufæ vncias nouem: terebinthinæ vncias sex: thuris vncias tres, & scrupulos tres cum dimidio.

Medicamentum Diastruthiu, ad eadem.

Herbæ lanariæ, quæ struthion Græcis dicitur, vnciæ quatuor: ammoniaci suffiminis vnciæ quatuor: spumæ argenti vnciæ quinque: resinæ piceæ libra, ceræ libra, aristolochiæ (rotundæ) vnciæ quatuor, galbani vnciæ quatuor, squamæ æris totidem, mannæ thuris vnciæ quatuor, aceti scillitici heminæ tres: olei veteris sextarij quatuor. Oleum, argenti spumam, & acetum coquito, dum manus non inquinent. deinde lebete humi posito adiice herbam lanariam, ammoniacum, squamam, & galbanum: deinde rudicula agitans, adiungito mannam thuris, & aristolochiam, coquitoque donec in crassitiem coierint. Lebete autem ab igne sublato, moueto. Quidam acetum postea superinfundunt. Hoc medicamentum confert parotidibus, & præcipuè strumis: auxiliatur etiam scirrhosis, durisque condylomatis, neruorum vulneribus, incipientibus panis, visceribus scirrho induratis, & stomachi

abſceſsibus: tophos diſſoluit: in ſumma, medicamentum eſt multis accommodatum.

Quomodo tumor in pus conuerti notetur.

Si tumor nihil quod notari poſsit, imminui ex medicamentis, & cataplaſmatibus diſcutiendi facultate præditis appareat, ſed etiam dolor perſeueret, neceſſe tandem eſt, vt ad ea quæ ſuppurationem excitare, & materiam poſſunt cõcoquere, digrediamur: id autem præſtat cataplaſma, quod ex farina polline cõſit. Lapathum & axungia porcina in hydrelæo coquuntur. Porrò materiã in pus iã mutari inde tibi innoteſcit, quòd rigor præter rationem, & febris nunc oboriatur, quæ prius non erant, dolorq; maior vrgeat. Poſtquam igitur in pus tranſierit, materia mutata tunc etiam magis non modò cataplaſmatis ſed etiam medicamentis, quæ puri generando ſunt idonea, vtendum eſt. Ex ſimplicibus igitur ad huiuſmodi apta eſt aqua tepida, continuè per fotum adhibita, nunc quidem per ſe, nunc autem cum ſapa magis adhuc proficiet. [illegible] triticea farina his incocta prodeſt: ſimiliter & halicæ farina, ſed in humidis magis tum cribris: eadem ratione etiam panis purus pluſquam ſordidus præſtat. Item pix lauigata ex oleo, adeps vitulinus & ſuillus abſque ſale conjectis

Materiæ in pus trãſeuntis nota.

fecti prosunt. Nam qui salis participes sunt, ad discutiendum magis valent. Sunt autem alia quoque non pauca simplicia, quæ suppurationi conferunt, verùm ad composita transire commodius est. Multa itaque sunt etiam alia cataplasmata, quæ ex farinæ polline parantur, (sed nullum præstantius eo quod à nobis confectum est. Recipit autem) axungiæ libram: oua anserina quatuor: sapæ unc. 4. farinæ pollinis libram. Hæc probè læuigata: & in panniculum illita applicato, cōtinuè immutās. Ego autē vbi farinæ pollinem cū sapa & axūgia coxissem, ac postremò oua adiecissem multo leuius medicamētum effeci. Insuper hoc quoque medicamentum probè quod sequitur, adiuuat, vt celerius fiat suppuratio & humores crudi, coctionisq; expertes cōcoquantur. Idē etiā humores in pus conuersos extrahere consueuit. quin & humorē insidentē per tenues, & à visu remotos meatus latenter elicere, vt cicatrices postea tenues & quodāmodo obscuræ appareāt. Hæc autem recipit: Fermeti libram: ceræ vnc. 8. apochymatis vnc. 4. salis cōmunis vnc 4. galbani vnc. 4 salis floris, piperis, singulorū vnciā: seui taurini vnc. 4. saponis gallici vnc. 3 resinæ piceæ libram. Hoc medicametū ita præparatū nō solùm parotidibus, sed etiā aliis abscessibus accommoda-

tur, vbi affectum vtrisq; indigere putaueris: nempe vt humores in pus iam mutati excernantur: qui autem mutati non sunt, concoquantur. *Aliud.*

Eadem qua hoc, efficere potest etiam medicamentum, quod cuminum recipit, cuius scriptura ita habet. Farinæ ordeaceæ tenuis admodum vnciæ 27. salis communis vnc. 5. picis vnciæ: ceræ vnc. 9. nitri, cymini. resinæ frictæ, singulorum vnc. 5. olei vnc. 8. altheæ vnc. 5. cremoris ptisanæ libra: cremoris seminis lini libra. Arida vino in læuorem redigito, & quæ liquari possunt, ipsis superfundito: cremoribus autem seminis lini & ptisanæ diligenter coctis, vt nõ adurantur, medicamento hoc cũ fiducia generatim vtitor in parotidibus, aliisque abscessibus. Etenim maturat, discutit, rumpit, conglutinat celeriter, & dolentia lenit.

Aliud medicamentum ex farinæ pollinæ, quod Diagyrios dicitur.

Bene facit etiã medicamentũ ex farinæ polline, quod hæc recipit. Adipis porcini vncias 6. ceræ vncias duas: ouorũ duorũ albumina: mellis tantundẽ: farinæ pollinis quod satis est. Cerã primùm cũ adipe liquefacito, deinde vbi soluta fuerint, tepefacta ouorũ albumina moderatè adiicito ac melle, pilæ indito probè subigito: atque ita paulatim

farinæ

farinam vſq; ad mediocrem craßitiem: & ea quæ ſoluta ſunt ſuperiniicito, rurſusque diligenter tritis, ſic cum fiducia vtitor, illinitoque: valde enim diſcutit, lenit, rumpit, purgat & in totum abolet. facit etiam angina detentis.

Aliud medicamentum diaſericos.

Ad eoſdem affectus valet etiam medicamentum quod ex ſerico paratur. hac autem continet. Serici libram: olei heminas quatuor, quod eſt ſextarij dimidiũ. coquito, dum manus non inquinet. ad multa efficax eſt medicamentũ ne contemnas ſimpliciũ vilitatem. Iã id quod à nobis paratur medicamentũ ex melle, conducit, ſi cum ſuperiori Diaſericos miſceatur, vt partes quinq; ſint medicamẽti Diaſericos, duæ autẽ eius quod ex melle conficitur. Interdũ verò etiã per ſe poſitum proficit: eſt enim in multis comprobatũ. habet autẽ in hunc modũ. Lixiuij primarij hoc eſt piliariorũ vnc. 6. corticũ nucũ vnc. 2. ſaponis gallici vnc. 6. aphonitri albi vnc. 6. mellis vnc. 3. olei veteris libram: ceræ vnc. 3. terebinthinæ vnc. 7. hoc diſſoluit, ſquamas educit, & multis eſt vtile. Hæc ſanè moderatis inflãmationibus conueniunt, in quibus dolor vehemens multúſque non vrget, & tumores rumpere cogitamus; neque calorem magnum excitare oportet.

De parotidibus quæ ex biliosa fluxione nascuntur.

Parotis ex biliosa fluxione.

At si parotidem ex tenui feruentiq́; sanguine, & in biliosam naturam conuerso generari contigerit, id quoque tum ex aliis multis, tum nihilo minus inde licet cognoscere, quod tumor sit rubicundior, igneus & erysipelati persimilis, ægerq́; videatur tanquam ardere, & tangentes manifestā caliditatē percipiant. In his igitur ea quæ ouis, chamæmelo & sapa cōstant, admoueri debent, quæ in febricitantibus parare consueui: item ceratum febribus abolendis efficax, Ambrosia dicitur, cuius compositio hæc est: Croci scrup. 4. spumæ argenti vncia: olei rosacei, ceræ singulorum vnc. 5. adipis porcinæ vnc. 2. mellis vncia: cremoris seminis lini quod satis est. Hoc quoque medicamentum calidis affectibus opitulatur: scriptura eius ita habet. Ceræ vnciæ quinque S. olei chamæmelini vnc. 2. S. rosacei tantundem: ouorum lutea septem: farinæ fabaceæ vnc. 4. Paratis vtitor.

Aliud præstantissimum ad idem.

Altercum, lapathum, cum axungia lauigata obducito: bis die, aut ter immutans.

Aliud.

Ceræ vnc. 6. colophoniæ vnc. 6. olei vnc. 4. foliorū perdiciadis, vnc. 6. Oleo paratis vtitor.

tor. Iam psyllium quoque per se coctum, & applicatum, proficit: nonnunquam ouis adiectis. quinetiam medicamentum Diachylis confert quod hæc recipit. Argenti spumæ leuissimæ libras quatuor: olei ceræ puræ, singulorum libras septem: ceræ Tyrrhenicæ libram: resinæ piceæ Vncias quatuor: succi psyllij libras tres, succum psyllij ita parabis. Psyllij Vncias tres in aquæ fontanæ libras sex conicito, & die præcedenti aqua macerato, in sequenti igne Vehementi coquito, donec iuris hædini crassitiem habuerit. & acceptum percolato, quicquid subsederit: citò enim coalescit: deinde rursus in lebetem recipito iterumq; percolato. Atque ita calefaciens parato, donec trium librarum pondus receperit: deinde sic argenti spumã per se læuigatam habeto: postea in Vas æreum cum oleo & succis inijcito, mouetoq; lento igne incoquens Vsque ad spissitudinem quæ manus intinctas non inquinet. Inde humi ab igne positis, ceram & resinã piceam immittito: ac Vbi non amplius inquinauerint, sublata in pilam defundito, & rudicula emollita, exceptáque in pelle reponito, ac in quib. Visum fuerit Vtitor. Optima etiã sunt cataplasmata, quæ ex palmulis, mica panis, luteis ouorũ glaucio, croco, & farina hordeacea cõficiuntur. Etenim cõcoquunt, etiã si

quæ durities igneæ inflammationi coniuncta inueniatur. Nonnulli sane iis quoq; vbi sunt, quæ solanum recipiunt: ego vero huiusmodi auersor, quemadmodum & illa quæ alumen, & aliud quid astringens continent: quippe materiam in alto non sine periculo repellunt.

Ad parotidas œdematodes.

Ad parotidas ex pituita prouenientes, quæ nihil habent dolorificum, aut renitens, digredi tempestiuum est. In his igitur competit terra Cymolia inducta & lapathum iniectum ita nimirum, vt prius butyro inungatur. Item calx lota muncta probe tumores œdematodes discutit. Adhæc erui cũ melle applicati aut multa, valde siccantem discutientémque vim obtinent.

De victu.

Victu congruo maximè, & subiecto affectui causæq; eius effectrici accommodato, in primis vtantur. Nã in parotidibus, quæ ex bilioso humore concitantur, temperatus victus, & refrigerans conuenit. Cremor itaq; his expedit, præsertim per initia inflammationis, cùm adhuc est dolorifica, tum ptisanæ, tum halicæ, & similaginis insigniter decoctæ, quemcunque ex prædictis cremoribus æger assumat. Similiter etiam ouorum lutea his idonea sunt, maluæqúe caules. At in-

flamm

flammatione declinante, etiam pisces saxatiles, pulli columbini, & gallinarum cohortalium alæ conducunt. Eisdem etiã in aliis parotidis differentiis ægros uti oportet. Qui autem sine febribus existunt, inter initia si pisciculum, aut Aphratum, aut columbum assumpserint, nihil offendentur.

DE NARIVM AFFECTIBVS.

Caput III.

TVmores quidem præter naturam Polypi naribus obueniunt, Vlcera verò Ozena necnon excretiones naturæ contrariæ, quas aut critica febriũ solutio, aut copia, aut venæ eruptio excitat. Primùm igitur de Ozæna dicturus sum, quæ ex acrium putridorúmque humorũ colluuie procreantur: quæ si acres tantum existant, Vlcera curatu difficilia, non tamen grauiter olentia contrahere solent. Curatio sanè vtriusque huius vitij Ozænæ & Polypi est communis: nempe caput primùm resiccare, eique robur adiicere. Constat enim hæc ex eo propter humorum malignorum redundantiam naribus influere. Quomodò autem caput totum corroborãdum sit, ne quicquam ex ipso superfluum infernis partibus influat, subinde Narium affectus.

comprehensum est. Cum igitur caput validum, robustumq; reddideris, tunc ipsis naribus remedia applicabis. Itaque capiti prius deraso emplastrũ ex salicibus, aut Barbaram quod bitumen & picẽ recipit maximè à Galeno, aut certe à nobis probatum, imponito. Itẽ optimum quoq; est quod ex anemone conficitur: adhæc etiã proprium medicamentũ, quod ex cochlæis in hunc modũ paratur. Myrrha, thuris singulorum vncia: cochleæ integræ quæ petris adhærescũt numero quinq; His in pila tritis, cerã & albumina ouorũ duorũ addito, cõmisceto{q}; ac medicamentum capiti cũ linteo diebus nouem continuis inducito: & si malis humoribus sit infectũ, tertiò id exhibeas: posthæc parti remedia induces. Malorũ punicorũ tria sunt genera, austera, dulcia & acida: quæ adhuc recentia sigillatim cõtundere oportet totaq; accuratè cõfringere, vt succus ab ipsis exprimi poßit: quẽ vbi modicè decoxeris, si liquidior paulo appareat, stanneo vase repones. Quod verò crassum ex ipsis solidũq; reliqueris, rursus in pila exquisitißimè cõtũdes, vt iterũ poßit læuigari, ac collyria inde finge, quæ nariũ eius qui curatur, meatui accommodentur. Dimittẽtur autẽ in nariũ meatũ, in quo Polypus delitescit, & citra rosionẽ, dolorisq; consensum, quẽ acria medicamenta

Medicamentũ ex cochlæis.

Malorum punicorũ genera tria.

mētū efficiunt, lōgioris tēporis spacio ipsum abolebūt. At si humidior molliorq; Polypus tibi appareat, maiorē portionem ex austeris malis punicis iniicias: si durior, ex acidis. Quoniam verò molestū est perpetuo collyrium sustinere, licet etiam quandoq; intermittere: atq; interim succum antea expressum in nares infundere, simulq; ore hiante illinire qua parte palatū versus nares perforatur, pinna, aut specillo lana inuoluto. Ex aridis medicamētis noui quādoque diphrygi polypū citra rosionē longiore tempore consumptum. Adhac non vnū genus pulueris existit, sed etiā quod ex quatuor metallicis cōponitur, chalcanto, chalcitide, are cremato & mysi accipias hac aequali singula pondere, & seorsim teras ex aceto, postea omnia simul misceas, ex vino subigēs, donec glutinosum fiat medicamentum ad mellis spißitudinē. Deinde in ollā recentem coniicito, quam operculo imposito, lutóque oblitum in furnū demittas, vt in carbones illa redigantur. Furno exempta cum vino teras, atque iterū similiter torrefacias, redigasq; in puluerem, eumq; reponas, & cùm necessitas postulat, vtaris. Hic puluis polypos admodum inueteratos cōsumit. Nec parū confert ipsis & praedictum collyrium, quod ex malis punicis cōponitur, aridum minutißimè

me tritum, & inspiratum, aut nucleo specilli impositum. Atque hæc omnia maximè facienda, ne vnquam affectæ particulæ medicamentum desit. facile enim ab humiditate abstergitur. Quemadmodum igitur in lippientibus, ita in his quoque perpetuò medicamentum imponere oportet. vt quod facile ab influente humiditate abluatur. At si quis eunuchus nullum medicamẽtum adferri sustineat, sed ab omnibus irritetur, rosas siccas contusas, tritáque diligenter impones, ac citra rosionem pariter, & mirificè operabuntur. Verùm sæpe adhibẽda esse ista medicamenta constat, lauandáque studiosè ex succo nuper dicto. Porrò vlceranarium pastillis curabis, quales sunt Andronius, Pasionius, Polyides, aut Bithynius, aut is quem ego cõposui, interim ex vino dulci ipsos diluens, interim austero nunc ætate mediocri, nunc veteri, aliàs ex aceto aut viriosο aut simpliciter acido, aut etiam acri admodum, vetusto, vsu medicamentorum ab effectuum accidentibus secũdum prædictas indicationes inuento. Cùm opulentus quidam me rogaret, vt medicamentum quod in ozænæ curatione adhiberem, esset odoratum, hedychro dicto vti cogitaui falerno veteri ipsum diluens. ac mirum est, quàm citò affectus sanitatem receperit. Hedychroi autem confe-
ctio

ctio explicata est in Theriacæ antidoti descriptione, quam Galenus memoriæ prodidit. Iam emplastrum ex pipere albo & oleo rosaceo solutum, & naribus illitum, omnia vlcera mirabiliter persanat. Liquet autem in huiusmodi affectibus, considerata cuiusque corporis natura sanguinem si nihil impediat, mittendum esse, necnon medicamentum purgans offerendum. Cæterum victus ratio quoque obseruari debet, & caput radi, siccarique medicamentis, & pituita per os educi.

Ad sanguinis profluuium ex naribus.

Platani pilulas collectas in vmbra siccato: vbi desiccaueris, super asperum quendam pannum in discum proiicito, illiúsque extremitate confricato. Sin minus, in quodam ex pilis setisue confecto affricato, & semen pilularum proiicito: lanuginem autem inde collectam vase fictili recenti reponito: quum vsus exigit, lanuginem platani impositam fistulæ arundinaceæ, cui geniculi sint adempti, excauata autem sit, qua parte imponitur, ægro reclinato, naribus inspirato ac statim sanguinis profluuium sistet. Sāguinis profluuium ex naribus.

Aliud.

Calcanthum diligēter tritum reponito in

vsu carptum linamentum in medicamẽ intingens, naribus demitto.

Aliud.

Spongiam nouam pice cruda imbutam comburito: eamq́ linaméto tortili exceptam naribus immittito.

Aliud.

Putaminis oui triti pars vna: gallæ Asianæ pars vna: tritas linamento tortili aqua perfuso, aut aceto excipiens imponito. Adhæc puluis Xanthos dictus quo ego vsus sum: Chalciditis combustæ drachmæ centum: calcanthi cremati drachmæ quinquaginta: misyos tosti drachmæ viginti quinq;: æris usti drachmæ duodecĩ & semis. Terito & vtitor.

Aliud.

Mirrhæ, misyos Cyprij, chalcanthi, singulorum drachmæ septem: cort. cum pini, squamæ æris, mannæ thuris, singulorum drach. quatuor: æris cremati, chalcitidis, singulorum drachmæ quindecim: calcis viuæ drachmæ octo gypsi torrefacti drachmæ quatuor. Terito & vtitor,

Aliud.

Stybis, chalcitidis, singulorũ drachmæ sex mannæ thuris drachmæ duæ: resinæ terebinthinæ frixæ drachmæ 4 In puluere redigito, & vtitor. Quòd si in naribus pessimus sit odor, mirrhæ, acaciæ, amomi, singulas drachmas

chmas teres cernéq; , & melle cocto excepta, summo narium apice aut cartilagini agglutinari praecipies.

AD LIVORES FAciei. Caput IX.

Liuores faciei meliloti et fœnugraco decocto fouebis postea collyrio Diarrhodō illinet. Ad recentes autem liuores cataplasma ex farina fabæ cum melle induces. Liuores porro cum inflammatione aqua calida fouebis, & cataplasmate ceu lenticulis decoctis obduces.

DE DENTIVM AFfectibus, ex Galeno. Caput X.

Dentium affectuum alij sanè omnibus euidenter apparent quemadmodum cū perforati fuerint, aut nigruerint aut attriti sint aut neque frigida neq; calida sustinent, sed ob vtrumque, aut alterū solū dolor aliquis ipsos inuadit alij vero non apparent in ipsis manifestò, sicuti quū æger ipse sentire se dolorē affirmat, qui in alio dentis corpore oboritur. Aduersantur enim nōnulli, dicentes dentem, quum os sit, citra dolorē affici queadmodum cum lima excessus ipsorū præsecare cogimur, aut ob aliam quampiam

casionem: de quibus paulo pòst tractabo: nũc enim citra rationalē naturalémque demõstrationē cogito ijs attestari, qui dentē ipsum dolore pronũciāt. Etenim ego quoque dolorem passus, mentē diligenter adhibebā, ceu qui iam prius de hac controuersia audiuissem: sentiebámque manifesto dentem nõ modo dolere, sed etiam pulsare, carnibus inflammatione obsessis similiter. Vnde etiā admiratus sum, an hic quoque affectus, quē vocamus inflammationē, in dente qui lapideam durámque substantiam obtinet, posit oboriri. Quin etiam alio tēpore dentis doloris affectus palàm persensi, non ipsius dētis, sed gingiuarũ esse dolorem, idq; cũ inflammationem experirentur, vt etiam citra compressionem dolerent: imo & vicinitate dentium, cùm duri sint, augescere dolorē ob cõpressionē deprehendi, tanquam vtriusque doloris sensum expertus, alium sanè in gingiuis, aliũ verò in ipsorum dentiũ substantia manifesto noui. & attestor ijs, qui dentes ipsos nonnunquā dolere dictitent. Praterea neruũ qui dentis radici inseritur, dolorē excitari interim, rationi consentaneũ est: dum ille imaginationē cõfusam incertamq; multis prabeat, quasi dens ipse doleat. Etenim & hoc manifesto mihi accidisse deprehēdi: & quòd exigua adhuc doloris pars dēte ex-

empto

empto permanet, id ob nerui inflammationem contingit qui leuatur duntaxat inde, quòd non amplius tendatur, à commissura, qua ossi tendenti inhæsit liberatus respirationémque nonnullam habeat, & quod medicamina quæ adferuntur attingat.

De gingiuarum dolentium curatione.

Gingiuis autem ex inflãmatione ddlentibus, præsentissimum est medicamentum oleum lentiscinum si calore temperatum in ore contineatur. Sit autem recens nam vetustum tanto recenti deterius est, quãto vetustius. Vas in quo illud calefit, in alio maiore collocetur quod aquam abundè calidam contineat. Maximè igitur hoc gingiuarum inflammationi conuenit, necnon si in alia quoque parte tum membranæ linguam integentis, tum eius quæ totum os succingit, dolor ob inflammationem oriatur, hunc lentiscinum mitigat. Quippe citra molestiam & asperitatem repellit quam pleraque austera obtinent, discutitque c. tra ro. onem.

De dentium doloris curatione.

Dentium dolore affecti os aceto calido,

acri, cum galla colluant: aut halicacabi radice cum aceto & galla aut tedis pinguibus in aceto feruefactis, aut tithymali radice in vino vsque ad dimidias decocta, aut alterci radice oxymeliti incocta colluit.

Aliud, quamprimùm dolorem dentium finiens.

Aliorum nuclei quinque: thuris masculi oboli tres: myrti ramusculorum fasciculi duo. Hos foliis ademptis priuatim terito, similiter & allia & thus: deinde hæc simul in recentem ollam conticiens infundensque aceti heminam coquito, tedacea rudicula continue agitans, quo vsque ad dimidias peruenerint, & sic tepidis vtitor. Oportet autem liquorem medicamenti supra locum dolentem diutius tenere: idque tam diu fieri debet, vsque dum ille fuerit consumptus. Porro in maximis dentium doloribus mirificè valet serpentis exuuium in cinerem redactum, quod ex oleo in mellis lentoris spissitudinem cogens dentem purgatum, partesque omnes ambientes circumlinito, & foramini dentis intromittito. Item origanum cum nitro terito ac puluerem gingiuis inspergito, ad mox cessabit dolor. Adhæc liquorem Cyrenaicum, & piper, æquali pondere cum galbano denti imponito.

Aliud

Aliud anodynum ad dentes dolore infestatos, erosósque: est etiam tussi efficax remedium.

Liquoris papaueris drachmæ duæ: piperis albi triti, cribratiq; drachma: myrrhæ drac. 2. styracis drac. 2. galbani drachma: sapæ ad excipiendum quod satis est, cōtundito simul, & in catapotia redigito, denti circumlinēs, & foramini imponito.

Alia ad dentes molares compositio, eadem hora dolorem finiens.

Piperis, pyrethri, liquoris tithymalli, galbani, singulorum drachma: læuigata galbano excipito. & foramini dentis erosi imponito.

Aliud idoneum.

Liquorem aut radicem ipsam laserpicij, aut galbanum cum pipere in ērito: aut opiū cum galbano, aut opoponaco indito, inuolutoq; ac iuuabis.

Alia Mylice, qua vtor.

Aluminis scissi drachmæ quatuor piperis albi drachmæ duæ opoponacis oboli quatuor, soreos oboli quatuor. gummi macerati in aqua drachmæ duæ: ceræ totius ponderis duplicata portio. In aqua calida dissolues ceram, & sic vteris.

Paſtillus ad dentium dolores.

Aluminis ſciſſi drachmæ quatuor: piperis drachmæ tres: pyrethri drachmæ duæ alterci ſucci drachmæ quatuor. Tertio, & ex aceto fingito paſtillos, & in ore continendos dato.

Aliud, ad dentes mobiles.

Gallæ drachmæ duæ & ſemis, myrrhæ drachmæ duæ, mali punici corticum totidem. Ex aceto vtere.

Aliud.

Ad laxas dentes, nigróſque, & gingiuas fluxione tentatas. Gallæ drachmæ duæ, myrrhæ, aluminis ſciſſi, ſingulorum drachma, iridis drachma. In puluerem redigito, & vtere.

Aliud, ad dentes mobiles, & gingiuas eroſas, digito autem loca attingens.

Salis ammoniaci, aluminis rotundi, ſingulorum drachmæ duæ, myrrhæ drachma. In puluerem redactis vtitor.

Aliud, ad dentium eroſiones.

Cornu ceruini cremati, ſalis ammoniaci, ſingulorũ libra: maſticæ, iunci odorati, ſingulorum vnciæ duæ. piperis vncia. coſti vnciæ quatuor folij vnc. 4. In puluerem redigito, & vtere.

Aliud, vt dentem digitis apprehenſum tollas, antea probè purgatum.

Roſam,

Rosam, gallam, staphisagriam, alumen scissum sulphur viuum piper longum, pari pondere miscebis: & redactis in puluerem cedriæ vncias quatuor addito, & cum cera denti superimpones.

Dentifricia Galeni.

Nonnulla ex dentifriciis, à me compositis vsu probata, & efficacia generosa prædita, visa mihi sunt digna quæ literis mandarem: ac primum ea quæ frigidis affectibus dentium medentur: siue ob immoderatam frigidæ aquæ potionem, siue ex fructibus pomaceis a niue refrigeratis, siue aliis quibusdam esculentis aut poculentis, siue præterea ex humore frigido è capite in ipsos dentes influente contractis. Itaque ex humore perfrigeratos, vehementer adiuuat apoplegmatismus, hoc est medicamentum pituitam per os educens. Eos autem qui citra humorem frigefacti sunt, hoc solo medicamine, quod nunc referetur, curare oportet. Eoque etiam post apophlegmatismum vti satius est. vt non solum noxium humorem euacues, sed etiam affectum ab eo nascentem persanes. Compositio medicamenti hoc pacto habet: Duas herbas quarum alia sideritis, alia perdicias nominatur, domi

sensim citra solis obiectum siccato, vt neque humidæ adhuc, neque siccæ existant: & tantum vrito, vt quamprimùm contundi confringique poterint, ab vrẽdo cesses: nam facultas earum nimia adustione corrũpitur. in alia autem ollula comburetur sal fossitius cum alumine rotundo, Attico melle subactus, deinde cum aliis hæc mixta contundentur, & in creta probè tenui cribro rursus contererentur in mortario præstantius enim erit medicamentum, quantò accuratius fuerit læuigatum. vti autem eo oportet solo: dentes fricando, vt vicinæ non attingantur, nisi hæ humiditate scateant nam medicamentum vim habet siccatoriam: idoneum sanè est gingiuis humidis, inimicum autem sicci. Attamen radices dentium post gingiuas eo perfricare conuenit, quemadmodum etiam ipsos dentes. Cæterùm eorum quæ ad huius medicamenti compositionem spectant, talis est temperatura. Herbarum combustarum drachmæ 16. salis combusti cum alumine drachmæ 11. Sit autem herbarum æquale pondus antequam comburantur: sal quadruplo alumen superet, aliorum vero nullum vratur. Arida iniiciantur, prout subscripta habet temperatura: origani comæ drachmæ 2. piperis drach. 2. pyrethri drach. 2. costi drach. 3. apij seminis drac.

3. iridis

3. iridis illyricæ drach. 5. mentæ siccæ drach. 2. cornu ceruini, aut capræ, combusti drach. 2. seseleos, hyssopi singulorum drachmæ. 2. Si odorum ipsum esse voles, casiæ, aut amomi drachmas duas misceto si regi præpares, cinnamomi drachmam vnam inijcias.

Ad mobiles dentes.

Callitrichi seminis vsti libram: aluminis scissi & rotundi, singulorum vnciæ tres, spicæ nardi vnciæ duæ, folij vncia, piperis albi tantundem, pyrethri vnciæ quinque: contusis læuigatisque simul omnibus gingiuas vsque ad dentium radices attingito.

ANNOTATIONES IN librum tertium.

Ex inflammatione fol. 1?1. lin. 12

Hic locus sic latine & græcè emendandus videtur. Si itaq; dolor propter obstructionem & spiritũ oriatur. Præcessit enim aurium doloris ex inflãmatione curatio.

Penicillum. fol. 1?3. lin. 22

Aut Ellyciniũ siue penicillũ optimè vnctũ in meatum immittito. Ellychnium intelligit, quod vulgus Chirurgorũ tentam

vocat.

Ceruices.fol.195.lin. 25

Τραχήλου. Hic non significat ceruicem aut collum, quo testacea omnia carent, & pisces alij authore Aristotele. Sed sumitur pro parte dura & callosa cochlearum pinnarum & buccinorum cui innititur caro. Sic vsurpat Athen. lib. 3. cuius rei cum nomen latinum nullum sit quod Sciam, græco vtendum censeo.

Cataplasma.fol.210.lin. 12

Ex farinæ polline lapatho, axungia porcina in hydrelæo incoctis.

Cum sapa.fol.eodem.lin. 24

Cum passo καὶ γλύκειος προσλαβὸν fit passis & in vite diutius adustis vuis sapa aliud est.

Apochimatis fol. 211.lin. 24

Quid sit apochyma vide apud Diosco. lib. 1. 1

Lixiuij fol. 213.lin. 20

Πρωτοσ ἄκτου vocat id paul. lib. 7

Lixiuium ex cinere & calce.

Corticum nucum.

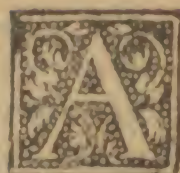
I. nucum auellanarum, à quibus huic medicamento nomen dedit Paul.

ALE-

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER QVARTVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE ANGINA. Capvt I.

NGINA, si quod aliud quoque vitium, acutissimus morbus existit. Nam ægros laquei funisque modo strangulare solet, vnde etiam Græcis merito Synanche appellata est. Quoniam igitur acutissimus est affectus, & statim mortem inducit, necesse est etiã protinus ad curationem festinare. Verùm cùm in omni recta curatione internotionẽ præcedere oporteat, conueniat tum substantiam ipsam affectus, tum causas eius, tum differentias, tum notas vniuscuiusque cognoscere. Ex veteribus igitur medicis antiquiores magna ex parte omnem inflammationis circa gulam speciem, siue intus, siue foris suffocatum minetur, Sinanchen nominarunt. posteriores autem inflammationem quadrifariam diuiserunt: ac internam qui-

Anginæ quatuor species.

dem musculorũ in superiore gutturis parte inflammationem Cynanchen vocabant, externam verò Paracynanchen. pari modo internam faucium, quæ pharynx dicitur inflammationem, Synanchen appellabant: externam verò Parasynanchen. Quæ cùm ita habeant, dicamus iam etiam curationem vnicuique speciei conuenientem. Scire igitur in vniuersum oportet neque reprimentem solam medendi rationem hisce affectibus conferre neque discutientem, sed mixtam requiri: & temporum ratione habita, aliàs repellentia, aliàs discutientia admiscenda esse. Et si quidem morbi fuerit initium, & fluere adhuc materia videatur, tunc repellentia potius misceri debent: ac in statu potiore ex parte discutientia: in declinatione verò ea quæ valentius discutiant. Qui enim sola laxatoria ratione vsi sunt, siue intus siue foris, hi insignium malorum autores extiterunt. Vel enim suffocationem acutissimam intulerunt, vel inflammationem auxerunt, vt his obortis æger postea vix respirauerit, seruatúsque sit. Non solum autẽ temporibus animũ, sed etiam facultatis auxiliorum aduertere oportet. Etenim imbecilliora molliorúque medicamenta iis qui teneriorẽ delicatiorémque habitũ obtinẽt, accommodatius quis obtulerit, nempe eunu-

chis,

chis, pueris, mulieribus & horum similibus: valentiora autē, durioribus & fortioribus corporibus. Etenim quemadmodū duriora corpora à refrigerantibus per sanitatē affecta non ægrotant: ita rursus ut in naturalē statū reuertantur, valentiora necessario remedia item requirunt. at molliori habitu prædita contrariū experiuntur: quippe imbecilliora medicamentorū auxilia citra noxam offensamq́ tolerant: à valetioribus autē læduntur eo quòd vires ipsorum non ferant. Quare diligenter attendendū est ubi sanè vires medicamentorum remittere ubi verò intendere oporteat, ut quod remedium adhibetur contrariū quidem superanti affectui, familiare autem & amicum ægrotantis habitui fiat. Dicamus igitur iam quæ medicamenta simpliciora sint & imbecillia, quæ rursus valentiora, item quando ipsis mixtis, quando rursus sinceris ac puris uti conueniat.

De medicamento quod à moris Diamoron Græcis dicitur.

Simplicius igitur medicamentū ex mororum succo & melle paratur, facitq́ ad incipientes tonsillarum, quæ fauciū & summatim ad omnem mediocrem partium guttur ambientium inflammationē, præsertim in corporib' molli carne præditis, & cādidiori-

bus. Cōpositum vero nō modo in principiis, sed etiā in statu inflammationis valet. Valentius autē magisque discussoriū efficitur si myrrhæ quoque receperit. Ac pleriq; inter initia sic cū myrrha parāt: præstaret autē in statu quādo ei discutere et cōcoquere oportet: tūc si etiā medicamenti Diabesasa, aut alterius quoque cuiusdā antidoti discutientis paululū adieceris multo efficacius medicamentum reddetur. At si inflammationis feruor iam desierit, durities autē quædam adhuc remaneat, tunc quoque sulphuris & nitri momentum tali medicaminis misturæ adiungere conuenit: ac ad discutiendū dissipandúmque si quid crassum viscosúmque in alto corporis hærescat, nitri drachmæ sex sufficiunt, sulphuris drachma vna. Quod si ægri rosione non tolerēt, sed & stomachum imbecillē habeāt, eúmque subuerti à medicamēti perunctione putent, in his nitrum & sulphur vitare oportet, cōtētos sola mixtura medicamēti Diabesasa, aut pulegio, & origano: aut calaminthe, aut hyssopo, aut pipere. Porro ne fauces ab his exasperetur, cōfert dulcis radiculæ succū admiscere. Ita nāque multi vsus, & innocentius in omnibus erit medicamentum. Nam in iis qui medicatas qualitates non ferūt, mitiora auxilia opitulantur. Cæterum ne rursus aliūde compositione-

tiones quærere ij cogantur, qui illas parare cupiunt, has ipsorum compositiones in præsentia explicandas censui.

Compositio medicamenti ex moris, Diamoron Græcè dicitur.

Mororũ succi heminæ sex croci, myrrhæ, troglodytidis aluminis, singulorũ scru 6, omphacei totidẽ: mellis sextarij dimidium. Sinito mororũ succum, horam vnam vbi decoxeris, refrigerari, paulumq́ue spissari. Postea adiecto melle iterum ad tertias decoquito. Vbi refrixerint, rursus arida misceto.

Aliter diuinissimus Galenus medicamentum ex moris parauit.

Mellis libra, succi mororũ heminæ 5. croci drachma: myrrhæ drachma: omphacei drachma: vini austeri heminæ 5. Quod si omphacium tibi desit in vicem eius rhu succũ immittito. Succus eius per se antea coqui vsq́ue ad sordium spissitudinẽ debet, deinde sic mel adijci: vbi coxeris atque lebetẽ ab igne sublaturus es, tunc tandẽ sicca inijcito, ceq́uitoq́ue donec omnia in vnitatẽ probè coierint. Talis est compositio quæ ex succo mororũ constat. Fruct⁹ autẽ mororũ syluestris succ⁹ si paretur, præstãtissimũ est medicamentũ ite malorum

lorum cotoneorum succus, horum vero penuria etiam pirorum sylvestrium, mespilorum, prunorũ Damascenorum, sorborũ, & prunorum sylvestriũ. Clarum porro est, in astringentibus fructibus copiosius mel admiscẽdũ esse, interim duplũ, interim triplũ: atq; hæc omnia medicamẽta sunt stomacho amica periculoq; vacant: & si devoret aliquis, etiam moderatis inflammationibus, cõveniunt. Ac licet hisce succis admiscere ea quæ in succo mororum quoq; descripsimus. At medicamentum ex succo nucũ paulo est valentius: imò & quæ ex moris rubi, mala punico, & cotoneis parantur, tum corroborantem, tum stomacho amicam vim obtinent, hunc in modum componuntur.

Confectio medicamenti ex nucibus, quod Diacaryon dicitur.

Vigentis nucum fructus cortices externi circũcidi, statimq; in pila cõtundi debet: succus per linteum colari: ubi decoxeris, mel ei moderatè misceri, ut in medicamento Diamoron proditum est, & rursus usq; ad melleã spissitudinẽ incoqui. Ita namq; ipso per se sine aliqua mixtura rectè uti licet in pueris & mulieribus magis per initia. Sin autẽ myrrham quoq; ei admiscueris, poteris eo in

statu

statu quoque uti: & si sulphur nitrumque adiicias, etiã in declinatione. itẽ in quibus durities & constrictio arteriam asperam, eiusque summam parte obsidere diximus. Huiusmodi sanè est etiam confectio, quæ ex succo nucum paratur, quemadmodũ & medicamẽti quod ex moris & aliis fructibus conficitur. Usus est aliorum quoque medicamentorum, quibus maximas Cynanchas etiam curare licet, de quibus deinceps dicturus sum. Ac primum sane vobis exponam medicamentum præstantissimũ, valde efficax, quod plerosque multis periculis liberauit, id quod etiã ego sum expertus: habet autem in eũ modũ. Iridis uncia: balaustiorũ uncia: piperis uncia: croci uncia: rhus Syriaci unc. duæ: vini sextarij tres, sapæ sextarius: mellis libra: aluminis uncia Hoc remedio licet quouis tẽpore uti, præsertim in quibus etiam excalefacere aliquid oportet, & ea quæ vehementer impacta sunt, exennare. Hoc sanè auxilium multis experimentis optimum esse deprehẽdi. Iam verò salutare est etiam id quod Diabesasa, hoc est, ex ruta syluestri paratur. Vocant ipsum ab hyrũdinibus Diachelidon, & à ruta, Diaharmala.

Antidotum Diabesasa, quod ad malignas desperatásque inflammationes inungitur.

Anisi

Anisi, seminis apij ameos, iunci rotundi floris, aluminis, iridis Illyricæ, Besasa, quod nonnulli Harmala appellant, quidam verò agrestem rutam, singulorũ vncia: casiæ, crocomagmatis, rosarum siccarum, singulorum vnc. 2. hederæ pullorum hirundinum cineris recentis, singulorum vnc. 3. spicæ nardi, amomi, singulorum vnc. 4. croci sescunciæ, gallarum omphacitidum numero octo: læuigatis cum melle vtitor, atque hoc solo in mediocribus vitiis vti licet, ac remittere ipsius vim admiscendo ei aut amylum, aut rosas siccas, aut terram Creticam, aut Lemniam, quam Græci Sphragida, hoc est, sigillum nominant, aut farinam ordeaceam, aut alia eiusmodi quædã moderata, quomodocunque ad præsentem affectum sufficere aliquis existimauerit. Itẽ augere vires ipsius possumus, vbi efficaciore medicamento vtendum est, adijcientes ei nitrum & elaterium: vocant autem ita succũ cucumeris syluatici: fimúmque hirundinum crematum, & non crematum. Quinetiam si caninum stercus album miscueris, quod canes ex oßium esu deijciunt, validum sic quoque medicamentum efficies. Quòd si humanum etiam stercus miscueris combustum, & non combustum, multo valentius adhuc medicamentũ reddes. quod ex combusto fit, imbecillius est.

Cæte

Cæterùm & pro temporũ ratione nonnulla medicamenta admiſcere oportet, quẽadmodum & ſalem ammoniacũ, quando non ſolum reprimẽtia, ſed etiã diſcutientia requiruntur. At ſi bryoniæ quoq; radicẽ adieceris, lõge adhuc magis diſcutiens medicamen effeceris. Conſtat autem in illis ſtendũ eſſe eis quæ ualde diſcutiũt, in quibus nihil influit, ſed inflãmationes & duræ & ſcirrhoſæ exiſtunt. Multi etiam ſinapi præparatum, quod continuè edũt, obſonia in id intingentes, oxymeliti miſcuerunt: deinde ita tepidũ ægro gargarizãdum exhibuerũt: poſtea illito medicamento Diabeſaſa mirabiliter inflammationẽ ſcirrhoſam adiuuerunt. Nam in omnibus fluxionibus curſum quidẽ reprimere, id autẽ quod in partem decubuit, diſcutere oportet, ne ſpiritus uia interclusa obſtructaq́; ægrũ tanquam ex graui laqueo ſtrangulari cõtingat. Validã autem perunctionem reddes, ſi antidoto huic Diabeſaſa tria quædã admiſceas. Multos id ſeruauit, ut ne uenæ ſectione, aut purgatione indiguerint. Erant autem tria hæc, caninum ſtercus, humanum, & elaterium, ſingula duarum drachmarũ inſtar, in unciam antidoti Diabeſaſa coniecta. Ac amplius ex eis pro ægri uiribus & habitu, adiicere conuenit. Quòd ſi nõnulli humano ſtercore, ut abomi-

nando vti recusent duo duntaxat sufficiũt, elaterium & caninum stercus, si illinatur. Bene enim facit cum melle: ac vbi non licet inungere, calamo inspiratum idem præstat. At ne stercus fœdi sit odoris, curato vt canis triduo ante ossa comedat. Ita enim & album est, & non fœdi odoris. Humanũ vero ne fœdi odoris sit, efficies si puerũ, cuius stercus sumpturus es, tribus diebus ante, ne deiectio minus cocta, sed cohærens inueniatur, lupinis coctis nutrias, quos etiam vnà cum pane textuaceo probè cocto non copiosos edere solemus. Porro stercus ex prima pueri deiectione, & secũda proiicere oportet, quod autem ex tertia descedit, accipere, eoq; vti non liquido, sed sicco cũ melle. Hæc etiã sapientissimus Galenus & Philagrius, aliiq; multi veterum testãtur ac experientia nos ita edocuit. Recentiores autem humano non vtuntur, tanquam abominabili: canino magis, vt quod nihil fœdi odoris habeat possitque idẽ præstare. Quòd si neque hoc vti velint prædictis antea à nobis inunctionibus insistant, nempe ei quæ hirundinibus constat, & quæ rhu accipit, mirifico auxilio. Miscere oportet quæ ex hirundinibus paratur, & quæ ex succo nucũ constat: quæ enim ex ipso paratur seorsim vsurpare oportet: Sciendum autẽ est, medicamentum

diabe

diabesasa non solùm ad gutturis affectus, sed etiam alios multos proficere: etenim stomachicis cœliacisq́; affectibus medetur, præsertim stomachici. & dysentericis, etiam si caninum stercus receperit, quod & ipsum per se dysenteriis medetur si lacti calculis marinis cadentibus cocto admisceatur. Nihil minus faucibus, tõsillis, & quæ inflammationem sustinentibus medetur cum succo Vuæ acerbæ, nucum corticu, cornorum, ilignearum glandium sorborum, item Aegyptiæ & Antheræ mixtum. Non autẽ obscurum est per initia inflammationum, & cum inflãmatio adhuc Vrget, magis astringentia adiicièda esse: cùm autem status est, & dißipare oportet ea quæ discutiunt. Iam alias quoque multas facultates caninum stercus habet: etenim medetur aphthis, Vlceribus antiquis, & quæ cicatricem ægrè recipiunt, quorum omnium mentionem facere non opus est. Nam ex prædictis alias quoque ipsius actiones deprehendes. sin horum sit inopia, subscriptis admodum bonis & paratu facilibus Vtendum est.

Medicamẽta pro tempore variant.

Ad anginas.

Raphani semen læuigatum si ex oxymelite gargarizetur, Valde proficit: nam multam humiditatem inducit.

Aliud gargariſma, angina preſſis ſalutare, quo Stephanus pater meus vſus eſt, & ego.

Spinæ Aegyptiæ drachma: iridis drachma ſemis: dulcis radiculæ tantundem: furfuris frumenti quantum manu comprehendi poteſt: roſæ ſiccæ pauculæ: palmulæ Nicolai quinque aut ſeptem. Sapa, aut aqua coquantur, & ex decocti iure cum mellis momento ſingulis horis æger gargarizet.

Aliud.

Sinapi perunctum probè facit. Huius meminit Dioſcorides. notum verò eſt, id valere aduerſus eos qui duriores habitu ſunt, inueteratóque, non autem mulium feruidas inflammationes experiuntur.

Aliud ad eoſdem affectus.

Picem liquidam, nitrum cum melle pari portione, cedria momentum, miſceto: ac egregiè diuturnis, & iam indureſcentibus inflammationibus opitulatur.

Aliud gargariſma.

Salicis folia ex aqua cocta, donec colorem mutauerint, ad gargarizandum dato. Hoc craſſa auellit, iuuátque.

Aliud.

Furfurum & ficuum ſiccarum decoctum ad os colluendum dato, præſertim in quibus tonſillæ inflãmationem ab initio ſenſerint.

Aliud

Aliud.

Lenticulæ, rosarum, palmularum decoctarum iure gargarizent. Hoc inter initia magis faciundum est.

Aliud.

Aeris combusti & eloti drachma: nitri rubri drachmæ duæ: melle excipito, & mediocriter in vase æreo decoctis vtitor. Optimè facit in statu. Item absinthium cum melle egregiè iuuat.

Aliud ad anginas vlceris expertes, & inueteratas.

Euphorbij drachmæ duæ: mellis sextarij quarta pars. Vbi mel antea probè decoxeris, euphorbium adiicito, fingitoque catapotia, & ex ouo circumlinito. ac duo deuoranda porrigito: ventrem ex facili soluent, & suffocationem arcebunt. Valde efficax est medicamentum, & ad inflammationes ex viscosis crassisque humoribus sine vlcere contractas accuratè valet.

De sanguinis missione.

Angina infestatis venæ quidem sectionem ante omnia adhibere necesse est, sed nō vniuersam. Nā particulares vacuationes causam potius ex ipsis locis affectis elidūt: quare etiam tertiò & quartò ipsum detrahere

oportet, animi defectionem solum vitantes. Nihil enim aliud æquè hos offendit, vt animi defectio quæ efficit frequenter, vt materia tota in altum confluat, & post missionē sanguinis, si nullus laxitatis sensus oriatur, sed cibi & aeris transitus adhuc impediatur, etiam venas linguæ subiectas incidere ne graueris neque in crastinum differas, sed eodem id die facito. Ego sane noui me, cùm vsus valde vrgeret, venam mane aperuisse: diluculo linguæ subiectas secuisse: & vesperi ex cremore ptisanæ lachrymam scammeniæ exhibuisse: atque ita laqueum ex inflāmatione ortum vix potui dissoluere. Iam alium quendam noui me postquàm duorum brachiorū in cubito venas secuissem repurgasse, sequenti die non expectato. Erat autem purgatio liquor tithymalli statim ex herba expressus, humidus adhuc, & nondum exiccatus: habebat autē trium siliquarum pondus. Hæc facere oportet, in quibus vires robustæ sunt, æger ætate viget, & affectus vehementer dominatur, vt nullas admittat inducias. Noui etiā iugulares venas à me sectas esse, cum linguæ subiectas non inuenirem: ac plurimum adiuuisse. In muliere autem venas ad talum aperui, cùm ipsam mensibus nō purgari cognoscerem, atque illinc potius ei morbi occasionem obuenire.

Historia ex angin. curati.

nire. ac duplex ægrotanti commodum ex eo ſubſequutum eſt, nempe coſuetarum vacuationum admonitio, & affectus liberatio. Idem etiam in viris tentandum eſt, ſi ipſos ſanguinem per venas in ano extantes vacuare ſolitos didiceris.

De cucurbitula.

Scire hoc quoque vos oportet cucurbitulis in his etiam affectibus vtendum eſſe: verùm vbi iam materia influere deſierit, neque affectũ circa caput, totumq; corpus eſſe ſuſpicemur. Nam quando materia influit, & loca fluxionibus tenentur, reprimentia potius & repellentia quam attrahẽtia admoueri debet. Poſtquam vero influxus ceſſauerit opuſq; tandem ſit materiam, quæ in affectas partes inciderat diſcutere tũc conuenit & cucurbitulas, & fomenta applicare: quod ſi res poſtulet, etiam cataplaſma. Nihil enim metuendum erit, vbi totũ corpus recrementis liberũ fuerit, ne alia quædam materies aliunde ad partes affectas defluat. Conſtat autem cucurbitulas ipſum quod in particulis continetur, & olim diſcrimen adfert, ad ſuperficiem extrahere poſſe.

Cucurbitula ad anginam.

De iis quæ extrinſecus imponuntur.

Extrinſecus autem inijcere conuenit cer-

uici lanam oleo madidam, aut cerata tenera ex cera, butyro, & adipe anserino conflata.

De cataplasmatis.

Cataplasmatis vtendum est iis, quæ inflammata discutiunt & concoquunt, nempe ex ordeacea farina, semine lini, palmulis ex aqua coctis, item croco, & mica panis, simul incoctis. Vitari debent cataplasmata, quæ tantum laxant, & validè repercutiũt. Quòd si inflammatio vetustior duriórque appareat, etiam confert tunc adiicere ficus siccas, lapathum, adipes, & nitri paulum. quippe materiam extrahere oportet, quod etiam natura moliri festinat.

De fomento.

Adhæc fouere inflammationes vetustas, scirrhosásque, alienum non est, chamæmeli, aut althea decoctorum aqua calida: & si laurum adieceris, præsertim in frigidis humoribus, & contumacibus, qui in altum desederint, multo magis proficies.

De victu.

Victu vtantur ægri primum omniũ mulsa aquosa, quæ vniuersa præstare potest, nẽpe extenuare, & purgare, partim per vrinas,

nas partim etiam per ventrem. Dari etiam ipsa debet, quibus thorax, aut pulmo fluxionem suscepit, & thoracis pulmonisque regio angustia premitur, ac probè est ut inflammatio, peripneumonia, & quodammodo alia cynanche oriatur. Donec inflammationes moderatiores fiant, & thorax respirauerit, mulsam exhibere non desines. A tertio die etiam cremor ptisanæ offerendus est, qui & ipse omnem facultatē obtinet: quippe abstergit, incidit, nutrit, & inflammationum feruorem refrigerare potest. At inflammatione iam extenuata, & moderatiore facta, necesse est etiam lutea ouorum mollissima, nō autem multa exhibere. Nam copioso alimento statim angusta premuntur, & rursus strangulatu periclitantur. Quare inflammatio, ut magnum malum in his vitari debet: non enim tantum ex parcissimo cibo, quantum à copiosiore periclitantur. Talia etiam de angina dicta sint. Puto autem nihil omissum esse alterius curationis gratia: quòd si aliquid etiam prætermissum sit, hoc quoque inuenire poteris, ex his quæ vniuersim dicta sunt, inquirens.

FINIS.

LIBRI QVARTI.

ANNOTATIONES
in librum quartum.

Circa gulam.for.233.lin. 21

Circa fauces & guttur. Hic totum illud ſpatium quo fauces & guttur cōprehenduntur, intelligit : Hipp.enim & alij veteres omnia mala quæ his locis accidunt, & quæ ſpirandi difficultas comitatur, anginæ nomine appellant.

Muſculorum fol.244.lin. 3

Muſculorum laryngis vel gutturis. Eſt enim larynx caput ſeu ſumma pars aſperæ arteriæ.latinè guttur.

Dulcis radiculæ fol.236.lin. 25

Glycyrrhizæ, ſic in ſequentibus intellige.

Sorborum.fol.238.lin. 3

Fructuum corni. Cornus enim eſt arbor περανία, κρανου fructus. Sed & ſorborum fructus maximè hic conuenit.

A meos fol.240.lin. 1

Schænanthi. Sic in ſequentibus intellige.

Palmulæ fol.244.lin. 7

Quæ ſint palmulæ Nicolai vide apud Athen.

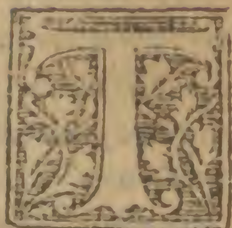
ALEX

ALEXANDRI

TRALLIANI LIBER QVINTVS,

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete.

DE TVSSI. Caput I.

VSSIS, quemadmodum ſpirandi quoque difficultas, & ipſa accidens eſt, & diuerſas cauſas efficientes habet. Nonnunquam enim ex calida intemperie, nonnunquam vero a frigida, aut ſicca, aut humida ſumit exordium. Non ſolùm autem ex nuda qualitate ſed etiã materia influente ſimiliter conſtituitur, dum humor omnis, qui influit, aut calidã, aut frigidam, aut aliam quampiã qualitatẽ aſſumpſerit. At ſcire hoc quoque oportet, tuſſes nõ cauſa tantum, ſed etiã locis inuicem differre: ac alias ſanè ipſarum primario affectu, alias cõſortij lege prouenire. Quoniã igitur tuſſis nõ vnã, ſed multiplicẽ cauſã ſortita eſt,

conuenit

conuenit etiã nos omni ſtudio eniti, vt cauſam eius effectricem internoſcamus diſcernamúſque, nam apud omnes hoc in confeſſo notúmque eſt, citra internotionem non poſſe rectè curari.

Signa tuſsis ex calida imtemperie concitatæ.

Tuſsis ex calida intemperie ſigna.

Cum igitur ſola intemperies calida vrget tuſsientes, etiam calorẽ meritò per eiuſmodi quandam qualitatem, vtpote intemperiem calidam ſentiunt, & aerem frigidũ reſpirare deſiderãt, iuuãturq; magis aeris inſpiratu, quàm aqua potione, & facies rubicunda magis, & caput apparet. Quòd ſi igitur ſola adeò nuda qualitas fuerit, nihil penè, aut ne quaquam expuunt. Sin autem expuunt, ſputum ſalſam habere qualitatẽ, aut fumoſum colorẽ, aut leuiter bilioſumq́; idque modicũ admodum, & tenue apparet. Sic enim licet tuſsim ex calida intemperie natam ex præſentibus ſignis internoſcere. Nihil verò minus etiam ex his quæ præceſſerunt, hoc fieri poteſt, nempe inſolatu magna parte, balneis calidis. victu calefaciente, & voluptatibus potius quàm ſollicitudine.

De tuſſi ex frigida intemperie procreata.

Tuſsis ex frig. intẽperie ſigna.

Qui ob frigidam intemperiẽ, nempe frigidam in thorace qualitatẽ tuſsiunt, vultu & capite

capite longè sunt calidiores: siticulosi vero non sunt, neque salsum expuunt: à refrigerãtibus offendũtur, calefacientibus iuuantur: acidum magis quàm amarorem magna ex parte sentiũt: ac præcedit hoc potius frigiditas, quàm ardor solis, item intempestiuorum balneorum, potuum & ciborum frigidorum vsus. Ita sanè tusses, quæ ex frigida causa, aut calida obueniunt, internoscuntur.

De tussi ex sicca aut humida intemperie orta.

Siccæ verò humidæque intemperies, effectiuis similiter qualitatibus internoscuntur. Differunt autem inuicem, eo quod efficientes qualitates euidentissima signa habeant: materiales, obscuriora, nec opus est eadem iterum repetere. Porrò tusses quæ ex influxa materia superueniunt, ea re innotescunt, quòd copiosa expuantur, vel etiam manifesta fiunt, quòd per defluxum ex aliis materiem transmittentibus, originem sumãt. Vnde verò, & ex quibus particulis materiæ transmittantur, hic quoque distinguendum est: obseruandumque num ex capite id quod tussim mouet, an etiã ex aliis, & quale influat. Nam pulmo subinde offenditur, vt qui primus sit, deinde thorax, aut latus, aut septum transuersum, aut alia quæpiã particula. Dicamus igitur, quomodo hæc

Tussis ex sicca aut humida intemp. notæ.

quoque particulatim internoscantur, simul autem & curentur, ut sermo de tussi omni ex parte perficiatur, nihilq́ue omittatur: & medicus, qui ad curationem urgetur, omnia facilius inueniat.

Nota, quòd ex capite materia influit.

Fluxion. ex cap. nota. *Si igitur ex capite defluxio fuerit irritationem quandam in uua, vel aspera arteria concitari necesse est.*

INDICIA INFLAMMATIONIS in pulmone.

Caput II.

Inflammatio Pulmonis. *Spirandi difficultas, & febris acuta superueniens, interdum etiam lingua scabra, genæ rubræ grauitatis sensus. præterea si etiam nihil penè expuatur, & ægri difficulter spirent, inflammationē necessario in pulmone subortā esse ex his omnibus indiciis suspicari conuenit. Sin autē sitis quoque vehemens præter hæc signa pariter affligat, æger q́ue calorem multū in thorace percipiat, ut frigidum inspirare aërem desideret, adhuc magis feruidā in pulmone esse inflammationē existimabimus: quòd si biliosum expuatur, nō autē grauitas adeo aut angustia, sed calor potius sentiatur, erysipelas in pulmone esse, manifesto cognoscitur. Pus sanè deprehendi*

tur, & ex ipso solo colore, et ex aliis iudiciis, Vnde nos illud internoscere didicimus ab odore, si concremetur: & quòd dissoluitur, si in aquam mittatur: item quòd non subsidit, quemadmodum pituita crudusq; humor. Si igitur in thorace cōtinetur, cùm ex aliis quidem multis deprehenditur, tum verò etiam quòd grauitas in pectore percipiatur, & ꝑ ipsum cùm in subitis conuersionibus circūfluit, strepitum elidere frequenter audimus. Hæc igitur ad ostendendum pus in thorace contineri abundè sufficiunt. At si ad prædicta pleuritis quidem præcesserit, nihil autem notatu dignum sputo educatur, idq; violenter fiat, pus in thorace comprehendi omnibus est manifestum.

DE TVBERCVLO quod phyma dicitur, in pulmone contracto. Caput III.

Si phyma in pulmone neglectum fuerit, accedet sane omnino angustia, & spirandi difficultas, nunc quidem subito, nunc autem paulatim augescit, ita vt æger ipse consueta obire possit. Adhæc nihil is expuit, neque strepitum aliquem, aut stridorem sustinet: vt quæ euenire nequeāt, dū pituita adhuc incocta Phyma pulmonis.

cta sit, & nondum reijciatur.

INDICIA, CVM VISCOSI humores in pulmone continentur. Cap. IIII.

Viscosi humores in pulmone.

CVm verò æger angustiã subito citra molestiam febris, sitimq́ multam percipit stridiorem autẽ quendam cum tussi experitur, interdum etiam humeris eductionem, crassum viscosumq́ in pulmone humorẽ cõtineri, & ex capite, aut alia quadam particula eò cõfluxisse liquet. Caput verò materiæ thoraci influctis causam existere, inde manifestò internosces, quòd irritatio quædã & gargarismus circa vuã præcesserit. Hæc ad internoscendũ diuersas tussis species, & affectuum, qui in thorace, aut pulmone cõstituuntur, sufficiunt. Sunt autem & alij, de quibus postea agetur, vbi etiã de exulceratione, ruptura & erosione scribere cogemur. At quod ego spectaui, non prætereundũ silentio esse, sed vobis quoque exponendũ duxi. nam visum mihi est peregrinũ & admirabile. Vir quidã calculum exquisitè figuratum expuit, non crassum humorẽ, & viscosum, sed re vera calculum: non asperum, sed etiã valde leuem, durum & renitentem, vt in terrã quoque proiectus, sonũ ederet. Hic

Hist. de viro qui calculum expuit.

vir

vir longo tẽpore tußi vexatus, non potuit, ne valde tußiret liberari, quousq; calculũ expuisset. Vtebat autẽ victu temperato, humectante, & potius refrigerante mediocriter: erat enim & curis dedit?, & habitu tenuis, vt hoc etiam tabidis ipse respoderet. Et nisi his vsus fuissem, puto illum similiter ijs qui tabe laborarunt interiturũ fuisse Meminit etiam cuiusdam diuinißimus Galenus, qui non calculum, sed grandinibus similia expuerat: item aliorum quorundam qui similia bili colore sputa reiecerãt. Ac miror quomodo ipsi nullo refrigerantiũ vti voluerit sed hæc quidem vitarit, calida autem potius curandi rationem adhibuerit. Nam & Mithridatium ipsis offerebã inquit, pariter & Athanasiam, & quæ adhuc magis siccare potest, theriacã. omniáq; alia antidota ad suspiriosos inscripta, quæ acribus quibusdam & extenuantibus medicamentis constant. Atq; ea se non solum in vno viro, sed etiam coppluribus vidisse dicit. Nullus autem eorũ quibus eiusmodi acciderũt mortem effugere potuit, sed omnes cum paulo lõgiore tẽpore, aut breuiore perdurassent interierũt. At re ipsa verum est hoc quod ille de Archigene prodidit. difficile enim est homo quum sit, non etia in multis aberrare, qui non nulla prorsus ignorauerit, nonnulla etiam negligẽtius conscri-

r pserit.

pserit. Atq; hæc dicere de tā sapiēte viro ausus non fuissem, nisi veritas cōfidenti me esse animo incitasset: atq; ego rursus impiū esse silere cēsuissem. Nam medicus, quū id quod sibi videtur, arripit et nō explicat, valde alios offendit, & impietatē exercet, magnoq; errori imprudēs seipsum spotē implicat. Verum illud agendum est: quod (inquit) Aristoteles dixerit: Amicus quidem Plato, amica verò etiam veritas: duobus autē propositis, veritas præferri debet. Cæterùm vt particulares medicamentorum in tussim efficaciū materias facilè inuenire, & affectui quem signa tibi suggerunt, accommodare possis, cōsentaneū putaui, post notationes & generalem medendi rationem, etiā auxiliorum differentias vobis interpretari, adiecto exquisito ipsorū pōdere, ne opus sit ab alio ea discere, sed hinc id quod quæritur, colligatur.

Bechica hoc est, ad tussim idonea, quibus vtendum sit.

In quibus id quod ex supernis influit, tenue, est, & acre, thoraxq; recrementi copiā non habet styrace, myrrha, melle despumato & vino exceptis, vtitor: fingito etiam catapotia eruorum instar, vtitorq; noctu, pilulas duas, aut tres, aut vnam exhibens, viriū ratione

tione ſemper habita. Nam cùm moderatè offeruntur præſtantiſſima ſunt vtiliſſimaq́ue, & veteres tuſſes à tenui fluxione concitatas perſanant.

Aliud.

Papaueris lachrymæ, myrrhæ galbani pari ſingulorum pondere melle excepto vtitor.

Aliud.

Galbani, caſtorei, opij piperis, paria pondera contuſa excipito, fingitoq́ue catapotia, ac eodē modo vtitor, in quibus non admodum tenuis eſt influxus ſed etiam thorax recrementa continere videtur, & non admodum opus eſt torporem inducere.

Aliud.

Styracis vnciam: opij drachmam: galbani ſemunciam: terebinthinæ ſemunciam, redigito in catapotia, ac ſimiliter ipſis vtitor.

Aliud bechicum, in quibus acris influxus eſt, & thorax mediocrem repurgationem poſtulat.

Nucleorum pini vnciam: palmularum carnis vncias duas: iridis ſeſcunciam: amygdalarum dulcium vncias duas: tragacanthæ vnciam: melle Attico excipito, & vtitor, cochlearium exhibens.

Aliud.

Rosarum viridum drachmæ octo, nucleorum pini drachmæ: terebinthinæ drac. duæ: vuarum passarum dulcium drach. quatuor: mellis quod sufficit.

Aliud ad tenuem admodum, & acrem influxionem.

Alterci seminis drach. duæ: nucleorum pini drachmæ sex: croci drachmæ duæ sapa dulci excipito, fingitoq́ʒ catapotia eruorum instar & dato noctu.

Aliud, quod in mixto affectu valet, vocatur autem Hygia.

Ameos vncia: anisi sescutia: opÿ drachmæ duæ: tragacanthæ, nucleorũ pini torrefactorum, singulorum drachmæ quatuor. Arida læuigato misceto q́ʒ cum tragacātha. Hāc autē & opium prius aqua macerare oportet, deinde læuigata mixtaqʒ in pastillos conformare: qui singuli drachmam pēdeant. Siccates in vmbra cum mulsa exhibeto.

Bechicum aliud.

Styracis, croci, galbani, opÿ singulæ drachmæ: nucleorum pini drachmæ quatuor: finguntur catapotia fabæ Aegyptiæ instar ac datur pilula in noctem, ac vna nocte interposita altera exhibetur, si vtiqʒ vsus postulat. Ita nunqʒ valēs & vtile medicamentũ est ad acres & tenues fluxiones, vt multos

ex vno curatos nouerim quamuis longo tempore fluxionibus laborassent. Hoc medicamētum dandum non est, nisi solis probis, & prudenter artem exercentibus,

Aliud ad plura efficax.

Myrrhæ troglodytidis drach. sex : alterci dra. quatuor: opij totidem: cynoglossæ herbæ corticis drach. quatuor, semis. Corticem in sole bene siccato misceto'q; cum reliquis : opium vero aqua macerato, fingito'q; pastillos, & pro virium ratione exhibeto. Confert etiam cruenta spuentibus, dentium fluxionibus, vrinarum stillicidijs vesicæ doloribus, summatim ijs qui vehementi fluxione laborant, colicis, & lienosis.

Aliud bechicum, quod Mysterium dicitur.

Croci castorei seminis alterci, opij. styracis singulorum drach. quatuor : melle excepto vtitor: præstantius autem fit, si pro quaternis. duas a terci misceas. Facit etiā cœliacis: nam continuas fluxiones impedit.

Ad tusses, in quibus multus acrisque influxus est : præstat etiam, ne in bilem ille conuertatur.

Dulcis radiculæ bene purgatæ & elotæ vnciæ. 3 semis, tragacathæ vnciæ. 3. succi dulcis

radiculæ vncia: amyli vnciæ 3. ſucci lactucæ vnciæ 2. ſemis. Coijcito tres ſemūcias dulcis radiculæ in olla in qua ſint aquæ puræ ſextarij ſeptē, & coquito vſq; ad tertias: deinde vbi refrigeraueris ex aqua, in quādā puram patellā coijcito atq; ſic vncias tres tragacāthæ addito, curatoq; ipſas vſq; ad matutinū tēpus incoqui: & puro mortario indita, adiectoq; ſucco dulcis radiculæ et lactucæ, cōtundito incernitoq; cribro. Mane vtraq; miſceto: poſtea ſi craſsi⁹ euadit, Chryſatticū vinū addito, emollitoq; donec mellis craſsities fiat. Dato cū fiducia ieiuno cochlearia tria, ſiue ſiccitas, ſiue aliud quidpiā fluxionis cauſa extiterit. Hoc medicamentū Iacobo Pſychreſto aſcribunt viro magnifico, & Dei in arte obſeruantiſsimo. Vocabatur autē Pſychreſtus, quia alimento humectante vteretur: atque hoc facere videbatur, cùm vulgus hominum rerum ad ſe non pertinentiū curioſum eſſe, pecuniæ deditū, & ſemper in triſtitia & curis per totam ipſorum vitam agere videret. Hactenus de ijs qui tenui fluxione & acri infeſtantur, eóque tuſsiunt. Porró ſunt & alia multa tum à diuiniſsimo Galeno, tum alijs prodita: verum ſatis eſſe putauimus, non copiā medicamētorū ſed quæ lōgo vſu à nobis ſunt cōprobata, explicare. Itaq; antidotū quod diacodyō vocatur, nihil minus

Medica. Iaco. Pſychreſti.

eos

eos qui acribus tenuibusq; fluxionibus molestantur, iuuare solet: quare huius quoque scripturam exponendam esse duxi.

Diacodyon, vt diuinissimus Galenus ipsum parauit.

Papauerum capita decem in aquæ sextarium, coniecta prius macerato, siquidem fuerint humidiora molliorāq;, vsq; ad vnū diē noctemq;: sin autē duriora & sicca fuerint, longiore tēpore, quàm vno die: satius autem est nondū dura accipere: & humida admodum etiā reÿcienda esse constat. Quippe sicciora succū modicū habent, humidiora verò multum quidem, sed non coctum, aquosum & imbecillem: quare etiam ea quæ ex humidis valde locis petūtur, repudiāda esse liquet. Coctionis finis esto non cū tertia, aut quarta, aut omnino huiusmodi quæpiam aquæ potiuncula relicta fuerit. Verùm quāprimum tota imbuerint, succus exprimi debet & non amplius incoqui, atque dimidia mellis pars ei admisceri, et igne fumi experte vsque ad mellis Attici spißitudinē decoqui. Coctio ex aqua pluuiali aut fotana fieri vius autē ipsius iis qui somno indigent, accommodatus est, quibus etiā ea quæ ex opio parantur, frequenter offerre cogimur. Requirunt autem eiusmodi potißimum me- Diacodyon Galeni.

dicamenta illi quibus fluxio tenuis à capite in asperam arteriam defluit quæ propter tusses insequentes dormire nō permittit In his ego medicamenti cōfectionem ex sapa parare consueui : ad talia verò abundè coctū est medicamētum cum papauerum capita vsq; ad aquæ dimidias incocta fuerint: ac præstat ipsum, vbi fluxio admodum subtilis tussim fecerit, ex passo Thebano & Cretico, quàm melle decoquere, vt quod extenuantem vim obtineat: vitarić; debet ipsum tūc cū tenues defluxiones, quæ Græcè catarrhi dicuntur, intendat, augeatq;. Dulcis autem radicula medicamento dū coquitur miscenda est, vt simul incoquatur: verū illius inopia, succus eius qui ex Creta adfertur. At si in thorace copia, quæ ex capite fluxerit, contineatur cō fectio quæ ex melle paratur, vtilior existit. Nam vt ægri somnū, ita etiam sputi eductionem requirunt, quæ melle efficitur. Quapropter et quod magis vrget, cōsistens, cùm æger in somnū inciderit, vel id quod ex melle, vel illud quod absque eo constat, exhibebis: interim ambo miscebis, huc spectans in mistura, vt ex altero amplius, eo quod vrget, postulāte, iniiciatur. At moderatus medicamenti modus esto insignis duorum cochleariū mensura, augebisq; ipsum, aut minues, pro morbi magnitudine, & ægri cui offers, ætate, anni

tempore

tempore, & regione. Si enim ad frigidius vergant, paucissimum exhibebis: sin autem ad calidius, copiosius. Porro quod ad defluxionis quantitatem & qualitatem respiciens plus minus exhibebis, cuius manifestum existit. Hoc enim in omnibus præsidiis est commune.

De tussi, & medicamento diacodyon.

Tanta etiam de medicamēto diacodyon à nobis dicta sint, quod aliis quoque multis affectibus conducit. Nam ardore febrili æstuāti-bus prodest: itē si immodica sitis vrget: si vigiliæ infestāt. si sudores ob tenues acresque humores affligunt, vt propè in syncopen æger incidat: adhuc si erysipelas in thorace existit Præterea iis opitulatur quibus vertigines ob calidos vapores ex ventre aut corde, aut iecinore ascendentes oboriuntur. necnon quibus gingiuæ, fauces & tonsillæ, ex acribus humoribus fluxiones experiuntur dentésque dolēt: insuper iis quos vehemētes lippitudines, sideratio dolores vigiliæ & fluxiones ex tenuis & aris humoris cursu excitatæ torquent præsens est remedium, si pro viriū ratione exi[illegible]eatur. Nā gargarisatu ad multa admodum valet, quorū numerum memoria tenere difficile est sed tantum intelligere Diacodyon quā do exhibetur & quibus.

ſatis eſt, in omni calida intẽperie, ſi modera tè, & vt res poſtulat. propinetur, ceu aliud etiã quoddam præſentiſſimum adferre præſidium poteſt: quemadmodum & vitã frequenter adimere, ſi viribus valde infirmis porrectum fuerit: cumq; recremẽtorũ copia in thorace cõtineturquare magna diligẽtia, & animaduerſione ipſum præbere cõuenit. Præſtat autẽ, vbi talis ſuſpicio, fuerit, nẽpe abũdantiæ aut imbecillitatis cauſa, neq; copioſum, neq; per ſe ipſum exhibere. Etenim licet ipſa tuſsim lenire videatur, ac ſomnũ accerſire, attamẽ thoracis anguſtiã adaugẽt, vt multi ceu laqueo ſtrãgulẽtur. Quare præſtat minus ex eo ſemper dari, & præterea extenuantia, aut abſtergentia ei miſcere, vt oxymeli, aut quod ex marrubio conficitur: & tunc potiſſimum, in quibus id quod influit, tenue eſt, vt diximus, & acre: ſi enim tale quid ſit, nihil inde nocebis, ſi antidotum dederis. Nam ea quæ tenuia ſunt, mediocriter craſſa reddit, & contemperat, doloremq; hinc prouenientem finit.

Quo victu nutriri debeant, qui ex tenui & acri fluxione tuſsiunt.

Victus tuſſentiũ. *In quibus tenuis acriſq; fluxio thoracem infeſtat, iis ptiſana, lutea ouorum, gallinarum*

rum alæ testiculi gallorum, pisces, dura carne præditi, & præsertim Isicia ex ipsis confecta, nempe orpho glauco, sepia, & buccino, dari debent: sin autem pectines adsint, etiam hi offerentur. Nam hunc cibum bonū habere succum vim contemperantem, & mediocriter spissantem cū dulcedine, etiam deprehendes. Inter olera, malua & cocta & non cocta his est aptissima: item lactucarū caules similiter, & intybi. Hæc autem largius exhibere conuenit, vt quæ etiam subamarum aliquid habeant, vnde tum refrigerare, tum obstruere possunt: adhæc carnes quoq; ipsos assumere, quales velint alienum nō est: item pectora boum, ouium ventres pedes, & rostra, anserumq; alas & vētres. Inter leguminapræponi debet halica cū aliqua aue, aut carnibus, item fabæ coctæ: quòd si etiam tempus ferat, virides dare alienū non est. quippe hæ spissant, & contemperare infinitis modis possunt. Ex fructibus autem pomaceis dulcia mala præbere, magisque à balneo conducit: sic enim, si assumantur, magis iuuant. Assa verò super cibum comedere commodius est. In mensis secundis castaneis aliis præferri debent. Nam vtcunque ipsas esse velis, affectus hos iuuant, magisque coctæ. palmulas autem, & vuas passas, si dulces sint, neque multas, neque frequenter largiri oportet.

Quod

Quod si germina fœnugræci etiam frequentius ipsis dederis nõ magis offendes, ut quod uim quandam humoris qui pertinaciter thoraci inhæreſcit repurgandi obtineat. Potione temperata utendum est, si æger quoque calidus fuerit: sin autem frigidus temperamẽto, frigidam quoq; bibere ipsis audacter permittendũ. Quòd si uinũ eis gratum est, propina etiam Chrysatticum modicũ & Bithynum, & magis dulce aliquod uinum. At balneis utantur quàm licet tepidißimis & in caput plures ex tepida situlas recipiant. unguántq; totum quidẽ corpus hydrelæo, caput autem rosaceo: & in aquæ frigidæ solio diutius immorentur. Cum enim sic nos agimus, tum id quod iam in thoracem incidit celerite educetur, tum nihil aliud in posterum influet, cùm caput calorem præter naturam deposuerit, & humor qui influebat tußimq; irritabat mediocriter crassius sit effectus.

Quæ medicamenta conueniant iis qui à craßioribus humoribus tußi laborant.

Cùm iam de iis quibus tenues humores in thoracem & pulmonem defluunt tractauerimus, de uiscosis etiam craßisq; humoribus respirationis partes infestantibus persequamur. Duplici autẽ modo auxilia hoc in commenta

mentario vobis interpretatus sum. Vno quidem simplicia & paratu facilia vt naturam viresq; eorum accurate intelligentes, nos ipsi quoque medicamenta cōponere possimus, quæ magnitudini & qualitati infestantis morbi conueniant. altero vero composita, quæ longo nos vsu & experietia comprobauimus.

Simplicium medicamentorum expositio.

Strobilus viridis mulsa incoctus picaeáq; fructus, & dulcis radicula ipsa similiter cocta castorei suffimen in carbonibus excitatum, & per inspiratione attractu. Maximè enim iuuat pulmonis thoracis cerebriq; affectus. Humidos & frigidos capitis, ac thoracis morbos etiam spica nardi sanat, eo quòd siccare potest. item adianthum, vel amygdala amara pulegium, satureia, & ficus pingues. His omnibus vtendum est, in quibus thoracem & respirationis particulas viscosi humores & crassi obstruunt infestántque: cauenda autem quæ his valentiores vires obtinent. Hæ namque particulæ non requirunt ea quæ efficacem habent actionem præsertim in quibus pus expuitur: talia enim econtrario desiccant, quare etiam quæ vrinam mouent, inimica sunt cum sputi eductionem e thorace impediūt. Nam vbi seorsum

sum per vrinam trahitur, excrementa respi rationis partibus infixa ægrè sursum educi possunt, præsertim vbi magis quàm par est torrentur, & desiccescunt. Quapropter consulo, in quibus infarctus humor est, aut pus in thorace cõtinetur, incisorium quidem medicamentũ exhibere, restinguere autẽ ipsius vim, ne valde calefaciat, siccetq́; admiscendo ipsum succis quibusdam, aut liquoribus aliis simul incoquendo aut contemperando, magisq́; si æger sicciorem temperaturã habitumq́; tenuiorem habere videatur: præterea si febris adfuerit, tũc humidiora, & modicè calefacientia offerre conuenit. Cùm medicamentũ quod exhibebitur, tale euaserit, superflua excrementa respiratoriis inhærẽtia facilè & citra impedimentum eductioni parebunt. Victu ex hyssopo, & pulegio, vel thymi turionibus siccis, vel catapotiis vti non oportet nisi tantum in illis, qui frigidis, viscosis, crassisq́; humoribus scatent. adhæc qui temperamento humidiore & frigidiore præditi videntur: etsi cibo copiosiore balneisque intẽpestiuis antea vsi fuerint. In talibus enim omnes qui nos præcesserunt medici, ex sinapi, aphronitro, & sulphure composita adhibuerunt, quorum etiam confectiones ad propositum affectum accommodari licet, maximè si pro temperamento, consuetudine, &

ægri

ægri viribus accuratè auxilij facultatem & intendamus & remittamus.

Compoſita medicamenta ad tuſsim, extenuantia.

Marrubij ſucci ſextarius: mellis Attici tantundem. In duplici vaſe coquuntur vſque ad vnum ſextarium, paratáque vitreo vaſe conſeruantur, & cochlearia duo manè & veſperi exhibētur. Hoc remedium tuſsim ſanat, etiam ſi inueterata ſit, & pus in thorace contineatur.

Aliud.

Spicæ nardi, croci, piperis, marrubii, ſingula vnciæ: gingiberis ſeſcuncia: mellis, vini, vtriuſque ſextarius. Marrubium cum vino vſque ad dimidias coquito, deinde reliqua mixta incoquito, donec mellis fiat ſpiſsitudo, ac manè & veſperi vtitor.

Antidotum διὰ πρασίου, tuſsientibus, phtiſicis purulentis, cibum faſtidientibus efficax: in omnibus cum fiducia vtitor: eſt enim multo vſu probatum. ſcriptura eius habet in hunc modum.

Hyſſopi Cretici ſcrupuli 6. apii vnciæ ſex: citrii medullæ vnc. 6. calaminthæ vnciæ ſex: iridis Illyricæ vnciæ 4. roſarū ſiccarū libra vna, ſemis: dulcis radiculæ ſucci tantundem: pulegii libra: capitum papaueris ſyluatici vnc. 10. marrubii viridis vnc. 6. palmulæ Nicolai

Nicolai quinquaginta: ficus pingues 25. nuclei pini virides 5. sapæ primariæ sextarius: mellis primi meriti sextarij tres: aquæ fontanæ sextarij 16. Coquito ad aquæ tertias, deinde medicamentis sic protectis mel & sapam adiicito, coquitoq; ad mellis spißitudinem. Exceptis vtitor ad prædicta audacter. Nam valde nobile est, & multo vsu probatum remedium.

Bechicum, hoc est, ad tussim efficax, quod ab eruis δι' ὀρόβων Græcis dicitur.

Palmularum pinguium sesquidrachma: iridis drachma: croci drachma: piperis drachma: erui sesquidrachma mellis despumati quod satis est, Contusa incretaq; melle excipito datoq; ieiuno cochlearium: quòd si amplius infestetur porrige etiam alterum.

Aliud.

Sinapis torrefacti & eloti paria pondera melle despumato excipito ac ad tusses diuturnam per frictionem expertas vtitor.

Aliud eiusdem facultatis.

Theodoretum medicam. hoc est a Deo datum.

Sinapis piperis communis, singulorũ scrupuli septem: mellis sextarij quatuor Hæc contundito, deinde melle emollito, in vnitatem cogito fingitóque pilulas: manè & vesperi exhibeto. Valens est medicamentum, & præstantißimum, vt propterea ipsum a Deo datum

tum esse, sermone sit celebratum.

Aliud.

Costi Vncia: cardamomi, castorei, opopanacis, singulorum drachmæ duæ: croci, galbani piperis albi, singulorum drachma: mellis quod satis est: datur fabæ Aegyptiæ instar ex aqua. Confert hoc etiam iis qui pus iam educere meditantur.

Aliud quod vehementer calefacit, ex Commentariis Magni.

Eruorum farinæ semuncia: seminis lini torrefacti Vncia: pulegij Vnc. 2. nucleorum pini althææ radicis, hyssopi, singulorum Vncia: Vuarum passarũ quibus acini sint exempti, Vnc. duæ semis. Dulcis radiculæ decocto excipito, & cum fiducia etiam in febricitantibus Vtitor.

Aliud, hoc ipsum similiter insigne.

Nucleorum pini Vncia: tragacanthæ Vncia: palmularum carnis Vncia. 2. iridis Vncia: amygdalarum dulciũ Vnc. 2. mellis Attici quod satis est: excipito datoq́ cocleare.

Suffimen ad tussim, quod ex stercore leporis paratur.

Resinæ terebinthinæ auripigmenti stercoris leporini pares modos in collyrium redigito, & carbonibus abiegnis & therebin-

thinis fumum excitato ad triduum. si vire permiserint & affectus ex omnibus noti apparuerit frigidissimus: atque id quod influit, tale ad amussim existat. Nam in quibus calidus est affectus, talibus vti periculosum est.

Aliud bechicum vtile, ad impertiendum facile, & ad cruenta sputa, spirandique difficultatem efficax.

Iridis Illyricæ drachmæ quatuordecim: myrrhæ Troglodytidis drachmæ duæ: styracis calamitis vnica: vuarum passarum acinis purgatarum drachmæ octo. cum fiducia vtitor faba Aegyptia magnitudinem exhibens.

Aliud suffimen.

Thuris, sandaracæ, medullæ ceruinæ, paria pondera. Omnia læuigata in pastillos cogito, & per infundibulum dies tres suffito seruatóque ægrũ domi, odoratu ei adhibens: rectè autem facies si primo die ter suffitum excites, secũdo bis, & tertio semel. Si pastill in panniculum coniecto fumum excites, longè præstantius hoc reddes medicamentum. Multis experimentis est probatum.

Aliud eiusdem facultatis.

Thus masculum, masti chen, medullam ceruinam, sandaracam, styracem, omnia pari portione ad fumum excitandum incendito, vbi prius vinum merum propinaueris.

Pastil

Paſtillus fumo excitando idoneus, quo vtor ad veteres frigidóſque affectus.

Dauci, cardamomi, ſinapis, abrotani, ſandaracæ, omnium pares portiones ſumito, ac cum fiducia per infundibulum vtitor.

Bechicum antidotum, ad frigidos affectus ſaluberrimum.

Piperis, baccarum lauri, thymi, ſingulorum vncia: mellis quod ſufficit. dantur duo cochlearia manè.

Bechicum valde bonum.

Pulegij, maſtichæ, ſingulorum drachmæ quatuor: piperis drachmæ duæ: mellis deſpumati quod ſatis eſt.

Aliud benefaciens, præſertim ad tuſſes vetuſtas.

Marrubij ſucci libram: olei omphacini libram: mixta pro viribus dato. valet etiam inſigniter ad ſputa cruenta.

Aliud.

Vbi porrorum ſucco admiſcueris mellis deſpumati librá dulcis radiculæ ſucci, hyſſopi, ſingulorum vncias duas amygdalarum expurgatarum vncias duas & ſemiſſem: piſtaceorum purorum & torridorum vnc 2. nucleorum pini purgatorum & torridorũ vncias 2. ſeminis vrticæ vnciam: ſeminis lini

torrefacti ſemunciam. Valet ad tuſsientes & præſertim iis qui viſcoſa educunt.

Aliud tuſsientibus & ægrè ſpirantibus idoneum.

Nardum Gallicam contuſam melli adiicito, & nucis auellanæ inſtar ex ea dato.

Aliud valde egregium.

Vuæ paſſæ domeſticæ vncias duas: ſtaphidis agriæ ſcrupulos duo: piperis ſcrupu quatuor. Fingito catapotia, & vtitor ad vuluæ perfrictiones.

Pilulæ bechicæ, hoc eſt, tuſsi efficaces.

Opij ſtyracis, caſtorei, terebinthinæ, ſulphuris viui ſingulæ vnciæ. Datur pilula vna aut duæ, aut tres pro viribus. His ſemper vti conuenit, in quibus tuſsis eſt diuturna, multaſque vigilias inducit.

Ad tuſsim veterem, & phtiſim.

Marrubij teneri ſucci ſextarij 8. vſque ad dimidias coquatur, deinde picis liquidæ ſextarius ſuperfundatur, ac vbi vnitas facta fuerit, nardi Syriacæ læuigatæ vnciã adiicito: croci obolum: põpholygis Cypriæ obolũ: thuris vnciam: piperis longi, lapidis hæmatitis, ſingulorũ drachmas duas. In eclegma redactum lingendũ pro viribus dato. Admodum prodeſt iis qui in pulmone vlcus experiũtur,

& qui

& qui per totam tußim pus excreant: item stomachi & intestinis affectibus opitulatur. Cæterùm ad eiusmodi affectus etiam superfusionibus & emplastris vti non est alienũ, à simplicioribus primùm incipiẽdo. Abunde auxiliatur oleum chamæmelinũ si thoraci inungatur, nunc per se, nunc anethino ei addito, adipe anserino, butyro œsypo liquido, & rutæ turionibus. Quod si vsus requirat etiam lanas sordidas ipsis imbutas pectori imponere vincit. Atque hæc satis opitulari possunt craßis viscosisq; humoribus thoraci tußientium infixis. Si emplastris indigeant, etiam horum scripturas exponã, quæ & ipse in eiusmodi affectibus variis modis sum expertus,

Emplastrum ad tussim efficax.

Terebinthinæ vnciæ sex: œsipi liquidi vnciæ quinque: ceræ vnciæ duæ: iridis contusæ vnc. tres: olei Cyprini vnciæ tres.

Aliud valde bonum: confert etiam ægrè spirantibus.

Butyri vnciæ sex: adipis anserini vncia: adipis taurini vnc. 6. æsypi vnc. 4 galbani vnc 4. opopanacis vnciæ 5 castorei vnciæ 3. ceræ vnciæ sex: euphorbij vnciæ 5. adipis vitulli veteris vnciæ 2. In emplastri formam redacta, thoraci imponito. Bene facit etiam emplastrum Peganera, & Anethine &

quod

quod à baccis lauri Diadaphnidon Græcis dicitur.

Catapotia ad tussim.

Styracis, opij, myrrhæ, singulorum semuncia: opobalsami, croci vtriusque drachmæ duæ. Fingito catapotia ad magnitudinem erui, dormituro deglutienda dato.

Aliud.

Gingiberis vncia: piperis albi vncia: galbani, castorei, croci, opij, singulorum vncia: styracis semuncia, Fingito catapotia eruorum instar, & dormituro exhibeto.

ANNOTATIONES in lib. quinto.

Stridorem fol. 255. lin. 26.

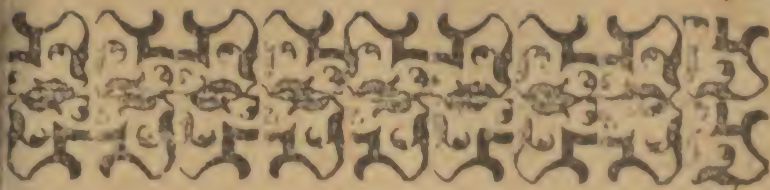
Sic faucium asperitas nominatur & In pulmone strepitus.

Gargarismus fol. 256. lin. 14.

Id est sonitus similis ei qui fit cum gargarismo fauces abluuntur.

Tres semuncias fol. 262. lin. 2.

Vncias 7. cum senussis erat modus glycyrrhizaæ.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER SEXTVS,

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete.

DE PLEVRITIDE. Cap. I.

PLEVRITIDEM voco, quæ propriè Pleuritis est: non enim omnis lateris dolor Pleuritis nominatur. Nã quæ propriè Pleuritis existit membranæ costas succingentis inflammatio est: vnde etiam febrim inducit acutam, vtpote corde vicino & consortij lege condolescente. Si igitur febrim acutam, spirandi difficultatem, dolorem pũctorium, & tussim deprehenderis, tunc illum exquisitè Pleuriticum esse dicito, cui omnia hæc acciderint. Febricitant autẽ spirantq́ difficulter etiã qui iecoris inflãmatione laborãt:

latere distenduntur, indolescunt, & ex consensu tussiunt: verùm punctionem non ita percipiunt, neque pulsum durum habent.

Quomodo Pleuritici ab Hepaticis discernantur.

Discernes autẽ eos tum peculiari dolore, tum pulsibus potissimum. Etenim Pleuritici pulsum habent, qui serræ modo tactũ secet, & durum: iecore autem affecti, nequaquã: sicut nec qui pulmone laborat ob particularum mollitiem nihil tale obtinet: imò neque tusses pleuriticis & iecinorosis similes existũt. Etenim Pleuritici & tussi vehemẽtiore premuntur, & statim excreant: temporis autem processu, omnia deinde colorata expuunt, quod etiam humorem, qui inflãmationem pepererit, indicat. Nam rubrũ cum est, sanguineum humorẽ notat, quemadmodum etiam omne subflauum, biliosum: album viscosũmque, pituitosum, nigrũ autẽ, melãcholicum testatur. At Hepatici irritantur quidem ad tussim, sed nihil excreant. Scire autẽ te volo etiã Pleuriticos nonnullos tussire, & nihil emoliri: verùm hinc nõ censere omnino eũ esse Hepaticũ oportet qui tussit quidẽ, non autem excreat. Nã Pleuriticis quoque contumax concoctúque difficilis esse potest, quæ maximè etiam periculosa existit. Iã inflãmatio quoq; inferius in mẽdacibus

costis

costis subsistere potest, vt nihil ad thoracem pertingat, quemadmodum etiã inflammatio externa. Nihil enim in his affectibus excreatur, sed magna ex parte, nisi humores, qui inflãmationem excitarunt fuerint discußi, in abscessum conuertuntur rarumque est. Animum igitur aduerte simul omnibus, & faciei colori. Pallidi namque sunt plurimum iecore affecti, quod Pleuriticis non adeò accidere consueuit. Hoc sanè modo Pleuritici internoscendi sunt.

Curatio Pleuriticorum.

Cæterùm curare ipsos oportet ad vires, & naturã ipsam morbi respiciẽdo. Si namque sanguineũ esse, qui inflãmationẽ fecerit humorẽ, indicia suggerunt, ad venæ sectionẽ venito, præsertim si in supernis partibus cõstiterit, vt iugulũ quoque detrahat vehementer. Si nihil horũ fuerit, sed etiam dolor imã septi trãsuersi regionem affligat, aluum purgare cõuenit, vt diuinißimus Hippocra*tes nos docuit. Ne igitur temerè sanguinem dimittas, neque purges, vt vulgò faciũt nisi exquisitè dĳudiceris humorẽ, qui inflãmationem peperit copiosum esse, & in toto corpore superare. Etenim cùm alia quoque multa copiã tibi indicabũt tũ verò maximè fomentum quod loco admouetur, Si igitur fomentorũ et sacculorũ vsu dolor moderatior* Fom. copiam in pleuriticis indicans.

euadit, vt etiã æger manifestò recreationẽ sentiat copiã non esse intelligito, ac cum fiducia fomẽto vtitor, & auxilia parti inducito. discuties enim id quod offendit, quodque inflãmationem excitarit. Quòd si nihil horũ euenerit, sed dolor magis præterquam quòd nihil cedit, adhuc etiã validior appareat, cõstat copiam existere, quàm particulæ incalescẽtes ad se attrahunt. Hoc igitur vbi manifestũ fuerit, ne differas, sed potius nulla mora interposita, vacuationẽ adhibeas, qualẽcunque ex his quæ superius cõmemorauimus, expedire suspiceris. Vulgares autẽ nostri tẽporis medici cauẽt, ne Pleuriticum aliquando purgent: ad sanguinis autẽ missionem tanquam inculpatam, & tutiorem cõfugiũt. Verùm sciendũ est plerosque, præsertim in quibus non adeo magna sanguinis copia in venis superare videatur, iuuisse, locum acutissimo scalpello probè scarificasse. Cõuenit autẽ cucurbitula quoque post cutẽ incisam vti, vt quod in ea cõtinetur, ex alto extrahatur: atque hoc facto mirari licet, quomodo inde etiã dolor, qualiscunque fuerit licet vehemẽtissimus, coquieuerit, vt neque fomẽto neque alio præsidio indiguerit. In Armenia. *Hoc medici priuatiq; omnes vsi sunt lõgua id experiẽtia edocti, & iuuãt. Comodius autem est, & tutius, in quibus parua copia est*

eua-

euacuanda hac vti curatione, vtpote validiſsima: atque in omnibus auxiliis ſic agere praſtat, vtitor autē ſomētis humori ſuperāti familiaribus. Si nāque ſanguineus fuerit, iis qua diſcutiūt ſiccántque ita vt non calefaciant admodū, quale eſt ex miliis fomentum ſin autē bilioſum, ſpongius ex aqua calente ſolis cum herba chamamelo vtendum: quòd ſi pituitoſior fuerit, ex ſale, & foliis lauri, aut eruis torrefactis, aut lanis oleo anethino imbutis: ſin melācholicus abūdet, fomēto potius ex furfuribus in iure chamameli decoctis. Hoc fomentū excellentiſsimū eſt, & propè ad omnē dolorē conuenit. Nā licet ipſum etiā calidius efficere, admiſcēdo, ſi vſus poſtulet, amplius, vel altheā, vel anethinū oleum loco chamameli. & intendere ipſum: item lenire quomodocūque velis pro affectus propoſiti ratione. At ſomēta ex poſca, & præcipuè quæ rodēs aliquid cōtinet, vehemēter auerſor ſiquidem materiam repellunt: quæ autē valde ſunt acria, inflammatis fluxionem excitant. Ceratis ex adipibus & fomentis lenibus admodū quatenus licet, inter initia potiſsimū vtitor. Vbi verò cōcoctio apparuerit nihil nocebis, ſi etiā emplaſtro calefaciēte vtaris quale eſt quod ex melle paratur per ſe. & cū adipe ſuillo adhibitū. Similiter etiā Peganera dictum inteſtinos

testinos affectus admodum discutit, & per se & alicui horum admixtũ. Bibant omniũ maximè aquosam admodũ mulsam: nullum enim aliud auxiliũ ita Pleuriticis accommodatũ inuenias. At si febris vehemẽs admodũ fuerit ne sic quidẽ, si valde sit aquosa, quicquam nocebit. Similiter autem loco mulsæ, vtitor apomelite, quemadmodũ etiã mulsa paululum quotiescunque æger grauiter tolerat excreatione, tepidũ ex eo supersorbere præcipiens. Quod si magis rursus in sputo educendo laboret, vtitor etiã oxymelite præsertim quod marrubiũ habeat incoctum. Fugito autem diacodyõ & Philoniũ, aut aliud quoddam leniens medicamentũ. Maxima nanque pericula inducunt, dum omnia humores eductioni contumaces reddunt præterquã quòd etiam vires prosternant, reddántque emortuas. Sin autem dolor vehemens & intolerabilis vrgeat, vel etiam vigiliæ multæ viribus robustis torqueant, prædictis vti alienum nõ est, vt vires ipsæ nimiis vigiliis periclitantes recolligantur. Sin imbecillitas virium fuerit, vitato prorsus torporis inducendi efficacia.

Mulsa acquosa pleuriticis.

De victu.

Cibo vtatur cremore ptisanæ largiter decocto, donec id quod flatuosum est, deposuerit. Nisi enim probè coctus fuerit, præcordia

cordia ipsa quoq; inflat, quemadmodũ etiã alia legumina. Quòd si humor ægre educatur, amygdala purgata, læuigatáque ptisanæ incoquenda commisceto. Tunc enim humor qui in thoracẽ fertur, magis eductioni parebit. Sin autẽ æger nõ vehementer admodũ febricitet, & inflãmationis feruor cessasse videatur, cũ fiducia etiã vrticæ semen cũ hyssopo simul ptisanæ incoquendũ adÿcito. Nã hæc craßiora, et viscosa magis recrementa largius extenuare possunt: cremorem autẽ amygdalarũ per se exhibeto, paulũ ei mellis adiiciens. Cõmodius est manè ptisanæ cremorẽ, vesperi amydalarũ succũ offerre. At si vires imbecilliores appareant, panis quoque puri micas ex apomelite, aut hydromelo, aut hydrorosato porriges. Nam quod Cybertacũ vocatur vitabis, vt quod febres irritet, & caput feriat, vt etiã faciat deliria. Multo satius esset si vires admodũ imbecillæ videãtur, paulum Cnidÿ vini dare, aut hydromeli, quod à Cybara affertur. Sin autem micæ panis ægro sint ingratæ, dulces potiones sunt assumedæ, & iusculũ, quod sine oleo paratur, ex sola gallina, & modicis panis micis, si vires infirmæ sint, & æger cibũ fastidiat. Assumat etiã pisciculũ præsertim turdum, virium ratione habita: est autem piscis & tener, & humidus, concoctu

Pleuriticorũ victus

faci-

facilis: & si fortè ipsum ptisanā marinam nomines, non errauerıs: adeò recremēti expers est alimentū, quod ex ea capitur. Pectines autē dictos ac omnia testacea cute prædita fugito, vt crassi succi, & sputi eductionem vehementer impedientia. Similiter etiā olera vitabis, nisi lingua scabra, siticulosáque, & febris ingēs appareat: tūc enim absurdū non est, aut maluæ aut intybi decoctū exhibere. Similiter & malū dulce dari debet: malum autem punicū, & quodcunque astringens fuerit, ceu thoraci inimica repudiato. Itē frigidum si quod actione existat, fructúsque pomaceos vitato. Tepidam verò exhibeto & non, vt vulgo, biliosam ipsam esse putato: quippe hoc ridiculū existit. Accusant manifesto Hippocratem, ignorantes quomodo hoc dictū sit: Calorē igitur experiētibus vehementer siccis, & febri laborātibus quis hac præstātius inuenerit quæ & bili resistere & euincere eam queat si quis cibos etiā ad nutriendum efficaces offerat: quoniam ipsa per se, vt quæ simplex existat, neque nutrire, neque humectare propriè ægrū potest sed tū siccū, tum amarum ipsum inediæ potius ratione efficit. Itaque cū vino, mulsa, & aliis cibis ipsam conferēs hoc dixit. qua re tepida reprehendi nō debet. ipsa nāque est, quæ efficit vt & aliȷ cibi tū con-

Tepida aqua bilē domat.

coquan-

coquantur, tū celerius in corpus distribuātur. Atq; hoc est quod dicit, humiditas, alimēti vehiculū. Quare nō desinas tepidā exhibere interea dum cibus, & alia potiones exhibentur Id nāque ipse docuit, vbi dixerit, mixtā quidē mulsam, vel apomeli cōmodius exhiberi quoniam per se sola non alit, neque medicamentū esse potest: omnia autē præstat cū aliis cibis, omniúmque ciborū vehiculū existit. Nihil enim siccū, neque medicamentū sine humore in altū peruenire potest, sed in superficié permanet, nullā actionem ostendens: vbi verò humidiorū alicui cōmixtum fuerit, tunc etiam in altum penetrare potest, ac frigiditatem aut caliditatem largitur. Quare aqua etiāsi aliqui eam non vt alimentū existimarint, eo quòd simplex existat attamē ipsa etiā sola vniuersa nutrienda curat, & in corpus alimentū deducit, diuisa continet, & in vnitatē redigit. Si enim & terrā siccā & dispersam adunit, continuamq; hāc reddit, vt diuersa perficiātur vasa: adhæc si panē ipsum, qui comeditur, cum farina est, cōponit, maximam vim obtinet & nihil adeò cōtulerit aut animātibus, aut stirpibus, vt humor, vt ex quo etiā generatio existat atq; id semper obseruādū est, quod et alia ipse potissimū vnit, et continet. Hoc igitur victu pleuritici tractādi sūt,

si aliud

si aliud nullũ accidens adfuerit. Sin autẽ superuenerit aliquod, huic quoque occurrendum est: Verbi causa si cũ dolore etiã inflãmatione latus infestare cõtingat, & venter nõ secundũ naturã, sed ordinatè excernat, vt vires quoque deiiciantur, tunc & vetri prospicere necesse est, neque temere venam secare, neque alio quodam auxilio vti, nisi ventri: tum superfusiones, tum epithemata, quæ ipsum confirmare, & retinere possunt, accõmodari. Si dolor etiam lateris vrgeat, nec is negligi, sed amborũ ratio haberi debet. Stomacho igitur & ventri ea quæ corroborãt, lateri autẽ quæ calefaciunt & laxãt imponẽtur. Ita agendũ est vt nihil planè laxans aut iecur aut ventrẽ attingant.

De dolore & medicamentis.

Itaque si dolor immoderatus est, & febris vrget superfusiones, & fomenta lenia, quæq; non rodunt, extrinsecus semper accommodare oportet: sin autem is non est vehemens, cerata & epithemata. Salutaria sunt ad huius modi medicamenta, tum quod ab adipibus diasteaton appellatur, & quod à manu χεὶρ vocatur, tum per se, cum eo quod diamelilotum dicitur mixtum. Vbi verò declinauerit inflammatio, & non amplius admodum ferueat, benè facit etiã peganerã dictum, & quacunque discutere

omnino

omnino & extrahere possunt, quæ il alto hærescunt. Præcipuè, vbi febris non est, calidioribus omnibus & epithematis & potionibus vtendum est. Itaque caules brassicæ cũ radicibus cremati, optimè laterum doloribus faciunt. In cinerè igitur redacti, adipe suillo veteri excipito, atq; sic affectæ particulæ imponi debēt. Proinde vbi febris non vrget, hisce medicamentis vti consilium est: potionibus autem ex costo & bdellio Arabico.

De decoctu.

Quandoquidém cùm plerique omnes, tum diuinissimus etiam Hippocrates ptisana, alij verò mulsa, oxymelite & ptisanæ cremore ad sputum educendum vsi fuerint, scire conuenit quibus singula exhiberi debeant. Si igitur biliosi sunt ægri, solo etiam ptisanæ cremore contenti esse, & crebrius copiosiusque ipsum assumere debent sin autem aduersentur ptisanæ cremorem, & non libenter capiant, alio quoque vtētur præsertim auenato. Vim enim quæ humores ex thorace & pulmone purget, & educat, haud minorem quàm ptisana, si non etiam aliquanto ampliorem, obtinet. Tepida verò his idonea est, eò quòd humoris siccitatem humectet: item apomeli, magis etiam quàm mulsa: & in summa quodcunque humectat, ita vt neque

Decocta ad pituitam educendam prosunt.

Auenatũ quod præstat.

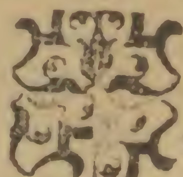
refrigeret, aut calefaciat vehementer, sed ab stersorium quippiam obtineat. Nihil enim commodius est pleuriticis, quam medicamẽtum, quod humectare simul & abstergere potest. Sin autem id quod expuitur, viscosum pituitosumque fuerit, ut ob id ægrè educatur, idque magna tussi in his decocta ex iride, & dulci radicula, necnon eo quod ex marrubio fit, & oxymelite adhac multa utendum est, ægri virium, & eius quod excreatur educiturque copiæ & facultatis ratione habita.

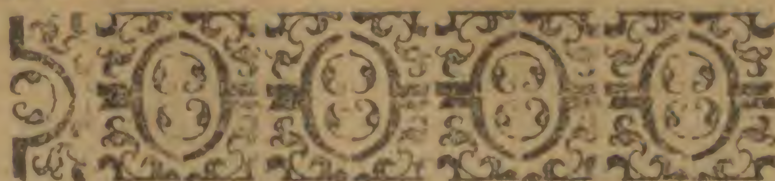
De purgatione.

Aluus non modo clysterijs, sed etiam medicamentis ad eam molliendam efficacibus subducẽda est, si corpus vitiosis quoque scatere succis & recrementis plenum appareat, ut hinc etiam dolor, antequam auxilia sint admota, intendatur magis quàm decrescat, & circa imas particulas cruciatus excitetur. Fieri autem debet purgatio, si corpus biliosum fuerit, ex lachryma scammoniæ: neque enim calida est admodũ, sicut aliæ purgantia. Dari autem debet modicum ex ea, & paulatim, vires & materiæ redundantis quantitatem obseruando. Quod si biliosum non sit, sed pituitosum potius, tunc illis uti conuenit, quibus diuinissimus Hippocrates

pe

plio, aut Veratro nigro, interim puluerem ex ptisanæ cremore exhibēdo. Vt etiam nos subinde fecimus. Compositio ipsius in hunc modum habet. Veratri nigri sine medulla drachmæ quatuor, scammoniæ drachmæ: gummi drachma: brassicæ succo excipito fingitóque catapotia, quæ ciceris magnitudinem habeant. Pueris dato pillulas quinque, robustis septem, ætate Vigetibus quindecim, mulieribus Vndecim. Scire autem oportet, hæc etiam lippitudine, & regio morbo laborantibus exhiberi, ac bene facere, ita Vt stomachum omnino non subuertant. Dāda autem ea sunt à cibo potius. Ita nanque citra noxam molestiámque purgationem molientur.

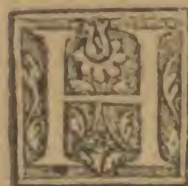

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER SEPTIMVS.

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete.

DE SANGVINIS REIECtione. Caput I.

AVD noui, an alius æquè difficilis sit affectus, ut sanguinis excreatio Non enim ipsa per se dũ immoderatam uacuationem inducit uitam adimere cõsueuit, sed pessimorum lõgorumq; morborum magna ex parte causa redditur. Quare incũbendũ est, ut uitium hoc prius internoscamus, unde causã traxerit, & quo in loco inciderit: atq; ita cu rationem tentemus, neque eam differamus. Quippe mora & dilatio cũ in omnibus morbis nociua est, tum uerò magis in sanguinis eductione plurimum nocet. Scire igitur hoc ante omnia cõuenit, sanguinis reiectionẽ tribus

bus de causis palã excitari, vasorum ruptura, erosione, & cum ora illorũ adaperiũtur: cognosces autem singulos dolores hoc pacto.

Quomodo sanguinis reiectionem ex vasorum ruptura fieri deprehendamus.

Qui igitur ex ruptura vasorum sanguinis reiectionem experti sunt, primùm sanè inde cognoscere poteris, quod causa aliqua primaria antecesserit, vtpote aut vox violēta, aut casus, aut ictus vehemēs, aut si pōdus aliquod graue æger sustinuerit, aut etiam in vehemēti frigore versatus sit, aut copiam sanguinis congregarit, aut flatus multi cum distenderint, hæc enim frequenter vasorum rupturã in particulis excitare abundè possunt.

Signa reiectionis sanguinis, quæ exeso vase accidit.

At quæ sanguinis reiectiones exeso vase eueniunt, quod κατὰ διάβρωσιν Græci vocãt, primum sanè inde cognosces, quod excreationes paulatim fiant: deinde cum vasa magis exeduntur, multus simul vacuetur: postea verò, & quod præcesserit aut distillatio, aut salsorum, & valde acrium esus, aut tristitia immoderata, aut inedia. Quòd si etiam cum sanguine carnosæ quædã particulæ, siue mēbranosæ permixtæ appareant, sine dubio sanguinis reiectionē particulis, quæ respirationi

serui

seruiunt, exesis, fieri existimandum est.

Si sanguis ore vasis patefacto erumpit.

Sin autem ore vasis adaperto sanguinis ex puitio euenerit, primum sane inde notatur, quod nihil praecesserit, vt cũ vase exeso sanguis reiicitur fieri diximus sed potius humidioris calidioris'q; victus, & frequentiũ balneorum abusus: item ex eo quod æger in calidioribus ædificiis præter consuetudinẽ, aut loco calidiore immoratus fuerit. Nam si horũ prædictorum aliquod adfuerit, sputũq; sanguinis modicum & paulatim fiat, sanguinis cursum patefacto vasorum ore accidisse cognoscito. Hac igitur ratione causam, vnde sanguinis eductio initium traxerit internoscere potueris locum vero vnde profluit, in hunc modum notabis.

Quomodo locus affectus agnoscatur.

Siquidem sanguis multus & vniuersus, vnaq; vice eductus fuerit subflauus magis, spumosus'q; & citra dolorem, his indiciis ex pulmone reiectionẽ eius fieri noscendũ est.

Signa cùm ex thorace effertur.

Quòd

Quòd si dolor aliquis circa thoracem oriatur, neque exiens sanguis flauus fuerit, neque copiosus admodum & vniuersus feratur, thoracem affectum esse putabimus. Effertur autem sanguis ad superiora per pulmonem, quemadmodum in suppuratis, quibus inter thoracem & pulmonem continetur.

Signa, cùm ex faucibus erumpit.

Cognosces autem non ex infernis partibus, sed ex faucibus, & arteria reijci, si excreando solũ ægri, & validè tussiendo expuatur: quẽd medũ rursus ex ore reiici testatur, si spuendo solum & ex gula euomendo, nõ tussiẽdo, neque screando effertur. Ita igitur causam, vnde sanguinis fiat eductio, & locos affectos internoscere licet: deinceps autem de curatione ipsorum tractare nos oportet.

Curatio reiectionis sanguinis, quæ propter rupturam accidit.

Cùm igitur sanguis ob rupturam vasorum sursũ eruperit vena cubiti omni modo secari debet vacuatio autẽ nõ vna vice, verum duabus tribúsue horis interpositis tentari: præsertim si primaria copia sãguinis fuerit, aut spiritus multi, & flatulenti collectio. Sin autem ætas quoque ægri floreat, & vires appareat robustæ, cum fiducia plus sanguinis au

ferendum est. Iuuat ipsos nihil minus etiam ex imis corporis partibus sãguinis detractio. Noui autem ego me, cum venæ cubiti in cõspectum non venissent etiam ex venis in talo sectis sanguine dimisisse, & multo magis profecisse. Nam materiæ ad lõgiquiores partes prouocatio firmiorem multo reuulsionẽ efficit. Sanguine detracto ægrum conquiescere cogito compellitóque, ne magnã respirationem edat: vbi verò respirauerit, aquosam poscam ipsi supersorbere præcipito. Simul enim hinc accidit, vt & grumi dissoluantur, cursúsque saninis tum repellatur, tum impediatur.

De cibo.

Sit autẽ omnis cibus, qui & leuiter astringat, & mediocrem obturandi vim habeat. Not: *Cremor igitur halycæ, aut ptisanæ his est idoneus, longè autẽ melior valētiorque erit sorbitio, si amyli frumẽtacei, et mali cotonei paulũ cremoribus simul incoquas, Hoc nãque modo & obturabit magis, & leuiter astringere poterit: quod etiã maximè in iis requirimus, qui ob rupturam vasorum sanguinem expuũt, Inotia vero ptisanæ, etiã eo vtatur, qui apud Romanos vocatur Farris cremor, vel eo qui ex similagine ipsa valenter decocta factus est. Itẽ mica panis tepida aqua imbutæ, & ouorũ lutea, si quid aliud.*

his

his sunt accõmoda. Ad neque sorbitiones, neque aliorũ ciborum quippiam calidum offerre conuenit, sed omnia potius sint tẽperata, & ad frigidius declinantia. Item placẽta suminalis, non alienus his cibus est, sed & ipsa opitulari potest si absque sale & multo oleo confecta fuerit. Ex oleribus assumant ægri maluam, antea citra salẽ probè elotã: item lactucam decoctã, in poscã aquosam ipsam intingentes: similiter & intybũ, & portulacam. Horũ inopia post septimũ diem etiam gallinas non admodum pingues sumãt: quin & perdicum attagenarumq́; pectora comedant: necnon gallorum testiculos. Etenim præterquã quod valenter breui tempore nutriant, augeántque vires, adhuc etiam læuigandi, obturandique facultatem obtinent. Quòd si venter copiosiora excernat, assi quoque citra salem sumantur. Sic namque comesti ventrem nõ perturbant, cùm id quod serosum in eis est, inter assandũ abiecerint: & præterea etiam suauiores redduntur. Iã anserum non adeò veterum alæ offerantur, necnõ ventriculi ouáque ipsorũ abiectis albuminibus. Etenim quũ probè nutriunt, tũ obturandi facultatem habent: sed non ægrè concoquuntur, vt quidam calũniantur. Vbi sanguis expui desierit, etiam pedes suum, & pisces saxatiles, aceto inter coquẽdũ adiecto

offer

offerãtur:ex leguminibus autem halyca, & chidrom admodum decocta, eaq; ipsa ex longiore interuallo. & cum non vehementer ægri febricitant. Nam vbi febris abest, etiam si lac simul incoctum ipsis dederis, nihil nocebis, præsertim iis qui etiam per sanitatem lac assumere consueuerunt. Ex fructibus pomaceis exhibeantur qui modice astringant, vt mala præcipuè cotonea decocta pyra, orba, mespila: & si admodum siticulosi fuerint ægri etiam pepones & cucumerum medulla vuáque pensilis exhiberi debet. A ficubus, bellariis pistaceis, maximè amygdalis, et malo punico abstineant: raro autem nucleos pini, & vuas passas simul assumant, eáque ipsa post sanguinis reiectionem.

De potu.

Potui autem aqua tepida per totum morbi curriculũ exhibeatur, eaq; nõ calida, sed tẽperata quemadmodum etiã dicetur. Quod si diu tepidæ potioni insistere nequeant, imbecille se ventriculi os habere dicentes, concedendum ipsi etiam paulum omphacomelitis, aut hydrorosati, aut hydromeli ex cotoneis, semel aut bis assumere: in aliis horis rursus tepidam, aut poscam aquosam.

De medicamentis.

Talis

Talis ſanè eſt victus ratio: adhibeãtur autem ipſis auxilia præſertim iis qui exquiſitè obſeruare nequeunt: ac primùm ſimplicioribus vtendũ deinde etiam valētibus ſi opus fuerit: & vt abſolutè dicã: remedia pro affectus magnitudine, & ægri viribus metiemur: atque ita eis exhibebimus. Sunt porrò medicamēta eiuſmodi, quæ & ratio & experientia conteſtantur. Habent in hunc modum Symphiti radicum decoctum ſanguinis ex ruptura vaſis reiectiones cohibet. Portulacæ ſuccus epotus, præſtantiſſimum eſt & efficax remedium. Quòd ſi herbam ipſam aſſumere ſuſtineant ita quoque adiuuatur. Adhæc rubi fructus & flos necnon quercus liber, qui cortici ſubeſt, & tunica glandis putamini ſubiecta. At propter potionis eius aſperitatem ne ſubſtantiam quidem ipſam aſſumere, ſed illius ex aqua potius decocti ius propinare vincit. Rhus ipſe quoque valde conducit. Lentiſci tenerorũ foliorum ſuccus admodum commendatur. Polygonij ſuccus non modo ad ſanguinis ex ruptura fluorem, ſed etiam ad omnes propemodũ, & per ſe & cum Lemnia terra quam ſigillum dicunt inſigniter prodeſt. Samia quoq; terra, quæ aſter dicitur aduerſus omnes ſanguinis reiectiones, aut cum aliquo prædicto decocto potu conducit. Porri ſuccus cum portulacæ

ſucco

succo æquali modo, & aceti modico potus, sanguinis ex ruptura fluxiones pulchrè cohibet. His igitur eorúmque similibus ad sanguinis reiectionem idoneis vtendum est: verùm commodissimum est ea ante sanguinis eductionem, & post eam non modò semel, sed etiam sæpius exhiberi, & tunc potissimum, in quibus sanguinis reiectio continuè molesta negotium facessit.

De iis quæ extrinsecus admouentur.

Extrinsecus autem thoraci accommodentur etiã superfusiones per lanas ex rosaceo, aut melino aut myrteo cũ aceti modico, aut vino austero non nimis veteri: immutentur autem crebrius. Nã perseuerãter impositæ, non possunt nõ excalfieri: atque hinc rursus sanguinis commotio & irritatio quæpiã orietur: quapropter eas mutare conuenit.

De medicamentis.

Vbi sanguis reiici desierit, dolor autẽ thoracem affligat, non absurdũ est medicamenta applicare, quæ leniũt simul, et leuiter exiccant. Præcipuè autem ad eiusmodi affectus conferunt, quæ ex metallicis & aceto parantur: quale est tum Ambrosia, quod etiã crebrò parare consueuimus: tum quod à salicibus Diaiteon dicitur, & Barbara. Ad teneriora

riora corpora & quæ dura medicamenta ferre nequeunt, etiam phœnecine, quod est Palmulatum cum cera modica, rosaceo & aceto olutum: adhæc medicamentum quod ad Mnaſſeum refertur: atque ipſa iam dicta medicamenta & Barbara, & Diaiteon ſi probè ſoluta fuerint, fiántque ſic cerata, lenia & valde idonea tenerioribus imbecillioribúsque corporibus erunt auxilia.

De compoſitis medicamentis, quæ ad ſanguinis ex ruptura profluuium per os ſumuntur.

Quòd ſi & dolorem vrgere contingat, & ſanguinis reiectio non ceſſauerit, compoſitis etiam vtere medicamentis, quæ & ſanguinis profluuio accommodari poſſunt, dolorem lenire, vigilias tollere, & aluum citatiorem cohibere. Propter hoc enim medicamenta etiam multæ miſturæ à veteribus inuenta ſunt, vt ad diuerſos caſus obortientes aliàs aliud medicamentum nos quoque applicare poſsimus. Compoſitio ipſorum ita habet: Thuris vncia cõtuſa, increta, & in tenuiſsimum pollinem redacta, cochleari dato ex poſca, aut decocto lentiſci, aut myrti, aut lenticulæ, aut ſucci mali punici.

Aliud.

Terræ Samiæ drachmæ quatuordecim: tragacanthæ drachmæ quatuordecim: amyli totidem

tidem: gummi drach. duodecim: opij drachma. Ex succo plantaginis aut polygonij exhibetur, si febris urget: sin autē febris abest, ex posca. Datur hic pastillus non solùm ad sanguinis reiectionem, sed etiam in quibus dolor vehemens thoracem affligit, & aluus citatior est: item ad alia etiam multa bene facit.

Alius pastillus ad sanguinis reiectionem.

Terræ Lemniæ, quæ sphragis hoc est sigillum dicitur, thuris, amyli, terræ quæ Aster vocatur, corallij gummi, aluminis scißilis, singulorum drach. 4. symphyti, acatiæ rufæ, singulorum drach. 3. Succo porri excipito, fingens pastillos, qui scrupula tria singuli pendeant, datóque ægris, respiciens non modo affectum, sed etiam ad vires. Dissoluito autem pastillum aut ex posca, aut symphyti rubiue decocto. Hoc medicamentum est ad sanguinem reprimendum, admodum vsu probatum, ipsoque cum fiducia ad implicatos affectus vti conuenit.

Aliud valde bonum.

Gummi, acaciæ, singulæ vnciæ: aluminis vnciæ quatuor: decocto cotoneorū excipito, fingitoque catapotia, & sub lingua tenenda dato

dato. Hoc potißimum confert ad eos qui sanguinem ex faucibus & aspera arteria reiiciunt. Sin autem hoc læuigatum iis etiam qui ex thorace & pulmone sanguinem reiiciunt, exhibeas, nihil minus auxilij conferre ipsis potest.

Cùm sanguis exeso vase reiicitur.

Quòd si reiectionem sanguinis vase exeso fieri, ex quibuscunque tandem partibus vel pulmone, vel thorace, vel faucibus contingat, non amplius medicamentis aut cibis astringentibus admodum aut acidis, sed potius iis qui contemperare, mutare, & alterare humoris, qui erosionem excitarit, acrimoniam possunt. Vitanda autem est sanguinis mißio: nam magna ex parte corpus eorum qui sic ex erosione sanguinem reddunt, gracile, persiccum, & habitum eius assamentorum similem, huicque vitio, necnon phtisico affectui opportunum deprehendes.

De cibo.

Hos ptisana potius alere cõuenit, quæ grana quoque habeat: similiter etiam halyca, cui nihil adsit aut salsum, aut acidum, imò nulla alia tenuis qualitas, sed è cõtrario quæ magis implentem obturantémque ipsam reddere queant, vt amylum frumentaceum,

aut

aut maluam. Quod si ægri non febricitent, & lac & tragacantha dabitur. Ex oleribus edant quæ refrigerare & humectare solent, ut intybum, troximum, lactucam, & maluam. A septimo die iis qui infirmas habent vires, etiam ex gallinis, præsertim cohortalibus, pectora citra salem offerre expedit. Rarum siquidem est, non etiam calorē iis obori ri, qui sanguinem vase exeso expuent, præcipuè qui fluxionis originē ex tristitia, aut curis quibusdā, aut inedia, & labore ampliore aut vigiliis, aut distillatione tenui & acri habuerunt. Si enim horum aliquod præcesse rit, non modò gallinæ, sed etiam vulvula & pectusculum his cōueniunt: item pisces dura carne præditi, & isicium ex ipsis paratum: similiter astaci quoque bis in alia atque alia aqua cocti: item pedes suilli cocti: & omnia summatim quæ humoris thoraci, & pulmoni influentis acrimoniam obtundere, & crassiorem efficere possunt. Quapropter his etiam pomacei fructus humectare potentes, dandi sunt, ut peponum caro, vua pensilis, mala non astringentia. A cucumeribus autem omnino abstineant.

Quid agendum sit in iis, qui sanguinem ob acris humoris destil lationem expuunt.

Prospiciēdum etiam capiti est, præsertim vbi

vbi acris influxus sanguinis reiectionem pepererit. Fieri enim nequit, vt tussis desinat. aut affectæ particulæ nō exedātur, nisi acris tenuisque ex capite influxus cessauerit: id quod probè fiet, si quæ refrigerare & humectare possunt, capiti admouerimus. Ita nanque calor ipsius desinit, vt etiā acria recrementa in subiectas partes defluere nequeāt. Cum enim ipsum adeò frigidam intemperiem obtineat, tam acre & calidum influere, & respirationis vas aut particulam aliquam exulcerare nequit. Iniiciatur itaque his in caput rosaceum, & per se, & cū frigida aqua modica, quò in altum penetret, finiet autē calorem, qui ex inferioribus materiam elicit, attrahit, & gurgulioni, thoraci, & pulmoni transmittit. Ad balneum ægri ducendi sunt, cùm hoc agēdum est, rosaceúmque, vel oxyrrhodinum frigidum superfundendum, & in solio, etiamsi maximè calidum esse contigerit frigida aqua pro ratione intemperiei superantis, capiti superiniicere moderatè oportet. Verùm hoc agere conuenit, in quibus sanguinem è capite deferri considerauerimus: item in quibus sanguinis sputum ex gingiuis ob humorem acrem exedente accidit. Hi ipsi admonendi sunt, vt in ore contineant rosaceum aut lentiscinum, aut poscam: item collusionibus vtātur ex alterco, & radice solani, aut

ni, aut semperuiuo aut rosis, aut hydrorosato, & horum similibus. Ego itaque in hunc modum curandos esse censeo, qui destillatione ob calidam intemperiem laborat & sanguinem expuunt: quod humor qui è thorace fertur, acris sit & erodens. Miror autē quomodo diuinissimus Galenus nullo humectante & refrigerante medicamento vsus sit, sed contrà statim ab initio siccātibus & calefacientibus etsi causam reiectionis, quæ ob erosionem fit, accuratè nouerit. Si igitur hæc ita habent an non etiā præstaret efficienti causæ resistere, & potius humectantibus refrigerantibúsque statim inter initia vti? deinde ita, si copiam quoque vitiosi humoris esse suspicetur, vacuare per ea quæ acribus & biliosis recrementis purgandis sunt idonea, & caput intemperatū, nō adhuc intemperatius reddere, & ea quæ in thorace sunt, acriora efficere, tum theriaca, tū thapsia, tum columbarū stercore, & balneis siccis vsum, vt neque capiti vel paucissimum oleum, neque corpori inijci permittat? Hæc enim omnia acrem qualitatem adaugent, & erosionem magis intendunt quam curat. Nam quæ contemperare & lenire possunt, immoderationémque rodendi & exedendi particulas prohibere, etiam tussim mitigare poterūt, atque omne temperatum conseruare. Quid autē iā corpori

corpori, quàm hoc est præstantius? Vbi namque temperatum totum euaserit, & acrimoniam influxus abiecerit etiã iis quæ celerrimè erosionem lenire possunt, modicè siccantibus, & ad cicatricem ducentibus vti licet. Ego sanè noui frequenter me sine Theriaca aliisque preciosis antidotis multos curasse, lenibus vsum medicamentis, & præsertim lapide hæmatite. Vsus autem eo sum in his, qui largius sanguinem reiiciebat, cum succo mali punici, & granis vel cũ succo polygonij. in quibus autem sanguis non copiose euacuabatur, etiam ex aqua sola tepida. At lauigare ipsum curiose oportet, vt in tenuissimũ puluerem redigatur, sitq; aereus, & vento persimilis. Dedi ex eo scrupula quatuor, & paulo amplius minusue. Exhibui etiam iis, qui pus expuere inceperant, ac mirũ est, quomodo vlcus exiccarit, sanaueritque, vt nõ amplius pus generaretur, neque æger à tussi infestaretur. Spectaui autem & alium quendam ex his quibus vas exesum erat, nõ modo particulas quasdã ex faucibus sed etiam asperam arteriam expuentem: ac mirum, quomodo in hoc quoque lapis hic maximam efficaciam indicauerit. Nam & hic curatus est, nobis non admodum etiam sperantibus. Exhibui autem ægro potui medicamentũ frequentius, vt cõmodius distribueretur. Quare

Reiectio sanguinis curata sæpe h…

re cum crebò ipsum bibisset, tandem sumere ipsum fastidiuit. Excogitaui autē huiusmodi rationem. redactum in tenuissimū puluerem panniculo lineo imposui & diligenter ipsum vndiquaq; constrictū, colligatumque in poculo, quod vinū odoratum modicum haberet, suspēdere permisi, idque per totam noctem iā inde ab ipso vespero: extraxi autem tenuem aereamq; eius partē, vt ager solam vini qualitatē perciperet. Ex hoc bibere, quā tum manè libēter habebat, ei præcepi: atque hoc sanè agendo, bibēdoq; cōtinue, sanitatem recepit. Hoc autē morbo liberatus, idem præseruationis causa facere pergebat, bibebatq; donec etiam corpore probè refecto, consueta agendo viribus se cōstare sentiret. Hæc de lapide hæmatite hactenus à me visa, & vsu comprobata cōscripsi: itē quòd medicamenta calefaciētia, vel siccantia, & acriora iis qui sanguinem aut pus ex destillatione propter calidam intemperiem expuunt, offerre non oporteat, sed lenibus potius medicamētis ad curandos eos sit vtendum. Quòd si hæmatitis lapis alicui nō suppetat, vtatur Armenia bolo præstantissima, aut Samia terra, aut Lemnia, quæ sphragis, hoc est, sigillū dicitur, si sit germana. Qui enim nunc lutum macerant, deinde pastillos formant, tanquā Lemniam sphragidem medicis exhibent. Hi autem successu

cessu eius frustrati, antiquos tanquam de eo mentitos accusant. Sunt & alia medicamenta simplicia, & cōposita, quibus ij curiosè vti debent, qui siccam & acrem qualitatem sustinent. Quamuis enim tantum non possunt opitulari quantum hæmatitis, tamē erosionem adhuc latius serpere nō permittunt. Porrò exhibeas etiam ægro illa, vt longiore tēpore viuere possit, qui nō admodū à morbo afflictus sit, & debilitatus. Quin nec hoc exiguum beneficium est, robur aliquod ægro accōmodare, & ne quid deterius experiatur. Quid igitur, dixerit aliquis, quando medicamento ex viperis vtendum erit? Pronunciamus igitur manifestò illis rectè exhiberi, quos ob frigidā intēperiem, non autē salsam qualitatem præpollētem destillatio infestat, & id quod influit frigidum, pituitosum, non autem salsum apparet. In his enim theriaca etiam vti præseruationis gratia alienū non est: item iis quæ extrinsecus exasperare, & vellere cutem siccareq́ue possunt, vt ne particulæ fluxionē experiētes, validamq́ue adferētes tussim, interdum rupturam quoque pariāt. Ego itaque noui me cuidam taliū, qui eiusmodi fluxionem in thorace etiam ex frigida intemperie sustinerēt, candēti quoque ferro in capite vti præcepisse: ac cùm æger id promptè fecisset, mirū, quomodo omnia simul cessaue

Theriaca quando vtēdū, in reiect. sanguinis.

ſauerint, & copia quæ influebat, humida, & tuſſis. In poſterum verò æger à fluxionibus in thoracem liber, ac immunis permanſit. His ſunt aquæ calidæ naturales vtiliſſimæ: quemadmodum etiam illis, qui ex calida intemperie deſtillationem ſuſtinent, aduerſæ: & omnia, vt prædictum eſt, quæ calefaciunt & deſiccant. Præcaueant autem omnes qui ſanguinem expuerunt vt ne rurſus in eadem incidant, ambulationem largiorem corporiſque exercitium, exclamationem, iracundiam, copioſiorem venerem, eſum apij quod vocatur Macedonicum, aut ſalſamentum, aut caſeum veterē. Hæc enim maximè iis qui ſanguinem exeſo vaſe reijciunt, inimica: quemadmodum rurſus ſatietas cruditas. vinum meracum cibi flatulenti indignari, pondera manibus attollere, & ventrem cohiberi. vel conſuetas ſanguinis euacuationes, omnibus quibus ob rupturam ſanguis reijcitur, aduerſantur. In ſolatum verò, & in calida domo conuerſari aut caput largius in aquam calidam intingere, aut inungere, aut ipſum contegere, illi potiſſimum deuitent, quibus ſanguis ex naribus aut per palatum copioſius erumpere ſolet. Pari modo etiam quibus ore vaſis adaperto ſanguis erumpit caueat balneum magis continuum, ebrietatem, & calidiores cibos.

cibos. Omnes autem lacte vtantur, mollique & recenti caseo præsertim caprillo, aut bubulo Neque enim medicamentum, aut cibus, aut aliud quidpiam adeo accomodum ipsis est aut vtile atque lac. Et qui per initia solo ipso constanter longiore tempore vsi sunt, omnes in totum consanuerunt. Noui autem quendam qui cum toto anno ipsum & bibisset, & comedisset, interim cum frumentaceo aliquo, aut similagine, aut libo suminali aut halyca, aut lente, aut panico incoquens: cúmque ita agendo à vino abstinuisset, liberatus fuerit, & puris sputu, & ne postea in phtisin inciderit. Tantum etiam de sanguinis reiectione dictum à nobis sit, putóque abundè sufficere.

Lac reiect. sang. idoneũ.

DE PVRVLENTIS.

Caput II.

QVoniam verò post sanguinis reiectionẽ puris sputũ, magna ex parte interuentu inflammationis, secundum Hippocratis sententiam comitari solet: necesse est nos communionem orationis sequentes, de inflammatione, quæ in pulmone, & particulis respiratoriis constituitur, pertractare.

Signa, cùm inflammatio in pus conuertitur.

Omnia in vniuersum indicia suppuratio-

nis talia existunt. Febris vehemētior quàm antea: rigor præter rationem, & grauitatis potius quàm doloris multi sensus. Vbi hæc tibi apparuerint, naturam materiem subactam in pus mutare scito: & si quidem facultas efficiens robusta fuerit, etiam pus non adeò viscosum repertum iri, & vomicam tunc intra thoracem circa decimumquartum diem futuram esse. Sin autem crassius quoque pus vltra dies prædictos inuentum fuerit, & ægri vires infirmiores, etiam circa quadragesimum, aut sexagesimum & longius, vomicæ eruptio expectanda est. Summatim pro copia, & qualitate materiæ, ægrique viribus vomicæ eruptionem futuram expectato. Et si quidē intra thoracem, pus illapsum, diutius intus manserit, & nō fuerit vsque ad quadraginta dies expurgatum, vt diuinissimus ait Hippocrates, in phthisim peruenerit, pulmone ipsis antea puris acrimonia exulcerato, & computrescente. Internosci autem debet locus affectus, si æger interrogatus dicat, dextram thoracis partem esse calidiorem, magisque grauitatem sentire tanquam aliquid ex ea pēdeat, quando, in alterum latus inclinauerit.

De victu.

Victus igitur omnibus purulentis varius conuenit, pro diuersitate puris eius quod expui

expuitur, & crassitie ipsius & tenuitate, item pro vomicæ eruptionis modo: ad hæc pro particulæ ipsam comprehendentis natura, & ægri viribus, aliis aliter trãsmutatis, si id quod expuitur, succosum fuerit. Qui igitur biliosum pus expuunt, his etiam cremor idoneus est ptisanæ, si superforbeatur, cremorque auenæ. Quòd si vires imbecillæ sint, cremor halycæ, aut typæ, aut Zeæ: sin autem nihil eiusmodi fuerit, neque aluus citata, etiam succus amygdalarum, vel per se, vel cum prædictorum cremorum aliquo mixtus. Aluo autem citata, nihil prorsus exhibeatur ex iis, quæ amplius ipsam irritare possunt, neque potus, neque cibus eiusmodi. Nam id genus affectibus aluum fluxione tentari molestum est: quare etiã cremor ptisanæ plus quàm amygdalarum, item mulsa decoctum dulcis radiculæ, iridis, & fœnugræci necnõ oxymeli, magis quam omnia alui fluorem citat. Habet enim aliquid quod etiã intestinum abradat. Iuscula autem ex aqua tepida aut halycæ, aut similaginis, nisi admodum febricitent, exhiberi magis expedit. At cùm sputũ fieri crassius, & biliosum abiecisse, necnon reiectioni cõtumax fieri incœpisse deprehendis: tunc rursus ad aquosam mulsam, aut apomeli trãsire conducit, exhibendo ipsum paulatim, &

non vniuersum. Vsus namque ipsius innoxius erit, & plurimum iuuare poterit: magisque si etiamque quod expuitur fœdi odoris & sordidum fuerit. Sin autem tale illud esse appareat, fœnugræci cremorem cum palmulis pinguibus decoctum dare confert: horum inopia ficus quoque siccas modicas incoquere. Etenim & humorem simul egregiè proyciunt, & eductioni facilem reddunt, necnon etiam quæ vlcus inflammãt, leniũt. Constat autem palmulas, aut ficus siccas, in tertio fœnugræci iure incoquẽdas esse. Præstat si etiam mellis paulum admisceas, vbi cremorem exhibiturus es. Hunc quidem ante cibũ potius dato: mulsa vero quouis tempore exhibita, nihil ægrum offendit.

Viribus infirmis quid agendum sit.

Vires quoque maximè attendendæ sunt. Nam ob earum imbecillitatem accidit, vt humor ægrè reiiciatur, dum ipsæ, quæ in thorace hærent, exprimere nequeunt. Cura igitur illarum habenda est maior, iniiciendo ptisanæ cremori aut columbam, aut pullum. Exhibeto autem ægris etiam gallorum testiculos, vt ne vires deiici permittas. Imbecil-

becilles enim, in valde facilibus quoque concoctu distribuendis, & probè conficiendis laborant. Quia verò ex facili coquuntur, & ventrem ipsi perturbant, habent autem nonnihil etiam quod stomacho aduersetur assos exhibere conuenit: vt quod serosum in eis est effluat: id quod probè fit, si quis ipsos dum assantur, acu pungat. Sic etiam cerebella porcellorum assa præbere satius est, sale modico ipsis asperso: quoniam & ipsi stomacho aduersantur, ventremque perturbant. Quare iis qui vires habent infirmas, solis ipsi exhibendi sunt: præterea anserum alæ, suum pedunculi, halyca cocta cum amygdalis, pistaceis, vuis passis, & quæ alia probè nutrire ægros possunt. Auctis autem viribus contrà ad solidiorem cibum transeundum est. Quod si diuturnior affectus fuerit, & corpus totum alimentum non sentiens contabescere manifesto incœperit, neque thorax multum puris contineat, etiā solum ipsis lac dari debet, si non vehementer febricitent: si enim multo infestante calore exhibeatur, non item nutrire, aut humectare poterit. Nam ab eo quod contra naturam est, vincitur, & in alienam, corruptricémque qualitatem mutatur. Vbi calor febrilis moderatior euaserit, lac ipsis exhiberi debet.

Quale

Quale lac, & quando offerendum sit.

Purulentis lac quando dandum.

Sin id quod reijcitur, expurgatione adhuc indigere tibi videatur, & nō modo sordidum & fœdi odoris existat, asininum omnibus aliis antecellit: quippe etiam eo quòd probè purgat, omnia vincit. Item equinum ipsis propinandum est quod asinino ad omnia sit persimile. Quare etiam ægrè spirantes eo adiutos subinde conspexi, cum opportunè esset datum. Omnia enim quæ pulmonis cauernis infixa sunt, reiectioni reddit morigera. Adiectum autem est opportunè, vt cum hos febris non infestat, neque accessionis tempore exhibeatur. Quod si ægri horum animantium lac nolint assumere, dabitur ipsis secūdo loco bubulum, aut caprillum. Etsi enim lac horum non adeò purgantem vim obtineat, tamen nutriēdo amplius quiddam aliis præstare potest. Porro ne lactis potio ægri ventriculum corrumpat, satius est ipsum supra carbones incoquere: sic enim decoctio bonam serosi partē auferet, vt etiam ipsum ad ventrem retinendū magis quàm alia efficax euadat. Sin autē calculos fluuiales candētes, excussosque vt puluerem non contineant, inicias, aut ferramenta eodem modo ignita, commodius adhuc, & vtile efficies. Cæterùm varijs modis lac ipsum comedant, interim cum similagine,

lagine, aliàs cum libo ſuminali, aut oriza, aut halyca cum ouorum luteis. Sic enim appetitus quoque cõſeruabitur, & vſus lactis, qui omnia poteſt, faſtidioſus non erit. Etenim vlcus purgare, carnẽ obducere, & totum corpus plus quàm vniuerſa, nutrire poterit.

De pane.

Panis offeratur teſtaceus, calidus: ſi id quod expuitur, humidum valde & aquoſum exiſtit. Sin autem contumax ad reiectionem fuerit, etiam in vinum dulce, aut mulſum intingent ſi febris vrget vehemẽs, in hydromelum, aut mulſum, ſin autem ægri dulce faſtidient, etiam quedam tenuia vina, aut Sareptinum, aut Cnidium, aut Sabinum ſinterum, Aut Adrianum ex tepida propinabitur, ſi illi maximè etiam ſiticuloſi ſint, & ſicci.

De oleribus.

Olerum radices quidem iniectæ purgare pus, & craſſius reddere poterunt. Sumantur autem radices porrorum ex vino, deinde ex mulſo bis percoctorũ. Aſſumatur etiã Sinapidion dictũ, ante cibum. Si craſſum & copio,

copiosum pus appareat, ab omni oleraceo nutrimento abstinere confert, eo quod humidum ipsum sit, & recremētitiū. Sin autem ægri libenter assumat, etiam brassicam percoctam & palustrem asparagum, præsertim agrestem comedāt: magis enim proficit. Quod si nihil huiusmodi fuerit, æger autem vehementius siccum, aut biliosum, aut salsum expuere videatur, necesse est humidiore uti cibo, & magis inter olera intybo, vel malua. Etenim cum lubricitatem habeat, arteriam læuiget, lentore blanda sit, & mediocriter extenuet, sputum ad reijciendum facile reddit præterquam quòd corpori etiā temperiem conciliet. Finita autem febri, vel etiam imminuta, refrigerantibus vtendum non est: quippe ad sputum emoliendum educendúmque in eiusmodi victu diu persistere non expedit.

De auibus.

Aues pulverulentis aptæ.

Ex auibus comedant ægri gallinam cohortalem, phasianos non pingues, perdices similiter attagenas turdos & alios rurales passeres ex decocto. Nam iura vlcera magis detergent, ventrémque humidiorem efficiunt, & febres intēdunt: verùm cum omnes non diu eiusmodi cibum tolerent, pro viribus laborandum est, vt neque multum olei, neque salis iniiciatur: ea verò quæ ad

vs um

vsum præsentem conueniunt, iusculis misceamus. Si nãque sanguis qui expuitur sordidus fuerit, etiam mel & porrũ adiiciendum est. Sin autem purus tibi appareat, tũc ex glandibus quoque castaneæ, & libum suminale, aut halyca, aut similago indetur, quemadmodum si etiam vlcus appositione vel impositione opus habeat, cibo misceatur lens Aegyptiaca excorticata, vel brassica percocta, vel quod ab Alexandria adfertur phasiolum exiguum, vel quod dicitur zyzola, vel panicum.

De piscibus.

Inter pisces præponantur, siquidem vomicæ facta rupturam promouere voluerimus & id quod expuitur, fœdi odoris sit, & sordidum, indigeátque repurgatione, pisces muria conditi, & præcipuè quæ Encathera dicitur, semel aut bis loco medicamenti dari debet. Nam si quis immoderatius ipsis vtatur, magis os vasorum adaperit, & humidiora excrementa efficit. Quod si nullum tale fuerit, sed biliosum appareat ab omnibus quidem salsis cibis cauendum est: edant autem maxime omnium saxatilem piscem ex iure, aneto tantum assumpto. Sin autem crassum & viscosum id quod effertur, existat, præterea nausea etiam quædam ægrum

tor-

torqueat, ex ozymelite decoctio parabitur.

De testacea cute præditis.

Alimentum ex testaceis nō valde iis qui in thoracis regionibus vlcus habent, & pus expuunt, vtile existit, tamen cùm salsus humor est, & biliosus, tunc pectines, aut buccina aut astachum aut locustas, quæ Græcis καραβίδες dicuntur, dare non est alienum. Sin autem sordidum vlcus fuerit, & paulatim pus efferatur, quòd perfecta eruptio circumfusi humoris facta non sit, etiam erinacium modicum sumere non prohibeto, habet enim aliquid quod & aperire & repurgare potest.

De leguminibus.

Inter legumina ptisanam, quæ vim habet abstersoriam similiter & auenam febricitantibus quidem rectè dari constat: sin autem calor nō infestet etiam halycam quæ habeat aut pistacea aut amygdala, aut vuas passas aut nucleos pineos. Si vlcus sordidum & fluidum appareat, fabas quoque, aut phasiola, aut lentem, interim per se, interim verò cum ptisana decoctam optimè nimirū exhibes, quemadmodum prædictum est, febri in totum propè finita.

De fructibus pomaceis.

Quòd huiusmodi affectibus fructus poma cei admodū vtiles sint, non medicis tantùm sed etiam omnibus idiotis est in confesso. Veruntamen cum cibi quoque fastidium ægros comitatur, paulo deteriora ex pomis deligere cogimur: quare etiam mala & pira admodum matura cucumerum medullam, aut peponem, si febris potissimum, aut sitis affligat sputumq; biliosius inueniatur, exhibere commodum est. Nam medulla peponis nonnihil abstersorium obtinet.

De bellariis.

Bellariorum cibus vtilis est, vt qui thoracis affectibus abstergendis vim quandam habeat idoneā. Itaq; amygdala, aut pistacia aut vuæ passæ aut nuclei pinei, & quæ ex his conficiuntur placētæ assumātur: verū nō cipiosius ex his cibus dari debet. Nā etsi abstergere possint ægrè tamen conquuntur: & propter oleosam ipsorum partem alios cibos in ventriculo corrūpunt. Tantum etiā de victu ipsis idoneo dictum esto: deinceps autem persequi oportet quæ item medicamenta cōposita, ijs qui pus in thorace habēt, bene sint accōmodata. Dicta igitur sunt vniuersa propè, vbi de tussi egimus, plurimaq; illic scripta antidota reperies purulētis quoq; efficacia. Sed hic etiam eorum mentionem faciemus, Bellaria purulentis apta.

quæ propriè ad purulentos conueniũt. ita vt prius simpliciora auxilia exponamus, deinde sic composita quoque in memoriam reuocemus. Hyssopum igitur cum melle benefacit: similiter etiam thymum, aut iris contusa: aut erui fricti ex butyro, aut pulegium, omniáque hæc seorsum contusa, aut cum melle mixta, si exhibeantur, bene faciunt: nam generosè repurgant.

Ad purulentos.

Composita purulẽtorum remedia.

Ad omnia thoracis vitia, & eos qui tabe detinentur, quibusq; arteria affecta est admodum salutare & suaue medicamentum est, quod sequitur. Cinnamomi, myrrha singulorum drachmæ quatuor: thuris drachma: dulcis radiculæ sescuncia: tragacanthæ vnciæ sex: nardi Indicæ drachma: ammoniaci drachmæ quatuor: croci drachma: melle excipito.

Ad ea quæ in thorace hærent, & omnia recrementa.

Nucem pineam, quæ copiosam resinã peculiarem sibi circundatã habeat, cum marrubio recenti coquito: deinde mellis modicũ decocto misceto: & rursus hoc vsque ad melleam craßitiẽ incoquito. Ac ad thoracis pulmonísque affectus vtitor.

Ad

Ad purulentos, phthisicos, & eos qui ex pulmone, aut thorace, aut membrana septi transuersi, feculenta & sordida expuunt: item ad eos qui iam phthisim sentiunt, optimum præsidium. habet autem in hunc modum.

Semperuiui succi, passi Cretici, mellis Attici, singulorum cyathi duo, Vrticæ seminis contusi Vncia, cucumeris satiui seminis Vncia, cupressi seminis Vncia. Omnia simul Vsque ad dimidias coquito, sorditiesq́ue proijcito. iuri decocti picis liquidæ cyathum addito, coquitoque ad mellis spissitudinem: necnon nardi Syriacæ drachmam admisceto, thuris drachmas tres, croci drachmas duas, piperis albi drachmas duas. Fabæ instar lingendum dato. Quòd si affectus prædicti vehementer increscant & intendantur, nucem pineam torridam adhuc, probè contusam, coniectámque in ollam recentem, aquæ quod satis est ei superfundens, incoquito vsque ad tertias, & percolato. iure in vicem reliquæ aquæ vtitor.

Antidotum valde efficax ad stomachi fluxionem, & eos qui difficulter glutinosa excreant, tussi laborantes, & pe-

ripneumonicos: opitulatur celeriter, etiam sine noxa.

Croci, folij singulæ drachmæ: marrubij, iridis, piperis albi, pulegij, hyssopi, singulorum drachmæ duæ: erui farinæ sextarius: amydalarum amararũ sextarius: mellis exquisiti sextarius. Vtitor vt longè optimo remedio.

Antidotum dia prassiu, hoc est ex marrubio, optimè humores thoraci infixos, omniáque vt prius repurgat.

Hyssopi, marrubij, pulegij, calaminthæ, singulorũ vnciæ duæ: dulcis radiculæ vnciæ tres, iridis, scillæ, helenij, singulorũ vnciæ duæ: nucleorum pini tantundē. Triduum aqua macerato, coquitóq; ad tertias, melle adiecto vsq; ad crassitiē incoquito. Tātũ etiā de medicamentis, diuturna thoracis & pulmonis vitia repurgantibus. Scire autem licet, post purgationem vlcera studiosè siccanda esse. Nā vbi recrementis libera fuerint, coalescunt, & carne repletur. In posterũ his cōueniunt aeris mutationes, nauigatio, & naturalium aquarũ vsus, si sint corpulēti, & nō immodicè à morbo extenuati. Tūc enim prætorquam φ nihil iuuātur, etiā magis à siccante offendũtur. Quare satius est dulcibus vti balneis, vnctione, oleo Sabino, & adipe.

Ita

Ita namque ex eiusmodi vniuersis particulas infirmas, & extenuatas, præcipuè si lactis potu vtantur, recolligunt, reficiuntq́;.

De affecticus oris ventriculi. Caput. III.

OS ventriculi, quòd sanè etiam stomachum quidam autem veterum cor appellarũt, vbi offensionem acceperit, infinita & varia accidẽtia hominibus inferre solet. Nã morbum comitialem, conuulsiones grauẽ soporem, qui caros dicitur, tristitiam intempestiuam, metum, melancholiã, alienam appetentiã, cibi fastidium, nauseamq́; vomitus, ciborum corruptiones, intestinorum tormina, vteri & vesicæ dolores, interim etiã vigilias, mentis alienationes, curas intempestiuas, & extremorum frigiditatẽ inducit, Adeò est sensile, vocátque in doloris consortium, vicinitate quidem cor, cognatione autem, cerebrũ. Quoniam igitur stomachus talium & tot vitiorum autor efficitur, obseruandum quinam stomachi ipsius propiè sint affectus qui verò per accidens. Vbi hi accuratè distincti fuerint, ad curationem ita veniendum est. Oris ventriculi affectus.

De frigida intemperie.

Frigidam oris ventriculi intemperiem manifeste licet inde cognoscere, si æger non sitiat appetátque magis cibos, quam potus. Si vero non solùm qualitas, quæ offendat, sed etiam humorum quorundam frigidorũ intemperies existit, omnia sanè eadem ipsis accident, quæ in frigida qualitate eueniunt: præter hæc autem etiam alia. Etenim in hac ægri vomunt pituitam, & cùm cibum assumunt, retinere nequeunt: post vomitum statim alium appetunt, quemadmodum canes: quare etiam tales caninum habere appetitum dixerunt. Hac igitur ratione, siue intemperies quædam frigida sola os ventriculi offendat, siue etiam copia materiæ, caninum quoque esse appetitum statim licet internoscere. Quoniam verò non vna quadã causa caninum appetitum efficit sed diuersæ, nempe frigida intemperies, vt diximus, et humor pituitosus, qui in stomacho continetur, multáque admodum caliditas, & retentricis in toto corpore facultatis imbecillitas, internosci antea debet, quæ prior immoderatum nunc ciborum appetentiam pariat. Nam curatio inueniri nequit, nisi causa morbi effectrix prius sit comperta. Si igitur immoderatum ciborum desiderium

ex

ex multa caliditate oriatur, contraria magis ijs qui ob frigiditatem immodica appetũt, euenire videntur. Neque enim siti carent, neque acidum humorem vomunt, quippe immoderata caliditas nihil quid accidere non permittit, vt quæ omnia facile in vaporem dissoluat, & per latentem perspiratum dissipet, digeratq; vnde etiam aluus his magis astricta est quam citata. At ijs qui ob retentricis in vniuerso corpore facultatis infirmitatem laborant, cibi minime cocti, copiosi, & subinde alterationem non experti, excernuntur. Quare etiam tales continuis illorum corruptionibus laborant.

Curatio canini appetitus ex frigiditate prouenientis.

Qui igitur ob frigiditatem, aut pituitæ abundantiam immoderatius appetunt, curabis nimirum contrarijs vtendo, nempe calidioribus præsertim vino mero, cibis pinguibus, & omnibus oleosis: phasianorum quidem seminoribus, & carnibus suillis. Hæc enim comesta primum exsaturãt ipsos, & immodicam eorum appetentiam obtundunt, vt in posterũ copiosiorem cibum nolint assumere. Appetitus canini ex frigiditate curatio.

Curatio canini appetitus ex caliditate nascentis.

Caninæ appentiæ ex calore curatio.

Quòd si canina cibi cupiditas, ob multam caliditatem ægros teneat, vinum quidem ipsis dandum nõ est, sed cibi qui ægrè conficiãtur. His namque calida valde inimica sũt, vt piper, & quæ ex eo parantur, hydrogarũ, conditum. Alia verò quæ præterquã quòd refrigerant, etiam difficulter confici possunt, dari debent. vt sternium, vulvula, & vaccarum pedes.

Curatio canini appetitus ex retentricis facultatis imbecillitate.

Sin autem ex retentricis facultatis imbecillitate nascatur, omniq; vt ita dicam, intẽperie, vbi notaueris antea quæ caussa offendat, statim ad curationem cõgruã venito. Nam astringẽtia semper offerre velle, ad indoctos medicos pertinet. Maximè igitur ob frigidam intemperiem retentrix facultas dissolui consueuit, atque, ideo aduersus hanc magis insistendum est: interdum verò etiã ab siccitatem retentrix facultas deÿcitur, estq; ipsa curatu difficilis.

Curatio retentricis facultatis ex frigiditate infirma.

Si igitur frigida intemperies negotium, ventriculo facessere, ex ÿs indiciÿs, vnde eã internosci debere diximus, appareat, patet om-

omnino calefacientibus esse utendũ, non modo cibis eiusmodi, sed etiam medicamentis. Cõuenit igitur ipsis inter olera quidẽ, braßica ter cocta ex uino comestaq; necnõ arthritica, caulis & rapa similiter: ex frumẽtaceis polentia puls, halica cũ uino, typhe, olyra, Zea. Inter aues, perdices, attagene, anates: ex carnibus pauca, ut caprina, et leporina. Fruct⁹ autem pomaceos maiori ex parte deuitent. Inter bellaria uero uuas passas, ut maximè salutares assumant: reliqua omnia repudiẽt. Victus igitur, ut breuiter dicam, talis esto. Porro unctiones, & epithemata accomodẽtur, quæ constant ladano, masucha, myrrha, aloe, et absynthio: potiones autẽ quæ ex spicanardi & rheo fiũt': itẽ quæ ex malis constãt, gingiber recipiẽs: ad hæc antidotũ Esdræ & theriaca potißimũ nã ipsa omnium maximè eiusmodi affectus cõcoquere, & sanare potest. Ex balneis conueniũt, quæ aerẽ calidiorem, & solium habeant: reliquo uerò tempore procedente, & morbo iã decrescẽte etiã naturales aquæ calidæ ad perfectam liberationẽ adhibendæ, præsertim quæ mediocrẽ habent astrictionem. Exercitia his sunt utilißima, gestationes, nauigatio, & lõga peregrinatio. Hæc enim omnia totũ corporis habitum in pristinum statũ recolligunt, corroborantq;, ut alimentum probè cotinere, &

cōcoquere poßit, moderatosq́ cibos appetat.

Curatio retentricis facultatis ob calorem imbecillæ.

Panis igitur in his cōmodißimus est si ex mero assumatur: item oua dura circa horā tertiam assumpta, inter olera, intybus, lactuca & malua, ex auibus gallina cohortalis, non admodum cocta: anserum præsertim alæ & pectora, item phasianorum: reliqua autē omnia deuitēt. Ex piscibus edāt dura carne præditos, vt orphum, glaucū, ceridem, cuculum, octapedem, & sepias. Ex testaceis astacos, buccina pectines & cochleas. Ex leguminibus phasiolum, fabam, oryzam, Ex fructibus pomaceis mala dulcia, citria, vuam dura carne præditā peponum carnem, cucumerum medullam, sycomora, rhodacina et persica. Item balineæ dulcis aquæ conferunt: nā naturales his sunt inimicæ. Tantū etiam de retentrice facultate à calida intemperie affecta.

De grandi fame, quæ Bulimos Græcè dicitur. Caput IIII.

B*Vlimos Græcè dictus, vt etiā nomen indicat, magna est fames. Fit autē, vt ratio subindicat, ab immoderato oris ventriculi calore, & imbecillitate: vnde nisi alimentum immodicè assumant ægri, animo deficiunt*

ciunt

ciunt, concidúntque. Hoc igitur cùm etiam plerique idiotæ sciant, statim iis quæ odorem mouent, vtuntur ad vitalem facultatē, quæ dissipatur, recreandam, recolligendámque. Ex iis autem quæ odoratum mouent, panem potissimum vino imbutum, carnes porcinas assas hædinas, & summatim ea quæ nidorosum odorem habent, & bene conditum offerunt. Continent autem eorum extrema & pungunt vndiquaque, aures perfricant, & maxillas: ex capillis attrahunt. Reuersis ad se & defectione animi finita, panis vino imbutus ante omnia dari debet: deinde sic etiā alij cibi. Reliquo tēpore celerius nutrire, & quicquid ægrè mutatur conficitúrque, ipsis exhiberi oportet: necnō quod refrigerare & confirmare potest. Ab eiusmodi nāque adiuuantur, & temporis processu ad bonam temperiem reuertuntur. Nonnulli etiam opium grandi fame laborātibus cum aqua frigida exhibuerunt, vt excedētem calorem restinguerēt. Verùm talia vos cauere adhortor: cibis autem qui ægrè elaborantur, mutantúrque potius vtamini. Noui mulierem quandam quæ cùm multa & immodica assumeret, omniáque concoqueret, & nunquam saturari se diceret, rosionem verò in stomacho experiretur, & capite doleret, pulueremp urgatorium accepit: erat autē is hiera. Facta

Historia mulieris quæ uermem proiecerit.

igitur

igitur euacuatione, vermem proiecit qui lõgitudine 12 cubitos et plures habere putaretur. Atque tunc immoderata & furiosa appetentia conquieuit. Innotuit igitur, non bulimum, sed bestiam fuisse, quæ ad cibum sumendum compelleret, omniáque cõsumeret.

De cibi fastidio, quod Græci Anorexiam appellant.
Caput V.

SCiendum est cibi quoque fastidium aut ex intemperie quadam, aut humoribus in stomacho contentis excitari. Necesse igitur est vnum è tribus perficere: aut humores euacuare, aut contemperare, aut mutare, & cùm ipsi crassiores existunt, extenuare. Quapropter ipsos aut vomitu aut per aluum euacuabis, si itaque æger ad vomitum procliuis fuerit, per superiora. Maxime verò ad huiusmodi remediũ confugiendum est, si humores tenues, & non admodum crassi fuerint, videantúrque affixi & adhærescere.

Quomodo vomitus sollicitari debeat, quibus humor tenuis & biliosus in stomacho continetur.

Quòd si humores noxÿ per vomitus euacuandi tibi videantur, caue ne medicamentis ad vomitum ciendum efficacibus vtaris:

sed

ſed humectantibus potius cibis, & potionibus, vtpote copioſa aqua tepida idq; frequenter. Sic namque recrementitius humor facilè ſupernatabit, educetúrque. Etenim mulſa etſi vomitum moueat, tamen in eiuſmodi ipſa vitari debet, vt quæ intemperiem aliquam latentem corpori inſinuet: quare rectius ages, ſi tepida ſola vtaris. Sin autem ægrum quoque luteis ouorum, aut cremore ptiſanæ nutrias, priuſquàm tepidam exhibueris, deinde exiguo tempore interpoſito ita vomitum potius prouocaueris, is ſine noxa erit, & vtiliſsimus. Eo ſanè modo vomitus, ſi æger ad illum inclinatior fuerit, accommodari debet: ſin autem difficulter vomat, cauendum eſt ne ſtomachus plurimum vellicetur, vel ad id cõpellatur. nam ſi largius vellices, diſtendáſque, magis appetitum ſubuertes. Satius igitur eſt in eiuſmodi materiam ad ventrem prouocare, humectãdo primum liberaliore & tẽperato cibo. ita namque materia purgantibus prõptè obedire poterit. At medicamẽtum aliquod purgans ex iis quæ corroborare poſſunt paulatim exhibere oportet: vtpote picrã, aut vnum ex his antidotis, vel quod malis cotoneis cõſtat, vel quod rhodomelite, cum ſint medicamenta abſque noxa, & ſtomacho idonea. Ne autem ipſa apud alios quærere grauemini, deſcriptiones

ptiones eorum hic quoque exponendas putaui. Habent porrò in hunc modum.

Medicamenti purgantis, Diamelon, hoc eſt, ex malis cotoneis confectio.

Malorum cotoneorum libra: citrij corticis ℥ncia ſex: mellis ſeſquilibra: ſcammoniæ ℥ncia duæ: piperis ℥ncia: aquæ pluuialis puræ ſextarij tres: ℥ſu probatum eſt. Inſtar oxymelitis coquito: poſtremò ſcammoniam adiicito, piper inſpergendo, datóque cochleare ℥num, aut duo.

Aliud purgans ex malis cotoneis comprobatum.

Mala cotonea octo: ſcammoniæ ℥ncia. Mixta fermento extrinſecus obducito, ne ſcammonia per meatus penetrare poßit. Vbi aſſa probè fuerint, ſcammoniam cum malis citra fermentum læuigato, adiicitóque mel, ac rurſus læuigata ℥aſe ℥itreo recondito, ac dato cochleare ℥num, ℥el duo, prout purgare ℥olueris.

Medicamenti purgantis Diarhodomelitis deſcriptio.

Roſarum ſucci libra: ſcammoniæ ℥nciæ: agarici drachmæ quatuor & ſemiſsis: piperis ſcrupuli duo: mellis ℥nciæ ſex. Lento igne coquito, & cùm in-craßitiem coierint, tunc

ſcam-

scammoniam, piper, agaricum adiicito, & vtitor. Dentur pro viribus cochlearia quinque, aut sex.

Si cibi fastidium ex viscosis humoribus nascatur.

Sin autē ex viscosis humoribus cibi fastidium ortum fuerit, necesse est deinceps ad contraria respicere, quæ extenuēt, & incidant, præterea etiam abstergant: atque ex his, vt accipiāt ægri, adhortandi sunt. Capparis igitur ad huiusmodi salutare est remedium, elota probè, & ex oxymelite parata. Prosunt etiam oliuæ omnes, quæ ex muria, aut oxymelite cōdiuntur. At sinapi his vehementius extenuat, cū oxymelite & aceto comestum: summatim quæ ex oxymelite, aut muria, aut garo probè offeruntur. Porrò quibus stomachus nimiū refrigeratus est, etiam medicamenta ex pipere & gingibere cōfecta porrigere necesse est: ex quorū numero etiam id habetur, quod ex malis cotoneis paratur, adiectum habens piper, myrrhā, aut ligusticum, aut costum, aut pulegium. Alij aliter ipsum parāt: omnium verò optima compositio est, quæ etiam diuinissim. Galen. vsus est, quā in capite reperies, vbi de cibi fastidio ex frigida intemperie nascente agitur. Quòd si largius detergere volueris, etiam oxymelite Iuliano dicto vtitor: quidā verò ipsum Lonchino

chino philoſopho aſcribunt. Hoc oxymeli valde mirificum eſt, vt nō ſolū quæ in ſtomacho hærent, detergere, ſed etiā quæ iecori, lieni, thoraci & capiti infixa ſunt, amoliri poſsit: morbum quoque comitialem, aliosq́ multos diuturnos affectus ſanet, verùm & confectionem, & vires quæ ipſi inſunt, in præſentia omittētes, reliqua perſequamur. Etenim in aliis capitibus, tum deſcriptionē oxymelitis, tum quæ titulo promittat, explicauimus. His igitur per os medicamentis vtendū eſt: extrinſecus autē vnctionibus quæ concalefacere ipſum, & corroborare poſſunt: quale eſt etiam quod Marciatū vocatur. deinde verò epithematibus tum Baio, tū eo quod Euodes à grato odore dicitur. Porrò cum longè optima ſint, & paratu difficilia, confectionem ipſorum, & materiam hic ſubieci.

Stomachicum quod dicitur Baium.

Caſiæ drachmæ quatuor: iridis ſcrupuli octo iunci rotundi floris ſcrupuli octodecim: herbæ ſabinæ ſcrupuli octo: bdellij ſcrupuli triginta duo: maſtichæ vnciæ duæ, ceræ vnciæ ſex: terebinthinæ vnciæ tres: piceæ reſinæ torrefactæ ſeſquilibra: amomi ſcrupuli triginta duo: nardi vnciæ ſex: œnantharij vnciæ octo: aloes vncia: cardamomi vnciæ duæ: gariophylli vncia: balſami vnciæ duæ. Leuigatis

tis aridis, ea quæ liquari possunt adiicito: deinde arida ipsis, cum liquida adhuc sunt, inspergito excipitoque.

Euodes.

Hoc quoque præstantissimũ est epithema, longo vsu probatum. Croci sescuncia: bdellij scrupuli nouem: aloes vnciæ duæ: myrrhæ totidem: folij vncia: propoleos vnciæ tres: terebinthinæ totidem: thuris vnciæ duæ: styracis vncia, masticha vnciæ duæ, semissis: spicæ nardi vncia. cardamomi vnciæ duæ: magmatis, hoc est fecis vnguenti Hedychroi sescuncia: ammoniaci vnciæ sex: ceræ libra: colophoniæ libræ duæ: opobalsami vnciæ sex: palmularum totidem confectis vtitor.

De cibi fastidio ex calida intemperie.

Cibi fastidio ex calida intemperie excitato, victum qui refrigerantibus constat profuturum esse liquet. præsertim illa quæ aceto parantur, poscam oxygala & quæ apud Romanos vocatur Meica, lactucas, intybum, & aquam per se frigidam si moderate bibatur, & quæ econtrario intemperiei calidæ superanti resistunt. Nam immoderata frigiditas vires corporis emortuas reddit, & deiicit: vnde etiam cibi fastidij causa efficitur.

De iis qui ob immoderatam frigiditatem cibos fastidiunt.

Qui igitur ob frigiditatem cibos fastidiunt, his hydrogarum dari, vinum vetus, conditum, decocta rutæ, & anisi, & sæpe alia ejus offerri debent: potui vero antidota quæ valide calefaciunt: ex quorum numero est etiam theriaca potissimum, cum stomacho sit idonea, & maligna contemperet, unde etiam iis quos humida recrementa maligna & praua infestant, recte hoc antidotum exhibetur, ut una quoque vice datum, appetitum abolitum frequenter reuocauerit. Quin etiam ius columbæ, & suarum passarum conducit. Cum enim & ipsæ stomacho sint gratæ, contemperentque maligna, & cruda concoquant, etiam præter id quod non subito corrumpuntur, nutriunt. Nihil autem hoc est præstantius quam ut idem & alere, & intemperies, quæ stomachum exercent, curare poßit.

De siti. Cap. VI.

S*Ciendum est eodē quoq; modo accidere, ut bibere ægri desiderēt. Nā vel propter stomachi siccitatē, vel multā caliditatem immoderatius potum appetunt sitiuntq; vehementer: interim vero sitis nō propter ventriculi os tantum quibusdam, sed etiā ob calorem iecoris, pulmonis & ieiuni intestini accidit. Etenim quæ pulmonis vitio cōtingit, non tantum à refrigerantibus, quantū aeris ambient*

ambientis inſpiratu adiuuatur: ac ardentes febres maiorem potus appetẽtiam, ob immoderatum calorem inferunt. Quemadmodum igitur immoderata ſitis ex intemperie quadam frequenter oritur: ita ſciendũ eſt etiam propter vitioſos quoſdã humores in ore ventriculi putreſcẽtes, qui ſurſum exhalẽt, eam excitari. Itaque ſuperantem humorẽ qui in ventriculo cõtinetur, nõ modo refrigerantibus, ſed etiam aliis ad illum idoneis medicamentis abſtergere & repurgare conuenit. Si igitur humor qui in illo habetur, bilioſus fuerit, aliquod refrigerans humectãsq; adhibeto: quemadmodum etiã, ſi pituitoſus fuerit, & id quod redũdat facitq; ſitim, ſalſum ea quæ huiuſmodi humorẽ repurgent & abſtergãt, offerto. Ego ſanè noui huiuſmodi ſitim à ſalſa pituita ortã, per ſalſos cibos finitam fuiſſe, vt ſalſamenta, coryacũ, encatheram, & capparem. Quare non ſemper refrigerantibus, humectantibusq; vtendum eſt, ſed vbi cauſam accuratè diſtinxeris atque internoueris, ita tandem cõgrua adhibenda curatio eſt. Proinde iis qui ex ſiccitate ſitiunt, humectantia, illis autem qui ob caliditatem, refrigerantia, aliis verò qui ob ſalſam pituitam, detergentia conueniunt.

Ad eum qui ſtomachum æſtuantem habet, & vehementer ſitit.

Archigenes igitur diuiniss. si quis alius, cùm ea quæ ad medicinæ tractationẽ pertinent, re ipsa docere studuisset, eis qui ardorem in stomacho sentiunt, aquam frigidam superbibere præcipit præsertim etiã si rosionem in eo experiantur, & animo ex calore nimio, cibiq; fastidio deficiũt: aut vuæ acerbæ succum, aut malorum cotoneorũ, aut cucumeris satiui semen cum aqua frigida, aut mali punici dulcis, aut acidi succi cum aqua pari mensura, aut ramusculum mentæ læuigatum ex aqua frigida aut rosaceum oleum similiter cum frigida, aut persicorum immaturorum succo, aut rosarũ siccarũ decoctum, aut lactucæ semen albæ cũ aquæ frigidæ cyathis quatuor. Nos autem compositis quoque vsi sumus, non mediocri ipsa vsu experti, quorum etiam descriptiones ampliter vobis exponemus. Ordine ita habent.

Catapotia ad sitim arcendam.

Cucumeris satiui seminis drachmæ octo: tragacanthæ drachmæ sex. Tragacanthum ouorum recentium albumine dissolutio: ac semen cucumeris tritũ ei adiicito, miscensque in catapotia redigito. Siccata in vmbra, sub lingua tenenda dato, & humor qui inde dissoluitur, deuoretur.

Aliud.

Dulcis radiculæ, cucumeris satiui seminis,

portu

portulacæ, ſingulorũ drachmæ duæ. Ouorum albumine excipito, formatóque catapotia erui magnitudinis, ac linguæ ſubmittito.

Aliud ad febricitantes, quibus parum bibere conducit, item ad inſolatus, & profectiones, vbi ſitis vrget.

Dulcis radiculæ ſucci drachmæ ſex, cucumeris ſatiui ſeminis drachmæ quatuor: tragacanthæ drachmæ duæ. Læuigata in vnum miſceto, & albuminibus ouorum adiectis ſubigito, fingitoque catapotia, & vtitor, ſub lingua continenda exhibens.

Aliud.

Portulacæ ſeminis, cucumeris ſatiui, ſeminis, portulacæ radicis corticis, ſingulorum drachmæ quatuor: dulcis radiculæ ſucci drachmæ duæ: tragacanthæ drachmæ quatuor. Ouorum albuminibus excipito, formatoque paſtillos, qui ſinguli drachmam pendeant, datoque vnum ſub lingua tenendum.

De iis quæ ad ardorem ſtomachi extrinſecus imponuntur.

Extrinſecus autem veſicam aqua frigida aut niue repletã, vel cucurbitæ ramẽta inijcito: aut ſeſamum aqua maceratum, læuigatúmq; cũ oleo roſaceo miſceto, ac febricitantibus applicato: aut mali ſolia viridia, aut mala cotonea, aut palmularũ glandes, quas

Phœnicobalanos vocant, aut mespilum cum cerato, aut caseum recẽtem cum polenta inducito: in summa, omnibus vt in cardiacis vtitor.

De iis qui atram bilem colligunt, & inflatione stomachi laborant.

Caput VII.

Quibus præcordia & stomachus inflantur, melancholicis in eum recrementis confluentibus, spongias aceto quàm acerrimo imbutas imponito: & si post has malum remanserit, alumen liquidum cum chalcanto laui, melle modico exceptum applicato: aut hederæ folijs in vino coctis stomachum obducito: aut stercore bouis armentariæ sicco ex vino cocto. At ei qui inflationem stomachi potissimum experitur, calaminthæ decoctũ ex aqua, modico mellis despumati & piperis adiecto potui dato, flatus sanè discutit. non confert autem ad calidas intemperies, & ea quæ ex nimia adustione generantur, vitia: sed potius illis qui melancholico humore laborant, opitulatur.

Medicamentum Diaoporon, hoc est, ex fructibus pomaceis confectum, ad subuersionem stomachi, cœliacos & dysentericos efficax.

Mala

Mala cotonea decem: rhus rubri sextarius aquæ congij septem sorba quinquaginta, mespila totidem. Fructus contusi, coniectique in aquam coquentur curiosè: ac vbi dissoluti fuerint, liquor exprimetur, rursusque incoquetur, abiectis fructuum sordibus: & cùm tertia liquoris pars relicta fuerit, adijcito mellis attici libras quatuor: coquitoque in prunis, ac moueto cõtinuè. Vbi spissitudinem acceperint, sublata reponito. Dato ante cibum cochleare vnum, aut duo.

Epithema ad stomachum fluxione tentatum, febri æstuantibus & colicis, qui stomacho consortij, lege laborant, & cibum reiiciunt idoneum.

Myrrhæ, croci aloes, mastichæ, absinthij sicci, styracis, singula vnciæ: ceræ, nardini olei, palmularum patetarum, singulorum sesquilibra: Vini Adriani quod ad palmulas irrigandas satis est. Quidam autem ceræ & nardini singulorum libras tres inijciunt, & siccis in læuorem detritis vnà cum styrace liquata miscent, ac leuigatis vtuntur: nos autem singulorum sesquilibram iniicimus, ac fit præstantius.

Aliud ad eos qui stomachum habent imbecillem, quíque cibum retinere nequeunt.

Palmularum patetarũ vnciæ tres: œnanthæ: ceræ ſingulorum libra: maſtichæ, thuris infecti, ſingulæ vnciæ: vini quod ſatis eſt. Palmulas ex vino læuigato arida ſimul terito: deinde vbi cerã liqueſeceris, cum nardini vnciis tribus ceratum efficiens, arida in puluerem redacta excipito, atque in vnum cogito.

Aliud epithema ſimiliter ſtomachum corroborans.

Oenanthæ, omphacij, roſarum florum, aloes hepaticæ acaciæ gallæ, balauſtiorum, mali punici phœnicobalani ceræ tractæ olei lentiſcini, ſingulorum vnciæ ſex: vini ſpathitis quod ſatis eſt: malorum cotoneorum adipe inuolutorum, carnis aſſæ vnciæ tres: croci, abſinthij ſingulorum ſeſcuncia: vnguẽti melini vnciæ octo. Vino odoro ſubactis vtitor.

Aliud ad ſtomachum fluxione laborantem, & ventrem.

Gallæ omphacitidis drachmæ quatuor, nitri drachmæ ſex: alcyonij drachmæ quatuor: ſereos vnciæ tres.

Aliud.

Vuarum paſſarum decoctum potui, ipſáſque vuas eſui dato.

De antidotis, ad eos qui ob frigidam intemperiem cibum non concoquunt.

Præ

Præstantißimum hoc est medicamẽtum, quod per os exhibetur, plurimis experimentis probatum. Helenij vnciæ quatuor: fœniculi seminis vnciæ tres, piperis vnciæ duæ, petroselini seminis vncia: mellis attici crudi exquisiti libræ duæ, huius penuria, alterius despumati. Ego autẽ adieci etiam erucæ seminis vncias duas: atque in omnibus mihi optimè successit: necnon miscui sinonis Syriaci drach. duas: seseleos totidem, mellis vncias sex vel etiam plures. Maximum hoc est præsidium & ad multa vtile. Non enim solum inflationem stomachi, & cruditatem sentientibus confert, sed mulierum quoque menses educit. Ego vero vsus sum etiam in ægrè spirantibus, & præter opinionem profecit. Dantur cochlearia duo manè & vesperi dormituro, ex diluta vini potione: præstat autem diluta potio idem, quod nectar: manè verò ex aqua. Facit enim ructus suaues, & omni tußi confert: item iis, qui à capite in thoracem fluxiones experiũtur: summatim omnibus intestinis affectibus. Reddit etiam appetẽtiam ciborum ampliorem, quibus ipsa intercierat: nec non qui in veneriis offensionem experti sunt, iis desiderium illorum excitat, si constanter illo vtantur.

Aliud ad eosdem affectus Diamelon.

Malorum cotoneorum purgatorum, &

postquam contusa fuerint, expressorum succi sextarij quatuor: gingiberis vnciæ quatuor, piperis albi vnciæ tres: piperis nigri vnciæ duæ: mellis sextarij quatuor. Succus cũ melle vsque ad huius spißitudinẽ incoqui debet: deinde sic arida cõtusa, & tenui cribro increta adiici. Ego in vicẽ rhodomelitis vtor.

Aliud Diamelon.

Cotoneorũ succi sextarij duo: mellis tantundem: aceti sextarius &c. Hæc ad prunas moderatè coquãtur, despumentúrque: deinde gingiberis in puluerem redacti vnciæ tres adiiciantur, piperis albi vnciæ duæ, & rursus ad mellis craßitiem lento igne incoquãtur. Quòd si purgans hinc medicamentum efficere velis, lachrymæ scammonij vncias tres adiungas: sin autem absque scammonio paretur, imbecillitate ventris laborantibus auxiliatur. Nam iecore & ventriculo affectis vtilißimum existit. Dari autem debet maximè cochlearij mẽsura ieiunio, aut vesperi ante somnum nihil offendit etiam si à cibo exhibeatur. præstat autem duabus aut tribus horis ante cibum: confert enim ad cibi fastidium, & eos qui non bene concoquunt. Nunc quidem sic, nunc absque siccorum puluere, succo malorum cum aceto & melle solum cocto vt prius. in calida intemperie loco rhodomelitis ipso vtor, præsertim vbi

Vbi vinum dare cautio est.

Ad stomachum cibum vomitum reiicientem.

Aloes, rosarum siccarum, singulorũ drac. decem: teruntur dantúrque cochlearia tria aut quatuor. quòd si humorem stomacho insidentem, repurgare velis, scammoniæ & mastichæ, singulorum drachmas quatuor admisceto. repurgat enim optimè & sine molestia.

Ad inflationem stomachi, & intestinorum: & item ad eos qui cibum non concoquunt, iecorarios, tussi vexatos, præsertim, quos frigida causa infestat.

Caput VIII.

Piperis vncia tertia ligustici, ameos, singulorum sescuncia: epithymi puri seminis, pulegij sicci singulorum vncia, mellis despumati quod satis est. Quidam verò etiam apij seminis vnciam adiecerunt: rutæ seminis semunciam. Datur cochleare.

Aliud ad inflationẽ, dolorem, omnémque stomachi cruciatum efficax.

Lachrymæ papaueris drachmæ duæ: piperis castorei, singulæ drachmæ: petroselini seminis drachmæ quatuor nardi Syriacæ drachma.

drachma. Ex his in tenuißimum puluerem redactis, cochleare vnum aquæ calidæ sesquicyatho inspergito, additóque mellis quod sufficit. Hoc antidotum tepidum, manè & vesperi propinato. Robustis autem copiosius dato. nam ad leniendum dolorem, & humores concoquendos efficax est, præsertim ad mulieres virósque cœliacos, inflationes & cruditates, item ad febres, & præcordiorum dolores: necnon ad febres ex cruditatibus contractas tusses, laterum dolores, conuulsa, ac ad vrinam mouendam conducit.

Aliud antidotum optimum.

Spicæ nardi, piperis, singulorum vnciæ: casiæ fistulæ, costi, singulorũ vnciæ duæ. Datur ex aqua manè & noctu: non modo stomachicis, sed etiam iecorosis & nephriticis confert. Vtitor hoc medicamẽto cum fiducia.

Aliud ad idem.

Piperis, petroselini singulæ vnciæ, cumini semuncia, datur à balneo.

Stomachicum, quod etiam ad colum proficit.

Iridem Illyricam contusam, incretámque ex aqua calida potui ieiunio dato: post cœnam autem ex vino diluto. Modus eius est. drach. trium. Ne ipsum contemnas: nam probè auxiliatur.

Aliud ad alia quoque vitia salutare.

Ligu-

Ligustici, ameos, apij seminis, cari singulorum drachmæ tres: piperis grana triginta: mellis quod satis est. dato ieiuno, & ante somnum.

Antidotum stomachicum, quod picra dicitur.

Iunici rotundi floris, xylobalsami, masticheæ spicæ nardi, asari croci singulorū drac. vna, & semissis: cinnamomi veri drachmæ sex: casiæ drachmæ tres: aloes hepaticæ lotæ & siccatæ drachmæ centum.

Aliud stomachicum, etiam ad inflamationem vtile.

Petroselini Macedonici seminis, cumini, singulorum vnciæ quatuor. Aeger ieiunus, & vesperi ex modica aqua tepida sumat.

De affectu cardiaco. Cap. IX.

CArdiacus quoque affectus stomachi vitium est: quod accidit, vbi humores praui rodentes, & virulenti in ore ventriculi collecti fuerint, aut eò confluxerint. Si igitur quidam os ventriculi sensibile habere deprehendantur statim intereunt, dum immodicam humorum rosionem sustinere non potuerint. frequenter etiam lumbrici sursum ad os ventriculi ascendentes, cardiacos affectus, immodicas animi defectiones, & syncopas excitant, vt nōnulli statim

cum

cum à lambricis roduntur, intereant. Quapropter non semper repentinas oris ventriculi syncopas à prauis humoribus fieri censendum est, sed etiam lumbricorum indicia requirenda. Nam hæ bestiæ adeò repentinam mortem, & syncopas non minus quam perniciosi humores inferunt.

De Cardialgia, quasi dicas cordis dolore. Caput x.

QVi ergo prauos, rodentésque humores in ore ventriculi continent, atque ideo propè in syncopen incidunt, his primùm omnium illos cibos offerre cõuenit, qui præterquàm quòd refrigerant, etiam particulam resolutam possint confirmare. Itaque probè refrigerant, corroborántque, tum mali punici grana comesta, tum succus eorum: adhæc mala non admodum dulcia, sed mediocriter astringentia, pira persica, rhodacina, vua quæ austerum frigidúmque succum obtinet, & panis ex aqua frigida tepidáque sumptus, si ægri temperamento valde calido fuerint, & humores qui continentur, rodentes nimium & acres existant. His igitur inter initia ad cardialgiam vtendum est: reliquo autem tempore paulatim ipsis offerri debent, quæ ægrè concoquuntur, & noxiorum humorum rosioni & acrimoniæ resistũt: cuiusmodi sunt bulbium, sternum,

astaci.

astaci, isicia pectines, buccina, ventriculi anserũ, suum vngulæ ac petioli: in summa, quæ nõ cito corrũpũtur, sed etiã vitiosum humorẽ superantẽ oppugnãt, euincũtq́ue. Cæterùm his quoque cũ affectus cessauerit, ac cõquiescit semper vt citius cibũ sumãt, cõsulendum est. Nihil enim adeò ipsis cõfert, vt si nõ tardè cibũ capiant, sed circiter tertiã horã, aut quartã, panẽ ex tepida aut frigida aqua sumãt, aut malũ, aut citriũ absque ipsius cortice. Hæc sanè cardialgiã expertis conueniũt. Ex medicamẽtis idoneũ est quod Glycy dicitur, cuius confectio in hũc modum habet. Aceti sesquisextarius: corticis radicũ fœniculi vnciæ 6 aloes hepaticæ vnciæ tres: mellis attici sesquilibra. dantur cochlearia duo aut tria. Hoc medicamẽtũ emollit, & cõfirmat vẽtrẽ præstãtissimumq́ue est, vt quod nõ solũ cardialgiæ sed etiã incipiẽtibus epilepticis, & hypochõdriacis aliisq́ue plurimis affectibus medeatur, quorũ nũc meminisse tẽpestiuũ nõ est. Noui autẽ antidotũ quoque Diaanacardiõ dictũ, & Picram, eiusmodi vitiis auxiliari: sed nullũ æquè, vt hoc medicamẽtũ. Tãtũ de Cardiaco affectu, qui ex roditiũ prauorumq́ue humorũ acrimonia nascitur, dictũ sit. deinceps autẽ de aliis quoque agamus accidẽtibus, quæ in ore vẽtriculi, aut humorũ superantiũ qualitate, aut copia eueniũt.

De nausea & vomitu. Caput XI.

Vomitus quoque vt nausea stomacho accidere videtur: verùm singula ipsa à diversis causis procreantur, nempe à copia, & praua rodentique qualitate. At copia quidem naturam ad vomitum grauando irritat, praui autem humores rodendo, affligendóque. Huc itaque consilium dirigas, vt copiosos quidem euacues, prauos autem & vitiosos contemperes, misigésque & malignitatem ipsorum imbecilliorem reddas: præsertim vbi biliosi fuerint, & melancholici: pituitosos autem extenues, si crassi viscosíq; tibi appareant. Proinde, si crudi humores in solo ventriculo redundent: & non ex toto corpore influant, medicamentis purgandi non sunt. Quippe solus etiam victus absolutam ipsis curationem præstare abũdè potest, & humores in ipso contentos immutare. Sin autem ex toto corpore ventriculo influant, tunc medicamentis vtendum maioribus. Interdum enim & sanguinis mißio requiritur si is superare videatur: & purgatio, si magna humoris prauitas existat. Quod si ambo videantur abundare, tum venam secare tum purgare oportet. Dicamus igitur prius de iis quæ in ventriculo continentur: deinde sic de illis quæ ex toto corpore ipsi influunt, tractabimus.

Curatio.

Curatio vomitus & nauseæ.

Internoscendum igitur est antea, humoresne sint infixi, an ad meatus remittatur, an ad fundũ sint implicati. Siquidẽ æger acidã qualitatem percipit, scire licet humorẽ noxiũ frigidũ potius existere: utrũ vero ad meatus transmissus, vel tunicis adhærescat, vel in fundo ventriculi fluitet, innatetq́ue, id curiose inquirendũ est. & quomodo excerni debeat, cognoscendũ. Si etenim vomitus statim post nauseam obortum, etiã citra violentiam comitetur, humorẽ noxium in lato ventriculi spacio esse, non dubie censendum. Sin autem nausea quidẽ excitata fuerit, nihil autem notatu dignũ per vomitiones efferatur, humores noxios, vel cũ biliosi sunt, vel serosi, in ore ventriculi absorptos esse, vel cũ viscosi sunt, ipsi ori vẽtriculi infixos esse intelligito: quoniã subinde accidit, ut venter quidem nihil habeat recrementi, sed id ab alijs particulis, aut iecore, aut liene, aut alia quadã in ipsum recipiatur: deinde cum gravatur, aut roditur ad vomitione incitetur. Necesse autem est hoc quoque discernere.

Quomodo internoscatur humor qui euomitur utrum in ventriculo gignatur, an aliunde influat.

Si quidem vomitus crebrior, & intẽsus,

nullo insigni spacio interposito vrget humorē qui per illū reijcitur, in ventriculo potius generari sciendum est. Sin autē spaciū notatu dignū intercedere videatur, neque vomitus frequentius infestet, id quod reijcitur, ex alijs potius influere existimandum. Considera igitur totū corporis habitum aliaq; indicia, atque sic curationem aggredere, siue sanguinis missionem siue purgationem adhibēs. Fieri enim nequit, vt aut humor superueniens aut vomitus, aut quæ infestat nausea conquiescat, nisi totum corpus recremētis liberū prius reddideris: siquidem ipsum caussam influxionis præbet.

Curatio, cùm biliosus aut melancholicus humor vomitum, aut nauseam excitat.

Postquàm igitur diligenti obseruatione deprehenderis, biliosum esse, q in stomacho gignitur, nauseam aut vomitum faciens, primùm contemperanti medendi ratione vtēdum: deinde vbi contemperaueris, humoris praui acrimonia lenienda est: atque sic ad abstergendum eum transibis, vel per aluū, vel per vomitus euacuādo. Dato igitur ipsis ptisanæ cremorē, qui vtraq; præstare potest, tum acrimoniam lenire, tum repurgare & abstergere. Etenim aquosa quoq; mulsa vacuat,

euat, & quæ stomacho inherēt abstergit, sed calidū quippiā obtinet. Quod si igitur vitiosus humor feruēs magis esse & acrior appa ret, vt etiam febrim inducat, fugito quidem mulsam, & si quid aliud calidum est, quod abstergere possit, vtitor autē ptisana cremore, aut tepida. Etsi enim vim abstersoriam non habeat, tamē humectat, meatus dilatat, in bonam temperiē deducit, & acrimoniā ipsorum obtundit: qua ratione plurimū iuuat. reliquum autem non per se vomitu reijcitur, sed omnino aut qualitatis ipsorum, aut substātiæ particeps factū educitur: atq; hoc in sordidissima spongia fieri cernimus. Etenim aqua nō probè eā purgaret, simúlque ipsa attraheretur, nisi præterquam quod meatus conuenientes laxet, dilatétque, recrementi etiam siccitatē humectare posset atque dissoluere. Quare in quibus id quod affligit, biliosum fuerit, & melācholicū, tepida potio maximè omniū succurrit. Si enim viscosum, & vehementer affixū existit: exiguo indiget adiumento intus, vt citius reijcitur: quippe aqua tepida etiā sola crassos humores dissoluit. eoq; propinari debet, si pituita affixa sit, et valēter inhærescat, præsertim salsa & vetusta, siccisq; medicamētis & ca lidis intempestiuè datis, vt vulgo faciunt, torrida duraq; euaserit. At si humores non

admodum biliosi sint, febris autẽ infestare videatur, tunc mulsa vtitor, & ijs quæ plenius possũt abstergere. Quòd si humor victũ contemnere videatur, deinceps etiã medicamentis vtitor, aut antidoto quod Picra dicitur. Nam valenter ipsum biliosa quæ tenacius impacta sunt, & melãcholica recremẽta purgare potest. At qui medicamentũ aliquod exhiturus est, diligẽter considerare debet, ne quandoque calida intẽperies in solidis particulis præpolleat. Nã si quid tale fuerit, & antidotũ ipsum tunc exhibueris, cùm calida & siccæ particulæ existunt, hecticorũ affectuum & tabis, quæ marasmus dicitur, autor euadis. Quare illis danda est, in quibus materia praua stomacho aliunde remittitur, ita vt solidæ particulæ natura calidæ & siccæ non sint.

Curatio pituitæ stomacho affixæ, & nauseam excitantis.

Hoc modo si recrementũ biliosum & melancholicum fuerit, curatio tentanda est. Sin autem acida & dulcis pituita affixa videatur, tunc nimirum extenuantibus vtendum medicamẽtis, præsertim oxymelite, raphani radicibus, cappari, sinapi, cocyaco, & medicamento ex malis cotoneis, quod recipit gingib

giber, & petroselinum Macedonicum. Nam ab eiusmodi omnis humor pituitosus & crudus concoquitur. His etiam moderata inedia confert: item somnus & quies. Hoc enim victu pituita non solùm alteratur extenuaturq́ue, sed etiam in sanguinem benignum, probumq́ue conuertitur, vt eiusmodi quoq́ue humor per inopiam alimenti nutrire poßit. Si enim acida fuerit pituita, etiā dulcia offerri debent: sin autem salsa fuerit, quæ inhærescit, cōsiderato rursus vnde salsa existat. Quippe videtur interdū etiā ex serosæ substantiæ commixtione salsa: interdū verò nō propterea sed ob calidā quoq́ue intemperiem, quæ ipsam torrefacit. Nam pituita incalescens & salsa, & crassa perpetuò redditur. Quòd si igitur ob calidā intemperiem salsa tibi facta appareat humectāte & tepida potius curandi ratione vtitor. Etenim nō à calefacientibus, sed humectantibus refrigerātibúsque dissoluitur: sicut etiam sal & nitrum. Hæc enim, vt à caliditate concretionē sortita, non igne, sed aqua resolui possunt. Hoc sanè pacto, si pituita affixa fuerit, auxiliari oportet.

Curatio serosi tenuísque humoris stomacho infixi.

Si fuerit serosus, tenuísq́ue, & non nimiū

ventriculo impactus, haud curiosum esse oportet, ac sollicitum: Verùm satis est etiam solo vomitu ex liberaliore tepidæ potu uti, vel cremore ptisanæ vētrē recremētis liberare. Si verò à multa humiditate imbecillius & resolutum os ventriculi tibi videatur, eoq; fastidire, magisq; cibum vomere cupiat: tūc ijs quæ sensim exiccāt, astringuntq; leuiter, vtitur. quale est malū cotoneū tostū, fermento circumdatum, si per se comedatur: itē medicamentum quod ex ipso cōficitur, quo placentæ loco omnes vtuntur, & multifariam ipsius compositionē præparant. Nōnulli enim solū piper misturæ ipsius adijciunt: nonnulli etiam gingiber, petroselinum, & costum: alij verò gariophyllum. Verùm hæc quidem plus quàm oportet medicata sunt. Iam vtile est etiam, quod recipit piper & gingiber. Nam hæc quoque particulam imbecillem abundè firmare & calefacere possūt: quorū vtrorūque calor & acrimonia recrementum in stomacho & ventre immutat. At si id quod superest recrementum, tenue nimium, & acre videatur, caueto quidem à calidis, adhibeto autem quæ corroborant & astringunt, nihil quod manifesto calefaciat habētia, quale est simplex antidotum ex malis cotoneis confectum: quod ex succo solo mali cotonei & melle paratur. Quippe hoc & multum corrobo-

rare, & omnia biliosa acriaq́; recrementa contemperare potest: atq; idcirco infirmo & calido stomacho, humoresq́; in bilem commutanti accommodatum est. His etiam castaneæ sunt idoneæ, mespila, sorba valde matura, fabæ elixæ ex posca, halyca, & Phasij pissarium, in summa, quæ corroborare sensim, & leuiter astringere, necnon exiccare modicè non solum in cibo, sed etiam inter medicamenta possunt.

De inflammatione stomachi.
Caput XII.

Q Vomodo igitur humores, tum qui sola intēperie vitiati in vētriculo continētur, tum qui aliunde influunt, internosci & curari debeant, abundè hactenus explicatū est: reliquum verò est, vt de alijs humoribus deinceps agamus. Vbi stomachus inflammationem sustinuerit, magna opus est diligētia quoniam maximum morbum, & necessitatem corpori adfert. Mixta igitur curatio in ipso potissimum tentanda est, & non quemadmodum in minus principalibus, resoluente & laxatoria medendi ratione vtendum. Nam periculum non exiguum comitabitur, neque æger alimentū sentiet, neque appetere id amplius poterit. Adijciatur igitur vnà cum laxantibus etiam corroborās aliquod, nempe absynthij paulum, aut mastiche. At-

tendendum autem, quónam opus, sit, atque eius copia intendi magis debet. Si igitur laxantia requirantur adÿcito fotui etiã chamæmelum: sin autẽ ægri non vehementer febricitent, etiam gleucinum, adipem anserinum, & sapam. Quòd si imbecillitas quædã fuerit & resolutio nõ adeò laxãtiũ aliquod fotui addito: sed potius curationẽ ex melino: & vino tentato, absynthiũ, rosas, œnanthẽ mala palmulas in vino macerans. Sũmatim ad id quod vrget, roborantia & laxantia, alias aliter augemus, Non solùm autẽ fotus sed etiam cataplasmata, & medicamenta in hunc modum excogitare oportet.

De medicamentis quæ extrinsecus imponuntur, epithemata Græci vocant, Galenicum.

Cùm moderata quidem est inflammatio, sufficit etiã Galeni ceratum, quòd hæc recipit. Olei nardini per hyemẽ vncias octo, per æstatẽ vncias septem: ceræ albæ vncias octo, masthichæ vnciã, aloes semunciã. Sin autem stomachus magis corroborari postulet, etiam aloen augeto vnciã ex ea inÿciens aut succũ absynthÿ aut œnanthen, aut succum capreolorum vitis admisceto. Quòd si stomachus nõ admodũ deiectus videatur, aut imbecillis, epithema Nilei applicato, aut philagriũ per se,

se. aut cum mica panis inducito. Sin durior videatur inflammatio, & emollietia adhuc requirere, etiã hoc ꝙ Diamelilotu dicitur, applicandum est. Corroborãti autem simul, & emollieti vtitor eo quod à me solet parari, cuius descriptio in hunc modum habet: Thuris, absynthij singulorũ vnciæ quatuor: ammoniaci suffiminis vnciæ sex, styracis vnciæ sex, ceræ libra: olei nardini libra. vini phalerni quantum satis est. Arida pridiè vino macerato, deinde trita validè, nardino & cerato adiicito, ac vtitor vt medicamento admirabili, vt quod emollire simul, & robur stomacho adhibere queat.

Aliud, quod idem præstare potest.

Mastichæ, aleos, croci, myrrhæ, singulorum vncia, ceræ vnciæ sex: succi absynthii vnciæ duæ: styracis semuncia: olei nardini libra. Quòd si inflammationem stomachi diuturniorem esse contigerit, vtitor ijs quæ vocantur copta. Hæc enim ad inueteratas inflammationes magis commendatur.

Copta ad stomachi duritiem.

Propolis vnciæ sex: styracis vnciæ duæ mastichæ vncia, terebinthinæ semuncia: fecis nardini quod satis est.

Aliud

Aliud malagma bonum, ad ſtomachi duritiem, fluxionem, & dolorem faciens, vt æger tribus horis eo leuetur ſentiátque manifeſtò adiumentum. habet autem eius ſcriptura hoc pacto.

Ceræ Ponticæ vnciæ ſex: terebinthinæ vnciæ tres: myrrhæ, opponacis ſingulorum vnciæ duæ, aloes vnciæ tres, aluminis ſciſſi vncia, galbani vncia. Myrrham vino lauigato, & aridaijs quæ liquari poſſunt inſpergito: ſplenium autem ſit digitorum quatuor.

De iis qui inflammationem à frigido humore experiuntur.

Ad ſtomachi perfrictiones ſimul & inflãmationes, optimum eſt medicamẽtum, quod à grato odore euodes appellatur: cuius confectiones variæ ſunt, ſed cuius ego experientiã habui, hæc eſt. Croci ſeſcũcia, colophoniæ libræ duæ ſemis: opobalſimi, palmularũ, ſingulorum vnciæ ſex: aloes, myrrhæ, terebinthinæ, thuris, ſingulorum vnciæ duæ: folij vncia: propoleos, ſtyracis, ſingulorum vnciæ tres, ſpicæ nardi vncia, cardamomi vnciæ duæ: fecis hedychrei ſeſcuncia, ammoniaci ſuffiminis vnciæ ſex: ceræ ſeſquilibra. huic autem nullum præponas, in

quibus frigida magna intemperies, duritia quædam, & pituita est, item dolores & distensiones fiũt. Non solùm autem ad stomachum, sed etiam iecur, & intestina inflata, & ad eos qui cœliacos dolores sustinent, idoneum existit.

De Medicamento Diamelilotu, & Hieratico.

Huius quoque descriptionẽ hic exposui, vt qui requirunt facile inueniãt: simul autem pluribus appositis, id quod ad vsum vrgentẽ commodius est, deligant. Descriptio eius in hunc modum habet. Nardi Gallicæ, iunci angulosi, myrrhæ, singulorum drachmæ decem, cardamomi drahmæ octo, meliloti drac. 40. croci drachmæ octo, amomi drachmæ 50. ammoniaci suffiminis dra. 40. cyphios hieratici drach. sexdecim: terebinthinæ drac. octo: ceræ mina, vini oderati hemina. Cõfert hoc quoque non modo stomachicis, sed etiã iecoris doloribus, alijsq; multis affectibus.

Aliud malagma polyarchium, prodest peripneumonicis, iecorosis, hydropicis, lienosis, nephriticis, vesicæ & vuluæ affectibus, & omni neruorum dolori.

Ceræ, resinæ terebinthinæ, bdellij, cardamomi, singulorum mina, iunci angulosi, *myr*

myrrhæ croci cinnamomi meliloti thuris ammoniaci ſuffiminis ſingulorum drachmæ viginti quinque, nardi Indici drachmæ ſex, olei cyprini hemina. Vini Italici quod ſatis eſt. Vtitor interim meraco, interim cerato ex cyprino ſoluto.

Aliud.

Abſynthij ſucci, œnanthæ, nardi ſingulorum vnciæ tres, maſtichæ vnciæ quatuor, ceræ vnciæ ſex. Ceram liquefacito: nardum, atque alia læuigata cerato raſo excipito.

Aliud epithema ad dolorem ſtomachi.

Sulphuris viui, maſtichæ ſingulorum vnciæ duæ: ceræ ſeſqui libra, olei irini tantundem ſulphur & maſtichem in læuorem trita, & ea quæ liquari poſſunt liquefacta pilæ demittito & rurſum emollitis vtitor.

Ad omnem ſtomachi inflammationem duritiem, & præſertim in quibus perfrictio & hydropicus affectus incipit: in ſumma, in quibus inflantur præcordia.

Styracis Iſaurici, aloes hepaticæ, ſingulorum vnciæ tres, terebinthinæ vnciæ quatuor: ladani vnciæ duæ: bdellij pellucidi vnciæ tres, euphorbij recentis vncia: item adipis ſuilli recẽtis, aut adipis anſerini purgati vncia

Vnciæ quatuor: croci Afri Vnciæ tres: nardini lybici Vnciæ duæ, ceræ ponticæ Vnciæ duodecim, alliorum purgatorum Vnciæ tres: Vini odorati quod sufficit.

Illitus ſtomachi, & vnguentum ad frigidam intemperiem, Marciatum.

Multa igitur ſunt etiam alia ad frigidam intemperiem celebrata medicamenta, tum ſimplicia, tum compoſita: Verùm præſtat omnibus quod Marciatũ appellatur, & odoratius eſt, quàm Decamyron, & Pentamyron præterquam quòd emollit ſi fortè durities quapiam extiterit, corroboratque ſtomachum cõfectio eius hæc recipit Styracis calamitis, ceræ ſingulorum Vnciæ tres: medullæ ceruinæ Vnciæ duæ ſemis: terebinthinæ Vncia hyſſopi Vnguenti liquidi Vncia, opobalſami ſeſcuncia, ſi recens ſit, ſin minus, etiam duæ miſceri debent. olei nardi Vnciæ ſex. Marciatũ ad frigidã ſtomachi intẽperiem.

Compoſitio Marciati generoſi.

Styracis calamitis Vnciæ tres, medullæ ceruinæ Vnciæ tres, aloes hepaticæ Vnciæ duæ mastichæ Vnciæ duæ, olei nardi Vnciæ tres opobalſami Vnciæ tres, ceræ Vnciæ quinque. Parato, ac Vtitor longè optimo, & paucis cognito medicamento.

Vngu

Vnguentum Myracopon.

Item his præstare Myracopon istud potest. maiorem autem calefaciendi vim obtinet. Quare vbi frigida intemperies magis præpollet hoc potius vti conuenit. Paratum autem est ipsum hoc pacto Croci, vnguenti Syriaci, opobalsami, singulæ vnciæ, mellis vnciæ tres: myrrhæ, ammoniaci suffiminis, ceræ ponticæ, singulorum vnciæ tres, terebinthinæ sescuncia, euphorbij vncia.

Ad stomachum perfrictionem expertum intinctus, qui Embamma Græcis dicitur.

Baccarum iuniperi, piperis, singulorum vnciæ duæ: gingiberis vnciæ quatuor, petroselini vncia, mellis quod satis est. Vtitor vt præstantissimo.

De Antidotis stomachicis.

Pastillus Amazonum,

Hic pastillus multo vsu probatus est, in quibus dolores validi, & conuulsiones stomachum exercent. nam abunde ipsas mitigat potus: necnon auxiliatur. Habet autem in hunc modum. Apij seminis drachmæ sex, anisi totidem, absynthij drachmæ quatuor, myrrhæ, piperis longi cinnamomi, castorei, opij, singulorum drachmæ duæ. Læuigato ex aqua, fingitóque pastillos, qui singuli pendeant drach

drachmam, dato stomachicis cum sint factitij, quod τρίσπμα Græcis dicitur, cyathis ternis: cholericis, & cibum vomentibus ex frigida: cœliacis & dysentericis cum myrtorum decocto: lienosis autem ex oymelite. Item ad alia multa valet hic pastillus, & præsertim vomentibus, quique rosionem ex prauis stomachi & ventris humoribus sentiunt satis respondet. Atque hæc sunt nobilissima, quæ multis experimentis cõprobauimus. Cæterùm hoc quoque sciendum est, omnem duritiem aut stomachi, aut iecoris, aut lienis, aut alterius cuiusdam particulæ, à diuersis causis, & non ab vna excitari. Etenim siccitas, aut caliditas, si præcesserit, humorésque reddat crassos, tumorem duriorem efficit, & perfrictio similiter. Accuratè igitur incumbendum est, vt ex signis præcedentibus, & iis quæ assident, præcipuè temperamento internoscamus, atque ita medicamenta adhibeamus. Si enim præcesserint tristitia, curæ, labores, animi deiectiones, pauci cibi, & calidiores, potúsque, huiusmodi duritiem ex nimia humorum adustione potius factam esse cognoscemus. Necesse igitur est in talibus affectibus vt medicamentis ægros curemus, quæ tepidam aut tẽperatam qualitatem obtineant, non autem calefaciant, & emollire posse titulo admodum pro

mittant

mittant. hæc enim iis qui tumorem ex frigiditate in scirrum coactum habent, contulerunt: nec de huiusmodi ambigere dubitaréque oportet. Dictum namque est ab Aristotele aliisque præstantissimis viris antiquis, singula quæ cõcreta, & in scirrum indurata sunt, a contrario eius quod concretionem peperit, dissolui: nempe quod à calore & siccitate cõcretum est, ab humectatibus ipsum & refrigerantibus dissolui oportere, quemadmodum in nitro & sale fieri cernimus. Omnia namque hæc à caliditate magis torrentur atque indurantur ex aqua vero dissoluuntur. quemadmodum rursus, quæ à frigiditate concreuerint, ab igne resoluuntur: id quod videre in glacie & niue fieri licet, dum ab sole & igne dissoluũtur. Quare adhortor vt animum adhibeatis, & ne vt plerique medici citra iudicium remedia adhibeatis, titulis ipsorum solis acquiescentes. Ego sanè noui viscerum duritiè humectantibus & temperatis me curasse, nempe balneis & hydrelæo vsum: necnon rosaceo oleo & chamæmelino similiter etiã balneis temperatis quemadmodũ in aliys superfusionibus ex nardino, gleucino & anethino oleo: item Marciato, & horum similibus: adhæc victu calefaciẽte vtpote pipere cibis iniecto, & aniso, & aliis quæ eiusdem sunt facultatis

tis: insuper potione ex spica nardi, asaro, & id genus antidotis, quæ extenuare & calefacere possunt. Quoniam igitur non pauca à contrariis euenire solent, attendendũ est diligenter: etenim acores in stomacho subinde non solum ex frigiditate, sed etiam calore oriuntur. Nouimus autẽ pleroque medicos putare omnem acorem à sola frigiditate prouenire: qua de causa semper his calefacientia adhibent. Video rursus multos etiã à refrigerantibus cibis adiutos fuisse, qui antea à calefacientibus plurimum offenderentur. Nam vinum potius ipsis magis acescebat, quàm calidiores potiones factitiæ, quæ ex pipere aut aniso, aut alio quodam huiusmodi parantur medicamẽto. Quare talibus repudiatis, contrariis vsi temperata aqua largiore, cibis boni succi, & qui ægrè confici possunt, vt bulbio & sternio, aut anserum ventriculis, iuuencæ pedibus exposita: & ex pisculentis orpho, isiciis, pectinibus, ostreis nõ coctis, celerrimè tali affectu liberati sunt, vt neque acidos ructus neque aliam cruditatem in posterum sustinerent. Ex talibus igitur vniuersis cõiectura assequi licet, idem accides à cõtrariis sæpe causis oboriri. Quemadmodum autem in acido ructu, ita rursus cura habenda est, vbi æger amaritudinem causatur, & non statim humidis in totum Acidus ructus

& refrigerantibus vtendum. Fieri namque potest, vt viscosi abundent humores, in quibus bilis, dum ad superiores partes effertur, huiusmodi consensum, etiã si non admodum copiosa fuerit, ægro præbet. Omnes igitur arquatos amaritatẽ percipientes videre licet, attamen non omnes à refrigerantibus adiuuantur. Multi siquidem etiam alijs liberalioribus vsi, arquato liberati sunt, ita vt neque reliquo tempore amaritudinẽ perceperint: id quod meritò accidit, cùm neque ab eadem causa arquati fiat, sed alij ob iecoris inflammationem, alij ex vẽtriculi intemperie, alij à viscosis humoribus: sed hi curari nequeunt, nisi extenuantibus & calefacientibus, quemadmodum rursus considerãdum est, etiam in ijs qui copiosiora expuunt, & frigidum putantur stomachum habere. Non enim eiusmodi à copiosa in totum humiditate accidit, cùm etiam ob caliditatem euenire possit. Nam cùm ieiunant, & cibo modico vtuntur, hoc sæpe experiuntur, nec desinunt saliuam emittere, & copiosa expuere, donec cibum assumant. Clarum autem est id accidere, dum caliditas humores qui in alto latent, dissoluit. Postquàm enim natura cibum concoquens, oblatum insumpserit, tunc rursus quæ apposuit, dissoluere cogitur: atq; idcirco copiosiora spuunt, humiditate quæ in

alio

alto haerescit, liquescēte. Quòd autem ob calorem crebriùs expuere ipsos accidit, videre licet in lignis cùm comburūtur: quippe humor ex eis destillat, nimirum igne, id quod aquosum in illis continebatur, euacuante. Idem etiam in carnibus, dum assantur, potißimum euenire cernimus.

De curatione.

Curandi ergo sunt, qui ob calorē copiosa expuunt, cibis refrigerantibus & qui difficulter cōfici possunt: quemadmodum rursus eos qui ob humiditatem, calefacientibus. Opus igitur viro est in arte omnifariā exercitato, qui exquisitè causam diiudicare queat. Etenim idem accidens à contrarijs, vt diximus, causis oritur. Quare plerique rigorem & frigus in corpore sentiunt: quidam sanè à crudis humoribus, qui in eo superāt: quidam verò ob siccitatem, & inediam alij propter bilem, quemadmodum alij rursus in externis partibus ob magnam inflammationem, quae calidum sanguinem totum ad se attrahit, perfrigescunt. Multa sanè etiam alia exempla licet adducere, quòd eadem res à contrarijs, vt dictum est, subinde causis efficitur: Verùm haec quoque sufficiunt. Nam in febrium curationibus copiosiùs de hac re agetur: quia medici plurimùm ab eis decipiuntur, errántque.

De ſingultu.

Caput XIII.

CVm ſingultus etiã ſtomachicus ſit affectus, his coniungere eum decet vt omnis ſtomachicorum diſputatio in idem ſit collecta. Nam totus ſtomachus conuulſorio more dum nonnulli mouentur, effici videtur, vbi facultas ipſius expultrix illic largius ad recrementa quæ inſident grauant & rodunt expellenda incitatur. Non raro in euacuatione etiam ipſa ob ſiccitatem comitatur, nimirum vt in dyſentericis, vel quocunque alio modo largius euacuatis, & febri tentatis immodica, tale fieri ſpectamus. Fit autem vt etiam ob acrem quampiam qualitatem homo ſingultiat, ſicut qui hydrogarum aſſumpſerit, aut aliud quid eiuſmodi roſionem inferens ac magis vbi ſtomachus quoque eſt ſenſibilior. Atque hæ ſanè ſingultus cauſæ, tot & tales exiſtunt: curari autem ipſæ remedijs ad cauſam eum facietem propriè accommodatis debet. Si enim cauſa fuerint viſcoſæ & craſſæ extenuantibus & incidentibus vtendum eſſe conſtat. Incidit autem probè acetum quoque ſolum, ſi modicè ſorbeatur, & præcipuè quod vocatur ſcilliticum: item oxymeli, quod ex eo temperatur. Adieci autem huius quoque compoſitionem optimam, quæ multis conferre poteſt, præſer- Singultus cauſæ.

tim

tim stomachi affectibus & inflationibus acidisque ructibus: est autem hæc.

Oxymelitis confectio.

Scillæ partis internæ tenerioris libræ duæ: aceti acris albi sextarij quindecim: piperis Vnciæ duæ, dauci Cretici seminis, fœniculi seminis cumini singulorum drachmæ quatuor apij seminis drachmæ octo petroselini Macedonici Vnciæ duæ, laseris Vnciæ duæ: gingiberis Vncia: pyrethri Vncia, nardi galicæ drach quatuor, ligustici drachmæ quatuor, hyssopi Cretici drachmæ pulegij drach. mentæ Viridis fasciculus apij Viridis fasciculus, cardamomi drachmæ duæ rutæ Viridis turiones quinque, mellis sextarius, folij drachmæ quatuor costi Vncia, sapæ sextarij duo agerici, spicæ nardi amomi singulorum Vncia Omnia hæc contusa diligenter, seorsim habeto, & scillam in acetum coniectam per dies septem macerari sinito, deinde ea sublata, reliqua omnia contusa, Vbi Valide læuigaueris Vna, acetoque indideris, alios dies septem sinito, deinde per linteolum densum expressis etiam ad affectum prædictum Vtitor. Cæterum & raphani radices in ipsum tingere conuenit, Vomitumque ciere. Adhæc mulsa & spicæ nardi rutaq; decoctum potu ipsis auxiliatur: necnon panis ex condito comesus. Omnia namque hæc ad-

 hibui,

bebui, & in magno adeò singultu, vt æger è lecto exilire cogitaret, perfeci. Vsus autem sum præter hæc etiam extrinsecus in stomacho, castoreo, styrace & mastiche, oleo ipsa incoquens, & stomachum vehementer ex eo fouens. agitabam autem inter coquendum oleum rutæ. Porrò castoreũ & potum & olfactum in his probè opitulatur: item nardus gallica, asarum, spica nardi, anisum, cuminum, & ligusticum. Quòd si recrementa rodentia & corrupta fuerint iis vtendum esse constat, quæ contemperant, & simul id quod redit abstergere possunt. Vinum his circũcidendum est atque omnia acria decocta: temperata autem aqua vtendũ, & pane ea imbuto ptisanáque copiosa, pisciculo qui aceti paulũ habeat, & pullis colũbarum: atq; huiusmodi singultientes purgãdi non sunt. Sin autem ob euacuationẽ aut febrim singultus accedat, non dubiè etiam firmiter perseuerans, tunc enim ob siccitatem immodicã affectus oritur, talis meritò quidem periculosus est. Quare in eiusmodi humectantibus & refrigerantibus auxiliis, præsertim tẽperata aqua creberrima, vnctione, & omnibus, quæ euacuatis adhibentur, vtẽdum. Noui autem quendam ex iis qui ob hanc intẽperiem singultiunt, frigida sorbitione conseruatum. At in inflámatione ea quæ actu frigida sunt, vitari de

tari debent: magis etiã continuè tepida vtẽdum, paulatim eam sorbendo: extremas autem manus calidissimas frequentius madefacere oportet: & pedes deligare, continereque non est alienum. Insuper sternutamenta accommodare, in quibus maximè humida stomacho infixa sunt Ita nãque spiritus, dum in angustias redigitur, & violentia incidit, humorem qui in stomacho continetur, propellit. Adhæc superfusionibus ad stomachum vti confert, in quibus potissimum etiam inflammationem illius aut iecoris esse consideraueris, vena prius secta, nisi omnino vires dissuadeant. Talibus igitur ratione & artificio vtẽdum est, ita vt animum aduertas tempori, ordini, qualitati, & aliis omnibus, quibus celeberrimi medici aduertendum esse putarunt. At si multis atque multis tentatis, æger nihil sentiat adiumẽti solatiique, dũ nihil ex iis quæ ab arte suppeditantur, morbi difficultati succurere potest, etiam naturalibus, quæ alligãtur, vti alienum non est, vt ægrum conseruemus. Etenim impium est talem deserere, & prohibere ea quæ ægro ad salutem conferunt, cum etiam diuinissimus Galenus, & qui eum præcesserunt, his sint vsi. Quare sapientissimus ille Didymus in libro qui Octatomus vocatur, scriptum reliquit.

Aliud.

Festucam, aut lapillum, aut fimum ex terra sublatum singultientis capiti, ipso ignorante imposito, ac statim singultus desinit. In Cyrene hoc quoque didici.

Aliud.

Singultiens contineat manu sinistra calculos suffragiorum quadraginta, & capiti superimponat, ac statim singultire desinet. Castoreum autem alligatũ citò singultum finit. Adhæc cuminum quoque panniculo lineo inditum brachiali sinistræ manus alligato: hoc Aethiopes ad Austrum habitantes facere dictitant. Cretenses tessaram manibus cõtinere, Γ ϝ ϛ γ & naribus offerre. Nonnulli verò panis fracti micam auri singultientis tacitè imponunt, & fragmentum olfaciunt, liberantúrque: alij verò rutam ex vino, aut mulsa coctam potui præbent: alij apium aut castoreum aut daucũ Creticum, aut asarum, aut nardum Gallicam, singula priuatim, aut simul cum mulsa, vel decocta potui aut laser olfaciendum exhibent. Eximiè facit etiam gargaryzatio, & aurium orisque detentio. Non autem oportet pleraque contemnere, sed omnia etiam cum alia curatione, quam ars præstare iubet, adhibere.

De cholera. Caput XIIII.

Quòd

QVod cholera sanè acutissimus sit affectus, syncopen insignem, immodicámque virium resolutionẽ inducens omnibus in confesso est. Idcirco accuratè internosci & celerrimè curari meritò postulat. Etenim dilatio in omnibus acutis morbis nociua est: in hoc autem affectu etiã exigua ac leuis curandi mora simplicem offensam, sed etiam absolutam, subinde tabẽ, quæ phtisis dicitur conciliat. Choleram itaque immoderatam esse perturbationẽ, quæ per aluum & vomitum propter stomachi subuersionem, offensionemque proueniat, intelligendum est. Ne autem quis affectum hunc ideo Choleram vocari putet, quòd à bile omnino fieri consueuerit, sed quia materia quæ per ventrem adfertur, ex intestinis videtur excerni: intestina verò cholades veteres appellabant, vt etiã Homerus testatur his verbis, κέχυντο χαμαὶ ἔντερα. quod est Fusa erant humi intestina. huius gratia etiam affectum choleram nuncuparunt. At non solùm de vna fit causa, sed etiam multis, nempe ob copiosiorem cibum assumptũ, & quia concoqui non potuerit corruptum: item ob prauorum humorum, aut ciborum, aut potionum, præsertim stomachum offendentium qualitatem: qualis est & pepon, & pingues dulcesque & oleosi cibi. Gigni- Choleræ causæ variæ.

tur etiã ex copia ciborum naturam sursum, aut infra ad excercendum irritantis: necnon ob nonnulla frigida applicata, & epithemata quædam, aut frigidarum aquarum vsum si eas bibant, aut in eis diu natauerint. Quæ cùm ita habeant, necesse est etiam de curatione tractare quæ ad vnamquamque huiusmodi causam accommodatur.

Curatio eorum qui ex copia ciborum cruditate laborarunt, inciderúntque in choleram.

Si igitur ciborum corruptio per initia tibi appareat, & æger nihil ferè per ventrem aut vomitum excernat, sed nauseet vellicetúrque, tunc ipsis exhibere conabimur quæ potius vomitum prouocare largius possunt, qualis est mulsa, quæ ambo sine noxa præstare potest, nempe & aluum & vomitum incitare. Quòd si verò mulsam non libenter sumant, tepida aqua ipsis liberalier dari debet, atque vomitus sollicitari aut digitis, aut pennis anserum ex hydrelæo in os inditis, donec corrupta abundè euacuata tibi esse videantur. Et si quidem ita tibi apparuerit, vt nullum recremẽtum ex iis quæ iam in ventre corrupta fuerant, copiosum remanserit, somnũ ægris præcipere oportet, quietémque & præcordiorũ fotũ. Cùm igitur hæc imbecillia sunt, dulce oleum calidũ inie-

iniectum adiuuabit: per hyemē autē etiam nardinum vel gleucinum, vel marciatum. At vacuatione post somnum finita, neque febri vrgente ad balneum duci debēt, paulatimque cibo refici, ita vt cruditas tantum vitetur. Nisi enim quid impedimēti fuerit, celerrimè rursus ad naturalem statum reuertuntur, qualia neque stomacho affecto accidūt, sed corruptione ob copiam ciborum obortæ: vnde neque huiusmodi propriè choleram nominant.

Curatio choleræ ex vitiato stomacho prouenientis.

At si non ex ciborum copia, sed inanitione, aut imbecillitate stomachi prægressa euenerit, quæ etiam propriè Cholera vocatur, cùm sit immoderata per ventrem vomitúmque, vt diximus, euacuatio, stomachus vitiatus atque imbecillis refici iis decoratis, si fieri potest, debet, quæ corroborēt, & recreare queant, nempe victu & medicina. Dicamus igitur prius de victu, qui hoc præstare possit, atque ita tandem de vnctionibus quæ extrinsecus imponuntur.

De victu.

Panis igitur his ante omnia idoneus est, si ex vino detur, aut myrteo, aut omphacomelite, aut palmatiano siue sareptino, præsertim si æger nō febricitet, sed etiā perfrixisse

videatur, & imbecillis sit viribus, copiosioresque pepones comederit. Hi enim cũ stomacho plusculũ aduersentur, vomitumque immoderatius comesti moueãt, cholerae affectum gignũt. Quod autẽ vomitũ cieant, & stomacho sint inimici experientia id licet cognoscere. Nã si duos sicci seminis scrupulos illi, qui vomitu opus habet, potui offeras, videbis eũ qui deuorauerit ex ipsis nauseare, vellicarique & statim vomitũ prorũpere. At si aeger febricitet quidẽ, aetate autem floreat, neque stomachus eius a frigidis, sed potius pinguibus, aut dulcibus, aut oleosis subuersus fuerit, et ructus nidorosi oriatur, his panis nõ ex vino sed omphacomelite, aut cibyriaco hydromelo, aut posca, aut hydrorosato dari debet permittiq; vt paululũ ex his sorbeat. Quod si vomitus perseueret diutius etiã mẽtae decoctũ, vt salluberrimũ medicamentũ, ipsis dandũ est. Etenim praeterquã quod stomacho illa grata sit, etiam naturaliter ad hunc affectũ accommodata est. Sin autẽ vires vrgeant & extremorum perfrictiones, conuulsionesque & animi defectio oriatur salutare est etiã vinum decocto admiscere. Nã vinum omniũ maximẽ subitò & celeriter vires collapsas refocillare potest ac multos noui ex sola illius potione praeter spem mortis periculum euasisse.

De vn

De vnctione.

Particulas autẽ refrigeratas perfricare irino vnguento conuenit aut gleucino, aut nardino, aut populeo aut sicyonio, aut quodam alio quod recipit præsertim castoreum, & medullam ceruinam. Hæc enim omnia iis qui conuelluntur, & probè perfrigescunt, admodum sunt conuenientia.

De Epiplasmatis, siue Cataplasmatis.

Vtendum etiam est epiplasmatis, quæ ad eos præsertim idonea sunt, qui cibum non continent, panis siligeneus ex vino coctus, oleo melino adiecto, & polenta similiter ex vino myrteo incocta. Quòd si desideretur myrteum, ex vno prædictorum, aut palmatiano, aut Tyrio, aut Sareptino. Prius autẽ decoquatur in eo absynthium Ponticum, rosæ, mala contonea palmulæ, iuncus rotundus siccus, & œnanthe: si tempus autem patitur, etiam capreoli vitis, deinde sic polenta coquatur: inter coquendum adiiciatur etiã mastichæ, & melinum oleum. Hæc enim omnia sunt apta, tum ad corroborandum, tum ad prohibendum ne aliud in ipsum influat.

Epiplasmata idẽ quod cataplasmata.

De epithematis.

Multa sunt ad huiusmodi affectus prodita, quorum autẽ nos habemus experientiam hæc sunt.

Epiphe-

Epithema dia œnanthes laudatissimũ.

Oenãthæ drachmæ duæ, omphacij drachmæ quatuor: styracis item drachmæ quatuor: acaciæ drachmæ octo, rosarum siccarũ drachmæ octo: gallæ omphacitidis drachmæ quatuor: palmularum drachmæ sex: vini austeri, olei myrtei, picis singulorũ drachmæ sedecim. Hoc medicamentum ad hepaticas, dysenterias, vomitiones, & eos qui cibum retinere nequeunt præstantissimum existit.

Epithema quod ex malis constat. Diamelon Græcè dictum.

At si multis in ventre collectis flatibus tormina & distentiones oboriantur, ratio est etiam cucurbitulas admouere: hæ enim non solùm leniunt, sed etiam plurimum iuuant: iis etiam conferunt, qui cibum non retinẽt, si statim cùm æger illum assumpserit, stomacho adglutinentur. Nam validè retrahendo vomitum fieri prohibent: præterea si diutius adhærent, etiam concoctionem iuuant. & ventrem, ne amplius profluat, cohibent. At calidioribus citra scarificatum vti conducit sin autem inflammatio quædam diuturna, & scirrosa circa præcordia orta fuerit, tunc cum scarificatu eas admouere non est absurdum.

De iis

De iis qui ob bilis copiam choleram sunt experti. Caput XV.

QVod si bilis copiosior nunc sursum, nūc infrà cholerę affectum excitet, clarū tibi erit, eam ex rosione & caliditate circa ventrem ac pręcordia ampliore percipi: ea verò quę per aluum & vomitus efferuntur, omnia etiam esse biliosa, ęgrum vehementer sitire, & linguam habere scabrā. Si ęstas fuerit, & ęger iuuenis, calidiore victu primùm vsus, multò magis ex his veram notionem, manifestámque consequeris, quòd affectus prędictus ex biliosi humoris abundantia procreatus fuerit.

Curatio.

Causam itaque efficientem obseruans, per contraria semper curabis, quę refrigerare & humectare possunt, cibos, potus, & epithemata, quę eiusdem sint facultatis. Proinde ptisanę cremor refrigeratus his est idoneus: item lactuca eodem modo refrigerata paulo aceti adiecto: similiter etiam intybus & troxymus: item panis ex aqua assumptus. inter testacea. pectines & buccina, lota sępius: itē bulbium & sternium, astacus discoctus, & pisces duri, quoque ex ipsis fit isicium: necnon anserum & gallinarum cohortalium ventriculi.

De itu

De fructibus pomaceis.

Ex fructibus conducunt, quæ non admodum maturuerunt & mediocrem habent astrictionem: præsertim mala, pira, mala punica & vuæ pensilis.

De bellariis.

Ex bellariis, castaneæ & vuæ passæ expediunt.

De potione.

Aqua frigida choleriis.

Potus his omnium maximè aqua frigida conuenit, quæ non vniuersa sed paulatim, & in cibi sumendi medio tempore bibatur. Quod si ex simptomatis nimium infestantibus vires imbecilliores fieri contingat, non alienum est hydromelum & omphacomeli eis exhibere, aut paulum vini, vel Sabini, vel Cnidij. Si autem vigiliæ quoque multe infestauerint propter siccitatē, quæ ex inanitione accidit, diacodyon, quod ex sapa Cretica paratur, dare ipsis quoque commodum est: & cùm somnum capturi sunt, paululum ex eo prædictis potionibus admiscēdo.

De iis quæ extrinsecus imponuntur.

Imponantur autem stomacho, & præcordiis semperuiuum, & lactuca, cum mica panis rosaceóque excepta: ite ceratum probe confectum, optimè & maximè iuuat si tem-

tempus ferat, capreolorum vitis, aut vuæ acerbæ, aut polygonij succus ei miscebitur. Præstantius enim erit: & ad ea quæ volumus efficacius. Etenim refrigerat corroboratq; & id quod in stomachum influit repellit: necnon inferiorem ventrem cohibet, totumq; corpus ad bonam temperiem mutat, & appetentiam excitat. hæc omnia aliáque plura præstare potest. Hac igitur ratione ipsos curare oportet, in quibus & vomitus copiosores crebrioresq; fiunt, & venter immoderatius excernere, atq; conuulsiones syncopasq; inducere videtur, vt æger de vita periclitetur, dum immoderatior per vomitus & aluum excretio accidit.

De cholera, quæ citra noxam excitatur. Caput XVI.

QVod si bilis ad excretionem procliuis, naturam irritare videatur, nihil autem mentione dignum vel per aluum descendat, vel per vomitum erumpat, nō absurdum est tunc etiam medicamēto purgante vti, quod humorem biliosum purgare queat, præcipue si æger iuuenis fuerit, & priori tēpore purgari consueuerit, nūc autē cessauerit. Maximè igitur hoc efficere potest citra noxā scāmoniæ liquor ex posca, cum exiguo admodū mitæ succo aut hydrorosato, aut hydromelite dat°. At si bilis in ventriculi tunicas absor

pta fuerit, etiam picra ipsis exhiberi debet, adiecta ei scammoniæ lachryma, prout ægri vires permittunt. His igitur ad corpus purgandum vti debemus. Vbi vacuatio facta fuerit, & totũ corpus deinceps recrementis vacuum, vt nihil in ventrem possit influere, nauseæ statim cessabunt, & cibus qui offertur non corrumpetur prauitate humoris iã euicta, minoreq; facta: & in totum corpus distribuetur, ipsumq; probè nutriet. Vt æger sequenti tempore immunis à morbo, & sanus conseruetur. Ceterùm nosse oportet fricationem per manus adhibitam, quietam, calidam & mitem, ijs omnium maximè qui choleram sustinent conducere: præterea etiã extremorum deligaturam. & si quidem aluus vrget, plura brachijs & iuncturis, quibus illa cum manibus committuntur, vincula inijciẽda esse: sin autem vomitus, tum femora, tum talos constringi, & paululum ipsa dissoluẽdo, rursus deligari oportere. Si pedes refrigerari aut conuelli spectaueris, etiã permittes, vt calidæ ipsos aquæ imponant, ac souebis, quousque particulæ incaluerint, vehementérque rubescant. At fotu lanis quoque obtegẽtur, ne refrigescant, atque hæc potius fieri debent, cum etiam vomitus vrget, & materia sursum erumpere videtur, quemadmodum diximus, brachia vehemen-

ter vin

ter vincire, & superfundere iterum oportere, si aluus item vrserit: vt materiam semper in contrarium reuellamus: necnon aluus, vt dictum est, diligenter administrari decet. Atque eo pacto cholera curatione non frustraberis, accutissima namque si oboritur, subito periculum inducit.

ANNOTATIONES IN septimum lib. Tralliani.

Farris fol. 296. lin. 26

φαρίχυλος ex nomine Romano & Græco composita dictio. Quomodo autem far appareetur lege apud. Aetium lib. 9.

Placenta fol. 297. lin. 4

Itrium de quo vide Gal. lib. 1. de alim. facult. Atheneum & Ruellium.

Medicamentis fol. 303. lin. 12

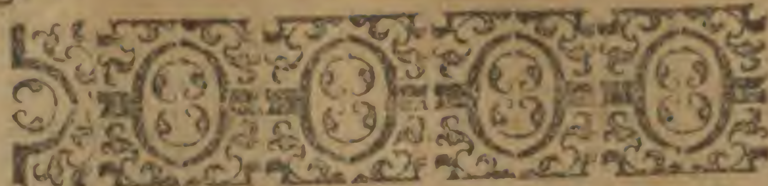
Adde ex græco, vti oportet, vel quid simile, est enim græce δεῖ ἰκαῶς.

Habitum eius fol. 303. lin. 19

Constitutionem Corporis assulæ Instar angustam.

Masucha. fol. 329. lin. 14

Confectio masuchæ est apud Paul. lib. 7. cap. 23.

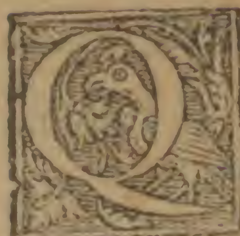

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER OCTAVVS.

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE INFLAMMATIONE iecoris.

Caput I.

Vod sanè, vt omnis inflãmatio ex feruenti sanguine trahit originem, ita etiam ea quæ in iecore oboriri solet, exordium sumat, omnes fatentur. Quomodo autẽ ipsa internosci debeat, discernique, num ipsi iecori propriè acciderit, an tunicis ipsius, vel musculis extrinsecus ambientibus, considerare oportet. Et si iecur inflammatur, inspiciendum rursus est, & inquirendum, gibbáne potius, an caua ipsius pars, vel etiam vtraque simul affecta sit. Si enim id cognitum discretúmque probe fue

bè fuerit, curatio quoque celeriter, ſinéque impedimento adminiſtrari poterit.

Notæ, an gibbam iecoris partem inflammatio obſideat.

Si igitur inflammatio in gibbis cõſtiterit, facilè internoſci poteſt, præſertim ſi magna ſit. Nam ſecundum ambitum circunſcriptũ inflammationis ſpecies ferri tũc videtur: ac febrim inuehit ardentem, vomitũ bilioſum & æruginoſum: frequenter iugulum detrahit, tuſsiculam mouet: ſeptum tranſuerſum coarctat: & grauitatis, potius quàm inflammationis ſenſum infert. Si enim in tunicis aut ambientibus vaſis conſtiterit, acriorem dolorẽ excitat. Quare ſi vniuerſa iecoris inflammatio magna fuerit, ita ipſam noſſe tũ oculis ipſis, tum tactu, tum alijs prædictis indicijs expedit. Quòd ſi inflammationem non magnã, ſed exiguam eſſe cõtigerit ægrè ipſa internoſci poteſt. Neque enim febrim ſtatim inducit, niſi inſignem quandam magnitudinẽ acquiſierit: neque oculis hæc ſpectari, neque tactu manifeſto cognoſci, ſed ex alijs ipſa animaduerti poteſt. Si nanq; æger, vbi nos præceperimus, vt magnã reſpirationẽ edat, grauitatem ſe quandam, & dolorem percipere dixerit: inflammationem exiguam interius in iecinore, aut circa eius gibbã exiſtere ſciendum eſt.

Signa inflammationis cauam iecoris partem occupantis.

At si in caua iecoris parte inflammatio constituta fuerit, inde cognoscitur, quod tumor primũ in imis potius, quàm in supernis partibus conspiciatur: atque hinc animi defectio succedat, imo etiam corpus alimentũ non sentiat, pallidum & tenue appareat, & tandem ipso refrigescente etiã aquæ subter cutem suffusio deinceps sequatur. Ita sanè inflammationẽ caua iecoris infestantem, ab ea quæ gibba exercet, discernere cõuenit. At in musculis inflammationem tẽpestiuè cognoscere licet. Nullũ enim ex prædictis accidentibus ægri sustinent: & præterea inflãmatio è directo musculorũ figurata cõspicitur: nec nõ extrinsecus manifesto conspectui se offert, nõ quemadmodum in caua iecoris parte intus delitescens. Curare autem eam oportet ita, ut toti corpori prospiciamus. Si nãque sanguis in uniuerso eo superet, curatio protinus administranda est, & non differenda (periculosum enim) sed uena axillaris incidi debet. Quod si hæc secari non potest, ex supernis uacuatio omnino tẽtãda est. Qui enim uacuationẽ adhibere, & totũ corpus recremẽtis liberare neglexerũt, hi maximorũ malorũ ægris autores fuerũt. Vel enim ac

cidit, vt materia in pus ex medicamētis intempestiue adhibitis conuertatur, aut tēporis spacio scirrhosa, & ad discutiendū contumax fiat. Propter hæc igitur omnia cauēdū est, ne cataplasmata, & superfusiones inducamus, priusquam totum corpus à recrementis liberum fecerimus. Itaque sanguis mitti debet: post missionem victus instituí, recrementorum expers, mitis, qui nihil habeat acre, præsertim inter initia. Nā feruēs inflammatio nihil huiusmodi tolerat: quare cōmodius est ab id genus decoctis abstinere, ac non vti ijs quæ videntur aperire, eo quod partes inflammatæ fluxiones inde magis experiatur & augescant. Itaque cremor ptisanæ his est idoneus, qui habet vim & aperiēdi & abstergendi, præterquā quod affectas partes non affligit au calefacit. Similiter etiam auenæ cremor accōmodus est. Iis autē qui hæc auersantur, & chytron & amygdala dari debent: oua autem prohibenda, eo quod crassi sint succi, & flatuosi: mica verò panis, aut coctæ, aut elotæ, verùm nō copiosæ assumi. Reliquis omnibus frumētaceis interdicendum est, vt similagine, libo sumina li, pulte, quæ Græcè poltos dicitur, & placētis itē pinguibus & testaceis præter erinaciū, et raro admodū pectine: atque tunc dare conuenit, cum æger biliosus esse apparet, sitiq; et

vigilijs

vigilijs conficitur. inflāmatione feruenti & erysipelacea torquetur. His & intibi & troxymi, & cichoriæ, & sonchi, & teneræ betæ: necnō columbus & piscis cum iure decocti cōueniūt. Dulcia verò omnia, & recremētitia prohibeto. Nā viscera largius hinc augescentia, intumorē attolli videre licet, nō solùm in gallinis & suib⁹, sed etiā omnibus brutis animalibus. quare dulcia & astringētia similiter cauere oportet. Nā eo quod cōstringunt cōtrahuntq; tumores, ad discutiēdum difficiles ipsos reddunt: od quod neque malū punicum, neq; alium fructum pomaceū, imò neque vinū maximè cōpetit: vt quod omni feruenti inflāmationi in totum sit aduersariū. Quòd autem astrictionis expers est, magis proficit, in quibus sola obstructio, citra inflammationē existit. Tantum de victu dixisse sufficiat. Offerenda igitur prius sunt quædam simpliciora, ex quorū numero est radicis apij dilutum. & oxymeli cū inflammatio concoqui incipit. Nam per vrinas materia subtrahitur. tumorque imminuitur. Si igitur & febris mitior fieri, & concoctionis signa tutiora appareant, cum fiducia etiam ea quæ largius incidere, & obstructa aperire possunt, exhibeto: cuius generis est asarum, maum, & nardus Gallica. Composita autem probè faciunt hæc, quæ soluere

ſoluere ſimul inflammationes, & dura emollire poſſunt: item quæ magnas citra febrim obſtructiones poſſunt diſcutere, quorum etiã confectiones exponere eſt neceſſarium.

De obſtructione iecoris.
Caput II.

OBſtructiones iecoris vniuerſæ hinc innoteſcũt, quòd neque febris, neque feruor in locis affectis adſit: grauitas autẽ, & ſola diſtentio in cauis iecoris partibus ſenſu percipiatur. Cùm igitur obſtructionem eſſe animaduerteris, cum fiducia medicamentis vtitor, quæ incidunt & extenuant, quibus etiam in particulis ſcirro indureſcere incipientibus vti conſulo. Ac ſcirri vbi materia quæ particulis impacta eſt, prius emollita, diſſolutaq; fuerit medicamentis tunc indigent, quæ obſtructa liberare poſſunt. Qui enim ad ea quæ reſerare ſolent deſcenderũt, priuſquàm tumor fuerit emollitus, hi adiumentum quidem ex eis attuliſſe viſi ſunt, tenui ſolo, ſi quod eſt, diſcuſſo: poſtea autem ob fuerunt. Nam humores nimium exiccati, aſſatiq; lapidum inſtar concreuerunt, adeò vt non amplius diſcuti potuerint. Dicamus igitur de vnoquoque, qualia ſunè ad inflammationem tantum qualia item ad obſtructionem conueniant: quæ rurſus indureſcentia diſſoluere & emollire queant,

De inflammationis iecoris curatione.

Laborantes inflammatione iecoris, malis cotoneis, farina hordeacea & fenugræco decocto obducito. Etenim præterquã quod robur insinuãt, etiã durities discutiũt, emolliuntq;. Ad maximas inflãmationes, in quibus etiã stomachus affectus est & latera distenta sunt, palmulas citra medullam contusas diligenter, & cum pari cerato rosaceo, in pila legitimè unitas, paulo rosacei superfuso, applicato. Iã ceratum bene facit, quod recipit hæc: ammoniaci, ceræ singulorũ drachmas octoginta, croci drachmas quatuor: olei Cyprini heminam: ceratum derasum reliquis admisceto.

Aliud ad inflammationes non admodum feruentes.

Sampsuci uiridis drach. uigintiquatuor: thuris drac. quatuor: ceræ, resinæ piceæ singulorum drachmæ sedecim: olei Cyprini heminæ sex: mellis heminæ quatuor. Quæ liquari possunt, liquefacito, & aridis in pila probe læuigatis addito.

Aliud.

Epithema ad inflammationes feruentes, nõ modo musculorum, sed etiam ipsius iecoris, multis admodum experimentis comprobatũ. Absynthij comæ, nardi Gallicæ, asari, croci

croci, singulæ vnciæ: iridis, myrti, styracis, bdellij, suffiminis ammoniaci singulorum vnciæ duæ: medullæ vitulinæ vnciæ quatuor: cerati lentiscini libræ quatuor. Adhac Apollophanis epithema optimè facit, si quis ipsum commodè parauerit: habet autem in hunc modum.

Apollophanis malagma ad iecorarios.

Ceræ, iridis Illyricæ, bdellij, singulorum drachmæ octuaginta: ammoniaci suffiminis totidem: resinæ terebinthinæ drachmæ quadraginta: mannæ thuris totidem. Contundito, & trino pilam subiungito.

Epithema ad inflammationem iecoris.

Alces vnciæ 3. masticha vncia: ceræ vnciæ 3. olei nardini siue melini totidem. Sin autem voles, vt magis corrobores, misceto aloen pari mastichæ pődere: ita & stomacho & iecori, quòd mediocrem sustinet inflammationem conueniens est medicamentum, quemadmodum etiam quod micas panis recipit: item Anethine, & Ambrosia: necnon quod Diamelilotu dicitur, si his misceatur: ad hæc quod diachamæmelu vocatur.

Ad inflammationes scirrhosas.

Ad tumores sine febribus, præcipuè diu-

turnos

turnos & ſcirrhoſos etiam Anemone medicamentum valet, & Ariobarzanium, & quod vocatur Helladicum, omniaque cocta bene faciunt. Atque horum ſcripturas apud multos proditas inuenire licet. Vt autem lector propte inueniat, nec differre cogatur, hic quoque exponenda vobis cenſui, maximè illa, quorum experientiam accepimus.

Hepaticum optimum, facit etiam lienoſis, & quibus ſtomachus eſt diſtentus, nobiliſsimum medicamentum & blandè emolliens, adeò vt nullum ei comparari queat.

Ceræ drach. ſeptuaginta quinque, ſampſuci quinquaginta: fænugreci torrefacti totidem, piperis albi vncia, nitri octo: terebinthinæ drach. 75. cyprini libra, vini hemina. Sicca contundito, incernitóque, & ad triduum vſque in vino macerata ſimul vnito: deinde ea quæ liquari poſſunt, liquefacta, ijs quæ in pila ſunt, ſuperfundito: emollitáque diligenter reponito. Cùm vſus poſtulat, medicamenti partem vnam miſceto: atque ita imponito.

Epithema odoratum, quod Euodes dicitur, ad iecoris & ſtomachi inflammationes egregium.

Croci ſeſcuncia: bdellij drachmæ nouem: aloes

aloes, myrrhæ ſingulorũ vnciæ duæ folij vncia: propoleos vnciæ tres: thuris vnciæ duæ: ſtyracis vnciæ tres: maſtichæ vnciæ 2. ſemis, nardi vncia, cardamomi vnciæ duæ, fecis hedychroi ſeſcuncia: ammoniaci ſuffiminis vnciæ ſex, ceræ libra, colophoniæ libræ duæ: opobalſami vnciæ ſex: palmularum totidem. Haud noui an in duris & frigidioribus affectibus medicamentum hoc ſit præſtantius.

Copton ad duritiem & ſtomachi iecoríſque reſolutionem inſigne.

Propoleos vnciæ ſex: ſtyracis vnciæ duæ, maſtichæ vncia: terebinthinæ ſemuncia: fecis nardini quod ſatis eſt.

De antidotis hepaticis.

Tantum de medicamentis. reliquum eſt vt eorum quæ experti ſumus, antidotorum, & puluerum mentionem faciamus.

Hepaticum Athanaſia dictum, ad nephriticos & arquatos valet: item ſudores mouet.

Croci drach. 2, cinnamomi, nardi caſiæ, myrrhæ, iũci odorati floris ſingulæ drachmæ: melle attico excipiuntur. fabæ græcanicæ inſtar febricitantibus ex hydromelo datur. Non conuenit autem calidis intemperiebus, ſed potius frigidis, ſimul & humidis.

Pastillus hepatichus, qui etiam simul arquaricis auxiliatur.

Anisi, apij seminis, asari, amygdalarum amararum purgatarum, absynthij, singulorum drachmæ quatuor. Parantur ex aqua, formanturque pastilli, & datur drachma ex aqua. Adhæc chamæmelum cum vino & melle datum, subito iecoris inflammationem sanat.

Antidotum hepaticum ad magnas iecoris obstructiones & scirrosos affectus, vsu comprobatum.

Piperis sescuncia, spicæ nardi scrupuli tres: aloes scrupuli sex: fænugræci scrupuli sex: eupatorij sescuncia: mastichæ scrupuli tres: ammoniaci, costi, singulorum scrupuli sex: asari scrupuli sex, mellis sesquilibra. Datur cochleare vnum ex condito. Hoc valet iis, quos calida intemperies infestat, imò in quibus etiam viscosi humores obstructionem pepererint.

Ad iecoris obstructionem puluis nobilis, quem frequenter dedi.

Costi, eupatorij, singulorum partes duæ, piperis pars vna. Datur ad triduum ex vino Ascalonite dimidium. Qui autem assumit, in dextrum latus ad horam dimidiam

decum

decumbat. Vesperi similiter capiet: abstineat autem qui medicamento vtitur, aceto, glandibus, leguminibus, oleribus, rapa, & aliis quæ flatus pariunt.

Ad magnam iecoris & lienis obstructionem, vt etiam insignes duritias emolliecit.

Ammoniaci suffiminis scrupuli quatuor: thuris scrupulus datur ex codito per triduū, benéque facit. Nam causas per ventris euacuationem educit, & eos qui aqua inter cutem laboraturi sunt, ne morbo corripiantur, prohibet, hoc ego subinde sum expertus.

Aliud ad iecoris obstructionem.

Capparis radicis partes duæ: costi pars vna. datur iis qui febri carent ex vino: febricitantibus autem ex tepida.

Aliud comprobatum, quod à lepore διὰ λαγωῦ dicitur.

Costi, fœnugræci, piperis, leporini stercoris, omnium paria pondera contundes, incernésque, & probè læuigabis. Datur cochlearium, si febris absit ex vino: febricitantibus autem ex tepida. Iubeto ægros, vt in dextrum decumbant latus.

Aliud Diabacanu.

Costi, baccani, singulæ vnciæ, folij scrupuli octo: piperis albi scrupuli sex: spicæ nardi

toti

totidem: mellis quod satis est. Datur cochleare cum mistura conditi in balneo, atque hoc est comprobatũ, præsertim ad obstructiones à viscosis & crassis humoribus conflatas. Vt autem medicamentum quodcunque velis ad subiectum affectũ accommodatum componere queas, ægri vires, temperamentum ætatem, & singula alia, quæ etiam sapiens ille senex obseruare docuit, respiciens simplicia exposui medicamenta, vt & eorum facultas tibi citò suppetat, & alia ex eis facilè quomodocunque velis conficias.

Simplicia ad iecur medicamenta.

Viticis semen iecori scirrho, & obstructioni obnoxio opitulatur: centaurij minoris succus potus, & extrinsecus impositus: plantaginis radicis sicca & folia, multoque magis semen: asparagus myachantinus, præsertim radices & semen: glycyzidiæ radix similiter. lauri radicis cortex ex vino odorato potus: item nucleus pineus, cicera, erythrodani radix, & eupatorium: præterea robur particulæ ipsi insinuat: adhac lupinorum amarorum decoctum cũ ruta & pipere potum, & extrinsecus impositum: insuper iris, pistacei semen, marrubium, amygdala, & dracunculi radix, viscera purgãt, crassos et

visco

viscosos humores extenuāt. Iam carposium, polium & chamædrys obstructa aperiunt, & crassitiem humorum extenuant: ampeloprasson, similiter agaricū & anthemisium, quod etiam dicitur chamæmelum, præcordijs vtilissimum, si quid aliud, existit.

De imbecillitate iecoris & dysenteria. Caput III.

CVm dixerimus, quomodo inflammatio & obstructio vel scirrus curari debeat exponamus etiam, qua ratione ei medendum sit, atque internoscendum, quando nihil horum experitur, sola autem intemperie infirmatur.

Notæ.

Quòd si igitur attractrix facultas est imbecillis, ea quæ per aluum deijciuntur, in cremorem quem chylum vocant, probè quidem redacta, eo quòd venter nullo affectu laboret: liquidiora autem inueniuntur, quia distributio in iecur minus perfecta fuerit. At si facultas alteratrix infirma existat, deiectiones carnium recentium loturæ similes videbis: atque hic affectus hepatica dysenteria vocatur. Itaque vulgares medici, vbi eiusmodi quippiam conspexerint, nihil solliciti nec internoscere valentes, vnde imbecillitas oriatur, statim quæ ad iecur sunt

inscripta: medicamenta adhibent, præsertim quæ robur adiicere & confirmare possunt: extrinsecus quidem cataplasmata quæ ex aloe, balaustio, malicorio, myrrha, & œnanthe constant: intus autem rheum barbaricum, & Xylomacer dictum, necnon theriaca, atque alia quædam antidota. Nonnulli autem ipsorum ventrem extrinsecus, spissamentis & pastillis curare non dubitant, maximè offendentes. Nam ex huiusmodi corrumpunt magis viscus magisque infirmum & intemperatum reddunt. Verùm non ita conuenit: sed prius inquirendum ac inuestigandum est, quæ intemperies causæ sit effectrix. Atque hac diligenter animaduersa, ita victus, institui aduersus affectum debet, qui ab internotione suggeritur. Quippe iecur non ex calida solùm intēperie, sed etiam ex frigida & humida qualitate, item ex vtraque simul infirmum redditur. Subinde verò ob prauam quoque materiem ingrauescens, & propter obstructionem læditur. Interdum etiam inflammatio vnà cum frigida intemperie miscetur, mixtúsque affectus & varius efficitur. Dicamus igitur in eum modum, quo optimus medicus singula internoscere debeat.

De calida intemperie.

Ex calida intemperie iecorario affectu *laboran-*

laborantes internoscere multis indiciis licet, præsertim quod æger valde sitit, bilemq; vomit: sæpe verò etiam æruginosa, & quòd deiectiones eiusmodi apparent: linguam habet scabram: corpus siccum & gracilius videtur, tanquam iecore colliquescente, & in cruentas sanies contabescente, temporis autem spatio etiam ex ipsa substantia tandem particulæ longè fetidissimæ deferri cernuntur. His igitur notis calida intemperie laborantes animaduertere conuenit. Cæterùm ex temperamento ægri ætate anni tempore, & prægresso victu, reliquum licet firmioris cognitionis gratia capere: atque hinc internoscere. Nam temperamento calidi sunt, & tenues habitu pilosque densos habent, curis dediti, & animo iracundi.

De frigida intemperie.

Qui verò ex frigida iecinoris intemperie laborant, neque sitiunt vehementer, neque bilem vomunt, neque amaritudinem in ore, sed potius acorem sentiũt: item deiectionem alui neque biliosum, neque fœdi admodum odoris, neq; colliquationis aliquid, sed veluti sanguinem crassiorem, & nigro similẽ continent. His etiam vultus non collabitur, & reliquum corpus temperamentumq; ad frigidius magis inclinare videtur, ad hæc præcedens victus talis, si perspicias, deprehen-

ditur: item vita ociosior, balnea copiosiora, & intempestiua, eáque post cibum. Ex his atque aliis consimilibus indiciis frigidam intemperiem iecoris notare ac internoscere poteris.

De sicca intemperie.

Sicca iecoris intemperies corpus siccius testatur, & tenuius: sitim magis conciliat, & deiectiones alui paucæ & craßiores apparent.

De humida intemperie.

At humida iecoris intemperies neque sitim efficit, neque siccitatē, sed magis etiam linguæ humiditatem. Nam nulla sitis vrget, & vultus totúmque corpus diu non collabitur: postea autem deiectiones ventris plurimæ apparent. Scire porrò licet, quòd materiales qualitates si cum effectricibus misceantur, hæc indicia demonstrent.

Quomodo calida iecoris intemperies curetur.

Calida igitur iecinoris intemperies refrigerantibus auxiliis curari debet: illa verò in totum remedia deligenda sunt, quæ præterquàm quod refrigerant & abstergūt, etiam aperire iecoris meatus, & corroborare præterea ipsum possunt, efficiuntque vt alimentum celeriter per totum corpus distribuatur.

tur. Itaque cremor ptisanæ his est idoneus: ac panis, cui adiecta sit inter coquendum radix apij, intybus cichorium, sonchus, & his adhuc magis troximum. Quoniam verò in prædictis oleribus vis amaræ, & aperiundi obstructos iecinoris meatus existit, vti his oportet. Nam hæc facultas etiam calidas iecoris intemperies admodum iuuat, & frigidas non offendit. Non enim intensam habet frigiditatem, sed mitem, & quæ medium iam attingat, vt quis citra noxam ea, & cum fiducia vti possit. Omnia namque recipit, quorum maximè vsus est in iis qui imbecille adeò iecur habent, vt neque contineat alimentum, neque exactè inalteret, vel etiam in corpus distribuat. Ego sanè noui multos, qui hepaticas dysenterias euaserint, hoc adeo vsos olere. Neque enim semel tantùm, sed etiam sæpe ipsum comedere eodem die conuenit, & manè & vesperi, tum ex decocto, tum ex condimento: coriandrum autem ipsi intercoquendum miscere oportet. Quòd si quædam obstructionis suspicio in gibba aut caua parte iecoris fuerit, tunc etiam apium simul incoquere præstat. Nam præterquàm quòd suaue est & gratum, concoquitur etiam, & in iecur, magis distribuitur. At oua in omnibus huiusmodi affectibus, præsertim dura,

vitari debent: & halica, nisi propter vires collapsas, aut fastidium refectione vtendum sit, atque tunc apij radicē cum ea incoquere conuenit. Commodius igitur est, nisi necessitas quędā vrgeat nunquā halicam tali morbo laborantibus dari, neque chydron aut typhen: verum omnibus cibis ptisana & panis prędictáque olera praeferenda sunt. inopia vero olerum, lactuca quoque dabitur. & ex iure, & ex condimento, cum radice apij & beta percocta. Vtilis enim est per se, & cum malua suauior euadit, commodiorq́; si acetum inter coquendū recipiat. Ex ijs: quae volatu nituntur, gallina cohortalis deligi potius debet, quae & ex iure comedatur & cū oleribus coquatur. Multa vero iura, praesertim pinguia, & quae habent aut cuminū aut orizam, aut aliud quoddā condimentū, vitare semper oportet. Nā eiusmodi confectiones impediunt & concoctionem & distributionem, cùm humor adhuc biliosus superat. Iam ex perdice alimentū his cōuenit, phasiani non pingues, & anserum ventres: ex silnestribus nonnulla, vt attagenae: raro turdi, aut turtures, aut ex paruis passerculis aliqui. Anates in totū fugere oportet, ac omnia quae in paludibus degunt, quaeque siccam & melancholicam carnem obtinent, raro, aut nequaquā offerri debent. At calidas intemperies

peries nihil ex his comestum iuuat. Ex piscibus, præcipuè marinis, saxatiles offerendi sunt, in puro mari degentes, vtpote turdus piscis, scarus psitta, mulus, chrysophris. Qui vero calorem habent leniorem, validásque vires, ijs lupus, orphus, ceris, & isicium ex ea paratum exhiberi debet, quod nihil habet gari aut vrticæ, aut alia quedam. Nam isicium ita confectum, præterquàm quòd nihil iuuat, adhuc etiam magis eos qui copiosissimè vescuntur lædit. Ex quadrupedibus pulmones dandi sunt, & crassa ouium intestina: quæ Græci institores ea vendentes, chordas appellant. verùm illi etiam lienem & cor eis admiscent, vt quæ ægrè corrumpantur, & calidæ intemperiei queant resistere. Vbi non admodum magna est intemperies & biliosa, humórq; citra aliquã obstructionem magnam, aut inflammationem vitiosus, ibi cibos offerre conuenit, qui ægrè conficiantur, & validos. Cæterùm dare his quoque oportet, si tempus permiserit, fructus pomaceos, peponum dulcium carnẽ, admodũ dulcia mala, & cotonea bene matura, eáq; assa probè, aut cocta cum gallina. Ne autem mala, dũ assantur, adurentur, sed diutius ad assationẽ sufficiant, durẽtq; fermentũ extrinsecus vndique ipsis obducetur, atque sic ipsa furno demittentur. Malorum

punicorum grana & ante cibum modicum, & cum pane dare conuenit. Nam iecur admodum imbecille, & stomachum collapsum firmare possunt, etiam si æger maxima siti conficiatur. Tunc enim vuam quoque dura carne præditam, & citrium molle ipsis porrigere oportet: item cerasia, pira, vel mespila conferunt aut semel, aut bis exhibita. Nã continuus omnium astringentium vsus, & siccare, & ventrem inferiorem obstruere, cohiberéque potest, ne stercus facilè efferatur. Quare astringentia cibi ratione crebrò offerre, & extrinsecus obducere cautio est. Ex bellarijs plurimum exhibeto vuas, præsertim quæ vocantur Larissenæ. Nihil enim hepaticis, dyssenterijs adeò opitulatur, vt vua passa, quæ omnia bona cõtinet, vt nõ putrescat, vt corroboret, vt præter boni medicamenti facultatem etiam nutrire poßit, & quodcunque prauum vitiosúmque inuenerit, in benignum conuertet. Reliqua verò omnia, nuces, pistacea, & nucleos pineos vitare oportet, vt inimica. castaneæ verò tutò sumentur: nam boni succi sunt, & non citò à calidis intemperiebus corrumpuntur. Tantum etiam de hepatica dysenteria, quæ ex calida intemperie nascitur, dictum esto. In vniuersum autẽ illi tibi magis sunt deligendi, qui probè distribuuntur, & robur

tem

temperiémque inducunt, & vim abstergendis visceribus aperiendísque efficacem habent: qualem si non obtineant, alias autem temperati sint, adiicere eis hunc oportet, vt probè iecoris meatus pertranseāt. Dicamus igitur cremorem ptisanæ ad hoc idoneum esse, subinde verò & grana ipsius & olera, maximè intybus, & his adhuc magis troxym. ad idem congruunt. quare etiam per se, & cum gallina aut perdice, aut ventriculo anseris dari possunt: aut cum carne, quadam gratia simul incoqui. Cæterùm olera iam commemorata, elixa aut cruda offeruntur, prout æger bene afficitur, & vsus morbi postulat.

De hepatica dysenteria ex frigida intemperie. Caput IIII.

QVod vniuersalis curatio per calefacientia adhibeatur, omnibus est manifestum, verùm quæ potius ex particularibus deligi debeāt, hæc quoque medicū scire conuenit: ac faciemus sanè hoc a victu exorsi. Cùm igitur frigida intemperies affligit, & panem calidum exhibere comedendum per se & ex vino Tyrio, aut Berytio, aut Sareptino aut Cnidio expedit, frequenter etiā ex Arysino, cum & æger febricitat, & frigida intemperies magna apparet, quæ iecur & stomachum obsederit. Ego sanè noui me

alicui, cuius viscera & stomachum refrigerata coniecturis deprehenderam, conditum cum pane aut typhe dedisse, & plurimum adiuuisse. Oportet autem remedia magis, minusve calefacientia pro frigiditatis obtinctis magnitudine accommodare. Ex oleribus braßicam ter coctam esse potius conuenit, interim ex vino alias condita, vel per se, vel cum intybo, aut troxymo, interim cũ gallina aut perdice, aut attagena, aut turdis, itẽ ventriculos anserũ, piscium, & carnẽ assam, sed rarò, cùm ægri alios cibos fastidiunt. Non enim offerendi sunt frigida intẽperie laborantibus cibi, qui ægrè conficiuntur. Secunda ratione etiã milium affatim coctũ, & puls similiter idonea est. Testacea verò his exhibenda non sunt: nam calidis tẽperaturis talia conueniunt. Ex piscibus vtiliter datur turdus, coßyphus, ceris, chrysophrys & omniũ maximè mulus. Hi namq; etiã aßi adhibiti omnibus cõducunt, & magis super prunas aßi. Castaneæ mediocriter assæ, si non admodũ crebrò edãtur, iuuat ita nam que comestæ nihil frigidũ obtinent, & præterea fluxiones obtũdũt, vt quæ mediocrẽ craßitiẽ rosionis expertẽ poßideant. Dato autẽ & vuas passas: quoniã omni, vt summatim dicam, quacũque tandẽ intemperie citra inflammationẽ infirmo familiares cibi

existant, ut quæ iecur confirment & si malignum quid in eo contineatur, in benignum commutent. Pistacea autem & amygdalæ in hepaticis dysenteriis caueri debet, eo quod facilè corrũpantur & oleosæ sint, proptereaq; in bilem mutentur & recrementũ asperius reddant, ut hinc uēter magis, crebriúsq; irritetur. Hæc etiam de hepatica dysenteria quæ ex frigida intemperie prouenit, dicta sunto. At materiales qualitates, ut siccitas & humiditas, eisdem cibis curari possunt: si illos studeamus exhibere qui neque manifesto calefacere, neque refrigerare solent, sed medij quodammodo cùm sint, etiam secundũ efficientes qualitates humectare aut siccare solent. Dicamus autem, quæ inter medicamenta aut antidota hoc præstare queant.

Quæ hepaticæ dysenteriæ ob calidam intemperiem ortæ conferant.

Citrij succi cyathum cum mulsa dato, aut serios succũ similiter, aut cichorij. Sin autē intemperies non admodum calida est, etiam succos olerum cum uino tenuiori dato. Nam & absterforiam uim obtinent, & generosè aperiũt. Quare si humidus succus nō adfuerit, siccũ inspergito: catapotia autē ex eis cō-

tra

tra huiusmodi affectus fingere oportet, quæ hæc recipiunt. Cichorij radicis drachmas quatuor, chamæpyteos radicis drachmas quatuor. Tundito, excipitoque melle cocto, & nucis ponticæ instar dato, & aquæ calidæ cyathos tres superbibendos præbeto. Iis autem qui valde calida visceris intemperie laborant rosaceum, aut melinum, aut hydrorosatum, aut serios succi cyathos duos quotidie potui dato.

De fotu ad calidam iecoris intemperiẽ.

Fotus ad calidam iecoris intemperiem optimus adhibetur ex oleo chamæmelino & nardino. Nam ante cataplasmata omnino melius proficit. Cataplasma autem in hunc modum conficies. Croci macerati in vino Ascalonio, & triti drachmæ quatuor: plantaginis sicci, triti, incretique drachmæ duæ: lenticulæ farinæ vnciæ quatuor, aut polentæ. Coquantur igne lento in aqua, & & oleo rosaceo. Tepidissimum sic iecori & stomacho super imponitur.

Antidotum Cyphoides ad frigidas iecoris intemperies vtile.

Croci, cinnamomi, singulorum drachmæ quatuor: myrrhæ drach. duæ: bdellij drachmæ quatuor: bituminis drachmæ tres: iunci odorati floris drach. tres, calami drachmæ

duæ, casiæ drachma nardi drachma: terebinthinæ drachmæ sedecim, mellis heminæ dimidium: vuæ passæ carnis drachmæ centum sexaginta. Vino vuam passam bdellium & myrrham macerato: resinam liquefactam melli misceto: deinde omnia cõmixta, læuigatáque reponito. Excellẽtissimum hoc est medicamentum, & plurimum id in hepaticis dysenteriis expertus sum. Etenim siccat, corroborat, discutit, & prauas sanies putridásque emendat, corrigitque, constat enim aromatis, & vua passa, quæ & nutrit, & naturalem habet ad iecur proprietatem.

De fotu & cataplasmate.

His fotum ex oleo anethino, aut sampsuchino adhibeto. post potum cataplasma ex ruta contusa, melanthio, cymino, & aristolochia longa. Adhæc puluis horum coquatur cum melle & vino modico Arysino, oleóque Cyprino. Sit autem mel diutius cum aromatis coctum, vino simul adiecto, vt pastillus fiat, atque sic oleũ postea misceto. Quod si nimia sit iecoris imbecillitas, fotus primùm ex absinthio, epithymo & oleo suprà dicto adhiberi debent. Similiter & cataplasma, cui addendus est rosarum siccarum puluis, & pro aloe palmulæ & cotonea inducenda.

Epithe

Epithema tonoticum, quòd iecur corroboret, & inflammationes concoquat.

Ammoniaci suffiminis meliloti. singulorũ Vnciæ tres: œnanthæ, casiæ, myrrhæ, croci, aloes, absynthij succi nardi folij. singulæ Vnciæ: mastichæ chiæ. styracis, amomi, singulorum Vnciæ 2. ceræ libræ duæ, nardini quod satis est.

Potio ad eos quos imbecillitas cum obstructione infestat.

Braßicæ decoctum, & rhus Syriacum tenuiter læuigatum, mixtumq; potui dato, & miraberis.

De cœliacis Philumenis.

Caput V.

COeliacus affectus generatur, dum Venter præ imbecillitate cibum cõcoquere, & corpori distribuere. Quare liquidæ, & nõ bene concoctæ, Varij coloris, necnon cruentæ feces, Velut ex Vase destillantes per aluum excernũtur. Nihil igitur mirum est, quod sanguis non probè concoctus in Ventrẽ recidat, retentrice facultate amissa aut Vitiata Vnde longo tempore frequens Ventris resolutio cum aßidua deiectione perdurat, corpus extenuatur, Vigilijs consumptum: cruditas rosicq;, & tormina Ventris, & cibi fastidium comitantur.

Cura

Curatio.

Cœliaci ita curantur, ut qui ventris profluuium, quod Græci diarrhœam appellant, experti sunt. Cibi eis conueniunt, qui non nimis aluum reprimunt, sed qui astringentes facilè concoqui, & in totum corpus distribui poßint: qualis est panis bene elaboratus, in textu probè coctus, vinoq́; astringenti intinctus: necnon lenticulæ & oryzæ sorbitiones. Pisces autem dura carne præditi exhibeantur. Ex auibus quæ non sunt pingues, præter palustres. Quin & panem cum malis cotoneis, & myrtis coctum, damus: item vitella ouorum assa, & aceto intincta: adhæc lac scißile exhibemus. Prosunt etiã carnes leporinæ, aut ferinæ, ac alia quæ in fluidis affectibus enumerauimus. Hic morbus curatione initio adhibita facilè tollitur, postea verò difficilius: vbi autem inueterauerit, tardè remouetur: Primis duobus tribúsve diebus à cibo abstinere oportet: præcordijs fomenta quæ modicè astringant corroborentq́; ex vino, & oleo rosaceo, aut myrtheo, aut melino, aut lentiscino imponere: deinde cataplasmata ex palmulis polẽta, malis cotoneis, aloe & absynthio. Bene facit etiã plantago trita: lentiscus & polygoniũ cũ tritici farina aut polenta mixta. Ad dolores autẽ cum ardore excitatos, quod rarius solet accidere, oxy-

meli

meli præparetur. atque sic vtaris cataplasmate, quod ex palmulis & lini semine cōfectum est, hoc pacto. Palmulæ ex vino maceratæ teruntur: lini semen aut farinam cum melle & oleo modico coques, & cum in vnum coierint, pilæ in qua palmulæ habentur iniicies: vbi iam probè commixta fuerint, in balneo vteris calidis. Item ceratum oleo myrteo & palmulis mixtum applicabis. Hoc quoque profluuium desiccat. Emplastra his proficiunt diaiteon, panacæa, icesion, & maximè omnium diacenanthes: adhæc clidion, cuius confectionem in capite de profluuio ventris explicauimus. Atque de externis remediis hæc à nobis dicta sint. Cæterùm de potionibus nunc agendum est.

Potiones cœliacis accommodæ.

Quinque folij radicis decoctū potui dari debet: item rubri radicis similiter: necnon salicis arboris. Vuæ autē Amineæ siccæ acini potioni inspergantur. Nonnulli etiam hypocistidis succum, acaciam rufam, lycium. Indicium & mala punica vtriusque generis adiecerunt: alij balaustium quoque tritum potui inspergunt: alij gallæ, aut malicorij puluerem. His autem ad dysentericos vti solemus. Sistunt quidem ea ventrem, sed penè

penè omnia stomacho aduersantur, cibiq; fastidium mouent, & concoctionem impediunt: qua de causa rarius ad hæc vitia dari debent. Nos in hoc affectu cataplasmata inducimus, & eodem die potionem hanc exhibemus. Siliqua Græca, semen plantaginis, & vuæ domesticæ siccæ acini, in aqua decoquũtur ac ius ipsorum potui cõuenit. Quin & pastillos ad hunc morbũ propriè dicatos dare licet.

Pastillus ad cœliacos optimus.

Semen apij in lenticulæ decocto tribus diebus maceratur, postea teritur, gummiq; ei adijcitur: & ex succo plantaginis pastilli formantur, qui ex quinquefolij aut rubi radicis decocto exhibentur. Seminis plantaginis, lapathi syluestris seminis, singulorũ sesquidrachma: hypocistidis succi, acaciæ, singulæ drachmæ, gummi oboli duo. Terũtur omnia, & ex papaueris decocto pastilli fiunt, qui ex aqua potui dantur, & ab inferioribus partibus inijciuntur.

Pastillus ad cœliacos, statim aluum astringens.

Myricæ fructus drach. quatuor: acaciæ rufæ,

opij singulæ drachmæ: rhus Syriaci myrti, nigræ foliorum, singulorũ drachmæ quatuor: mellis drach. Fingito pastillos, & cũ oui assi vitello vtere. Cum autem potui daturus es, ex rubi radicis corticum, myrtorum & cotoneorum decocto propinato. Iam ipsum decoctum bibere licebit.

De inueterato cœliaco affectu.

Cum cœliacus affectus inueterauerit, aut remedia quæ ex alto noxium humorẽ euocare solent, aut solæ frictiones sine vnctione tũc adhiberi debent quibus commodius auxilia administrantur, vt coxis brachijsq; citra oleum per aspera lintea: deinde nitrum particulis superinspergi debet admixto lapidis Asij aut Pyritis aut testæ veteris assæ pulnere æquali nitri pondere. Postea vnguentum dropacinum & aliquando ipse dropax particulis accommodabitur, primùm quidem coxis deinde brachijs postea spinæ dorsi, postremo pectori & præcordiis. Similiter etiã Sinapismus in eum modum imponi debet, ac celerius ad sanitatem peruenitur.

De tenesmo. Caput VI.

T*Enesmus recti intestini affectus est, quẽ comitatur conatus & implacabilis desidendi cupiditas cũ flatibus. Descendũt autẽ*

per

per aluum mucosa, cum graui distensionis sensu: necnon aquosa, & interdum post recrementa sanguis destillat.

Curatio.

Tenesmus curatur fomentis, & fænugræci, altheæq; radicum decocti iure in aluũ dato. Quin etiã anus huius vaporem ex vase supposito pannis circũdatis suscipiet. Vtimur etiam oleo rosaceo, butyro & adipe anserino cũ modica cera solutis, & anum interius inungimus. Item ex pice brutia suffitum ei accommodamus. Iniici autem debet lac cum melle, vt mucosa expurgentur, aut lenticulæ decoctum cũ melle. post hæc astringentia iniicies, vt rosæ myrtorum & corticis pini decoctum item ericæ semen ex rosarũ decocti cyathis duobus, cum butyro, oleo rosaceo, aut myrteo per aluum iniicies. Adhæc penicillum tetrapharmaco ex oleo rosaceo soluto illitum: aut puluerem plumbi ex oleo rosaceo tritum cum modico ceræ, & lentiscino oleo calido ano indes. Cæterùm sacculos calentes pectini, lumbis, vel ano subiicies. Cibos autẽ boni succi, concoctu faciles, & leuiter astringentes adhibebis.

De alui profluuio quod ῥευματισμὸς Græcis dicitur, ex libris Philumenis.

Caput VII.

ALuus tum in febribus, tũ citra febres profluuio laborat. In febri autẽ difficilior eius est curatio, adnimaduersionemq́ue et coniecturã diligentem requirit. Nam inter initia naturæ aliena & noxia salubriter euacuare conatur, ipsa nimirũ natura ad superfluos incõmodosque humores reijciẽdos vndiquaq; cogẽte. Idq́ue aliàs in statu febris, aliàs in declinatione: nunc quidẽ cum magna profusione humorũ subitáque & critica, qua febres soluuntur: sæpe verò paulatim & multis perseuerat diebus, et penè in ipsa declinatione cõsistit. At tunc profluuiũ aut sisti nõ debet, quia natura omnes suas vires intendit, aut motus eius adiuuari: nam si quis ventrem constringere volet, magnam excitabit ægritudinem. Vidimus enim ventrem initio affectus ad quartum quintúmue diem profluxisse, & postea fluorẽ aut per se, aut medici auxilio substitisse: vnde ægri magnũ periculũ inciderunt, ita vt phrenetici aut lethargici efficerẽtur, doloresq́ue capitis, aut perniciosæ in eis parotides excitarentur. Quare initio ea quæ corporis cõmodo atque vtiliter excernũtur, minimè reprimere conuenit, ne materia sursum educta humorum supradictos affectus generet, sed ad statum vsque contẽperari cibũ debẽt. Vbi verò diutius iam profluuium perseuerarit, nõ

modò

modò superflua euacuans, sed etiã habitum colliquans, viresq́ consumens, tunc sanè ei resistere medicamentis expedit. Attendendum autem, num aluus nimium an modicè, aut certè non profluat: magna quidem resolutio coarceri, parua leuius contineri debet. Astricta autem aluus relaxanda est, aut iis quæ per os assumũtur, aut quæ per anũ immittuntur, aut quæ extrinsecus imponũtur, donec critic⁹ dies superuenerit. Nã biliosus humor solis cibis mollientibus, magis vt descendat, quã in corpore retineatur, est sollicitandus. Si enim biliosum aut in vẽtre, aut in intestino collectum retineatur, exitúque prohibeatur, loca ambiẽtia offendit, stomachum subuertit, caput replet, viscera inflammat, febres magis accendit, sitim auget, omniaq́ prædicta symptomata in capite excitat: summatim totũ morbũ grauiorẽ efficit.

De lacte.

Lac igitur in tali affectu, si febris non vrget, caprinũ aut bubulum tepidum, siue recens mulctum, siue coctum ad ignem, ita vt semper agitetur, donec ad tertias redigatur, potu auxiliatur: aut q̃ per silices fluuiales ignitos aut candentes ferri laminas in ipso extinctas, coctum fuerit, iuuat. Alij etiam mel eo coquunt, alij mel coctum ei iniiciunt, atque sic propinãt: spuma vero dum lac co-

quitur, pinna aut cochleari auferri debet. Hoc nullum præsentius remedium ad biliosas ventris fluxiones inuenire licet. Quibus autem vēter sæpe profluere solet, his lac merū plus nocere quàm auxiliari solet. Quare quarta pars aquæ lacti miscenda est, coquiq; vnà ad dimidias debent atq; hoc modo exhiberi. Hæc quidem ad biliosas fluxiones cōueniunt. Ad alias verò vbi prodeunt fotus ex oleo & vino adhibeatur: sit autē oleum omphacinum, aut rosaceum, aut melinū. Efficacius his est myrteum, tertia aut quarta vini parte admixta. fotus autem magis astringentes sun ex myrteo, in quo decoctæ sint gallæ, malicorium, quinquefolij radices teneræ, cupreßi pilulæ, lanáque sicca præcordiis imposita ventrem calefacit, & desiccat. Necnon lana oleo puro imbuta, aut cumini puluere inspersò, aut apij semine, aut vtriusque æquis partibus mixtis iuuat. nam vrinam prouocat, & fluxiones eò diuertit. Hæc sanè profluuio ab intestinis deriuando conueniunt. Prætereà fomenta illis siue dolores experiantur, siue eo careant, adhibebis. Nā fluxiones desiccēt maximè sacculi ex milio, aut panico facti mirificè autem faciunt etiā ex sale compositi & ordeo torrefacto. Quòd si profluuium sit immoderatius, sacculi ex sale ventri imponatur, ex ordeo autem ad

dorsum: si vero non immodicũ, neq; frequẽs vrgeat, contrà sacculos ex ordeo ventri, ex sale factos dorso applicabis. Cæterùm etiam anus his sacculis foueri debet, aut luto pauimenti calefacto æger insideat, aut cymoleæ terræ calenti vinoq; restinctæ: aut sordibus balneorum vino dilutis, molli lana circundatæ. Nam calor ipse introrsum administratus, opitulatur. Item spongia aqua calente madefacta & expressa subijciatur, vt quæ vapore suo anũ adiuuet. Vt etiam lanæ oleo imbutæ, anoque subiectæ, auxiliantur. Post primos dies exactos, siquidem dolores in intestinis consistentes vrgeant, necesse est inflammationem ibidem aut tumorẽ existere. Tunc igitur cataplasma ex tritici & lini seminis, aut milij, aut panici farina adhibendum: mellis, vini & aceti modico adiecto. Astringens autem fiet, melle cum modico vini & aceti admixto: postea vbi coctum fuerit, paulum mannæ thuris, aut malicorij, aut gallã insperges. Cùm vero nullus dolor affligit, magis astringentia adhiberi debent epithemata: cuiusmodi palmulis constant, cũ acaciæ, aut alumine, aut hypocistide, aut quæ balaustia recipiant, aut coctum malicorium. Adhæc ceratum cũ oleo myrteo, quod ex supradictis, vel mannam thuris, vel gallam adiectam habeat. Alij quoq; emplastra

Cataplasma ad tumorem.

aſtringentia conficiũt. optima vero ſunt epithemata, clidium Mnaſæi, & diaœnanthes. Clidium ſane hoc modo conficitur. Gallæ omphacinæ, hypociſtidis, aluminis rotundi, acaciæ, rhus culinarij, malicorij ſicci, apij ſeminis, ſingulorum vncia. viſci quercini, ammoniaci thymiamatis, ſingulorum drac. 4. picis ſiccæ, ceræ, ſingulorum vnciæ duæ: olei myrtei aut lentiſcini vnciæ duæ. Galli & malicorium contuſa cribratáque in vini cyathis nouem decoquito vſque ad tertias, aſsiduè agitans: deinde in mortarium coniecta terito, ac reliqua ſimiliter in puluerem redacta inſpergito. Ammoniacum vero aceto dilutum, viſcum cum modico oleo emollitum, pici ac ceræ ex reliquo oleo liquatis, ab ignéque ſublatis adijcito, ac in vnum cogito: necnon ijs quæ contriueris affundito, tunditóque fortiter, ac vtitor.

Epithema ex œnanthe, mediam inter cataplaſma & emplaſtrum naturam obtinet, ad inteſtinorum fluxiones, ſtomachi faſtidia, & reſolutiones ardoréſque efficaciter opitulatur.

Oenãthæ ſiccæ, gallæ, acaciæ, roſarũ ſiccarum, omphacij, ſingulorum vncia: aluminis rotundi, aloes, ſingulorum vnciæ duæ: rhus

Syriaci

Syriaci vnciæ quatuor: olei myrtei, ceræ, picis, singulæ libræ: vini Falerni, aut Aminæi quod satis est. Sicca ex vino terito, deinde quæ liquari possunt adijcito. Ad ventris igitur profluuia medicamenta & simplicia & composita hæc sunto. Cæterùm extremas corporis partes, nempe brachia & crura fascijs lineis aut laneis deligari debent: foueriq; si frigida sunt, calidis vnguentis & oleis, vt sycionio, & oleo veteri, cui adiectum sit pyrethrum piper, nitrum, & baccæ lauri: item ceræ solutæ modicum, vt sit acopum, quinetiam ex oleo communi hoc medicamẽtum conficere licet. Huc faciunt etiam medicamenta quæ Græci à lassitudine acopa appellant, ex euphorbio & ligustico paratæ. Calefaciunt enim, & rosionem in articulis, cum illinuntur, excitant.

De cibis.

Ciborum alij aluum astringunt, alij humores crassos reddunt, alij contẽperãt, alij siccant, consumũtq; materiam, quorum facultates discernere cõuenit. Ex frumentis oryza aluum magis retinet, si ex aqua adiectis palmulis decoquatur: si febris abest, ex vino aquoso & austero. Similiter & pultes ex ea factæ, & ex halica quibus aliqui gallinæ, aut malicorij puluerem inter coquendũ admiscent: nos autem rhus culinariũ, aut ma-

la cotonea adijcimus, simúlq; cum pulte subigimus. Iam fit etiam pulticula ex pane Alexandrino trito incretoq; & sic cocta ad ventrem retinendum efficax est: necnon polenta ex milij farina diutius decocta. Iuuat etiam lenticula bis cocta cum modico salis, aceti & olei condita, assumptáque. fit autem melior suauiórque, si mala cotonea, aut oryzã admisceas.

De oleribus.

Ex oleribus expediunt intybus, aut plantago, aut blitum nigrum. Hæc enim & per se, & cum lenticula cocta, aut cum oryza bene iuuant. Quin & braßica bis cocta, ita vt secunda vice aceti momẽtum adijciatur, multum in fluidis affectibus proficit.

Intinctus.

Intinctus hoc modo conficitur: Cuminum cum salis momento, aceto & oleo præparato. Id quod edendum est, his intingi debet.

De piscibus.

Pisces aluũ astringentes.

De piscibus mentionem facere opus nõ est. cum omnes ferè aluum citent, paucis quibusdam exceptis: quales sunt manides, mulus, scarus, & erythinus, supra carbones assati: necnon scorpio piscis assus, & cum cumini intinctu assumptus: præterea ostrea cum testis suis assata, exhibitáque, aluum comprimunt.

De

De auibus.

Ex auibus maritimæ potius, & syluestres solæ deligentur. Vt merulæ, turdi, perdices, turtures & columbæ: ex domesticis autem gallinarum pulli assi, sed prius elixi, ventrem astringunt. Magis etiam astringentes sunt, si myrtorum aut sorborum puluis carni super inspergatur: aut ex fructibus autumnalibus qui ὀπῶραι Græcis dicuntur, corna vel omphacium simul incoquatur: adhæc medicamentum quod à fructibus pomaceis Diaoporon Græci vocant, quemadmodum ea quæ ex cotoneis, aut sorbis, aut immaturis piris, item ex malo punico præparantur: præterea vua quæ fictilibus reconduntur, aut cum suis folijs inuoluuntur, aut quæ ex fune suspenduntur. Cibi igitur ad ventris profluuium tales exhibeantur.

De potu.

Potui verò aqua pluuialis bene cocta exhibeatur: sed neque ante cibum, neque cum hunc æger assumit, sed aliquod spacium intercedet, neque vero vniuersa, ac vna vice, sed paulatim ac modicè dari debet. Quod si quinque folij herbæ radices simul incoquatur, præstantissimum fiet auxilium: item si rubi radices vnà coquatur, magis aluum astringent. Nonnulli plantaginis semen cõtritum, & acinos siccos in puluerem redactos, incretosque

tosque

tosq; aut sorba detrita similiter admiscent. Multæ igitur aliæ quoque potiones & simplices & compositæ ad ventris profluuium idoneæ habẽtur, sed eas nunc prætermittimus. Nam de ijs quæ dysentiricis potiones expediunt, posterius agetur, ubi de dysenteria tractabimus. Vinum in declinatione, hoc est inflammatione remittente, & febri, confidentius dandum est austerum Surrentinũ, Albanum, Tygrinum, Marsicum, & ex Italia Aminæum, vel alia astringentia, quæ diuersis locis nascuntur, experimentisq; probata sunt.

De balneo.

Balneũ ex nitro absque oleo conuenit. Iuuat enim nitri usti puluis corpori in balneo superinspersus, ut modicũ ruborẽ inducat, summaq; vellicet, & fluxionẽ ex alto ad se attrahat: atque ita cutem vellicatam in balneo perunges, ut meatibus adapertis, profluuiũ alui in diuersum reuellas, retrahásque.

De dysenteria ex ventris profluuio excitata, rheumatica dicitur.

Caput VIII.

RHeumaticam dysenteriã, humorẽ ex meseraicis venis ad intestina cursum dicimus. Nã ciborũ ingestorũ chylus, hoc est cremor, dũ in sanguinẽ ibi mutatur, ad intestina refunditur, atq; ita unà cum bile mix

bile mixtus excernitur: nec potest ob huius acrimoniam in ventre retineri, sed ab intestinis forás propellitur. atque hæc est causa dysenteriæ rheumaticæ cuius hæ sunt notæ.

Notæ dysenteriæ rheumaticæ.

Acres variique humores per aluum excernuntur, sitis magna vrget, corpus colliquescit, & cibi fastidium torquet. Aliquando etiam rosiones intestina & ventrem affligunt. quòd si hic affectus diutius perseuerauerit, ad exulcerationem intestinorum perueniet, quæ propriè dysenteria dicitur.

Curatio.

Ventris & intestinorum profluuium astringentibus cataplasmatis curabis & lac ad dimidias coctum potui dabis, sit autem non minus quàm hemina. Quin & aqua pluuialis modica propinari debet: necnon panis ex aqua aut lacte maceratus dari. post tertium diem pani adiicias vuas quæ in vasis fictilibus, aut vitreis reponuntur. vel pira vel malacotonea cocta, vel sorba vel mespila. Quin & pastillos lacti admiscere licet: sin autem ægri lac bibere recusent, pulticulas ex oryza, aut auena, aut milio, aut pane Alexandrino exhibebis. Ptisanam quoque aut lenticulam, aut oua in posca cocta, necnon vitella ouorum assa super prunas

cum

cum rhu & aceto porrigito Quinetiam olera bis cocta panemq; bis coctum, & auiculas, vt supradictum est: necnon vinum astringens similiter exhibeto. Quod si affectus inueterescat, malitiosiúsque euadat, & vires consumantur, curatio adhibenda est, quæ corpus nutriat, & illas reficiat, confirmétque.

Signa dysenteriæ rheumaticæ, quæ pro loco affecto & excrementis variat, Philomenis.

Dysenteriam rheumaticam locorum & recremẽtorum expulsionis ratione variare, omnes propè antiqui medici consentiunt. Si intestina, vlcus aut inflammatio quædam obsideat, hæ notæ præcedũt. Inter initia morbi cruenta, deinde saniosa excernũtur: multis primò ramenta, postea pinguia descendunt: & si malignus fuerit affectus fæculenta, fœdi odoris: postremò vbi in cancrum iam degenerauerint, varia excrementa, & nigra cum quibusdam putridarum carnium laminis per aluum redduntur. Quinetiam febris cum multa siti comitatur: necnon cibi fastidium, vnde corpus emarcescit: tormina quoque cum sonitu intestina exercent, dolorque ingens, & vigiliæ ægrum infestant.

Dysenteri. curatio.

Curatio.

Dysentericus affectus diuturnus est, & magna

magna parte tenasmus eum præcedit. Quòd si fiat intestinorum exulceratio fiet acrior, plurimum autem in recto intestino, aut colo, aut certè in tenuioribus intestinis excitatur, modo cum febre modo sine febre, nunc cum dolore, nunc sine dolore. Cùm febris affligit, curationem impedit, vlcera reddit putrida sordidáque: necnon inflammationes & cancros excitat quando diuersis ipsa curatur modis, cibísque tum qualitate tum quantitate accommodis, maximè quandiu febris augescit. In declinatione autem cibi neque nimis sicci, neque plus æquo humidi sunto. Sicci augent febrim, humidi profluuium mouent: ideo in vtroque animaduersio est adhibenda. Nam quantum exhiberi debeat, ex viribus ægri maximè æstimandum est. Dysentericus enim propter intestinorum & ventris imbecillitatem haud multum potest concoquere, præsertim cùm febricitat. In inflammatione, cum maximus excruciat dolor ne pigeat cataplasmate calente vti vt quod interdum & illam tollit, & fluxum reprimit: quemadmodum illis solet contingere, quos mediocris torquet exulceratio. Nos igitur initio ægrum accedentes, præsertim si febris non adsit, talem adhibemus curationē. Primis duobus diebus abstinentiam indicimus: & si iuuenis ille fuerit,

tem

tempúsque & vires permittant, venæ sectione in brachio adhibita succurrimus, non minus sanguinis quàm heminas duas detrahentes: his etiam cibos præbemus temperatos, nempe tribus diebus transactis lac propinamus. Quod si vero sectio venæ prætermissa fuerit, post duos dies exactos lac potui damus. Hæc autem facimus, cùm malum à leui occasione sumpserit originem.

De lacte exhibendo.

Inprimis igitur lactis calefacti, & inter coquendum sæpius agitati cyathos tres exhibemus, & post horas duas tantundem rursus potui damus. Quibusdam etiam tertiò offerimus, vt integra hemina absumatur: & si eo die repletus æger videatur, cibo eum abstinere iubemus. Hoc igitur modo bilis educitur, & humores corrupti modicè purgantur, mitigantúrque. Postea mediam heminam in duas partes diuidimus, & similiter vt suprà exhibemus, duabus horis interpositis: atque sic iterum tertiò duas, heminæ partes, aut tres vna vice præbemus. Tribus horis post lactis potionem interpositis, pulticulam, aut panem siccum, aut palmulas Thebaicas, aut micas panis cnm lacte exhibemus. Lac igitur quouis morbi tempore eligi debet caprillum: huius autem penuria vaccinum. Asininum verò, & equinum

num minus, vtpote magis serosa. Manè igitur cyathi tres exhibentur, deinde viridis caseus hoc modo confectus cibi loco datur. Exprimitur his manibus fortiter & aqua feruens ei superfunditur. Id autem fit ter quatérue melle admixto, præsertim cocto: cum inspissatur, esui. exhibetur. nam ventrem admodum constringit, & vlcera purgat, sanátque. Verùm iis dari debet. qui febri carent magnúmque ex eo senties adiumentum. Febricitantibus non tam facilè lac dandum est, vt quod in ventriculo acescat & corrũpatur, aut ex calore in caseum coalescat: vnde maiores cruciatus, viscerum tensiones, capitis dolorem, & cibi fastidium excitat. Quare vt citra noxam febricitantibus exhiberi queat, præsertim pueris magísque iuuenibus, quàm ætate iam prouectis, exactius à nobis dicendũ est. Miscemus igitur lacti, aquæ pluuialis, aut fontanæ bonæ quartam partem ac illud ad leues prunas ac cineres aut lento igne ad dimidias incoquimus sine intermissione agitãtes. Ex hoc cyathos tres aut quatuor potui damus quemadmodum autem febricitantibus citra caseum dari expediat, alias indicabimus. Nam is febribus omnino est inutilis: illis porrò qui febri carent, lac etiam citra aquæ admixtionem coctũ porrigemus: coquemus autem, do-

nec totum in eo serum consumatur. Nonnulli etiam vsque ad tertias coquendum putant: nos verò donec ter quaterque ebulliat, atque tunc ab igne tolli præcipimus. Quin & calculos tres rotundos, solidosque ex fluuio collectos, in ignem ex lignis quernis siccis extructum conijcimus, ac cãdentes admodum in vas quod lac continet paulatim demittimus, ita vt cùm vnus tollitur, alius initiatur. atque lac ita coctum Græci schiston, hoc est scißile nominant. Hoc igitur modo confectum dysentericis, ventris fluxum expertis, & cœliacis exhibetur. facies autẽ hoc quater aut quinquies. vbi ebullire desierit non solum iis qui febri carent, sed etiam febricitantibus propinabis. Idẽ hoc ferrei orbiculi candentes in lac demißi, non segnius, imò etiam efficacius quàm calculi præstant. Hac igitur ratione lac dysentericis propinari debet. nunc autem cibus à nobis ægro præscribendus est.

Lac scissile alui p fluuio aptum

De cibo.

Ex frumento igitur pultes exhiberi conuenit. halyca verò plus omni alimento nutrit, magisque concoquitur: oryza minus quàm halyca, sed plus ventrem astringit. Hinc etiam pultes magis reprimunt, quam quæ ex farre conficiuntur. ad hæc ex milio & panico paratæ valentius nutriunt, & recrementa crassa reddunt: item ex Alexan-

drino

drino pane contuso, cretóque huc referri debent: similiter ex chidro torrefacto pultes faciunt, atque hæ duæ species ex posca cum sale modico & oleo anethino parentur. Porrò omnibus pulticulis in vicem olei adipes anserinos aut gallinaceos aut caprinos immittes. Quòd si rosiones venter experiatur, & biliosa sint quæ excernãtur, ex lacte pulticulas parabis: verùm in primis halyca, aut oryza, aut far in aqua decoquatur: quæ deinde excoletur, exprimatúrque: postea lactis modico addito, leuiter illa prunis coquantur. Vbi succus consumptus fuerit, lac iterum paulatim adiunges, & tertiò & quartò, donec percoquantur: quibus momentum salis addes, & sine oleo comedenda porriges. admiscebis autem pultibus si libet, rhun Syriacum, grana mali punici acidi trita, & mali cotonei orbiculos repurgatos, sorba sicca contusáq; omphacium siccatum: necnon acinos vuæ tritos. sunt qui etiã gallam detritam inspergãt, verum ea stomacho aduersatur: alij verò aquæ hæc iniiciunt, in qua pultes decoquentur: sed præstat in aqua, vnde pultes fiunt, sorba, aut pira cruda, maturáue: aut mala cotonea aut mespila, aut siliquas, aut palmulas Thebaicas contusas simul incoquere. Præterea pultibus indetur gummi, amylum, & cera recens instar

mellis: ſimiliter puls ex caſeo recenti, cribro valide percolato confecta eſui offertur.

De cibi faſtidio.

Qui verò male affecti cibum faſtidiunt, pulteſque auerſantur, iis dato halycam, aut oryzam ex aqua paratam, in qua prius palmulam, aut pruna damaſcena, aut ſorba, aut meſpila, aut ſiliquas, aut mala cotonea, aut pira immatura decoxeris.

Legumina.

Ex leguminibus lenticula magis aſtringit: ſed cortex eius auferri debet, eo quòd cruditatem & profluuium incitet. Quidam enim modicè eam macerantes, corticem detrahunt, atque ſic in pila ſubactam tenuiore cribro incernunt: quidam aquæ calidæ immittentes, paululum manibus confricant, donec totus cortex decidat. Commodius autem fiet, ſi, vbi ſemel atque iterũ ea ebullierit, in pilam demittatur, ac poſtquam refrixerit manibus conteratur, ſic enim accuratius purgatur. Vbi cortex fuerit detractus, rhun Syriacum, & adipes ſupradictos olei vice, necnon aceti momentum adiicies, aut mali punici acidi grana contrita, ſaliſque modicum. At lenticulam ad ſorbitionem decoquens, plantaginem aut betam nigram aut intybum ſimul miſces, his decoctum, interdum cum oryza aut farre, aut malis co-

toneis

toneis coctis tritisque, & bene permixtis, pultis modo inspissam esui exhibebis. Nonnulli cum cortice ipso lenticulam decoctam valide terunt, succumque exprimunt: hunc linteo puro diligenter percolant & cum pane Alexandrino aut chydro bene cocto in pila terunt, atque inde pultes conficiunt, aceto ipsas condientes.

De ptisana.

Ptisana per se quidem ventrem nō astringit: vt quæ illum magis laxet, & facilè acescat, melle præsertim condita, quando etiam largius aluum subducit: oportet igitur ipsam diu torrefactam cum aqua pluuiali, vesperi in ollam recentem demittere: hanc bene coopertam in furnum prunis ardentibus plenum collocare, atque iis inuolutam per totam noctem sinere. Quippe soluitur ptisana ex ipso vapore, pinguisque & glutinosa efficitur. manè verò mel seorsim ei miscebis, & leniter coques: item chydro addito iterum simul incoques horis duabus, tribúsue. Atque hoc modo parata esui dabitur. nam tum cibus tum medicamentum esse videtur.

De oleribus.

Olera magis astringentia, sicciorá \& conueniunt, intybus vterque plantago beta nigra cocta & bene expressa tritaq; & aceto condita. Ea verò quæ cruda edi possunt, cum Olera ad dysenteriam.

pane sumātur. Braßica bis cocta recrementa inspissat. Detur itaque ex aceto sale & oleo condita. Aliqui secundum eius coctionem in posca moliuntur.

De piscibus.

Ex marinis piscibus haud multi dysentericis conueniunt. aliqui vero sanis hominibus astrictionem alui pariunt, profluēti autem aluo non expediunt. Scarus igitur coctus. & aceto cuminoque cōditus assumitur. Manides autem & erythinus tenui sale aspersi, modicè assentur in cratere mundo, & sic exhibeātur. Nonnulli etiam mulos similiter paratos offerunt: sed hi humores varios generant, naturāmque in iis turbare solent. qui imbecilli sunt ventre præditi. Ostrea vero cum suis testis assata, concoctionem iuuant, & ventrem reprimunt.

De carnibus.

Carnes vniuersæ dysentericis sunt inutiles: eo quòd multum nutriant, & tardè concoquantur. Ex auibus maximè syluestribus exhiberi possunt turdi, perdices, turtures, merulæ, sturnus. interdū & colūbæ, præsertim earum pulli: verùm nihil pingue, aut cōcoctu difficile dari debet. coquentur autē primùm in posca, deinde assabuntur: præstat, si ipsis eius ceratis iniiciātur myrtæ, aut sorba sicca,

trita

tritaque, aut minutim incisa, aut mespila aut pira viridia, aut mala cotonea, & postea cõsuantur, coquanturq́, ac deinde assentur. Quadrupedum carnes vitandæ sunt: porcini tamen lumbi, aut hædini in aceto macerati, voluptatis gratia sumi possunt. Sic oua gallinacea in posca elixa, donec indurescant prosunt: magis autem astringunt vitelli ex eis super prunas aßi, contusique cum aceto & rhu Syriaco. His rhus, aut malicorij modicum, aut galla, aut omphacium recte miscebitur. hæc enim ventrem validè contrahunt. Nonnulli etiam pedes vitulinos in ptisana per totam noctem incoquunt, donec virgulæ dissoluantur. Vnde cremor ptisanæ spissus fit & glutinosus: qui modico aceto conditus esui exhibetur, ac ventrem egregiè supprimit. Verum illis dari debet, qui concoquendi facultatem validam obtinent. Nam imbecillem stomachum perturbat magis, & amplius profluuium excitat. Atque hactenus de animalibus.

De fructibus pomaceis.

Pomacei igitur fructus dulces flatus generant, & ex humiditate sua facilè acescunt, eoque prohiberi debent: dabuntur autẽ astringentes, cuiusmodi sunt sorba, corna, pira viridia, mespila, mala cotonea, aut

vua in vasis fictilibus recondita, aut cum folijs ex fune suspensæ, donec acini ipsarum comminuantur. At cum omnibus pomaceis fructibus panis mandi debet, eo quòd facilè corrumpantur. Mali punici grana sanis aluum astringunt, ægris autem non item, sed dulciora in stomacho euadunt, corrumpunturq; Palmulæ Thebaicæ etiã fortiter mansæ cum pane ventrem reprimunt. De cibis hæc sufficiunt.

Potiones simplices ventri tenendo idoneæ.

Cæterùm hæ potiones dari possunt. Nardus Indica pota vẽtrem comprimit: myrrha electa fabæ instar in catapotijs data idem præstat: necnon semẽ lapathi syluestris ex aqua tritum similiter facit: item coaguli leporis drachma potu iuuat, Cornu ceruini vsti lotiq; cochlearia duo cum tragacantho potui dantur. ad hæc galla malicorium & polygonium, coquantur autẽ ex aqua vsq; ad tertias. Ladanũ ex vino austero potui similiter dato: præterea acaciam rufam, hypocistidẽ, lyciũ Indicum, terram Samiam, terramq; asteram dictam Lemniã sphragidẽ, & balaustia trita. Decoctum ipsorum stomacho aduersatur: eoq; virũ ratione habita, valido exhiberi debet non autem febricitanti, aut dolorem experto, aut imbecilli stomacho.

De

De falſa imperitorum medicorum opinione,& paſtillis.

Plerique imperiti medici mox inter initia paſtillos, vel antidota ex opio, aut alterco, aut nigro papauere, aut mandagora dare nõ dubitant, eo quòd ſomno dolorem leuare dicuntur: falluntur autẽ ipſi dũ ægros accepta potione tota nocte dormire, & ventrem retinere conſpiciunt: quia cum dies illuxerit, inutilis labor deprehenditur: talia enim humores in vnũ congregantia ſine intermiſſione excernunt: capitaq; grauantia, & vires offendentia, ventrem reddũt fluentiorẽ: nũquam ea medicamenta dari debẽt, niſi fortè neceſſitas vrgeat. Poſt ſimplicia verò cõpoſita exhibeantur, quorum confectiones trademus, quæ à nobis vſu ſunt probata.

Paſtillus ad eoſdem.

Balauſtiũ, acacia, hypociciſtidẽ, licium, terram Samiam, terram quæ Aſter dicitur, opium æquali ſingula põdere ex ſucco plãtaginis in paſtillos rediges, qui tres obolos pendeant: vnum manè duabus horis ante cibũ, & interdũ dormituro cum ternis aquæ cyathis exhibebis. Iam paſtilli diacoralliu, diele ctru, & diapythiæ mirificè fluorem reprimunt, & ventrem conſtringunt ſanguinem

quoque reiicientibus & tabidis utiles.

Pastillus diacoralliu.

Acaciæ rufæ drachmæ tres: hypocistidis drachmæ quatuor: plātaginis seminis drach. tres: balaustij drachmæ quatuor, gummi, thuris, amyli singulorū drachmæ quinque: rosæ foliorum drachm. duæ: rosæ seminis drachma: opij drachmæ duæ: corallij totidē: psyllij decocti cyathus. His omnibus simul tusis, pastillos drachmæ ponderis effinges, dabisque ex vino cum quinquefolij herbæ decocto.

Pastillus diaelectru.

Succini, iridis Illyricæ, croci, masstichæ, singulorū drachmæ triginta quinque: opij drac. tres: psyllij concreti drachmæ quadraginta quinque, sic conficito. Psyllij herbæ seminis cyathos tres in aquæ puræ sextarios Italicos quinque, conijcito coquitoq; ad tertias, & ab igne tollito: ubi decoctum refrixerit, medicamenta in ipsius sextario triduum macerato pastillosq; formato, qui drachmā pendeant, ac singulos ex aqua tribus cyathis offerto.

Pastillus ex coagulo qui Diapythias dicitur.

Gallæ, hypocistidis, acaciæ rufæ, singulorū drachmæ duæ: opij drachma: coaguli leporis aut

aut hinnuli, terræ Samiæ ſingulorũ drachmæ duæ: aquæ pluuialis quod ſatis eſt. Paſtillos fingito, datoq; ſingulos ex aquæ ternis cyathis.

Paſtillus ex ſeminibus Diaſpermaton dicitur.

Aniſi, fœniculi ſeminis, ameos, papaueris albi ſeminis, ſingulorum drachmæ tres: opij Thebaici, malicorij ſingulorũ drachma: alterci ſeminis drachmæ duæ, apij ſeminis drachmæ tres: croci florum roſarum, gallæ, ſingulorũ drachmæ quatuor. Arida in puluerem redigito: opium verò in aqua macerato, fingitoq; paſtillos, qui ſeſquiſcrupulum pendeant. Dato autem ad tuſsim ex mulſa ad diarrhœam cum cremore oryzæ: ijs verò qui cum tuſſe ſanguinem reijciunt, ex poſca: ad profluuium ſanguinis, ex decocto lētiſci: ad nauſeā, ex aqua abſynthij: ad inteſtinorum tormina, & ſtomachi inflammationem ex mulſa: ad dyſentericos, & cœliacos, ex roſæ decocto. Dabis autē ſingulos paſtillos manè & veſperi.

Paſtillus Crocodes.

Caſtorei, myrrhæ, ſingulorum drachmæ duæ: croci, opij, ſingulorum drachmæ tres: aniſi, alterci ſeminis, apij, ſingulorum drachmæ

mæ octo: dauci Cretici, ſtyracis, ſingulorum drachmæ quatuor. Opiũ & myrrhã in aqua macerabis. cætera in puluere rediges. ſtyracẽ aqua dilues, in qua opiũ & myrrha maduerint, deinde ſtyracẽ cũ ijs quæ macerata ſunt, ſubiges, & puluere ſiccorum adiecto paſtillos formabis, qui obolos duos aut tres pendeant. Dãtur ieiunis, & in cibo, & poſt cibum: in cibo autem ſæpius, & ante illum. Valde enim ſunt mirabiles: ſtomachi dolorẽ leniunt: acidos ructus finiunt: cruditates diſcutiunt: ventrẽ aſtringunt: cœliacos & alui tormina mitigant. Quin & dolorem capitis tollunt, ſi cum aceto & oleo roſaceo fronti illinantur. adhæc aurium affectus & dẽtium cruciatus cum ſucco perdiciadis herbæ in foramen illorũ demiſsi adiecto galbano perſanant: nec non lippitudines addito tetrapharmaco diſcutiunt. Quin & cubitũ euntí, omnium ſuauem potu conciliant: defluxionẽ reprimunt ſimiliter etiam articularijs doloribus ſuccurrunt: menſes ſi nimium fluant reprimunt. Præterea cũ myrti decocti ternis drachmis poti narium fluorem ſiſt[illegible]t, necnõ hæmorrhoidas, omniaq; profluuia ad deſtillat[illegible] capitis, & ſtrangulatum vteri cholericosq; affectus cũ rubi decocto, aut vino auſtero, in quo aniſum, aut myrtũ aut ſorba macerata ſint, exhibetur. Comodè dantur etiã

in

in morbis qui circuitu repetunt, præsertim cum rigore. Sumantur autem hora ante acceßiones ex aquæ ternis cyathis. Conferunt quoque cibos vomentibus, & ijs qui tußiũt, ex sapa aut melle cocto dati. item phreniticis inter initia adhibiti. Sthomachicis autẽ cũ tragorigano triti, ex rosarũ decocto, aut vino myrteo, aut mentæ succi drach. ternis potis. Dysentericis prodest cũ sorborũ, aut cotoneorum, aut rubi decocto. Iam in puluerẽ redactus, cum ouo sorbili exhibetur. similiter & cœliacis, vel omni ventris, aut aliarũ partiũ profluuio conducit. Confert ex hoc etiam vuam propendentẽ cum aqua gargarizare. Ad vesicæ dolorẽ, cũ aquæ calidæ cyathis duobus: & ad sanguinem spuentes cum aceti cyatho vno & aquæ frigidæ duobus potu conducit. Hoc etiam pastillo poto vesicæ exulceratione liberatos nouimus.

Pastillus clidion.

Nardi Indicæ, croci, singulorum drachmæ octo: aloes, thuris, anisi, rosarum siccarũ, iridis singulorũ drachmæ duæ. acaciæ, myrrhæ, hypocistidis, lycij Indici, tragacanthi, opij, piperis, singulorũ drachmæ quatuor: alij autẽ inijciunt opij drachmam vnam, aquæ quod satis est. Pastillos finges, qui obolos duos aut vnum pendeant, dabisq; ex vino myrteo.

Paſtillus ad dyſentericos, ſanguinem ſpuentes, & muliebrem ſanguinis fluxum.

Hypociſtidis, pſyllij, terræ Samiæ, gallæ omphacinæ, acaciæ rufæ ſingulorum drach. octo. ex aqua pluuiali paſtillos fingito, & utere. dyſentericis drachmas duas cum cremore orizæ aut lenticulæ, aut horum ſimilium per anum inijcies. Spuentibus verò ſanguinem, drachmam cum aquæ frigidæ hemina potui dato. In muliebri ſanguinis fluxu ſimiliter eum cũ halycæ cremore naturalibus infundes aut peſſum ex lana, ſolani, aut ſimilis cuiuſdam herbæ ſucco diluto intinctum inſeres.

Catapotia ad dyſentericos.

Myrrhæ opij, ſingulorum drachmæ duæ: gallæ omphacinæ drachmæ quatuor, aliàs duæ: ex aqua catapotia fingito, datóque noctu terna, & manè totidem.

Catapotia ad dyſentericos, & omnem ventris reſolutionem.

Gallæ omphacinæ non perforatæ, opij ſingulorum oboli tres. ex aqua finges catapotia erui magnitudinis. Noctu ex vitello oui, aut myrti ſucci bina aut terna dabis. Alij ex gallis duplum iniiciunt.

Potio ad dyſentericos,

Quer-

Quercus corticis recentis drachmas sex in ollam nouam conicito, additóque vini austeri sextarios duos, & coquito vsque ad dimidias: & sublato cortice, cyathos duos potioni ieiuno dato.

Glans quæ ano subiicitur, ad tenesmum & dysenteriam.

Myrrhæ, thuris, opij, croci, æqualia pondera ex aqua terito, colatoque, & glandes formato nuclei pinei magnitudinis, aut paulo maiores, & ano subiicito.

Alia glans siue collyrium, ad dolores mitigandos.

Galbani, & styracis, singulorum drach. duæ opij drachma. Collyria fingito vt suprà, & ano subdito.

Aliud collyrium quod subiiciatur, ad tenesmum & dysenteriam valde efficax.

Opij drachmæ quatuor: myrrhæ drach. octo, croci, castorei, singulorũ drachmæ sex: thuris drachmæ quatuor: ex vino Attico collyria fingito.

Quæ per inferiora iniiciuntur ad dysentericos, magnósque dolores vel inflammationes: Enemata Græci vocant.

Sauum caprinum curatũ liquato, & per inferiora inijcito. Lac vaccinũ cum medulla & oleo infundito. Cremorem ptisanæ tepidum indito, & similiter lac tepidum, & oleum rosaceum cum butyro: oleum rosaceũ & butyrum cum albumine ouorũ vel aquã in qua lini semen decoctum sit. Quòd si vigilia vrgeant, rosarũ folia in aqua decoquantur atque huius decocti ius cum ouorũ vitellis inijcito. Tragacanthum ex rosarũ decocto solutũ, cum tantillo cremoris oryzæ per inferiora inijcies. item acaciæ partes duas, cremoris oryzæ tres: hæc simul myrta ad mellis spißitudinẽ coquito, ac omnibus mixtis per anũ drachmas quatuor indito. Ad dysentericos, eos potius qui profluuio non laborant, inijcere conuenit Lycij Indici lacte caprino soluti drachmas duas.

Aliud melius.

Lactis caprini cyathos septem, aut octo: amyli drachmas quatuor: lycij drachmas duas mixta simul inijcito.

Aliud.

Ex seuo hircino cũ oryza aut farre cocto iniicies. Hæc sanè per initia inijci debent. Quod si cãcer intestina occupet succus lẽticulæ cũ melle optimo præsertim pontico proficiet. interim alumẽ rotũdum admiscebis. nã illa purga

purgare, hoc ſiccare poteſt. Sin autem latius cancer ſerpat, & etiã putridæ particulæ deſcendant, in his muria ex ſale ammoniaco ventrem ſubluere conuenit: deinde paſtillũ Fauſtinum inijcito, qui recipit, calcis viuæ, ſandarachæ, auripigmenti ſingulorũ drachmas quinq́;: chartæ combuſtæ drachmas triginta. Paſtillos ex vino fingito, qui drachmas quatuor ſinguli pendeant: inijcito autem cum myrti, lenticulæ, aliorumq́; ſimiliũ decocto, aut cum vino.

Paſtillus Marcelli magnificus.

Chartæ combuſtæ drachmæ duæ, auripigmenti drachmæ quatuor: ſquamæ æris cremati totidem: opij drachmæ duæ: croci drachma: calcis drachm. quinque: aluminis ſciſſi drachmæ quatuor: ſandarachæ drachmæ ſex. omphacij drachm. tres. Ex vino myrteo aut ſapa Cretenſi paſtillos formato, qui ſinguli drachmam pendeãt, & cum myrti decocto in aluum dato.

Paſtillus ſine opio & calce, dyſentericis accommodus. purgat enim, & cicatricem inducit.

Malicorij drachma. gummi, hypociſtidis, rhus Syriaci, ſingulorũ drachma: lycij Indici drachm. quatuor: amyli totidẽ acaciæ drac. Hæc omnia conteres, & ex aqua, cui myrtũ incoxeris, paſtillos finges: cũq́; vſus poſtulat,

ex cremore oryzæ, aut lẽticulæ aluo infũdes. Quòd si primum medicamentũ nihil dolentem iuuerit cõsiderato nũ ex nigra bile affectus sit cõcitatus, qui pessimus est, & periculosus. Oportet igitur medicamentũ quoque fortius efficere, quod recipiat salis ammoniaci partẽ vnã, spinæ Aegyptiæ partes tres, veratri nigri partẽ vnã spinam & veratrũ in aqua decoques: & sic postea salem decocto adijcies, anoq; infundes. Si mortis periculum instare videris, sandarcham postea, & calcem viuam æquali pondere admisce-bis. Hæc enim prosunt, vbi nimia putredo oborta fuerit, vt paulatim in saniem conuertatur. Quin & Musæ pastillus cum melle & vino adhibitus opitulatur. Quòd si inflãma tio rectum intestinũ obsideat, lactis & cremoris halycæ ptisanæ farrisq; iniectio dolores illamq; mitigat. Si nõ magna fuerit, alui profluxio oleũ ano inditũ lenire solet. Hoc autem in ijs fieri debet, qui enemata cõtinere nequeunt. In illis verò qui retinent, muriam pleriquè iniyciũt: alij salis ammoniaci heminã, vel plus minúsve medicamẽto admiscet. Nos muriæ in qua oliuæ albæ cõditæ sunt heminã iniycimus, atque rursus dimidiæ horæ spacio, aut paulo maiori post detẽtione interposito pastillũ in anũ damus: qui sic retinetur, quamuis nuda vlcera inueniat

niat. Hæc dysentericorum, qui ex ventris profluuio fiunt, curatio tota existit.

De intestinorum exulceratione, quæ propriè Dysenteria Græcis dicitur. Caput IX.

VEteres Dysentiricos illos vocare cõsueuerunt, in quibus neque iecur est affectum, neq; alia quæpiam particula quæ morbum hunc efficiat, sed ipsorum tantum intestinorum exulceratio existit: quæ si negligatur etiam vlcera corpus depascentia, Græci Nomas vocant, interdum putredinẽ quoque generare solent, & interitus periculũ ægro inducere, vbi verò accuratè internoueris, quibus in particulis morbus hic constiterit, ita ad conuenientem affectus curationẽ venire oportet. Non parum autem interest, tenuiáne intestina an crassa exulcerata sint. Nam superioribus affectis, curatio quæ per os adhiberi solet commodior existit: quemadmodum rursus humilioribus infestatis, vel si circa rectum intestinum noxa inciderit, illa medendi ratio competit, quæ medicamentis per aluum inditis, subiectísque administratur. Prius igitur ab internotione auspicabimur. Nam qui optimè internoscit, optimè medetur.

Notæ exulcerationis in crassis intestinis.

Notæ eorum quibus crassa intestina exulcerata sunt, hæ contingunt. Rosiones in imis partibus, & crebra desidendi cupiditas, quæ Græcè Tenesmos dicitur: simul autem cum hac excretio comitatur. Nequaquam enim in his ramenta, & sanguis, in deiectionibus permixta sunt: verùm supra stercus guttæ potius sanguinis, & naturalis intestinorum pinguedo effertur. Præterea etiam quæ excernuntur, carnosa apparent: quoniam intestinorum quoque structura non tenuis & membranosa, sed carnosior potius à natura cõdita est. Cæterùm cõsiderato doloris quoque magnitudinem, vt quæ & ipsa multum ad internotionem conducat: obtusior enim, & non acutus dolor eos infestat, qui crassis intestinis laborant.

Notæ superiorum intestinorum affectorum.

In tenuibus contraria horum magna ex parte eueniunt. Nam rosione infestante non statim, sed post aliquot horas æger ad excernendum vrgetur. Præterea etiam vulneris sanguis, deiectionibus permixtus est, & dolor multo acrior existit: itẽ quæ per aluum procedunt, neque crassa, neque pinguia apparent, sed tenuia & membranosa acuratè obseruantibus videntur.

Si in

Si in mediis inteſtinis exulcera-tio exiſtat.

Cùm neque deiectiones iis quæ ab vlcere emanant, admodum permixtæ, neq; omninò diſcretæ apparent, coniiciendũ eſt, in mediis potius inteſtinis affectũ exiſtere. Similiter etiam ex tempore excretionis & dolore ſi non ſtatim poſt roſionẽ æger, neq; multis horis interpoſitis ad deiectionẽ exurgat, neq; dolor vehemens ſit admodum, neq; rurſus inſenſilis, exulcerationẽ ad media potius inteſtina pertinere notandum eſt. Quæ cùm ita habeant, reliquum eſt, vt quomodo curatio fieri debeat perſcribamus. Sed conſiderãdum eſt num morbus hic ex primario ipſius inteſtini exulcerati affectu an alterius particulæ affectæ conſenſu prouenerit. Nã accidit etiã vt ex toto corpore frequẽter excremẽta ferantur, vel propter colliquationem, vel ob humorũ vitioſitatis abundantiã natura expellente: in quibus negotium ægris faceſſere nõ expedit, vt quæ à facultate nos diſpenſante pulchrè fiant prohibere feſtinemus. Indicium autem huius eſt, quòd æger excretione facta ſeipſum robuſtiorem ſentiat: & cùm medicus deiectiones cohibere cogitat, videatur quidẽ paululũ proficere: verùm non longè poſt duplo copioſiora excrementa defluũt.

quare in huiusmodi affectibus natura auxiliari oportet. Si enim propter copiā tale cuenerit, tunc etiam sanguinis missionem adhibere nō est alienum, interdum etiam purgationem. Ac sanguinis quidē euacuatio paulatim administretur: & id quod euacuari debet neq; uniuersum, neque copiosum educatur, ut ne ægri uires imbecilliores hinc reddatur. Similiter etiam purgationē non uniuersam, sed & ipsam per uices tentabimus. Ad huiusmodi couenit Theodoretum, quod & sanare ægrum, & obstructione liberare abundè potest. Datur scrupula quatuor, aut sex, plus aut minus, pro ægri uiribus totum corpus respiciendo & nonnunquam per se, aliàs cum scammoniæ lachryma siliquas sex aut septem: atque hic rursus ægri uiriū ratiōe habita purgationis mistura fieri debet. adhæc etiam aloe probè lota, benefacere admodum creditur præsertim in quibus iecur corroborare uolumus. accidit enim ut affectus hic, etiam particula ista infirmante, aut inflammationem experiunte, quemadmodū & liene, & uentriculo. & uenis meseraicis tali morbo affectis dysenteria excitetur. Cōuenit igitur sicut diximus, ut ubi prius internouerimus accuratè, num morbus ex cōsensu prouenerit, ita tandem conuenienter curemus.

Quid agendum sit cum vlcus in recto intestino excitatum fuerit.

Vlcere rectum intestinum ex acribus biliosisq; excrementis aut aliunde missis, aut in ipsum intestinum absorptis, infestante necesse omnino est tenesmos comitari & crebras desidendi sine stercore cupiditates, ita vt deiectiones ramentosæ aut cruētæ existant, Tali ergo mederi victu potius humectante, hoc est inter olera quidē intybo & malua conuenit ventre horum facilem ad deijciēdum retinere, vt stercus citra impedimentū transiens, ceu medicamen aliquod salutare, vlcera siccare purgare que possit Curare igitur oportet, ne deiectio admodum acris, neque dura existat: ac potiones eiusmodi vnctionésque in talibus vitijs admouēdæ sunt, vt venter omni ex parte facilè soluatur. Noui enim quosdā damascenorū copiosiore esu dysenteria absolutè curatos fuisse, stercore citra impedimentū ab ipsis per aluum deiecto. Itē alios quàm plurimis vuis assumptis. Verùm tutò expedendum est. Aluo namque commodè descendenti, ea quæ corrumpunt, exhiberi non debent sed medio vtēdum victus, qualis est intybus si coctus & non coctus edatur, etiāsi ægri maximè febricitēt: itē panis ex aqua tēperata, aut vino valde aquoso,

si vires imbecillimæ esse videantur. Luteis autem ouorum, neque admodum mollibus, aut duris etiam, ex decocto vescendum. Post primos dies etiam suum pet.oli idonei sunt, cum troxymis, aut intybis, aut brassica percocta, aut libo suminali tenui, aut halyca bene cocta. Quando verò deiectiones liquidiores sentimus, vel cucumerem sumere ipsos permittito, vel gallinā absq; sale copiosiore, aut garum. Sin autē multa quædā fuerit caliditas, & æger temperamēto iuuentutis vigeat, tunc etiā isicium ex pisce, ipsi dandum est: iuuabit enim amplius. Sit autē intestinū ex piscibus dura potius carne præditis, vt orpho, aut glauco, aut ceride. Porrò deiectiones omnibus idoneas seruare cōuenit, crassius id quod influit, & obtusius reddēdo. extrinsecus autē vtēdū est lentiscino, præsertim flatibus imum ventrē distendentibus, & profluuio quodam deiectionē non adeò biliosarum, aut acriū vrgente. Oleum hoc esse debet, non admodū vetustum sin autem fuerit, adijciatur huic sapa, aut vinum odoratum, tenue similiter etiā stomachus vino melino irrigandus est. Adhæc vtatur æger maximè inter initia balneo crebriore, & calidiore solio magisq; si aqua potio & frigidorū ciborum esus præcesserit, ac pituitæ suspicio sit. Hoc si contigerit, paulum ad calidiorem vi-

ctus rationem inclinandum est: & vinũ exhibendum Sareptinum, aut Tyrium, aut ex his quæ in Campania nascuntur, Britianum aut Palmatianum. At ne te decipiãt ea quæ deijciuntur, quemadmodum vulgares pituitam illa esse putantes: sæpe enim eiusmodi descendunt, interim sanè à rasura, aliàs ab acrimonia albedinem nitorémq; intestinorũ deradente, ac vocant eiusmodi ignorantes pituitam, & frigidum humorem: qui meritò cum in notatione decipiantur, etiam calidioribus ægrum cibis vti potius compellunt. atque euenit multo magis, intestinum ob malam medicantium rationem deradi & intumescere, Idcirco non solùm ab excrementis, sed etiã prægresso victu & natura ægri accuratè internoscas, quòd pinguedo reuera excernatur, vel à rasura. Ita etiam ipse totum victum instituito, nunc ad calidius, nũc ad frigidius, ea quæ adhibentur, conuertẽs. Hæc solum de victu dicta sint, qui exulcerationem sustinentibus conuenire potest, non solùm in recto intestino, sed etiam in omni dysenteria.

Quibus enematis in recti intestini affectu vtendum sit.

Si recẽs sit vlcus, & purgatione indigeat, eluere sola aqua mulsa per clysterẽ oportet:

ſin autẽ ſuſpicio quædam fluxionis extiterit, adijciatur aquæ lenticula, roſæ, rubi radix, atque ita per clyſterem eluatur. Puro autem vlcere facto ſimplicioribus primùm vtitor, vt amylo, lenia ſphragide, hoc eſt ſigillo, & cremore oryzæ. Quod ſi vlcus fluxionẽ experiri videatur, amylo etiam acacia vino macerata, & ſucco plantaginis admiſceatur. Probè autem facit etiam terra Samia quæ dicitur aſter, in eiuſmodi affectibus. At ſi carnem inducere opus ſit, lachryma thuris quoq; adijciatur. fit enim optimũ medicamẽtũ, quod carnem generare, & vlcera ad cicatricem perducere poſſit. Componitur autẽ in hunc modũ. Lenij ſigilli, terræ Samiæ, pompholygis, acaciæ, lachrymæ, thuris, gummi, ſingulæ vnciæ. trita vino vna miſtura in ſpergito: nam bene proficit.

Præſtantiſſima quæ ano ſubiiciuntur, longo vſu à nobis comprobata.

In quibus crebra deſidendi cupiditas multaq; vigilia vrgẽt, vt etiam hinc vires infirmẽtur. Bene quoque faciunt quæ Græci Hypothetæ appellant, ex quibus & hæc multis adeò experimẽtis probauimus ſcripturis ipſorum in hunc modum habet: Croci, thuris, myrrhæ, glaucij ſingulæ vnciæ, acaciæ vnciæ duæ, vini quod ſatis eſt ad læuigandum. Penicilla

nicilla nucleis pineis similia, paulo oblongiora formato ac dextrè subijcito.

Alia glans, quæ etiam Clidon nominatur, ad tenesmos & alui profluuia efficax, nam doloris leuationem adfert quàm primùm apponitur, somnum suauem inducens.

Myrrhæ troglodytidis glaucij opij singulorum drachmæ duæ, vino modico odorato excipito, ac nucum pini magnitudine formato, subijcitoque. Eximiè confert ijs qui tenesmo infestantur.

Cataplasma ad recti intestini inflammationem.

Micarum panis siliginei aqua maceratarum croci, olei rosacei, oui tosti, palmularũ Nicolai sapa maceratarum, purgatarúmque, omniũ æqualem modum probè læuigatum, duplici panniculo illinito: ac vbi calefeceris, tepidum ano subijcito. Confert etiam rosaceum per se stuppa iniectũ impositúmque: item in balneo illitum. Similiter decoctum rosarum, & lenticulæ tepidum per spõgiam, & quæ his sunt similia adhibeto. Hæc sanè recto intestino exulcerato, inflãmatóque, & crebris desidendi cupiditatibus conducunt.

Si crassa aut media intestina exulcerata sint

Si exul

Si exulcerationem superius quàm rectum intestinum est, & crebram desidendi cupiditatem fieri contingat saniésque putridæ appareant, tum etiam efficacibus vtendum & iniectionibus & glandibus, necnon iis quæ extrinsecus inducuntur: verùm illa etiam quæ prædicta sunt glandium numero ascribantur. Atque hæc sanè vsu satis sumus experti.

Medicamentum quod in dysentericis ano subiicitur.

Vbi intestinum prædicto lenticulæ rosarum, & aliorum spissamentorũ decocto antea per clysterem elueris, & veluti spongia absterseris, hoc ano subijciendum est, quod ista recipit. Croci, myrrhæ, lachrymæ papaueris, thuris masculi, pares portiones. Hoc prioribus similiter paratum, ano subijcitur: item colicis bene facere creditum est.

Pastillus dysentericus.

In quibus vlcus, & nome quædam magna intestina affligit, necesse est pastillis vti ex auripigmento, sandaracha, & calce. Sunt autem pleriq; ad huiusmodi affectus inscripti, è quibus est & Faustinus, & dia arnoglossu dictus. sed nullus adeò validè vlcera depascentia lenire solet, vt qui à me paratur pastillus, cuius vim pleriq; præstãtissimi medici in ipsis operibus admirati sunt: recipit

autem hæc. Auripigmẽti sandaracha, squammæ æris singulorum drachmas quatuor. Leuigatis ipsis collyriorum instar per æstum caniculæ, ita adijcito opij drachmam, calcis viuæ drachmas duodecim: balaustij, hypocistidis succi, chartæ combustæ, singulorũ drachmas decem. Leuigato rursus ex vino myrteo, aut spatithe, aut aminæo ad dies viginti. excepta in pastillos redigito, datoque viris drachmas tres, mulieribus duas, pueris vnam, ac refrigerato in vmbra, vtitorque, præstantior autem pastillus fit, si vetustescat. Porrò in hunc modum ipso vtitor: postquam ex decocto lenticulæ clysterem ægro prius inieceris, tempore interposito sic cum cremore oryzæ pastillum cum modico adipe hircino immittas ex vino generoso antea læuigatum. Modus autem esto eius quod immittetur misturæ dimidiũ. Cæterùm ægrum prius nutrito, atque ita medicamentum ei indito, ac cõtinendum permittito. Post hunc pastillum, alterius meminisse superfluum est. Tantum de dysenteria ob exulcerationem crassiorum, aut mediorũ intestinorum proueniente dictum esto.

Si dysenteria in tenuibus intestinis constituatur.

Quòd si erosionẽ in tenuibus intestinis fieri contingat, medicamenta potius quæ per os

assumun

assumantur, dare conuenit. Eiusmodi autem sunt inter simplicia quidem. Lemnium sigillum ex posca potum: item lac caseosum in omnibus ventris fluxionibus acribus salubeerrimum est remedium. oportet autem prius decocto candentes calculos marinos inicere, ac rursus sensim coquere, donec maior serosi recrementi portio consumpta fuerit: nonnulli etiā ferramenta potius candentia prius calculorum vice lacti iniecerunt. Cùm enim ferrū astringens quippiam habeat hoc impertit ei, ac magis ad retinendum ventrem efficax reddit. Nōnulli etiam caninum stercus tenuissimum ei admiscuerunt. Verùm hoc ratio nō exigit vt faciamus cùm & cibi & medicamēta a natura nobis donentur necnō herbæ quæ cum aceto coctæ potæque ventris fluorem desiccent. Commodius autem erit, admixto ei quodam ex iis quæ dysenteriæ & cœliacis affectibus conueniunt. & in igne fumi experte frixa sunt. Quæ verò iniciūtur sunt hæc: rhus rubrum, succusq; eius, omphaciū, malicorium galla, & cochlearum tostarum cinis. Apti verò sunt etiam asini vuarum, myrta, mespila, corna, & cotonea. Portulaca verò dysentericis salutaris cibus est, succus ipsius potus efficacior. Plantago similiter, caloribus potissimum conuenit: item rubi semen & flores.

necnon lenticula bis aut ter decocta exhibitáque. Iam in quercu liber qui cortici & ligno intercedit aut tunicæ putamini glandis subiecta potui ægris propinantur. Mori fructus subito exiccatus medicamentũ fit abundè astrictorium, vt etiam dysenteriæ & cœliacis affectibus opituletur. Contunditur autem miscetúrque obsoniis, quemadmodum rhois semen, si ex aqua ipsum, aut vino aut vt dilutum quis bibere voluerit, cœliacos & dysentericos adiuuat. Porrò etsi aliorũ complurium simplicium medicamentorum meminisse liceat, satis tamen est ad subiectam materiam ista deligere, & contra præsentem affectum eadem componere. Nõ absurdum autem est etiam ea nos meminisse, quæ frequenter sumus experti.

Medicamenta composita ad dysentericos & cœliacos.

Medicamentum quod ex fructibus pomaceis constat prædicto affectui est commodissimum: in quibus etiam potissimum intemperies ventris iecoris, aut stomachi existit, quæ intestina magis fluxionibus opportuna reddit. Mala punica integra, mala cotonea, singula viginti rosarum siccarum sextarius: prunorum syluestrium sextarij duo: sorborum aluum astringentium sextarij duo: pira

pira & mala triginta : rhus Syriaci ſextarij tres: ſiliquæ, quas Græci Xylocerata dicunt, quadraginta : myrtorum nigrorum ſextarius: muſti Amynæi, quod ſatis eſt. decoquito omnia teſta, aut cacabo, donec mellis habuerint ſpiſsitudinem, conijcitoque in vas fictile: & cum vſus poſtulat, exhibeto.

Catapotia ad dyſentericos, & cœliacos.

Gallæ omphacytidis non perforatæ opij ſingulorum vnciæ duæ: petroſelini vncia. Excipito aqua, fingitoq; catapotia ac dato ciceris inſtar: ad vires reſpiciens, etiam modum cōijcito. Hoc medicamentum calidis admodum intemperamentis opitulatur, calidioribus autem etiam cremor ptiſanæ cū polenta & vino potus. At in quibus iecur valde infirmum eſt, & ventri fluxionem tranſmittit, aut obſtructione laborans diſtributionem impedit, benè facit etiā picra: omnium maximè aloë elota, & in catapotia redacta. Porrò ad dyſenteriam ex frigiditate contractam, groſsi potæ mirum eſt quàm cōueniant, oportet autem ipſas vaſe æreo comburere, atque ita ex eis quod tribus digitis comprehendi poteſt, exhibere: atque id tertiò facere. Detur autem ex vino generoſo, præſertim in diuturnis affectibus ac validioribus agricolarúmque corporibus.

Dysentericus pastillus per os datus ad omnia interna, omnémque fluxionem valet.

Anisi drachmæ duæ: alterci drachmæ quatuor: apij seminis totidē, opij drachmæ duæ: febri carentibus ex vino: febricitantibus autem, & superioribus intestinis affectis si multæ vigiliæ vrgent ex aqua datur. Potus vero ante medicamenta quæ inferius induntur, stomachum ab enematis subuerti iam sinit.

De epithematis & vnctionibus.

In dysentericis affectibus ab illis vnde morbus excitatus sit per totam curationem incipiendum est, & ægro succurendum. Solet enim mortis periculum comitari, tum copia excrementorum tum frequentia desidendi, & quæ ex his sequitur virium imbecillitate & cibi fastidio. Vnde non solum contentum esse oportet ijs quæ per os exhibentur, & per enemata inijciuntur: sed etiam per ea quæ extrinsecus imponuntur, opitulari conandum est. Conueniunt igitur potiones, & epithemata, quorum compositiones exponendas vobis censui.

Epithema dysentericis & cœliacis efficax.

Alterci albi seminis vnciæ quatuor: anisi,

rosarum floris, rhus Syriaci, hypocistidis succi balaustiorum, singulorum vnciæ duæ: opij, croci, singulæ vnciæ. Hæc singula ex vino myrteo læuigata mixtáque simul in pastillos redigito, atque in vmbra refrigerato. Cùm vsus postulat, contundes & incernes quantum satis est. Palmulis patetis excipito, ac in linteolum illita imponito.

Ceratum optimum.

At in quibus stomachus potißimum infirmus fluxionem intestinis transmittit, hoc quoque vtitor cerato, quod ista recipit. Palmularum pinguium vnciam: masticha tantundem: aluminis liquidi vncias sex: aloes vnciam, vini & rosacei quod satis est: confecta diligenter imponito.

Epithema diacœnanthes,

Hoc quoque medicamentum ad dysenteriam bene facit, in quibus etiam os ventriculi affectum est, & intestinis fluxionem transmittit. Oenanthes drachmæ duæ, vuæ immaturæ succi drachmæ quatuor, styracis totidem: acaciæ drach. octo, rosarum siccatorum totidem, gallæ omphacitidis drachmæ quatuor, palmularum drachmæ sex: vini austeri, & olei myrtei quod satis est: picis drachmæ sex, ceræ drachmæ sedecim. Mirabiliter confert.

Epithe

Epithema ad tenesmos potissimum, & cruentas excretiones cum frigiditate.

Ceræ vnciæ sex: picis, croci, aloes, acaciæ, amomi, anisi, singulæ vnciæ: styracis sescunciæ: adipis vnciæ quatuor: carpobalsami totidem: gleucini vnciæ duodecim.

Vnctio dysenterica.

Rhei drachmæ quatuor, omphacij drachmæ duæ: hypocistidis, gallarum, myrtorum, singulorum vnciæ quatuor. Vino myrteo excipito: bene facit illitum, & iecori robur adijcit. Item oryzam ex vino tritam oblinito, & antè & post. Hæc ad tenesmos ex frigiditate contractos omnium maximè valet. adhæc Masucas cum malicorijs gallis, acacia, myrrha, ladano, aloe, iunci rotundi floribus, rosis, spica nardi, & horum similibus conuenire admodum ad huiusmodi affectus creditur. Oportet autem artificem ad dysenteriæ speciem etiam remedij misturam accommodare: vt si vitium ex calida quidem intemperie prouenerit, frigidorum facultas præpolleat. Sin autem ex frigida causa, calefacientium roborantiúmque modus intendatur. Talis porrò est materia omnium odoratorum, vt calamus aromaticus, iunci odorati flos, spica nardi, atque his similia cataplasmata. In quibus intestinorum

*maxime fluxio molesta est, ordeaceam fari-
nam, sapam & acetū coquito plurimùm, &
obducito. Hoc & ad sanguinis profluuium
mirificè confert: item ex polenta & prædictis
odoratis medicamentis cataplasma similiter
facere creditur. Oportet autem ex vino a-
stringenti vt lenti, cino, aut melino coctum
tepidum apponere. At scire licet fieri nō pos-
se vnquam, vt intestinorum exulceratio cu-
retur, nisi quis materiam ex aliis particulis
influentem prius coerceat. Accidit enim, vt
dictum est etiam dum viscera expurgantur,
aut inflammationem, aut imbecillitatem ex-
periuntur, intestina fluxione laborare, exul-
cerariq; ad hæc ob totū corpus contabescens,
interdum quoque ob caput materiam tran-
smittens, & stomachum fluxioni obnoxium
id euenit. Nam in iis qui dysenteria per con-
sensum totius corporis contabescentis labo-
rant, vitandi sunt pastilli, qui ex sandara-
cha, calce & similibus parātur, intempera-
tum magis corpus reddentes, magisq; ipsum
colliquantes. In illis autem vtendum ipsis
tantum est, in quibus deiectiones depascen-
tis & putridi vlceris efferri videntur. Ego
sanè quendam conspicatus ex iis qui conta-
buerant à pastillis ei oblatis magis irritari,
iussi hæc quidem abiicere, balneis autem po-
tius vti: & cibis refrigerantibus, vt pepone*

sim

ſine medulla, intybis bulbio & iſicio: atque hoc victu citra medicamẽtum, ægrum morte ipſi expectata liberaui. Ac multos alios qui vlceribus curatu difficilibus & magnis infeſtarentur, victu etiam ſolo ad ſuperantem intemperiem accõmodato curatos noui. Non igitur feſtinandum eſt, vt dixi, vlcus depaſcens, cùm foris, tum intrinſecus & antidotis & paſtillis medicari.

De lienis affectibus, ex libris Philagrij. Caput x.

QVemadmodum & reliqua corporis viſcera, ita & lien intemperies experitur. Nã refrigeſcit, caleſit, ſicceſcit & humectatur. Deinde vt omnibus intemperierum generibus affligitur, ita & alios ſæpe morbos ſuſtinet. Nam obſtruitur, augeſcit, & inæqualiter intumeſcit, extenuatur, ad partes aliquas protenditur, inflammatur, indureſcit & ſcirro obducitur. Nunc igitur ſingulas eorum notas & curationes perſequemur.

Notæ frigidæ intemperiei.

Lien frequenter intemperie præſertim frigida & humida laborat, idq; magna parte ex cibo & potu frigido ſubinde aſſumpto, qualia ſunt aqua frigida, oſtrea, bulbum, caro porcina, fructus pomacei copioſi,

variisque præcipuè per æstatem. Quippe calor in liene ex his, præsertim si locis humidis proueniant, imminuitur. necnon balnei vsu post cibum, & venere non modo frequenti, & ampliore quàm res postulat. verùm cum stomacho cibis potúue repleto. & crudo adhuc exercetur. Nam frigida intemperies facilius quàm calida (vt dictum est) in liene augescit: præsertim autem in illis corporibus, quæ humoribus redundant, cruciantur, doléntque, tumore partis præter naturalem modum adaucto. His color non ex toto niger, sed subliuidus & plumbeus accidit.

Signa calidæ intemperiei.

Calida lienis intemperies maximè ex febribus, & nimio solis æstu contrahitur. In febribus enim sanguine accenso lien extenditur & intumescit. Et quia natura rarus est, ideo sanguis adustus feruénsque in eum defluens, in magnum tumorem ipsum extollit, distenditque. Aestas enim. & calida aeris constitutio, lienem offendunt, cùm homo plus iusto fuerit calefactus. Quemadmodum igitur in hyeme frigidi aeris, ita & humidi & sicci qualitates facere consueuerunt. Quæ ex præcedentibus aere, cibo & potu proueniunt, à prudente cognosci possunt: quia hinc defluxiones augentur, flatus generantur, & morbi increscunt.

Cura

Curatio calidæ & siccæ intemperiei.

Calida & sicca intemperies frigidis & humidis adiuuatur auxilijs, siue extrinsecus siue intus per cibos & potus adhibitos. Ex oleribus cõueniunt lactuca blitum, atriplex, cucurbita: item cremor ptisanæ. Balneum autem aquæ dulcis admouetur. Extrinsecus oleum rosaceum, melinumq́ʒ, & ex eis epithemata confecta prosunt. Adhæc etiã succus vuæ immaturæ, aut portulacæ, aut semperuiui, & teneri vitis turiones.

Curatio frigidæ & humidæ intemperiei.

Frigidæ humidæq́ʒ intemperiei calida & sicca præsidia conueniunt: verùm sicca & frigida intemperies magis quàm humida & frigida cõsiderari debet: quibus illa extrinsecus adhiberi oportet medicamenta, quæ cũ butyro, cera noua, œsypo, oleo cyprino vel irino cõficiuntur: aut horũ similibus, cũ adipe anserino, vel porcino recenti, addito styrace, & ammoniaco pingui: quibus admisceatur, herba buglossi, aut dulcis radiculæ succus. Quin & balneorũ vsus, & oleorum si inungantur, prodest: item oleum nardinũ cum prædictis medicamentis, & croci modicum, vnde lienis vires instaurentur, adhi

bendum est. De iis quæ extrinsecus calefacere & humectare possint, abundè sit dictũ. Obseruandum autem, ne fortè corpus humoribus plenum sit: & dum ipsum incalescit humor in liene augescat, & si tibi manifesta copiæ signa apparuerint, æger euacuari debet, & sic tandem sanari intemperies. Cibi vtiles sunt, qui optimum sanguinem generant: gallinæ domesticæ, phasiani, perdices, & omnes aues quæ in montibus degunt, pullique columbarum. Ex pedestribus probatur caro porci, qui mediæ fuerit ætatis: hædus, & ipse mediocris: ptisanæ cremor cum melle optimo, & pipere modicè conditus, vtilissimus est. At conuenit, vt viscera omni inflammatione vacent, ne à mellis calore aut siccitate offendatur. Nam dulcia omnia naturaliter præcordiis & visceribus sunt inimica: cóque etiam vinis calidis & humectantibus, præsertim natura dulcibus abstinere conuenit.

Curatio calidæ & humidæ intemperiei.

Itaque ad calidam nunc & humidam intemperiem transeamus. Externa eius curatio vtilissima est quæ medicamentis constat siccantibus nempe ex alumine, pice liquida, aceto foliis rosarum, oleo rosaceo, manna thuris, œnanthe & gallis omphacinis compositis. Huiusmodi enim astringentia

tia adhiberi debent. intus autem curabitur in temperies cibis non pinguibus, qui sanguinem sicciorem frigidioremq; reddant. qualis est caro ceruina. Lenticula verò, quia melancholica est, & sanguinem crassum generat, prohibenda est. oriza & nux auellana rectè assumuntur: necnon panis ex similagine lota confectus: caseus recens, & lactaria: carnes recentes, hædina & anserina. Item ex herbis spondilium, asparagus, bryonia, & salsamenta omnia. Verùm his non crebrò vti conuenit, vt quæ spatio temporis melancholiam procreent, & sanguinem crassum manifestè producant. Vinum autem sit astringens calida temperatum. De compositis intemperiebus hæc dicta sint. nunc de simplicis intemperiei curatione agemus.

De simplicis intemperiei curatione.

Simplex intemperies aut calida, aut sicca, aut frigida aut humida, cui ex cõpositis supradictis intẽperiebus, cibi & potu simplices & compositi vel medicamenta, quæ bonos & mediocres humores gignant, offerri debent.

Curatio humidæ intemperiei.

Humidæ intemperiei optimũ est medicamentum, salis flos, siue per se solus siue cum

aliquo simplici cerato imponatur. Solus enim calefactus, & in vesica aliqua exceptus, lieni adhibetur. Quin & salsugo, & salis spuma cum cerato quodam ac modico aceto permixta commodum humidi lienis affectui medicamentũ præstabũt. Proderit & quinquefolij radix, & plantago sicca, & alumen scissile adeo intesta vstũ, vt quod in ea adstringens est, abiiciat. Poteris etiã ipse medicamentũ ex plãtaginis foliis, radicibúsque quinquefolij, ac floris salis pari vel impari modo permixtis, exceptísque cõponere medicamentũ, aceto quod satis est adiecto, & pice sicca in posca liquata: necnõ cera alba, & sufficimine ammoniaco, & modico rosaceo additis. Galenus lienis scirrum flore salis sanari dixit, idque bene. Nõ enim ad intemperiẽ solũ facere censendus est, sed etiã tumores ex crassis humoribus & viscosis induratos iuuare solet. Consumit durities, & fortiter extenuat. Eã verò de qua diximus intẽperiem desiccari tantũ oportet: ad quod optimè facit medicamentum ex salicis succo confectũ. Incisus enim salicis arboris cortex lachrymã emittit, quã vni aut alteri ex prædictis medicamẽtis admisceb is, ac efficacius medicamentũ reddes. Verùm ante medicamentũ fricationes optimè cõueniũt. Vt quæ humidam lienis intemperiem pos-
sint

sint discutere.

Curatio siccæ intemperiei.

Sicca intemperies frictione adhibita dissolui poterit, nutriri, & humida effici. Huic prodest balneum dulcis aquæ: item vnctio ex dulci oleo applicata: præterea ptisanæ cremor ad vngendum est vtilissimus. Vel si quæ est talis frictio corporis, qualem in podagræ curatione dicemus.

Curatio frigidæ intemperiei.

Frigidæ lienis intemperiei quæ adhiberi debent non sunt exigua præsertim quæ iam dicta sunt. Licet etiam vnguenta calida, & epithemata applicare: similiter & cerata, & myracopa. Talia sunt etiam acopa, quæ siccitatem & frigiditatẽ oleo simplici mixta persanant.

Curatio calidæ intemperiei.

Calidam intemperiem oleum rosaceum solum, aut melinum & quæcunque ex his componuntur, medicamẽta tum cerata, tum epithemata discutiunt. Præter hæc succus omphacei, portulacæ, semperuiui, & teneræ vitis palmites, similiáque.

De lienis inflatione. Caput II.

I*Nflatio ex spiritu generatur: et quẽadmodum in aliis corporis partibus, ita in liene tumor naturæ contrarius excitatur: id quod acci-*

accidit ex leguminum, aut bulborum, aut palmularū castanearúmue esu, aut ficuum. Vel malorum, vel mellis, dulcísque vini vsu. Hæc enim omnia non modò lienem inflant spiritu, sed etiam colum, mesenterium, ventrem & stomachum flatibus distendūt. Facilè autem deprehendere licet, an ex cibis tantum inflatio excitetur. Nam si ex his nihil assumptū fuerit, ad aliam causam morbus referri debet. Quòd si lien flatibus distendatur, & in amplum tumorem attollatur, ægerq; interrogatus id se citra pondus, & loci ipsius grauitatem sustinere dixerit, tunc ex cibis frigidis malum accidere cognosces. Quando enim lien ex toto flatibus repletur fluctuationes, Græci κλυδώνας appellant, vbi paulo liberaliorē potum assumpserit experitur. Vt enim in vtre aqua, ita in ventre copiosior potio sonitum elidit, cùm agitatur. Si autem qui inflantur, frigidos cibos assumant, frequenter eructant: postea autem singultiunt. Quòd si nihil horum in ventre contingat, lien autem tēdatur pungatúrque citra aliquam grauitatem, flatuosos spiritus esse putato.

Curatio inflationis.

His igitur qui intumescunt, medicamentum dispositum dari debet. Piper enim & cuminum calefaciunt: ruta flatus discutit, & par-

& partem affectam iuuat, humoréſque pituitoſos imminuit: nitrum ventrem ſubducit: mel ſimiliter purgat, calefacitque, & humores extenuat. Pari modo etiam medicamenta faciunt diacalamynthes, & dia trion pepereon. Epithema verò quod ex ſeminibus conſtat, vnde Diaſpermaton Græci vocant, huic malo auxiliatur. Iam melanthium, apij ſemen, aniſum & petroſelinum trita, pani apud piſtores inſpergi debent. Eadem ex vino pota lienis inflationem tollunt. His etiam ceſtrum, adianthum, & polypodion modicè adiicientur præſertim cùm lien indureſcit. Tunc ſcolopendrium quoque & ſplenidion herba ex vino potui dantur vtiliter. Itaque liene inflato prædictis potionibus, & epithemate diaſpermaton vteris, hæc enim adhibebis, ſi hydropicus morbus inde, non ſubitò accidat. Sin autem repentè prouenerit, tunc nullo modo hæc conueniunt. Nam hydrops tympanites plerumque inter initia oriri ſolet: quod vbi acciderit, medicamenta tum quæ inflationem tollunt, tum quæ calefaciunt ſi adhibentur, affectum magis augent. Nam multi dum medicamentis eum deſiccare vellent maiorem duritiem excitarunt. Potui verò dare eis viticis ſemen torrefactum, petroſelinum, melanthium, aniſum, & ſiſon, expedit. His enim ſingulis

lienis

lienis duritia, & scirrus in eo factus curatur: & si flatibus plenus sit lien dantur illa aut ex aceto, aut oxymelite, aut posca. Porrò sunt & alia huic vitio accommoda: vt serpillũ, thymus lauri cortex, origanum, calaminthe sicca & viridis, piper, ruta maximè sylvestris semen, peucedanum, præsertim ipsius liquor, costum, cardamomum, marrubium, eryngium centaurium minus, præsertim ipsius succus, chamædris & chamæ pitys. Ex his enim medicamentis, aut vnum duntaxat, aut duo triáue, aut simul etiam omnia inflationi potu benefaciunt.

Indicia inflammationis lienis ex solo sanguine. Caput 12.

QVod si sanguinis copia in lienem confluxerit, & ex eo inflammatio indidẽ orta fuerit, dolorq; cum tumore & tensione, & multa grauitate vehementer vrgeat, interim obstructio membri excitatur, vnde scirrum & inflammationem plerunq; contrahit: interdum etiam sine dolore augescit, durusq; efficitur, quod tactu subinde cognoscere possumus. Quippe tangentibus facilè apparet: item cum ex duritie in molitiẽ largiorem deductus fuerit, attolliturq; adeò, vt super musculos qui extrinsecus incũbũt, excrescat. Ego enim sæpius vidi, non solum ventrẽ

ventrem & stomachum, sed etiam dextram præcordiorum partem, & pubis pectinē lienis tumore occupari. Hippocrates memoriæ prodidit, sanguinis in liene abūdantia vētrē indurescere corpus humoribus vigilijsq́ extenuari, & faciē emacrescere. Nam ex liene ipso carnes colliquescūt, & magna sitis vrget. In primis enim lienis tumor apparet humidior, dum scilicet humor adhuc fluit. Vbi verò collectione facta induruerit, necesse est vt iugulum non sentiat alimentū, & venæ in musculis foras prodeant, color melancholicus aut pallidus fiat, & aqua subter cutē subsequatur.

Signa inflammationis ex humore bilioso.

Vbi biliosus fluxus in lienem decūbit, totum corpus calidū esse, & non sine febri esse videtur, oculi tincti sunt, vrinæ coloratiores acresq́ aut flauæ, aut rubræ existunt: ægri sitibundi frigidā bibere appetūt, animo sunt abiecto, cito furiunt, os habēt amarū, cibum fastidiunt, vigilijs torquentur, & ventris turbatione: linguam habent flauam atque alia id genus similia, quæ bilem testantur.

Signa inflammationis ex humore melancholico.

Paulatim in his color melancholicus fieri videtur, præsertim facta iam inflāmatione,

cutis & urina nigrior efficitur. In toto corpore bilis atra abundat gingiuæ nigræ apparent, sitis urget. & si ægri frigidā potionem assumpserint, magis cibum appetunt.

Indicia inflammationis ex humore pituitoso.

At si humor pituitosus in liene collectus inflammationem pepererit, color pallidus, aut eius naturæ similis inuenitur, oculorū, linguæ & cutis corporis: ægri nō sitiunt, sed cibos appetunt, si pituita non salsa in liene fuerit. Hoc ergo scire licet, quòd ex pituita quotidie febricitant: ex bile, tertio die: ex melancholia quarto.

Curatio inflammationis.

Nunc de inflammatione lienis curanda agendum est. Ac primùm uniuscuiusque humoris signa considerari, atque sic tandem curatio adhiberi debet. Recidiuæ autem gratia non magna solicitudine, nec pluribus uerbis opus est. Nam ubi illa semel curata fuerit, non facilè reuertitur: rarius enim quàm alia uiscera lien inflammatione conflictatur. Hoc autē curandum est, ut pro humoris natura, ex quo generata est, conueniens, nō autem contraria adhibeatur cura
tio.

tio. Num enim cibi potúsue aliquo morbo occasionē dederint, aut aliquid extrinsecus accesserit, omnia internoscere oportet. Similiter ocio sine ægri fuerint an exercitio ac labore se fatigauerit, an balneis frequēter aut nunquā vsi sint, aut ex accidētine, an à parētibus hūc affectū sustineant. His diligēter examinatis, si inflāmatio lienē exercet, primùm sanguis detrahi, deinde purgationes adhiberi. postea medicamēta extrinsecus imponi debēt. Primū sanè ijs vtendū quæ aluū subducunt. Græci vocant Epilata: necnon clysterijs. Vomitu autē tētanda purgatio est, cùm humores in ventriculum influūt, ibiq́ supernatant. Tunc enim citra vllam moram purgare eos oportet. Quod si vena sectio omnibus visceribus inflāmatis præsentissimū est remediū, maximè certò in lienis inflammatione adhibenda est: si nihil contrà suadeat nepe ætas, aut vires, aut locus aut consuetudo, aut aeris cōstitutio aut præcedēs ciborū cruditas aut magnū vētris profluuiū. Hæc enim in sola ista causa dilationem suadent. Sin autem ætas aut vires non prohibeant venam brachij sinistri interiorē secabis: si ea non appareat media ferienda est: si ne ipsa quidē in cōspectū proueniat, humeraria incidēda est: si nec ipsa quoq́ cōspiciatur: ea quæ minimo digito vicina est, aperiri

 debet.

debet. Et si verò hinc minus sanguinis euacuetur, tamen quantulacunque inde tentata inanitio præcipuum lieni ad sanitatem adiumentum est. Cùm sanguis fluit attendendus est, valde rubens sit, & purus, an liuidus, Nam si liuidus est, aut æquo rubentior, copiosior auferri: si purus ac syncerus, paucior debet. Verùm sic extrahendus est, ne vitalis facultas deficiat.

De iis quæ aluum subducunt.

Post sanguinis missionem ea dari oportet, quæ aluum solent ducere, quorum formam habes superius expressam. Sunt enim lenia medicamenta alui ducendæ idonea, vt herba mercurialis, polypodium, cnicus, atque his similia.

De fomentis.

Tempestiuũ igitur est, vt de astringẽtibus medicamentis nunc dicamus, quæ corpori iam euacuato rectè accommodantur. Quare conuenit post euacuationem fomenta ex eis adhiberi, primũ quæ humores influẽtes reprimant, deinde quæ hos particulæ impactos discutiant, digerantq́; ita tamen vt etiam quæ lienis robur, quo actionem suam obit, cõseruent, admisceantur. Siquidẽ modicus fluxionis sit impetus, mediocria præsidia: si validus, valida applicabuntur, quæ citra noxam

xam calefaciant, Vbi igitur nō vehemēs vrget inflāmatio, vino austero & oleo quodā tenui, vt lentiscino aut melino lienē fouebimus. Sin autē vehementier vrgeat, omphacino, aut rosaceo, quæ si non adsint, turiones oleæ aut rubi, aut mespili, aut mali aut mala ipsa ex oleo lentiscino aut melino cum vino mixto coquentur: & si hoc non satis proficiat, thymus, origanum, & nardinum oleū imponetur. At si humores valde calidi lieni influxerint, aut febris quædā superueniat, lanam succidam tenui quodam oleo cum vino mixto copioso imbutam superimpones. Hanc nolentibus, omphacio admiscebis rosarum flores, aut cyperum, aut œnanthem aut spinæ Aegyptiæ semen. Mediocris sanè inflāmatio per initia hoc modo curanda est. Sin autē nimius calor infestet, admouenda sunt olea, qualia diximus: & acetum cum vino, aut certè vinum austerum oleis est admiscēdum. Et attendendum, ne caput feriat: vt quod facilè huius sensus in febri admodum ardenti offendatur. Quare sapam, aut vinū dulce modicū oleis admiscere conuenit. Sin autem crassior sapa existat, aqua miscenda est. Porrò si frigidus humor inflammationē excitauerit, adijcienda sunt pulegium, thymus, & origanum, vt quæ vim quandam euacuantē corroborantémque habeant. His

autem non adeò frequenter ut vino & oleis utemur.

De clysteri.

Ad euacuandum autem ventrē per morbi initia vel in augmento clysteria adhibenda sunt: atque tunc magis quando calor nō nimium ardens urget. Ex mulsa autem & nitro, necnon aphonitro & sale euacuatio tentari debet. Verùm iniectio medicamento rum ab inferioribus partibus non semel tātum, sed bis terue singulis diebus fiet: multo autem magis, quãdo sanguinis detractio prætermissa fuerit.

De cibo.

His temporibus solo ptisanæ cremore æger nutriēdus est: illius penuria, aqua & solo pane: ipsamq; aquam calidam bibat, & oxymeli. Si calore æstuet, aqua non ex toto calida sed modicè refrigerata offeretur: Hæc per initia ad statum usque fieri debent.

De statu.

Cùm morbus iam in statu est, post fomenta cataplasmata eis inducemus, ubi prius euacuati fuerint. Noxa enim omnino seque tur si corporibus nondū humorum copia liberatis, calida medicamenta adhibeantur: vel si crudus aliquis humor ex nimia crapula, vel copia ciborum collectus fuerit, aut si

agri craßis cibis repleti, ut conchylijs, aut purpuris aut sepiis, aut pectunculis, aut polypis, aut ostreis, aut uuluis porcinis, uel agnignis, aut carnibus porcinis, aut salgamis & congelatis pinguioribus, & multum frigidis: adhæc si in ocio degerint & post cibum lauarint: præterea si pauperes pane copioso, lenticulis, uel carnibus bouillis, uel ouillis: item piscibus qui humorem melancholicū, copiosum sanguinem generant, usi fuerint. Qui igitur tali cibo nutriti uenæ sectionem, subductionémque uentris detrectant, ijs talia cataplasmata adhiberi non debent. Nā humor horum caliditate collectus coptosior, hominem occidit. Cùm igitur morbum in statu eße uideris, clystere aluus ducēda est: ubi autem febris iam declinauerit, absynthij decocto ex oleo lienem fouebis. huius penuria: ea quæ non nimium amara sunt, aut astringentia adhibebuntur quale est oleum rosaceum aut melinum. At si tensio uel dolor sine ardore partem exerceat, iridis quoque & cyperi modicum aut simile quippiā oleo iniectum conuenit. Nam hæc uirium lienis conseruandarum facultatem obtinent. Optimū uerò est, ut quotidie semel aut bis, satisque diu adhibeantur. Tertio enim ex oleo fouere uitādū est, id quod de cataplasmate quoque adhibendo obseruare oportet.

De medicamento purgante, aut decocto, aut iniectionibus.

Cùm æger meliusculè habuerit, mutanda sunt auxilia, venter lenibus medicamentis per os assumptis subduci debet, quæ ex ptisana cocta aut ex aqua potui dãtur. Quin & oxymeli ad hoc commodè accipitur, vt quod mediocriter cũ aqua tẽperatũ sit. Vteris igitur & mulsa simul, & apomelite, & ad vrinã ciẽdã idoneis potionibus: qualia sunt apij & asparagi radicum cum aqua decoctarum iuscula. At per aluũ inijcies ptisanæ cremorem, cui incoxerit polypodion, thymum, oryganum, medullam curcurbitæ syuestris, necnon veratrum nigrum, centaurium minus, cnicum, capparis cortices & alypum. deinde nitrum, mel, & oleum admisceri debet. Cucurbita sylueestris pituitam educit: cnicus & veratrum nigrum atram bilem: thymus, alypum & centaurium flauam. Per initia modicè his vteris: processu autem temporis validiores purgationes, non solum per aluũ, sed etiam per os exhibẽri, nempe epithymũ, cnicum, polypodium, alypi semen, & granum cnidium. Cnicus coctus flauam bilem educit: polypodium humores mixtos, quemadmodum & capparis cortex, & centaurium. Verùm ista paulatim adiecta potioni

ex pti

ex ptisanæ cremore, aut oxymelite dare ratio est. admisceãtur autem ptisanæ inter coquendum cnicus polypodium, & veratrum nigrum. Quod si loco ptisanæ halycã in cibũ, aut alia crassi succi assumere præceperis, liẽ prorsus in scirrum obdurescet, nulloque modo, aut certè vix sanari poterit. At lien & iecur per initia inflammationis, & dum ipsa confirmata est fortiore medicamẽto purgari sine periculo non possunt. Nam iecur ex inflammatione intumescens: angustos meatus obtinet, & medicamentum purgãs humores in eo collectos nequit educere. Lien inflammatus inter initia purgari potest. Nã ex toto corpore superfluos humores attrahit, & affect⁹ purgatione discutitur, vel minuitur: validis autem purgationibus liẽ ante statũ & post irritatur: imò neque extrinsecus in statu inflammationis valentioribus uti medicamentis expedit, ut affectus mutetur, aut discutiatur. Nam tota eius substantia non in melius, sed in deterius magis vergit, duriorque euadit. Quare dum morbus in statu est, lenibus uti medicamentis oportet: qualia sunt quæ medicè calefaciunt, & humectant, non ea quæ desiccant. Cataplasmata igitur, & fomenta, quæ diximus, adhiberi debent. Corpus antea euacuatum his adiuuatur, quando humor qui in eo superatat

ratat

natat, incalescit. quod vbi cognoueris, & morbus in statu est, cataplasmata inducenda sunt.

De parando cataplasmate.

Cùm ergo morbũ in statu esse deprehenderis, cataplasma applicabis. Si natura ægri calida, & humor fuerit biliosus, cataplasma ex medicametis mediocriter calidis parari debet: vt ex lini semine, & oleo chamamelino. cui adijciatur ordei, aut fabarũ farina: hæc enim modicè calefaciunt. Sæpius autem, vt nosti, artomelite cum aqua in liene vsi sumus: interim acetum quoque addimus. Quod si pars inflammata non multum incalescat, & necesse sit humorem discuti, tutò fœnugræcum sine aqua prædictis admiscere licet: & si qua scirrosa inflammatio fuerit, aut crassi humores in liene generati, aceto vteris: necnon amara lienosis admiscebis. Nam lien ex iecore crassum in se humorem recipit, ob quod ei absynthium, & cappares in cataplasmate, & acetum, vbi morbus declinauerit, expediunt, quando etiam purgans medicamentum augere conuenit.

De cibo & potu.

Cibi leuiores, & vinum tenue albúmque exhibebitur. Hæc enim aluum subducũt, & vires lienis corroborant: necnon febrim per

vrinas

vrinas discutiunt. Suillæ autem carnes, & ouillæ, item halyca oua, pisces pelagij & palustres, adhæc aues quæ in paludibus & aquis degunt, prohiberi debent: non autem illæ, quæ siccis locis aluntur. Quos enim liene crassis infarcto humoribus laborantes, medici imperiti carnibus quadrupedum nutriunt, & in statu morbi ouis sorbilibus & halyca, nonnunquam etiam sorbitionibus ex tritico aut halyca, ijs plus noxæ ex cibis quã adiumenti afferunt. Nam halyca nisi in declinatione vtilis non est. In hoc autem tempore non solum ea, sed etiã potiones exhiberi debent, quæ crassos humores per inflammationem auctos extenuent, viscosos incidant, discutiántque, obstructos aperiant, lieni infixos relaxent, & ipsum lienem corroborent: cuiusmodi scolopendrium, & capparis cortex, vel alia quæ postea à nobis dicentur, cum de lienis scirro agemus. Nam de his duabus herbis Galenus hoc modo scriptum reliquit. Quale medicamentum iocinori est absynthium: tale est lieni capparis cortex: quale rursus iecinori quod vocant eupatorium, tale est lieni scolopendrium: siquidem similibus genere medicamentis vtrunque viscus indiget.

De epithematibus.

In statu vel declinatione, Nili epithema

commodè admouetur. Plus autē ceræ in statu adijciendum est, præsertim in molli corpore. Epithema quod à me confectum est, recipit bdellium, aloen, thus, crocum, œsypum, ceram ac alia medicamenta, quæ ibidem scripta habentur. In declinatione vero inflammationis plurima sunt & alia epithemata, quæ adhiberi possunt, ex ammoniaco & bdellio composita. In statu ergo cùm inflammatio æstuat, Nili epithema oleo chamamelino, & cerato, cui aceti modicum adiectum sit, dissoluere oportet. Consulimus etiam adhuc, vt hoc cerato sicut oxelæo vtaris cum lanis succidis, & lieni imponas: ac si tensione laboret, liberabitur. Itaque per initia oleo tenui, non aqua, particulam superfundes, neque si æger in accessione desideret, sed ex aceto, vino & oleo, quibus ceræ modicum interim sit admixtum, fouebis: item hyssopo cerato interdum vtimur, & furfuribus ex vino aut aceto, aut posca, aut aceto & melle, aut hydrelæo decoctis. Admiscemus etiam cataplasmati pulegium, thymum, origanum, folia lauri, saluiam, artemisiam, salem & nitrum. At si ea quæ dixi negligentius adhibeantur, inflammatio in scirrum degenerabit, de quo nunc verba faciemus.

De

De lienis scirrho.
Caput XIII.

Post lienis inflammationẽ magnus contra naturam tumor & durus accidit, tangenti resistens, necnon intemperies quædam in eo apparet, verùm copia substantiæ scirrum lienis excitat. Vel enim humor ei infixus, aut flatuosus spiritus, aut vtrique simul mixti, vnde lien præter modum augetur & à naturali recedit magnitudine. Internosces autem humorem & flatum his indiciis. Si flatus est, tactui resistit pertinaciter & lien punctionem tentionémque experitur: sin autem grauitas cum pondere in præcordiis sinistris percipiatur, ex prædictis signis flatus cum humore mixtos in liene esse scias, idque per initia. Nam postea morbo inueterato, humoribus, frigore nimio aut siccitate induratis scirrus generatur. Aliquando accidit, vt lien etiam citra inflammationem in magnum tumorem attollatur. Hæc enim eo modo solent euenire. Duritia autem non accedente, tensio, grauitásque simul & punctiones validæ oriuntur. Scirrus igitur ex humore & flatu mixtis esse videtur, quemadmodum etiam soli humores tumorem laxum simul & punctiones validas in liene efficiunt.

Curat

Curatio ſcirri.

Nouiſti curatum à me fuiſſe militem qui dum ad me veniret, totam lienis regionem barbaricis ferramentis candētibus inuſtam habebat: quem duobus tribúſue diebus medicamentis per os datis purgabam, & deinde diligentem ei curam in ſingulis conuenientibus remediis offerendis adhibebam.

De cibo.

Ptiſanæ cremorem quotidie in cibo porrigebam oxymelite conditum, & piſces ſaxatiles. Ex auibus autem gallinas, perdices, ac alia concoctu facilia boni ſucci, & probè maccrata. Prohibebam ei quæcunque viſcoſos & craſſos humores generant: ſimiliter & carnes bouillas, ſuillas, ouillas, caprinas & hœdinas item aues quæ in aquis paluſtribus degunt, omneſq́ue piſces paluſtres, & pelagios. præſertim qui duras & craſſas, non albas carnes obtinent: adhæc polypos, mulos, ſepias, orphos, oſtrea, conchas, bulbos, placentas ex melle & chidro, & quæcunque inflant, duráque & craſſa, vel quæ cruda ſunt. Vinum improbatur craſſum, nigrum, & aſtringens: dandum autem eſt, quare Hippocrates præcipit, quod neque craſſum, neque valde frigidum, neque calidum exiſtat. Hoc igitur modo cibus eſt adminiſtrandus.

De potu.

Potui

Potui verò dabam vinum in quo capparis radicem, scolopendrium, & myricæ radicum corticem decoxeram: initio quidem singulas herbas per se exhibebam, deinde ex posca, aut oxymelite aut solo aceto coctas: interdum etiam in puluerem redactas cum su prædictis liquoribus citra coctionem per interualla dabam, idq́ non plus quàm duobus vel ternis diebus. Quin & oxymeli purum per totam hyemem propinabam, nonnunquam cum aqua calida in qua prædictæ herbæ decoctæ fuerant, ante & post cibum, die & noctu quandocunque volebat æger, potui offerebam.

De misſione ſanguinis.

Vere primùm ineunte cùm æger multum se recollegisset, & lien decreuisset, videbatur mihi potiones medicaminũ efficaciores præstari debere, quæ lienem euacuare possint: qui cùm magis imminueretur, fortiora medicamina exhibebam. Ac mox inter initia veris sanguinem ex brachio sinistro copiosè detrahebam, & post dies viginti quinque hoc medicamẽto quod sequitur, vtebar. spicæ nardi, capparis radicum corticum, myricæ foliorum, asplenii herbæ, squamæ ferri, singulorum drac. octodecim: myrobalani drach. decem: ammoniaci suffiminis drach. octodecim: polytrichi drach. sex: stæchados drach.

qua

quatuor: scolopendrij drachmæ tres. Ex oxymelite pastillos drachmam pendētes singulos fingebam, ac vnum oxymelite dilutum potui dabam. Postea vero cum lien probè esset explicatus, medicamenta ad ciendam aluum dabam. ac ociosos humores validioribus, nempe Hieræ diacolocynthidos drachmis tribus euacuabam. Inchoante iam æstate non tres drachmas, sed quatuor exhibebam, ita vt à prædictis medicamentis nullo die discederem. Vbi sanitati propemodum esset restitutus, cyclamini radicis drachmam ex mulsa deinceps, semel aut bis, post singulas potiones offerabam. Nam ea vitiosos humores ex liene per sudores expurgat, calidis extrinsecus operimentis admotis, vt medicamentum fieret efficacius.

De iis quæ lienem corroborant.

Lienem sæpe potione quidem ex scolopendrio & cappare, epithemate vero ex auripigmento, alumine & similibus corroboramus. Nam hoc medicamentum medium inter frigidum & calidū existit, cuius & aliorum vtilium confectiones hic subiungemus.

Potio ad lienosos probata.

Ammoniaci suffiminis, pulegij, singulas drachmas, cum aceto potui dato.

Alia potio.

Salicis

Salicis corticem medium, & folia eius cum duobus aquæ sextariis ad dimidias coquito, datóque potui ad triduum.

Epithema malacticum.

Hoc medicamentum molliendi facultate præditum est, comune iecinori, lieni, abscessibus, strumis, parotidibus, articulis, calcibus quoque suppuratis, aut aliter dolentibus, item torsionibus ventris. Conficitur autem hoc modo. Bdellij Scythici, adipis porcini, ammoniaci suffiminis, iridis Illyricæ, singulorum drachmæ sedecim: opopanacis, cachryos, styracis, thuris, galbani, singulorum drachmæ octo: piperis grana centum sexaginta: ceræ drach. quadraginta octo: terebinthinæ fecis olei irini & vini singulorũ quod satis est. Hoc medicamentum contunditur, emolliendis viribus donatum. Neque enim aliud magis eo emolliens duritias, reperies. Paratur autem non dilutius sicut alia, nam in pila tunditur, cera aliísque medicamentis adiectis. Inter tundendum pastillum fecibus olei irini illinitur, donec tota mixtura perficiatur. Sit autem ammoniacum recens, styrax pinguis, bdellium Scythicum: opopanacem eis admisceto, omnia simul conterens, & vtitor.

Malagma Amythaonis.

Hec ad præcordiorum tensiones conducit,

nec

necnon articulis prodest, qui difficulter mouentur: lienem consumit duritias emollit, & discutit: recipit autem hæc. Ammoniaci suffiminis drachmas sedecim ceræ totidem: terebinthinæ drachmas octo, bdellij totidem: thuris drach. quatuor: myrrhæ totidem: galbani drachmas octo: olei cyprini heminas sex. Myrrham, bdellium, thus in vino prius macerabis: ammoniacum aceto dissolues: omnia in pila contundes, oleo cyprino, vt suprà dictum est, ipsam inungens. Hæc duo malagmata emolliunt.

Aliud epithema.

Quod nunc subiungam prædicto est longè efficacius, fortiúsque ad discutiendum, & extenuandũ, tollendúmque duritias: quemadmodum quod ex stercore caprillo, & opopanace simul cum aceto paratur. Nam id quoque dissoluit & extenuat, vacuátque non modo inspissatos humores, & viscosos, sed etiam ipsas partes corporis solidas: quoniam caprillum stercus ex aceto, vt Galenus memoriæ prodidit, scirrosis tumoribus qui èx crassis fiunt humoribus vtilissimum existit. Altera igitur confectio inscribitur,

Malagma Asclepiadæ.

Ceræ sesquilibra: colophoniæ vnc. 6 galbani vnc. 3. opopanacis vnc. 6. propoleos vnc. tres:

ammoniaci suffiminis vnc. 6. olei heminæ duæ: aceti sextarij duo: stercoris caprilli vnc. 3. thuris totidem: myrrhæ vnc. 3. Ammoniacũ ex aceti sextario teres: huic adijcies thus, myrrham, opoponacem, stercus caprillũ, teresq́ iterum: propolim verò cum galbano in pila tundes. cerã & resinam ex olei heminis duabus liquabis: vbi coierint, propolim adijcies agitabisq́ frequenter & cùm in vnum omnia coacta fuerint, ab igne sublata, refrigerari sines, & derades: deinde ijs quæ in puluerẽ redacta sunt inspersis, miscebis vniuersa, & in vsum cõdes. Hæc enim sunt medicamenta discutiendi emolliendiq́ viribus prædita.

Epithema lienem imbecillem corroborans.

Medicamentum quod supra ex auripigmento & alumine fieri diximus, ad lienis imbecillitatẽ valere dixi, quod militi, cuius mentionem feci sæpius, imposui. recipit autẽ hæc. Ceræ Tyrrhenicæ drachmas nonaginta sex: resinæ piceæ drachmas sedecim: resinæ frixæ drachmas nonaginta sex: auripigmenti scissi drachmas sedecim, aluminis scissilis drachmas duodecim. Metallica terito ex aceto acri, quæ liquari possunt, ex modico oleo liquato, ac refrigeratis sicca adijcito, mix-

tis Vtitor. Hæc enim ſunt, quæ homini illi
exhibueramus.

Epithema lienoſum & hepaticum, quod vtriuſque viſceris obſtructiones diſcutit.

Ceræ, terebinthinæ, hyſſopi Attici, iridis
Illyricæ, ſingulorum drachmæ ſex. Quæ te-
renda ſunt, terito: & quæ liquefieri poſſunt,
liquato: ſicca ſuperinſpergito, ac Vtitor.
Quod ſi ſudor ſuperueniat, & tollere eum
Voles detergito, & abſynthino oleo partem
perunges: ac ſudore ſublato illo Vteris.

Si lien flatu diſtenditur & intumeſcit.

Quòd ſi lien ex prædictis ſignis flatu ten-
di, aut durus ſcirri modo pungi, & citra Vl-
lam affectæ partis grauitatem dolere cogno-
ſcatur, mirificè auxiliatur electuarium dio-
ſpoliticum, quod in hunc modum paratur.
Rutæ Viridis pridie decerptæ, piperis, cumi-
ni ſingulæ drachmæ nitri drachma ſemis,
aut quarta eius pars. Si aluus aſtricta fue-
rit nitri drachmam iniicies: cuminum Verò
ex aceto per triduum macerabis: poſtea ſic-
catum in puluerem rediges: omnia cum mel-
le bono & deſpumato miſcebis, & in Vaſe
Vitreo repones. Datur ex eo cochleare Vnum
Facit enim ad inflationes Ventris, Viſce-
rúmque: appetentiam Ventriculi excitat:
concoctionem promouet: pituitam extenuat
aluum

aluum emollit: acidos ructus aufert: vitia pectoris, lateris, iecoris, lienis & renum mitigat. Simili modo accommodata ſunt ventris, ſtomachi, iecoris & lienis affectibus medicamenta diacalaminthes, & dia trion peperion, necnon diaſpermatom. Adhæc cucurbitulæ in ventrem defixæ adiuuant. Præterea vtiliſsima ſunt, melanthium, petroſelinum, aniſum, & cuminum, ſi pani commiſceantur, vel cum alijs dentur cibis præſertim infantibus. Magis autem ex vino dari debent, vel in puluerem redacta inſpergi. Conuenit etiam ceſtrum, adianthum & polypodium præcipuè cum magna lienis durities apparet: tunc etiam ſcolopendrium, & aſplenon vino admiſcere expedit. Porrò nūc de lienis inflatione ex Galeni opere de ratione medēdi quædam excerpta adſcribam, vt ipſius morbi cauſa accommoda antidota, vel paſtillos, vel epithemata quæ ipſe expertus eſt, & nos vſu & periclitatione comprobauimus adſcribamus.

Galeni verba de lienis ſcirrho & inflatione.

Lienem ſcirrho obnoxiū non modo extrinſecus medicamentis efficacibus, ſed etiam potionibus validiſsimis curare cōuenit, vt quæ citra moleſtiā toleret: ex quorū numero optima habentur, capparis radicis cortex

scolopendrij & myricæ tum radix tum germina: omnia vero eiusmodi in aceto & oxymelite coquere conuenit. At sæpenumero lien tangenti quidem resistere videtur, non tamen scirrosus, sed flatuosus potius tumor existit, cui medicamentũ emplasticum mixtæ facultatis, quod prius absynthij oleo madefeceris, imponere oportet: quale est, quod ex sulphure & alumine cõstat. Sunt denique plurima huiusmodi ex iis quæ in medicamẽtariis libris prodita sunt, huc accommodata. Attende autẽ non solum mixtorum medicaminum facultatẽ, sed etiã misturæ copiam. Nam si lieni flatuoso humori obnoxio, magisq; in œdematibus, etiam si multũ aluminis adhibueris, nihil offendes, verùm in scirrosis, discutiendi facultatem superare conuenit: paulum autem eius quæ astringit, admisceri. Cùm igitur ex numero simplicium, & spontè nascentium medicamentorum flos salis tali sit natura præditus, lienes scirro obductos sanat si extrinsecus ipsis in vesica applicetur.

Epithema iecoris & lienis.

Epithema iecoris & lienis hæc recipit. Aluminis liquidi vncias sex: sulphuris viui totidem: nitri rubri, ammoniaci suffiminis, mannæ thuris, capparis radicis corticis, singulorum vncias sex: picis siccæ, resinæ aridæ pi

dæ picræ singulas libras: olei cyprini vncias sex: aceti quod satis est. Hoc ad tales viscerum affectus efficacia nobile est.

Epithema Hypotherion.

Sunt alia quoque epithemata lienosis & hydropicis accommodata quæ vocantur Hypotheria. Hæc enim humiditates ex alto eliciunt, dolores & scirros discutiunt. Resinæ aridæ libræ quatuor: ceræ libræ duæ: picis siccæ totidem: aluminis liquidi, nitri rubri, sulphuris viui, mannæ thuris, singulorum libra: aloes vnciæ sex: pyrethri, aristolochiæ, cardamomi, visci quercini, ammoniaci suffiminis, bdellij, vuæ amomi, cucumeris syluatici radicis, liquoris sycomori, singulorum quadrans: aceti sesquisextarius. Alumen, sulphur, nitrum terito: ammoniacum ex aceto diluto: siccis in puluerem redactis, liquida superinijcito. Obseruare autem in his oportet, & medicamentum ex alumine & sulphure idem quod superiora præstare: necnon epithema Diaspermaton lienis inflammationi medetur, tum per se impositum, tum cum alumine & sulphure mixtum auxiliatur. Ipsum vero malagma diaspermaton flatuum substantiam tollit, collecta dissipat, reliqua purgat & discutit. Ascripsi autem duas malagmatis prædicti confectiones

Prima confectio Diaspermaton.

Cardamomi, meliloti, herbæ sabinæ, bac carum lauri, nardi Gallicæ, sampsuchi, iri dis, radicis panacis, radicis cyperi, nitri, ca sia fœnugræci, seminis apij, anisi, thuris, sty racis, myrrhæ, ammoniaci suffiminis, tere binthinæ, singulorũ vnciæ tres: ceræ, melli olei cyprini seui taurini, singulorum libra Vini quod satis. Facit ad stomachi, iecori & lienis inflationem.

Alterum epithema diaspermaton ad idem.

Cardamomi, iridis, cyperi sampsuch anisi, nitri, ameos, apij seminis, fœnugræci baccarum lauri, ammoniaci suffiminis, sin gulorum vnciæ tres: seui taurini hemin ceræ vnciæ decem: colophoniæ hemina: mell libra. conficito, & vtitor. Licet autem & æquale pondus, aut paulo amplius medica menti ex alumine & sulphure confecti ad miscere.

Potiones ad lienem scirro induratum.

Quibus lien in scirrum durescit, & ca lorem siccitatémque sustinet, his vtilite dantur myricæ folia, aut turiones ipsius, au radices: item asplenom herba, & anchusa Hæc enim neque ipsa calorem in se vehe mentem obtinent, neque lienem magis ex

calfaciunt, præsertim si cum oxymelite exhibeantur. Per initia earum decoctum, procedenti autem tempore tritas ipsas ex posca dare oportet. Huius generis sunt & salicis folia, cortex, radixque: quin et calipis squama, quam illa in fabrilibus officinis, dum ignitur & malleo tunditur, abiicit, ex aquæ mistura potu cõuenit. hæc enim lienem fortiter imminuit, reprimitque. Vinum autem, & posca, in qua candens ferrum extinctum sit. iis qui teneram carnem habent. & febri carent, conueniunt. Postea verò etiam agrestioribus hominibus, qualis miles ille fuit. Mentionem ergo faciemus potionum, in quibus ferrum extinguitur. Itaque inter initia magnis affectibus, & minus duris corporibus expediunt. insequentibus autem diebus plurimis ordine dari debent. Nonnulli admiscent squamæ calipis ferri, absinthij comas, & piperis modicum, ne potio stomachum offendat. Melius autem erit si pelecinum, & hemionitis herba in tali intemperie misceatur: quemadmodum in frigidis cõtrà, casia, costum, serpillum, anisum, & his similia inicientur. In calida ergo intemperie duæ illæ herbæ superius dictæ præberi debẽt. Nam ambæ efficaces sunt, vt quæ maximum lienem consumant, intemperiem minuant omnino, nec augeri permittãt. Fri-

gidæ autem & ſiccæ intemperiei, chamæpitys, chamædrys gentiana, myrobalani, calaminthe peucedanum, acorum, ſcordium, trifolium, hypericum, vitex, liquor peucedani, centaurium vtrumque ſiccum, eiſque ſimilia ſcolopendrium, & farina lupinorũ medentur. Alia verò ex vino, aqua, & oxymelite bibuntur. Phœnicobolanus autem, quem & myrobalanum nominant, niſi ex poſca bibatur, mox reuomitur. Hoc modo ſingula, vt dixi, adhiberi debent.

De paſtillis.

Ex plurimis paſtillis qui ſtomachum non offendunt, hoſce tres ſelegimus. Ac primus ſtomacho idoneus eſt: vtitor autem eo ad omnem lienis affectum facit & ad conuulſiones tormina, inflationes & muliebria vitia. Myrrha drachmæ ſex: nardi Indicæ drachmæ quatuor: aut pro nardo Indica, iniicies nardi Gallicæ drachmas ſex: coſti totidem: opopanacis, dictamni, peucedani radicis corticis, capparum radicis corticis, periclymini radicis corticis, ammoniaci ſuffiminis ſingulorum drachmæ quatuor. nonnulli iniiciunt etiam iridis drach. duas, & ſemiſſem. Ex oxymelite paſtillos fingito, qui obulos duos pendeãt ac dato ſingulos cum oxymelitis vncia. Noſter autem paſtillus, de quo aliàs dictum eſt, valde efficax eſt,

ac mirificè omnibus lienosis affectibus, præcipuè vbi tumor eximius & ingens durities infestet, vtilis: dabis hunc quoque pueris, præsertim si mellis multum admisceatur. Tertius iam pastillus subiungetur, quo melior inueniri nequit: nos eum frequenti vsu probauimus. Capparis radicis corticis, myricæ foliorũ asplenii herbæ, squamæ ferri calibis, seminis pelecini, singulorum drahmæ sex: myrobolani drachmæ decẽ: ammoniaci suffiminis drach. octo. stæchados drachmæ decem: absinthij Pontici drachmæ tres, scolopendrij totidem. Fingito pastillos, qui drachmam singuli pendeant, ac dato vnũ ex oxymelite.

Epithema.

Epithema à me confectũ hic tibi subiicio, ad diuturnos & frigidiores lienis affectus optimum. Myrobolani, œnanthes ammoniaci suffiminis, bdellij Scythici, capparis radicis corticis, floris salis, singulorum drachmæ quadraginta octo: opopanacis pinguis drach. octo, styracis mannæ thuris, singulorum drachmæ: visci quercini drachmæ duodecim: ceræ drachmæ viginti quatuor. Ammoniacum cum salis flore dissoluito: capparim verò myrobolanum ac mannam cum aceto tundito: reliqua autem iuxta ignem emollito, & in pila tundito. trita eis adiicito, vni-

to, vnito, & vtitor. Hoc medicamentum benefacit lienosis: nam duritias & tumores eius maturat, consumit, dissipat, & scirrum digerit. Quin & ipsi myrobolani soli in pila contriti impositique iuuant optimè. Item chamædrys & verbenaca, cũ axungia veteri impositæ opitulantur.

De tussi lienosorum.

Si tussis ex tenui & acri defluxione facta lienosis superueniat, medicamento diacodyon, aut pastillo trygono prohiberi debet. Adhæc epithemata lieni applicanda sunt, quæ extenuari possunt. Quòd si his vti, causa quadam impediat, syncipiti fomentum ex pastillo quodam, aceto & oleo rosaceo ad mellis spissitudinem temperato, inducendũ est. Optimè huc conferet pastillus crocodes ex aceto & oleo rosaceo, dilutus, syncipitique impositus. Nam tenuem fluxionem ardentem, acremque refrigerando contemperat & tussim finit, somnúmque conciliat.

OCTAVI LIBRI FINIS.

ANNOTATIONES IN librum octauum Tralliani.

Infestat fol.398.lin. 19
Addenda negatio non infestat.

Ex vino fol.398.lin. 25
Ex vini Ascalonij hemina.

Aut cum carne fol.409.lin. 11
Si autem cum carne quadam, oportebit simul eam cum ipsis coqui.

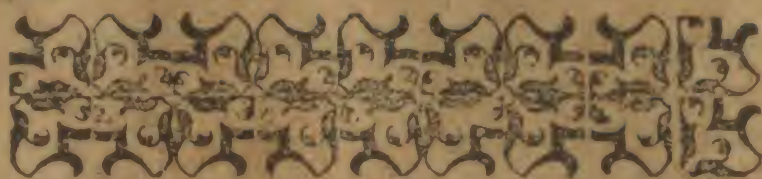
Cossyphus fol.410.lin. 19
Merula Plinio. latinis igitus piscis nomen & auis.

Britianum fol.457.lin. 3
Brutianum, de vino Brutiano vide Hermol. in coroll.

Aut tunica fol.463.lin. 3
Locus hic a superiori parum differt &c. glandis caliculus.

Fructus subito exiccatus, fol.463.lin. 5
Mori fructus aluum soluit. Et mox immatura mori poma siccantur, tusaque acinorum vice, obsoniis miscentur, vt cœliacos iuuent.

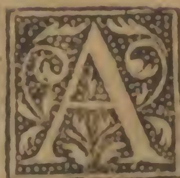
ALEX

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER NONVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE AQVA INTER CVTEM. Caput I.

QVA inter cutem, quæ Græcè Hyderos dicitur, & ipsa longus quidam affectus est, iecore adeò refrigerato proueniẽs, vt ipsum non amplius deinceps cibos in sanguinem, sed in alienam qualitatem, aut in aquam aut pituitam aut flatum transmutare possit. atque idcirco trifariam aquam inter cutem constitui diximus: ac vocant eam sanè, quæ à tenui & seroso humore contrahitur, Asciten: quæ vero a flatu in toto corpore generatur tympaniam: quæ rursus à pituitoso humore per totum corpus excitatur, Anasarca alij Leucophlegmatiam appellarunt. Notum verò est, has quoque curandas esse,

esse, vbi prius internouerimus: siquidem internotio rectæ curationis fundamentũ est.

De ascite. Caput II.

A*Scites igitur inde internosci debet, quod fluctuationes excitantur ex humore, qui veluti in vtre quodam contentus circumuoluatur. Tympanias autem, quod vbi nos ferimus ventrem, tympani modo strepitum quendam elidere videatur. Anasarca verò hinc deprehenditur, quod æger carnes habeat emortuo corpori similes, & totum corpus intumescat: ac vbi nos digito id imprimimus, cauitas oboriatur: cúmque imprimere desierimus, non statim in pristinum reuertatur. Cæterùm singulæ hæ aquæ inter cutem species, aut primario affectu, aut consortij lege fiunt. Nam ob lienem vitiosis humoribus præditũ, maléque affectum, item ob colum, mesenterium, vterum, renes, vesicam, muliebrem fluxum, mẽsium retentionem, pulmonis refrigerationẽ septũ transuersum, & multas alias particulas superuenit. quæ singula prius internoscere cõuenit deinde sic curationem aggredi. Quibus igitur aqua inter cutem refrigerato iecore aut pulmone oborta fuerit, hos simul tussis magna ex parte inuadit, ipsíq; nihil notatu dignũ expuunt, sed irritantur tantum. Accidit etiam alui retentio: quod im-*

fiam-

flammatio visceris, humiditatem ventris exhauriat. Vesicæ autem & mesenterij propria indicia erunt, nempe ventrem magis profluuiis infestari: necnon corruptionibus continuis, & intestinorum rosionibus. Nam hæ dum bilis excernitur, comitantur: gignuntur autem ipsis merito etiam bilis recrementa, dum cibi ab inflammatione intestina exercente euacuantur. At eorum qui ob pulmonis affectum aqua inter cutem laborant indicia sunt, quod tussis potissimum excitetur, cor refrigeretur, totúmque corpus & pedes omnium maximè intumescāt. Atque hæ aquæ inter cutem species tabidis potissimum obueniunt. Discernes autem eos, qui ob lienem malè affectum hoc morbo laborant. Iam alios quoque ob tabem hydropicos fieri, facilè deprehendes, si internoscēdi vias ac rationes frequenter sequaris.

De curatione.

Omnium curatio à vacuatione incipienda est: sed ascitu quidē dicti, aut tympania, à sola purgatione. Cui autem anasarca nomen est, ea venæ sectionem interdū requirit, vt quæ ex sanguinis frigidi copia nascatur. Ac frigiditatis quidem ratione, illa non indiget: sed quoniam copiæ detractio naturam leuat, vt hæc minorem illam effectam facilè superet, non alienum, sed rationi con-

sen-

sentaneũ est, hic quoque venæ sectione uti. Videmus enim quòd etiam ignis externus, cum à lignis viridibus propemodum extinguitur, refocillatur rursus, si illa quæ ipsum suffocabant, auferantur. Hydropem igitur anasarca & vena secta interdum, & purgatione curare oportet. Dicamus autẽ particularem quoque ipsorum curationem, & quando perfricare, madefacere, cataplasmatis obducere, & quando medicamentis, & quibus post sanguinis dimißionem uti oportet. Nam ante omnem aliam curationẽ ipsa venæ sectio, ut dixi, adhibenda est si vires permittant. Si enim imbecilles sint, tũc sanguinis detractio vitari debet, etiam si aliàs indigere videatur. Licet enim postea cõmodè sanguinem detrahere, ubi vires recreatæ fuerint, & copia vitiosi humoris paulatim aliis quibusdã, præsertim picra dicta, leuata. Nã hoc medicamentũ simul & aperire, & corroborare viscera potest, quæ etiam re maximè indigemus. Post usum verò eorum quæ aperiunt, & meatus ampliores efficiũt, materiamq; fluxilẽ reddunt, transito deinceps ad ea quæ paulò valentius purgare queãt. At hoc non una vice faciundũ est, ne vires deiiciantur. Etenim, quamuis id quod euacuatur, recrementitiũ est, tamẽ uniuersa ac subita mutatione magis offendit. Satius igi-

igitur est paulatim & tutò euacuare, quàm festinando perturbandóque vnà cum morbo etiam ægrum è medio tollere. Pulchrè igitur purgant sambuci succus cum condito potus: item lathyrides, & æris squama: verùm nullum adeo vt illud quod recipit chameleæ foliorum, squamæ æris. & anisi, singulorum drachmam. Dato ex aqua per initia quidem drachmam vnam: viribus autem recollectis, etiam duas drachmas exhibeto, plus minúsue paulo ac totum medicamenti modū, absolutúmque, ad vires respiciens, metire. Rursus à purgatione illa porrigito, quæ aperire possunt: maximè pastillum, qui ex amygdalis conficitur. Adeo enim hunc incipientes hydropicos aperire citra noxam vidi, vt continuò potus iecoris scirrhos dissoluerit. In hunc autem modum paratur.

Confectio pastilli ex amaris amygdalis.

Anisi, seminis apij amygdalarum amararum absynthij, gummi, singulorum drachmæ quatuor: aquæ quod satis est. Hoc sanè pastillo ad obstructiones ex crassis viscosísque humoribus contractas, & in quibus non vehemens aliquis dolor viscus affligit, vtitor. Sin autem dolores aliqui intestina, ventrem & præcordia exerceant, etiam pastillum Amazonum dictum præbeto. Etenim

dolo:

dolorem lenit, & vim aperiendi mitigandiq; obtinet. Crebrius autem in huiusmodi decocto seseleos utitor, aut casiæ, aut spica nardi aut asari. & cataplasmatis quæ recipiũt farinã fœnugræci & ordei, absynthiũq; plurimum contusum. Hoc namque super omnia auxiliatur. Nam robur visceri insinuat, & humores in alto hærentes citra rosionem leuiter desiccat: habeat autem & cuminum contusum, anisum, masticen, nardum Gallicam, rutæ semen. & mel. Semina in vino coquantur: sic enim multo commodius erit. Vbi iam viscera emollita & rarefacta ad dies quinque aut septem fuerint, utitor etiam epithemate, quòd mixtam habet facultatem, ut viscus possit & firmare & emollire: ex quorum numero est & hoc quod ista recipit. Croci drachmas decem: aloes, mastiches, ammoniaci, bdellij, singulorum drachmas octo: styracis drachmas quatuor: ceræ drachmas nonaginta tres: adipis anserini drac. sedecim hyssopi liquidi drac. triginta duas: cyprini quod satis est. Sin autem æstas fuerit & laborans aqua inter cutem febricitet, etiam rosaceum & vinũ siccis in unitatem cogendis adijciantur. At si non solũ iecur, sed etiã lien & stomachus tumorem & duritiem habere videantur detrahito cũ fiducia paulũ sanguinis, præser-

tim si praui quoque humoris copia in ven subsistat, & vires non aduersentur. Sed & ager vigentis sit aetatis, & tépus non admo dum frigidum sic vacuatio tentanda est, adeò sẽsim, vt natura quæ à copia grauatu respiret. Etenim animi defectiones præte quàm quòd vires deijciant, etiam aliã fri ditatem visceri imponunt. Quare magna & accuratam obseruationem habere conu it, atque ita sanguinẽ hydropicis iuuan gratia detrahere audendum. Etenim inte pestiua sanguinis missio in alijs quoque pe culum inducit: in hydropico autem intera etiam mortem. In quibus igitur & maxim est obstructio, & inflammatio scirrosa, v résque robustæ, in his vacuationem sangu nis ante omnia alia præsidia, præsertim v lentia adhibeto, ex quorum numero etia hoc existit.

Ad lienis & iecoris duritiem validum medicamentum.

Ammoniaci suffiminis, bdellij, iridis Ill rica, singulorum drachmæ sedecim: styrac drachmæ octo: adipis vitulinæ drach. duod cim: opopanacis drachmæ octo: piperis gran centum sexaginta: ceræ drach. quadragin octo: irini fecis quantum satis est: vini qu sufficit. Non oportet autem emollientib tantum medicamentis vti, neque discutie tib

tibus, sed etiam ijs quæ tumorem reprimere possunt: scriptura eorum in hunc quoque modum habet. Ceræ drach. centũ nonaginta quinque: picis aridæ drach. centum nonaginta sex: aluminis liquidi drac. nonaginta sex: aloes drac. quadraginta sex: nitri, mannæ thuris, singulorum drac. nonaginta sex: pyrethri drac. viginti octo: aristolochiæ drac. viginti quatuor: ammoniaci totidem: cardamomi drac. viginti octo: visci quercini drac. 24. olei totidem: aceti quod satis est. Itaque cataplasmata & epithemata huiusmodi ijs adhibeantur, qui aqua inter cutẽ, quæ anasarca dicitur, laborant, ita vt viscera eorũ distenta sint, & obstructionem duritiemq́ꝫ maximam experiantur. In quibus igitur moderata est obstructio, benefacere diximꝰ pastillum ex amygdalis, in maximis autẽ, etiam valentioribus antidotis vtendum est.

Ad scirrosos iecoris affectus.

Croci, spicæ nardi, costi, iunci odorati floris, cinnamomi, singulorum drachm. 2. gingiberis drachma: mellis attici despumati drach. viginti quinque. Dato drachmam ex mulso. Præstantissimum hoc est remedium, & viscera valenter expurgat.

De ascite & tympanite. Caput III.

Omnia commemorata medicamēta etiā alijs aquæ inter cutē speciebus, nempe ascitæ & tympaniæ citra sanguinis detractionem conueniunt. Nā his purgationes potius, & quæ aquam per aluū repurgare solent, omnia congruunt. Nihil minus etiam perfricationes, quæ sale, oleo immaturo, sicyonio & cyprino, adhibētur. At frictio moderata fieri debet, ne alia materia ex alto vi attrahatur: sed quæ in superficie corporis tantū cōtinentur, discutiatur. Vtendum autem ad hæc est medicamentis, quæ non modo dissipare, sed etiam reprimere tumorē possunt Græci hæc à iecore vocant. ηπατηρια Itaque veteres multa prodiderunt, ac licet hæc apud plerosque descripta inuenire. Cæterū præstantissimum validissimúmque inter ea etiam hoc est, cuius cōpositio recipit. Resinæ torrefactæ drac. tercentum octuaginta quatuor: ceræ, picis siccæ singulorum drach. centum nonaginta duas: aluminis liquidi, nitri, sulphuris, mannæ thuris, singulorum drach. nonaginta sex. pyrethri drachmas viginti octo, bdellij drach. viginti quatuor: ammoniaci suffiminis totidem: cardamomi drach. viginti octo: visci totidem, olei drac. viginti quatuor: aloes drach. quadraginta sex: aristolochiæ drachm. viginti quatuor: aceti quod satis est. Nihil autem minus valet etiam

let etiam hoc ad discutiendum, & comprimendum.

Aliud.

Chalcanti, nitri spumæ, aloes singulorum Vnciæ tres: cerusæ, olei, singulorum Vnciæ decem: aceti accerrimi quod satis est. Sicca ex aceto læuigato, dũ mellis fiat crassities. Cerusum autẽ cum oleo coquito, Vsque dum spissescat, Vt manus intinctas non inquinet: tũc ceram inijcito atque ita particulatim in pila emollitis Vtitor. Est hoc medicamentum multis experimentis probatum, non solũ ad aquam inter cutẽ, sed etiam alios plerosque affectus Vtile existit. Etenim lienem consumit, abcessus ad suppurationem perducit, furunculos, & humores in articulis contentos. itẽ hydrocephalis, atheromati, scirris, & parotidibus conducit: necnõ ad alia plura grãdia Vitia mirabiliter Valet. Ne igitur simplicium medicamnium Vtilitatem ascitæ congruentium contemnas, etiam in quibus non magna duricies Viscera & iecur affligit. Sin autem durities in eis extiterit, Vtitor cataplasmate, quod possit Viscera emollire, & omnes humores qui in penitiore omẽti & peritonæi regione habẽtur discutere. Porro Vtitor eo quod etiam ad alia multa proficit, cõfectio eius ita habet. Ceræ, resinæ piceæ, piciæ brytiæ, nitri rubri, baccarum lauri siccarum

adipis taurini, ammoniaci suffiminis, manna thuris, singulorum libra. Vbi ea quæ liquari possunt liquefeceris, arida liquidis inspergito, & vtraque miscens pilæ indito, ac tritu diligenter vtitor.

Ad tympanicos, & quibus iecur scirro induratum est.

Ad tympanicos, & quibus iecur scirro induratum est, medicamentum etiã antè scriptum valet. Multo autẽ magis illa parari debent, quo & flatus discutere, & duros affectus emollire probè possũt: habet scriptura huius in eum modũ. Resinæ aridæ libra: picis, ceræ singulorum drach. duodecim: aluminis liquidi, sulphuris, nitri singulorum libra: mannæ thuris vnciæ tres: olei veteris vnciæ duæ. Ex aceto læuigato, donec sordiũ habeãt craßitiem: atque sic, vbi liquefeceris quæ liquari possunt, & vtraq; in pila paululum subagitaueris, manum inspergito, & læuigatis plurimum vtitor. Hæc de medicamentis, & alia curatione dicta sunto. Deinceps autem de victu agamus, qui & primas & supremas curationis partes in omnibus potißimum affectibus, maximè verò etiam in periculosissimis obtinet: in quorũ numero aqua inter cutem quoque habetur. Siue enim primario affectu siue aliarum partiũ consensu hæc contracta fuerit, nõ sine iecoris

vitio

vitio vnquã constitui potuit. Quoniam igitur iecur cibum in sanguinẽ conuertit, totique corpori trãsmittit, idcirco simul prospiciendum prorsus est, vt & alimentum quod ad ipsum peruenit, facile sit ad distribuendum, & nequaquam impediatur, quò minus in corporis partes dispensetur. Quare optimum ipsis alimentum est panis furnaceus, qui semina, flatibus discutiẽdis apta contineat, vt anisi, aut cumini, aut fœniculi, aut sinonis similiter: interdici autem ipsis etiam copiosus panis debet. Si enĩ probè fuerit fermentatus, non potest crassitiem, & id quod obstruit continere. Ad olera sumi debent, si febris absit, quæ calefacere & extenuare queãt: quale est aptũ petroselinum, daucus, eruca, pulegiũ, rapa, caucalis, & quæ ex his tenuia & calida extiterint, alia magis, alia minus in id efficacia. Ex auibus præponi debẽt feræ mãsuetis, vt palũbus, turtur, turdus & ex minutis passerculis, qui nõ sũt pingues. Inter pisces conueniunt saxatiles: at horum ius sit excrementi expers, quod inter coquendum assumat anisum, aut piperis paululum. Ex carnibus moderatè comedãt, & eas potius quæ non sunt pingues, præcipuè ferinas, vt ceruinas, aprinas, & caprearum. leporinæ verò prohiberi debent. paretur autem earũ ius cum cibo quodam extenuante. Assas

maximè si grata sunt, assumere ipsos alienũ nõ est. Testacea, vt astacum, vel buccina, vel pectines, rarò & modicè solius voluptatis gratia offerre conuenit. Quantum enim ad affectũ attinet, & præcipuè in quibus calida nõ est intẽperies, aut febris cõtinuus ipsorũ vsus interdici debet. At leguminibus ipsos, maximè tympanicos, abstinere oportet: similiter etiam placẽtis omnibus, quæ ex lacte & simillagine parãtur. Bellaria verò assumere non est absurdũ, amygdala, aut pistacea: vuas autem passas, & palmulas rarò: castaneæ verò, & nuces in totum prohibendæ sunt. Vinum assumant Cyrium, vel Ascaloneum præsertim vetus, & seniũ resipiens: hoc verò etiã vrinas prouocat. Quod autem medicamentum hoc præstantius cõmodiúsque ad aqua inter cutem laborantes inuenire poteris? Ex facticijs vinis sumãt absinthites, præcipuè quod spicã nardi copiosiorem recipiat, vel apiatum: alijs autem abstineant. Porrò motus, si quid aliud, hydropicis conducit: præcipuè qui fit per mare, equum, & lecticam ij: autem qui viribus constant, etiã itio est vtilißima, At perficatio hydropicos adhiberi debet potißimũ, vt externos corporis meatus rare faciat, humores extenuet & discutiat. Nihil enim adeò hydropices offendit, vt dẽsitas meatuum, quæ flatus
&

& humores congregatos non sinit dißipari, sed ipsi in ventrem, & membranam (quæ quòd omnibus intestinis circũtendatur Græcis dicitur Peritoneos) recurrunt. Itaque fricare hos cõuenit interim siccis manibus interim cum sale & oleo, interdum etiam cũ sicyonio, aut cyprino. Balneorum vsus hydropicis præsertim frigida intemperie præditis, noxios esse scire licet: quoniam & ipsa vt diximus, refrigerare magis quã calefacere possunt. Cùm itaq; lauantur, vtile est visceribus iniicere medicamenta quæ discutere queant, & extenuare: qualis est erui farina, atque sal, aut nitrum, aut aliud quid ad discutiendum efficax. Multa verò sunt etiam alia à veteribus medicamenta tradita, quæ discutere possunt: ac licet eiusmodi examinare, & vtilißima quæque ex ipsis deligere. Talis sanè victus iis qui aqua inter cutem sine febri. laborant, præscribi debet.

De iis qui aqua inter cutem cum febri laborant.

Quòd si aqua inter cutem laborantes etiã febricitent, admodum calidis auxiliis vtendum non est, neque in visceribus, neque in cibis aut potibus, aut antidotis, aut purgationibus: sed abũdè est ex oleribus assumere intibum, & troximum, aut caucalidem, aut rapã his mixtam: item cichorium maximè

autem apiorum radices. Dato autem ipsis et porra decocta subinde, & palustres asparagos. Ita vero etiam continuum antidotorum usum, præsertim sicciorum & acriorum, in hydropicis vitare oportet: item ex purgantibus similiter calida admodum medicamēta prohibere. Nullum enim valde calefaciens, ipsos iuuare potest. Nam eiusmodi medicamenta sitim ipsorū augent: & febrim incēdunt, & causas inflammantes magis adhuc exurunt, intenduntq; malū. Quare aqua inter cutem ex acutos morbis profecta, nō potest non inflāmationes habere in ipsa perseuerantes. Nihil enim adeò interuallorū expers est, vt febris, ac mirum, quòd neque aqua inter cutem ipsis oboriens, calorē ægrorum extinguat, neque febris omnem aquam inter cutē exhauriat, sed ab aqua simul & igne ambo contineātur, vt vndiquaque dubia fiat curatio: siue calefacere, siue refrigerare quippiā velis. Quippe necesse est, vt refrigerantia omnino aquam inter cutem adaugeant: calefacientia rursus febrim. Satius igitur est in huiusmodi mixtam curationem adhibere, & ei quod magis vrget, quatenus licet, insistere. At vbi febres vehementiores apparent, tunc refrigerantibus potius vtendum est, nec metuendum ea tutò exhibere. Quomodo enim finietur febris, nisi a contrarijs?

riis? Imò neque aqua inter cutem cessauerit vnquam, nisi prius calor præter naturam desierit. Etenim iis si diutius immoretur, aquam inter cutē parere potest. Omnis namque siue calida intemperies siue frigida longius protrahat, superétque, vires deiicit & nutritionem. Itaque cū ægri alimentū, quod distribuitur, non amplius in sanguinē transmutant, necesse est, vt in vaporosam quandam, & prauam substantiam conuertatur. Porrò quòd aqua inter cutem etiam ex colliquatione nascatur, diuinissimus quoque Galenus confitetur. Videmus autem colliquationem à calore potius, quàm frigiditate oboriri. Quare omnia, & quæ præcesserunt morbum, & quæ nunc adsunt, obseruanda puto: ac vbi præsentem intemperiem internoueris, ita ad curationem audacter accedas, nō autem vulgarium opinionem sequaris: nempe aqua inter cutem laborātes quouis modo calefaciendos esse, neque enim hoc verum est. Nam ego plerosque etiam à refrigerantibus medicamentis interdum adiutos esse conspexi, atque id euenire posse constat. Cùm enim omnes particulæ à caliditate contrà naturam ortæ ad bonam temperiem reuertantur, necesse est, vt etiam iecur probum sanguinem generet, nullatenus impeditum. Qemadmodum igitur dixi, semper

conan

conandum est, vt speciem morbi inuestigemus, & causam quæ aquam inter cutem efficit, accuratè deprehendamus. Nam quæ Hippocraticæ artis methodi vocantur, hæ sunt: nempe contraria cōtrariorum semper esse remedia. Postquàm igitur omnibus aqua inter cutem laborantibus victum vnicuique aptum & conuenientem præscripseris, ita ad ea accedito, quæ ipsos purgare possunt, non vniuersum & vna vice, sed paulatim, vt diximus. Ex frigida quidem intēperie aquam inter cutem expertos, calefacientibus: imò neque hos cibis nimium siccantibus, aut medicamentis acrioribus statim curare, sed per vices, & mediocribus primùm inchoari oportet: deinde sic ad valentiora, & ea quæ magis calefacere & extenuare possunt, progredi. Nam calefacientia nimium, si vniuersa ac vna vice assumātur, totum potius habitum colliquant, quàm abundantem humorem euacuent. Ita verò etiam si refrigerantibus vti oportebit, à mediocribus incipiens particulatim naturæ adijcere conator, atq; hoc pacto ad magis refrigerātia accedito. Postquā igitur ipsos purgaueris vt cōuenit etiam ad balnea & motus mediocres ducito. Sed pituitosos & temperatura frigidiores satius est naturali balneo committere. Graciles autem, siccos, &

febri

febricitantes, potabilis & dulcis aquæ lauacro, vnctione mutatione aeris & omni hilaritate recreare oportet. Ita namque accidit vt congruo vtentes victu, ad pristinam rursus temperiem reuertantur: vt etiam iecur non amplius aquam, sed benignum sanguinem in posterum generare queat.

De affectibus renum. Caput III.

CAlculi qui in renibus generantur, à viscosis craßisque humoribus igneo renum calore nimium aßis gignuntur. Est itaque materialis calculorum causa, humor craßior: efficiens autem ignea caliditas: sicut etiam in externis videmus. Nam ex igne & tali materia idonea figuli omnia vasa conficiunt, ita vt ne ab aqua quidem vnquam dissolui poßint. Quæ cum ita habeant, procurandū est, ne materia in renibus craßior generetur, neque ipsi ignei & intemperati fiant. Nisi enim horum aliquod extiterit, nunquam calculus constitui poterit.

Notæ calculi.

An autem reuera calculus sit, qui dolorem pariat, in hunc modum diligenter internoscito. Etenim eadem accidunt indicia, cùm colico cruciatis tum renum calculo affectis & præsertim circa initia signis ægrè discernūtur. Etenim in vtrisque vomitus ex-

citan

citantur, ventris retentio, flatus & distensiones usque ad stomachum & iecur pertingunt. Etsi verò eadem utrisque accidant, tamen artificem medicum non latuerint. Siquidem in colicis multo plures vomitus & crudi, & pituitosi oriuntur, aluus & flatus magis retinentur: in nephriticis non adeò, sed etiam inter curandum sæpe excernunt: interdum citra curationem quoque flatus erumpũt, & aluus deijcit, quod nequaquam in colico dolore contingit. Cæterùm urinas quoque diligenter considerare cõuenit. Nam maximam in his discretionem ad amußim inuenire licet. Quippe in colicis pituitosius copiosiusque sedimentum, in nephriticis minus redditur. etsi accuratè consideres, arenosa quædam in urinis deprehendes, quæ colico tentatis non eueniunt: & dolor magis grauis, & uno in loco infixus nephriticis apparet, quod colicis non accidit. Hoc igitur pacto nephriticos laborantes calculo, & colicos internoscere & discernere inuicem oportet.

Curatio calculosorum.

Calculo affecti in acceßionibus quidem medicamentis curari debent, quæ laxare, lenire, & præterea comminuere, & calculum educere possunt. Omnium igitur optimum est balneum, ut quod non solum mitiget, sed etiam curare poßit. Nam colicos frequenter

solum

solummodò lenit, nephriticos autē vtráque ratione iuuat. Porro ad loci vnctionem chamamelo ægri vtantur in balneo, & in calida copiosiore, solioque diutius immorentur: non semel tantum die, sed etiam bis & ter lauare expedit. Sæpe etiā in frigidam si æstas sit, descendunt linteis autem iam inuoluti, decoctum cardui cum apio, aut anisi momento bibant. Sin autem dolor perseueret, & calculi excretio nequaquam successerit, etiam decoctum radicis quinquefolij herbæ adhuc linteis circundati bibant. Nam valde gratum & efficax existit: verùm extra balneum per se, & cum oxymelite sumi debet. Quod si quinquefolij radicis copia nō detur, eryngij decoctum, aut erysimi & prionitidis plurimum potu proficit. Extrinsecus autem sacculi ex farinis frumentaceis, maximè etiam decocto chamameli, altheæ, sertulæ campanæ, & oleo chamæmelino admoueantur, sed ita vt frequentius mutentur. At si farinæ desint, panniculis laneis, & ipsis interdum oleo dulci, aliàs chamæmelino imbutis, vtendum est: atque ita calefaciendo variare illos crebrius oportet. Cæterùm aluus clysterijs duci debet nō admodum acribus sed potius quæ copiosius oleum recipiant, poßintque laxare, & comminuere citra acrimoniam. Tale est altheæ decoctum,

i. betonicæ.

ctum fœnug æci, ſiccuum ſiccarũ furfurum, chamæmeli, & oleum chamæmelinum in calidioribus admodum etiá ptiſanæ cremores cum roſaceo chamæmelo, & luteis ouorum compoſiti. Mitigant enim, & bonam locis temperiem inferunt: & morbi cauſam minuentes, eos qui continuè calculoſi ſunt, ne affectu corripiantur, prohibet. Sin dolor permaneat, & calculus ægre excernatur, ad valentiora medicamenta tranſito. Eiuſmodi eſt ſanguis hircinus, quem probè refrigerare, refrigeratum tundere, cribro incernere atque ſic calculo laborantibus exhibere conuenit. Item cicadas ſimiliter ſiccatas contuſásque dare expedit: verùm alæ & pedes ab eis tolli debent: atque ita ipſas ægro exhiberi in balneo, quando iam is in frigidæ ſolium deſcendit. Commodius autem erit ſi medicamentum ex mulſo aut condito lauiges. Ne igitur contemnas, eſt enim validum. Hæc quidem ſimplicia exiſtunt, ex compoſitis autem hoc eſt præſtantiſsimum. Spicæ nardi piperis ſingulorum vncia: caſsiæ fiſtulæ, coſti, ſingulorum vnciæ duæ. Ex aqua noctu & manè dato. At efficaciſsimum, longeq́ validiſsimum eſt medicamentum, quod ex hircino ſanguine hoc pacto exhibetur. Cũ vua matureſcere inceperit, ollæ recenti aquam iniÿcito, eámque decoquito, vt quod terreſtre eſt, abÿciat

ciat: ac hirco iugulato, sanguinis eius medium olla excipito: ita vt neque eum qui primus effluxit, neque postremum accipias. Ac vbi coalescere permiseris, minutim in ollæ solum incidito: reticulo autem tenui, aut raro linteo contectum sub dio exponito, vt à sole & luna illuminetur, ac siccescat, cura adhibita ne madefiat: leuigatum diligenter in pixide adseruato. Cùm vsus postulat, cochleare plenum ex passo Cretico datur. Hoc igitur tale est, & nos non pauco tēpore id sumus experti. Cæterùm hircus qui iugulatur, ætate vigenti esse debet. Erit autē talis circa annum quartū Cæterùm folia fœniculi, grati odoris gratia, amomū, & huiusmodi hirco antequam occidatur, comedēda obijci debēt. Ego autem myrrha troglodytide cremata in maximis dolorib. noui me exhibuisse, & calculum grandem quem cōminuerat, per vrinam expulisse. Indicabat autē copia segmentorum concretā ipsam particulā per lotium fuisse redditā. Hoc medicamentū præterquā quòd comminuit calculos, etiam dolorem lenit: nec alios sinit generari. Vnde etiam Manus Dei appellatur. At si hircinum sanguinem desideras, vtitor medicamento quod ex condito paratur, habet autē in hunc modum.

Conditum nephriticum.

Spicæ nardi, phu, saxifragæ, betonicæ, asari,

lini seminis, petroselini, singulæ Vnciæ: costi, folij, singulorum semuncia, cochlearum pulueris in conditum mittito, ac ante horam prandij propinato. Comminuit calculos, & per Vrinam proijcit, Vt non amplius alios renasci permittat.

De anodynis.

His & similibus, cum dolor Vrget, & calculi impacti sunt sanitatis tẽpore Vtendum non est, ne renes fiant intẽperati. Quòd si dolor remanet & magnũ imminet periculum, ne Vires à Vigilijs & constanti dolore deijciantur, accedito etiã ad antidota: quæ præterquam quòd mitigãt, etiã somnũ inducere possunt: item quæ extenuãt, & calculos comminuunt, quale est Philonis, item panacæa dicta, & theriace nõ antiqua per se, Vel cum Philonio mixta. Præstat enim lenire dolorẽ & Viribus ita recreatis, ad Valentiora quæ calculos cõfringere queant rursus accedere.

De sanguinis missione.

At si copiam subesse aut inflammationem Vnà cum calculi obstructione suspiceris, Venæ omnino sectionem prius adhibeto. Ita namque haud delinques, si medicamentum offeras. Laxatione enim facta, & meatibus rarefactis, multo magis auxilia quæ adhibentur propriam Vim ostendent. Noui igitur etiam Vnum solum ex prædictis auxilij

ad a

ad absolutam morbi curationem sufficere. Memini autem diuersorũ, vt penuria vnius altero vti poßis. Cæterùm licet etiam ex diuersis id quod congruit pro magnitudine morbi, viribus, & ægri habitu inuenire. At in præsidiorum copia, quædam calculos sanè iam factos comminuunt, aliorum verò plurium generationem promouent. Nam effectricem calculorum causam adaugent, dum renes intemperatos igneósque per calefacientia reddunt, vt promptè alios assare calculos poßint. Ne igitur hoc fiat, studiose vitari debent admodũ calida, & acria medicamenta. At si neceßitas quædã incidat semel aut bis hisce vsus, & consecutus id quò tendebas, desistere rursus ab ipsis debes: & non, vt vulgò factitant, vti ipsis per sanitatem præseruationis gratia velle, ne craßior aut frigidior materia, quæ ad calculorũ generationem idonea est, congregetur: sed contrà studendũ est, vt bonam tẽperiem conciliemus, & extenuantibus citra magnũ calorem vtamur quale oxymeli est, adianthum, decoctũ palustris aſparagi & graminis radix apij & eryngij, & quinquefolij herbæ, item plantaginis radix & folia, magisque adhuc semẽ ipsius, & cicerũ ius, glycyzidis semen, & amygdala. Verũ neq; his continuè vtendum, sed tunc solũ, cũ suspicio quædam

fuerit, materiã crassiorẽ in renibus congregari. Bibere autẽ oportet ante omnẽ cibum aquam tepidã. Nihil enim renes adeò recrementis vacuos, tẽperatosq; reddit, vt nõ amplius calculos procreare possint. Nã temporis spacio igneus ipsorum calor à tepore aquæ extinguitur. Quare probè faciũt, qui bibunt etiam in medio cibi aquã, aut vinum refrigeratum, aut rosaceum aut violatum. Nam conditum quouis modo prohiberi debet, quẽadmodum etiam hydrogarum, atque omnia quæ ex pipere constant: & non solum acres, sed etiam crassi succi cibi vitabuntur: vt halica, libum suminale, similago, oua dura, placentæ, & quæ ex lacte parãtur, ipsúmque lac & caseus: item vina admodum nigra & austera. Adhæc cauendum, ne ægri culcitris indormiant ex anserũ plumis cõfectis. hæ siquidem renes valdè calefaciũt: præterea ne multũ stent, magis verò studendũ, vt vel moueantur, vel cõsideant. Vitandũ autem est, ne tardè cibũ sumãt, nec eum qui nõ concoquitur, copiosum isiciũ, & ex piscib. cetacea, vt tynnos pelamidas, scõbros, cephalos, & testacea præter pectinẽ, & echinũ. Ex hoc verò etiam frequenter sumendum est, si fieri possit. Nã præterquã quòd bonã temperiem inducit, etiam vrinæ citandæ vim obtinet. Astacum verò & buccinum raro assumere
præstat.

*præstat ostreis in totum. & pinguibus carni-
bus, & auibus interdicendũ: similiter etiam
earum quæ in palude degunt continuus esus
prohiberi debet. Assumi verò & anserũ ala,
& ex auiculis nõ pingues passerculi virides,
qui à turribus in quibus nidificãtur. Pyrgitæ
vocantur & similia. Ex fructibus comedãt,
& cucumerum primam maximè medullam,
eponúnque. Ficus autem siccas & virides
ssumant, vuamq́; mala duracina, pira, nec
opiose, nec continuè. Hæc generatim mẽbra-
imque secundũ methodum sciẽtificam expo
ita tibi sunto. Quoniã verò aliqui etiã vete
um, qui naturalia de contraria rerũ facul-
ate scripserunt nonnulla quæ calculos iam
actos præter opinionem abstergere promit-
ant, & in posterum non amplius gigni con-
edant, prodiderunt: necessarium duxi, quæ-
am eorũ enumerare, præsertim virtutis stu
iosorum gratia, vt hominẽ conseruẽt, mor-
únque superare possint. Honestum enim est
orbum vincere, & omni machina ægris
ccurere. Præterea etiam diuiniss. Galenus,
ui ne esse quidem incantationes putauit, ex
ngo tempore multoque vsu plurimũ ipsas
osse deprehẽdit. Audi igitur verba ipsius,
uæ de medica Homeri tractatione reliquit
abent autẽ ea in hunc modũ. Nonnulli igi-
ur putant incãtationes aniculærum fabulis*

esse persimiles, quemadmodum ego quoqu
diu existimaui: temporis autem processu a
his quæ euidenter apparent persuasus sum
vim in ipsis esse. Nam in percussis a scorpi
adiumentum sum expertus. nihil autem mi
nus etiam in ossibus gutturi infixis, quæ in
cantatione statim expuebātur. Ac multa pr
clara singulæ habent incantationes, cū insti
tutum consequuntur. Si igitur diuinissimu
Galenus, & alij plerique veterum testantur
quid prohibet nos quoque, quæ experientia co
gnouimus, & quæ ab amicis sinceris accepi
mus, hæc vobis communicare? Multa igitu
sunt & alia sed nullū ita vt annulus ex ær
Cyprio confectus: habet autē in hūc modum

Naturalia.

Aes Nicanum, aut Cyprium, quod igni i
totum non admotum fuerit, accipito: quod i
ipso metallo æris inuenitur, veluti tessara
facito, vt in digito appareat. & vbi in ea in
sculpseris leonem & semilunam, & stella
huius circulo nomen bestiæ conscribito, &
inclusam aureo annulo gestato in minor
digito medico, iuxta minimum.

De inflammatione renum.

Caput V.

QVod sanè inflammatio in vniuersu
ex copia materiæ in particulas præ, e
tim carnosas influentis generetur, omnib
in co

in confesso est: ac cõuenit hoc scienter perpẽdere, num id quod influxerit sola copia, an qualitate tantũ, aut vtroque simul offendat: copia quidẽ, vt cùm ipse sanguis probus est, & ob nihil aliud quàm solam abundantiã, obstructionem excitat, particulam distendit, & in sublime attollat: qualitate autẽ sola, vt cùm exiguus existit, biliosus & nimis acer aut crassus vi, cosũsque, aut terrestris & melãcholicus. Sin autẽ etiã copiosum sit, quod influxit, malique succi tunc particulã vtroque modo offendi cõtingit, & à copia distẽdi, & à qualitate ipsam infestãte affligi. Quare considerandũ est, num ex toto corpore influat, an à quadã superiore particula vt liene, iecore, aut alia. hinc enim maximè variat curatio. Nã si totũ corpus videatur plethoricũ, hoc est omnibus ex æquo succis repletum, toti prospicere prius oportet, deinde parti. Siquidem sanguis superare videtur, venæ sectione: sin autẽ vitiosus quidã humor, purgatione quæ humorẽ præpollentẽ educere potest. Hæc autẽ fieri debet, vbi tutò illũ cibo antea tractaueris, & solutis facilem paraueris ptisana, piscibus intybis, & omnibus humectãtibus contẽperantibúsque sin autẽ crassus sanguis fuerit, & nihil habẽs acre, cibis ex oxymelite, et decoctis extenuãtibus incidẽtibúsque. Verùm cũ magna

ex parte ea quæ incidunt, etiã rodant, partésque inflammatas irritent: curandum est omnino, vt quæ rosionis expertia sunt, deligantur. Sunt itaque & alia incidentia, quæ nihil acre neque molestũ obtinẽt: verũ nullũ adeò, vt aquosa mulsa. Postquàm igitur crassa prius ita extenuaris, vel acria cõtemperaueris, tũc eorum purgationẽ quæ offendunt molitor, si tibi vtraque ratione peccare videatur & sola virtus vitiosum humorem euincere ac superare nequeat. Fugere nãque omnia hæc oportet, quæ inflammare possunt, & purgare, quia cautio est, præsertim inter initia, & cũ humores adhuc sunt crudi, & inflãmatio feruet. At nullam adeo partẽ offendere possunt, vt renes & vesicã. Nam recrementa propè in ipsa potius recipiunt: quàm aliquid ex eis discutiatur: nisi cõcoctio eius quod inflãmatur, et totius materiæ fieri deprehẽdatur. Ita sanè vbi multa ac vitiosa materia tibi appareat, agendũ est. Sin autẽ nõ multa in toto corpore esse videatur, sed potius exigua & acris, feruénsque vitari debet vrinã cietia, etiãsi non rodãt, & mulsa: vtendũ autẽ magis aqua tepida copiosiore: quæ acrimoniam obtũdit, & rosionẽ eluit atque in corpore diutius remanens caliditatẽ extrahit: & dolorẽ mitigat, qui magis fluxionẽ promouere solet. Quare si acri-

si acrimonia offendat, non verendū est liberaliorē potum offerre. Nā hæc copiosior inflammationes ex acrimonia prouenietes iuuat. Eas enim quæ ex copia materiæ cōtrahuntur, vrinæ mouēdæ efficacia non admodum opitulantur. Quippe alia quoque materiam crassiorem cum vrinis simul in affectas partes attrahunt: quæ cùm transitū nō inuenit, in ipsis affectis locis immoratur.

De auxiliis loco inducendis.

Extrinsecus sanè refrigerantia admouere præsertim inter initia, & feruente adhuc inflammatione, conuenit: si quidem id quod inflāmationem excitat, biliosum fuerit, Multa igitur sunt quæ hoc præstare queant: sed nullū adeò efficax, vt ceratum, quod recipit rosaceum, & aceti paulum, succúmque polygonij aut portulacæ. At in morbi incremento etiam discutiens aliquod admiscendum est, vt chamæmelum, aut recentes adipes, aut medicamenti diachylu modicū. Declinatione autem facta, etiam ea miscebuntur, quæ plus discutiant. At si materia quæ inflammatione excitauit, crassior tibi appareat, iuuandum est extenuantibus citra rosionem, & extrinsecus chamæmelo, & cataplasmate ex ordeacea farina, & lini semine decoctis in iure chamæmeli sertulæ campanæ, absinthij, althææ, & momen-

to sæpe. Caue autem, ne multo fotu partem calefacias, sed mitiore calefactione vtitor. Quemadmodũ igitur multa calefactio vitanda est, ne materia quæ in parte inflammata continetur, in pus conuertatur: ita etiam renum inflammationes iis quæ multum refrigerant sæpe quam primum indurantur. Quare omnia extrema vbique fugienda sunt præsertim in renibus inflammatione tentatis. Balneis sanè, priusquàm copiam vacueris, vti properandum non est, vbi verò toti corpori prospexeris, etiam balneis excalefacientibus tutò vteris.

De inflammatione renum in pus conuersa.

Inflammationem quæ in pus conuertetur, prius hinc internosces, quòd nulla occasione oborta febres, aut perfrictiones quædã citra rationem, & inordinatè superueniant. Nam dum pus generatur, dolores febrésque magis eueniunt, quàm cùm generatum est, deinde ad hoc, quod æger, cũ in sanam partem inclinat, grauitatem magnam ex affecta potius sentire se dicat, ac antequam inflammatio in obsessum peruenisset. Cæterùm etiam si pus apparuerit, non aliunde ipsum excerni suspiceris, nisi ex renibus. Etenim dolor qui antecessit, & grauitatis sensus, exquisitam internotionem, & in dubita

dubitatam demonstrationem similiter repræsentant. Quādoquidē verò ex aliis quoque locis compluribus pus excernitur, omnia tibi signa manifestè exponam quibus id deprehendere licebit, ex quibus nam illud, à renibúsne an vesica, an vrinariis meatibus, an etiam à pulmone, vel alia quadam particula siue respirationi siue nutritioni dicata prodeat etsi enim raro tamē ex ipsis quoque pus excernitur. Quod igitur pus à superioribus partibus effertur, omnino cum vrina ipsa accuratè per mixtū inuenitur, sin autem ab inferioribus excernatur, etiā sedimentū in fundo matulæ potius subsidere deprehendes. At si ex mediis particulis feratur, media quoque puris mistura, & non exquisitè permixta apparet. Obseruato autē ea quæ vrinis permixta sunt, & in eis feruntur, vt que prorsus locū affectū tibi indicēt. Si nāque ex vesica prouenient, particulas laminis similes in vrina ferri reperies sin à renibus, carnosas. Cæterum etiā dolor peculiaris, & quæ præcesserūt, et omnia quæ simul comitātur, tū locū affectū tū morbum indicabunt, reddéntque valde manifestum.

De curatione.

Qui pus excernūt, lenibus & abstergentibus curandi sunt: ex quorum numero est etiam mulsa aquosa, & cremor ptisanæ

cum

cum modico melle. Item adianthum, & semen cucumeris cum chrysattico. Adhæc pastillus dyaphyssalidon, hoc est ex vesicariis, & lac asininum præsertim iis qui vlcere in vesica laborant, necnon bolus Armenius potu proficiunt: insuper equisetum, & præterea gramen, valde conferunt. Vrinarij verò meatus vlcera granulis, vel pastillis citra rosionem siccãtibus magis quàm extenuantibus curantur.

Puluis nephriticus, ad vrinæ difficultatem & calculum.

Altheæ seminis, lini seminis, vtriusque semuncia: vrticæ seminis scrupuli sex: spicæ nardi, carpobalsami, singulorum scrupuli sex: paliuri seminis semuncia: vitri vncia.

Aliud, quo etiam ipse vsus sum.

Agarici vncia: altheæ seminis semuncia. lini seminis tantundem, vrticæ seminis, carpobalsami. paliuri seminis, vitri singulorum scrupuli sex. Dato ex puluere scrupulũ cum chrysattico: aut eryngij. graminis, cucumeris seminis, & atractylidis herbæ decocto.

De victu.

Obseruari etiam victus omnino debet: & non, vt vulgo, solis medicamentis confidendum. Idoneus igitur est cremor ptisanæ, & auenæ solus cum chrysattico, aut rosato, aut mulso, aut passo Cretico, aut Ladaceno, aut

Scytho-

Scythopolito. Quòd si verò æger non libenter dulce vinum bibat, aut hydromelum, aut Cnidium aut Sareptinum, aut Tyrium assumat, sed modicum. Copiosum enim viceribus fluxionem inflammationémque excitat. Vtilissima his sunt vua passæ comestæ, amygdala, nuces pineæ cum passo si calculis non laborant: solet enim in renibus eos generare. item oua gallinarum cohortalium tepida & mollissima si edantur, valde proficiunt. Ego sanè noui quendam, qui oua quamprimum essent posita, sorbebat citra coctionem: dicebátque se plurimum adiuuari, & rosiones ac dolores qui circa vesicam oriebantur, mitiores fieri, vt ferre posset, affirmabat. Adhæc erinacius lotus, si per se, aut cum chrysattico, aut hydromelo dulci comedatur: item pectines elotæ, & astacus in alia atque alia aqua postquàm purgatus fuerit, decoctus, vtilissimè sumitur. Ex oleribus autem intybus & brassica ter cocta ex vino comesta: nisi id quod effertur pus, acrius fuerit & rodens. Iam lupini salis expertes conducunt, cum vim calculi confringendi, vlceráque abstergendi habeant, item germina fœnugræci esu prosunt: adhæc cuminum satiuum, modicè sumptum. Castaneæ autem elixæ aut assæ, valde conferunt: præsertim cùm id quod effertur, tenue & bilio-

biliosum extiterit: cùm verò crassum & impactum, vt vix excerni queat, à cibis crassi succi abstinendum.

Quomodo vrinæ stillicidium agnoscatur, cureturque, Caput VI

SI acrimonia quadam in vrinis & totus habitus ad acriorem biliosioremque fuerit cõuersus, cõiiciendũ prorsus est, stillicidiũ ob rosionem quæ ex acrimonia prouenit, excitari: sin autẽ nihil tale fuerit, sed contrà & vrina magis alba appareat & ea quæ præcesserũt frigidiora, tũ victus, tũ balnea, frigida potius intemperies vesicæ causari debet quæ vrinã nõ sinit euincere. Hæ quidẽ stillicidij causæ sunt, quibus illud efficiẽtibus curatio cõuenienter adhibenda est. Si quidẽ acrimonia fuerit, humectantibus & contẽperãtibus, nullo calido aut salso vtendum est. Omnino igitur ptisanæ his vtilis est per se & cũ modico hydromelite, aut chrysatico: interdũ etiã cum lacte vbi magna pars acrimoniæ fuerit: quoniã lac corrumpitur, si qualitate sicca & acri præpollente multum exhibeatur. His aptæ sunt etiã continua balnea, & aqua tepida ante cibum, & cucumerũ medulla, & pepõ, & germina fœnugræci & vua dulcis, vinúmque dulce quale est Bithynum. In summa, quæ contẽperare possunt & obtundere acrimoniam.

De

De stillicidio ex frigiditate.

At si stillicidij vitium ob frigidam intemperiem fieri contingat, iis quæ calefacere possunt, & in victu, & in medicina vti necesse est. Vinum igitur calidius his est idoneum, mulsum absinthites & anisatum potu & esu. Inter olera apium, porrum decoctum daucus, & quicquid citra rosionem calefacit: vnctione vero vtantur anethino, aut gleucino aut martiato, & aquis naturalibus. Interdum scordij, & artemisiæ decoctum ad stillicidium, & difficultatē vrinæ bene facit vbi non est multa acrimonia, aut inflammatio.

Quomodo difficultas vrinæ agnoscatur, curetúrque.

Vrinæ difficultas partim cum dolore, partim sine dolore oritur. Si igitur vrina vix. & cum dolore excernitur, scire licet, vesicam morbo laborare: sin autem cum rosione vehementi etiam pus excernatur, & citra grauitatem, vlcus esse in vesica suspicandum est. Si vero grauitatis sensus quidam fuerit obortus, suspicamur magis aut inflammatione, aut abcessu ipsam infestari. At si absque grauitate dolor aut distentio sola in vesica percipiatur, cognoscito retentionis causam esse spiritum copiosum, ac flatulentum. Si æger nullum dolorem

rem, aut tumorẽ, aut distentionem circa vesicam sentiat, scito obstructionẽ, aut inflammationẽ, aut calculum in renibus, vel meatibus vrinariis existere. Quomodo autẽ internosci omnia & curari debeat, antea explicatum est cùm de renum inflammatione abscessu, atque aliis eorũ affectibus, differebamus, atque eadẽ nunc repetere superuacuũ: attamẽ vti facilè inuenias, hic quoque nõnullorũ mentionem faciemus. Ad obstructionẽ vrinarum, quæ ex viscosis humoribus nascitur, bene facit etiã compositũ oxymeli, & mulsa & decoctũ rhamni, quod ex radice ipsius fit. itẽ origani decoctũ mirificè iuuat: ac magis adhuc, si magna obstructio fuerit, vt vrinæ retineantur efficax est corticis tithymali decoctũ: incidit, & aperit. Vbi verò inflãmatio est, his abstinendũ: lenibus autẽ & cõcoquentibus vtendũ est, qualis habetur etiã aquosa mulsa, & quæ inflãmationes si extrinsecus applicẽtur, maturare solẽt. Ad renũ calculos, si magni sint, vt per eos vrinarũ facta sit retẽtio pulchrè auxiliatur pæonia herba ex mulso pota. Datur autẽ ex radice ipsius scrupulorũ duorũ, aut triũ instar: itẽ quinquefolij decoctũ magis proficit, & erysimũ, & serpyllũ siccũ, & medicamẽtũ quod ex hircino sanguine, & cicadis cõficitur, omnia verò hæc etiã vesicæ calculos

pecu-

peculiariter confringere credita sunt. Compositorum quoque mentionem iam fecimus.

De calculis in vesica nascentibus. Caput VII.

EOdem modo calculi in vesica nascentes, quo etiam ij qui in renibus proueniunt, per circuitus infestant. Verũtamen in vesica calculi pueris magis quàm viris generãtur: neq; à tanta caliditate, sed materia potius crassiore, & ad gignẽdos calculos, prõptéque ab insita caliditate concrescendos, idonea. Proinde crassitiei potius per extenuãtia occurrendum est, ne multa materia crassa congregetur: quã meritò parit colligitq;, & voracitas inordinata, & cõmotiones corporis post cibum factæ.

Indicia calculi ex vrinis.

Vrinæ crudæ, & colore subalbidæ conspiciuntur: sedimentum est arenosum, & scabiei simile: præterea ægri naturalia scalpere, ea violenter & sæpe distendere solent, atque aut tũc magis, cùm ad vrinarnam excretionem vrgentur.

Curatio.

Medicamenta igitur valida ad vesicæ calculos etiã antea sunt explicata: dicẽtur autẽ

nunc quoque efficaciora adhuc, longoq; tempore & experientia prius inuentæ & cõprobatæ. Sanguis caprillus si extrinsecus illinatur calidus maxime, confert: commodius autem est, si etiam super vesicam sanguinem hirci imponas: longe vero optimum, si in calido balnei aere illinas, atque ita detiges. Valet autem ipsum non modo semel sed etiam sæpe, & per interualla.

Scabiosæ vesicæ indicia.

Scabiẽ vesicæ inde notato, quod furfuraceæ quædam particulæ in vrinarum liquore appareant: discernes autẽ eas ab iis quæ ex venis deferuntur. Etenim & venæ nonnunquam etiam totum corpus: subinde tanquã scabiem quãdam in febribus immoderatis, quas causos dicunt, sustinẽt: ac efferũtur ex eis furfuracea. Si quidẽ igitur vrina tenuis substantiæ fuerit, & magis acris, scito vesicæ scabiem esse. Curari debet purgantibus & postremò siccantibus, vlcúsque ad cicatricẽ perducẽtibus. Est igitur affectus difficilis, et propè insanabilis, vt nullũ aduersus ipsum valeat medicamentum. Attamen auxiliari oportet, & nõ desperare, sed victu, medicina, & omni modo succurrere conuenit. Itaq; lac asininum continuè datum, his admodũ opitulatur. Huius autem inopia etiã caprillum datum. & potu & esu non solum, sed etiam

cum

cum quodam frumentaceo, aut pane, aut similagine, aut libo suminali, aut halyca, aut chidro. Prosunt his etiam oua mollißima, et peponũ cucumerũmque medulla. In cibo autẽ nuces pineæ recentes, vuæ passæ, & semẽ cucumeris: itẽ quæ ex huiusmodi parantur, ita vt participent etiam anodyna, aut cicutam, aut opium propter immodicum dolorẽ. Verùm non vtendum est adeò frequenter anodynis, nisi pro virium ratione.

Medicamentum ad scabiosos vesicæ affectus, difficultatem vrinæ, & inflammationes efficax.

Nuces pineæ viginti: cucumeris satiui seminis grana quadraginta: amyli, spicæ nardi singula drach.: apij seminis drac. decem. In aqua sextario nardus & apium coquuntur: deinde decoctum miscetur prædictis. Dãtur cochlearia duo.

De diabete. Cap. VIII.

D*Iabetes appellatur, cùm vrina immoderatius excernitur, frequenter simulátque potus assumitur: quale etiam lienteria affectis accidit, vt cibi excernantur, & ne paululũ quidẽ in ventriculo euinci alterarique & corpus nutrire poßint. Quare aliqui non Diabeten modo affectum nominant, sed etiã in vrinas profluuiũ, eo quod potus sta-*

tim profluit. Quoniã verò immoderatè agri sitiunt, cum humidũ omne excernatur affe ctum etiam Dipsacum nuncuparunt. Talis igitur est, & variam appellationẽ sortitur. Fit autẽ ob retentricis renum facultatis imbecillitatem, & propter attractricis robur, quæ ob caliditatẽ non humores solùm venarum, sed etiã totius corporis immoderatius attrahere cõpellitur. Quapropter aduersus hanc quoque intemperiẽ pugnandum est, atque sic tota curatio tentanda, refrigerando quidem partem, & confirmando: contemperando autem totum corpus, & humectando: quoniam id necessariò siccum ob largã vrinarum excretionem deprehẽditur. Cõuenit igitur potionẽ his ampliorem solita dare, vt neque in totum sitim fieri permittamus: & cibi, qui difficulter conficiuntur, vt ne facilè in vrinã conuertantur, attenuentúrque. Nã iecur calidius acriúsque euadens, ventrem Sicciorem efficit, dum ciborum humiditatem attrahit, & exhaurit. Quare his necessariò datur copiosior cibus & crassius, vt perdurare possit. Itaq; halyca his aptissima, si cũ rosato, aut chrysattico, aut rhodomelo, aut hydromelo, aut modico sareptino, aut tyrio, aut cnidio sumatur. Ex oleribus intybi, aut troxyma, aut lactuca. Inter carnes vuluæ, & omazũ pedes præsertim bubuli, aut rostra

piscibus, Isiciũ, orphus aut alius quidã dura carne præditus: item peponum caro semine eiecto, & mala admodũ dulcia. Fugere autem oportet salsa omnia, & acria, nullúsq; in iuscula coniiciat aut anisum, aut cuminũ, aut omnino eiusmodi aliquod semen. Vel ea quæ vrinas prouocant. Item erinacium assumere cauendum est, aut amygdala, aut pistacea, aut ficus siccas, aut palmulas: castaneas verò comedere, alienum non est.

De seminis profluuio.
Caput IX.

SEminis profluuiũ accidit interim à copia ipsius, facultatem retentricem in vasis seminariis contentam grauante, vt semen nõ amplius retinere possit: interim ex seminis acrimoria, & tenuitate. Inquirẽdus igitur est & seminis color & ipsius substantia ad hæc causæ prægressæ, tum victus, tũ superior vita. Si igitur venerem exercere cõsueuerit, & crebriore vti concubitu, nunc autem cõtinentius, & purius innocentiúsque degat, sine dubio à copia id sustinet, dũ particulæ illa ferre nequeant. Si autem nihil tale fuerit, semẽ autem quod excernitur, biliosius multóque acrius esse appareat, scito genituram magis ob tenuitatẽ irritari, & defluere: magna autem ex parte etiam ob retentricis facultatis imbecillitatem ipsos comitatur.

Curatio.

Cùm igitur genituræ profluuium ex copia preuenit, omnino abstinẽdum est copiosis cibis, præsertim qui generãt bilem, & ampliores flatus irritantq́ materiã, vt procliuius foras efferatur. Multa autem eiusmodi sunt tum inter cibos, tum inter medicamenta: inter cibos quidẽ nuclei pinei, faba, cicera, bulbi, eruca, rapa, & præsertim semen ipsius potum: quemadmodum & dauci maioris satiui semen, & menta.

Quæ medicamenta semen gignant.

Quæ inter medicamenta semen gignunt, etiam ad venerem incitant. Vrticæ semẽ potum, & costus ex mulso, venerem mouet: orcheos radix quam nõnulli testiculum canis appellant, maior, potu libidinem promouet: item satyriũ, & scyncorum partes, quæ circa renes habentur, tanquam naturalibus arrigendis efficacia bibuntur.

Quæ siccent genituram.

Hæc igitur, eorumq́ similia, vel in cibum cõijcere, vel omnino bibere cauendũ est: esse autẽ oportet, quæ naturali vi copiosioris seminis procreationi aduersantur, seminiq́ potius extinguunt: ex quorum grege est viticis semen torridum & non torridum: necnon folia & flores substratu idem præstare possunt

sunt: lactucæ semen ex aqua potum eadē efficere, & geniturā cohibere solet, vnde etiā venerem somniantibus exhibetur. Similiter canabis quoque syluatici semen genituram desiccat, si subinde potetur. Orchis quā nonnulli canis testiculum vocant, minor radix, potu semē cohibet: plumbū lumbis impositū venerē somniantes iuuat: nymphea radix, & semē, veneris insomnijs opitulatur. Quibus autē immoderatius profluit: ijs ex vino nigro austero pota prodest. Item periclymini folia & semen, geniturā desiccant, ac nonnullos aiunt multo huius potā infœcūdos fieri. In vniuersum igitur refrigerātia & siccantia, in quibus & seminis copia & facultas retentrix infirma deligi debent tū in cibis, tum in medicamētis: vitari autem flatuosa quæ etiam calefaciāt. Flatus expertia cōmendantur, quæ simul non valde calefaciunt. At si tenue & acre semen esse cōtigerit, danda quidē ex prædictis medicamentis quæ refrigerāt siccantq;, maximè verò cibus obseruandus est. Nam hi contemperātia refrigerantiáque, & balnea tēperata requirunt, vt genitura sensim crassior & tēperata reddita, non amplius effluat. Rutam quoque cùm calida sit, genituram crassam reddere compertum est. Quare etiam ad continua veneris insomnia, & semen consumen-

dum proficit: & tota ipsius substantia, non solum temperamento, peculiariter ad hoc valet.

De priapismo. Caput X.

E*Adem etiam in priapismo laborantibus tentanda sunt: abstinendúmque à cibis calidioribus, qui materiam in spiritus resoluunt, & aperiunt arterias tendētes in pudendum, quod fistulosum existit; & spiritibus, qui ipsum distendere & inflare possunt, suscipiendis aptum. Quare non solùm calefacientibus, vel etiam viscosum humorem parientibus, aut multi seminis efficacibus ægrū abstinere conuenit: necnon omni spectaculo, turpi consuetudine & imaginatione, vt omnis motus qui naturam ad memoriam renouandā incitare potest, vndiquaq; circūcidatur. Multi igitur hoc cùm obseruassent, in totum affectu liberati sunt. Qui verò præter victū calidum humidumq; quo semen rursus gignebatur, etiam à turpibus desideriјs non cessarunt, hi quoque post mortem, rectā intensamq; habere particulam deprehensi sunt. Itaque ceratum rosaceum cū aqua frigida, & paulo aceti subactū his auxiliatur. Valde autem frigida, præsertim quæ astringunt, & torporē inducūt, cauere oportet, ne affectus difficilis ad discutiendū reddatur. Bibant verò, quæ genituram infirmare possint,*

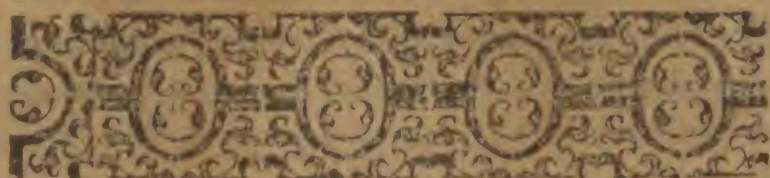
ſint, præſertim nymphea ſemen & radicem: nam naturali vi his aduerſari non ſolum tẽperamento quodã ſed etiam tota ipſius ſubſtantia obſeruatum eſt. Motu vtantur ægri, & frictione partium ſuperiorum: item alteribus, & ſphæra exerceantur quo materia in diuerſum retrahatur, & ſpiritus flatulentus digeratur.

ANNOTATIONES IN librum octauum Tralliani.

Tamen vniuerſa. fol 511. lin. 27
Confertim ſeu affatim facta mutatione panis.

Furnaceus fol. 519. lin. 8
Teſtuatius quod in calido teſto (ſic enim clibanum appellat Varro) coctus ſit. A clibano parum differt furnus vnde panis furnaceus.

Pæonia fol. 544. lin. 24
Betonica authore Apuleio, quod eius folia vt Dioſcorides ait ſint quernis ſimilia in ambitu ſerrata à verbo πρίειν ſerra diuidere vnde à quibuſdam ſerratula nominatur.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER DECIMVS.

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete.

DE COLICO AFFECTV. Caput. I.

Rauis quidam morbus, & dolorificus, colicus affectus existit: praeterea etiā difficulter internosci potest. Ac quod quidē vehemētes cruciatus inducit, merito id plenıori intestino, quod colū dicitur, accidit, quia densū sit, crassū, & neruosum, ac nihil quod in illud confluit facilè discuti possit quēadmodū in tenuioribus intestinis. Aegrè verò internoscitur rursus, eo q̄ alijs etiā particulis eiusmodi accidētia, cuiusmodi colo dolētibus, eueniāt. Ne igitur in curatione quispiā aberrando fallatur, necesse est nouisse nos, & prius discernere, colūne sit, quod afficitur, an alia quadam particula: & qui in

qui in eo affectus contingat: & quomodo singuli priuatim debeāt internosci. Neq; enim unus quidam affectus in eo cōstituitur, sed multi & diuersi. Nam huiusmodi morbus ex frigidis humoribus, & biliosis, vel pituita in substantia ipsius prouenienté, aut aliūde influete, item ob inflammationem, sicci stercoris retentionem, flatuū copiosiorum crassiorumq; peruicaciam, & ob alia infinita, nō modo primario affectu, sed etiam vicinarū ei particularum consensu generatur nempe vesica inflammationem experiuntis, renum, iecoris, lienis, septi transuersi, ventriculi, & ilium. Verùm alui & intestinorum retētiones cōsortij lege incidētes, colicos affectus nominare non conuenit, quorum vbi de ilio, quod nonnulli etiam cordapsum appellare consueuerunt, mentionem faciemus. Nunc enim instituí morbos, qui primario affectu in ipso solo constituuntur, persequi. Quoniā verò affectus qui colo & renibus dolētibus incidunt, magnam habent similitudinem, vt nonnūquam etiam eruditi medici in discernendis ipsis laborent: necessarium est de hoc primùm tractare, quomodo sanè inter se respondeant, qua autem re differant, vt discreto ac notato vtroque affectu, nullum in curando errorem committamus.

Quo

Quomodo colicos à nephriticis discernamus.

Primùm ſanè colicis dolores magis continui, & validiores quàm nephriticis incidunt: deinde etiam vomitus copioſiores, magis continui, & pituitoſi: item venter his multo magis quàm nephriticis aſtringitur, vt neque flatus omnino tranſire poßit. Non enim dolor circa ipſum colum modò in eo affectu excitatur, ſed etiam alias vicinas particulas comprehendit: interdum verò totum quoque ventrem, quod in nephriticis non accidit. Nam dolor in ipſis incitatus, non alios atque alios locos inuadere conſpicitur. Quapropter manifeſta etiam hinc differentia, quam cum nephriticis habent, eſto. Cæterùm vrinæ ſimul craßiores quidem in colicis, aquoſæ verò in nephriticis per initia videntur: proceſſu autem temporis arenoſæ, quod in colicis non accidit. Adhæc in colicis quidem ſimulatque ventrem excernere cōtigerit, protinus etiam dolor conquieſcit, quod in nephriticis non comitatur, ſed etiam poſt excretionem nihil minus remanere videtur. Atque hoc ſanè modò ipſi diſcernuntur, conuenitque vt animaduertentes ea, & accuratè internoſcentes, ita ad curationem perueniamus. Nam ſi in tantis affectibus temerè medicamenta adhibere

bere audeamus, maximorum malorum, interdum etiam mortis autores erimus. Cognosces autẽ hoc pacto, qui colo quoque diuersis rationibus incidunt.

De colico dolore ex frigido humore contracto.

Cùm igitur frigidus morbus existit, aut pituita intestino insidet, grauitatis circa ipsum sensus oboritur: ægri citra febrim degunt, & stercus ipsis cum excretum fuerit, bubulo simile videtur, non subsidens in matula: tanquam à spiritu gestatum: ac plerique ipsorum humorem excernunt pituitosum, & potius vitreum. Hæ sanè ipsorum sunt notæ. Cæterum causæ etiam prægressæ, adhuc firmiorem exhibebunt tibi internotionem. Nam magna ex parte præcedit ipsos continuus frigidorum ciborum, & potionum, balneorúmque intempestiuorum vsus: necnon ocium & repletio. Hæc sanè notatio eorum est, qui ob frigidam intemperiem colico laborant. Deinceps autem de victu ipsorum, totáque curatione pertractare oportet. Panis itaque his aptissimus est siligineus, qui ex iure radicis apij, vel anethi, vel cumini, vel anisi coquatur, recipiátque vini modicum, quod tenuis sit substãtiæ. Nam dulcia omnia

& astrin

& astringentia multa, aduersissima ipsis sunt, & nocentissima. Noui autem me panem ex condito quod plurimum piperis haberet, exhibere iussisse, ac maximum attulisse iuuamentum.

De oleribus.

Ex oleribus, esse ipsis conducit apium, & porrorum coctorum capita. Salutaris his est etiam caucalis, & palustris asparagus: item porra valde copiosa. Norunt autem hoc omnes, & ipsa edocti experientia, non paruam ex ipsis vtilitatē prouenire, atque ideo vulgus quamprimum dolorem aliquem in ventre percipit, ne interrogans quidem medicos, statim hæc offert: præsertim agricolæ loco maximi medicamenti hoc cibo vtuntur.

De auibus.

Ex auibus columba, perdix, & gallina cohortalis conuenit: breuiter, quæ non sunt excrementicia, nec pinguia, ea mediocriter esse conuenit. Habeat autem horum ius anisum, aut cuminum modicum, aut porrum, aut apium incoctum, aut piper.

De piscibus.

Pisces prosunt saxatiles, qui & ipsi semen aliquod flatibus digerendis idoneum adiectum habeant. Si vero etiam cum allijs libenter ægri assumant, permittendum ipsis est. Hoc enim modo alimentum ex eis proueni-

ueniens, à flatibus alienum, & minus noxium erit.

De carnibus.

Carnibus si fieri potest, donec in totum curati fuerint, abstineant: similiter etiam leguminibus. Ptisanam verò ipsos assumere alienum non est, vbi aliquod flatibus discutiendis efficax simul concoctum fuerit: ve radix apij, aut coma porri, aut pulegium, aut origanum, aut anisum, aut piper, aut amygdala. Vbi enim sic coquitur, vim refrigerandi amittit: discutiendi autem flatus, abstergendique, & extenuandi largius excrementa assumit.

De bellariis.

Inter bellaria conuenit his, amygdala assumere, præsertim succum ipsarum, adiecto paulo mellis & piperis. Sic enim crassa viscosáque recrementa magis adhuc extenuari poterunt.

De vino.

Vinum sit album, quod facilè in corpus distribuatur, astrictionis expers. detúrque potißimum, quibus flatuum copiam vehementem dolorem excitasse considerauimus. His enim, etiamsi ipsum meracius exhibeas, magis opitularis.

De vinis facticiis, quæ propomata dicuntur.

Ex fa

Ex facticiis vinis, quæ propomata appellant, præstantissimum est, cõditum, & apiatum, aut anisatum, aut ligusticatum, aut absinthatum, aut citratum. aut masticatum. Omnia enim hæc ob frigidos humores dolentibus mederi possunt.

De balneo.

Continua dulcis aquæ balnea nihil adeò doloribus ex frigiditate, aut crassis humoribus excitatis conferunt. Nam huiusmodi aquis illi mitigantur tantùm, non curantur. Didicimus autem dulcium aquarum facultatem, refrigeratoriam qualitatem, & humectantem potius obtinere. Quare etiã aer calidior præparari debet, & calentis aquæ solium. item affecti loci calidioribus vnguentis illiniri, aut anethino, aut gleucino, aut marciato, & super inspergi nitrum, aut sinapi: partésque affectas, & totum corpus sensim perfricari decet. Sin autem oblectentur ægri. permittendum etiam, vt marmoribus ignitis foueantur nam hoc faciendo. & iuuantur simul, & leniuntur dolores. Quod si in naturalibus quoque aquis lauare velint, magis adhuc curantur. & in totum consanescunt, præsertim si fuerint sulphuratæ, & bituminosæ: ac vt ex eiusmodi aquis bibant, ipsis concedendũ. Habent enim vim abstergendi & expurgandi si quid viscosum tum ventri

ventriculo, tum inteſtinis infixum deprehendatur: ac ſubindè reſtituunt totúmque morbum prorſus perſanant. Tãtum de victu dictum ſit: putóq; hæc ipſa omnibus prudentibus ſufficere. Si enim quippiam à nobis quoque ex prædictis omiſſum ſit, licebit facilè ad ſimilia medicamenta tranſire. Dicamus autem deinceps etiam, quæ auxilia longis experimentis affectum iuuare, lenire, & in totum curare poſſe nouerimus.

Fomenta.

Itaque fomẽta in frigidioribus longè ſunt accommodatiſſima, quæ ex ſale, milio, & ordeo parantur: in quibus autem non adeò opus eſt diſcutere, & ſiccare, his conueniunt etiam ſacculi ex furfuribus. Verùm in qua aqua furfures coqui debent, anethum prius ebulliet copioſius, chamæmelum, althea, pulegium, lauri & baccæ & folia, artemiſia, ſampſuchus, & ſi quid aliud his ſimile inuenitur. Adijciendũ igitur coctioni etiam chamæmelinum, aut anethinum, aut cyprinum oleum. Atque his ipſis loca dolentia inungi debent: ſalutare enim eſt. Cæterùm iuuat ipſos maximè etiam vnctio ex Pentamyrio aut Marciato. præterea magis ex eo quod vocatur piſſelæum: quo etiam ruſtici apud nos vtũtur, & valde iuuãtur. Oportet autem non ſolùm pubẽ & lumbos inungere,

sed etiam fomentum eo repletum ano demi-
tere: ac multos hac ratione ipsos celeriter sa-
nari nō solum viros, sed etiam mulieres, &
pueros nouimus. Alexādrini raphanino oleo
vtuntur, & multum adiuuantur. Scire au-
tem licet, nisi dolores fomentis adhibitis di-
scutiantur, non diutius calefacere oportere,
neque vehementioribus vti fomētis. Quippe
humores magis siccantur, viscosiq; fiunt fla-
tulentos spiritus & distentiones pariunt,
multoque vehemētiores adhuc dolores effi-
ciunt. Quod autem largius calefacta spisse-
scunt, sal, nitrum, alumē, aliaq; multa testan-
tur. Itaq; si dolores calefaciētibus nō soluun-
tur sed inualescūt tunc vehemētioribus qui-
dem fomentis abstinere. ijs autem quæ visco-
sa & crassa recrementa extenuant, repur-
gantq; vti cōuenit. Probantur in his, quæ ex
euphorbio conficiuntur: etenim nisi aliquid
ex his quæ celeriter penetrare queant, ad-
misceatur, periculum est, vt quippiam possit
quod datur efficere. Multa igitur sunt, quæ
id præstare queant: sed nullum adeò, vt cata-
potia, quæ à nobis ad hæc parari solent: ac in
Ilio me vsum noui, laudemq; reportasse. Ha-
bet autem scriptura ipsorū in hunc modum.
Aloes, euphorbij granorum cnidiorū carnis
scamoniæ singulæ unciæ. Ego autem sic vsus,
id quod volui, sum assecutus. Dentur scru-
puli

puli duo, aut plures: quidam adiecerūt etiam agaricum, atque ita exhibuerunt. Horum compositio in eum modum habet. Aloes, lachrymæ scammonij, singulæ semunciæ: agarici scrupuli quatuor: granorum cnidiorum carnis scrupuli tres, euphorbij scrupuli octo: absinthij succo excipiantur. His eorúmque similibus Vtendum est etiam in frigidioribus temperaturis, & in quibus multa pituita intestinis contenta, tum dolorem, tum alui retentionem efficit. At per initia purgandi ipsi non sunt, Verùm Vbi humores prius extenuatos dissolutósque senseris, & nullam amplius inflammationem intestina Vrgere. Ita enim illis Vsus, non erraueris, neque metues Vllum periculum futurum, materia iam concocta, & ad euacuationem idonea. Qui enim ausi sunt humores, dum crudi sunt, aut inflammatio colum exercet, purgare Vel efficacibus Vti: hi ignorant, se ægrotantibus autores fieri & periculorum, & mortis.

De insessibus.

Aquæ insessus optimum est horum remedium, etenim affecta mitigat, curátque: præsertim si aliquod semē aut herba flatibus discutiendis efficax, simul incocta fuerit, Vt apium, anisum, cuminum, althæa, lauri folia, ruta, sampsuchus, & artemisia. Ita enim si

aqua præparata fuerit, ad omnia vtilis erit, siue alueo insidentes ægri superfundi velint, siue in solia descendere possint.

De epithematis.

Post fomenta, superfusiones, & inunctiones, confert tandem his etiam epithematum vsus, ex quibus est diamelilotu dictum, diaspermaton, diasampsuchu, atque his magis polyarchium. Hoc autem in calidioribus temperamento vtendum est, non mero, sed diluto, cui cerati modicum & chamameli sit adiectum. Ita nanque intolerabilis ipsius acrimonia, blandior temperatiorque euadet, & in totum multo vtilius medicamentum reperietur.

De iniectionibus.

Iniectionibus quoque si dolor perseueret, vti necesse est: vbi mediocris quidẽ vrget, simplicioribus: sin validior, ijs quæ magis adhuc lenire, & humorem infixum extenuare possunt. Simplicius igitur est oleum ipsum per se calefactum: vbi autem semen aliquod ad flatus efficax, & adipem anserinum receperit, blandius existet. Parabitur autem ipsum hoc pacto. In oleo tenui semina quædam flatibus discutiendis apta, vt anisum, apium, cuminum, aut fœniculum, & his similia coquito, deinde vbi oleum per linteolum colaueris

lauerꝭ, adipem anſerinum ſalis expertem in eo liquato. Huius autem inopia, etiam gallinaceo et mixto, iniectione ſic vti alienũ non eſt. Agitetur oleum rutæ ramuſculis, nõ modò ſemel, ſed etiam iterum, & tertio. Quòd ſi dolor remanet, validius quoque medicamentum adhibere oportet, ex quorum numero eſt etiam, quod ſuccis herbarum conficitur: habet autem in hunc modum. Fœnugræci, ſertulæ campanæ, anethi, altheæ, ſeminis lini, ordei torrefacti, chamæmeli ſicci, pulegij ſingulæ libræ. Herbis in ollam recentem, aut in cacabũ coniectis aquæ ſextarios duodecim miſceto: ac vbi diebus quindecim macerari ſiueris, ſic ipſa coqui curato, deinde ſuccis percolatis, herbiſque proiectis ſumito ſucci lib. duas: adipis anſerinæ, medullæ ceruinæ, ſtyracis, mandragoræ ſucci, butyri, terebinthinæ, ſingulorum vncias ſex: thuris maſculi, alterci ſeminis, aloes, cyclamini ſucci, ſingulas vncias. Parato quemadmodum decet, & ſeruato: vbi vſus poſtulat, medicamenti cochlearia duo, aut tria, oleo anethino mixta iniicito. Siue enim inflammatio quæpiam fuerit, ſiue humor qualiſcunque, hunc adimit, & ſubducit doloreſque excindit.

Alia, vehementer generoſa.

Aloes, caſtorei, ſingulorũ vncia: cyclamini

succi recentis semuncia: opij tantundem. Parato, vt dictum est. Cùm autem vsus postulat, cum oleo anethino etiam adipis anserini paululum inijcito. Validum est medicamentum, ne contemnas propter simplicium vilitatem.

Alia, ad vitreos frigidósque humores efficacissima.

Terebinthinæ, medicamenti diachylu, butyri, castorei, latioris cumini, singulorum vnciæ sex: basilici vnciæ duæ: baccæ lauri quinquaginta: allij spicæ tritæ & læuigatæ totidem: rutæ manipulus: olei cyprini libræ quinque. Simplicia quidem hæc sunt: conficiantur autem in istum modum. Cyprinum oleum, & Sabinum in cacabum mittito, & admixto eis vini sextario, castoreum, latius cuminum, baccas lauri, allium, & rutam vsque ad dies tres in eo macerato, & post hæc lento igne coquito, donec vinum absumptum fuerit. Vbi autem ab igne substuleris, oleum percolato: deinde accepta, terebinthinam basilicum, butyrum, & medicametum diachylu sensim calefacito, quousque misceantur: deinde vase reponito, ac vtitor, cochlearia duo, aut tria, cum modico adipis excoco capiens. Mirabile est auxiliũ: vt quod dolores vehementes admodum etiam mitiget, præterquam quod nihil habet torpori inducend

cendo accommodatum.

Aliud præstantius enema, crassos viscosósque humores purgans. Recipit.

Aristolochiam rotundam contusam salem torrefactum & lauigatum. meu herbā, ipsam quoque contusam. oleum fœnugræci, oleum rutaceum oleum anethinum Ad herbarum autem cochleare vnum, etiam salis tantundem in oleum conijcies. Hoc admodum pituitam soluit, & non modò colicos, sed etiam ischiadicos strenuè iuuat.

Alia iniectio, ileis quoque efficax.

Nitri alexandrini instar semunciæ, vel etiam ampliori oleum & aquam calidam admisceto. Omnia permixta heminæ mensura inijcito, ac miraberis quomodo excernat quodcunque inuenerit stercus durum, siue viscosum crassiimque humorem pituitosum intus contentum. Ego etiam in iliosis ea vsus sum, ac successit, vt omnes simplicitatem & efficaciam medicamenti admirarentur.

Alia admodum benefaciens.

Styracis, castorei, myrrhæ, opij, singulæ vnciæ. Omnibus mixtis, cum vsus postulat

fabæ Aegyptiæ magnitudinem capito, & cum oleo rutaceo, adipéque modica iniicito. Hæc etiam somnium conciliat, & vehementes dolores siquid aliud, mitigare potest: pluribus ipsam experimentis probaui.

Quæ per os dentur, etiam iis qui ex frigido & pituitoso humore dolent.

Quoniam autem multi per anum curari non sustinent, partim metu, partim etiam præ multo dolore erubescentes: necesse est his potui exhibere quæ ad colicos dolores facere creduntur. Multa igitur ab omnibus veteribus prodita sunt: quorum autem nos quoque experientiam habuimus, optimè valentium, horum omnium scripturas vobis exponam, à simplicioribus & quæ ad mediocres dolores facere inscribuntur, auspicatus.

Simplex medicamentum vsu compertum.

Marrubij herbæ decoctũ potui cum mulso dato: aut baccas lauri læuigatas nouem, aut quatuordecim, & cortice bene detracto, ex vini cyathis tribus propinato vsu approbatum est.

Aliud, quod etiam nephriticis confert.

Ex rhamni foliis succum extrahito, ac in vnam succi mensuram grana piperis septem, aut nouem indito: mellis cochlearia duo. Tepida ægro in balnei solio potioni dato, ac miraberis,

miraberis, quomodo post exiguum tempus æger dolore liberetur. Hoc etiam ad nephriticos valet, qui laborant obstructione, aut calculo, aut craßiore humore. Polij decoctum ex vino bibendum dato: similiter etiam hyssopi, & dictamni, item petroselini & anisi conducit.

Aliud valde generoſum.

Origani scrupulum dato ex vna mistura ascalonitis, aut alterius vini tenuis. Comprobatum est auxilium, multos magnis doloribus liberasse.

Aliud, & ipſum valde bonum.

Castorei partes duæ: origani pars vna. Datur febri carentibus ex mulso: febricitantibus autem, ex mulsa.

Aliud ad idem.

Feniculi seminis, anisi, spicæ nardi, singulæ vnciæ: apij seminis, ameos, casiæ, singulæ semuncia. Hoc & nephriticis, & colicis, & hydropicis salutariter datur.

Aliud præſtantiſſimum, etiam ad aliud efficax.

Cardamomi interioris seminis vncia: amomi duæ vnciæ: spicæ nardi, fœniculi corticis, aut foliorum papaueris albi, costi albi, ana

nardi gallici piperis albi, cumini Aethiopici, mentæ siccæ, seminis, asari singulæ vnciæ myrrhæ troglodytidis drachm. 4. scammonij totidē: mellis despumati quod satis est. Mixta excipito datóque nucis auellanæ magnitudinem arquatis deuorandam: colicis autem cū hydromelitis frigidi cochlearijs duobus. Scire licet, medicamenti pondus non solum nucis auellanæ, sed etiam iuglandis instar dandum esse præsertim iliosis & qui seipsos propter immoderatos dolores huc & illuc proiiciunt. Vt autem semel dicam, in quibus vires robustæ sunt, & dolor vehemens vrget, nihil reueritus, cum fiducia etiam maius quàm nucis auellanæ pondus dato. Nihil enim habet quod ad torporem inducat, vt philonium, & alia quædā antidota: sed quia noxium humorem purgat & subducit, doloris mitigationem conciliat. Item theriacæ antidotum ad dolores ex pituita & vitreo humore nascentes, magnificé facit. Datur auellanæ modo ex mulsa. Ego subinde cum his illā obtulissem successum consecutus sum. Sin autem quis eam etiam per interualla semel mense bibat, sanus ex toto euadit, & in posterum malo non tentatur. At philonium antidotū dolores sanè ex frigida causa contractos mitigat, non medetur: biliosa autem, & cacochymia, quæ humorum prauita-

ta-

tas est affectos non solum lenit, sed etiam maximè iuuat, si modicè exhibeatur, & pro virium ratione. Præterea Marcellium antidotum præterquam quòd magnam torporis inducēdi vim obtinet dolores sedat. scriptura ipsius ita habet. Croci drachmas octo: sulphuris viui drachmas duas: opij drachmā semis. cinamomi drach. piperis albi drach. viginti: mellis attici quod satis est, dato nucis auellanæ magnitudinem ex aqua calida. Hæc de enematis & antidotis interpretatos, cum multa eorum opio atque aliis torporem inducentibus constent necesse est etiā de his tractare, quando, & quomodo, & in quibus ipsis vti oporteat.

De anodynis enematis, pastillis & antidotis.

Torporem facientia medicamenta quæ & ex opio & alterco componuntur, non temerè admouere properandum est: verùm, siquidem humores qui dolorem pariunt, tenues & acres fuerint cum fiducia adhibere oportet nullā inde noxā fore suspicantes: sin autem crassi sint, & viscosi, torporem inferentium vsus vitari debet. Etsi enim doloris ea leuationem adferre videantur, tamen efficiunt, vt dolor postea diutius permaneat

putóque

putóque bona ratione ipſa non conferre. Nā cùm meatus ex medicamentorum quæ torporem faciunt frigiditate cōdenſentur, conſtringantúrque, & recrementa ſpiſſeſcant, neceſſe eſt etiam totum affectū magis adaugeri, & ad diſcutiendum difficilem reddi. Multi igitur cum in eiuſmodi affectibus ea iterum atque tertiò dediſſent, effecerunt vt partes læſæ emorerentur, reſoluerentúrque: interdum verò etiam mortem omnino induxerunt. Propter hæc omnia, vt dixi medicamenta torporem facientia temerè colicis ex frigida intemperie infeſtatis offerre properandum non eſt, niſi magnus quidam dolor & vehemens, qui ſyncopes periculum minetur id nos facere compellat. Si igitur vires tibi robuſtæ appareant, & dolor grandis admodum vrgeſque, tunc ſolùm exhibere, idque ſemel oportet. Nam calidiore temperatura præditis, & ob tenuem acrémque humorem dolentibus, torporem excitantia medicamenta, præterquam quòd nihil nocent, adhuc etiam magis opitulantur, dum tenuem, acrem & bilioſum humorem craſſum reddunt, ad concoctionem perducunt, ad bonámque temperiem conuertunt.

De vomitu.

Vomitus ob frigidum humorem dolētibus vtiliſsimus eſt præſertim qui à raphani radicibus

dicibus, item cibis, salsis, dulcibus, & copiosioribus petitur. Simul enim cum vomitu etiam si quid viscosum est, crassum & pituitosum, educitur, nec sinit copiosum collectum rursus intestinis influere, qui aliorum iterum dolorū autor fiat. Oportet autem non solum in ipso morbo vomitum ciere: sed etiam quando conquiescit, id faciundum est.

De sinapismo, & dropace.

Similiter & cutis vellicatus, cruentationésque sinapi excitatos, & dropacismos conuenire arbitror, præsertim in tali morbo iā inueterato. Nam cùm affectas partes calefaciāt, si quis per interualla ipsis vsus fuerit, recrementa in extimam cutem eliciunt. Sin autem pustulas exiguas, & bullas aqua plenas quas psydracia Græci appellant fieri contingat, terreri non debes. At diuturnos affectus, & perseuerantes, iis potius solui medicamentis accidit, quæ violentiora esse videntur. Hæc autem non in accessionibus, sed interuallis, magis præseruationis gratia adhibere conueniebat, ne permittant adhuc ægrum ad affectus admonitionem reuerti.

De motu.

Motus quoque, & omnis exercitatio insigniter iis conferunt, qui diutius tali morbo laborarunt, & frequentius eo corripiuntur,

tur siue pedibus, siue per equum, siue etiam nauigio mouere corpus velint. ite palaestra, & totius corporis perfricatio locique mutatio & longa peregrinatio. Hæc enim omnia extenuant discutiúntque, & totum corpus excrementis liberum reddunt, vniuersum habitum corroborantia vt in posterum affectæ partes frigidũ humorem colligere nequeant, imò neque aliunde influentem promptè in se recipiant.

De colico dolore ex flatibus contracto.

His igitur qui ob copiam flatuum cruciantur congruunt fomenta, quæ ex milio, & furfuribus modicè adhibentur: quæ oleis tenuibus & calidioribus adiecto aliquo flatibus discutiendis medicamento, vel semine constant. Nam horum aliquo per aluum indito statim flatuum copia erumpit, & dolor inde conquiescit. Maximè verò iuuat ipsos etiam cucurbitula bene grandis circa vmbilicum admota, vt nonnulli curationis celeritatem admirati, cogitarint magia quadam & non ratione artis leuationem doloris ipsis obtingere. Constat autem etiam in hoc victum calidiorem magis adhuc proponendum esse.

De colicis, qui ex stercoris duri obstructione dolent.

Eos verò, qui ob stercoris duri obstructionem

nem colico dolore vexantur multò hydrelæo potißimum, & mul a curare, atque eadem propinare ipsis conandum est. Ita namque stercus, quod exiccatum iam induratúmque fuerit, ex continuo iniectionũ vsu humidum euadens, ad infernas partes delabi, & excerni potest. Ac omnem victum humidum his conuenire notum est maximè eum qui vētrem subducere creditur. Itaque alypias herba oleribus incocta similiter parthenium mirabiliter aluum subducere videntur: item veteris galli ius. Oportet autem ventre ipsius explicato, saléque & anethi coma repleto coniectum in aquam copiosam tandiu decoquere, donec admodum dissoluatur, & intabescat. Si verò cum eo quoque polypodij vnciam coxeris, ius magis adhuc aluo ducenda erit: si vinũ etiam aut mulsum adieceris multo ipsum suauius, & ad alui deiectionẽ efficacius reddes. Quoniã verò nonnulli vsi sunt etiam folle fabrili & catapotiis ex plumbo factis (nihil enim assumptis antidotis & confectionibus magnũ quid præstare potuerunt) necesse est de hoc quoque nonihil dicere. Nã si citra inflãmationẽ præcedentẽ frigidus colicus, ileosúsque affectus sit, tunc curatione per vtrem vtendum est. Sin autem inflammatione progressa astrictio alui oborta sit, hæc curandi ratio

præterquam quòd nihil iuuet, maximè etiã nocebit. Accommodetur autem vsus ipsius in hunc modum. Canalem medicum folij fabrili adaptato: & cùm hoc feceris, ipsum aperito, quousque totum flatu repletũ conspexeris, atque tunc demum ceu in clystere ventum intro immites, & vtrem cōprimes. Deinde ex momento nitri & hydrelæo clysterem iniicies, nam omnia quæ in ventre & intestinis continentur, vnà cum clystere euacuabuntur, vt admireris siue stercus siue humor siue spiritus flatulentus fuerit id quod inclusum erat. Pari modo etiam catapotiis ex plumbo vti licet: sed cùm nulla inflammatio infestat, præcipuè inter initia. Nam progreßis iam diebus aliquod, & laxa quadam mollicie, cōcoctionéque apparente, meo iudicio etiam catapotia ex plumbo, & quæ euphorbio constat, tunc dari poterunt & obstructionem pulchrè discutere.

De colico affectu ex calidis & biliosis humoribus nascente.

Cùm hactenus de colico dolore ob flatuũ copiam contracto, item de eo qui ex frigidis & craßis humoribus prouenit, tractauerimus, iam tandem etiam de iis, qui ob biliosos & acres humores hoc morbo corripiuntur agemus, exorsi hic quoque ab ipsorum internotione.

Notæ

Notæ colici doloris ob calidos biliosósque humores excitati.

Nosces rursus colicos cruciatus ex calidis, biliosis & acribus humoribus cõcitari, quòd interna morderi, exuri, & lancinari videatur: item quòd lingua arida sit, & sitis vigiliæq; vrgeat, & singulis diebus magna ex parte accessio inuadat: vrina si acris & quæ per aluum excernuntur, biliosa, copiosáque. Adhæc quòd cibis calidioribus, potionibus, & medicamẽtis ægri magis irritẽtur & plures ipsorum nõ sine febri agant. Tales igitur notæ colici affectus, ob biliosos & calidos humores prouenientis habentur. Curare autẽ contrarijs nimirum conuenit, quæ refrigerare & humectare poßint.

Curatio colici affectus, ex calidis biliosísque humoribus orti.

Cremor ergo ptisanæ, si per se offeratur, nullam habens mixturam, aut porri, aut copiosioris salis his est vtilissimus. Nam absq; sale calorem refrigerare, & biliosum abstergere, si quid aliud potest, præsertim copiosior & sæpe exhibitus: adhæc ouorum recens positorum lutea assumpta.

De oleribus.

Olera his commodißima sint si & cocta,

& non cocta exhibeantur: his adhuc magis lactucæ grandes, & auctæ si probè refrigeratæ exhibeantur. Dari autē debent hæc ijs potissimum, quos vigiliæ vrgent, & calidiore temperamento præditis, & ætate vigentibus. Porrò omne pomum, quod refrigerare & humectare potest his datur vtiliter: nec vlla suspicio est, ægros hinc offensum iri. Cucurbitā verò solū metuere oportet, eo quòd ipsa naturali quadā vi colo aduersetur, vt omnes testatur. Ego itaque noui non solum iuniores sed etiā senes paucis diebus huiusmodi victu curatos fuisse. Adhæc frigida aqua vsus sum, in quibus vires robustas, & principales particulas illæsas deprehēdi: ac scio leuasse me omnino dolorē, & totū morbū ne amplius reuerteretur, prohibuisse: idq; cū æger antea crebris accessionibus corriperetur. Illi verò potissimū immunes ab accessione postea mãserūt qui prætérquā q vino abstinerent, etiā ab acribus omnibus in posterum se cōtinebāt perseuerabantq; aquæ potionis & victus refrigerantis vsu. At in quibus, aut principalis particulæ inflammationem suspicatus, aut vires infirmas esse, aquā frigidam dare metui. In his etiam rosaceum copiosum, ac refrigeratum, per inferiora me iniecisse noui, ac plurimum profuisse. Adieci etiam subinde adipem anserinū, ac

præsidium

præsidiū attulisse sensi. Porrò ob bilis acrimoniam & immoderatam rosionem, necnō ramentosa, quæ per aluum excernūtur, probè facit etiam cremor ptisanæ vnà cum chamamelo iniectus, & lutea ouorum simul cū rosaceo his per aluum indita.

De piscibus.

Ex piscibus sumi debent duriore carne præditi, vt ceris, orphus glaucus, scorpius, caris, coxyx, sepia & lolligo.

De testaceis.

Ex testaceis pectines, ostrea, cochleæ marinæ. Vtilis ipsis etiam erinacius existit, vt qui præterquam quòd contemperet, refrigeretque præterea etiam stomacho gratus est, alvúmque & vrinam mouet, quibus nihil est præstantius.

De carnibus.

Ex carnibus potissimū dare conuenit quæ difficulter conficiuntur, vt pedes bubulos, & ventriculum: item suum vuluam & vngulas probè coctas, refrigeratásque.

De fructibus pomaceis.

Inter fructus, melopepones omnibus aliis pomis præferendi sunt. Ne autem os ventriculi subuertatur, miscere ipsis aceti paulū oportet, cum assumentur. Adhæc aliud quoduis pomum à flatibus alienum, & dulce, modicè voluptatis gratia sumere alienū non est. Ex

placentis, aut bellarijs nihil prorsus offerri ijs debet, qui à bile roduntur, & colico dolore cruciantur.

De balneis.

Balnea dulcis aquæ his adhibeãtur, præsertim ætate vigentibus, & calidiore tẽperamento præditis. Sit autem aer tẽperatus, & calida aqua soliũ. Cæterùm partes quidem affectæ vngantur chamæmelino, totum verò corpus hydrelæo. Cauendum autem, ne oblinãtur nitro, aut sampsucho, vel omnino acri quodam, vel calido: item ne affecta perfricentur, fomentisq; ue obducantur, & salsæ aquæ, aut nitrosæ, & in summa naturalium aquarum vsus vitari debet. Reuersi à balneo, non statim vinum ægri bibant, sumant autem cremorem ptisanæ, aut aquam tepidam: in medio verò cibi si velint, recentatã dictam bibere ipsis permittẽdum, ipsámque aquam frigidam, ac potu eius iuuantur. At vino si in totũ abstinere possent, vtile esset, sin autem nolint, eo quòd ex toto vini abstinentiam ferre nequeãt, concedendum ipsis tenue & aquosum.

De motu.

Exercitijs autem gestationibus, omníque motu per interualla morbi, neque multis, neque validis vtantur. Neq; enim ferunt, sed statim intẽperati & acriores reddũtur, vel largius.

largius exercitijs vsi fuerint. Abstineant autem ab ira omnique cura, quatenus licet, & omnis generis laßitudinibus. Ita namque tẽperantur, ac in omni hilaritate degẽtes, molestum & excruciantem coli dolorem euadere poterunt.

De purgatione.

Quòd si purgetione interdũ vti in ijs, qui ob biliosum acrémque humorẽ colico dolore afficiũtur, opporteat, obseruãdum est, ne vllis adhuc medicamentũ, quod acre quid obtinet, offeratur, vt euphorbium, aut cnidiũ granum aut lathridas, aut veratrum. Hæc enim omnia præterquã quòd nihil hos iuuant, præterea etiam tormina & rosionem pariunt & aliã bilem excitant. Vtile igitur his est antidotum quod picra dicitur. Si nãque bilis, quæ dolorem rosionemq́ inducit, intestinorum ipsorum tunicis affixa sibi videatur, ipsa per se picra eis dari debet: sin autẽ non solũ in tunicas absorpta est, sed etiã in spacio cõtinetur, ac aliunde frequẽter influit, tunc antidotũ non per se exhibere, sed adiectis ei scãmonij lachrymæ scrupulis duobus, aut paulo ampliori aut minore modo, ipsos purgabis: necnon theodoreto admixta ei scãmonij lachryma. Quòd si æstas fuerit, etiã rhodomeliti, aut rhodomelo ipsã adijciẽtes, aut hydrorosato sic purgare ipsos cõ-

uenit. Valde enim iuuãtur, non solum quòd infestante dolore leuentur, sed etiã quòd tã tum prorsus affectum euaserint.

De colicis doloribus ob inflammationem intestinorum contractis.

At si colicum affectum ob inflammationẽ intestini fieri contingat, nequaquam purgationem in his, præsertim inter initia, & cũ illa nondum concoctionẽ peruenerit, exhibere audebis. Qui enim medicamenta ventri ducendo apta præbere nẽ dubitarunt, ægrotãtibus periculorum autores, & mortis extiterunt. Accidit namque, vt datum medicamentum humores ex illæsis ac sanis articulis trahat, & trãsmittat affectis. Cùm autem hæ, id quod illatũ est, nequeant propellere, necesse est dolorẽ, vigilias & tormina augeri: quibus omnibus increscentibus, in ileosum morbũ incidere. Neque enim aliud est ileos quàm colici affectus intentio ac incrementum. Quapropter purgatio inflamatione tentatis danda non est: venæ autem sectio adhibenda est & paulatim ex toto corpore vacuatio tẽtanda, eo ꝙ vniuersa inanitio tantũ præsidij non adferat quantũ, quæ paulatim fit. Porrò si propter inflamationis magnitudinem etiam vrinas supprimi contingat, venã & in talo, & in superiore pedis

dũ parte secare non est alienum, sæpe enim cum hoc non fecissemus, & alui & vrinæ excretio secuta est. Alimento in his vtendum est, cremore ptisanæ aut auena mediocriter. item iniectione per aluum ex cremore ptisanæ, chamamelo succo lini seminis & hydrelæo præsertim si etiam febris vehemens vrgeat. Rarum namque est colo inflammationem sustinente febrim nõ oboriri. Quæ extrinsecus imponentur, temperata sint nihil acre habentia: è quorũ numero est etiã chamæmelinum oleũ, & ex farina ordeacea, linique semine epithemata: necnon ceratũ similiter, quæ componũtur ex chamæmelino, cera, rosaceo, & luteis ouorũ. fiat autem põderũ æqualitas eiusmodi. Ceræ vnciæ quinque: chamæmeli vnciæ duæ semis. farinæ fabaceæ, rosacei, singulorum vnciæ duæ semis: lutea ouorum quinque, aut sex: succi lini seminis quod satis est. Qua & farina læuigẽtur, atque tunc ceratum refrigeratum iniiciatur, ac omnia subigantur, quousque inuicem cõmixta fuerint, ac in vnum coiisse videantur. Hoc & renibus & vesicæ inflammatæ pulchrè auxiliari potest.

De balneo.

Balneæ igitur continua priusquam totũ corpus recrementis vacuatum fuerit, adhibenda non sunt. Post sanguinis aute vacua-

tionem, etiam si dolor vrgeat, balneo vti ab surdum non est. Si verò vires refragentur, in alueum ægri descendent, corpus oleo chamamelino illinentes. Vino si inflãmatio adhuc feruet, & febres præpollent, abstineant: vbi cõcoctionis notæ apparuerint, etsi vires imbecillæ videantur, non alienũ est ipsis vinum tenue & aquosum propinare. Scio igitur, quòd si quis prædictis curandi methodis vtatur, nõ vllo alio extrinsecus remedio opus habebit. Verùm cũ plerique eorũ qui per circuitus colico dolore afficiũtur, præsertim diuites, neque libere omnino medicamentum, neque ventre clysterijs curari volunt, naturalibus autem quæ alligari solẽt, dolorẽ ipsorum abigere nos cogunt: conatus sum etiam de his vobis mentionem facere, quorum & ipse experientiã habui, & quæ à veris amicis iuuari posse cognoui. Ac præstantissimos veterum testatos illa inuenimus, vt neque ars experientiæ misericordiæ expers esse cẽseatur, neque medici ab honestate & consensu doloris alieni esse videãtur, tanquã ignorantes naturam, & à sensu doloris aliorum affici, & simul condolere.

Medicamenta naturalia quæ alligari solent aduersus dolores colicos.

Medicamentum alligatoriũ, certum, cuius

ius & nos periculū fecimus, ac omnes propemodum præstātissimi medicorum comprobarūt. Stercus lupi si fieri possit, qui ossa vorauerit, in canalē includito, ac dato in dextra brachio, aut femore, aut lūbis per accessionem gestandum: cauens, ne dolente parte, neque terrā, neque balneum æger attingat.

Aliud, etiam ipsum probatum.

Alauda comesta, idem optimè præstat. Thraces viuente adhuc alauda, cor eximentes, alligatorium faciunt, femori sinistro ipsum circumdantes.

Aliud naturale comprobatum.

Ex porci intestino cæco, id quod mammosum est, accipito, ac myrrha inuolutum ligatúmque in pelle lupina, aut canina dato gestandum, luna abeunte à sole, ac miraberis.

Aliud alligatorium.

Herculem erectum suffocantem leonem in lapidem medicum insculpito, ac inclusum in annulum aureum, gestandum dato.

Idem rursus.

Alauda combusta læuigatáque, & cochlearijs duobus, aut tribus ad dies tres, aut quatuor propinata, admodum colicis affectibus auxiliatur.

Aliud valde efficax.

Vmbilici infantis nuper nati præcisi paululum in argentum aut aurum includito, cū

medico sale: qui gestat hoc alligatorium medicamentum, dolore prorsus nõ corripietur.

Aliud.

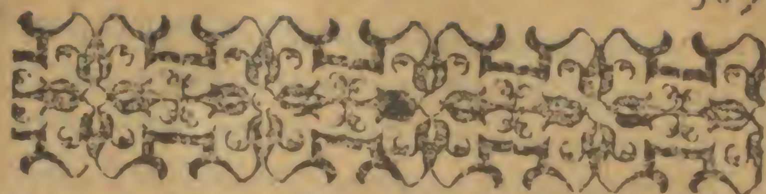
Iecur caprillum combustum læuigato datóque ex vino potui: multũ ipsis auxiliatur.

Annulus ad idem.

Annulum ferreum accipito, ac circulum ipsius octangulum efficito, atque ita in octãgulum inscribito, φεῦγε φεῦγε ἰοῦ χολή, ἡ κορύδαλος ἐζήτει. *hoc est. Fuge, heu bilis, alauda quærebat. Subiectam autem figuram in annuli caput scribito . Huius magnã habui experientiam, ac absurdum putaui tantum medicamentũ naturali vi colico aduersum, non vobis tradere: sed admoneo vos, ne quibuslibet huiusmodi ostendatis: virtutis autem studiosis, & qui eiusmodi possunt conseruare, communicate. quod etiã Hippocrates diuinissimus cũ nouisset, præcepit his verbis: Res quæ sacræ sunt, sacris hominibus ostenduntur, prophanis autẽ non fas est. Paretur autem præfiguratus annulus decimoseptimo, aut vigesimo primo die lunæ.*

Aliud naturale, ad colum efficax, vsu probatum.

Lupi stercus in tenuissimum puluerem tritum, incretúmque ex aqua calida cochleariĳ dimidio, laboranti dato.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER VNDECIMVS,

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete.

DE PODAGRA Caput I.

Podagra affectum ex multis, diuersisque causis originem trahere in primis sciendum est: Vnde meo iudicio propter generationis varietatem, neque internosci probè, neque absolutam curationem consequi potuit. Hac autem ex re morbus molestam tristémque de se opinionem acquisiuit nempe quod nequaquam arte medica vnquã curari posſit. At ego asseuero, si & differentiæ, & species ipsius, quot & quales existãt probè internoscantur facilẽ curatu medicis futurum. Dicamus igitur iã notas ipsius, deinde sic etiã curationes persequamur. Speret autẽ vnusquisque, quòd si animum diligenter scriptis à me

à me intendat, multos iuuabit, nõ modo morbi principia ſubeuntes, ſed etiam diu iam eo conflictatos. Multæ igitur cauſæ ſunt, quæ moleſtam podagram progignũt. Etenim ſanguis, qui in ſinus articulorum confluxerit calidus tum ipſos, tum compages ac ligamenta diſtendens vehementem dolorem excitare ſolet. Similiter etiã bilis, quæ frequenter inter neruos & ligamẽta influxerit, inflammando ſimul, & diſtendendo magnos cruciatus adferre conſueuit. Præterea pituita, dum in prædicta loca ſe inſinuauerit, validioris doloris cauſa efficitur, dum ſimul cum frigiditate ipſa & arctat, & diſtendit. Eadem ratione etiam humor melancholicus, non modò refrigerando & premendo, ſed etiam quòd grauitatis ſenſum efficiat, haud moderatas parit acceſſiones. Porrò fluxiones non ſolum ob materiæ influxum articulis oboriri ſolent, ſed etiam propter nudam qualitatem ſolam, calidam & frigidam: adhæc ſiccitas & humiditas fluxiones ſubinde concitat. Quare diligenter, vt diximus, obſeruandum eſt, quæ exquiſitè cauſa ſit morbi effectrix, ac remedium vnicuique conuenienſ accommodandum.

Si podagra à bilioſo humore naſcatur.

Incipiamus igitur de dolore verba facere,

re, qui ob biliosum humorem nascitur. Etenim magna ex parte, cùm eiusmodi humor superat, fluxiones in articulos decũbere consueuerunt. Nosces autem, an humor qui influit, biliosus sit, inde: quòd nullus manifestus tumor articulis oboriatur. Deinde quòd æger igneam potius caliditatẽ, quàm distensionem aut grauitatem quandam insidentem percipiat: præterea quòd particula dolens colore rubro spectetur, & refrigerantibus quidem oblectetur, iuuetúrque magis ab ipsis, quàm calefacientibus. Cæterùm etiam causæ, quæ præcesserunt, item ægri ætas, temperatura, anni tempus regio, atque aliáque didicimus, superãtem humorem indicabunt biliosum esse, & calidum. Si igitur humor, qui articulis influit, acris & biliosus esse ex indicijs, quæ commemorauimus, tibi appareat, liquet sanguinis vacuationem adhibendam non esse: sed medicamento potius bilem ducente vtendum, vbi prius acrimoniam humoris, aut rosionem humectaris, & contemperaueris. Non semel autem, verùm sæpe, si res postulet, æger purgandus est. ita namque articulos à recrementis & fluxionibus tutos seruare poteris, si materiam superantem nõ vniuersam, sed per vices subtrahere semper coneris.

De me

De medicamento biliosum humorem expurgante.

Sit autem medicamentum purgans simplicius, quod non adeo calidum quiddam habere debet: quale est etiam, quod ex succo rosarum paratur, quod odoratu gratum, & deuoratu suaue apparet, stomachum autem non subuertit, Nam huius quoque cura in omnibus fluidis affectibus haberi debet, vt ne ventriculi os ab ijs quæ assumuntur, offendatur. Ipsi namque infirmanti, omnes nerui consentiunt, & fluxionibus tentantur. Habet autem scriptura in hunc modum: Rosarum succi sextarij duo, mellis sextarij quatuor, scammonij torrefacti vnciæ quatuor, omnia simul incoquantur vsque ad mellis spissitudinem: & scammonia in puluerem redacta, eis adijciatur. summus medicamenti modus est, cochlearia quinque: minor, cochlearia duo: medius tria. At maior, aut minor medicamenti dandi modus, ex copia aut abundantia humoris definiatur.

Aliud ad idem.

Ad eos vero qui os ventriculi paulo frigidius habent, non est alienum etiam piper ei admiscere: habet autem scriptura huius in eum modum. Rosarum succi libra: scammoniæ vncia: agarici drachmæ quatuor: piperis

peris: scrupuli duo: mellis vncia sex. Lento igne incoquito, ac vbi in crassitiem coierint, tunc scammoniam, agaricum, & piper adijcito, atque ita vtitor. Dantur cochlearia quinque, aut sex pro virium ratione.

Aliud purgans, ex malis cotoneis.

Mala cotonea octo, scammonij adiecta vncia, extrinsecus fermento obducito, assatoque. Vbi probè ipsa assata fuerint, mellis quod satis est, adiicito, vt neque crassum, neque valde liquidum euadat: ac dato ex eo cochlearia duo aut tria prout vires ægrotantis postulant. Talia quidem sunt purgantia, iis qui potione ipsorum oblectantur, accommoda. At si potu assumere nolint, etiam catapotia ex liquore scammonij fieri debent: habent autem in hunc modum. Absinthij drachmæ tres: scammonij scrupulus. Admixto rosati modico, fingito catapotia, ac dato simplicem compositionem: interim vero duplicatam, pro ægri viribus & humoris copia. Hoc sanè modo eos quorum articuli biliosi humoris fluxione laborant purgare conuenit. Verùm non ipsi soli corpori prospiciendum est, sed etiã particulas affectas refrigerare ac mitigare conandũ, vt ne propter immodicum ardorem, aut magnũ articulorum dolorem particulæ magis fluxionibus tententur.

tur. Etenim caliditas partium affectarum materiam ad se allicere, & dolorem rursus excitare solet. Huius igitur gratia ambobus prospicere, refrigerare & lenire properandum est, vt particulæ temperatæ, & doloris expertes reddantur. Ad quod præstantissimum in his est rosaceum, si quotidie affectis partibus indicatur & sensim infricetur. Melius itaque feceris, si luteum oui admisceas, & veluti in vnctionem redacto affectas ita partes perfrices tum vesperi ante somnum, tum rursus manè. Idem verò hoc etiam ad præcauẽdum morbum tempore sanitatis valet, si quis somnum initurus, & manè progressurus, quotidie vtatur. At hoc non solum agendum est, sed etiam alijs omnibus refrigerantibus, & articulos corroborantibus vtendum, de quibus paulo pòst dicetur. In præsentia verò à victu exordiamur, docẽtes ipsum nihil calidum, aut quod bilem omnino creare poßit recipere debere. Sic igitur & toti corpori, & affectis particulis prouidere oportet. Cæterùm & victus obseruandus est, vt ipse & refrigerans, & humectans existat. Cauendum autem, quicquid calefaciens val de, biliosum quid procreare poßit.

Aliud, ad eos qui tardius purgantur

Rosarum succi vnciæ 3. scammonij, mellis, singulorum vncia: tithymalli lachrymæ

scrup

ſcrupuli 3. Datur cochlearium vnum, vel duo, ſecundum ægri vires. Hoc medicamentum ad multa valet, tertiana laborantes, arquatos, & lippitudine affectos atque ſine moleſtia noxáque ſumitur: necnon acre exiſtit. Cum fiducia ipſum dato, quomodocunque velis, præſertim febricitantibus cum ptiſanæ cremore.

De oleribus.

Inter olera aſſumantur intybus, lactuca, & malua. Sin autem eis oblectentur, etiam bletum, chryſolachanum, ſonchus, & quodcunque refrigerare & humectare poteſt. Braſsica verò, naſturtium, eruca, porrum, & allium, vt inimica vitari debent.

De auibus.

Ex auibus offerantur phaſiani, gallinæ cohortales non pingues, attagenæ, perdices, merulæ, turdi.

De piſcibus.

Piſcium ſaxatiles præſertim, & alij quibus ſubſtantia alba friabilis natura, & nihil pingue habet. Paluſtres autem vitentur. at omnia condimenta recrementis vacua ſint, neque olei, neque ex acribus ſeminibus multum recipiant.

De iſicio.

Isicium vero quod ex his paratur, utile quoque est, praesertim ex durioribus cõfectum ut orpho, ceride theuthide sepia pectinibus, testacea exhibere metuendum non est.

De carnibus.

Ouillarum carnium decoctum assumant, & maximè ventriculi boum. Similiter noui quosdam qui ita fluxione copiosissima & acri laborabãt, maximè carnibus bubulis adiutos. Dicebant enim non amplius se continuè, aut vehementer pedibus dolere, quemadmodum cum tenui victu uterentur: esse autem pedes bubulos, & ventres, magis quàm decoctum. Porro erat hic aetate florida calido temperamento.

De leguminibus.

Inter legumina exhibeatur tum ipsa faba virides, tum sicca leniter feruefacta: item faseolum Alexandrinum, praesertim maceratum & fenugraeci germina. Adhac halycam, & ptisanam assumere alienum non est. Reliqua vero legumina ipsos vitare satius est.

De fructibus pomaceis.

Fructum pomaceũ siccum aestiuum, admodum dulcem & maturũ, offerre consulo circa horam secundam, aut tertiam: praesertim persica, aut rhodacina, & quam duram & non astringentem, damascena, mala dulcia,

citria purgata, & excorticata probè. Pirum verò, malum punicum aliáque omnia rarò, aut nequaquam offerri debent.

De tragematis.

Ex bellariis castaneas potißimum sumere conducit: non autem nuces aut pineas, aut amygdala, imò nec placentas, aut liba. Omnia enim hæc iis sunt noxia, quorum articuli biliosi recrementi fluxionibus infestantur.

De motu.

Moueantur autem ægri mediocriter citra magnam laßitudinem, & ante cibum potius quàm post. Nam laßitudo his maximè aduersatur, vt quæ articulos largius excalefaciat, incendátque, vt ipsi aliam rursus materiem ex longinquioribus particulis ad se attrahant, arripiántque atque ideo causam fluxionibus suppeditent.

De balneis.

Balnea dulcis aquæ his códucunt: atque ea quæ vesperi adhibentur, magis quàm matutina. Nam post cibum sumptum, maximam vim ad calidorum intemperiem corrigendam obtinet, præsertim in gracilibus, siccioribus & acrioribus corporibus. Nam in eiusmodi, si quotidie balnea adhibeas, non eis nocebis, sed plurimum etiam adiuuabis. At priusquam æger in calidum balnei aerem ingressurus sit, confert ei, pedes prius

aqua frigida irrigare: Vbi verò mediam domum balnei ingressus fuerit, deinde modicè sudauerit, situlæ tepidæ ei super fundentur, atque ita totum corpus hydrelæo perungi oportet. Porrò balnei aerem temperatũ esse conuenit, similiter etiam lauacri solium. Post vnctionem ex transitu statim in calidæ solium æger ingredietur. Quòd si etiam frigidam aquam influere contingat pedes scaturigini submittat, priusquam in ipsum descendat. Egressus rursus è thermis, descédere omnino in frigidæ solium debet: & si æstas fuerit, & oblectetur, in ea natet, vestimentis autem indutis pedibus iterum aqua frigida iniiciatur. Reuersus à balneo in domum æger non statim bibat vinum, præsertim merum: sed ptisanæ cremorem, aut tepidam aquam prius assumat. In medio autem prandij, si æstas fuerit, aquam frigidam: sin autem hyems, temperatam bibat.

De vinis facticiis.

A vinis facticijs abstineant: sin autem oblectentur sumant aut rosatum aut absinthites, similiter refrigerantes, quemadmodum Romani facere consueuerunt, id quod vocatur recentatum. Ita sanè præseruari debent ij, qui biliosi humoris fluxionem in articulis experiuntur. At si quando rursus aliquem

aliquem fluxionibus corripi contigerit, eo quod negligentius ipse, vt verisimile est, victus rationē obseruarit, tali via ac modo vti debet, ac nullum calefaciens offerre, sed quæ magis refrigerantis sunt facultatis: ex quorum numero habētur psylliū, solanum, portulaca, altercum, semperuiuum, lactuca, & palustris lenticula. Sed hæc sanè omnia per se læuigata, & præsertim viridia, dolores qui in accessionibus oriuntur, abundè lenire possunt: adhuc etiam magis, si paucis farinis ordeaceis, vel vnum ex prædictis, vel duo admisceas. At ne siccescant, vtile est etiam rosaceum cataplasmati adijcere: ac frigida omnia his adferantur, mutentúrque crebrius, vt frigiditas permaneat. Scire autem licet, semen psyllij si aqua maceretur, & diligenter subigatur, viscosúmque fiat, & ordeaceis farinis permisceatur mirabiliter dolores mitigare feruorem & ardorem doloris extinguere, & affecta loca ad temperiem bonam reducere. Si igitur herbarum copiam habes, commodum est his vti: sin autem tempus non permittat, harum loco cerato rosaceo mitigare, quod pulchrè aduersus calidas intemperies resistere potest, præsertim si frequentius immutetur, verùm ceram refrigerare semel atque iterū oportet, priorem aquam mutando. Validius ipsum

reddes si vuæ acerbæ succum, aut portulacæ, aut albumina ouorum, & ptisanæ cremorem admiscueris. Porrò ad intemperies non admodum ardentes optimè facit etiam ceratum ex lomento factum: habet autem hoc pacto. Ceræ vncias quinque chamæmelini, rosacei singulorum vncias duas, & semissem lomenti semunciam: ouorum octo lutea. Hæc primùm læuigato, deinde facto cerato in pila misceto: exceptis vtitor frequentius. At si magnus quidam dolor vrgeat, etiam medicamenta quæ ex croco succo coriandri, glaucio & exiguo opio parantur, adhibere conuenit: verùm soluere ea ex posca oportet. Cæterùm sciendum est epithematum & vnctionum quæ torporem inducunt, liberaliorem vsum cauendum esse, vt quæ magis offendant quàm iuuent. At si ob vehementem dolorem æstúmque ipsis vti cogamur, animus diligenter adhibendus est, ne huiusmodi auxilia diu incumbere permittamus. Verùm siue vnctiones, siue pharmaca esse quæ adhibentur, acciderit, conandum est statim, simulátque feruor doloris finierit ipsa prorsus auferre. Vniuersa nánque hæc diutius inhærentia, torporem & mouendi difficultatem in articulis excitare solent. Si igitur, dum nos ipsis immoderatius vtimur, eiusmodi fieri contingat mouendi diffi-

difficultatem vel torporem, tunc commodum est uti etiam medicamento diachylu ex chamæmelino soluto vel dia altheas. Hæc enim omnia conquoquere solent, & morbos ex intempestiuo frigidorum usu orientes restituere. Medicamenti dia altheas scriptura est talis.

Medicamentum dia altheas.

Fœnugræci seminis lini, althea, singulorum uncias quatuor Hæc omnia triduo ex nouem aquæ sextariis in vase æneo macerabis deinde coques ut quàm crassissimus eorum succus fiat: percolabis eum, expriméssque fortiter & libras duas eius sumes: olei autem veteris totidem cacabo inicies, coquésque lento igne: donec succus consumatur, & solum oleum remaneat: iterum colabis indéque cacabo mũdo, & appones igni. Huic addes cera, colophonia singulas libras: galbani boni uncias quatuor Sublatum ab igne ceratum vase condito & utitor. Confert etiam quod à multis paratur: verùm hoc multum sum expertus, non solùm in podagricis, sed etiam visceribus induratis, & & aliis similibus multis. Vbi verò refrigerati articuli incaluerint, & proprio rursus agi motu incœperint, robur etiam particulis adiciendũ, ne subitò in posterũ fluxionibus

tententur. Erit autem hoc cõmodius, si palmulato cum aceto rosaceo liquato vtamur: inopia autem rosacei, id quod ex immaturis vuis fit oleum proficiet. Verùm prius conuenit ipsum mollius imponere, quod mitem habeat substãtiam: posteà verò cùm articuli mouentur, etiam dura glutinantium crassitiem sortita admouere, rationi cõsonum est. At si medicamẽta ferre æger nequeat (multi enim sunt, qui medicamentis impositis grauentur) non alienum in hisce vti etiam aliis quibusdam quæ affecta confirmare possint. Sunt igitur permulta, præsertim succus acaciæ cum posca illitus: item lycium vnà cum croco & glaucium: necnon succus perdiciadis simul cum posca illitus validam vim obtinet. Sunt autem & alia similem his facultatem consecuta: sed hæc quoque sufficiant, quæ pauca sanè prædictis esse videntur, sed validam vim repræsentant. Et si quis, ipsis etiam per sanitatẽ vti velit, confidat ipsas particulas, quæ prius iniuriis affici & cerebri fluxionibus tentari consueuerant sanas, & à fluxionibus liberas conseruatum iri.

Si podagra ex pituita prouenerit.

Hoc igitur modo curari debent, qui ex bilioso humore, calido & acri fluxiones experiuntur. At si id quod influit, pituitosum esse con-

ſe contingat, & fluxus frigidus in affectis particulis percipiatur, neque ipſæ rubræ neque feruidæ ſint, ſed magis extenſæ, calidis quidem iuuentur, frigidis autem moleſtentur, lædantúrque, præterea ſi etiã vita ipſorum quæ præceſsit, frigida fuerit, humorem magis pituitoſum eſſe, qui articulis influit, indicatur. Nam ocium magna ex parte præcedit potius quàm exercitia: itẽ creber plurium ciborum, & vitioſos ſuccos generantium vſus, vt iſiciorum, aſtacorum, aut buccinorum, aut pectinum aut polypodum, aut leguminum, aut plurium pomorum, & intempeſtiuarum lauationum. Si igitur hæc quoque præter alia indicia id quod influit, frigidum & pituitoſum eſſe tibi oſtenderint, cum fiducia tunc tandem ad curationem ipſius accedito.

De curatione.

Dicamus igitur iam, quomodo etiam frigidæ podagræ ſpecies curari debeat. Quòd igitur influxus qui ex frigido humore pedibus accidit, calefacientibus ſemper indigeat remediis, omnibus manifeſtum eſt. Quia verò id quod in partem defertur, non ſemper eſt ſimile copia, vel qualitate vel ſubſtãtia, ſed aliis quidem id quod influit, copioſum, aliis autem exiguum, & quibuſdam craſſum, quibuſdam tenue, & his in ſumma cu-

te, illis circa membranas interiores, necesse est nos quoque ita similiter ad qualitatem & quantitatem affectus præter naturam respicientes, tum copiam, tum qualitatem, tum vt simpliciter dicam, omnem curationis modum morbo indicato accommodare. Si igitur id quod offendit pituita esse tibi videatur, hanc ante omnia medicamentis in id efficacibus euacuare necesse est. Nō enim fieri potest, vt qui remediis parti inducendis vtitur aliquid ferat adiumenti nisi totum corpus primum recrementis liberum reddiderit. At si quod offendit, non modo pituitosum fuerit, sed etiam sanguineus simul humor abundans appareat, vtraque fieri debent, sed vena quidem sectio prius: deinde sic viribus recreatis ad medicamentum purgans veniendum est quod pituitam crassam, & non serosam attrahere possit: quemadmodum plerique faciunt, elathyridas, liquorem tithymalli & granum cnidiū ipsis exhibentes, qui dum tenues pituitas euacuant, autores magis læsionis quàm auxilij fiunt: qui humores crassiores adhuc magis siccos, & ad discutiendum contumaciores reddant. Itaque talia semper vitari debent: sin autem etiam dederit aliquis, admiscere ipsis quædam extenuantia oportebat. Sic enim talium mistura vacuationem,
qua

quæ ex ipsis prouenit, innoxiam ac tutam reddet. Certè oxymeli Iulianium tale est, ex iis quæ extenuant, compositum repurgánsque non modo si quid tenue sed etiam crassum articulis affixum & insinuatum existit. hæc porrò est ipsius compositio.

Oxymeli Iulianum.

Rutæ, origani, lathyridum, tedarum, alypiadis, scillæ, surculorum sambuci, pulegij, singulorum vnciæ tres: comæ thymi vnciæ 4. anethi, mandragoræ radicis, singulorum semuncia: iridis, folij, costi, spicæ nardi, asari, veratri albi, hyssopi, amomi, hyperici, cumini, singula vncia: agarici, polypodij, epithymi, anisi, singulorum vnciæ duæ: rheu pontici sescuncia. Lathyridas, costum, granū cnidium & spicam nardi cocto oxymeliti inspergito. Sint autem aceti sextarij decem, aut tredecim: mellis sextarij quinque. Herbas triduum in aceto macerari sinito, deinde sic excoctis, dum amplius dimidio consumptum fuerit, mel adiicito, inspergitoque deinde quæ inspergi debet, granū cnidium, lathyridas, costum, & spicam nardi, simul læuigata excipito ac pro viribus vtitor. Modus summus est vncia, minor scrupuli octo. Ita sane plerique parant. Ego vero tantum in oxymelite agaricum in tenuissimum puluerem redactum inspergens, suauius & mi-

& minus molestũ effeci. Frequenter autem ipsi scammoniam adiecimus, cùm validius purgare vellemus. At si nō libēter ægri oxymeli assumant, catapotia ipsis dato ex ouis. Sin autē eiusmodi, vt poßint & ipsa viscosa crassique succi recrementa ex articulis purgare. Multa igitur talia habētur: maiori autē in vsu sunt, quæ à nobis in hūc modum conficiuntur. Aloes hepaticæ, colocynthidis, veratri nigri corticis, singulæ vnciæ: euphorbij, nitri singulorũ semuncia: succo brasicæ, aut malorũ aut citrij excipiũtur. Vtitor pro viriũ ratione. Præstat autē non modò semel, sed etiam frequenter ipsa exhibere. Neque enim craßiora recremēta vniuersa, ac vna vice extrahi possunt, sed paulatim & per vices. Nam hoc pacto ex frequenti ipsorum vsu extenuatur si quid crassum, viscosumq; intus hæret & idoneum magis trahentibus ad euacuationem redditur. Cæterùm sciendum est, ipsa nō modò præseruationis gratia, per morbi interualla dari debere, sed etiam in ipsius circuitu. Nã acceßionē valde mitigant, dum materiam ex partibus affectis eiiciunt nec in posterũ fluxione tētari sinũt. Post purgationes antidota etiã nonnulla exhibere conuenit, quæ viscosa crassáque recrementa extenuare probata sunt. Iuuantur autē his omniũ maximè, qui natura pituitosi

tosi

tosi sunt, humidóque & frigido tẽperamento præditi: quemadmodum rursus offenduntur valde qui ardoribus æstuant, curis & vigiliis per totã vitam conficiuntur. Multa igitur sunt antidota, quæ validam vim habeant, ostendántque crebrò maximã in pituitoso & humido tẽperamento præditis efficaciã. Sed ego nullum præstantius eo, quod diacorallium dicitur, inueni. Nã præterquàm quòd nihil in potu habet insuaue, præterea etiã efficax, & absque periculo existit. Non enim immoderatè siccat, sed eo quòd in altũ penetrans, viscosos affixósque articulis humores extenuet, vtilitatem indicat. Habet autẽ antidoti descriptio in hunc modũ. Corallij scrupuli sex: myrrhæ troglodytidis vnciæ 4. garyophylli scrupuli duodecim: rheu põtici vncia: folij dolum non experti scrupuli duodecim: pæoniæ radicis vncia: aristolochiæ longæ vnciæ duæ: aristolochiæ rotundæ tantundẽ: spicæ nardi vnciæ quatuor. Hæc optima & sincera diligẽs, ne medicamentum iis quæ promittit frustretur, contũdito & tenui admodum cribro incernito, datoque ægro scrupulum manè ex tepida, & à cibo abstineat horis sex. initiũ autem antidotum hoc exhibendi ab ipsis Ianuarij calendis fiat, capiátque æger primùm quotidie per dies centum, & intermittet triginta: deinde iterum

bibet.

bibet per dies centum, & quindecim intermittet. Cùm ducentos sexaginta absoluerit, potiones autem ducentas assumpserit. dabis iterum alternis diebus, & in centum sexaginta diebus potiones octuaginta assumet. Et postea rursus in ducentis sexaginta diebus octuaginta potiones absoluet, singulas duobus diebus interpositis assumens, donec trecentæ sexaginta quinque potiones assumptæ fuerint. Caueat autem qui bibet, iram, Venerem, vini astringentis vel admodum dulcis potum, omniáque acria olera, piscium capita, cancros, astacos, sepias, smylas, betas, carnes leporinas, legumina omnia, præsertim fabam. Tale sanè est antidotum: & qui morbo in totum liberari velit, cum fiducia ipso vti debet. Quoniam verò, vt diximus, non omnibus similiter pituitosus humor superat, neque idem omnium temperamentum, constat omnes vno antidoto curari non posse, sed alios imbecillioribus, alios efficacioribus: necessario mihi visum est, & vtile, non modo vnius sed etiam diuersorum mentionem facere. Vt is qui ea ad superantem vitiosum humorem accommodare velit, ex eis quod ipsi appareat commodum ac salutare, deligat.

Antidotum Heraclidis philosophi, in multis valde probatum.

Spica nardi, folij, singulorum vnciæ duæ:

gen-

gentianæ creticæ, aristolochiæ longæ, aristolochiæ rotundæ, myrrhæ troglodytidis, singulorum drach quatuor: baccarum lauri excorticatarum drachmæ quatuor: rheu pontici drachmæ quatuor. Summus modus antidoti est drachma. licet autem plures dare, ut medicus qui exhibet considerauerit etiā ad omnia respiciens. Verùm hoc antidotum non simpliciter initio dandum est, sed tempore conuenienti. Optimum autem & primum antidoti exhibendi tempus esto incipiente vere, & sole arietem transeunte: sin autem aliquid hoc in tempore dare prohibeat, iterum circa extremam autumni partem dare incipito. Verùm satius est id tentare in frigidiore temperamento præditis, incipiente potius vere: in calidioribus autem, cùm autumnus iam desinet. At quotidiana dandi ratio matutina esto, si concoctio probè obita inueniatur: sin minus, differatur. In illo autem die capiet circa horam secundam aut tertiam cum ructum puriorem, & recrementis liberum percipit. A medicamento ad horam ferè quintam à cibo motúque abstineat: in quiete & hilaritate animi permanēs, ab omni ira seipsum conseruans, ut ne medicaminis distributioni sit impedimento. Etenim hoc semper curandum est, in his autē adhuc magis. Quemad-

modum

modum enim in multis successus magnum adiumentum conciliat, ita etiam frustratio maximam molestámque noxam inducit. Sit autem quotidianus exhibēdi modus drachma: & non intermittas antidotum usque ad mēses sex bibere. Quòd si verò dilatio quædam assumendi medicamēti orta fuerit, intermissum diem recompensare oportet. Ego autē assevero, in iis qui pituitoso & humido sunt temperamento, etiam ad annum usque in medicamento exhibendo perseverari utiliter. Quanto enim diutius in illo sumendo quis persistat, tanto magis superare morbū, ac euincere poterit. Caterùm post hac data antidota cōsulo omnino per interualla duorum aut triū mensiū corpus purgari, eo quòd vitiosus humor admonitionē morbi generationémque iterum excitat. At si æger continuam purgationem vitet saltem antidotum quod antea per interualla capiebat, sumat, præsertim vere, & autumno. Ita nāque faciens aliquis, à recrementis & fluxionibus liber in posterū euadet, nō amplius suffocationem aliquā, neque aliud periculum metuens. Sciendum autem illos maximè periclitari qui post quintum aut septimum annū huiusmodi antidota assumere voluerūt. Qui verò incipiente affectu usi sunt, deinde etiā purgationibus post ipsius discessum, nullum

lum periculum deprehenderunt.

Antidotum podagricum Agapeti, & ipsum præclarum, quo multi sanati sunt.

Spicæ nardi, iridis, myrrhæ troglodytidis, anagallidis, quæ cæruleum florẽ profert, pæoniæ radicis, singulorum Vnciæ duæ: casiæ, croci, meu folij, mastiches, asari, erythrodani, singulæ Vncia. damasonij, aristolochiæ longæ & rotundæ, singulorum Vnciæ quatuor: garyophylli semuncia: phu sescuncia: aloes hepaticæ Vnciæ tres. Datur drachma, æger ad annum Vsque sumat. Cùm tanta de remedijs Vniuersalibus dixerimus, transeamus deinceps ad auxilia, quæ partibus imponuntur: initium sumentes ab ijs, quæ doloribus ex frigida intemperie contractis conueniunt.

Cataplasmata quæ locis ex frigido humore dolentibus admouentur.

Cùm mediocris quidem dolor est, in his etiam braßica confert si concisa obducatur: item apiorum folia: similiter etiam coryzæ. Sin autem dolor Vehemens ortus fuerit, Vt ferri nõ poßit, in his, Vti cataplasmatis oportet præsertim mitigantibus: qualia sunt, quæ farina fœnugræci, seminis lini, lolij, & melle modico constat. Fœnugræci farinæ sint partes tres: lolij pars Vna. non dissuadeo, etiam

cicera ipsis simul admiscere. Cæterū coquito
ipsa ex Vino tenui, & calidiore, nardinoque
Vngueto & cyprino modice incocto præser-
tim hyeme. tunc enim, etsi calidius quippiā
ipsis adijcias, non offendes, sed etiam potius
iuuabis. Nam ad dolorem leuandum dicu-
tiendumq́z, efficacius erit id quod admoue-
tur. Misceantur igitur ipsis siquidē opus erit
etiā paulo adhuc calidius cataplasma effice-
re, tum folia lauri, tū uua mollissima. & co-
ryzam similiter aut apium, aut smyrnium,
& quæ alia eiusdē sunt facultatis. Verùm
cataplasmatis portio sit maior: multo autem
minor turis ex his decocti, quod cataplasma-
ti admisceatur. Si enim plus herbarū adie-
ctum fuerit, præsertim inter initia accessio-
num plurimùm nocere solet. Cōmodius igi-
tur est in declinationibus ijs quæ magis dis-
cutiunt, Vti: prius autē lenire expedit. At si
æger dolorem, cum cataplasmata imponūtur,
immoderatum esse, & intolerabilem dicat,
necesse est tūc Vti superfusionibus, quæ discu-
tiant simul, & repellant. ex quorū numero
Vnum etiam hoc est frequēter in multis cele-
bratū habet aute hoc pacto: Ex aceto acer-
rimo decoquito thymum, origanum, satu-
reiā & calaminthen; in mōtanis potius lo-
cis decerptam. Vbi igitur herbæ coctæ probè
fuerint, omnemque Vim ipsarum exuerint,
tunc

tũc aceto reliquo adhuc calido accepto particulas affectus superfundito. Non modo enim semel, sed etiam sæpe experientia probatum est ac mirũ quod incalidis quoque fluxionibus adhibitum profuerit, & defluxionẽ rursus alteram oriri prohibuerit. Vbi vero dolor post superfusionem moderatior euaserit, etiã ceratis, si res postulet, vti licet, non solum quæ summam cutem infestantia, sed etiam in alto fixa calefacere & discutere queant. Ac primum sane conducit ceratum, quod ex struthio paratur, & vim mitigatoriam, digerentémque obtinet, admouere: confectio eius ita habet.

Ceratum ex struthio.

Suffiminis ammoniaci lactis vaccæ nigræ, singulorum vncia 3 seminis lini vnciæ octo: oua quatuor. His in læuore tritis, ammoniacum ex lacte macerato, læuigatoque: deinde adijcito colophoniæ vncias tres: adipis struthij vncias duas semissem. Confectis vtitor.

Aliud vehementer bonum.

Epithema ꝙ ex euphorbio paratur, validũ est ad ampliores perfrictiones, & intolerabiles ex his dolores contractos: necnõ articulorum infarctus, obstructionẽque: habet autẽ eius compositio hoc pacto. Olei veteris sesqui libra: ceræ, nitri Alexandrini, terebinthinæ electæ, singulorũ libra, euphorbij vnc.

iridis illiricæ vnciæ duæ: fœnugreci farinæ sesquisextarius. Nobile est medicamentum, & in multis eiusmodi affectibus frequenter approbatum. Etenim summã cutem discutit, & vellicat, trahitque ex alto quæ impacta sunt, & discutit, dolorem excindit, & quod omnium optimum est, manus non inquinat, & sine molestia aufertur. Noui autem ipsum quoque euphorbium, vnà cum oleo & cera incoctum, etiam magnos dolores à frigido humore natos mitigasse. At mirari nõ debemus, quòd euphorbium, cùm sit adeò calidum & rodẽs commendemus, tanquàm dolores lenire poßit. Sunt enim nonnulli cruciatus, qui immutari nequeunt, nisi aliquod acrius ipsis admoueas. Itaque rationéque horũ quicquã miratur, neque vtentes damnat. Quemadmodũ nec, cum videt cõtraria quædam ex dulcibus aquis in vehemẽti defluxione adhiberi, sed considerat nimirũ, & discernit probè, methodumq; admiratur. Vt enim ex tenui, rodenti & acri humore dolẽtibus balnea iurè profuerunt (partim enim discusserunt partim etiam ad bonam tẽperiem redegerunt) ita rursus frigidorum humorum defluxiones expertis, qui articulorũ membranas dolere dicãt, & distendi, meritò vsus eorũ quæ cutem calefaciunt, rodunt, & vellicant profecit. Ego sanè noui quendã

solo

ſolo ſinapi in huiuſmodi, dum maximè vrgerent acceſsiones, vtentem, dolore liberatum. Admiſcebat ei frequēter ficus ſiccas, & acetum, eáque ſubigens emplaſtri figura medimentum ſic imponebat. Ac alium ſimiliter ſpectaui medicamēto diacantharidō vſum, ac maximas gratias agebat. Nā puſtula, quæ à medicamento fiebat rupta, multus humor excernebatur: atque hoc eueniente, plurimū iuuari ſe dicebat. Item diaſcordum quòd ex aliis cōficitur, aliis profuit, aliis obfuit: ipſáque ſola allia inducta, & præſertim quæ cruſtam faciunt, apud Barbaros iſchæ dicuntur. Ego verò non laudo huiuſmodi medicamenta, cum per ſe admouentur. Nocēt enim maximè etiā ſi lenire videantur, cùm nihil habeant quod emolliat, extrahátque refrigeratos humores, & admodū infixos. Nā id quod tenue eſt ſolum per ea exhalat: craſsiū autem & terreſtre relinquitur, vt quod manere, & articulis infigi ac adhæreſcere cōpellant. Præterea magis exiccant: & ſiccante ipſorum vi, atque calefactoria quæ ineſt ſinapi, & acribus omnibus, nimiū aſſant. Quòd aut hoc euenit, nulli non conſtat: nam omnes ſolis adeò acribus medicamētis, quæ nihil habent emolliēs, vſi, præſertim initio, & cū vrgeret copia articulos nacti ſunt ad motum difficiles: & poſt longum tempus eò

reuertētes vt potuerint incedere. Cōsultius igitur est his solis non vti: aut eum qui vtitur statim transire ad illa quæ diffundunt, emolliunt, incidunt, & in altū penetrāt, vt articuli rursus veterem motum per hæc iterum possint recipere. Si quis vnius auxilij facultatē habeat, quod ambo præstare queat bene habet: sin minus, licet etiā particulatim ipsis vti interim sanè laxantibus & discutientibus (ita namque materia tandem diffundi poterit) interim extenuantibus vellicantibúsque affectas partes, omnē in alto repositā articulis materiem subtrahere. Porrò ne quis cōposita medicamenta ex alijs colligere veteribus cogatur, necessariū esse duxi etiam horum compositiones apponere. Nā medicus, qui non in operibus exercitatus est, neque multos veterum commentarios commodè potest euoluere.

Vnctio simplex discutiens, & induratos articulos resoluens.

Olei populei, ceræ, adipis anserini, singulæ vnciæ: euphorbij scrupuli quinque. Cerā cū oleo populeo liquefacito, deinde adipē adijcito, cocta refrigeratáque in pilā diffundito ac euphorbium detritum paulatim inspergito: rursúsque oleum populeum superfundens, læuigato vsque ad consistentiam neque crassam admodum, neque liquidam.

Vnctio quæ diacissu, ab hedera dicitur, ad eadem.

Olei veteris libræ decem: cupressi galbuli vigintiquinque: subinde viridis libra: roris marini viridis libra: lauri virentis baccæ centum: fœnugræci sextarius: altheæ viridis libra: corticis pinei tantundem. Hæc contusa in aquæ sextarijs ternis ad triduum macerato: deinde adijcito oleum, coquitoque dum aqua fuerit inumpta postea oleo percolato, adiungito ceræ libram: colophoniæ tantundem, hederæ lachrymæ vncias quatuor. Hæc ex vino ascalone admodum generoso lauigato atque ita omnibus exceptis vtitor vt præstantissimo & mitigatorio medicamento. At hoc valentius, quod vetustis vitijs etiam conuenit, esto, id quod Lysiponium dicitur, habet autem eius descriptio in hunc modũ. Castorei vncia: euphorbij vncia: piperis, suffiminis ammoniaci, singulorum vnciæ duæ: opoponacis, galbani, medullæ ceruinæ singulorum vnciæ duæ: terebinthinæ resinæ vnciæ sex: ceræ libra: irini, gleucini, cyprini laurini singulorũ vnciæ tres: olei veteris libra

Aliud efficax, & in duris corporibus, & valde vetustis vitiis: quin etiam articulos recenti cicatrice contractos dissoluit.

Adarcæ, opopanacis, castorei, galbani, terebinthinæ piperis singulorum vnciæ quatuor: æsypi, ceræ, singulorum vnciæ duæ: euphorbij vncia: styracis, thapsiæ, singulorum vnciæ quatuor: pyrethri vnciæ tres: ceræ rufæ libra: olei cyprini vnciæ tres: thedacci vnciæ sex: laurini olei vnciæ octo: olei veteris vncia: nardini libra: olei amaracini libra: balsami vnciæ tres. Hæc descriptio strenuè valet ad particulas resolutas. Obseruandū verò est, ne in ficcioribus calidioribúsque corporibus vtamur: sed in ijs, qui carnem habent iniurijs minus opportunam, & duriorem, quæq; ex longo tempore ob crassos viscososq; humores malè habent, vt particulæ fluxionem expertæ nequeant distendi, neque ideo moueri.

Si pedes tumoribus pituitosis laxísque infestantur.

Si laxi tumores sint, quos Græci œdematodes appellant, in quibus humor qui influxit, neque crassus & terrestris existit, sed laxus & mollis, tangentibus statim digitis cedens, spiritum flatulentum & pituitam humidam, aquosámque fluere suspicamur. In his igitur conueniunt potissimum & ceratum, quod ex sale paratur, & vnctiones. In quibus autem illitus, aut vnctiones nihil pro

proficiunt. his etiam fomenta ex sale torrefacto frequentius mutata aptè accommodãtur. Etenim ab ipsis non modò leniuntur, sed etiam plurimum adiuuantur. Ego sanè noui Romæ quendam virum longè clarissimum, qui fomento ex sale semper vteretur, atque hinc valde mitigaretur. Quòd autem hoc opitulatur, omnibus est manifestum. nũquam enim læsionem aliquam articulorum, neque tophum excitasse inuentum est. Cõfert porrò his etiam calidiore balneo, & sicciore vti: item nitro, tenui sale, & iis quæ cutem rodere, vellicare, & extenuare posse, necnon humiditatem intus cõtentam attrahere deprehenduntur. Sunt autem multa a veteribus inuenta, nos verò etiã huius pulueris magnum fecimus experimentum.

Smegma, aut puluis egregius: vocant autem quidam ipsum Indum, alii Asclepium.

Puluis, qui tophos emendat, atque ad laxos tumores, cum aceto inductus, benefacit. Necnon ad eos qui humidum caput & thoracem habent: item ad lepram valet, alphũ, spirandi difficultatem: & alia vitia quæ ex capite aut thorace, vt quod causam habent vitiatam materiem, & copiosam, repellat ruborem in cute magnum, excitans

humores prauos vitiosósque impactos, & ferinos digeres, articulariis & stomachicis accõmodũ. Et qui perpetuò ipso vtitur, podagra laborare nõ permittit vel coxæ dolorẽ experiritẽ ad pruriginosa ipetiginosáque corpora facit, pilos extenuat ac vocatur Isotheos, quasi dicas æqualis deo. quoniã etiã ad elephãticos conducit. habet ipsius cõpositio in hũc modũ.

Descriptio pulueris Indici.

Salis cappadocici, salis communis, salis amari, salis ex nitri fotibus, salis tragasæi, nitri alexandrini aphonitri aphronitri pumicis, adarcæ, singulæ libra: lapidis asii floris, aluminis liquidi aluminis scissilis nardi Gallicæ. Verathri albi & nigri, herbæ lanariæ fecculæ hoc est fecis vini cobustæ, radicis chamæleõtis, sulphuris vini, staphidis agriæ, sinapis, aluminis, iunci angulosi piperis, terræ cimoliæ, seminis viticis, baccarũ lauri siccarũ, gal la omphacitidis, lupino u farinæ lomẽti fabarũ cumini, singulorũ omniũ vnc 3: pyrethri, iunci rotũdi floris, thuris masculi, gũmi, iridis illyricæ, cucumeris syluestris radicis siccæ, marrubii sicci, sepiæ testæ, fœnugreci cnici granicnidii: costi pulegii, graminis sicci, brioniæ, singulorũ vnc. 3. sapsuchi vn. folii vnc. 2. Sales & nitrum olla recenti super ignẽ torreto: reliqua siccata contũdito, incernitóque. Vtantur autem ægri subinde in

balneo

balneo: cùm iam sudare incœperint, tunc caput decocto radicis salicis abstergi curato. Hic puluis præstantissimus est & valde efficax præterquàm calida intemperie affectis & fluxionibus ex biliofo & acri humore, necnon calido sanguine excitatis. Omnibus autem aliis fluxionum vitiis accommodari potest: iis etiam psilothra in balneis adhibere admodum conducit, qui ex pituitoso humore podagra laborant: maximè in quibus summa cutis extenuari desiderat.

Psilothrum nobile ad podagram, quo pili abolentur.

Thuris, mastiches lapidis asii floris. pumicis tosti. alcyonij staphidis agriæ, cimoliæ, veratri sampsuchi spumæ argenti, amyli. singulorum unciæ tres spicæ nardi vncia: garyophylli vnciæ duæ: vtitor puluere. aut cum cremore ptisanæ & oryzæ, vniuscuiusque seorsim cocti. Sit autē mensura vtriusque æqualis saponis Gallici vnciis sex ex cremore solutis calefactisq; antea. pulueris cochlearia quinque inspergito, calcis viuæ & incretæ libram: auripigmenti sandarachæ, singulorum sescunciam. ac vbi penna probaueris, vtitor. Hæc sanè valida etiam in maximis tumoribus adhibere conuenit: ad moderatos autem

tumo

tumores laxos, etiam loleacea farina cum aceto inducta, probè auxiliatur. Similiter etiam adeps suillus cum calce viua in pila subactus, vt malagmatis substantiam induat, optimè discuti laxos tumores, omnesque inflammationes, præsertim in genibus: item mala punica acida cocta, læuigatáque, & post coctionem applicata. Quin & ipsa theriace, si cum vino quodam tenui illinatur, probè discutere: comprobata est. Tantum de podagra ob pituitosum, humorem proueniente interpretati, dicamus etiam quomodo dolor ex sanguine in articulis obortus curari possit.

Si podagra ob sanguineum humorem consti-tuatur.

Quòd si humorem, qui in articulos confluxerit, sanguineum esse suspicemur, vbi quidem nihil prohibet, vacuationem quæ per venæ sectionem adhibetur, tentato. Hac enim ratione multos noui, aut in totũ morbo liberatos, aut rarò fluxionibus correptos, eo ꝙ non neglexerint, sed veris statim initio sanguinem sibi detrahi curarint. non solùm vacuandi, sed etiam præseruationis causa id facientes. abstinendum eis à cibis va

bis valentis materia, & qui sanguineum humorē magis adaugent. Norunt igitur hæc, etiam si ego nō scribam, omnes medici, quòd carnes cūctæ, & ex his adhuc maximè suilla, & vina dulcia, in vniuersum omne alimentum copiosum, animi hilaritas, & motus mediocris id efficere solēt. Si itaq; ambo obseruet quispiā, nempe vt vere ineunte sanguinis vacuationem adhibeat, & cibis illū copiosum gignentibus abstineat, corpus autem continuè etiam exerceat, impigerq; ad omnem motum fuerit, quomodo is hac ratione non liber à recrementis erit? quando autem vacat recrementis, quomodo non fluxionum expers permanebit? cùm nihil sit q adhuc in articulos defluere poßit. Caterùm vtātur tales tepida aqua potu magis, omniq; ratione victus refrigerante, & quæ sanguinis generationi aduersari queat. Ac multos noui, ex his, qui cum vino tantum abstinerent non amplius morbū fuisse expertos. Hac ratione copiosum vinum multo sanguine præditis inimicum est. Commodum igitur est ipsos talia deuitare, atq; si in totum negligant, certè vere & æstate hæc obseruare conentur. Hæc igitur generatim facere conuenit, in quibus defluxio à sanguinei humoris copia prouenire cōsueuit. Quoniam verò nonnullos, etiam ex victu parum obseruato deflu

defluxione corripi contingit, necesse est ideo curationes particulares interpretari, quibus inflammatione obiectis opitulari oporteat.

De remediis quæ locis inflammatis inducuntur.

Sciendum igitur est utraque in particulis fluxione iam tentatis præcipienda esse, nempe ut id quod in inflammatione continetur, refrigeremus, & discutiamus. Optimè igitur in his valet cataplasma, quod ex semperuiuo paratur, aut cortices mali punici, rhus & polenta in vino cocta, inductáque. Etenim id quod influit repellere, & quod iam continetur, discutere, & exiccare statim abundè possunt: item particulis imbecillis robur adiicere, ut ea quæ ad ipsa mittuntur, rursus remittant. Porro coqui ex vino probè debent mali punici cortices, rhus, & semperuiuum. Accuratè verò lauigata una simul cum polenta misceri. Liquidum autem ipsum remedium & lauigatum mediocriter affectis particulis imponere conducit æstate quidem frigidum, hyeme autem tepidum. Itaque per initia accessionis, & cum dolor adhuc moderatus est, hæc adhibere vincit: sin autem auctus fuerit, fomento ex cera, quod cerembroche dicitur, utendum est. Habet in hunc modum.

Sapa

Sæpæ partes duæ: rosacei pars vna: ceræ minimum vt fomentum tantummodo crassius efficiat. Excipiantur autem omnia lanis succidis, imponantúrque per hyemem quidem tepida in æstate vero frigida. At si inflammatio in alto fuerit et ammitri paulum, & olei dulcis loco rosacei sæpæ admisceto, magisque proficies. Si dolor remanet, etiam cataplasmate ex brassicæ foliis vteris, habet in hunc modum. Foliis brassicæ coctis læuigatisque diligenter fecem aceti, ouorum crudorum lutea duo & rosacei paulum adijcito: ac mixta omnia simul læuigatáque inducito continuè immutans medicamentum: ac vehementes dolores multum lenies, benéque facies. si etiam spongiam vino mediocriter astringente imbutam affectis particulis superimponi iusseris. sin tale vinum desideretur, posca madefactam. Non autem superfundantur partes iis quæ ex polline farinæ, aut ordeacea farina constant. Omnia enim hæc istis sunt inimica, præsertim in quibus copia articulos offendit, dolorémque excitat. In quibus enim totum corpus recrementis vacat, non alienum est, cùm magnus dolor vrget, etiam cataplasmatis ex farina ordeacea vti. sint autem farinæ quidem ordeaceæ partes duæ: seminis lini pars vna immutentur frequentius. humidioribus autem,

& non

& non admodum feruentibus vtendum, quemadmodum medici faciunt, non solum articulos, sed etiam alias particulas admodum ardentibus farinis obducentes. ignari, se cutē magis adurere & siccare, quàm aliquid humoris subiecti discutere. Porrò quòd cataplasmata, quæ largius coquuntur, præsertim quæ oleum in coctione recipiunt, magis siccent, manifestum est ex piscibus & carnibus, quæ oleo frigentur: quippe siccātur, & torrentur. Non conuenit igitur temerè cataplasmata ardentia & feruida inducere, nisi totum corpus sit recremētis vacuum: neque cum adhibes, ardentibus vti, & feruidis. Ego verò affirmo, ne astringētibus quidem & repellentibus in affectis partibus vtendum esse, nisi totū prius corpus recrementis liberaueris. Nam quod articulis influit, ne ad principales particulas recurrens, suffocationis causa fiat ægro, periculúmque mortis adferat, metuendum est. Siue igitur discutientibus, siue repellentibus vti velis, totum corpus recrementis vacuare properato.

De tophis.

Quoniam verò etiam tophi, qui Græcis pori dicuntur, plerisque articulis fluxione tentatis oboriuntur, siue ex inordinato quorūdam ciborum esu, vnde incoctus & crudus humor colligitur, siue cōtinuo torporem facien-

facientium, & anodynorum, hoc est dolorem tollentium medicaminum vsu: consentaneum est, vt sciamus, quibus etiam in his, & quando vtendum sit medicamentis quæ tophos dissoluere prædicantur. Si igitur calida intemperies materiam nimium adurens, atque adurens, tophos generare videatur, calefacientibus in his, & acribus medicamentis vti non oportet. Et si enim hæc procreatos iam lapides dissoluere videbuntur, tamen efficiunt. vt etiam alij calculi obnascantur. Quare si quis his ad lapillos iam creatos discutiendum vtatur statim rursus ad ea quæ mediocriter calefaciunt, & modicè diffundunt dissoluúntque, transeat, abstineátque in posterum siccantibus, tum cibis, tum antidotis, quæ corpus calefacere, & immoderatius siccare solent: omnia enim ista tophos magis his generant, quàm dissoluunt. At quibus non adest calida intemperies sed frigidiores crassiores, crudioresque potius humores in articulis inseruntur, his omnia hæc quæ & extenuare & calefacere possunt opitulantur: & si quis ipsis vti velit, hic etiam natos iam lapillos consumere, & ne alij nascantur, prohibere potuerit. Ego sanè noui quendam magnos tophos in articulis expertum, consanuisse adeò, vt etiam citra impedimentum incederet, eo

quod antidotum continuè assumeret. Antidotum vero, quod per totum annum bibebat, hoc est.

Antidotum ad tophos.

Centaurei vnciæ quinque. chamædryos vnciæ nouem: hyperici totidem: aristolochiæ rotundæ gentianæ petroselini agarici, phu dulcis meu singulorum vnciæ 3. spicæ nardi vncia. Excipito melle, datoque ex tepida aqua. Ac alium quendam noui, qui cùm tophos habere incœpisset, nō alios amplius naſci permiſit, eo quod decoctum biberet, crudacraſſáque recrementa extenuans. Erat autem decoctum quod bibebat, ex eiuſmodi herbis compoſitum: origano & chamepitÿ, quarum neutra calido & bilioſo recrementoprædítis conuenit. At quia magna auxiliorum quæ tophos diſſoluere conſueuerunt, differentia exiſtit alia ſiquidem ex acribus admodum conſiciuntur, alia ex iis quæ magis emolliunt, diffundúntque largius: commodum eſt, vt horum quoque diſcrimina vobis exponamus, vt pro diuerſis ægrorum temperamentis, & tophorum articulos obſidentiū magnitudine & malitia liceat vobis medicamenta, vnicuique congrua, ex iis quæ hoc loco à me conſcripta ſunt deligere.

Cera

Ceratum excellentissimum, tophos articulorum dissoluens, adeò vt neque an oborti fuerint adhuc appareat.

Aphonitri vnciæ octo: terebinthinæ vnciæ duodecim: ceræ vnciæ quindecim: olei veteris vnciæ vna & viginti: lixiuij quo piliarij vtuntur lanis succidis abluendis, quod etiam nonnulli protoctacton Græcè appellant, vnciæ sex. Vtitor vt præstantissimo, & vsu probato.

Aliud vsu probatum.

Aphonitri terebinthinæ, lixiuij quo lanæ succidæ abluuntur, propoleos singulorũ vnciæ quatuor: ceræ vnciæ nouem: colophoniæ libra: olei veteris vnciæ sedecim. Mixtis vtitor & in tophis & abscessibus admodũ subitò auxiliantur. Commoda igitur hæc sunt, & plurimis experimentis comprobata. sed his adhuc multo efficacius est, quod ex cinnabari salis flore, & aliis plurimis metallicis paratur, cuius descriptio hoc pacto habet.

Medicamentum dia cinnabareos.

Argenti spumæ libra: olei veteris sextarius: squamæ æris vncia: æris combusti vncia: cinnabareos scrup. octodecim: magnetis viui vncia: lapidis phrygij drachmæ sex: lapidis pyritis vncia: thuris vncia: aloes vnciæ

duæ ſemis: galbani ſeſcuncia: cadmiæ vncia: diphrygis vnciæ duæ: æruginis raſæ vncia: ſuffiminis ammoniaci ſemūcia: lapidis onyʒis ſcythici ſcrupuli octodecim: lapidis hæmatitis vncia: propoleos libra, ſeſcuncia: lapidis perdicitis vncia: betonicæ vncia vna ſcrupuli octo: gentianæ vncia: ariſtolochiæ longæ ſemuncia: chamæleontis nigri vncia: dictamni ſeſcuncia: reſinæ ſiccæ libra vna, & ſemis: adipis ſtruthiocameli libra: lapides cum ſpuma argenti teruntur ſeorſim, adiectis ſalis floris libris duabus: donec omnia diſſoluantur. Hoc medicamētum plurimis experimentis probatum eſt, non ſolùm in condylomatis, ſed etiam ſtrumis, ramicibus aquoſis, hydropicis, lienoſis, aliiſque plurimis & maximis vitiis quorum hic mentionem facere ſuperfluum eſt. Hoc ſolum ſciendum eſt, ad omne id vitium accommodum appellari, eo quòd in varios vſus ipſum adhiberi, omnes medici confitentur: ac mirū eſt idem, præterquàm quòd non calefacit, etiam articulos nō valde exurere, ſed etiam tophos in ipſis diſcutere ſolere. Hoc ſanè efficax eſt medicamentum, ſed non facilè paratur. At quod ex auellanis conſtat, dialeptocaryon Græcè dicitur, ambo conſequitur. etenim & facile paratu eſt ſimul, & efficaciam obtinet. Compoſitio eius in hunc modum habet.

Medicamentum dialeprocaryon.

Lixiuij piliarij vnciæ sex: auellanarum vnciæ nouem: aphonitri, saponis Gallici, singulorum vnciæ quatuor: mellis vnciæ tres: ouorum albumina sex: olei veteris libra: ceræ vnciæ decem: terebinthinæ vnciæ septem. Licet medicamentum multis vtile efficere, si interim vires ipsius remittas interim intendas. Moderatius namque erit, & corporibus mollioribus accommodatum, si medicamenti quod ex melle fit partes duas adijcias, vnam verò medicamēti iam dicti: item si emplastrum dia anemones adiunxeris, vbi id quod ex melle constat, desideratur. Erit tibi etiam hoc pacto blandum, & citra rosionem efficax ad maximos tophorum affectus, variósque corporum habitus, vt non multis & diuersis auxiliis indigeant. Quæ cùm ita sint, non opus est multorum medicaminum hic meminisse. Noui autem ego, me emplastrum ex cerusa factum medicamento adiecisse, eo quòd æger ipsius rosionem minimè ferre posset, ac mihi opus pulchrè successit. Nam vtrisque æger oblectabatur tum lenitate, tum efficacia medicamenti. Siquis igitur ita considerare velit licet ei tutò, & citra noxam ipsum, prout corpora sensilia sunt & pro diuersis habitibus, vitiisque.

admo

admouere. Ipse verò diuinissimus Galenus meminit etiam se tophos veteri caseo dissoluisse. Habet autem vsus hoc pacto. Vsus sum in articulario tophos in ipsis articulis habente caseo antiquissimo acerrimóque suillæ carnis salsæ decocto intincto, ac in pila subactum tophis imposui, & valde profuit. Nam cute vltro citra sectionem dirupta particulas promptè, & citra noxam quotidie tophis liberauit, refecitque.

De antidotis, quæ somno dolorem leuant, anodyna vocantur, & medicamentis purgantibus.

Quoniam verò nonnulli, siue ob maximam rerum necessitatem, siue quòd dolorem ferre nequeant, omnino requirunt, vt medicamentum aliquod ipsis dolori leuando idoneum exhibeamus: commodum erit etiam de his tractare quando & quomodo ipsis vtendum sit: item antidota ab ipsis exposita quot simplicia quotque composita existant. Cerata igitur extrinsecus ex opio parata quæ veteres etiam à dignitate, chiliochrysos vocare dignantur. Verùm ego, etsi vim mitigatoriam habent, nō ipsis adeo uti consulo, nisi magna admodum vrgeat necessitas, & calida valde intemperies. Bibunt autem nonnulli etiam id quod vocatur diahermodactylu, aiuntque doloris leuationem

nem inde fieri, dum ex ventre quadã aquosa euacuat, vt etiam ægri statim inambulare velint. Atque hoc est verum raroque idque titulo promittit non euenit: sed habet etiam aliquid quod offendat: quoniam efficit, vt ij qui bibunt, crebrius fluxione irritentur. Hoc igitur ne fiat, nonnulli admiscuerunt cuminum mastichen gingiber: alij vero etiam euphorbium arbitrati illud refrigeratorium quippiam, & torporis inducendi, efficax obtinere. Alij non adeò verum hoc esse dictitant, non enim ita purgare posset, si tantam refrigerãdi facultatem haberet vt torporem queat inducere. sed falsum esse arbitror. Omnes enim qui biberunt eo die stomachum cibis qui offeruntur non oblectari causantur. Idonea igitur sunt quæ ex cumino gingibere & pipere participant, & maliciæ ipsius, qua stomachum offendit resistunt: sed nullum adeò vt aloe ipsi adiecta opitulari potest. Ego huius compositionem, & eorum quæ veteres inuenerunt, vobis exponam, ne ignoremus nos, neque ab aliis ea discere cogamur, sed is qui velit pro arbitrio vti hinc queat facile colligere.

Descriptio purgantis medicamenti dia hermodactylu simplicissima.

Hermodactyli drachma: gingiberis siliquæ

nouem: piperis siliquæ duæ: anisi totidem. hæc omnia vna vice dantur. Sin autem ventrem copiosius subducere cogitas, scāmoniæ quatuor siliquas admisceto, & citra molestiā purgat, ægrosque dolore leuat.

Aliud diahermodactylu.

Hermodactyli vnciæ tres: cumini scrupuli tredecim: gingiberis scrupuli duodecim: piperis scrupuli decem. dātur scrupuli quatuor.

Aliud ab idem.

Hermodactyli scrupuli quatuor: gingiberis scrupuli sex: cumini siliquæ quatuor: piperis siliquæ quatuor: anisi siliquæ quatuor: lachrimæ scāmonij siliquæ octo. Dantur scrupuli quatuor ex mulso. Hoc medicamentum efficit, vt ægri statim incedant. Satius autem est ipsis dare morbo incipiente, vel declinante.

Aliud valde bonum, experientia à nobis probatum.

Anisi cumini singulorum scrupuli duodecim: piperis albi & nigri, singulorum scrupuli duo: gingiberis scrupuli quatuor: euphorbij scrupuli quatuor: mastichæ scrupuli sex: casiæ scrupulus: hermodactyli siliquæ quatuor. Hæc omnia vna vice ex aqua temperata dantur.

Aliud

Aliud, quod Iacobus Psychrestus exhibebat.

Hermodactyli scrupuli quatuor: scammonij scrupuli duo: dato potui ex aqua tepida, ubi aegrum uictu prius commodo praeparaueris.

Egregium antidotum, quod Theodotius philosophus exhibebat.

Hermodactyli siliquae quatuor: cumini aethiopici scrupuli quatuor: anisi scrupuli tres: sij herbae scrupuli sex: agarici scrupuli tres: musci siliqua: phu scrupuli tres: spicae nardi scrupuli duo: cnici scrupuli sex. Dantur scrupuli quatuor cũ hydromelite. Praestantissimum est hoc medicamẽtum, ac plurimum à multis aliis medicis comprobatum. Oportet autem etiam aegrum uictu prius praeparare, atque ita duo uel tria ouorum lutea, panis exiguum & gallinae pectus exhibere. deinde hora una interposita, aut multum duabus, ab balneum ducere, ac loto reuersoque domum ita antidotum, ut praedictum est, debito pondere propinare. Haec ratio uictus in omni medicamento exhibendo utilis experientia apparuit. Neque enim hoc pacto medicamentum stomachum attingit, sed etiam uentrem longè facilius potest subducere. Tantum in hermodactylo nos experti sumus, ac medicos nostri temporis

exhibere speranimus atque eo longo tempore his vsus sum Postea autem aloen ei admisceri vtiliter sum expertus, ac tantum orbiculos magis fingere quàm potionem offerre. Etenim præterquàm quod ægris dolorem auferunt, etiam prohibet, ne crebris ipsi fluxionibus afficiantur. Describuntur ipsa in hunc modum.

Catapotia ex hermodactylo & aloe.

Aloes scrupuli duo: scammonij scrupuli quatuor: cucumeris agrestis seminis semuncia: hermodactyli semuncia dantur scrupuli quinque aut sex pro viribus.

Aliud eadem efficiens, tum in articulariis, tum habitu pituitosioribus.

Aloes, colocynthidis, scammonij singulorum semuncia: hermodactyli vncia scrupul. quinque, aut sex catapotia fingens, pro virium ratione dato. Cum autem emollientia aluum catapotia efficere voles hoc pacto componito

Catapotia emollientia.

Aloes siliquæ quinque: lachrymæ scammonij siliquæ septem: hermodactyli siliquæ tres: cucumeris agrestis seminis siliquæ tres. Omnia trita excipito rosato aut rhodomelo fictaque catapotia dato non modo podagricis, sed etiam aliis, quorum aluum cogitas subducere. Omnia enim nihil adferunt molestiæ

lestiæ nihilque ingratum ac insuaue, cùm deuorantur obtinent. Sciendum autem non solùm potionem ex hermodactylo ad podagrici doloris leuationem parari, sed etiam alia esse pleraque ex quorum numero antidotum ex coronopodio quoque habetur, quod & ipsum meo iudicio non ita vt hermodactylus stomachum offendit: mitigat autem similiter, si non amplius, certè non minus. Datur quaternis scrupulis interim quidem per se, interim vero cũ piperis granis quadraginta. Multi sanè in hunc modum composuerunt, alij vero etiam pluribus adiectis vtilius medicametum reddiderunt, descriptio ipsius ita habet.

Antidotum diacoronopodiu.

Gingiberis scrup. duo: piperis scrupulus: agarici scrupuli tres: cnici partis interioris scrupuli 4. coronopodij radicis scrupuli sex. Contusa incretáque reponito. At sciendum est, drach. eius exhiberi: iis autem qui difficilius purgantur, siliquas viginti tres, vel amplius, vel minus. Subducit aluum omnino septies vel sæpius. Post euacuatione ægrũ in balneum deduces: à balneo nutries ouis, & pane. Hoc quoque scire oportet, medicamentum istud etiam in magnis accessionibus datum, dolores mitigare.

Alia potio.

Hæc

Hæc statim vt accepta est in ipsa accessione ægrum dolore leuat. Paratur hoc pacto. Erysimi seminis scrupuli quatuor: gingiberis scrupuli sex: coronopodij radicis, amomi piperis singulorum scrupuli sex. Redigantur omnia in puluerem, qui ad summum scrupulis sex exhibetur ægro, pridie concoctione bene obita, vel ex rosato, vel ex posca. Nihil minus solet dolores lenire etiã medicamentum ex myuro herba, præterquam quòd stomachum non vitiat, aut articulos offendit: describitur autẽ hoc pacto.

Medicamentum ex myuro herba.

Sij herbæ, agarici myuri herbæ, singulæ vnciæ. Dantur scrupuli quatuor: misceatur potioni vna vice dandæ scrupulus euphorbij ac exhibeatur cum mulso, aut chrysattico generoso.

Aliud generosum, probatum.

Anisi propoleos singulorum siliquæ duæ: gingiberis scrupuli quatuor: euphorbij totidem: mastiches scrupuli sex: casiæ scrupulus: hermodactyli siliquæ quatuor. Hæc omnia potui dato vna vice ex tepida.

Aliud, quemadmodum Iacobus Psychrestus.

Hermodactyli scrupulus: lachrymæ scammonij scrupulus. Ægro prius humidiore victu nutrito, datur ex tepida.

Anti-

Antidotum podagricum, quod vocatur clymax.

Agarici vncia: phu vnciæ duæ: petroselini vnciæ tres: meu vnciæ quatuor: hyperici vnciæ quinque: gentianæ vnciæ sex: aristolochiæ vnciæ septẽ: centaurij vnciæ octo: chamædryos vnciæ nouem: mellis quod satis est. Datur hoc ad annum.

Aliud antidotum, quod eodem modo podagricis ad annum datur.

Podagricum medetur pedum, articulorũm, capitis stomachi, oculorum, iecoris, lienis, & renum dolori. Curat etiam difficultatem vrinæ, & callos in articulis concretos summè discutit. Est autem medicamenti temperatura hæc. Rheu pontici vncia: agarici vnciæ duæ: phu vnciæ tres: petroselini macedonici vnciæ quatuor: meu vnciæ totidem: hyperici vnciæ sex: gentianæ vnciæ sex: aristolochiæ septem: cẽtaurei vnciæ octo: chamædryos vnciæ nouẽ. Dantur viris scrupuli duo, mulieribus vnus. Parato autem in hunc modum. Hæc in pilam coniecta, contusáque singula priuatim, misceto omnia, & rursus pilæ indita cõtundito, atque ita probè incernito, ac vtitor, vt à nobis per singulos menses ordinatum est, mense ianuario dato diebus quinque, alternatim: februario diebus quinque, alternatim, martio die-

bus

bus quinque, alternatim: aprili diebus quinque alternatim: maio tribus alternatim: iunio duobus diebus alternatim: iulio vno die: augusto vno die: septembri vno die: octobri duobus diebus alternis: nouembri duobus diebus alternis: decembri quatuor diebus alternis. Atque sic per menses duodecim, dies triginta sex anno vertente absoluto. At abstinédum est mero, carne suilla bubula, leporina: item braßica sinapi, & crudis omnigenis oleribus, hydrogaro. Et bene concoquat æger, qui medicamentum assumet, pedes aqua calida lauet, & oleo inungat: lactis potione, quam tempus exhibet, abstineat.

De mitigatoriis medicamentis, quæ locis affectis admouentur.

Hæc igitur si per os exhibeantur, dolores mitigare solent: eorum verò gratia qui non tolerant, siue quòd stomachus sit affectus & ea quæ exhibentur continere nequeat sed protinus in vomitum erumpat, siue propter metum, & alterius medicinæ suspicionem aliquam exponenda censuimus, quæ & ratione, & experiētia vtilia nobis esse demōstrata sunt: habent autem in hunc modum.

Ceratum quod in acceßionū statu imponitur, dolore liberans.

Croci, lachrimæ papaueris, singulorum

vnciæ

Vnciæ quatuor: panis, ceræ singulorũ libras: olei sextarius. Crocum, & lachrymam vino macerato panem verò aqua: ac vbi expresseris diligenter misceto lachrymæ & croco prius læuigatis: deinde ceram cum oleo liquefactam reliquis misceto.

Aliud ceratum, quod similiter in statu applicari potest.

Ceræ argenti spumæ vnciæ duæ: cerussæ tantundem: rosacei solani succi, singulæ libræ: succo, quousque soluta fuerint, excipito.

Aliud ceratum, & ipsum mitigatorium, ad omnem inflammationem feruidam efficax.

Opij drachmæ quatuor cerati. rosacei libra: lacte muliebri opium terito, atque ita ceratum in pila misceto ac vtitor, vt longè optimo.

Ceratum mirabile, & vsu probatum, de quo etiam alij multi testati sunt.

Olei veteris sextarios duos, in cacabo lignis sermẽtaceis coquito, donec vehementer ebuliant: & turpenæ marinæ viuæ libram vnam adiicito coquitoque, donec olei prædicti modius iterum aut tertiò efferuescat, deinde talpæ animalis quod nõnulli Calamitẽ vocant, sanguinis vncias quatuor: ac cum

turpana inconquito, donec carnes ab ea resolutæ fuerint. & sublatæ deinde ab igne refrigerato, percolatóque, ac vitreo vase reponito: cùm vsus postulat, olei quod sufficit, paululũ misceto: ac vbi dissolueris, ceratum mollissimum facito, ac in linteolum illitum imponito. Coquito autem oleũ, vt præscriptũ est, in domo subterranea, mensis Martij die quinto nequaquam diem differẽs: ita namque bene succedet. Tantum de epiplasmatis dolorẽ tollentibus & mitigatoriis diximus.

Halacia ad concoquendum.

Salis communis libra: piperis vnciæ tres: gingiberis vnciæ duæ: origani vnciæ duæ: hyssopi sescuncia: thymi sescuncia: seminis apij sescuncia: folij, erucæ seminis, laseris, spicæ nardi petroselini, singulorum sescuncia: fœniculi vncia: salis ammoniaci libræ duæ. In puluerem redigito, ac vtitor.

Aliud.

Feniculi, hyssopi petroselini, casiæ, ligustici, rheu pontici, myrrhæ, laseris, singulæ vnciæ: piperis vnciæ 2. salis ammoniaci sextarius.

Aliud buphati.

Piperis vnciæ tres: gingiberis vncia: laseris semuncia: anisi vncia: costi vncia: salis communis libræ duæ: panis quod satis est.

Aliud.

Salis communis libra: salis ammoniaci libra-

bræ duæ: piperis albi vnciæ tres: piperis nigri tantundem: gingiberis vnciæ duæ: cnici vnc. ameos sescuncia: laseris vnciæ duæ: folij vn. duæ: anisi sescuncia, origani vnciæ duæ semis: hyssopi vncia: thymi vncia, & semis: petroselini seminis similiter: erucæ similiter: piperis longi vnciæ 6. spicæ nardi vnciæ 2. cumini, seseleos, singulæ vnciæ.

Naturalia diuersa ad pedum fluxionem.

Quoniam nonnulli, cùm neq; in victu perseuerare, neque medicinā tolerare possunt, cogūt nos in podagra vti naturalibus, & ijs quæ alliguntur. Vt igitur optimus medicus omni ex parte instructus sit, & multifariam ægris omnibus opituletur, huc descendi. Cum autem multa sint, quæ id præstare queant, vsu tantum longo probata scribimus.

Medicamentum naturale ad fistulam pedum, admodum celebre, & à multis comprobatum.

Neruos onagri, & apri, & ciconiæ sumito, ac plicatis inde chordis dextros quidem neruos dextris ægrorum pedibus, sinistros autē sinistris alligato. ac statim dolorem leuabis. Vbi autē dolor conquieuerit, nō amplius alligabis, sed vbi rursus dolorē senserit: ac miraberis, quod neque dolor, neque aliud quid pe-

riculosum subsequatur: quemadmodũ multos attonitos fieri conspicimus, ubi pedes fluxionibus tentari desierint. Nonnulli verò ciconiæ neruos aliis non complicant, verum retinent, mittuntque in phocæ pellem, ac illigant chordis seorsim absque neruis ciconiæ plicatis. pedibus ægri similiter illigat dextros dextris, sinistros sinistris cũ luna est in occasu, vel in signo sterili, & Saturnum ingreditur.

Medicamentum præseruans à podagra, & morbo articulario.

Torpedinem viuam cum oleo & aqua in vas æreum, & cacabum coniicito, ne oleum ustum strepitum edat, ac herbam narcissum luna desinente collectam adiungito, ipsámque cũ animali incoquens, usque dum tota dissoluatur, & ossa nudẽtur: tunc tandẽ oleum ab aqua paulatim separabis. omnia facito luna desinẽte, ungitóque ægrũ ter die, & siquidem articuli dolent, patiunturque, curantur: si verò non dolent, præseruat ea, ne unquam doleant. Id autem facito, ungitóque ad dies tres, luna omnino desinente. Nam si in alio tempore hæc facias, non succedet.

Aliud probatum.

Puellæ virginis primis menstruis inquinatum panniculum illinito: ac ubi sic aliquando feceris, podagra non laborabis.

Aliud

Aliud, quod pedes & manus præseruat.

Neruos vulturis ex cruribus, ac summis pedibus collectos, ad talos ægri alligato, curas, Vt neruos dextri pedis vulturis, dextro ægri pedi alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiam cubitorum, manuum, & humerorum neruos, aláque.

Aliud.

Leporis tali si alligentur, articularios affectus admodũ alleuiat: oportet autem leporẽ viuum relinquere. Melius facit etiam cutis vituli marini, si pedibus substernatur. Quin & versum Homericum, Concio turbata est, subter quoque terra sonabat, si aurea lamina ipsũ scribas cũ luna est in libra, præstat autẽ multo si in leone inueniatur. Item magnes lapis gestatus, articulariorũ dolores curat: similiter etiã aetites, si gestetur: præterea cotyledonis radix: item sanguis hirundinis illitus, podagricos dolores mirificè lenit.

Ad podagram.

Vbi initio videris pedes inflammari allium læuigatum quotidie ipsis inducito, non soluẽs, donec fuerint exulcerati: deinde vrina pueri impubis, quam calculis marinis candẽtibus incenderis, omnia iniicito, & vtitor postea si absinthio pedes obducas, adeò efficax est, vt non amplius podagra infestet.

Remedium à podagra præseruans.

In laminam auream, luna desinente, quæ sequuntur scribito, et neruis gruis inuoluito, deinde simili canaliculo ipsa includito, gestatoque ad talos. meu. treu, mor, teux, Za, Zon, phe. lou, chri, ge, Ze. on. Quemadmodum sol in hisce nominibus firmatur, & quotidie renouatur: ita hoc figmentum confirmatur, quẽadmodum prius. Iam, iam, citò, citò. ecce enim magnum nomen dico, in quo cõquiescētia firmantur. Iaz. azyph, zyon, threux. bayn, choog. Firmate hoc figmentum, vt erat primum iam, iam, citò, citò.

Ad podagram, quæ nondum contraxit nodos, admirabile, & probatum.

Chamæleontis caput, & pedes ipsius, extimáque pedum, vel genuũ præscidito: & quæ ex dextro pede habeatur seorsim seruato. et rursus à sinistro pede, extrema similiter præscidito, seruatóque & ipsa priuatim. ac vbi duos digitos dextræ manus impresseris. pollicem annularem vngue chamæleontis, similiter & sinistræ manus secundnm digitum notaueris, vngue chamæleontis, inquinãs sãguine digitorũ dextræ manus extrema, dextra chamæleontis, sinistræ autem manus sanguine, sinistra animantis extrema: in exiguum

guum canalem includito, ac gestato dextra quidem animantis extrema dextro pede sinistra autẽ sinistro, vsquedũ æger curatus fuerit. At chamæleontem præcisis extremitatibus adhuc viuentem panniculo lineo puro inuolutũ attingito: ad solis exortum. Sin autem contingat manus quoque prædicto affectu cruciari, attingito etiam manus, ac in exiguos canales indito curabisque ipsas: facito autem hoc luna desinente.

Podagricum naturale.

Cornubus ouillis crematis, & ex vino in pila detritis, dextro cornu dextrum pedẽ inungito, & sinistro sinistrum, & dolores podagricos mitigabis.

Aliud ad podagram, & omnem fluxionem.

Herbam sacram quæ est altercum, cùm luna est in aquario, aut piscibus, effodito ante solis occasum radicem nõ attingens: vbi effoderis ipsã duobus sinistræ manus digitis, pollice & medico, dicas: Loquor tibi loquor tibi herba sacra, cras voco te in domũ Philiæ vt sistas fluxionem pedum, & manuum huius viri, vel huius mulieris. Sed adiuro te per nomẽ magnũ Iaoth, Sabaoth: Deus qui terram firmauit, & fixit mare fluuijs abũdans fluentibus, qui exiccauit vxore Loth, & fecit eam statuã salinariam, accipito spi-

ritum matris tuæ terræ. & vires eius & sic cato fluxionem pedum, aut manuum huius viri, aut mulieris. Crastino die, ante exortũ solis accepto osse cuiuscunque animãtis mortui, effodito radicem, & accepta ipsa dicito: Adiuro te per sancta nomina Ioth Sabaoth Adonai Eloi: ac in ipsam radicẽ salis pugillum conijcito inquiens: Vt sale hi non augebuntur sic neque affectus huius viri, aut huius mulieris. Item extremam radicis partẽ ægro alligato, cauens ne madescat, reliquum verò suspendito super crustam diebus tercentum sexàginta Cùm iam de conuenienti bus podagricis auxilijs, curandi ratione, & vsu illorum modò, præterea de naturalibus, quæ experimentis probauimus perscripserimus, finem libro fœliciter imponemus.

Auxilium podagricum valde bonum.

Myrrhæ siccæ sextula: hermodactyli sextulæ duæ. Tritæ incretáque, potui ex vino veteri in balneo exhibeto.

FINIS.

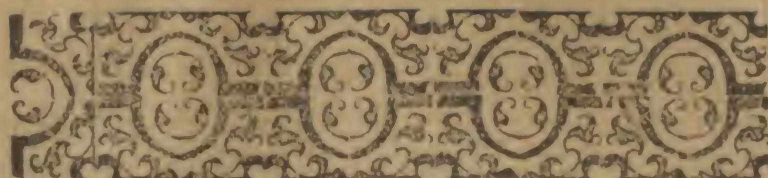
ANNO

ANNOTATIONES IN librum vndecimum Tralliani.

Recentatum fol. 596 lin. 26
Recentatum vinum arte frigeratum cum tamen recentari latinis nihil aliud ſit quã renouari & denuò recens fieri

Smylas fol. 606. lin. 13
σμύλλαν piſcem eſſe qui σαῦρος ab Ariſt. dicitur, quem Gaza paſſerem Interpretatur, Goup. annotauit.

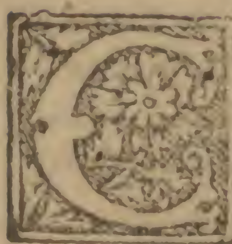
Iſchæ fol. 613. lin. 13
In margine veteris Interpretis ſcriptũ eſt ab authore hic ſignificari cauteria quæ eſcæ ab edendo & conſumendo hic dicuntur. Nam Alex. latinas voces etſi Græcis. abundat nimis ambitioſe interim vſurpat vt annotat Goug. Paraphraſtes etiam cauteria interpretatus eſt.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER DVODECIMVS.

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE FEBRIBVS Caput I.

VM postulaueris à me, charissime Cosma, Vt curationes, quas in diuersis morbis frequenter sum expertus, tibi exponerem, non grauatè obtemperaui: Vt qui fatear iure me gratiam Vtrisque & tibi & patri tuo pro beneuolentia, quam subinde mihi benignè præstitistis, debere. Hic enim protinus ab initio non in artis modò operibus sed etiam in Vniuersis Vitæ negocijs commodus mihi fuit administer: tu Verò cùm apud barbaros degeres, neutiquam me propter casus euentusq; rerum quæ nos Vrserunt, negligendum censuisti. Quare etiam senex in posterum Vobis morem gero: & cùm

cùm non amplius laborem ferre possim, librum hunc conscribendum & experimenta quæ longo vsu atque exercitatione in hominũ morbis a me sunt comperta, in commentarium redigenda putaui. Oblectabit autem non paucissimos, qui hæc citra inuidiam inspicere voluerint, accurata ista docẽdi ratio breuitasq́ue simul & perspicuitas dictionis. Studui enim quantum licuit, verbis vti cõmunibus magisq́ue perspicuis, vt etiã vulgaribus liber esset dictione ipsa facilis & explicatus. Exordium itaque à Diarijs febribus sumemus diuinissimi Galeni doctrinam pro viribus hic quoque imitantes. Quòd sanè febris essentia, substantiáque, & natura nihil aliud sit, quàm tum cordis tum arteriarum calor naturali contrarius à præstãtissimis medicorum, Galeno potissimum & Hippocrate est demonstratum. Quare huc Erasistrati opinionem adducere, Asclepiadisque, & aliorum medicorum chorum, superuacaneum existimaui. Quòd autem rationi consentit, febrim à corde potius quàm ab alia corporis nostri particula proficisci, multis licet argumentis colligere. Siquidem febris natiui caloris est mutatio natiuus autem calor in corde existit: constat etiam febrim in corde sedem habere. At quoniam febris est non solus absolutè calor naturali

contrarius, sed in materia quadam subsistit: materia vero triplex genere in nobis habetur: manifestum est: quod febris quoque in tribus consistere materijs cognoscetur: in spiritibus nempe, humoribus, & solidis particulis. Si igitur spiritus immutatus fuerit: febrim parit ex illo prouenientē quam Græci ephemeron, nos diariam appellamus: sin autem humores, eam quæ putredini fertur accepta: si verò particulæ solidæ hecticam efficiunt. Dicamus itaq; de vnaquaque, quid sit, & quomodo species eius dignosci, optiméque poßit curari. Exponamus autem primùm diariam, vtpote omnium simplicißimam, quaq; simul vniuersis magna ex parte hominibus superuenire consueuerit.

Diariarum notæ.

Febres diariæ cùm ex spiritibus habeant originem, nihil stabile, neque firmum continent, sed vti celeriter generantur, ita etiam soluuntur: vnde & diariæ vocatæ sunt, ad vnum vsq; diem, aut paulo diutius interdū durantes. Notari verò ipsæ hoc pacto debent ex tactu vrinis, & præterea etiam pulsibus. Ex tactu enim caloris copia nobis innotescit: cùm is sola quantitate increuerit: vt spectare licet etiam calorem, qui in balneo excitatur. Ex vrinis autem quoniam his per initia morbi manifestas concoctionis notas

repræ

repreſentant. quod in nulla aliarum febriū ineſſe ſolet. Ac pulſus harum celerem arteriæ & eleuatam diaſtolen, tardiorem verò ſyſtolem obtinent. Nam refrigeratum magis quàm recrementorum expurgationē requirunt. Iam eiuſmodi febres ſtatum quoq; habent æquabiliorem, & declinationem, quæ in purum interuallum perfectamq; integritatem deſinat. Habentur autem aliæ quoque notæ febrium, quæ ob ſpiritus conſtituuntur: verùm hæc quoque abundè ſpeciē febris declarare vobis, & alijs à febribus poſſunt ſecernere.

Diariæ curatio.

Diariæ febres cùm communem habeant generationem, quantum ad ipſas attinet, communem quoque curationem recipiunt. At quoniam non vna earum cauſa ſed plures & variæ eſſe ſolent de his dicendum arbitror. Etenim laſsitudo, frigus, repletio, inedia, vigiliæ ciborum in ventre corruptio, vlcera, & omnes, vt ita dicam, antecedentes cauſæ, haſce febres producunt. Quandoquidem igitur non vna febris diariæ efficiens cauſa exiſtit, ſed plures, conuenit etiam, vt nos non paucas quaſdam curationes, ſed complures vnicuique ſpeciei conuenientes exponamus.

De his

De his qui ex laſsitudine febricitant.

Qui ob laßitudinem febricitarunt, plerunque medicos non expectant, ſed ſtatim vbi febrim declinaſſe ſenſerint, ad balneum proficiſcuntur, tanquam à natura quadam edocti optimum præcipuúmque remedium eſſe defatigatis lauacrum. Hoc autem plerique etiam medicorum inconſideratè faciunt & nulla ratione habita ad lauacra tranſmittunt: vnde interim non paucos inſigniter offendunt. Si namque corpus recrementis vacuum, neque plethoricum, aut vitioſis obnoxium ſuccis inuentum fuerit, maximè iuuantur, nec alterius indigent curationis. Quibus autem corpus omnibus ex æquo ſuccis ſcatet, plethoricum appellant, & vitioſis infeſtatur, quod cacochymum dicitur, putredinique eſt opportunum: vt hinc non modò ſpiritus ſed humores quoque antea incaluerint: vice verſa plurimum offenduntur, & in febres putridas promptè incidunt, præſertim ſi victu vſi ſint minus curioſo. Ne igitur idem nobis quod illis accidat, primùm notas earum perſequi oportet. Nonnullæ igitur earum ſunt exquiſitæ nonnullæ verò non exquiſitæ: cùm ſint in putridas prolabuntur. Sic enim nunc & lauare & nutrire probè, nunc contrà lauare rectè poterimus.

Cura

Curatio eorum qui ex laſſitudine febricitant.

Quoniam ex laßitudine febricitantes diligenter planè humectandi ſunt, & refrigerandi, fiet id commodè balneis temperatis, victu & vnctionibus, quæ nullam diſcutiendi vim obtinent. Nam in his omnia facere oportet, quæ humiditatem potius augere, quàm ex corpore auferre poſſunt. Quare neque corpus multum perfricare neque tepida ex ſolo oleo Vnctione, ſed ex hydrelæo magis vti oportet. Quippe id liberalius, quàm ipſum oleum per ſe humectat: & penitius in corpus ab aqua tranſmittitur, refrigerátque articulos excalfactos, & feruidos ex nimio labore effectos. Quocirca neque vngere in aere calido, neque perfricare conuenit: ſudoribus enim manantibus, ne humectare quidem prorſus vnctio poterit, vt quæ cum eis à corpore decidat. Præſtat autem meo iudicio multa tepida ſudorem eluere, & ægrotantem in exteriorem domum egreſſum ſtrigili abſtergere, atque ita hydrelæo perungere: deinde exiguo ſpacio interpoſito intrare ipſum & in calentis aquæ ſolium deſcendere, ita vt neque integram omnino horam in aere perſeueret, ſed tantùm tranſire videatur. Sic enim humectabitur: & metuendum

non

non erit, ne perustus incensúsque ab aere, aliam rursus febrim acquirat. Hæc sane medendi ratio omnibus ex laßitudine febricitantibus conducit præsertim ijs qui calidiore sunt temperameto. Ignoro igitur, cur diuinißimus Galenus oleo quidem tepido dűtaxat vsus fuerit, aquã vero ei miscere vitarit. Licet enim & frigidã ei aquã, præterea etiam tepidam admiscere. In summa vt cuiusque temperametum est, calorisq; & siccitatis ex laßitudine ortæ excessus ita quoq; vnctione vtendum erit. Quòd si verò iterum rursus lauare ægros volueris, eodemq; modo perungere, & in calidæ solium demittere, & in eo aliquandiu immorari, valde quidem ipsos hac ratione iuuabis, vt reuersi a balneo, laßitudinis omnisq; intemperiei prorsus obliuiscãtur. Atque hac ratione etiã in ijs vtendum erit, qui ex vigiliis febricitarunt, item qui ex mœrore, & in illis qui ex morbo se recolligunt. Restat nunc, vt de his sermonem instituamus quibus, cruditas superueniens febrim diariam excitauit.

De his qui ex cruditate febricitant.

Cruditas ex caliditate, magis autem ex frigida intemperie generatur. Notatur facilè ex ructu, nidoroso quidem in his, quibus caliditas cruditatem induxit: acido vero qui-bus frigiditas illam peperit. At non solùm

ructus, sed etiam aliæ omnes notæ attendendæ sunt ætas inquam temperamentum studia vitæ, & reliqua totius victus ratio. Neque enim si ructus est nidorosus, calidam iam quoque cruditatem esse prorsus suspicabimur. Interdum enim ex ingestorũ etiam qualitate fuit excitata vel cùm ægri ipsi nidorosum aut melleum quid in cibo antea assumpserint. Quin nec acidus ructus omnino suspicionem nobis præbet, vt frigidam intempertem dicamus: quippe etiam acidus cibus, & acerbus frequenter efficit vt ructus acidus appareret, interim vero caliditas quoque: nam acidus ructus non solùm ex frigiditate, sed calida etiam intemperie generatur fieríque non potest vt eiusmodi cesset ructus nisi quis refrigerante & humectante victu vsus fuerit. Conuenit igitur cruditates ex omnibus iam commemoratis internoscere: atque vbi sic discretæ fuerint, firmam earum curationem aggredi.

De ciborum corruptione ex caliditate, & nidoroso ructu prouenientе.

Qui sanè ex caliditate ciborum corruptionem, nidorosamque cruditatem sustinuerunt, eáque de causa in febrim diariam inciderunt, iis non calefacientes cibi aut potus adhiberi debent. Et si enim exiguo tem-

tempore mitigari lenirique videbuntur flatibus qui infestabant dissipatis, postea tamen occasionē præbent, vt febris diaria magis incedatur: interim vero, vt etiam febris, quæ ex humorum putredine oriri solet, rursus subsequatur. Ne igitur hæc eueniant, congrua victus ratio præscribi, & curatio quæ econtrario repugnet, adhibenda est. Quippe fieri nequit, vt affectus qui infestat, ex toto conquiescat, & veluti radicitus excindatur vbi causa quæ ipsum efficiebat, prius nō fuerit sublata. Quare si tibi cibus, qui ad nidorosam cruditatē inclinauerit, suspēdi adhuc in vētriculo videatur, tunc potioni aqua calida potissimum est sumenda. Hæc namque partem humorum eluere abstergere, & ad inferiorem ventrē propellere, partem verò vt in corpus etiam distribuatur præparare, & præterea spiritum iam siccū, incensúmque temperare & lenire meatúsque laxiores efficere potest. Haud noui, an quis hoc præstantius remedium, ijs qui ex calida intemperie cruditate laborarūt, eóque in diariam febrim inciderunt, excogitare possit. Quòd si vero cibi corrupti non in ventriculo hærere tibi videantur, sed per aluum egeri, rursus hic non solùm non impediri sed etiam adiuuari debet, quò ea quæ corrupta sunt, per ventrem potius queant excerni. sin autē im-

mod

moderatius per aluum ferantur, rodántque intestinum, etiam hic ad balneum ægros ducere conuenit. & Ventris iecorisq; regionem potißimum Vino melino perungere & pane ex aqua calida nutrire. Porro inÿciatur in eam & apÿ & coriandri radix: Verùm apium non multum decoquatur, sed protinus antequàm feruescat auferatur. nõ semel autem eam in calidam, sed sæpius intingas. Si Verò caliditas, aut inflammatio quæpiam Ventriculum obsederit neque radix apÿ sed coriandri tantùm immitti debet, Vel offa panis calidæ iterum aut tertio intincta esui per se exhibeatur. At si Venter copiosius profluxerit, Vt deinceps Vires debilitētur, etiam omphacomeli, aut hydromelum, aut hydrorosatum dabitur. Sin autem nulla inflammatio Ventriculi os obsidere Videatur, Vini cnidÿ aut sabini, quod exiguam habeat astrictionem, momentum propinari ipsis debet. Sin Vires nullam noxam expertæ fuerint, caue ne Vinum permittas, præcipue calidiore temperamento præditis. Si namque nidorosa cruditas ex calore acciderit, cõstat magis eã in calidioribus auctum iri si Vino Vti Voluerimus. Ac mirari mihi subit, quomodo diuinißimus Galenus in opere de medendis morbis calefaciētibus remedÿs Vsus fuerit. Nam antidotũ quod à triplici pipere

Græci dia trion pepereon appellant, & illud quod ex malis coroneis paratur, exhibere ipsis permittit: extrinsecus autem rursus ventriculo purpuram nardino, absinthio, & mastiche imbutam, applicare. Atque hæc calida imponere iubet, ne ventriculi robur dissoluatur. Ego vero ea neutiquam calidiore affectu pressis conuenire arbitror. Atque hæc nequaquam dico contradicendi studio, sed quod ita mihi veritas habere videtur, quam semper cuiuis præponendam censeo. Si enim nidorosus ructus, & cruditas à calidita te prouenerit conueniebat, vt arbitror cōtrarijs hanc remedijs moderatè vtentes, ita medicari, Sin autem à calidioribus pinguibúsque cibis orta fuerit, etiam sic victus contrarius, qui modicè refrigerare possit, iniungi debebat, In summa didicimus, omnia quæ naturam excesserunt, contrarijs curari oportere, & rutaceum oleum, & si qua alia est calida iniectio, adhibere dissuadeo: atque hoc cauendum est, in quibus corruptio & febris ex calida intemperie sunt subsecutæ.

De his qui ex cruditate febricitant, humore magis acido proueniente.

Hactenus de his, qui ob nidorosum ructū febricitarunt, egimus: nunc autem dicamus etiam

etiam de illis, qui ex frigida intemperie in cruditatem inciderunt. Acida cruditas non adeò celeriter febrim solet accēdere, si verò etiam febrim excitare cōtigerit perpēde & disquire num quandoq; etiā calida intemperies acidum ructū procrearit, fit enim interdum, vt is nō solum ex frigore, sed etiam caliditate frequēter oboriatur. Idem siquidē in externis quoq; videmus. Accidit enim in calidis pariter & frigidis admodū domiciliis, vt vinū nonnunquàm in acidum conuertatur. Similiter autem in fermento quoque idē spectare licet hoc etenim in calidioribus retentū domiciliis, in acorē mutatur: idē verò experitur, vbi à gelido aere fuerit refrigeratum. Quare vinum idemq; accidēs à contrariis causis generatur. Attendere igitur oportet signa, tum præsentia tū quæ præcesserūt, vt ex omnibus possis cognoscere quæ tandem sit causa, calidane aut frigida atq; ita ad curationē venire. Quare si acidus ructus ex caliditate prouenerit, refrigerātibus & potu & cibo vti cōuenit, præcipuè his qui resistere possunt, & nō facilè corrūpi. Quapropter neq; cremor ptisanæ, neq; halycæ ipsis est exhibendus, facilè enim corrumpūtur, & in stomacho supernatāt suspēdūturq; vnde etiam accidit, vt ipsis magis acescat. Itaque pisces, qui dura carne sunt præditi, his

expediunt & gallinæ ex decocto, aut simplici iure paratæ: adhæc isicia similiter dura cuiusmodi sunt, quæ ex buccino & glauco, orphoque pisce potissimum conficiuntur, Nec mireris quod hæc dicam: qui namque ex calida inteperie acores experiuntur, eos etiam si pedem bubulum exhibeas non offendes: imo adiuuabis quoque. Ego sanè noui quendam, cum longo tempore acorē experiretur, his me cibis persanasse: præterea etiam ostrea non cocta, & duracina exhibui omníque alimento quod refrigeraret, ægrè corrumperetur, mutaretúrque, sum usus.

De acido ructu, qui ex frigida intemperie nascitur.

Quòd si acidus ructus non à calidiore, sed frigidiore intemperie originem traxerit, tunc potius victus calefaciens, & antidota conueniunt, cuiusmodi sunt tum quod ex malis cotoneis conficitur, à triplici pipere dia trion pepereon nominatur: adhæc fomentum ex nardino. Quæ igitur diuinissimus Galenus in nidoroso ructu fieri præcepit, ea ego omnia ijs potius, qui ex frigida intemperie cruditatem sunt experti, conuenire, & non aliter habere posse arbitror.

De febribus diariis, quæ ex obstructione generantur.

Febris diaria ex viscosis etiam crassisque humoribus nascitur. dum nimirũ excrementa propter meatus occlusos non perspirant, fiúntque acriora. Aduertere igitur animum hic. & internoscere oportet, soláne copia, an crassities sola, & humorum lentor obstructionẽ effecerit. Si enim copia pepererit ante omnia sanè per sanguinis missionẽ vacuatio tentanda est. deinde sic particularibus vtendum præsidijs, quæ laxare, discutere, vel extenuare possunt. Nam si vacuatione omissa laxantibus quispiam, aut discutientibus vti voluerit, malorũ magnorũ autor erit. quippe obstructionem multo adhuc maiorẽ reddet, discutientibus ante concoctionẽ aut euacuationem visus remedijs. Quòd si non copia, sed viscosi crassique humores obstructionem procrearint, sanguis mittendus non est, sed decoctis potius quibusdam vtendum, quæ extenuare possunt, ita vt non calefaciant: nec adhibenda his, quæ vulgares medici temerè audent, serpillum aut calaminthen, aut hyssopum, aut origanum, aut rutam: ignari quòd multo magis offendant, quàm iuuent ægros. Etsi enim materiam attenuare nonnihil videantur alia tamen ratione offendunt, dum febres reddunt acriores. Quare illa potius quærere conabimur, quæ abstergere & attenuare citra caliditatẽ nouimus.

Hoc autē in numero habetur oxymeli, quod & generosè abstergit, & febres non exacuit. Atqui ne hoc in omnibus verū existit. In quibus enim crassa recrementa occasionē morbi prabēt quæ & obstructionem excitarint & febrim accederint diaria, à colore, aut siccitate craßitie & leniorem cōsecuta, quemadmodū id in rebus plus æquo coctis, aut assatis nimium fieri cernimus, neque his oxymeli exhibendum est neque in quibus siccius est tēperamentum aut mœrores quidam aut laßitudines, aut ira, aut solicitudo, aut vigiliæ præcesserunt. Etsi enim talia non admodum calefaciant tamen siccado materiam adhuc magis crassam faciūt, quàm ut arbitrantur, attenuent. Quæ enim a siccitate coacta fuerint & craßiora quàm prius euaserint nunquā eiusmodi siccans aliquod medicamentum attenuare poteſt. Ego siquidem in huiusmodi temperamentu subinde spectaui, quod oxymeli inipiā propinatum, pro eo quod vrinas prouocare debet, retentionē potius, et obstructione materiæ pepererit, vt hinc etiā febres magis fuerint auctæ. Verùm cùm vulgares isti causam ignoret, ad alia eam referunt. Quapropter illis tantum exhiberi debet oxymeli, in quibus cruda crassaq; & frigida recremēta hærent: adhæc qui pituitoso & frigido sunt tēperamēto: in

quibus

quibus etiā cruditates, repletiones & ociosa potius vita præcesserit. In his nāque ipsis idoneum existit, & si quid viscosum inhæret, & crassum à frigidis cibis aut potionibus collectum. Ex omnibus autem aliis quæ medici ipsis in balneo ad extergendā cutē, vt saponem, mel & aphonitrum præcipiunt, hæc magis attenuare, & meatus obstructos liberare possunt. Verumtamen in calidioribus tēperamentis non solùm ab oxymelite, sed aliis quoque decoctis, quæ siccare aut calefacere possunt, abstinēdum censeo: victu autē vtendum humido magis, & tēperato, qui nihil siccū & acre in se habeat. Quare ptisana, & foris & intus est eis aptissima, vt quæ præterquàm quod humectet, etiā abstersoriū nonnihil, & attenuatorium obtineat. Admisceatur autē ei apomelitis paululum: nā id quoque absterforium quippiam citra vllum calorē possidet. Iam pisces hisce conueniunt: quippe alimentum inde proueniens, & probè cōcoquitur, & nequaquàm meatibus inhærescit. adhac gallinarum cohortalium alæ, & lactucarum caules, intybi, & troxyma Hac igitur victus ratione illi sustentandi sunt, in quibus recrementa terrestria magis, & crassiora quàm fuerint, à calore facta censueris. Sin autē nihil tale fuerit pituitosiora verò ea tibi appareāt, quæ

obstructionē excitarint, tunc confidenti animo etiam decoctum apij, anisi, adianthi, & oxymeli nō modò simplicius, sed etiam compositū propinato. Nam in frigidioribus temperamentis, & in quibus materia pituitosior est, & humidior, in his id quod à diuinissimo Galeno dicitur verissimum existit, nēpe quòd oxymeli tum abstergit generosè, tùm febres non exacuit: in naturis autē biliosioribus & magis melancholicis, rarissimè exhibendū. Porrò quòd in viribus iam magis debilitatis nullus eo vti debeat, id quoque iis constare arbitror, qui Hippocratis scripta didicerunt, & experientia quoque perceperunt, quòd vim etiam radendi intestina obtineat. Multas siquidem noxas, & commoditates continet. Ac diligenter is, qui velit aut oxymeli, aut herbarum dilutum aut aliud quoddam inciforium curationis gratia exhibere, tum facultatem eius quod propinatur, tum quantitatem, tum qualitatem, tum ordinem, tum ne temerè & indistinctè in omnibus vtatur remediis, diligenter cognoscere debet. Hoc enim ad [illegible] quemque medicum pertinet vt omnia perquirat, curiosèque examinet & præsidia consideratè distinctèque admoueat.

De

De febribus ex putredine creatis.

Caput II.

QVód omnes febres cõtinentes ex materia quæ eas incendit, intra vasa subsistente & putrescẽte generãtur, omnibus in confesso est. Atque idcirco etiam cõtinuationem habent, neque rigorem mouent, qui in externam cutẽ feratur, sensibilésque particulas rodat, vt in his quæ intermittunt fieri solet: vnde in continentibus si inquit, rigor superueniat, bonũ est indicium. Atque hoc in ardentibus, quas causos Græci appellant, etiã videre licet. Docuit autem nos id quoque diuinissimus Hippocrates, vbi ait: si ei qui ardẽte febri laborat rigor superueniat, morbi solutio expectãda est. Porro sunt nonnulli, qui etiam febres intermittentes intra vasa consistere, quemadmodum & cõtinentes arbitrentur, ac nihil prorsus loci, sed quantitatis & qualitatis ratione differre. Etenim in continuis & multã & crassam esse materiã existimare cõuenit: atque ideo neque extra vasa emitti posse, intermittentiũ verò tenuiorem, & vt in extimam cutẽ efferatur, magis idoneam. Porrò huiusmodi etiam intermittentibus accidit, & materia extra vasa putrescit, vrinæ quoque testãtur, quippe materiã ipsam, quæ iamdudũ computruerit, repræsentãt. Atque hinc sanè in-

tegra morbi tempora coniectura deprehẽdimus, quãdo scilicet concoctionis initiũ morbus habet, quando incrementum, & statũ. Alij vero nõ de loco solùm in quo cõstituuntur, & generatione quam febres habent, dissentiunt, sed etiam de materia ipsa, vnde procreatur. Nonnulli etenim in vniuersum febres ex bile incendi dixerũt, cũ febris res quæpiã calida sit, & sicca: talis autem bilis quoque existat ad generandos huiusmodi affectus accommodata. Alij vero ipsorũ non bilem, sed pituitã causantur, eo quòd rursus ad putrescendum obturandúmque non parũ est idonea, cùm humida sit & crassa. Iã hoc quoque nobis indicat ipsum pituita vocabulũ, quod phlegma græcè dicitur, à verbo phlegin, quod est inflammare. Nam phlegma eo quòd inflãmet ipsum & calefaciat, dictũ est: atque hoc sane palã est absurdũ. Caterùm de humore melancholico nonnulli opinati sunt, nunquam ipsum febrim posse incendere, eo quod frigidus ipse sit natura & siccus, nihilque habeat humidi aut calidi, vnde putredines generentur. Nihil itaque mirũ est, quosdã putare melancholicũ humorẽ neutiquã planè putredinẽ recipere. Non desunt, qui in vniuersum febrim nunquã à putredine fieri pronũciarint. Nã humores in venis exardescere, nõ putrefieri dictitant.

dictitãt. Si nãque hoc esset, inquiũt, cur tandem nõ etiam lũbrici, aut aliæ quædã bestiæ in vasis si putrefactio est gigni cernuntur, quemadmodum in ventre & aliis particulis? Quin etiã in externis omnibus hoc spectare licet, quod quæ putrescunt, variarum rerum species generare solet, quarũ nulla unquam per urinas excerni visa est. Dicendũ igitur est putrescere & incendi, ut videre id licet in pice & bitumine, aut arundinibus, aut chartis, aliisque multis fieri, quæ prõpè ab igne afficiũtur incedũtúrq; Sic igitur nonnulla etiã scintilla modica nacta, magnam & immensam flammam excitarunt, ut non solum vicina, sed etiam omnia longius sita combusserint. Tale quid etiam in nobis, inquiunt, accidit. Incipit enim spiritus inflãmari atque exardescere: non enim tam cõputrescere ipsum quoque dicendum est: quia nisi spiritus humectantia & refrigerantia, quæ ipsum contẽperare & mitigare poßint, consequatur, etiam vicina depascitur. Atque ex his ipsis ille nimirũ primus est, qui ad hoc magis idoneus inueniri poterit. Non solùm autem de putrescenda in vasis materie, ut opinor, dissentiunt, sed etiã de putrefactionis modo. Alij siquidem ipsam ex calido & humido nimirum humiditate fieri dixerũt, ad vetera & putrefacta ligna respicientes.

Sic

Sic enim res habere videtur, ac puto vtrosque vera dicere fieriq; nonnunquã etiam putredinẽ ex siccitate, magis autẽ adustione. Nõnulli verò medicorũ nullã prorsus in venis putredinem fieri sed magis in ventre existimarunt. Eius autem rei fidem faciunt tum ex vermibus, quæ in eo generantur, tũ excremẽtis subductis, quæ & malum odorem, & ad putredinem nihilominus inclinationẽ repræsentent. Indicant hoc quoque vomitus, inquiunt, qui crebrò tam perfectè febres exciderunt vt æger non amplius malã accessionẽ sit expertus. Iam alios rursus à febri liberatos ex vna & sola sorbitione, vel iniectione conspexisse. Verùm non ex his modo sed aliis quoq; multis accuratè videre licet, quòd venter etiã febrium ex putredine ortarum causa existat forsan autem aliarũ quoque fons & origo ipse propriè existit.

Notæ febris ex putredine.

In primis sanè scire conuenit: febres quæ ex putredine oriũtur non solum ab externa causa, sed etiam ex diariarum febrium degeneratione originem habere. Cognosces autem febrium degenerationẽ ex tribus hisce notis potissimum prima sanè est, quòd febris diaria quæ præcessit, non in purum desinat interuallum: secunda, quòd status non fiat ad tolerandum facilis: tertia, quòd status

non

nõ desinat madore, aut sudore. Hæc sunt indicia manifestißima, quòd febris diaria in putridam trãsierit. At in qualem febris speciem degeneratura sit, hac ratione & coniectura colligere, & internoscere oportet. Si nãque pallidus æger fuerit, vigiliis torqueatur, curis afficiatur, & ætate floreat, scito bilẽ totam tertianã excitasse febrim: sin autem albus, & vita ociosus existat, quotidianam esse putato: quemadmodum etiam si plumbei coloris, quartanam. Atque hæ sanè notæ sunt febrium diariarum, quæ putridas denegarunt. Cæterum verò etiam generatim comitatur eas id, quòd nulli aliarũ febrium adest, vt rigor, aut horror aut frigus superueniat præcipuè intermittentibus. Nã incontinentibus nihil horum euenit. Verùm etiamsi cõtingat aut horror, aut rigor, in semitertianis tale incidit. Adhæc inæqualis pulsuum motus, & caliditas has potißimum sequitur, & quod multas reduplicationes, quas Græci anadiploses vocant, præcipuè efficiat, imitetúrque colũbarum stercus, quod secundũ putredinis succeßionẽ, ignẽ accendit, ac rursus cõquiescit. Iam rodens qualitas & ipsa maximũ febriũ ex putredine ortarũ indiciũ existit. Apparet etenim in hecticis quoque, sed in alto magis delitescit, ex putredine verò ortis febribus rodens qualitas

tas per extimas partes maximè percipitur: insuper maxima & certißima nota est, etiã pulsuum systole citatior. & Vrinarum cruditas, nam in diariis semper concoctæ apparent. Tantum etiam de febribus ex putredine internoscendis dictum sit.

De curatione febrium continentium.

Continentes febres solerti diligentia curari debent, subitóque id faciundum, quod internotio dictauerit, siue sanguinis missionem siue purgationem requirat. Maximum enim incommodũ est, cùm in omnibus morbis, tum verò in continentibus, dilatio. Nam febres vehementiores redduntur, dum putredo augescit, & vires imbecilliores fiunt vt quæ febrium magnitudinem nõ amplius ferre poßint, neque præterea magnorũ præsidiorum aliquod ad curationem admittere queant.

Internotio.

Qui igitur sanguinis mißione indigẽt eos hoc pacto internoscere tibi licet. Vrinas habẽt rubras, turbatas & putridas multumq́; acres oculos biliosos & rubros: totũ corpus graue: venas latiores, & earũ torulos, quã antea tumidiores. Cæterùm etiã causæ quæ præcesserunt humorẽ redundantem tibi indicabunt præcipuè victus ratio. Nã ægri calidioribus magna parte cibis, potibus, vino libe

liberaliore & magis vetusto, carnibus pinguibus vsi deprehenduntur. Multi verò ex inedia, aut ira in continentes febres quæ ob putredinẽ nascuntur, inciderunt: alij ob sanguinis venarum in ano extantium, hæmorrhoidas Græci appellant, retentionẽ: alij verò ob sanguinis copiam potius hæc habẽt indicia: nonnulli ex bile superflua pallidi sunt magis & nigriores. Quando autem humores etiã plus æquo adusti fuerint, tunc ipsis vrina adhuc magis pallida, & subinde nigrior apparet, & deiectiones similiter acres & biliosæ. Hoc igitur modo humores, qui redũdãt, qualésque sunt cognoscere oportet.

Curatio.

Itaque febres ex putredine, & sanguinis abundãtia ortæ venæ sectione curari debẽt, non tamen minus etiam his sanguinem detrahes, qui à bile infestantur, siquidem furens ad purgationẽ idonea crassior & copia tibi peccare videatur. Nam perspiratu discutere materiã intus latitantem & putrescentẽ conducit: quippe minor efficitur, nec permittendũ vt ea propter copiam & crassitiem meatibus infarciatur, & putrescat. Quod si venæ sectionem non possis ob vires ægri imbecilliores, aut quòd is sanguinẽ dimittere metuerit adhibere, tũc magis ad victus rationem, quæ refrigerare possit, & humectare

mectare, necnon attenuare, & diffundere adeò citra calorem queat, respicito. Postquam verò hoc feceris & materia multo minor, & cõcoctionis notas habere videatur tunc audacter aquam frigidam exhibeto.

De frigidæ potu.

Atque id facies potissimum si æger aquam bibere consueuerit: adhæc si nec inflammatio, aut scirrosus tumor, aut laxus, quod ædema dicitur, particulam quandam possideat. Si enim ex his aliquod apparuerit, aquæ potio vitanda est.

De inflammatione erysi-
pelacea.

Quòd si imflammatio feruens, & erysipelacea fuerit, tunc frigidæ potum exhibere ne tentaueris. Prædicito autem id quod futurum sit, nempe quòd seruor febris extinguetur quidem necessariò, ipsa verò tota non prorsus discutietur, sed tempore aliquo procedente febris reliquiæ adhuc superstites, tutò & particulatim dissoluentur. Ego sanè noui, aquam me frigidam alicui dedisse, qui erysipelate infestaretur, ardentíque & continua febri laboraret ac vehementiam febris ex ea restinxisse eripuisseque periculo, ne ex intempestiuis cataplasmatis & inunctionibus interiret quæ medici semper in omnibus solent adhibere.

Notæ

Notæ inflammationis erysipelaceæ.

Sciendum eſt, eos qui ardenti febri laborant ob eryſipelaceam inflammationem, magis quam alios ſitire, veſtimenta à corpore proijcere. Euidentius autem hoc eſt indiciũ, quòd etiam tertio quoque die acceſſionem validiorem experiuntur, & recrementa per aluum bilioſa & ſaniei ſimilia excernant. At qui in pulmone inflammationem eryſipelaceam ſentiunt, non adeò vehementer ſitiunt, ſed frequentem magnámque reſpirationem edũt, genas habent rubentes, linguã ſcabram, & delirant, frigidúmque aerem magis appetunt, magíſque ab eo quàm frigida potu iuuantur. Hanc autem ijs potius, qui in alia parte inflammationem habent eryſipelaceam, efferre conuenit: illis autem quorum pulmonem hæc exercet frigidum aerẽ, vt à quo etiam iuuentur, ad ſpirandum magis procurato.

De cauſo, hoc eſt ardente febri, falſa. Caput III.

SCire hoc quoque oportet, duas eſſe febris ardentis ſpecies, vnã ſiue verã & exquiſitã, quæ omnia cõmemorata habeat: ſitim vehemẽtem, deiectiones bilioſas, linguã ſcabram,

bram, & nigricantem. falsa autem, & ipsa quoque sitim adfert, sed non adeò vehementem & intensam, neq; lingua nigrorē, neq; excrementū per aluum excernitur biliosum, sed magis corruptu. neque amaritudo in gustu ex pituitoso humore salsoq; potius superāte percipitur. Vnde etiā periculosa magis est, quam febris germana. Quapropter veris ardentibus exquisitisq;, cùm à flaua excitētur bile, aqua frigidæ potio magis cōuenit, aliaq; omnia quæ refrigerare etiā extrinsecus facultate & actu possunt. Quibus autem ex pituita origo est, his frigida potio exhiberi non debet, ac nulla quæ actu refrigerant: verùm illa potius, quæ mitem calorem, tepidumq; sortita sunt cuiusmodi existunt epithemata etiam sola, quæ ex lini semine parātur: subinde verò etiam quæ ex ordeacea farina aqua incocta, cui chamamelum & melilotum adiecta fuerint conficiuntur. Nam lintei lanei iuri herbarū quas diximus, decoctarum, intincti magis conueniunt. At clarum est, quòd etiam oleum quoddā, cuiusmodi est chamæmelinum, rosaceum & omphacinum, decoctio rectè accommodatur. Intelligendū autem est, huiusmodi epithemata nō solùm falsis sed etiam germanis febribus ardentibus conducere, falsis tamen amplius. Quæ enim & facultate & actu refrigerant, ea germa-

ea germanis potius competere: cuiusmodi sunt etiam lexi pyreta. quæ ex rosaceo parantur, quibus adiectus quoque sit succus herbarum refrigerantium cotiledonis, oxalidis, lactucæ, atriplicis, portulacæ, plantaginis, & aliarum complurium. Cùm igitur differentias ipsarum notaueris, & materiē, vnde accenduntur. ita etiam intelligito, quatenus refrigerare, & quomodo id quod corruptum est, expurgare debeas.

Ad stomachum ardore æstuantem.

Quibus stomachus ardore æstuat, probè faciet aqua frigida cùm rosaceo subacta, & extrinsecus imposita: aut sesamum aqua maceratum, deinde cum rosaceo diligēter læuigatum. Item ceratum rosaceum bene facit, cui admixtus sit portulacæ & vuæ acerbæ succus pari portione. Sin autum totum quoque corpus cerato inducto humectaueris, valde commodabis.

Quomodo febres ex sanguineo humore prouenientes notari debeant.

Febres, quæ ex sanguinei humoris putredine accēduntur, inde cognosces, q mitis statim calor ad primum manus tactum percipitur, qui nihil habeat rodēs & acre, qualis in febrib⁹ deprehēditur, quæ ex flaua bile plus

satis adusta excitantur. Apparet etenim in febribus etiam ex pituita putrescente creatis statim per initia calor tum mitis, tũ vaporosus. sin autẽ quis manum diutius admoueat, paulo post rodens caliditas tactui occurrit, veluti per colum quoddam, aut cribrum sursum emergens. Vbi igitur febres ex sanguine oriuntes internoueris, statim per initia, vt dictum est, venam secato: eos autẽ qui ex bile febricitant, purgato potius si materia tibi ad excretionem procliuis videatur, & febris quæ inuadit, vehemens non fuerit. noui autem etiam acuta laborantem febri purgasse. Verùm huiusmodi multam diligentemque notationem: & animaduersionem requirunt: & medicum, qui animo fuerit confidenti. Abundè verò est, etiam sanguinem duntaxat mittere, eo quòd tutius efficaciúsque sit remedium: & refrigerante ac humectante victu, atque huiusmodi vnctionibus in posterum vti.

De victus ratione.

In omnibus sanè ptisanæ cremor idoneus existit: sed in germanis quidẽ, & perurentibus febribus quas καύσους Græci appellãt sitim vehementẽ adferentibus etiam refrigeratũ cremorem concedere oportet, accerata similiter parare ex aqua frigida, rosaceo &

refri

refrigerantibus. In falsis autem nequaquã, verùm sufficiũt omnia tepida, & temperata, & nullum ex ijs quæ vehementer refrigerare possunt, habentia, porrò lactucæ caules refrigeratas, oua, similiterq; intybũ agrestẽ, & domesticum, & curcurbitas ijs qui perardẽti febri laborãt omnia exhibere cõducit: oxymeli verò his dari prorsus non debet, nec multiplicia ac varij generis omnino decocta, vt quæ grauiter febricitantibus omnia sint inimica. Porrò si multis ægrũ vigilijs cõflictari acciderit, tũc ei antidotũ quod à papaueris capitibus diacodyon Græcis appellatur, offerendũ est. Quippe vbi deuoratũ fuerit, somnum inducit, & febrium vehemẽtiã ardorémque obtundit. Quòd si verò etiã falsis febribus ardẽtibus ob vigilias, aut mẽtis alienationẽ ægro molestã, dare ipsum cogaris, eum momento apomelitis ei admixto, exhibeto. Sic namq; metuendum non est, vt medicamentum frigiditate materiã reddat craßiorem. Ego rhodomeli & hydrorosatum aquæ mixtum ac rosatum ipsum per se refrigeratum, ijs potißimum qui iecoris ardorem sentiebant exhibui.

De balneo.

Lauandi sunt, qui feruida & perardenti febri laborant, in domo potißimũ, vbi soliũ

habeatur tepente aqua plenum, ut totū ægri corpus undequaque ac aqua operiatur. Nō autē adiūges ei aliam præterea: neque omnino ipsam commouebis, ut quæ vires digerat, & conuellat. Quare neq; imbecillis admodum viribus præditos in solio lauare cōuenit, quod apud Romanos tinam ingredi dicitur: illi verò in id descendent, quorum vires dissolutioni & digestioni, quæ ex tepida prouenit, obsistere ac tolerare possunt. Tantum de ardentibus & continentibus febribus dictum sit, putoq; hæc abunde sufficere. Si enim ex particularibus quippiā prætermissum fuerit, ex his quæ generatim, mēbratimq; dicta sunt, reliquum ipse tibi inuenire poteris.

De syncope, quæ in febribus accidit.

Virium ruinæ quas Græci syncopas appellant, subito in ægris oriūtur, aut ex crudiorū humorum, præsertim os ventriculi grauantiū copia: aut ex biliosis nimiūq; tenuibus, & qui facilè dissipantur, humoribus: interdum verò etiam, dum ad os ventriculi confluunt, ut hac quoq; de causa vires conuelli prosternariq; cōtingat. Quoniam igitur virium ruinæ non una ex causa, sed tum ex crudis, tū ex tenuibus biliosisq; humoribus oboriuntur, videndum est, quo modo horum diffe

differentia discerni, notarique debeant. Nisi enim discrimina internoueris fieri non potest, vt remedia ad vnamquamque causam rectè accommodes.

Notæ febrium in quibus humorum crudorum copia syncopen inducit.

Qui sanè ob crudiorum humorum copiã in syncopen incidunt, primùm sanè faciem habent tumidiorem, pallidioremque: os ventriculi totumque vẽtrem flatibus distentum: adhæc pulsus exiguos, raros, & tardos: insuper ructus sustinent acidos, habitúmque pituitosiorẽ representant. Iam ea quæ præcesserunt, clarius tibi humorem superantẽ indicabunt. Nã cruditates tunc continuæ plurimùm præcedunt, ocia, intempestiua balnea, leguminum fructuúmque fugacium, & carnium repletio, vinique crassioris sinister vsus. Hoc igitur modo, qui ex crudorum humorum abundantia syncopen experiuntur, internosci debent.

Notæ eorum qui ob biliosos tenuésque humores syncope conflictantur.

Qui ob biliosos tenuesque humores syncope laborãt, hac ratiõe internosci possũt. Primũ sanè facies ipsorũ squalida est, & sicca, pulsus exigui, inæquales & inordinati apparebunt,

bunt, deiectio autem biliosa est, vigiliæ magis quàm in alijs vrgent, sitisq; affligit. Iam ex alijs quoq; multis notis discerni possunt, præsertim verò ijs quæ præcesserunt. Solicitudines enim, & tristitia, cibusq; modicus ijs qui ex vitiosis & acribus assumptis, hos præcedere magna parte consueuit. Sic igitur ipsi internosci debent.

Curatio eorum qui syncope periclitantur.

Curandi sunt, qui ex crudorum humorũ copia in syncopen incidũt, tenui victu, atq; omnibus quæ extenuare poßũt. Salubre igitur est, quantũ ad copiã attinet, vacuationẽ per sectam venã moliri, eámque rursus iterare: imò nõ permitere, vt humores crudi rursus in corpore redũdẽt. Metus enim est, ne vires prostratæ humorẽ crudũ nequeant cõcoquere, & distribuere. Satius igitur arbitror, vt vacuationẽ potius vitemus. Sin autem humor vsque adeò superauerit, vt periculum sit ne vires suffocẽtur, non absurdum est tunc ex copia modicũ subtrahere, & grauatas ipsas leuare. Videmus enim plerunque id etiã in igne euenire. Quippe cũ is propemodum à viridibus lignis extingueretur, subinde paucis ademptis rursus illuxit, & ijs

ijs quæ ipsum suffocabant, superior euasit. Quapropter si vires robustæ, & copia quæ offendit admodũ ampla fuerit, in eum modum est agendum. Sin autem imbecillæ fuerint, & cruditas multa subsit, frictionibus incumbendũ, atq; ijs quæ sensim extenuare ac discutere, crudosque humores & incoctos possunt concoquere. Tale verò est chamæmelum, vt quod rarefaciat, dißipet, & causas morbi cõcoquat. At frictionẽ incipere conuenit à cruribus deorsum: deinde ad totam spinam & brachia transeundum est: postea rursus à brachijs ad inferiores partes & pedes, idq; frequẽtius faciendum est, ita vt virium ratio habeatur. Cùm enim nonnulli sæpe immoderatam magis frictionem adhibuissent, vires subitò digestæ, dissolutæq; fuerunt. Ego ita quendam ex inscitia fricantium in syncopen prolapsũ cõspexi. iusserat enim ille, cõtinuè integrum diem & noctem ipsum perfricari, & à cibo omni ad quintum vsq; diẽ abstinere: deinde cũ impiè hoc ipse faceret, æger qui non potuit vtrumq;, tum defatigationem, tum inediam in alios quinq; dies tolerare, syncope interijt. Conueniebat enim meo iudicio eũ qui tã immoderata frictione, & acribus oleis in vsum adhibitis tantam cruditatè discutiendam putabat, non prorsus à cibo ægrũ continere adeò, neque rur-

sus nimium eo grauare, sed ab immoderata frictione desinere. Nam vbi fames laborandum non est: sicut inter omnia hoc quoq; prudēs ille senex pronūciauit. Haud noui, quid etiam diuinissimò. Galeno in mētem venerit, quod ita faciundū esse præcipiat: Frictionibus autē immoderatis vtendum, oleumq; sicyonium inducēdum ac inediam imperet. Nam hyssopum ipsis vnà cum modico melle bibere præcipit, nihilq; aliud ad septimū vsque diem assumere. Quis o dij immortales, vires adeò validas esse cogitare poterit, qui simul omnia, & inediam & frictionē pariter ferre queat? Mihi sanè melius videtur, & moderatius perfricare, & rursus nutrire, ad vires respiciēdo, cremore ptisanæ, aut halycæ cum oxymelite, & pane in vinū tincto, vbi vires admodum imbecillæ appareant. Nam vtrumque faciendo, vt scilicet ex copia humorum nonnihil per fricationem dissipemus, deinde rursus commodum alimentum, quod cōcoqui facilè, & in partes corporis distribui possit, substituamus, tum vires conseruari, tum crudi humores probè concoqui poterunt.

De vino.

Vinum dare febris quidē causa non oportet, verum ob crudiorē materiam superantem

tem

tem, eorum quæ sensim extenuare & calefacere possunt, vsus existit. Nihil itaque absurdi est, tenue quodque in corpus facilè distribuitur, & nullam manifestam astrictionem aut dulcedinem obtinet, exhibere: ætate verò non nimium recens, neque vetus esto, neque colore nigrum, sed potius subfuluum & album, & substantia tenue. Cupimus enim, vt quàmprimum in venas, totúmque corpus distribuatur, præsertim cùm vires & collapsas, & in periculo interitus constitutas recreare festinamus.

De balneo.

Qui ex humorum cruditate syncope laborant, nō sunt, opinor, ad balneum citò ducendi. Nam materia cùm crassior sit, & copiosa nondúmque extenuata, eoque discuti nequeat, inde magis meatibus infarcietur, & febres augebit. Vbi igitur humores extenuati fuerint, & concoctio iam appareat, ita tandem lauare ægros & cibo leuiter calefaciente nutrire oportet, vt pote porro probe cocto cum apomelite, & piscibus si fieri potest, saxatilibus: sin minus, fluuialibus, quos Græci anadromos appellant, ex oxymelite, & gallinarum cohortalium alis. Postquàm vires ex his auctæ fuerint, citra noxam deinceps cibi offerri possunt, quæ valentioris sint ad nutriendum materiæ.

Cura

Curatio eorum qui ob tenuium humorum putredinem ſyncope conflictantur.

Qui ex ſubtiliorum humorum putredine in ſyncopen incidunt, eós conſtat contrario modo curãdos eſſe victu, qui humores craſſos reddat, & ægrè in partes digeratur. Cremor igitur halycæ iſtis conuenit, & panis hydroroſato & omphacomeliti intinctus: item gallorum teſticuli, citrum, intybus, lactuca, aſtaci, pectines, buccina, erinaceus, aphratum, mala, malum punicum, pira. Atque hæc non vna vice, ſed particulatim, & ex interuallis offerre conuenit, vt etiam id quod ratione alimenti datur, non grauet in ſyncope vires, ſed potius augeat.

De vino.

Vinum his aquoſum dari debet, quale eſt Cnidium, aut Sareptinum, aut generoſum Sabinum: non ſit ætate nimis vetuſtum, ſed aquoſum adeò, neque merum bibatur. Quin & vnctio adhibeatur quæ nullam habeat vim cutis laxandæ, aut rarefaciendæ efficacem, ſed è contrario denſandæ & corroborandæ: cuiuſmodi eſt etiam oleum melinum. Puluerum verò eiuſmodi vſus eſto, qualis roſarum flos, ipſéque roſæ, ſi inſpergantur, exiſtit, præcipuè quando etiam ſudores copioſius erumpunt, & æger in ſyncopen incidit

dit

dit, uiresque ad summam imbecillitatem perueniunt.

De animi defectione.

Quoniam uerò animi quoque defectiones syncopas inducentes ægris contingunt, uiresque repentè deiiciunt, consentaneum est, ut de his quoque generalius disceptemus: deinde ita, quæ etiam nobis tempus intelligenda obtulit, apponemus iis, quæ à diuinissimo Galeno sunt prodita. Ipsa igitur defectionis animi res una est, causæ uerò ipsius multæ, & unaquæque ipsius species proprium obtinet. At de omnibus nunc scribere non licet, affectus autem qui simul comitantur, seorsim curari non possunt. Tantum igitur in præsenti libro de eis dicemus, quomodo quis accessionibus subitò incidentibus queat resistere.

De his qui ob subitas vacuationes animo deficiunt.

Qui igitur ob choleram, intestinorũ læuitatem, & alias subitas uacuationes animo deficiunt, ijs aquam frigidam aspergere oportet, nares cõprahendere, os uentriculi perfricare, stomachum ad uomitionẽ turbare, aut digitis aut pennis inditis: imò & manus & crura ligare conuenit, ac deligaturæ plures

uehe

vehementioresque esse debent, in superioribus quidem partibus si deorsum vergat euacuatio in imis autem, si sursum erumpat. Cæterum vinum aqua frigida dilutum syncopis medetur, quæ ob vacuationes vno impetu factas, & virium dissolutiones eueniunt, maximè cùm defluxiones in ventriculum decubuerint: sed inspiciendum est, num quid vinum prohibeat. Balneæ fluxionibus quidem in ventriculum idoneæ sunt, verùm sanguinis fluorem vehementer irritant: adhæc eis qui ob copiam sudorum animo deficiunt. atque hi ratione maximè contraria curabuntur. Cutis horum refrigeranda, astringenda, non laxanda est: ac vinum his potissimum frigidum exhiberi, nihilque prorsus calidum offerri debet: imo neque ligare imos artus, neque ad vomitum cogere oportet, sed ventorum ingressus ad eos potius moliri conuenit, ac domus aerem ad refrigerantem & astringentem qualitatem conuertere, myrtique & vitium capreolis & rosis pauimentũ insternere. Horum nullo vteris, vbi fluxiones in ventrẽ tendunt. nam fluxio augescit, quantum cutis densata fuerit. Qui igitur ob vacuationes dissoluuntur, ijs hoc pacto statim succurrendum est.

De his qui ex copia humorum animo deficiunt.

Qui

Quibus ex copia animus deficit, non similiter tractari debent, verùm artus in illis quàm plurimum perfricare, calefacere, & deligare conuenit: vino autem, cibóque, & balneis, si febricitent, abstinere. Satis est eis etiam mulsam potui dare, in qua thymum, aut origanum, aut pulegium, aut hyssopum decoctum sit: conducit etiam oxymeli.

De his, quæ ex vtero animi defectionem experiuntur.

Et quæ ab vtero dissoluuntur, pari modo, præterquàm oxymelite, curãdæ sunt. Ac crura potius quàm brachia earum deligare, ac fricare oportet. Quemadmodũ enim, quibus sanguis ex vtero immoderatè profluit, earum mamillis cucurbitulas defigere solemus: ita quibus vterus sursum aut ad latus attractus est, inguinibus feminibúsque admouebimus, & naribus, ea quæ fœtidissimum odorem mouẽt: vteris autẽ odorata, & quæ laxare possunt, ac calefacere, adhibebimus.

De his, qui ob imbecillem stomachum animi defectionem experiuntur.

Quòd si stomachus imbecillis fuerit, atque ideo animus deficiat, obduci quidem debet ijs quæ roborandi vim habent: cuiusmodi parantur ex palmulis, vino, polentis, croco,

aloe.

aloe, ac mastiche: perfundi autem oleo absinthite, melino mastichino, & nardino.

Si ardor ſtomachum infeſtet.

Si ardor ſtomachum exercet, refrigerantium aliquod miſceri debet, vt ſuccus cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, ſolani, ſeridis & vuæ acerbæ. is quidem non aſtringit ſolum, ſed etiam confirmat. Iam aqua frigida tempeſtiuè ijs data, quibus ſtomachus ardore æſtuat, frequenter profuit. Sin autem intempeſtiuè exhibeatur, valde nocet: atque idcirco potius quando dari debeat, accuratè internoſcendum eſt. Vinum autem calidum imbecilli ſtomacho, ſi nihil aliud obſtabit, rectè exhibetur. Iam extremorum frictio tales quoque inſigniter adiuuat: quod ſi ex his melius habuerint ſi ardorem quidem in ſtomacho ſentiunt, ad balneum celerrimè ducendi: qui verò frigiditatem aliquam percipiunt, his medicamentum diatrion pepereon, ipſúmque piper ſolum & abſinthium propinari debet: qui ex vitioſis humoribus, ventriculi os rodentibus animi defectionem ſuſtinent, his aqua calente & hydrelæo dato vomitus præcipitur. Sin autem æger difficulter vomat ipſas ſtomachi regiones, pedes & manus prius oportet fomentis calefacere. Sin vomere nequeat, digitis aut pennis in

os in

os inditis ad id prouocandi sunt. Si ne sic quidem potuerint, rursus eis oleum quam copiosissimum exhibere conuenit. Solet autem frequenter hydrelæum non ad vomitum incitare, sed ventrem emollire, idque non exiguum in præsentia præsidium affert. Quare si æger non sua sponte ad vomitum procliuis est, arte is sollicitari debet, maximè autem rebus quoque appositis id præstare conandum est. At si vacuatio ex his prouenerit, absinthij turionibus decoctis mulsa parari, potúsque dari, insequenti tempore vinum quoque debet: & particulæ varijs modis tum externis epithematis, tum absinthij potione roborari, non tamen id per initia facere præcipio, sed postea, cùm venter fuerit purgatus. Vbi verò humores in eo continentur neutiquam eum astringere, sed fomentis tantum calefacere, vt antea comprehensum est, oportet.

Si ob pituitam animus deficiat.

Vbi pituita frigida, copiosáque in stomacho collecta fuerit, is oleo, in quo absinthij thuriones decocti sint, liberaliter fouendus est: deinde verò mel, piper, & antidotum, quod Diospolites dicitur, ac vniuersa victus ratio incisoria adhibeatur.

Si ob frigiditatem animi defectio eueniat.

Qui ob validas perfrictiones animo deficiunt eos similiter ac grandi fame infestatos curabis, nempe vt omni modo eos calefacias, tum vino calida diluto, tum cibis calori excitando efficacibus exhibitis. Ad hæc perfricare eos & ad ignem calefacere expedit.

Si ob caliditatem animus deficiat.

Defectiones animi ob caliditatem ampliorem prouenientes, refrigerantibus, & ijs quæ roborare possunt, curare oportet. Incidunt autem hæc ijs potissimum qui in aere suffocato, & balneis diutius sunt immorati. Roborabis igitur ipsos, si quã primùm aquam frigidam potioni exhibeas, refrigeria ventilando excites, & in aerem ducas: os ventriculi perfrices, vomitúmque prorites: deinde verò & vinum & cibos offeras.

Si ob igneas inflammationes animus deficit.

Qui ob inflammationis magnitudinem, & febrium malitiã animo deficiunt, cùm in accessionibus perfrigescunt, eorũ artus valenter perfricare, & calefacere, crura & brachia deligare oportet. Vigiliæ interdici ægris omnísque cibus & potio circuncidi debet.

Opis

Optimum autē in his est prænoſcere, quando futura ſit acceſſio: ut hoc ipſum antequam illa inuadat, efficere poßis. At qui ex ſiccitate & inedia in ſyncopē per acceßionū initia concidunt, optimum eſt iis antea proſpicere. Si enim horis duabus, aut tribus ante acceſſionem cibo dato pedes & manus contineri iuſſeris, non interibunt. oportet autem cibos eſſe, qui facilè & concoqui & in corpus diſtribui poßint. Si verò etiam vehemens aliquod periculum ſubeſſe conſideraueris, vinum mox exhibebis, maximè quod chondro incocto ſuperfuderis: ſi panem quoque in chondri vicem offeras, idem valet. Quòd ſi mediocris ſyncope expectetur neque vinum dari debet, verùm abundè tunc eſt malum punicum, aut pirum, aut malum, aut aliud quoddam pomum aſtringens cibo miſcere. Et ſi ob hæc acceßionem moderatè ferant, cùm rurſus cibum offers, non neceſſe eſt pomis uti Hæc quidem agenda ſunt, ſi id quod futurum eſt prænoueris. Illis autem qui repentè in periculum incidunt, vinum exhibebis, panémque calidum, & cum eo chondri valde exiguum. Si enim copioſius cibos etiam concoctu difficiliores ita affectis dare velis, non modo in ſyncopen incident, ſed etiam ſuffocabuntur.

Si ob nobilis particulæ obstructionem animus deficit.

Quibus ex insignis particulæ obstructione animus deficit, oxymeli propinatur: & qui ex hyssopo, origano, pulegio & melle tum potus, tum cibi incisorij conficiuntur, exhiberi debent: imò etiam artus & fricare & deligare, vincit. Iam prodest quoque cientibus vrinam vti, cuiusmodi sunt ea quæ ex anetho, fœniculo, apio, spica nardi, dauco, & ani parantur. Ex quibus cùm manifestum iam commodum apparuerit, vino etiam vtendum albo, tenui, & non valde vetusto.

Obstructionis notæ.

Deprehēdes huiusmodi obstructiones cùm ex alijs pulsuum inæqualitatibus, tum verò ex ijs maximè quæ ex magnitudine, paruitate, vehementia & obscuritate cernuntur, deprehenduntúrque, concursu, vt vocant plethorico non præsente. Sunt etiam in quibus pulsus ob magnas huiusmodi affectiones intermittentes redduntur.

Cùm animus ob sectionem abscessus, aut rupturam defici..

Quibus propter rupturam abscessus, aut sectionem, vacuationémque vno impetu factam animi defectio orta fuerit, hos quamprimum:

primum odoratis recreare oportet: paulo autem post sorbitionibus concoctu facilibus alere.

Si ob gaudium, aut mœrorem, & similia, item si ob dolorem animus deficiat.

Qui verò ex tristitia aut gaudio aut metu, aut attoniti in animi defectionem inciderint eos postquam odoratis admotis, naribúsque comprehensos restituerimus, ad vomitum cogemus. Pari modo, qui ex vulneribus, ac doloribus articulorum, neruorum, & musculorum tendinum deficiunt, quam primum recreare oportet: postea affectus quoque curationem aggredi.

Si ob ilion, aut colum animus deficit.

In colicis affectibus, aut ileosis, aut aliquo eorum qui adeò magnos cruciatus inducunt comitantes animi defectiones, affectarum partium fotu potissimum conquiescunt.

Si ob virium imbecillitatem animus deficiat.

Sin autem ex propria facultatis, quæ corpus regit, imbecilitate, animæ defectio cōtingat, quæ intemperiem illarum partium comitatur, unde vires ducunt originem, contrariis curabitur, calefaciendo quidem frigidas

gidas, refrigerando autem calidas: atque in alijs simili ratione. Facultas igitur quæ vitalis dicitur, ex corde proficiscitur, quã ex obscuris pulsibus cognosci demonstratũ est: quæ autem ex iecore prouenit, cruentis deiectionibus, quæ per initia quidem aquosæ & tenues postea verò amurcæ instar crassæ fiũt. At quæ ex cerebro trahit originem, quã nõnulli singulari vocabulo animalẽ nũcupant, ex voluntarij motus imbecillitate cognoscitur.

De febre hectica.
Caput IIII.

CVm immodicus feruor humiditati substantiali quæ solidis particulis inest, superuenerit, non tamen hæc dißipata fuerit, verùm salua adhuc in eis perseueret, semper que ferueat, & nullam declinationẽ habeat, tunc huius febris speciẽ hecticam nominãt.

De marasmode & hectica.

Quòd si humiditas substantialis in nobis cõsumatur, huiusmodi febris à marcore Græcis marasmodes appellatur. Sin autem in totũ consumpta fuerit, aut torrefacta, tũc absolute marasmus constituitur: vnde hectica quidem non adeò difficilem curationem recipit, torrida autẽ ac marcida nullam. Ne igitur difficilibus curatu tanquã facilibus per ignorantiam manum admoueamus, & spe-

rato

rato successu frustremur: neque rursus cura tu facilia, ceu deplorata vitemus, vnaquæque ipsarum species ab altera diligēter nobis est discernenda. Vt hæ singulæ etiam optimè internosci queant.

Quomodo diaria ab hectica discerni queat, & notari.

Hecticæ febres, quemadmodum diariæ frequenter etiam ipsæ ab externa causa nascūtur, & non semper à febrium ob putredinē ortarū transitu. At scire licet, caloris qualitatem in hecticis quidem acrem & siccam esse, in diarijs autem mitißimam, atque celeriter tactui occurrit, & quodammodo circūfunditur. Iam ex vrinis quoque has licet facilè discernere: nam si perfecta concoctio per initia tibi appareat, tunc diariā febrim esse putato: cùm autem cibus quidem sumitur, nulla autem concoctio apparet hecticā suspicari oportet, quæ etiam ex pulsibus notatur. Nam in diarijs magni sunt, et celeres, in hecticis autem exigui & obscuri cùm sint, virium imbecillitatem portendunt. Iam numeris horarum inuicem discernuntur: nam horis decem aut duodecim præteritis, si febris non conquieuerit, hecticam fore potius existimandum.

Quomodo hectica à putridis discerni debeat.

Quòd si febris interuallum prorsus nullũ habeat, ad hæc neque obscurior aut vehemẽtior fiat, sed eodem modo firma ac constans, hecticam esse hanc putato. Nam in putridis & incrementum & imminutio accidit: augmentum quidem in statu, imminutio, autem in declinationibus.

Quomodo continens ab hecticis discernatur.

Et si verò continentes hac ratione similes hecticis videantur, quòd & ipsæ nec augmẽtum nec immutionem recipiunt, attamen caloris qualitate & pulsibus ab illis discernũtur: siquidem continentium calor non est siccus & acris, quemadmodum in hecticis, sed etiam in summa cute magis apparet. Ac in continentibus pulsus sanè magni & celeres existunt, in hecticis autem & exigui & obscuri. Hoc sanè modo hecticas ab omnibus ex putredine ortis discernere poteris.

Notæ hecticarum maximæ.

Maxima verò nota est hecticarum, quòd à cibo caloris incrementum fieri videatur: nõ est autem incrementũ, sed caliditatis in alto celatæ occultæq; argumentum. Quippe in his tale fieri contingit, quale in calce. Etenim vt ignis in hac celatus, ab iniecta aqua deprehẽditur: sic etiam in hecticis cibus assumptus, calorem in alto delitescentem foras euocat.

Nota

Notæ hecticæ in maraſmoden febrim tranſeuntis.

Maraſmodes febris ab hectica profecta ſigna, etiam ex ipſa ſola ægri facie omnibus manifeſtiſsima exiſtunt. Primùm enim color viuus ac ſanguineus, quem Græci chrœas anthos, hoc eſt florem coloris appellãt, nõ amplius in eis ſeruatur: ſed nigrior quodammodo, exaridus, & ab immodica febriũ caliditate ſqualidus apparet. cutis verò frontis valide diſtenditur, & palpebræ grauantur, ceu in ijs qui dormituriunt. non autem eſt ſomnus, ſed potius imbecillitas muſculorũ, qui palpebras ſurſum attrahere ſolẽt: vnde etiã pituitas craſſas, quas lemas vocant Græci, aridas ob naturalium facultatum impotentiã in oculis habent: præcordia intenta ſunt: non autem quòd ipſa verè ſint intenta, ſed quia membranæ & nerui tenſionem quãdam ob ſiccitatem ſuſtinuerint. Nam tali de cauſa imaginatio quædam nobis oritur, vt præcordia & inflammari, & diſtenta eſſe putemus. Ac pulſus in eiuſmodi duri ſunt, & exigui ſimili ex cauſa, & frequẽtes propter vſus neceſſitatem, obſcuri ob imbecillitatem: graciles, quia in latum extendi nequeũt. At quid opus eſt talia ſigna cõmemorare, cùm hæc adeò euidenter maraſmoden febrim repræſentare nobis poſsint? Cùm igitur modera-

tiores sint per initia, valentiores autem vbi radices iam egerint, etiam id quod nondum est, per id quod iam est, marasmũ fieri significat. Postquam omnium iam hecticarum notas exposuerimus, ad curationem modò digrediemur.

Curatio febris hecticæ.

Hecticã si probè curare cogites, victu vtere qui humectet & refrigeret, eo quòd etiã non aliunde occasionem accepit, quàm ex humiditatis, quæ solidas ipsas partes in primis nutrire potest, indigentia. Verùm quia refrigerantia diuersam sortiuntur facultatẽ (etenim alia plus, alia minus sunt efficacia) sciẽdum est, quibusnam aqua, & aliud quoddã refrigerans, & quibus quidẽ magis, quibus autem minus dari debeat: item quibus nullo modo offerre oporteat: adhuc tempus, quo exhiberi conueniat: item quos sanè tum intus, tum foris refrigerare, quos verò solũmodo extrinsecus oporteat. Cùm enim ita nos omnia distinxerimus etiam curatio hecticarum quamuis sit operosa, tum facilis, tum prompta ad sanationem efficitur.

Quibus frigida dari debeat.

Si quidem igitur æger primariò in hecticam febrim inciderit, atque non ex acutorũ morborum transitu originem traxerit, cum fiducia cremorem ptisanæ potioni offerto, & panem

panem in aquam tinctum, lactucásque ac omni cibo vtitor. Post cibum aquam frigidã, quantum velit, potui dato. cauere enim hic febris insultus, & metuere non oportet. Neque enim remissionem aut accessiones, quẽadmodũ in febribus ex putredine ortis inuenire licet. Ita sanè agendum est, si quando ipsa febris hectica per se ac primariò fuerit, ægrique vires imbecillæ, & non alia febris ex putredine creata ei sit admixta.

Quibus frigidam dare non oporteat.

Perpende rursus, num quandoque febris hectica inflammatione magna præcordia infestante, aut putredine quadã in venis apparente, aut crudioribus humoribus excitata fuerit. Fieri namque potest vt hectica sit febris, & vt quædam ex putredine prouenientiũ ipsam adulterauerit. Si igitur tale quid fuerit, aqua dari non debet: & præsertim si nulla concoctio in vrinis appareat, neque inflammatio feruẽs, & magnitudine insignis: præterea si vires ægri sint imbecillæ.

Quando frigida exhibeatur, etiam inflammatione infestante.

Sin autem inflammatio feruens admodũ fuerit biliosa, erysipelacea, frigida rectè exhibetur. Ego sanè noui me cuidam tali affectu laboran

laborāti, æstuantiq; ardore. frigida exhibita plurimum profuisse, ita tamē vt prædixerim ægrum paulo diutius morbo conflictaturū, quod etiam accidit. tardius enim vires recolligebat. euaserat autem, ita vt cùm febris esset aucta hectica in marasmoden inciderit. Hac autem ratione etiā si quæ ex putredine ortarū admixta fuerit, & præcipuè ex ardentiū genere, frigida potui exhiberi debet: neq; vero simpliciter in his dabitur: sed cùm bonæ concoctionis notæ in vrinis iā apparuerint, tunc offerre conducit.

De hecticis febribus, quæ ex aliis in eas transeuntibus mutatisque generantur.

Quòd si hectica ex acutis morbis in eam cōmutatis oboriatur, magna enim ex parte marasmodes hecticæ succedūt, vbi ardentes febres non rectè curātur, frigidæ potu interdicetur præsertim immoderato. Nā corpore iam antea extenuato, imbecilliq; simul, & excarni reddito, tum propter tēpus, quo illa excepta est, tum propter ardentium febrium intemperiem, necesse est duplicē comitari noxam: aut validam virium deiectionem interitúmque, aut refrigerato corde, caloreq; natiuo protinus abolito: marasmū senio persimilem, quē meritò ex morbo senium vocabant, subsequi. Hic enim & frigidus & sic-

cus

cus existit, nequaquam febrim inducens. Quare neque refrigerantia, sed potius humectantia simul & calefacientia requirit.

Quomodo externis remediis succurrendum iis sit, quibus frigidam dare non licet.

Cataplasmatis igitur, fomentis, ceratisque refrigerantibus in omnibus quidem febribus rectè utimur, in quibus aqua potio dari nequit, aut ob virium imbecillitatem, aut ob corpus plus æquo extenuatum carnibúsque destitutum. Inspicito autem, num etiam hectica marasmodes iam excitata ex affecta particula primario duxerit originem. Etenim ex inflammatione iecoris, ventris, mesaræi, renum & coli, adhæc ob diuturnas uteri, thoracis pulmonis, septi transuersi, & aliarum partium inflamationes prouenire solet. Quare inspiciendum est, animaduertendúmque qua in particula febrim marasmoden subsequi contigerit, eique potius remedia ad refrigerandum humectandúmque efficacia adhibebimus, ut ipsum veluti ignis fomitem extinguas. Multa igitur sunt in id efficacia, sed nullum ita ut ceratum rosaceum. Quippe solidas partes refrigerare, et humectare potest, ac tueri ne humiditas quæ modica in eis adhuc superest prorsus intereat. In hunc autem modum

conficis

conficitur. Ceræ quadrans: rosacei vnciæ sex. Cera semel aut bis lauatur: deinde vbi in aqua frigida soluta fuerit, rosaceo sic adijcito: sed ex hoc seruato instar vnciæ paulo plus aut minus. Et cũ ceratũ lento igne probè solutũ fuerit, finito ipsum refrigerare: deinde ex cerato portionem acceptã in pila subigito, interim relicti rosacei, interim aquæ frigidæ momentum in pilam conijciens, donec totum rosaceum insumptũ fuerit, ac cerato probè mixtum esse conspexeris. Quòd si etiam ouorum albumina adijcere volueris, præstatius adhuc erit remedium. Pari modo si cremorẽ ptisanæ adiunxeris, melius adhuc efficies. Oportet autẽ linamenta crebrius mutare nec permittere, vt medicamentum diutius corpori adhærescat, neq; multũ incalescat: quippe mora imbecillius redditur. Ceratum hoc ad multa est vtilißimũ, nec eo temerè vti oportet. Ego sanè hoc frequenter vsus, incipiẽtes hecticas cito discußi, ne adauctæ marasmoden febrim inferre potuerint. Oportet autẽ in his quoque vsui istius insistere, & non eum detrectare, sed etiam crebrius adhibere, aliàs vt ceratũ inducẽtes, aliàs liquidius reddentes hydrorosato, hoc est oleo roseo aquæ mixto copiosè diluendo. Ita nãq; hoc præsidio instar vnctionis vti licebit cùm omni in corpore, tũ præcipuè in consumptis & exte-
nuat is

nuatis. ac non modo semel in die, sed etiã bis ita, præsertim in visceribus, uti conuenit. Quoniam autem iterum illinemus ratio est, ut etiam secunda vice unctũ abstergamus.

De fomento.

Fomentis utendum ex succo lactucæ, uuæ immaturæ, portulacæ, solani, & umbilici veneris. Præstat autem succos etiam refrigeratos, & præsertim niue superaccommodare. Quòd si nobilis quædam particula inflãmatione tentetur, succos nõ per se ac separatim, verùm oleo omphacino admisto, aut chamemelino, aut etiam rosaceo, aut simul omnibus inducere conabimur. At thoraci remedia nõ nimis refrigerantia admoueri debent, nisi multus feruor, aut inflãmatio in eo spectata fuerit. Verùm ne sic quidem linamenta diutius inhærere sinemus, eo quòd plerosque ab immodica ipsorum refrigeratione haud mediocrem non solùm respirationis, sed etiam vocis noxam expertos nouimus.

De domo in qua æger decumbet.

Non solùm autem refrigerijs, quæ extrinsecus admouentur, sed etiam aeris mutandi ad frigidius artificio auxiliari tentabimus. Si igitur æstas fuerit, in subterranea domo æger decumbet, & pauimẽtum aqua frigida copiosè cõspergetur, ut aer hinc frigidior eua-

dat

dat. iam aqua ex aliis vasis in alia decidat: nam mediocris huius strepitus etiam somnum prouocat. præstat adhuc si aerē ita immutes, vt non modò refrigerare corpus, sed etiam corroborare poßit, id quod fiet, si pauimento iniÿcias refrigerantiū aliqua, aut rosam, aut semperuiuum, aut rubum, aut lentisci turiones, aut vitis capreolos, aut simile quoddam, tum ad refrigerandum, tū ad robur inducēdum efficax. Huiusmodi sanè aër omnibus quidem hecticis conducit: maximè verò quibus pulmo & cor igneum ardorem primariò senserit. Etenim à cibo & potu refrigerante, non tantum iuuantur, quantū à frigidi aeris inspiratu: contrà maius à cibo sentiunt commodū, quàm ab aere, si iecur, & venter, aut alia quapiā particula fuerit affecta. Ita sanè vbi æstas fuerit, aerē ad frigidū mutari oportet: vbi hyems, calidior parandus est. quomodocunque enim frigidus fuerit nihil ipsos offendit. Reliquū verò corpus solūmodò moderatè cooperiri oportet, vt ne pluribus tegumentis incalescat, & æger ideo virium defectionem aliquam sustineat.

De balneo.

Et balneum ÿs conducit, qui hectica febri laborāt, quæ per se fuerit, & non cū aliqua ex humorum putredine prouenientiū coniūctu inueniatur. Tunc enim offenduntur, & nequa-

nequaquã iuuantur, præsertim si crudis adhuc humoribus lauare quis ipsos voluerit neque minus læduntur, si inflãmatione nobiles particulas obsidẽte, etiã modicè id facere tẽtaueris. Sciendũ autem, nõ modo hecticæ febri laborantibus, sed etiam frigidis siccisq; intemperiebus, & senio ex morbo balneũ cõferre. Habẽt enim balnea hoc quoque admiratione dignũ quòd & calidas & frigidas intẽperies iuuare possunt. In summa si quis diuersos illos lauandi modos n ouerit, is meo iudicio etiam omnẽ intemperiem mutare in contrarium poterit. Esto igitur tẽperatus aer, vnctio & solium: eluere autẽ oleũ conuenit ac statim cùm æger in exteriorem domus partem ingressus fuerit, corpus perungi, verum diutius in aere morari non debet: oleũ autẽ visceribus potius superfundi. Egressus æger in frigidæ solium, quod non aquam frigidam, sed lactis more tepentem habeat, perungatur. circundatus autem operimẽtis, nõ admodum diu in eis immoretur. Cũ veste iã induet, rursus totum corpus vngatur. Valde enim hoc iuuare ipsos potest. quoniã humiditatem quæ à balneo accedit, diu retinere oportet: & nõ sinere, vt prõptè ex corpore defluat. Egressus æger ex balneo, aut cremorẽ ptisanæ, aut halycæ aut lac assumat, sin autẽ sitis vrgeat, etiã cũ adhuc ope-

mentis inuolutus est non recuses aut lac, aut aliud quoddam alimentu exhibere. Etenim tunc potius in vniuersum corpus distribuitur, cùm detrahitur.

De lacte.

Lac igitur omnibus hecticis, præsertim in marasmum desinentibus, si quid aliud, idoneum est. Quapropter etiam ijs valde conueniens est, qui vires habent imbecilles, neque alimentum possunt attrahere: & hoc solū in corpus distribui, trahique nonparum accōmodate potest. Itaque lac muliebre primum locū obtinet, secundum vero asininum. Verū quoniam ægrè nonnulli hoc assumunt, caprillū ipsis dandum est, quod medium fere existit, & magis potest nutrire. Constat autem, etiā curā animalis habendam esse, vt nutriatur domi ordeo myrti, lentisci, & quercus folijs. ita enim lac non amplius corrumpitur. Nā huius solicitudo habenda est, vt ne hecticorum aluus subducatur, præcipuè eorum qui ex frequenti syncope, & diuturna vacuatio ne alui in marasmodem febrim inciderunt. Quamobrem quibus venter imbecillis est, & facilè subducitur in his etiā lac bis coquere, vel etiā fluuiales lapillos in id cōijcere oportet. Readuntur ante igne candentes, vt serosum à lacte per ipsos dissoluatur. At qui lac

solum

ſolum nolint aſſumere, etiam cum ptiſana, aut halyca, aut chytro ipſum decoctũ exhibeto: adhæc cũ itrio, hoc eſt libo ſuminali, & ſimilagine pari modo bis coctum offerto: præterea magis adhuc illis lac exhiberi debet, quibus etiã venter copioſiora & bilioſiora deijcere videtur. Procedente autem tẽpore, vbi febres mitigatæ fuerint, & vires aliquo modo inſtauratæ, molliſsimum & recentem caſeum ex eo coagulatum dare ipſis nõ alienum eſt. Quatenus enim vires augeri cernimus, eatenus nos quoque cibis adijciemus.

De vino.

Vinum ijs qui frigidam ſiccamq́ intemperiem in ſolidis particulis habent, & maraſmo ex morbo, vt vocant, detinentur, exhibere neceſſe, vt quos calefacere ſimul, & & humectare oporteat. quæ omnia vinum moderatum præſtare ipſis poteſt. Qui verò cũ febri marceſcũt, præſertim qui macie torrentur ijs vinum dare cautio eſt: vt quod eis ſi quid aliud, maximè aduerſetur.

Si ex ſyncope maraſmus obtigerit Caput v.

Q*Vi ex ſyncope maraſmo contabeſcunt, ijs quantum ſanè ad vires collapſas, & per frictionem frequenter comitantem attinet,*

vinum offerri debet. Quoniam verò etiã ca liditas naturæ cõtraria, febrisq; præterea eis adest, & perfrictio quidem interdum conquiescit, rursus autem febris superuenit, ac summatim cùm periculũ sit ne aliàs aliter æger intereat nunc à perfrictione, nũc à febri: necesse est tum demum ad vrgentẽ causam respicere, ac nonnunquam vinum tempestiuè præcipere, nonnunquam verò rursus id dissuadere.

De testiculis gallorum.

Testiculos gallorum, quos Græci orchis & parastatas appellant, dare his oportet. Perpetuò enim omnibus hectica laborãtibus cõmodi existunt, cùm abundè nutrire, & vires augere possint, vbi probè cõcocti fuerint. Quapropter id alimentum semper exhibẽdum est, vbi vires nondum ad extremũ collapsæ fuerint. Quod enim præsidiũ deinceps esse potest, si vires alimentũ non cõcoquant, superentq;? Quippe nequaquam cibus vires augebit, sed natura, quæ omne alimentum & conquere, & mutare, & corpori apponere consueuit.

De fructibus pomaceis.

Fructus pomaceus, qui opora Græcis dicitur, quia sanè humectat, ideo hecticis cib⁹ est

accom

accommodatus. Quoniam verò omnes propemodum, nō solùm humectare, sed etiam refrigerare solent, idcirco rursus dicendū non est, vniuersim omni hectico conuenire. Illis enim qui calida & sicca intēperie laborāt, & omnibus qui marasma contabescunt, & torrentur, cōgruè frigida & humida victus ratio adhibetur, maximè peponū medulla, & cucumerū: itē mala duracina, & cerasia his sunt idonea. Qui autem frigida intemperie detinentur, et in senium ex morbo inciderūt, ijs inutilia. Reliqui verò pomacei fructus, qui nō adeò refrigerant, sed potius calefaciunt, & humectant modicè, exhibere non est absurdum. nempe vuam maturam, valde dulcē præsertim quæ passa est: ac malum valde dulce, & ficum admodum maturam. nam hæc probè concocta, propemodū nihil nocet. Si igitur venter nihil nos impediat, plus iusto excernens, cum fiducia cibos cōmemoratos exhibeto. Si namque tale quippiam fuerit, & aluus magis quàm conuenit profluere videatur, his quidem abstinēdum in præsentia, dandum autem punicum modicè astringens, aut pirum, aut malum eiusdem qualitatis, præsertim ante alium cibū. nam si à cibo sumantur, aluum subducunt. ac cibi qui stomacho potius, & cordi corrobo rādo sunt vtiles, marasmo ex syncope cōtabe

ſcientibus, & omnibus hecticis dare debēt. Si hi quoque ſiti & vehementi febri laborare videantur, etiam ipſis fructus pomacei refrigerātes opportunè offeruntur. Breuiter, omnia ad id quod magis vrget, accōmodari debent. Hanc enim rationem animaduerſionémque obſeruans nunquam aliquem offēdes: neque ſi pomaceum fructum, aut alium quempiam cibum exhibeas. Nā omnia quātitate, qualitate, tempore, ordine, & vtendi modo aut benē, aut malè adminiſtrantur,

De marcore, qui maraſmus Græcè dicitur.

Si tabes, quam Græci vocant maraſmum, reuera humiditatis quæ in ſolidis partibus ſubſiſtit, abſolutus exiſtit. Interitus nullam, medicinam recipit. Propter hoc igitur nonnulli medicorum meritò decepti in diſcernēdo, putarunt ſe verum maraſmum curaſſe. Etenim fieri poteſt, vt tenuitas carnium, maciéſque, & veluti colliquatio earū reſarciatur: primariam verò humiditatem, & quæ ſolida ipſa nutrire poteſt, prorſus abſumptā perditamque non licet reſtituere. Sic enim ſenium quoque ſanari nequit, vt quod naturalis ſit tabes. Quemadmodum igitur ſeniū nulla medecina tolli poteſt, ſic neque ea quæ

quæ reuera tabes. Attamen propter humanum benignumq; artis auxilium contendere cum morbis oportet, & non ceu deploratos omnino relinquere. Interdum enim, vbi quis naturam dextram nactus fuerit, & tabes incipiat, nondúmque solidas partes tenuerit, speratum successum consequi potenit. sin autē minus, quanto magis æger affectus est, tāto minus agendū. Nā desperatis maloq; victis, manus admoueri non debet.

De tertiana. Caput VI.

Tertiana quidem facilis curatu est: cum autem a medicis illis, qui nulla ratione & via vtūtur, male tractatur, non difficilis modo curatu sed etiam insanabilis interdū redditur. Constat igitur, cibum humectantē refrigerantemq; in omnibus esse perscribendum, cùm tertiana cum temperamēto pura & germana existit & à sola bile excitatur. Itaq; ptisana cremor super ōnia vtilis ipsis cēsetur: atq; hoc si nonnulli vsq; ad crisim, hoc est morbi solutionē, optime superstites vitæ māserūt. Sin autē minus oblectētur ptisana, etiā auenæ cremor ipsis dabitur: ac lactucæ, aut intybi caulibus vtendū. Quodsi febris non fuerit vehemēs, & quædam nota coctionis appareant, etiam gallinarum alæ, &

pisciculus molli carne præditus cõcedi potest. Vrinæ in his prouocari debent, maximè apij radicis, & adianthi diluto. Nam anethi decoctũ & si vrinas mouere probè possit, vitare tamẽ ipsum magis oportet in germanis tertianis, & in quibus calidius sicciusq; temperamentum habetur: præterea si ægri solicitudine, & vigilijs cruciantur. Nã in his omnibus offensa maior, quã vtilitas prouenire solet. Absinthij etiam decoctum maximè vitandum est, quando calidum & siccum ægri temperamentum habent. Noui autem ego etiam nonnullos colliquationẽ expertos, qui seorsim illud immoderatius assumpsissent, et non vitassent. Contigit enim, quorundam sanè partes solidas sicciores deprehendi, quorundam vero bilem, & feruescentem, non quantitate, sed qualitate potius offendere: alium autem igneam intemperiem, aut inflammationẽ in ore ventriculi sentire. In his itaq; omnibus talia vitãda sunt, & tepida liberaliori magis ante cibum vtẽdum. Nihil autem minus etiam in alio tempore potio exhibenda. quippe hæc humectat, feruorem refrigerat, meatusq; laxat. Quare ex his omnibus accidit, hanc quidem partem bilis per ventrẽ excerni, aliam vero per vrinas, quæ antea detinebatur, & propter caliditatis feruorem, & propter nimiã decoctorum adu-
stionem

stionem non potuit expurgari. Miror autẽ, quomodo Galenus qui artẽ legitimè si quis etiam aliorũ medicorum, exercuit, adeò in distinctè scripserit, vt dicat, exquisita tertiana correptis absinthij dilutum à septimo die propinandum esse. Ego verò falsis tertianis potius dedi mixto ei oxymelitis momẽto. Sic enim pituitæ miscellam, & citra noxam magis extenuat, & leuiter purgat: & non vsus veniat origani, aut hyssopi, aut calaminthæ, aut pulegij quæ õnia acriora sunt, & valde periculosa, crebroq; febrim iã magis accendunt. Hæc igitur vniuersa vitare magis oportet, & tunc audacter offerre, quãdo pituita bilem longè superauerit, & temperamentũ ægri frigidius fuerit, vitaq; ociosa præcesserit, & alia omnia quæ humorem frigidiorem superantem efficiunt. Sin autem humor, qui abũdat, contrarius horum fuerit, tũ his abstinendum est: vtẽdum verò illis potius, quæ extenuant, & accessiones vehementiores fieri non cogunt.

De pomaceis fructibus.

Pomaceos fructus, quos oporã Græcis appellari diximus, exquisitis tertianis liberaliter exhiberi cõuenit: nẽpe vuã dulcem, persica cocta, & non cocta, peponumq; medullam

præsertim autem, si etiam ægri siti vexẽtur. Ego sane noui, me frequenter ægros ne amplius accessione febris infestarentur, impediuisse, cũ peponas probè refrigeratos hora ante incursum morbi assumere iußissem, & rursus aquam temperatã copiosam, & quantã potuerint, peponi superbibere præcepissem. Secutus itaq; est non multo post aquã epotã aliquibus sane sudor, alijs copiosa bilis per aluũ. Offendi autẽ ego plerosque Romæ medicos, qui ne nomen quidem peponum, tanquam bilem procreantiũ proferre audebãt. Quũ itaque ego cuidam aliquando, & sitienti vehementer, & æstu flagranti, defatigatoque iniunxissem, vt peponem assumeret, quidam præsens medicus exclamauit: Homo cur ægrũ magis vis occidere: an nõ didicisti, quòd pepon bilem producat? lege Galenũ de alimentis, vbi dicat manifesto peponem comestum cholericos efficere. Laboraui igitur ego non parum, vt ijs persuaderem, qui intellectu assequi poterant, Galenum nõ dicere hic ipsos pepones bilẽ creare, sed cholerã efficere. Cholerã autẽ vocabãt stomachi subuersionẽ cum vomitu & perturbatione ventris: ac cholericos, quibus hæc accidunt. Nam pepon reuera habet aliquid stomacho contrariũ, quare etiam copiosior comestus vomitũ, ventris perturbationem, & præte-

r ea

rea perfrictionem, ac totius corporis conuulsiones excitat. Ac melopepon nihil horũ facere censetur: non enim habet adeò, quod stomacho aduersetur: imò neq; pepon modicè comestus. Proinde tertiana febri detentis cũ fiducia dari debet: necnon his qui ardente febri, καῦσω Græcè dicta, & calida intemperie laborant siue in renibus, siue in iecore, vel in stomacho, vel capite. Nihil enim eiusmodi intemperiebus aduersari potest, debellare & euincere, vt pepon aut qui dicitur melopepon. Quomodo enim ea quæ refrigerãt & humectant, bilem parere possint, non video. Vbi autem peponum facultas tibi deest, etiã cauliculi lactucarum refrigerati & cucurbita, item cucumerum medulla, persica coctionem non experta, sed in vaporem suspensa & ab eo solo cocta, velutiq; condita substitui possunt eisq; & similibus semper vti licet. Iam in oleribus, & pomaceis fructibus etiam omnibus deligere oportet, quæ refrigerare queant, & humectare, conuenienter ea pro vniuscuiusque temperamento, & morbi magnitudine accommodantes.

De balneo.

Balneum, vt maximum præsidium, ipsis præbendũ: maximè calido & sicco temperamento præditis, & qui crebris vti lauacris con-

consueuerūt: nec cōcoctio omnino expectāda est sed vbi siccitas vrget, etiā ante concoctionem lauare cōuenit. Modus autem lauandi talis esto: postquam ægri intemperatum aerē ingressus fuerit, modicè sudarit, & tepidas aquas acceperit, ita oleo nō modico perūgatur. Quid enim corpus bile exardescēs humectare, aut refrigerare probè præterquā aqua potest? Præstat igitur aquā tepidā admiscere. sic enim refrigerare & humectare magis, & in altū corporis penetrare percipitur. Vnctio autem adhibeatur nō in domo, quæ calidū aerē habet, sed in exteriorē eius partē reuerso, quā etiam à molliēdo malacticen appellant: deinde post illitionem hydrelæi, aut hydrochamæmeli. Nam si bilis multa, & præcipuè crassior sit, non alienum est in vicem olei communis etiam chamæmelino vti, quod vim discutiendi multo habet ampliorē. sed non diu æger in aere immorabitur. Verùm celerrimo transitu tantum vsus in tepidū calentis aquæ soliū descendet: in eoq; diutius subsistet. Egressus autē ex domo calida, monentibus, vt in aqua frigida immoretur: & si bene habuerit, etiam ieiuniū indices: operimentis verò iam sumptis, vt aquæ tepidæ quantum velit paruo spacio interposito, bibere hortādus est. Nā à potione sudores copiosos effūdi videbis: interim verò

etiam

etiam bilem per vomitum reijci, vt ager quàm primum ex ijs quæ superueniebant, morbo fuerit liberatus. Reuersus autem in domum, si peponon adfuerit aut alimentum quod diximus sumat aut lactucarum cauliculos, aut cucurbitas, aut cucumeres, aut ptisanam. Cæterùm aquam tepidam nō modò semel sed etiam bis & frequenter dare expedit, & nihil metuere. In hoc namque morbo aqua tepida maximū est præsidium. Tentabimus & autē in declinatione potius exhibere, & ante accessionem: interim verò etiam in accessione. Noui siquidem accessionibus subtrahi debere, vt diuinissimus Hippocrates inquit ac verum est quantū ad hoc attinet, etiam cum nihil vrget. Frequenter enim cogimur propter causam vrgētem, non tepidam modò aquam, sed etiam cibum in ipsa accessione offerre. In illis autē hoc agendum est qui immoderatum stomachi habitum, & virium imbecillitatem habent, vt insultus magnitudinem ferre nequeat, sed syncopen minetur. Noui igitur ego in his qui immoderatè roduntur, tepidam me aquam propinasse: deinde vomitu oborto, & bile copiosissima excreta istorum beneficio accessionem conquieuisse, Vt autem illa aucta fuerant, ita etiam alia decrescebant, & aqua temperata, & bile euacuata.

Quo

Quomodo tertiana discernatur, germana ac vera ne sit, an falsa.

Tertianas illas germanas esse censendum est, quibus omnia quæ cognata dicuntur, cõsenserint: ætas dico regio, consuetudo temperamentum studia, & victus ratio. Potest autem senex quoque tertiana infestari, quæ omnem tertianæ germanæ speciẽ, omnemq́ue modum conseruet. Ego sane meis oculis hæc in sene quodam conspexi, qui flauam bilem vomeret, similiterq́ue per aluum excerneret, vehementer febricitaret: atque idcirco accessio cum valido rigore eum inuadebat, ac declinatis multis sudoribus accidebat: detinebatur autem accessione horis ferè decem, aut duodecim. Huius alij sane familiares, eo quod senex esset decoctum ei bibere præcipiebant, ac omnia illa facere quæ falsis tertianis, vt aiunt, idonea existunt, fereq́ue interijsset æger decoctis ex hyssopo, origano & pulegio assumptis, nisi quis subito ex periculo ipsum subtraxisset, iubens eum etiam pepones assumere, & lactucas, & ptisanam, quæ nihil curiosum habent, operosumq́ue, ac omnem alium victum, qui humectaret, ac refrigeraret, vt tertiana exquisita, non deceptus ætate quod senex esset, sed potius toto temperamento. Habuerat enim iam inde

ab

ab initio igneam intemperiem, qui alij propemodũ omnes postea ad amussim conserua bant. Quare naturam ægri, & causas præcedentes maximè attendere oportet: nihil autẽ minus, imò etiam omnium maximè febris speciem. Ego autem neque tertianarũ falsarum victus rationem in omnibus vt veram & vtilem commẽdo, quam Galenus in libris ad Glauconem philosophum præcipere videtur: iniĳciens omnino ptisanæ piper, aut origanũ, aut hyssopum. Etenim huiusmodi plerũque periculosa sunt, & febres vehemẽtiores accedunt: idq; magis adhuc si temperamentum corporis calidius inueniatur, et pituita mitior quàm bilis, & quæ non adeo calefacientia requirat. Quippe satis erat, in his vti & nõ multis valde refrigerãtibus, et his quæ sensim extenuare citra calorẽ possunt: qualis est radix apij expurgata, vt non particeps sit radicularis: item ptisana similiter, interim adiunctum habens apium, aut anisum, aut comam porri aut mellis, & aceti momentũ. Quòd si non admodũ insincera ac falsa tertiana fuerit, nullus horum vsus est, verùm abũdè est, sola ptisana per se vti, & id quod biliosum est contemperare: quod pituitosum, dissoluere: non autem siccantibus cõpingere, ac cogere: quemadmodum ĳ factitant, qui piper & hyssopum præcipiunt, eo quod illa

videantur extenuare. Oportet autē diligenter animum aduertere, eum qui humectante victu vsus sit, vt cùm humores ab illo dissolutos viderit, statim euacuandis eis extrahendisq; incumbat medicamento exhibito, quod non magnā calefaciendi vim obtineat. Eius autem generis multa sunt, & quæ ex oxymelite simplicius paratur & quæ ex succo rosarum modico agarico, & scāmoniæ lachryma. Quando igitur humores cōpendiosè subducendi sunt? Nimirū cùm diffundi iam eos & turgere tandem conspexeris vt diuinissimus Hippocrates scriptum reliquit.

Quomodo humores diffundi, dissoluíque, iámque ad excretionem incitari cognoscatur.

Materiam subiectam tēperato aut humectante victu dissolui inde cognosces, quòd cùm per initia esset immobilis, nunc aliquo modo agitari incipiat atq; aliàs in alium locū descendere interim ad os ventriculi, & intestina: interim etiā ad articulos aut cutem. Peritum igitur animaduertere hūc humorum motum, & obseruare diligenter oportet, & dare aliquid quod eos subducat antequam oberrantes noxam intulerint, in partem aliquam nobiliorem decūbentes. Verùm vulgares medici nihil horū norunt, vt qui motiones humorum discernere non laborēt vnde

fit, vt

fit, vt contraria faciãt. Postquàm igitur hæc viderint statim ad ea prorũpunt quæ siccare humores, & crassos facere poßũt, atq; huiusmodi quidem astrictoria sunt medicamẽta, similemq; victũ præcipiunt: vnde accidit vt humores inde craßiores redditi, neq; purgãtibus facilè cedant medicamentis neq; obediant. Cõuenit igitur vt qui humores dissolutos nouerit, nõ modò semel exhibeat, quæ per aluum subducere poßint: sed etiã rursus humectãte victu vsi, & dissoluẽtes si quæ siccæ & crassæ reliquiæ subsint, iterũ leuiter expurget. Ita enim humoribus modicè subtractis, etiã solus victus morbũ in totum euincere, mutare, & ad bonũ statum deducere poterit, vt nulla alia medicina indigeat. Quòd si opus erit, licebit etiam epithematis simplicioribus vti & superfusionibus, & cũ concoctio apparere incipit, & lõgè antequã acceßio expectetur. Ita namq; erũt tum efficaciora, tũ magna ex parte acceßiones expectatas discutiunt. Quoniam autẽ purgãtibus vtendũ est, vt ea propè & cõpendiosè inuenias, bonum esse duxi, etiam compositionem ipsorum hic apponere in hũc modum habet.

Rhodomeli purgans.

Rosarũ succi sextarij duo: mellis sextarius: scãmoniæ torrefactæ vncia. Omnia simul coquuntur. Summus medicamenti modus est

cochlearia quatuor: medius tria: minor duo. Hoc non solùm tertianarijs propinari debet, sed ijs etiam, qui lippitudine, & alio quodā modo ex bile, & calida intemperie ægrotāt.

Aliud rhodomeli purgans.

Rosarum succi sextarius: scammoniæ vncia: agarici drach. piperis drach. duæ: mellis vnciæ 6. Ad ignem lenium coquātur. & vbi in crassitiē coierint adijcito scammoniā, agaricū & piper: ac vtitor. Datur instar cochleariū quinq; aut sex. Hoc solis cōuenit, qui falsa tertiana detinētur. Habet enim nōnihil, quod etiā pituitā subducat, cùm agaricū & piper receperit. Noui autē purgasse me etiā medicamento, quod corticē mali citrij reciperet, & eo quod ex malis cotoneis paratur, & horū penuria sola vsum scammonia. Quod enim ipsa non modo bilem, sed etiam pituitam potius euacuat, manifestum est. si quis temperato & humectante victu rursus, pituitam diffundat, vacuabit hanc quoq; scāmonia: nec indigebit ijs, quæ agaricū, aut cucurbitam syluestrē recipiunt. Quare etiam si quis recto victu vsus falsam tertianā scammonia purgare velit nō delinquet. Hæc quoque hactenus de tertiana breuiter à nobis dicta sunto. Nō enim sumus ignari, veteres quoq; de his scripsisse, & nemo ea de causa culpandus erit. Quæ enim nobis quoq; tem-

sus,

pus, & longa experientia noscenda obtulit, hæc æquum censui amicis, & medicis ea nos postulantibus exponere quæ quidem paucula existunt sed magnam vim continent. Nã methodi prædictæ non in tertianis tantùm, sed in aliis quoque multis morbis accommodari possunt.

De quotidiana. VII.

QVod quotidiana febris ex pituita trahit originem, omnibus in confesso est: quippe neque acuta febris esse bis apparet, neque sitis valida vrget, neque perurens quid, & siccum habere sub primo statim contactu percipitur, sed magis vbi manus diutius immoratur, caliditas fuliginosa ex alto emergere deprehenditur: ac pulsus bona ex parte exigui, & rari existunt: incrementum non velox, sed lõgiore tempore detinet: sudores qui ipsis oboriuntur nunquam purum ostendunt interuallum, quale in tertiana aut quartana frequenter apparere vidimus. Iam manifestius adhuc febris speciem etiam ex præcedentibus causis cognosces, si non obiter, sed multa cum diligentia inquirere, & examinare omnia coneris. Etenim cruditates plurimum, crapula, & balnei immoderati vsus, interdum iecoris quoque & stomach perfrictio præcedit. Hac

igitur eum attendere, & diligenter considerare oportet, qui febris speciem velit cognoscere. Nam interdum indicia omnia simul adsunt, interdum non: quippe in germanis, exquisitisq; febribus vniuersa prope inuenitur: in falsis autem non omnia, sed quædam ipsorum adsunt, quædam non semper, propter varias ipsarum causas, quare etiam maxima diuersitas in curando deprehenditur. In hunc itaq; modum internosci debent. Quin & diuinissimus Galenus, Rufus & plerią; alij veteres de hac re copiosius tradiderunt, nos autem deinceps etiam de curatione agamus. Nam curandi ratio ab illis prodita in quæstionem aliquam vocatur, num videlicet vera in omnibus existat.

De curatione.

Quòd febris quotidiana, vt quæ ex pituita nascatur, extenuantium incidentiumque vsum requirat, verum existit. si enim crassa est, & viscosa, extenuantibus indigebit. Duplex autem horum differentia esse cernitur, quædam enim inciforiam vim obtinent, ita vt simul egregiè calefacere possint: quædam autem incidendi quidem, non autem valde calefaciendi potestatem habent: quædam in totum non calefaciunt. Quibus igitur in hoc morbo vti oportet? ijsne quæ calefacere possunt, an illis quæ citra calorem extenuant?

vide

Videtur enim diuinißimus Galenus indistinctè Glauconi philosopho præcipere, vt extenuantibus vtatur. Conueniebat autem meo iudicio, cùm maxima sit differentia, diuisione ac distinctione vti, quibus, in quo vtendum sit. Neque enim pituita huius, vnde febris accenditur, vnam habet speciem: alia enim est salsa alia acida, alia vitrea: vtraque verò frigida, & crassa: ac ideo quod particulis sit impacta febrim excitauit. Merito igitur etiam extenuantia ad curationem desiderat, salsa verò non similiter, siquidem & caliditas & siccitas hoc ei præstat. Calidam autem ipsam quoque esse constat inde, quòd intestinum rodat radatq́; & grauißima tormẽta, quas dysenterias Græci vocant, nihil minus etiã quàm bilis, cũ huius quoque qualitatem receperit, suscitet. Nam humores nõ secundum materiã ipsorum sed etiam secundũ qualitates eis subiectas operantur. Hæ siquidẽ aduersus ipsas pugnãt, & operantur. Ac pituita salsa, etiã si videatur humida, tamen constat facultate siccam esse, quemadmodum etiã aquam marinam. Iam alia multa imaginatione quidem sunt humida, facultate autẽ sicca. At quòd pituita salsa nequit per ea quæ inflammant ipsam, siccántque extenuari quandoque, & diffundi, sed potius adhuc etiam craßior effici, mani-

festo hoc testantur nitrũ, sal & iura salsa. Quippe hæc calefcentia crassiora redduntur. Nam id ab Aristotele, ipsaq; experientia probatũ est, ea quæ à calore coacta fuerint, non à calore, sed à cõtrario dissolui posse. Hæc igitur etiam in corporis humoribus cõsiderari debent: & si quidem salsi sunt, non calefacientia aut quæ admodum siccant, aut extenuare possunt, adhibere oportet, quæ vulgares in eis faciunt, raphani radiculã ipsis exhibentes piper, salsamentum, capparim, & decocta quæ vehementer extenuant, & antidota, quæ aduersus eiusmodi offerũtur. Hæc sanè oportebat iis potius quotidianis, quæ à frigido atque acido humore prouenerũt, imperare: quippe ab eiusmodi adiuuantur. Ego sanè noui crebrò me omnia hæc in quotidiana, quæ a frigida humidaq;, & acida pituita incensa fuit, obtulisse. In quibus autem salsum, aut biliosum quid admixtum fuerit, in his magna ex parte extenuans quiddam exhibuisse præsertim si etiam ægri temperamẽtum calidius erat. Minimè vero eiusmodi medicamenta per initia morbi ægrotanti exhibere conuenit, cùm salsus adhuc humor superat, præpolletq; & ægri corpus fuerit intẽperatum. Sin autem etiam huiusmodi aliquo vti oportebit, eo quod æger appetat, aut vt appetentia restituatur, temperato prius victu

vtend

vtendum erit: ac vbi concoquere æger incœperit, tunc ei permittendum, vt assumat tũ cibos, tum potus, qui leuiter extenuët & calefaciant, vtpote apij turiones, porrique, & piperis exiguum, vini momentum, eiúsque albi, idque non frequenter. nam vsus eorum liberalior noxius est. Verùm laborandum est, vt humores ad concoctionem perueniãt, neque in vetustatẽ ventre sinendi sed purgandi. Cùm enim in corpore diutius insidet, magis adhuc ab omnibus præsidijs quæ calefaciunt videntúrque extenuare, crassi fiunt, vt non amplius ne medicamentis quidem ad purgandum efficacibus prompte cedant, cùm difficiles ipsi ad motũ, & terrestres magis ab ipsis euaserint. Noueris autem hanc ad purgationem esse opportunitatem temporis, & commoditatem. Frequenter enim vrinarum notæ à præsumpto victu, & temperata potione mutantur, atque tunc huiusmodi vrinas incoctas esse, ab ijs qui id nõ nouerunt, censeri videmus. At quia frequenter accidit materiam in totum corpus diffundi, & aliàs aliter, aut per sudores, aut vomitum, aut ventrem dissipari: ideo vrinæ etiam sedimenti expertes vulgo apparent. Satius igitur est cõsiderare & discernere, quãdo potius materia extenuari, diffundi, ad excretionem incitari, & ex loco in locũ transire incipit, at-

que ita demum purgare oportebit, non solis vrinis animum adhibentes. Verùm vniuersam purgationem adhibere non conuenit, sed per vices & interualla. Ita namque accommodari debet morbis, qui ex crassioribus humoribus generantur, ac sensim extenuare & leuiter purgare materiæ copiam oportet, quoad satis esse videbitur. Nam si æger assumat medicamentum, quod copiosius purget, magnam corpori intemperiem conciliat, & potius nocet, quàm iuuat, magísque in ijs adhuc qui calidiore temperamento & biliosiore præditi sunt.

Quando salsis vtendum in quotidianis febribus.

Qui iecur aut os ventriculi habent refrigeratum, & acidam pituitam vomunt, tenentúrque quotidiana, his etiã calidioribus cibis, si voles, vti non alienum est. Humidus enim & frigidus stomachus vniuersa extenuantia citra noxam tolerat. Ausus igitur ego quandoque sum in quodã, qui quotidie febris accessionem experiretur, & pituitam vomeret, salsis vti, & pisce sale condito qui Græcis encathera dicitur: item hydrogaro, porri decocti iure. & vino aquoso, ac mirificè conualuit, ita tamen, vt & ori vẽtriculi, vnguentis epithematibúsque ei extrinsecus applic

applicatis, & moderato totius corporis calore conciliato ei prospexerim. Non alienū est, hæc quoque in quotidianis tentare, ac pituitæ qualitatem & quantitatē obseruare, atq; ita conuenientem vnicuique victum præscribere. Quemadmodū enim non vna pituitæ est species, ita neque vnam victus rationem esse oportet, sed vnicuique speciei idoneam. Ac in omni medicina idem præstandū est, id quod vnicuique congruum est & salutare quærendum, Vt autem is qui medicamenta quærit, promptè ea possit inuenire, & nō aliunde cùm antidota, tum purgationes colligere cogatur, exposui hic discrimina, adiūcta etiam distinctione, qualia in quibus vsurpare potius oporteat.

De fomentis & cataplasmatis.

Fomentis autem & cataplasmatis per initia statim vti festinandum nō est, neq; cum copia humorū in toto corpore superat. Metus enim est, ne dū viscera nimiū incalescūt, laxantúrque, cōfluxus quidam ad pàrtes affectas decumbat, & adaucta illuc inflāmatione præterquā quòd nihil proficimus, magis etiam offendamus: quod ij quoque faciunt, qui priusquam totum corpus recremētis fuerit liberatū, cataplasmatis & superfusionibus vti nō verentur. Ego itaque noui

etiam inflãmationes, quæ non erant, ob præcipitem ipſorũ vſum ſupervenire. Ne igitur officiamus, laborandum eſt copia iam imminuta, & cum iam concoctio quædam in vrinis apparere incipit, calefacientia, aut laxantia ſi vſus requirat, viſceribus inducere. Fugito autem fomenta, aut cataplaſmata, quæ laxare tantũ & quæ repellere poſſunt, mixtum verò confectionem ipſorum parato. Et ſi quidẽ viſcera infirmiora, & defluxionibus opportuna videãtur, ægerq; faſtidiat, aſtringentium & roborantium vires intendere oportet: ſin autem inflãmatione aut dolore vexentur, laxãtia potius. Summatim vtriuſque (medicamenti tum laxantis tum repellentis) vires pro cauſa vrgente, & intendere, & remittere conuenit.

De ſtomachi imbecillis, & mediocriter inflammatione laborantis fomento.

Ad quinas vini partes miſceto omphacij quaternas, chamæmeli binas, & maſtiches momentum. Quòd ſi inflammatio feruẽs appareat, etiamſi gleucinum, aut nardinũ adieceris, nihil nocebis, ſed plurimum quoque iuuabis. Sin autem os ventriculi non infirmum æger habere, aut cibum non faſtidire videatur; loco vini decoctum fomẽto admi-

ſceas

sceas glandémque vnguentariam, & fœnugræcum prius in illo decoquendum curato. Hanc quoque animaduersionem in cataplasmatis seruare ratio est, vt mixta in ipsis fiat curatio & vtrobique sanè anethinum, aut cyprinũ, aut nardinũ cataplasmati semper adijciantur. At si acoris aut frigiditatis in stomacho sensus est, etiam in decocto in quo illa parantur, nardum Gallicam, absinthiũ & anethum adiũgere eis oportet. Cùm salsum h·imorẽ vomũt ægri tẽperamẽto calidi, solum quoque chamæmelinum oleum adijcere semper, & masticha momentum inspergere conducit. At tempus cataplasmatum esto hora ante accessionem, absque plurimo potu, & imposita nõ diu inhærescant. Quippe omnia siue fomẽtum, siue cataplasmata fuerint, etiam si maximè ea quis ex medicamẽtis omnibus, quæ robur adferre possunt, apparere potuerit, tamen si diutius corpori incũbant, virium resolutionem & imbecillitatem efficiunt. Tantum de fomentis, & cataplasmatis dictum sit. Si enim particularium quoque nonnihil prætermissum sit, id ratione quis adinuenire poterit, si omnia conside ret, & animum ad id quod conducit intendat.

De purgatione.

Materia iam attenuata diffusáque oxymelite

melite, & alijs quæ in cibis extenuare solēt, & decoctis & cataplasmatis adhibitis, tunc demum ad purgandum eam venito. Valde enim à vacuationibus adiuuantur. Nō oportet autem vniuersè ipsos purgare, sed per vices, & simplicioribus: hinc demum aliquanto valētioribus. Cùm enim materia sit crassa, haud facilè ijs cedit, quæ vniuersam celerémque vacuationem præstant. Agarici igitur scrupulos tres, aut quatuor ex melle exhibeto: interim etiam plus aut minus pro ægrotantis virium ratione, & humoris qui superat quantitate. Quippe pituitam educit, nec morbum inueterari sinit.

Aliud.

Et granum cnidium, si post concoctionem datur, diuturnis quotidianis medetur. Ad hæc catapotia, quibus ego semper, & in quartanis & alijs affectibus vti soleo, bene faciūt in vesperam data. Habes ipsorum descriptionem alibi quoque proditā: hæc autē recipit. Aloes vnciam: cucurbitæ syluestris vncias duas: scammoniæ vnciam: euphorbij semunciam: veratri nigri corticis vnciam, bdellij vnciam: gummi vnciam: nitri Alexandrini semunciam. Succo braßicæ excipito, datóque ex eis scrupulos quatuor, aut quinque: nihil metuens, aut torsionem, aut nimiam purgationem

gationem : vacuant ſine omni moleſtia non modo pituitam, ſed etiam humorem melancholicum, eoque circuitus quartanos finiũt. Dato hæc catapotia granorum inſtar figurata, in quibus multa cruditas, crapula, & vita ocioſa præceſſit, temperamentúmque eſt pituitoſius, & quod nihil ſiccum aut acre obtinet. Nam in eiuſmodi tutò dantur : & qui hæc aſſumunt, valde adiuuantur.

Aliud quod citra moleſtiam ſumitur, à ſale dictum, Græcis halatium, admodum efficax.

Gingiberis, petroſelini macedonici, epithymi, laſeris, cumini, apij ſeminis, liguſtici, ſingulorum vnciæ tres, & ſemiſsis: ſalis communis & torrefacti vnciæ 4.

Aliud vt ſcriptura halatiorum habet, præſtantius.

Gingiberis ſemuncia: petroſelini macedonici, epithymi, laſeris, apij ſeminis, ameos, cumini, liguſtici, piperis ſingulorum drachmæ duæ: ſalis torrefacti vnciæ duæ, ſemis: ſcammoniæ ſeſcuncia. Dato veſperi in febriũ interuallis, quandocunque velint. At ſi aluum emolliri vellis, ſcrup. 1. dato: ſin autẽ id largi-

gius efficere, duos, & in viris robustioribus quidē scrupulos septem exhibeto. Pueris autem & mulieribus grauidis, & in summa imbecillis, scrupulos tres aut quatuor. Ita sine omni molestia & periculo offeretur. Licet etiam cum pane dare & ex posca, & oleribus. Attamen præstat in morbis, qui per circuitus reuertuntur, cum ptisanæ cremore ipsum præbere. Tantum etiam de purgationibus dictum sit.

De antidotis ad quotidianas.

Styracis calamitis, iridis illyricæ, myrrhæ, singulorum drachmæ quatuor: opopanacis, piperis galbani opij, singulæ drachmæ. Hæc trita omnia in vnitatem cogito, admiscens eis mellis quod sufficit, ac dato fabæ Aegyptiæ instar ante accessionem in lecto decumbenti, perunctóque ex oleo & pipere granis decem: iuxtà verò apposita sint pruna. Hoc somnum & sudores excitat, leuátque præcipuè eos, qui multa cruditate scatent.

Aliud.

Agarici, gentianæ singulæ drachmæ. dantur cum mulsa ante accessionem. Hoc mediocriter extenuat, meatus infarctos aperit, & materiam per aluum & vrinas moderatè ducit.

Aliud

Aliud.

Decoctum chamædryos ijs quos quotidiana febris circuitúsve affligit, potioni dato. Vrinas multas ducit, & leuat. apium ergo il lis, qui non valde febricitant, neque tempera mento calido sunt, & sicco.

Antidotum ad quotidianas, facit etiam ad quartanas.

Opij, opopanacis, castorei, seminis dauci, singulorum drachmæ quatuor: læuigatis paulum mellis adijcito: viris obulos tres, pueris duos exhibeto. Vtitor autem hoc nunquam admirabili ex mulso hora ante accessionē, & præsertim quos non salsa pituita vrget, nec bene calidum siccúmque temperamentum inest.

De vnctione.

Vnctione vtemur ita, vt ad horroris febrísque magnitudinem, & ægri vires respiciamus. Si namque multa perfrictione, & horrore infestante, febris nō adeo tibi vehemēs appareat, neq; vires imbecillæ, sed robustæ, magis vtitor validis vnctionibus quæ exter nam cutem calefacere, ad ruborē perducere, & extenuare possunt. Si contrà, neque vires validæ, neque frigus multum ac febres vehe mentes fieri videntur, tunc ijs vtendū erit, quæ cutem modicè extenuāt, & rarefaciūt.

Dicam

Dicamus igitur de vnctionum differentijs. hoc ipsum præterea distinguentes, quænam valentiora, quæ vero imbecilliora existant.

Vnctio valida.

Pyrethro, pipere, & nitro pari portione cum pulegij momento in vnitatem coctis, & ex oleo contritis, summas corporis partes, & spinam perungito. Sin autem frigus etiam in ea percipitur, mirifica est vnctio, & valde proficit, vehementem perfrictionem, morbiq; vetustatem expertis.

Alia mediocris.

Piperis grana tria. & micam thuris in læuorem trita ex oleo illinito.

Alia.

Nitro ex oleo trito summas ægri partes spinamque, tum in balneo, tum extra illud perfricari iubeto, mouet enim sudores, et iuuat.

Alia valde bona, & multis experimentis comprobata.

Arthemisiæ crocodiliadis, adipis crocodili fluuiatilis, singulorum vnciæ sex: olei sextarius. Coctis ex oleo ægrum, & præsertim eius spinam ante accessionē vngito, ac miraberis

effic

efficaciam. Non abs re est etiã odoratũ quid admiſcere, eò quòd vnctio ingrati ſit odoris, & contraria quadam ratione operetur.

Alia, in quibus febres vehementes vrgent, & frigus moderatum apparet, efficax.

Spuma lebetum in balneis efferueſcentiũ oleum admiſceto, dum viſci craßitudo fiat: vngitóq; corpus, antequam febris inuadat. Idem naturaliter preſtat.

Naturalia, quæ corpori alligari ſolent.

Lapis. atites cùm ad alia plurima, tũ ad rigores, qui per circuitus reuertãtur, & præſertim ad quotidiana facit. ſi corpori alligetur.

Aliud quod appendi ſolet, multis experimentis à me probatum.

In folium olea ex cõmuni attramento inſcribito, Ca, Roi, A. capito autem folium olei ante ſolis exortum, & collo ſuſpendito.

Aliud naturale ad quotidianas.

Animalculum quod deſidet, & texit, vt muſcas venetur bene facit ſi linteolo illigatur, & ſiniſtro brachio appendatur.

De quartana. Caput. VIII.

QVartana febris non vna eſt ſpecies, ſed multiplices & diuerſa exiſtunt: Etenim

alia ex flaua bile nimium adusta alia ex feculento sanguine nascitur. Non solum autē materia, sed etiam loco in quo cōstituūtur, inuicem differunt: hac enim in uasis, illa in liene potius subsistit. Quoniam igitur diuersa sūt species, curationis quoq; modos diuersos & non unū sicut uulgares arbitrantur, esse oportet. Nā qua ab humore melacholico creatur, merito calefacientibus humectātibusq; iuuatur. Qua uero ex nimia bilis adustione prouenit, humectantibus, & refrigerātibus ut peponibus, uua, ostreis pisciculis, aqua & breuiter concoctu facili & bonum succum pariente uictu ac balneis tepidis tractari debet. Mihi itaq; frequēter subit mirari, quomodo diuinissimus Galenus in omnibus non alium quendam uictum, quam qui calefacere ipsos, & siccare possit, pracipere uideatur. Prabet enim ipsis antidotum diatrion pepereon, & quod diospolites dicitur: item liquorem cyrenaicum & theriacā. & in cibo, salsamentum & piper. hoc autē potissimum quotidie bibere iussit. In uniuersum pracipit abstinere ijs, que refrigerant & humectant: eo quod humor, inquit, morbum efficiens frigidius existat. Verùm & si humor malācholicus calefaciētia desideret, nō tamē necessariò etiā siccātibus indiget, si quidem frigidius est, & siccus, calefaciētibus

G bume

& humectantibus opus habebit. At non videtur etiam humectantium aliquod prorsus velle praescribere, sed econtrario omnia quae siccant assantq; nimium & humore crassiore potius reddunt. Nam quae videtur magis extenuare, cùm sint etiam paulo calidiora, quàm vt mediocriter extenuent postea terrestres magis & multo quā prius crassiores efficiunt, dum humiditatem quae in eis subsistit, exugūt, insumuntq; vt natura ideo recremēta lentius excoquat. Didicimus enim, cōcoctiones omnemq; vitae originem calido fieri, & humido: id quod etiā in externis videre licet. Nam fructus & singulae stirpes à pluuijs & solis calore producuntur & praeterea omnia quae praeter naturā existūt, contraria ad curationem requirunt: quae secūdum naturā sunt similia potius. Quare hoc est praestantissimi medici officium, vt calidū quidē refrigeret, siccum aute humectet: frigidum calefaciat, & humidū siccet: in summa, vt ea quae sunt vitia ac affectus, cōtrariorum vi superet, ac omnia quae res postulat, curiosè persequatur: omniq; arte & ratione, tāquam in bello decertans, aegrū & conseruet. Si quādo igitur accidat, aegrū & sicciore quoq; vti victu, vel quod appetat, vel etiam quod ita laborās siccātia medicamenta aut cibos requirat, nempe hydrogarum, vel

conditum, vel eiusmodi aliquod præsidiũ, cõsulo & tũc, ubi semel aut bis eo fuerit usus, ac corpus modicè incalescat, rursus statim ad victum per initia institutum, qui leniter humectare & calefacere possit, reuerti, ita enim neq; ea quæ calefaciũt, assumpta multum adeo nocere poterunt, & præterea humor, qui natura ad mouendum difficilis, & siccior erat, ab humectantibus facile solui poterit ut ipse remissius post dissolutionẽ & quodammodo excerni incitatus à medicamentis, quæ benignè euacuant, citra noxã paulatim subtrahi queat. Etenim sic agendum est in crassioribus siccioribusq; humoribus, ac humectare ipsos, & dissoluere conuenit: nec diutius dissolutio eorum expectãda est, sed protinus ad purgationem ipsorũ properandum: & si adhuc res postulat, rursus humectando tum balneis, tum victu ita subducere expedit.

Quartana, quæ ex nimia flauæ bilis adustione excitatur.

Quod si quartana non tibi à sicco frigidoq; humore sed potius bilioso, & plus satis adusto excitari videatur, tũc potius refrigerare potẽtibus uti oportet: siquidem æger etiam natura calidus simul & siccus, ætate vigẽs, & frigidæ potioni assuetus appareat: ad hæc,

si anni tempus sit æstiuum, interim verò si etiã curæ, vigiliæ tristitia, ira & acrium medicamentorum vsus præcesserint. Hæc enim omnia biliosam, & ex adustione nimia quartanã generare possunt. In his igitur non peccaueris si potionibus & cibis frigidis vtaris, vt peponibus, si tempus dederit, duracinis, intybis & lactuca, breuiter non offendes, si omnia agas, quæ in germana tertiana tentaueris. Nulla enim alia ratione humor, qui à caliditate & siccitate inspissatus fuerit, euinci potest, nisi quadã refrigerantia humectantiáq; assumpseris: quemadmodum etiã quæ à frigiditate inspissata sunt, à calefacientibus. Hæc igitur vti diximus, vniuersa calefacientia, & si extenuare videantur, tamen inspissant præterea. Quare in his offerenda non sunt, vt quæ eiusmodi humorem crassum reddant, magis quàm extenuent, præsertim quæ vehemẽtius calefacere & inspissare prædicantur. Quare neq; in quartana cataplasmatis, vt superfusionibus, fomentisq; vti studebimus. Quippe vnctio sola quæ ex copiosiore hydrelæo paratur, frequentius à balneo, & cibis temperatis adhibita, calorem abundè contemperare ac lenire potest. & si qua in iecore durities est, hanc quoque laxare. Sin autem res postulauerit, ipso quoque solo potius vti oportet, vel etiam chamæ

meli decocto, in quo absinthij turiones, palmulæ pingues, & melilotum deferbuerint. Noui me in quartana etiam frequenter epithematis vsum tempore quidem opportuno, vt in tertiana ante accesŝionē ex farina ordei, lini semine, & decocto chamameli, ac multū profecisse, vt æger nō amplius accessionem expertus fuerit: præsertim autem in quartana quæ ex nimia bilis adustione concitata erat. ac in pueris temperamento calidioribus, in quibus inflammatio quæpiam præcordia exercet, talia probari videntur. At si quis etiam in frigida quartana (sic enim appellanda est, quæ ex frigido & sicco humore melancholio excitatur) epithemate item calidiore ante accesŝionem vtatur: hic iam maximum adiumentum sentiet, vt etiam subitò febris cōquiescat, quamuis molestam accesŝionem ægrum experiri cōtigerit. Satius autem est, si quis etiam toto antea vacuato corpore epithemate, omnique alio particulari præsidio vtatur. Qui enim toto corpore adhuc sordido ac impuro, vel cataplasmata inducere, vel perfundere aggrediuntur hi insigniū malorū autores fiunt. Cæterū quartanas ex adusta bile consistentes purgare decet, corpus prius humectādo pleniore cibo & quiete: quæ vero ob humorē melāchlicū procreatur, humectare quidem

dem eas oportet (sicut enim humor ille exi-stit) ob terrestrem verò eius partē, & frigi-dam tum calefacere, tū extenuare conuenit. Purgationem autem non per febris initia, sed cum concoctio iam apparet, moliri debe-mus. Ita porrò etiā si ægrum sanguinis va-cuationem requirere censes, vt ex quo hu-mor melancholicus procreetur, post statum hunc auferes, quando humor etiā à natura excerni solet, vtpote concoctus. Sic autē na-tura leuata, reliquias materiæ euincit. Cùm igitur concoctio in vrinis tibi apparet, me-dicamentū purgans nempe quod ex rhodo-melite conficitur, bilem & humores nimiū adustos sine molestia educens hoc præstare debet. habet autem in hunc modum.

Purgatio ex rhodomelite.

Succi rosarū sextarij duo: mellis sextari-us: scammoniæ torrefactæ vncia. Omnia si-mul coquātur, denturq; ad summū cochlea-ria duo vel minus. At si humor biliosus non admodū calidus, & siccus sed crassior, à pi-tuitoso humore adulteratus esse videatur, paulū agarici prædicto rhodomeliti adijciē-dū erit. atque in eū modū hic quoq; leniter purgari debet. Vt autē promptè componas me-dicamētū pareśq; subscribā eius quoq; mix-turā quæ ita habet. Rosarū succi libra: scā-moniæ vncia: agarici vnciæ quatuor: piperis

 scru.

scr. 2. mellis vnciæ sex. Ad ignẽ lentũ hæc coquito, ac vbi in craßitiem coierint, adijcito scammoniam, & piper, atque vtitor. Nam sine omni adeò molestia vacuat, præterquã quòd non multum calefaciat.

Purgatio quæ ex malis cotoneis paratur.

Mala cotonea cocto impleto scammonia, cuius modus sit vncia, & extrinsecus ea fermento oblinito, atque sic assanda dato: vbi assata probè fuerint, adijcito mel probè lauigatum, ac vtitor pro virium ratione, in febribus quartanis, quæ à bile excitantur, & in ijs qui generosam purgationem ferre nequeunt atq; in pueris magis & mulieribus. nam citra omnem prorsus molestiã purgat. sin ipsum efficacius reddere voles, in istum modum parato. Scammoniæ vnciam: petroselini macedonici vnciam: piperis albi vnciam: agarici semunciam: succi cotoneorum vncias sex: succi citriorum vncias tres: mellis libram. Dato instar vnciæ. Succum cum melle coquito, atque ita pulueres lauigatos inspergito, ac in pixide recondito cum fiducia. Est enim præsidium in multos vsus accõmodatum, vt quod nõ solum bilẽ, sed etiam pituitam, & humorem melancholicũ repurgare probè poßit. Atque idcirco quartanis.

quoque

quoque falsis exhibere licet: in illis autem magis, quorum stomachus affectus, neq; concoquere bene, neque appetere cibum potest, necnon ijs qui quotidianis infestantur. Hac de causa varijs in mixturis ad omnia præparare conducit.

De vomitu.

Vomitus omnibus vtilissimus est, præsertim ijs qui humores crassos in ore ventriculi continent. Nam crassitiem extenuat, & vt concoquatur, celeriusq; discuciatur, efficit. Optimum autem tempus ad vomitum est, accessione incipiente: quoniam etiam tunc humores, cum materia mouentur, & illi in stomachum confluunt, illumq; rodunt, nauseam excitant. Dato eis mulsam non nimis aquosam: ita namque procliuius ad excretionem prorumpent. qui autem valde lenti sunt, & difficulter auelli possunt, ægrius excernetur, ac pennis præcipuè anserinis vtendum est vt maiore irritatu vomitus omnino proueniat. Si enim ex lentis humoribus aliquid sursum eductum fuerit, statim etiã accessio minuetur, tum spacio temporis tum simul more ac consuetudine. Ego enim noui me hoc modo inueteratas quartanas discussisse, vt nonnulla ipsarum superata iam deteriore parte conquieuerint.

De salsamentis.

Salsamentis autem in illis nimirum, quæ ab humore melancolico excitantur. & in quibus stomachus vitiosis humoribus scatet, aut multa lienem vrget obstructio, vtendum est. Maximè hic commendatur etiam encathera dicta, & quæ Alexandrinorum buridia sunt, menomænia, & membridia. Oportet autem eum qui horum aliquod assumit, aliquandiu sitim tolerare, & nullam potionem ingerere, vt efficere quid possint, & vim suam corpori imprimere: deinde vbi ita viribus destituitur æger, vt sitim ferre nequeat, tunc vinum Ascalonites aut Gazites dilutum, quantum libet, propinare licet. Ego itaq; noui quendã ex his qui quartana ex terrestri & frigido humore laboraret ita huius victus rationis vsu liberatum, vt etiam per aluum humorem superantem excreuerit. Erat autem id quod excreuerat adeo valde nigrum vt nonnullis medicorum metum incuteret, non modo ob colorem, sed etiam propter copiam euacuatam. Verùm quod æger paulo post morbum facilius ferre inceperit, & quod lien, qui antea maximus erat, paruus euaserit, effecit, vt omnes bene sperarẽt, & nihil amplius metuerent. Sciẽdum vero est, quod tibi enumerati, & quicquid abstergere & extenuare mediocriter potest, etiã cum concoctio incipit

cipit apparere, humidioribus temperamento, frigidioribus, & bene habitis dari debent, etenim humores tunc magis & repurgantibus & extenuantibus prompte obediũt. Qui enim per initia cum materia plane esset in cocta, extenuatibus, vel purgatibus vsi sunt, hi praterquam quod nihil eorum quæ superabat in corpore vacuare potuerint, etiam sicciores crassoresq; humores effecerunt. Si itaq; talis sit quartana, quæ à frigido & terrestri humore concitetur, ita agere oportet. Sin autem a bilioso humore exusto & in cinerem reducto prouenerit omnia contraria quæ humectare, aut refrigerare possunt, tentare conuenit: balneũ dulcis aquæ adhibere, et cibos cõcoctu faciles. In summa, quemadmodum diuersas habent species, ita quoq; differente ipsarum victum præscribere oportet.

De antidotis.

Nonnulli veteres quartanarijs etiã antidota dederũt, ac multas variasq; descriptiones ab ipsis proditas inuenire licet. Quin & diuinissimus Galenus ea memoriæ prodidit, sed nulla videtur vsus distinctione. vnde plerisq; cũ eis quæ titulo ipsa promittebant persuasi, deinde non exquisita discretione exhibuissent, maximæ offensionis, & periculorũ

auto

autores extiterunt. Miror sanè, cur antidotum ex liquore Cyrenaico paratum, omnibus conuenire dixerit, iubeatq; frequenter eo vti: atqui non videtur res sic se habere. Neque enim citra offensionē quis ipsum hominibus calido sicco & bilioso temperamēto praditis, & in quartanam ex nimia adustione prolapsis bibendum dederit. Attamē nec ea qua ex sulphure viuo & pipere confecta sunt, neque theriace antidotum dari debet. Hac enim vniuersa istis aduersantur. Quare prestat eis, si fieri potest, nullum antidotum exhibere: verùm sufficit, victu potius refrigerante & contemperante, necnon ijs qua superflua repurgant, frequentius vti. Sin autem antidoto interim vti cogaris, illa potius in quartanis ex adustione nimia ortis propinanda putes, qua constāt ex opio, cicuta, & alterco: item qua vrinam prouocare possunt, ita vt non valde calefaciant, idq; in eis pracipuè, quos vigilia & sitis comitatur. Nam somnus ante accessionem obueniens, frequenter impediuit, ne accessio in totum oboriretur, aut efficit, vt moderatior ea fieret. Porro vt antidota à me dicta facilè inueniantur, necessarium duxi compositiones exponere, maximè illorum, quorū etiam antea in quartanis, qua ab humore melancholico excitantur, multam habui experientiam

Antido.

Antidotum ad quartanas, quæ ex humore melancholico conſtituuntur.

Caſtorei papaueris myrrha, piperis albi, liquoris cyrenniaci ſingulorum drach.4. Liquorem lauigatum, & aqua maceratum reliquis adijcito: fingitoq́ catapotia, & dato ante acceßionem ieiuno aut cænato ex aqua. Præſtat, ſi ægrum ipſum etiam perungas, nempe oleo calido, quod nitrum admixtum habeat.

Aliud etiam, ad quotidianas efficax.

Opopanacis, opij, caſtorei, alterci ſemi nis, ſingulorum drach: 4. Lauigatis paulum mellis admiſceto, datóque adultis quidem dimidiæ drachm inſtar: pueris autem hora antequam inuadat acceſsio obolos duos.

Aliud ad quartanam.

Liquoris cyrenaici, piperis, myrrhæ, rutæ folia, ſingulorum drachmæ quatuor. Detritis probéq; mixtis, ante acceſsionem ex oxymelite Vtitor.

Antidotum achariſton.

Facit ad multos interiores affectus, præcipuè

puè vero ad quartanas. Croci vncia: opij vncia septem: galbani vnciæ septem: casiæ vnciæ tres, styracis vnciæ septem: myrrhæ vnc 4. castorei vnc. 7. costi vnciæ tres: piperis vnciæ quatuor: spicæ nardi vnciæ septem: mellis despumati quod sufficit. Datur fabæ ægyptiæ instar ex mulsa ante accessionem.

Antidotum, quod & ipsum mirificè ad quartanas valet.

Styracis exquisiti drachmæ quatuor: myrrhæ drach. duæ: opopanacis drach. 4. iridis sesquidrach. piperis drach. 6 galbani drachma lachrimæ papaueris drachma. Datur fabæ ægyptiæ instar melle exceptum hora ante febris accessionem.

Pastillus insignis admodum ad quartanas.

Opij veteris, rutæ foliorum, singulorum drachmæ duæ: croci drachma: alterci florum drachmæ duæ. Contusa, increta, læuigatáque in pastillos redigito, qui singuli scrupulos duos pendeant. Ac dato horis duabus ante accessionem ex posca, pro ægri virium ratione.

Pastil

Paſtillus alius, benefaciens admodum ad quartanas.

Piperis albi, ſeminis dauci cretici, pares portiones. Contuſas incretasq; a[illegible] acceſsionem ex multa aqua calida cochlearij menſura dato. Hoc pleroſq; cum ſimplicius ſit, adiuuit quartanarios.

Paſtillus alius præſtantiſſimus, vt nullus alius, ſuccurrens curánſque celerrimè: elicit enim ſudores, atque ita morbo diuturno ægrum liberat.

*Opij drachma: piperis lõgi *, caſtorei, ſingula drachma. Mulſo conformãtur. Dato ſingulis obolũ ex oxymelite lotis, & in lecto repoſitis. Hoc multos ſudores euocat, & magna ex parte bis aut ter potum liberat. Hæ omnes Validæ ſunt antidotorum Vires, ad calefaciendum & attenuandum efficaces. Quare etiam quartanis potius, Vt diximus, conueniunt, quæ a melãcholico & terreſtri humore excitantur, adulteranturq; à pituita: non autem cõtinuè, ſed per longa interualla exhiberi debẽt. Nam liberalior eorum Vſus, humores multo adhuc ſicciores, craſsioresq; efficit. Tutius autẽ datur, cũ cococtio iã apparuerit, & Vires ſint robuſta, ac ægri multam ad hoc inclinationẽ habẽt, qui & à nobis me-*

dica

dicamenta sumere consueuerũt, & nos pharmaca sibi offerre compellunt. Sunt enim nõnulli non modo barbari sed etiam alij plerique opinione ac ratione aliena praditi, vt etiã secari vriq; præ omni medicina malint: ac eos qui hæc faciunt scire aliquid arbitrantur, inuitantq; studiosè in ædes suas & præstantiores hosce medicos censent, quàm qui victum præscribunt. Si igitur nostrum aliquis dare quid eis cogatur, qui calido siccoq; temperamento sunt, & ex nimia flauæ bilis adustione quartanam experiuntur, illa offeret antidota, quæ vim nõ adeò acrem & calidam possident: sed quantum licet, hac vacant: & si fieri poterit, refrigerantia potius, & ad somnum inducẽdũ, sensimq; extenuandum efficacia obtinẽt. qualis est etiã Xenocratis pastillus, cùm ad alia pleraque vtilis, tum verò eximè & ad quartanas, & ad tertianas: descriptio ipsius in hunc modum habet.

Pastillus ad quartanarios ex nimia flauæ bilis adustione.

Seminis papaueris hortensis, lachrymæ papaueris singulorũ scrupuli duo: alterci albi, succi dulcis radiculæ singulorũ scrupuli sex: styracis, anisi singulorum scrupuli quatuor: croci, castorei, corticis mãdrogoræ singulorũ scrupuli tres. Arida contusa: incretaq;, succo

sapa, vel passo cretico veteri excipito, ac vti tor cum fiducia in his præcipuè quos vigilia comitatur aluus profluit os ventriculi fluxione laborat, & dolor colum exercet.

Aliud simplicius.

Decoctum scorpiuri herbæ mirificè propè omnibus auxiliatur, si ante accessionem bibatur. Iuuat enim non modò ratione naturali, sed etiam quia materiam per aluum & vomitus educit.

De lapide armeniaco.

Lapis qui armeniacus dicitur, siue lotus, siue illotus offeratur, quatuor siliquarum pondere mirabiliter ad omnem quartanæ speciem valet. Nam humorem melancholicum, vt nullum aliud præsidium euacuat: sed lotus quidem aqua per inferiora magis purgat: illotus autem per vomitiones, citra calorem, non quemadmodum alia. Si verò nonnulli lapidis potionem odio habuerint: in catapotia redigito, his medicamentis ei adiectis Aloes scrupuli quatuor: epithymi scrupuli tres: agarici scrupulus: lapidis armeniaci scrupulus: gariophylli grana quinque scammoniæ scrupuli quinque. Excipito succo citrij, aut crocomelo, aut rhodomelo, aut rhodomelite, Dantur scrupuli duo. Proficiūt etiam catapotia ex epithymo absque scámo-

nia: habẽt autem in hunc modum Absinthij succi drachmæ quatuor: medullæ cucurbitæ syluestris drachma: aloes drachmæ duæ: masticha drachmæ tres: epithymi drachmæ duæ. Dantur noctu catapotia. Benefaciunt etiam ad mendaces quartanas, quæ paulum quoque pituitæ habent admixtum.

Aliud antidotum mirificum ad multa efficax, maximè verò quartanis.

Vetustum capitis dolorem finit, vertiginosúmque affectum, comitiales accessiones & vigilias sopit: insaniam quæ mania dicitur, sedat: magnos oculorum dolores lenit: fluxionem doloremque dentium discutit: spirandi difficultatem omnémque asthmatis causam abigit: tussi vetustæ peripneumoniæ & pleuritidi medetur, tum siccæ, tum humidæ: omne à pulmone humiditatis vitium dissipat. sputa tenuia mitigat, & eductioni paratiorem ex hydromelite potum efficit. Sin autem quis sanguinem spuerit, ex oxymelite, aut posca aut polygonij succo aut plantaginis drachmarum duarum instar dato pro ægri virilis ponderi paulum quiddam adiiciens, aut detrahens. Cæterùm hoc antidotum stomachi est præsidium. Nam ex humiditate flaccidum, imbecillemq; astringit & firmat, ciboşque ob vomitiones non

continentem roborat, & omnes ventriculi inflationes per ructus discutit, punctorios iecoris dolores mitigat, & arquatis morbis auxiliatur. Nam vnamquanque partem ad priorem naturam reuocat, & atra bilis morbum qua melancholia dicitur, diuturnum & turbulentum, vigiliasq; leuat. lienis grauitatem subtrahit, & faciei colorem restituit: pituitam, bilem per intestina detrahit: caliditatem intestinis partitam suggerit: distributionis meatus aperit: vrinas segregat, & veluti renes inuadit, atq; ita ex eis tum arenas, tum sanguinis grumos ad vesicam propellit: renibus ac vesica medetur: vrinæ difficultatem reprimit. Omnibus porro prædictis affectibus potu assumptum opitulatur. In ileosis autem morbis, & cœliacis hæc potio veluti viam præparat: inueteratum stercus subducit: vetustamq; inflamationem resoluit: tormina lenit. distentionem vasorum remittit. & quietem inducit, no veterni modo sed somno concilians. Qui igitur per os id assumere nequent, his iniecto per anum cum fœnugreci succo & dolore liberat. In plurimis auxiliari potest vteri, vt aiunt, calamitatibus. Quippe dolores quoque ex partu solatur, & vigilias molestissimas imminuit: elationem distensionemq; vteri mollit: morbosam purgationem reficit, recreatque, &

angustos vasorum meatus dilatat: sanguinis in uterum profluuium acutius, magisq; subitum non modo potu restringit, sed etiā vino calente in ipsam infusum sistit: itē vocis abscisionem, & neruorum cōtorsiones potu mitigat. Vtimur eo in articularius, & podagricis ac plurimum id opitulari agris cōpertum est. Maximè verò inuenias medicamentum vim istā in virulentes non modo si per os exhibeatur, seruare sed etiā si locis oblasis illinatur, proficere: ac in vehemētibus periculis vtroque modo antidoto vtendū est. Itaq; nō solum in continuis febribus ardētibusq; & colliquātibus, quæ syntectica Græcis dicūtur ex aqua, vel mulsa sumitur: ac maxima titulus eius promittit. Datur agris drachmæ instar hora vna aut duabus ante accessionem: in quartanis autem copiosiore vtor medicamento, eo quòd diuturnius malū inhæreat, & agrè refici posit. Qui medicamētum hoc donauit incomparabile ipsum esse asseuerabat. Hæc est ipsius cōpositio. Myrrhæ scrupuli septem: spicæ nardi scrupuli tredecim: croci scrupuli quindecim: castorei scrupuli quatuor: opij scrupuli octodecim: amomi scrupuli quatuor: anisi scrupuli decem: petrolini macedonici scrupuli quindecim: apij seminis scrupuli duodecim: iunci quadrati floris scrupuli 9. casiæ Aegyptiæ scrupuli quatuor.

pipe

piperis albi scrupuli quatuor, piperis nigri scrupuli quindecim: sysonis syriaci scrupuli duodecim: styracis scrupuli sex: seselios scrupuli 4. hedycroi fecis quod magma dicitur, scrupuli quinque: mellis despumati quod satis est. Styracem dilatatum melle soluito, arida super inspergens. Opium verò ex sapa macerato, donec mellis fiat spissitudo, atque sic reliquis adijcito.

De balneis.

Sciendum est, balneis quoque sic vtẽdum esse, ad vnãquanq; speciem respiciendo: calidioribus quidẽ, in iis quæ ex humore melancholico excitantur: tẽperatis autẽ potius, in illis quæ ob nimiã humoris biliosi adustionem proueniunt: ad hæc exercitiis similiter, & frictione, sed minus in calidioribus.

De vnctione.

Præterea vnctio interdum quidem adhibenda est ex oleo cyprino, aut gleucino in frigidiorib⁹: chamæmelino autẽ, vel oleo dulci, aut hydrelæo in calidioribus. In summa, pro varia huius specie, diuersa quoq; curatio adhibeatur. Frictionẽ autẽ vt maximum præsidium, si quid aliud, adhibere cõuenit, nunc copiosiorem nunc pauciorẽ. Satis igitur sunt & dicta iam remedia. & vniuersa victus ratio: si quis omnino perseuerãter vti velit, diuturnæ quartanæ medebitur. Quoniam

vero nonnulli negligentes metuunt, ne morbus diutius moretur, & multis corripiantur accessionibus omnibus desiderant vti, & naturalibus simul, & his quæ alligantur, necessarium duxi propter huiusmodi hæc quoque exponere, si quid à nobis ex longo temporis vsu & experientia cognosci potuerit.

Medicamentum, quod appendi solet ad quartanas, sæpe à nobis multis experimentis comprobatum.

*Scarabæus quartanarios curat: oportet autem ipsum vinum extrinsecus fuluo linteolo firmiter alligatum, collo suspendere. dicunt autem hoc ipsum præstare, si ita appendatur. Est hoc quoque verum, vsu multo compertum. Lacertam viridem appendito: item ex vnguibus ægri tum manuum, tum pedum exiguum præcisum, sicut facere solent quibus vngues præciduntur, rufo panniculo iniicere, & in eo firmiter illigatum ita appendito * ac rursus appensam ipsam resoluere, vnde etiam capta fuerit. Referunt quoque si quis ex gena hirci pilos acceptos ægro adalliget, mirabiliter quartanæ posse mederi. Omnium verò naturaliū medicorum testimoniis confirmatū est, sanguinem qui primus à virgine fuerit excretus*

natur

naturaliter, quartanæ aduersari: similiter etiam corrupta sanguinem efficere, si quis ipsum ægro ad brachiale dextræ manus, aut ad eiusdem brachiū alliget. Noui ego quendam, qui hac ratione vtens quartanam curauerit: dabat mulieri parienti palliū ægrotantis ferendum, quod ille interius ferebat, illotum, & iam perspirabile: postea à partu pallium recipiens, ægro ferendū rursus præbebat. Ac quartana non amplius in posterum affligere, mirabiliter contrarietate quadam & ratione arcana deprehendebatur.

Ex libris Aetij de erysipelaceis viscerum affectibus.

Erysipelaceus affectus nōnunquam viscerum alicui oboritur, qui febrim ardētem & becticam inferat: & si quidem erysipelas ventriculū obsideat, hinc febris incenditur, quam lepyrian Græci nominant: sin autem iecur infestet, typhode: si pulmonē exerceat, crymnoden. huiusmodi vero febris primū refrigerantibus & humectantibus tum cibis, tum potibus, & iis quæ exterius imponitur indiget. Quoniam igitur hectica febris alteri morbo non est commixta, balneum requirit quemadmodum etiam alij omnes calores, & siccitates. Quòd si erysipelaceus affectus viscera vrgeat, abstinendū quidem balneo in

totum, frigida autem in morbi vigore strenuò utendum est. Ita nominare cõsueuimus, cum una vice & frigidissimam, & multam dederimus. Verùm ante statum frigida non utemur, nisi ab ægro, qui & frigidæ potioni assueuerit, & sitim ferre nequeat, coacti fuerimus. Extrinsecus igitur imponi debẽt, quæ refrigerant & si nihil proficiunt, tunc etiam frigidam potionem dare, aut potius cibos refrigerãtes oportet. Maximè omnium conueniunt teneræ & dulces lactucæ: eluantur autem liberaliore aqua frigida. optimè quidem ita sumptæ proficiunt. Quoniã verò insuauitatem ipsarum si ita sumantur gratiorem nonnunquam reddere coacti sumus, aceto copiosiori aqua frigidæ mixto, intingere illas permittemus. Acetum autem sit tale, quod ab omni vitiosa qualitate prorsus recesserit. Extrinsecus etiam ipsæ lactucæ succus accõmodari potest: imò & semperuiui & seris portulacæ, atriplicis, solani & plantaginis cum pane sicco trito, & modico rosaceo bono, similibúsque refrigerantibus. Præstantissimum quoque est, quo nos utimur, ex vuis acerbis, & rhoe. Humorem enim ipsorum expressum in pilam cum portulaca viridi coniĳcimus: deinde contusum exprimimus: & coniecto in vas liquore, & orificio exactè obturato, vas in aquam frigidam

gidam mittimus: præstaret autem, si vas etiam niue obduceretur. In vsu miscemus polenta ordei tenuißimæ: deinde maceratum, vt liquidius sit, linteo duplici illinimus, imponimúsque præcordiis, ita vt non diu sinamus inhærere: sed postquàm tepidum euaserit, hoc quidem tollentes, alterum imponamus, idque perpetuò consequenter facientes, donec æger altas corporis partes quodammodo refrigerari senserit, & siti minus crucietur. Miscemus autem nonunquam etiam oleum omphacinum, & rosaceum. Vbi erysipelas inflammatorium præcordia torserit. Atque hæc sanè de febrium curatione abundè dicta esse arbitramur.

* * *

FINIS.

ANNOTATIONES IN duodecimum lib. Tralliani.

Tinam ingredi fol. 678. lin. 7

Tinam Varro vſurpat pro vaſe vinario citante Nouio, quod feſtus Tinion appellat.

Moliri fol. 680. lin. 15

Sic verte, & copiæ euacuationē. At rurſus crudorum humorum abundantia id diſſuadet.

Aegríque vires fol. 699. lin. 9

Sitque æger validis viribus. Idem poſtu lat ſententia.

Euaſerat autem. fol. 700. lin. 5

Euaſit autem, ne febre aucta, hectica in maraſmoden mutaretur.

Lapis fol. 753. lin. 13

Lapis Armenas ſimilis eſt lapidi lazuli ſiue cyaneo, non tamen adeo cæruleus, ſed magis viridis, deſideratur lapis Armenus Manardo.

CAPITA LIBRI SECUNDI, & appendices.

DE CVRATIONE OCVLORUM. Cap. I.

Quomodo ſanguineus humor inflammationem

SI DOLOR EX BILIOSO & acri humore naſcatur. Caput II.

SI OBSTRVCTIO SOLA oculos exerceat. Caput III.

DE

DE DENSITATE
Caput IIII.

DE EXVLCERATIONE
& inflammatione. Caput V.

lorum cicatrices, & pterygia quo vtor.
Aliud ad hebetudines, & incipientes oculorum suffusiones.

DE NYCTALOPE.
Caput VI.

Ad asperas palpebras.
Puluis ad incipientes suffusiones.
Ad tingendas albugines valde generosum.
Collyrium, quod magnum Theodotium vocatur, ad magnos dolores, & inueteratos affectus.
Collyrium hecatombe, valet ad cicatrices crassas, & incipientes suffusiones, &c.
Xerocollyrium, facit ad sycosin, putredines, & carnis excrescentias.
Hygrocollyrium efficax ad oculos purulētos, mirificè facit etiam ad sordida vlcera, & myocephala.
De mulsa.
Ad staphylomata excellentissimum.
Collyrium Maximiani.

DE CARBVNCVLIS qui in oculis excitantur. Caput 7.

Collyrium diarrhodon magnum cognomento.
Collyrium quod ab ouis ὠῶν Græcis dicitur.
Collyrium diarrhodon.

Ad

Ad pterygia & ſycoſes.

AD RHYADAS.
Caput 8.

Aliud valens ad ægylopas.
Ad incipientes ægylopas.
Aliud benefaciens ad ægylopas.
Aliud vſu probatum.

CAPITA LIBRI TERTII.
& appendices.

DE AVRIVM AFFECTIBVS.
Cap. 1.

Si dolor ex obſtructione eueniat.
Internotio vtrum ex ſpiritu, an viſcoſis humoribus, vel inflammatione aurium dolor excitetur.
Curatio doloris ex humorum obſtructione & ſpiritu contracti.
Ad obſtructiones ſine dolore incidentes.
Ad grauem auditum & dolorem compoſitum medicamentum.
De dolore ex frigida cauſa naſcente.
De dolore ex calida intẽperie prouenięte.

DE INFLAMMATIONE, QVAE meatum auditorium intus obſederit.
Cap. 2.

De curatione inflammationis.

Foment

DE SONITV AVRIVM.
Cap. 3.

Aliud

CAPITA LIBRI IIII.
& appendices.

DE ANGINA. Caput 1.

CAPITA LIBRI V.
& appendices.

Ad

Ad tuſſes, in quibus multus acríſque influxus eſt: præſtat etiam, ne in bilem ille conuertatur.

Diacodiō, vt diuiniſſimus Galenus ipſum parauit.

De tuſſi & medicamento Diacodion.

Quo victu nutriri debent, qui ex tenui & acri fluxione tuſſiunt.

Quæ medicamenta conueniant iis, qui à craſsioribus humoribus tuſsi laborant.

Simplicium medicamentorum expoſitio.

Compoſita medicamenta ad tuſsim, extenuandi facultate prædita.

Antidotum diapraſiu, tuſsientibus, phtiſicis, purulentis, cibum faſtidientibus efficax: in omnibus cū fiducia vtitor, eſt enim multo vſu probatum.

Bechicum, hoc eſt, ad tuſsim efficax, quod ab eruis, Diaorobon Græcis dicitur.

Aliud, quod vehementer calefacit, ex commentariis Magni.

Suffumigium ad tuſsim, quod ex ſtercore leporis paratur.

Aliud Bechicum vtile ad participandum facile, & ad cruenta ſputa, ſpirandíque difficultatem efficax.

Aliud ſuffumigium.

Aliud eiuſdem facultatis.

Paſtillus fumo excitando idoneus, quo v-

CAPITA LIBRI SEXTI, *& appendices.*

CAPITA LIBRI SEPTImi *& appendices.*

Quom

Cura

humor

De

CAPITA LIBRI OCTAui & appendices.

De

Paſtillus diacoralliu.
Paſtillus dia electru.
Paſtillus ex caogulo, qui diapythias dicitur.
Paſtillus ex ſeminibus qui diaſpermaton dicitur.
Paſtillus trocodes.
Paſtillus elidion.
Paſtillus ad dyſentericos ſanguinẽ ſpuentes,& muliebrem ſanguinis fluxum.
Catapotia ad dyſentericos.
Catapotia ad dyſentericos, & omnem ventris reſolutionem.
Potio ad dyſentericos.
Glans quę ano ſubiicitur ad teneſmum,& dyſenteriam.
Alia glans ſiue collyrium,ad dolores mitigandos.
Aliud collyrium quod ſubiiciatur, ad teneſmum & dyſenteriam valde efficax.
Quę per inferiora iniiciuntur ad dyſentericos, magnóſque dolores, vel inflammationes, Enemata Græci vocant.
Aliud melius.
Aliud.
Paſtillus Marcelli magnificus.
Paſtillus ſine opio & calce dyſentericis accommodus: purgat enim,& cicatricem inducit.

CAPITA LIBRI NONI, *& appendices.*

DE AFFECTIBVS RENVM. Caput 4.

DE INFLAMMATIONE RENUM. Caput 5.

QVOMODO VRINAE STILLICIDIUM agnoſcatur,curetúrq;. Cap. 6.

DE CALCVLIS IN VESICA naſcentibus. Caput 7.

CAPITA LIBRI DECIMI, & *appendices.*

humores excitari.

Curatio colici affectus ex calidis biliosísque humoribus orti.

De oleribus.

De piſcibus.

De teſtaceis.

De carnibus.

De fructibus.

De balneis.

De motu.

De purgatione.

De colicis doloribus ob inflammationem inteſtinorum contractis.

De balneo.

Medicamenta naturalia, quæ alligari ſolēt aduerſus dolores colicos.

Aliud, etiam ipſum probatum.

Aliud naturale comprobatum.

Aliud alligatorium.

Idem rurſus.

Aliud valde efficax.

Aliud.

Annullus ad idem.

Aliud naturale ad colum efficax, vſu probatum.

CAPIT

CAPITA LIBRI VNDE-
cimi, & appendices.

DE PODAGRA.
Caput I.

ipſum prçclarum,quo multi ſanati ſunt.

Cataplaſmata quæ locis ex frigido humo re dolentibus admouentur.

Ceratum ex ſtruthio.

Aliud vehementer bonum.

Vnctio ſimplex diſcutiens,& induratos articulos reſoluens.

Vnctio ex hedera ad eadem.

Aliud efficax,& in duris corporibus, & valde vetuſtis vitiis: quinetiam articulos recenti cicatrice contractos diſſoluit.

Ad œdematicos pedum tumores.

Smegma, aut puluis egregius. vocant autem quidam ipſum Indum, alij Aeſculapium.

Deſcriptio pulueris Indici.

Pſilothrum nobile ad podagram.

Si podagra ob ſanguineum humorem conſtituatur.

De remediis quæ locis inflammatis inducuntur.

De tophis.

Antidotum ad tophos.

Ceratum excellentiſſimum tophos articulorum diſſoluens,adeò vt neq; an oborti fuerint,adhuc appareat.

Aliud vſu probatum.

Medicamentum dia cinnabareos.

Medicamentum dia leptocaryon.

De

CAPITA LIBRI DVODEcimi & appendices.

DE FEBRIBVS. Caput I.

DE FEBRIBVS EX PVTREdine creatis. Caput. 2.

DE CAVSO, HOC ETT ARdente febri, falſa. Caput 3.

Notæ

ruptus

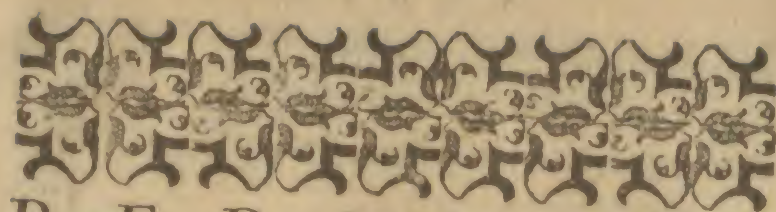
DE FEBRE HECTICA Caput 4.

SI EX SYNCOPE MARASmus obtingit. Caput 5.

DE TERTIANA. Caput 6.

DE QVOTIDIANA. Caput 7.

DE QVARTANA. Cap. 8.

RERVM ET VERBORVM PRAECIPVE MEMORABILIUM, quæ in Alexandro Tralliano continentur, Index.

Comit

Halat

H

I

L

M

Medi

Nar

N

O

P

vid. 713

Pur.

S

T

Tepida

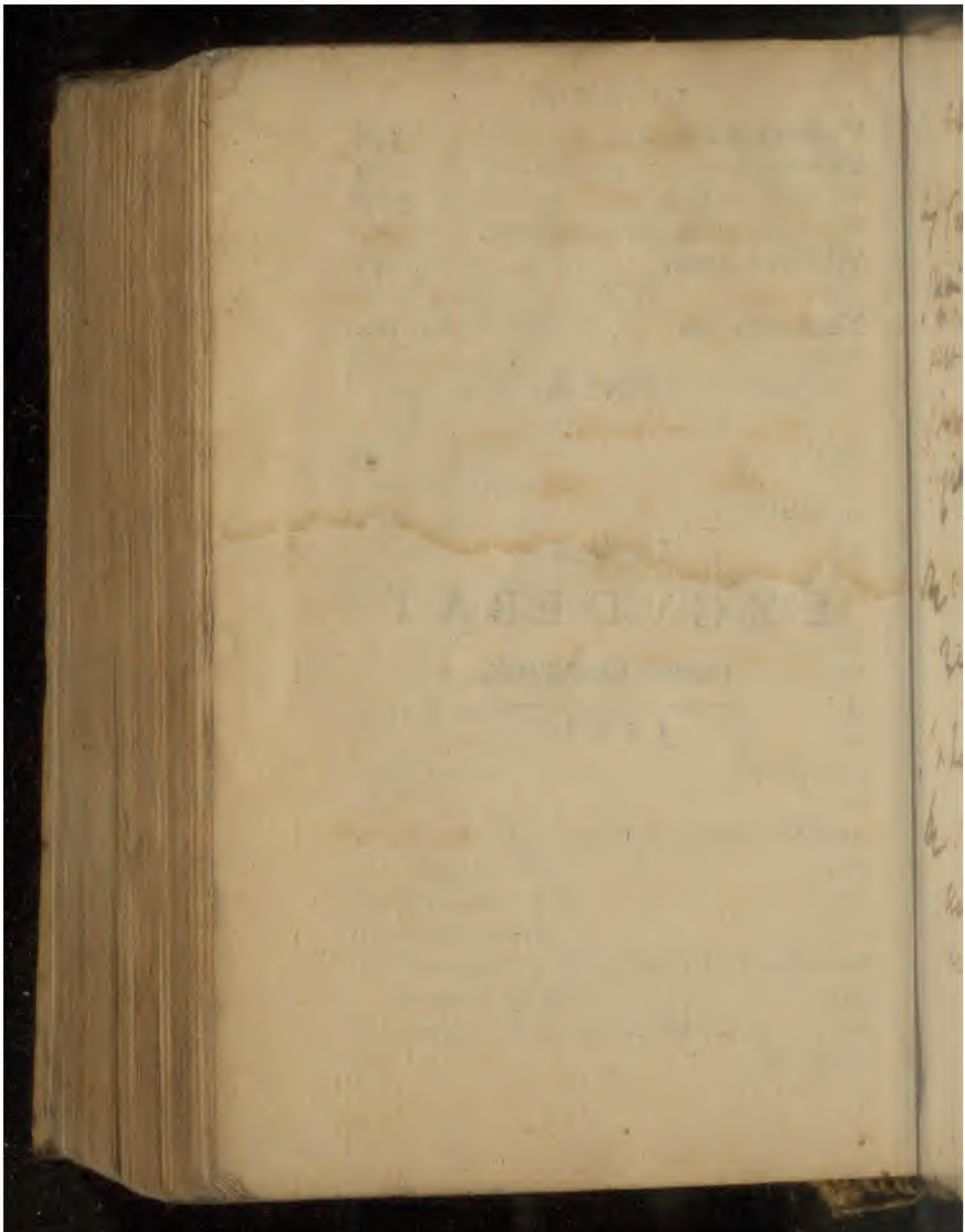
FINIS.

Lugduni,

EXCVDEBAT

Ioannes Quadratus,

1575.

Ad Lapidem expellendū

℞ Cort: radi: raphani forti-
ssimi ℥ j vini albi odoriferi
aut malvatici ℥ v iij infu-
ndantur per noctem fortiter colatur
lapidē expellit.

℞ ol. linon ... ...
℥ iij ... ℥ j ... ...

In hora ... ...
℞ succi limonis ... ℥ j
vini malvatici ℥ iij ...
... ...

Paracelsi oleum

℞. visci quercini ℥iiij
semin. citoniorum ana ℥j
persicorum ana ℥ij flor.
capillorum ℥iij semi. chrue
omnis ℥ij ... ...
q. s. ... ℥...

